ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. Վեցամս. 1300
Արտասահման՝ տարեկան 3000 ֆր.: ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 1 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ •
JEUDI 1 OCTOBRE
1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7181 Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 9ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2592

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

« ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ԱՌԻԹԷՆ »

●

Երէկ, մեր հայրենի հողերուն վրայ, մայրը կը բռնէր զաւկին ձեռքէն եւ դպրոց տանելով, կը պաղատէր վարժապետին.

— « Միսը քեզի, ոսկորը ինծի »:

Այս անգիր օրէնքին կը հետեւէին մաս-նաւորապէս խոնարհ խաւերը, Պոլսէն մինչեւ «գաւառ»:

Ունեւորները պէտք չունէին իրենց թաղին կամ գիւղին բարձունքէն վար իջնելու:

Անոնք իրենց զաւակները ազգային կամ օտար դպրոց կը ղրկէին տնտեսին հետ, որ ցերեկուան ճաշն ալ առանձին կը տանէր:

Միսը, չունեւորը, տղուն յանձնած կ'ըլլար փոխտ կապոց մը, հաց-պանիրով կամ քանի մը կտոր ձիթապտուղով:

Մնացեալը պիտի լրացնէր «ազգ»ը, տաք ուտելիք ճարելով, Աղքատախնամներու, Թաղ. խորհուրդներու եւ ուրիշ միութեանց միջոցաւ:

Ամէն պարագայի մէջ, խոնարհ խաւերուն աչքը ազգային դպրոցին վրայ էր: Կը չարչրկուէին, ճար մը կը գտնէին, որպէսզի տղաքը երթան բան սորվին:

Այսօր ալ նոյն մտահոգութեամբ կ'ապրին բիւրաւոր ծնողներ, Միջին եւ Մօտաւոր Արեւելքի մէջ:

Եւ, ազգային պաշտօնական մարմիններէն զատ, կա՛ն բազմաղան կազմակերպութիւններ եւ Միութիւններ, որոնք յանձն կ'առնեն լրացնել այս կամ այն պակասը:

Առանց այս հովանութեան եւ օժանդակութեան հազարաւոր աշակերտներ եւ աշակերտուհիներ պիտի զրկուէին տարրական կրթութենէ մը:

Ի՞նչ կը տեսնենք այստեղ, սա փարթամ պողոտաներուն վրայ:

Նախնական կրթութիւնը պարտաւորիչ է Ֆրանսայի մէջ, 6էն 14 տարեկան մանուկներու համար, համաձայն 1872 Մարտ 28ի օրէնքին:

Զկայ խտրութիւն բնիկի եւ օտարի: Երկուքն ալ ենթակայ են օրէնքին եւ հաւասարապէս կ'օգտուին:

Օրէնքը չարգիլեր որ տղան սորվի նաեւ իր մայրենի լեզուն:

Այո, դժուար է մասնաւոր դպրոցներ բանալ ամէն տեղ: Այս անսահման տարածութեանց վրայ: Այս ալեծուփ ծովուն մէջ:

Եւ սակայն, դիւրութիւններ, յարմարութիւններ չեն պակսիր, ինչպէս կը տեսնենք, երեսուն տարիէ ի վեր:

Դասընթացքներ՝ շաբաթը մէկ անգամ: Տեղ տեղ՝ ամէն իրիկուն կամ շաբաթը երկու անգամ (հինգշաբթի եւ կիրակի):

Ցեղոյ Մուրատեան Ճեմարան եւ Դպրոցասէր: Նաե՛ւ Արեւելեան Լեզուներու վարժարան:

Եւ վերջապէս մասնաւոր դասեր: (Տակաւին կա՛ն անձնուէրներ որոնք հայերէն կը սորվեցնեն, տունէ տուն շրջելով...):

Արդ, ի՞նչ կ'ընեն մեր պատուարժան հայրիկներն ու մայրիկները, այս պատեհութիւններէն օգտուելու համար:

Եթէ փորձէք վիճակագրութիւն մը կազմել, պիտի տեսնէք որ ոչ իսկ հարիւրին տասը կը հետաքրքրուի, որպէսզի տղաքը հայերէն սորվին:

Մեր ազգ. հաստատութիւնները ազդեր, կոչեր կը հրատարակեն, վերամուտի առթիւ.

— Կը յուսանք թէ ծնողները պիտի փութան մեծ բազմութեամբ ղրկել իրենց զաւակները.

— Օգտուեցէք առիթէն, Սահակ-Մեսրոպի լեզուն սորվեցնելու համար ձեր զաւակներուն...

Քիչ կը մնայ որ չաքար եւ շոքալա խոստանան, վերամուտի առթիւ, որպէսզի հայրիկն ու մայրիկը բարեհաճին հայերէն սորվեցնել իրենց զաւակներուն....

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

●

Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԷ ԵՐԿՈՒ ԺՈՂՈՎ ԳՈՒՄԱՐԵԼ, ՄԷԿԸ ՉՈՐՍ, ՄԻՒՍԸ 5 ՄԵԾԵՐՈՎ

Միջազգային մամուլը հրատարակեց Խ. Միութեան ծանուցագիրը՝ ի պատասխան արեւմտեան դաշնակիցներու Սեպտ. 2 թուակիր հրաւէրին, որ կ'առաջարկէր ժողով գումարել Հոկտ. 15ին, Լուկանոյի մէջ, քննելու համար գերմանական եւ աւստրիական խնդիրները:

Պատասխանը կը համարուի խուսափողական եւ ձգձգողական, մասնաւորապէս Մ. Նահանգներուն մէջ: Մոսկուա չի խօսիր Լուկանոյի մասին, բայց կ'առաջարկէ երկու տարբեր խորհրդաժողովներ գումարել, մէկը՝ Չորս, միւսը՝ Հինգ Մեծերով, այսինքն Չինաստանի մասնակցութեամբ: Այս առթիւ ալ կարգ մը մեղադրանքներ կ'ուղղէ: Ցիշեցնելէ վերջ թէ Քորէայի զինադադարը նպաստաւոր պայմաններ կ'ընծայէր միջազգային լարումը մեղմացնելու համար, գիտել կուտայ թէ վերջերս « նոր դժուարութիւններ ծագեցան»: Կը բացատրէ թէ Քորէայի հաշտութեան ժողովին յաջողութիւնը կախում ունի երկու շահակից կողմերուն ջանքերէն: Ցետոյ անհրաժեշտ կը գտնէ Չինաստանի ժողովրդական հանրապետութեան մասնակցութիւնը Ազգաժողովին մէջ, ասիական բոլոր խնդիրներու կարգադրութեան համար: Գալով եւրոպական խնդիրներուն, ծանուցագիրը կ'ըսէ թէ «արեւմտեան Գերմանիոյ վերջին քաղաքական դէպքերը կ'աւելցնեն մտահոգութիւնը խաղաղասէր երկիրներու մէջ: Սաստկացած է վրէժխնդիր տարրերու ազդեցութիւնը, տարրեր որոնք վերսկսած են յարձակողական լեզու մը գործածել, ձգտելով «դէպի արեւելք»: Այդ ազդեցութիւնը աւելցած է իբրեւ հետեւանք օտար շրջանակներու ճնշումին, աջակցութեամբ գերման մենատէրերու: Թէեւ անխուսափելի է այդ քաղաքականութեան անանկութիւնը, բայց Եւրոպայի խաղաղասէր պետութիւնները եւ մասնաւորապէս արեւմտեան Գերմանիոյ դրացիները չեն կրնար անտեսել այդ քաղաքական դէպքերուն ժխտական երեւոյթները, վասն զի Եւրոպայի սրտին վրայ նախկին հիթլէրականները հետզհետէ աւելի կը բարձրացնեն իրենց գլուխը եւ կը զօրանայ նախայարձակման նոր եւ վտանգաւոր բոյնի մը սպառնալիքը»:

Խ. Միութիւնը յետոյ կը յիշէ իր նախորդ ձեռնարկները՝ ի նպաստ սպառազինութեանց կրճատման, հիւլէական զէնքերու արգելման, զինուորական խարիսխներու բարձման, եւ կը յայտարարէ.

— « Մերժել օտար երկիրներու մէջ հաստատուած ռազմական խարիսխներու հարցին քննութիւնը՝ բնականաբար կը նշանակէ բացարձակ չկամութիւն նպաստելու միջազգային յարաբերութեանց բարւոքման »:

Եզրակացնելով, ծանուցագիրը կ'ըսէ թէ հասունցած են միջազգային կարեւոր խնդիրները եւ կը պահանջեն քննութիւն մասնակցութեամբ Մեծն Բրիտանիոյ, Մ. Նահանգներուն, Չինաստանի ժողովրդական հանրապետութեան եւ Խ. Միութեան:

✕ Ինչպէս ըսինք, ծանուցագիրը մեծ յուսախաբութիւն պատճառեց արեւմտեան երեք պետութեանց, որոնք դայն կը նկատեն կրկնութիւնը նախորդ յայտարարութեանց: Բայց եւ այնպէս պիտի քննեն: Ցայտնի չէ թէ Մոսկուա իր առաջարկած երկու ժողովներէն ո՛րը առաջ կ'ուզէ: Միւս կողմէ, քաղաքական շրջանակներու մէջ դառնօրէն կը գանգատին թէ տարիներէ ի վեր ապարդիւն բանակցութիւններ կը կատարուին, իբրեւ հետեւանք Մոսկուայի բռնած դիրքին:

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ ԿՐՕՆԱՊԵՏԸ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԱԾ

●

Վատիկանի պաշտօնաթերթը, «Օսսերվաթորէ Ռոմանօ», կը գրէ թէ ձերբակալուած է Լեհաստանի կրօնապետը, կարտինալ Վեզինսկի, կաթոլիկները աճաբեկելու համար: Եւ կը շարունակէ.— Կարտինալը քանի մը ամիս առաջ նախատեսած էր հալածանքներու սաստկացումը Լեհաստանի կաթոլիկ եկեղեցւոյ դէմ: Այդ օրն իսկ ստորագրած էր իր դատապարտութիւնը: Սեպտ. 25էն 26ի անդրակրկիտ խուզարկութիւն մը տեղի ունեցաւ արքեպիսկոպոսարանին մէջ: Բոլոր ներկաները կարգով շարուեցան, երեսները պատին: Ոստիկաններու զէնքերը ուղղուած էին իրենց վրայ: Առտուն կանուխ արքեպիսկոպոսը ձերբակալուեցաւ եւ անծանօթ վայր մը փոխադրուեցաւ: Սեպտ. 26ի գիշերն էր որ յայտնուեցան այս դէպքերը »:

✕ Վիէննայէն հասած լուրեր հաստատելով կարտինալին պաշտօնանկութիւնը կ'ըսեն թէ կաթոլիկ հովուապետը վանք մը փոխադրուած է: Վատիկան կ'առարկէ թէ լեհական կառավարութիւնը իրաւունք չունի պաշտօնանկ ընելու կարտինալը, որ 52 տարեկան է եւ վերջերս հետեւեալ խօսքերը արտասանած էր Վարշաւայի Քաղմաբեք եպիսկոպոսին դատապարտութեան առթիւ.— « Այսօր կը խօսին ոճրագործներու մասին. բայց վաղը պիտի խօսին սուրբերու մասին»:

✕ Ուէսթմինսթըրի (Անգլիա) արքեպիսկոպոսը մամուլին հաղորդուած գեկոյցով մը կ'ըսէ թէ «բոլոր ազատասէր մարդիկը պիտի բազմապատկեն իրենց աղօթքները իրենց հալածական եղբայրներուն համար»: Փարիզի կրօնական օրաթերթը, «Լա Քռուա» կը բողոքէ կատարուած հալածանքներուն դէմ:

✕ Տեղական թերթ մը նկարագրելով կաթոլիկ եկեղեցականներու վիճակը, արբանեակ երկիրներու մէջ, կը գրէ.— Հունգարիոյ հովուապետը, գերապայծառ Մենծենդի բանտարկուած է, երկար դատավարութենէ մը ետք: Հունգարիոյ հայրապետը, գերապայծառ Պերան, արգելափակուած է վարչական հրամանով, նոյնպէս գերապայծառ Վիզենսկի: Ռումանիոյ մէջ, Թրանսիլվանիոյ կաթոլիկ եպիսկոպոսներուն մեծ մասը բանտն է կամ աքսորուած: Պուլկարիոյ մէջ ալ կացութիւնը նոյնն է: Միեւնոյն ատեն հանդիսաւոր դատեր սարքուեցան բողոքականներուն դէմ: Պուլկարիոյ պապական նուիրակը հեռացած է տարիներէ ի վեր:

ԵԳԻՊՏՈՍ ԿԸ ՀԵՐՔԷ

Անգլիոյ պաշտօնական շրջանակներուն վերապահութենէն վերջ, Եգիպտոս ալ գեկոյց մը հրատարակեց, հերքելով այն լուրերը թէ համաձայնութիւն գոյացած է Սուէզի մասին: Փոխ-վարչապետը, Կամալ Ապտէլ Նասըրն էր որ հրատարակեց այդ գեկոյցը, մինչ ամբողջ միջազգային մամուլը համաձայնութեան պայմաններն ալ կը ծանուցանէր խոշոր խորագիրներով եւ մանրամասնօրէն...

Ութ տարիէ ի վեր է որ կը շարունակուին այս բանակցութիւնները: Վերջերս բաւական մօտեցած էին երկու տեսակէտները, շնորհիւ Անգլիոյ զիջումներուն. եւ սակայն վերջնական համաձայնութիւնը միշտ կ'ուշանայ:

ԻՏԱԼԻՈՅ կառավարութիւնը գեկոյց մը հրատարակեց որով կ'ըսէ թէ Թիթօ մերժելով հանրաքուէ կատարել Թրիէսթէի համար, անգամ մը եւս կը հաստատէ բոլոր դեմոկրատներու սկզբունքը, — վախ ժողովրդային ուղղակի քուէարկութենէ:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

★

ՅԱՌԱՋԴԻՄՈՒԹԻՒՆ...

Օրն ի բուն առիթ չենք փախցներ աս ու ան քննադատելու: Ոչ միայն տուներու, այլ եւ սրճարաններու մէջ:

Ո՞ր ժողովուրդը մեզի չափ խելացի է, ճարպիկ է, աչքը բաց է, առեւտրական յատկութիւններով օժտուած, եւն. եւն.:

Մի զարմանաք եթէ ըլլենք պարծենանք թէ զարգացած եւ բարեկիրթ ալ ենք: Զարգացած, որովհետեւ կրնանք մեր քաղաքական տեսակէտներով անմիջապէս ըմբռնել կացութիւնը. կրնանք մեծ երկիր մը՝ Անգլիան, Ամերիկան եւ Ֆրանսան ալ կառավարել...: Եւ բարեկիրթ, այո՛, կրնանք ատով ալ պարծենալ: Չէ՞ որ գիտենք վառել տիկնոջ մը ծխիկը, ինչպէս եւ «պուիկ» մը վարել:

Չէ՞ք հաւատար որ բոլորս ալ օժտուած ենք այս շնորհներով:

Օրուան որեւէ ժամուն, գացէք այն սրճարանները ուր Հայեր կը յաճախեն:

Ահաւասիկ խումբ մը որ թուղթ կամ նարտ կը խաղայ գաւաթ մը դեղին կամ ճերմակ ըմպելիի առջեւ: Տասը վայրկեան հետեւեցէք խաղին եւ ... խօսակցութեան: Իրենց ժխորին առջեւ սրճարանատէրն անգամ անճրկած է:

Խօսակցութեան նիւթը եթէ առեւտրական հաշիւ կամ առուծախ չէ, բարձր քաղաքականութեան փախսացութիւնն է: Մաբոքը, Ալժերիան, Թունուզը կ'առնեն կու տան: Հնդկաչինը վեր-վար կը չափչփեն: Գործադուլները երկու բառով կը կարգադրեն: Պետական գանձը նոր եկամուտներով կը լեցնեն: Միջազգային խաղաղութիւնը կ'ապահովեն...

Դեռ չեմ յիշեր իրենց գործածած լեզուն, թրքախառն հայերէն կամ բոլորովին թուրքերէն, որ հարեւանին ականջները կը ծակէ:

Տակաւին չհամոզուեցա՞ք թէ կրթուեր, ընթացեր ենք երեսուն տարուան ընթացքին:

ՎԱՐԱԶ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՀԱՅՈՑ առաջնորդը, Մամբրէ արք. Սիրունեան, որ Ցունաստան կը գտնուէր, Պոլիս գացած է, իբրեւ հիւր Գարեգին պատրիարքի: Պիտի մնայ երկու շաբաթ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊՈԼԻՍ ՀԱՍԱՆ, երէկ, Ֆրանսայի վարչապետը եւ արտաքին նախարարը, որոնք օդանաւով ճամբայ ելած էին Գշ. օր: Անմիջապէս մեկնեցան Անգարա: Պիտի մնան մինչեւ Հոկտեմբեր 6:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ նախկին վարչապետներէն Ապտէլ Հատիի պաշտպան փաստաբանը քաշուեցաւ, առարկելով թէ «հնարաւորութիւն չունի կատարելու իր պարտականութիւնը»: Իսկ ամբաստանեալը կը մերժէ պատասխանել հարցումներուն, ըսելով.— «Ըրէք ինչ որ կ'ուզէք»: Զինուորական ատեանին նախագահը, գնդ. Պաղտատի, ձեռքը գրասեղանին զարնելով պոռաց փաստաբանին երեսին.— « Այս ատեանը զինուորական է: Մենք թոյլ տուինք որ ամբաստանեալները այստեղ երեւան եւ պաշտպան փաստաբաններ նշանակեն: Ի՞նչ պիտի ըսէիք, եթէ հետեւէինք ուրիշ երկիրներու յեղափոխական ատեաններուն»:

ԱՒՍՏՐԻՈՅ վարչապետը, Եուլիուս Ռաապ, որ մեծ առեւտրական մըն է եւ իր արտաքին նախարարը, Քարլ Կրուպըր, երկար տեսակցութիւն մը ունեցան Պ. Ժոռժ Պիտոյի հետ, հաշտութեան դաշնագրի մասին: Վարչապետը կը յուսայ թէ միջազգային կացութիւնը պիտի բարւոքի եւ ուրիշ խնդիրներու լուծումը պիտի դիւրանայ, երբ դաշնագիրը կնքուի:

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

"ԱՐԵՒ ՍԹԱԼԻՆ"Ի ԽԱՒԱՐՈՒՄԸ

Հայ ընթերցողներու յիշողութեան մէջ դեռ թարմ են այն ածականները, զորս կը գործածէին Սթալինի մասին իրեն ենթակայ սարսափահար գրիչները :

Իր մահէն վերջ, անսպասելի արագութեամբ մոռացութեան տրուեցան այս բոլոր « տիտղոսները»: Մինչեւ անգամ կուսակցական պաշտօնաթերթը, Պրաւտա, շատ քիչ կը յիշէ Սթալինի անունը: Օր մըն ալ յատուկ խմբագրական երեւցաւ պաշտօնաթերթին մէջ, ուր գովեստով կը խօսուէր հաւաքական իշխանութեան մասին, ընդդէմ անհատականի: Հակա–սթալինական այս ուղղութիւնը աւելի եւս ուժեղացաւ Բերիայի չնորհազրկումէն վերջ: Ազգաժողովին խորհրդային պատուիրակը, Վիշինսկի անցեալ շաբթուան մէկ նիստին մէջ իր արտասանած ճառին ատեն, հինգ անգամ յիշեց Լենինի, երեք անգամ Մալենկովի եւ ոչ մէկ անգամ Սթալինի անունը :

Բերիայի անկումը կ'երեւի մեծ դեր կը կատարէ այս անսպասելի նոր ուղղութեան մէջ :

Բերիա տարիներու ընթացքին եղած է Վրաստանի կուսակցական Կեդր. Կոմիտէի ամենազօր քարտուղարը: Ան այնքան զօրաւոր էր, որ ապօրինաբար իր իշխանութեան սահմանները կը տարածէր մինչեւ Հայաստան: Հանրածանօթ է իր չարաչուք դերը Հայաստանի մտաւորականութեան անխնայ ոչնչացման մէջ : Իր անմիջական ցուցմունքներովն էր, որ « Հողմացրիւ եղան» հայ քաղաքական, կուսակցական գործիչներ, պետական պաշտօնեաներ, գրական – գիտական ասպարէզի մէջ աշխատող մշակներ: Հակառակ իր կողմէ ցոյց տուած չեկայական տաղանդին, Բերիա դեռ կը մնար Անդրկովկասի սահմաններուն մէջ, դառնալով տեսակ մը «փոխարքայ», բայց դեռ հեռու Կրեմլի իշխանութեան բարձունքներէն, որոնց վրայ արդէն կը փայլէր իր հայրենակիցը, Սթալին :

Բայց խորամանկ չեկիստը արդէն գիտէր իր ընելիքը: Ձեռնարկեց գործի մը, որը պիտի առաջնորդէր զինքը դէպի Կրեմլին: Ան գրքոյկով մը հրատարակեց Անդրկովկասի կուսակցութեան պատմութիւնը: Ինչպէս ամէն մի համայնավար պատմութիւն, աս ալ վերէն վար հիմնուած էր խարդախութեան եւ սուտի վըրայ: Ըստ էութեան, այդ գրքոյկը լիակատար եւ լորձնաշուրթն ներբողականն էր Սթալինի: Խեղաթիւրելով ամբողջ պատմական անցուդարձը, Բերիա «Հանճարեղ հօրը» այնպիսի դեր մը վերագրած էր, որ Սթալին երբեք ոչ ունեցած է եւ ոչ ալ կարող էր ունենալ Անդրկովկասի մէջ: Ի միջի այլոց Ստեփան Շահումեանի բոլոր գործերը ամբողջովին եւ խարդախօրէն փոխանցուած էին Սթալինի :

Յետագային, երբ. հայ բոլշեւիկները երկչոտ կերպով կը փորձէին խօսիլ Շահումեանի մասին, զինքը միշտ կը ներկայացնէին իբրեւ... Սթալինի աշակերտը, մինչդեռ երբ Շահումեան Լենինի յայտնի գործակիցն էր, Սթալին դեռ կը խարխափէր անյայտութեան մէջ:

Բերիայի այս գիրքը մեծ աղմուկ հանեց ժամանակին եւ բնականաբար գրաւեց « Հանճարեղ»ին ուշադրութիւնը : Ճամբան այլեւս հարթուած էր: Բերիան կանչեցին Մոսկուա, ուր կը սկսի իր կուսակցական — պետական եւ չեկայական վերելքը, մինչեւ մարեշալութիւն :

Գրքոյկը թարգմանուեցաւ բոլոր լեզուներու եւ դարձաւ «կարեւորագոյն երեւոյթներէն մէկը, Անդրկովկասի կուսակցական պատմութեան տեսակէտէն »:

Այսօր երբ Սթալին մեռած է եւ իր անունը կամաց կամաց մոռացութեան կը տրուի, տեղի կ'ունենայ զարմանալի երեւոյթ մը: Սթալինի անմիջական «գործակիցը», իր «հաւատարիմ» աշակերտը կը դառնայ «հրէշ», «իմպերիալիզմի ագենտ » եւայլն:

Բերիայի չնորհազրկումը անշուշտ մեծ չափով կը նշանակէ նաեւ Սթալինի չնորհազրկումը «յետ մահու», իսկ Վրաստանի վերջին վերիվայրումները կուգան հաստատել թէ «Բերիայի դէպքը» ուղղուած է Սթալինի դէմ: Վրաստանի մէջ կը մաքրագործուին Բերիայի բոլոր բարեկամները եւ գործակիցները: Հիմնական փոփոխութեան ենթարկուած է կառավարութեան կազմը եւ կուսակցութեան ղեկավարութիւնը : Եւ այսօր, կուսակցութեան նոր քարտուղարը կ'ընէ ապշեցուցիչ յայտարարութիւն մը՝ «Բերիայի գիրքը խեղաթիւրած է վրաստանի եւ Անդրկովկասի կուսակցական կազմակերպութեան պատմութիւնը եւ բացարձակապէս հակամարքսեան է »:

Այս յայտարարութիւնը անշուշտ Բերիայի վրայով ուղղուած է նաեւ Սթալինի դէմ: Գրքոյկին հերոսը նոյն ինքը Սթալինն էր եւ այդ գրքոյկի չնորհիւ էր, որ Բերիա արժանացաւ բոլոր մեծարանքներուն :

Սթալինի աստղին խաւարումը, Բերիայի չնորհազրկումը, իր գրքոյկին անփառունակ ճակատագիրը, կ'ապացուցանեն ռուս ազգայնականութեան վերելքը (Մալենկով) եւ բանակին մերձեցումը իշխանութեան բարձունքներուն : Սթալինականութիւնը կը պատկանի անցեալին:

Սթալինեան սերունդը «կոմունիզմը կը կառուցէ» իր հասկցած ձեւով: «Կովկասեան ազդեցութեան» անհետացումը Կրեմլէն (Սթալին - Բերիա) լայն դուռ կը բանայ Մալենկովի եւ բանակի վերելքին, որ ճամբայ պիտի բանայ դէպի ռուսական կայսրութեան վերականգնումը, աւելի լայն եւ աւելի ուժեղ հիմերու վրայ: Այն ատեն անշուշտ Խ. Միութեան ազգութիւններն ալ պիտի գտնուին նոր կացութեան մը առջեւ:

Այդ ալ տարբեր խնդիր է :

Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԵՐԵՔ ՇԱԲԱԹ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

Բ.

Բայց ինչքա՞ն է գնելու կարողութիւնը գերման բանուորին, որ ամսական 400 մարք կը շահի եւ շաբաթը 48 ժամ կ'աշխատի,(այս գումարը կը ներկայացնէ միջինը, Հանովեան 16 քաղաքներուն մէջ) : Գաղափար մը կարելի է կազմել յետագայ մօտաւոր գիներէն, եթէ նկատի առնենք որ մարքը (հարիւր ֆենինկ), ներկայիս կ'արժէ 85 ֆրանք:

Հացը քիլօն՝ 50 ֆենինկ, ալիւրը՝ քիլօն՝ 75 ֆենինկ, դդմաճը (մաքարոնի), քիլօն՝ մէկ մարք, 15 ֆ., կարագը՝ հինգ մարք, 67 ֆ., կաթը՝ լիտրը 38 ֆ., հաւկիթին հատը՝ 23 ֆ., գետնախնձորը՝ քիլօն 36 ֆ., եզան միսը՝ չորս մարք 18 ֆ. քիլօն, հորթին միսը՝ չորս մարք 51 ֆ., խոզի միսը՝ չորս մարք 38 ֆ, մարկարինը՝ մէկ մարք 58 ֆ., սենտուն քիլօն երեք մարք 47 ֆ., պանիրը՝ երեք մարք 72 ֆ., սուրճը՝ քիլօն 31 մարք 12 ֆ.:

Այրերու բուրդէ կերպաս՝ մեթրը 30 մ. 10 ֆ., բուրդէ հագուստ երեք կտորով, 114 մ. 21 ֆ., սովորական չապիկ՝ երկու յաւելուածական օձիքով, 14 մ. 16 ֆ., մարզական չապիկ՝ 9 մ. 29 ֆ., բուրդէ լանջապահ (փուլօվըր) 14 մ. 41 ֆ., կանացի պաստառ՝ արուեստական մետաքսով՝ 90 սանթիմեթրը՝ երեք մ. 46 ֆ., կիներու բուրդէ զգեստ՝ 35 մ. 8 ֆ.:

Այր մարդ ու կաշիէ կօշիկ՝ 32 մ. 50 ֆ., կաշիէ կօշիկ կիներու 30 մ. 75 ֆ., կօշիկի ամբողջական նորոգութիւն՝ 7 մ. 76 ֆ.:

Ճաշարանի մը մէջ կարելի է առատօրէն ընթրել 2 – 3 մարքով: Բանուորները ֆաբրիքին մէջ ճաշերին կը վճարեն 50 ֆենինկ միայն: Լողանքի աւազանին մուտքը կ'արժէ 30 ֆ.: Շարժանկարի սրահին մէջ կարելի է տեղ ճարել սկսեալ 75ֆենինկէն, (գերման սինեմայի ճարտարարուեստը շատ աւելի ողբալի վիճակի մէջ է): Պանդոկին մէջ կարելի է սենեակ գտնել օրական երկու մարք վճարելով, իսկ միջակ «փանսիոն»ի մը մէջ սկսեալ վեց մարքէն: Երկաթուղիի եւ ծովային ճամբորդութիւնը, որոնց փոխարժէքը քիլոմեթրի հաշուով հաւասար է համեմատաբար ֆրանսականին (վեց ֆրանք 25 սանթիմ), շատ մը առաւելութիւններ կ'ընծայէ համաձայն քիլոմեթրներու տարածութեան :

1938ի համեմատութեամբ, նպարեղէնը աւելցած է 92.2 առ հարիւր համեմատութեամբ, ծխախոտը եւ ըմպելիները՝ 159 առ հարիւր համեմատութեամբ, տան վարձքերը՝ 2.5 առ հարիւր համեմատութեամբ, (միջակ յարկաբաժին մը, երեք սենեակով, լոգարանով, մուտքի նրբանցքով եւ խոհանոցով, ամսական մօտաւորապէս կ'արժէ 60 մարք), ջեռուցումը եւ ելեկտրականութիւնը 19, 3 առ հարիւր, երկաթուղին 68, 1 առ հարիւր:

Ընդհանուր առմամբ կարելի է ըսել թէ Գերմանացիին գնման կարողութիւնը թեթեւօրէն բարձր է մերինէն եւ ամէն ինչ որ ներածման ապրանք չէ, մանաւորաբար հիւսուածեղէնը եւ կաշին, շատ աժան է: Ընդհակառակն, ծխախոտը, ոգելից ըմպելին եւ սուրճը երեք անգամ աւելի սուղ են, բաղդատելով ֆրանսական գիներուն հետ:

ՏՈՔԹ. ԱՏԸՆԱՈՒԸՐ.— Լաւատեսութեան, վստահութեան եւ հպարտութեան հով մը կը փչէ կարծես Գերմանիոյ մէջ եւ կ'ուռեցնէ առագաստը նաւուն, զոր կ'առաջնորդէ Տոքթ. Ատընաուըր չորս տարիէ ի վեր: Այս մարդը, որ յամառ եւ համբերատար աշխատանքով իր երկիրը դուրս բերաւ յետ– պատերազմեան քաոսէն, որ կը ձգտի բովանդակ Գերմանիոյ խաղաղ միացման եւ կը հաւատայ Միացեալ Եւրոպայի, կը պատկանի այն կաթոլիկներուն, որոնց համար հաւատքը սնամէջ բառ մը չէ երբեք: Նացի իրաւակարգին տակ, որ զինքը հրաժարեցուց Քէօլնի քաղաքապետի պաշտօնէն, զոր կը վարէր 1912էն ի վեր, ան շատ սուղ վճարեց իր նուիրումը կաթոլիկ սկզբունքներուն: Պաշտօնանկ, հալածուած, բանտ նետուած, արձակուած, հետապնդուած, դարձեալ կեդրոնացման կայան նետուած, գնդակահարման դատապարտուած, մազապուրծ ազատեցաւ չնորհիւ դաշնակիցներու ամրակոծութեան մը, որ փճացուց իր թղթածրարը եւ մոռացութեան գիրկը թաղեց :

Դաշնակիցներու յառաջխաղացման եւ իրենց պահանջին վրայ, Տոքթ. Ատընաուըր կը վերստանձնէ Քէօլնի քաղաքապետի պաշտօնը, հակառակ ժամանակի անսահման դժուարութիւններուն: Քանի մը ամիս վերջ, անգլիական գրաւման իշխանութեան կողմէ կ'արձակուի այս պաշտօնէն, անկարողութեան պատրուակով, բայց իրականին մէջ գրաւման ուժերու հասցէին կարգ մը անհաճոյ խօսքեր ըսած ըլլալուն համար: Որովհետեւ, Տոքթ. Ատընաուըր «պինդ գլուխ» մըն է, որ իր պատասխանատուութեան գիտակցութիւնը ունի ու նախ եւ առաջ կը պաշտպանէ իր հայրենակիցներուն շահերը: Հեռու յուսահատելէ այս չնորհազրկութենէն, ան կը նուիրուի քաղաքական կեանքին եւ հիմը կը դնէ քրիստոննեայ - դեմոկրատ կուսակցութեան: 1945 Սեպտ. 15ին կ'ընտրուի վարչապետ, մէկ ձայնի առաւելութեամբ: Բայց իր ժողովրդականութիւնը տակաւ կ'աւելնայ եւ իր յաղթական այցելութիւնները 1953ի ապրիլին, մէկէն երեւան կը հանեն թէ այն որ կոչուած է վարելու Գերմանիոյ ճակատագիրը Պիսմարքի չափանիշով պետական մարդ մըն է: Հայր եօթը զաւակներու, ինչպէս նաեւ եօթը «գլխանոց»ներու (եօթն անգամ պատուաւոր տոքթոր եղած է), անյագ ընթերցող, ծաղկապաշտ եւ երաժշտասէր, երիտասարդ՝ հակառակ իր77տարիներուն, Տոքթ. Ատընաուըր սովորականին պէս իր օրերը կ'անցընէ աշխա –

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ՓՈՍՏԱԼ

Տանը մէջ կը սկսէր վարժուիլ. իր առած ամուսինը ամբողջութեամբ դեղ կը զրկէր, էրկանը ձեռքը, ու գոհ էր այս կեանքէն: Միայն երբեմն խուլ անհանգստութիւնը ունէր վտանգի մը զոր չէր տեսներ, ճիշդ ինչպէս սենեակի մը մէջ ինքնիրենը նստած մէկը, նոյնիսկ աչքը գոց պահուն, կը զգայ ուրիշի մը ներկայութիւնը, աչքը դեռ չբացած :

Այս վտանգը աւելի օդին մէջն էր քան թէ շօշափելի բան մը: Չէր գիտեր հաստատ կերպով թէ ի՞նչ էր իրեն սպառնացող բանը, բայց զգոյշ կենալու պէտքը կը զգար :

Այս Պոլսոյ մարդիկը իրենց բոլոր քաղաքավար վարմունքին հակառակ, կնկան նայելու ձեւեր մը ունէին, որ համբուրելու պէս կը դպչէր իր երեսին եւ իր նոր հարսի, գրեթէ կոյսի ամչկոտութիւնը կը վիրաւորէր ամէն վայրկեան :

Մի միայն իր կնոջական բնազդովը կը զգար լուռ իղձերու հովը որ իր շուրջը կ'եւլէր, կը բարձրանար, երբոր էրիկմարդոց առջեւ գտնուէր, անուշ բերած կամ ջուր տուած միջոցին: Եւ, դէպի դուռ դարձած՝ սենեակէն դուրս ելլելուն, ամէն աչքերը իր վրայ էին, իր յաղթ ու գեղեցկաչէն մարմնին վրայ որուն լեցուն գիծերը, իր քալուածքին համեմատ հազիւ թէ նշմարելի շարժումով մը կը խաղային: Մինչեւ անգամ իր հագուստը, չինականի եւ սպասուհիի պարզութեամբ, եւ թերեւս ատոր համար, հրապուրիչ բան մը ունէր:

Այս ձգողութեան՝ Ղազար աղային տըղան չդիմացաւ երկար ատեն :

Մարմնեղ ու տարփասէր երիտասարդ մըն էր, հօրը պէս իր բոլոր իղձերը թագուն պահելու սորված ու, ատոր համար, ալ աւելի ինքզինքը զսպելու անկարող, երբոր դիպուածով մինակ մնար սպասուհիին հետ :

Իր ծանր գլուխ տղու համբաւին հակառակ, շուտով սկսաւ կատակներ ընելՏիգրանուհիին հետ, փորձի ենթարկելով զայն, ջանալով հասկնալ դիմացինին ընդդիմութեան ուժը: Երբեմն, իբրեւ թէ անզգուշութեամբ, անոր մարմնին կը դպէր, ձեռքը բռնել կ'ուզէր:

Այն ատեն, Տիգրանուհին հասկցաւ անոր միտքը ու ետ քաշուեցաւ, առանց խուճապի, այն վախկոտներուն պէս, որոնք ծանր քալելով կը նահանջեն, չինծու քաջութեամբ եւ անփութութեամբ մը ծածկելով իրենց ներսինի դողը, դիմացինին յարձակումը չփութացնելու նպատակով :

Անկէ վերջը երիտասարդը բացէ ի բաց իր պահանջումները պարզեց անոր, այնքան աւելի բռնանալով, որքան վեց ամիսէ ի վեր տեւող մերժումները զինքը ամէն ծայրայեղութեանց տանելու աստիճանին հասցուցեր էին: Առտու, իրիկուն, գիշեր, աչք կապուկի կամ պահուըտուքի պէս բան մըն էր տանը մէջ, սենեակէ սենեակ, անկիւնէ անկիւն, հալածանք մը, որուն մէջ աղախինը, պարտաւորուած անոր մօտ գալու ամէն անգամ որ «խըզմէթ» մը ապսպրեր իրեն, ինչ ընելիքը չէր գիտեր :

Վերջապէս, յուսահատած՝, օրին մէկը հանըմին գնաց ամէն բան խոստովանելու: Սուրբ ու առաքինի կին էր իր հանըմը, որուն գովեստը կ'ընէր քարոզիչ Սրբազանը շատ անգամ եկեղեցւոյ բեմէն: Ու իրեն պաշտպան մը գտնելու առաջադրութեամբ, ցորեկ մը իր հանըմին հետ մինակ մնացած մէկ ատենին, վարանելով, կարմրելով, ամէն բան հասկցուց անոր :

Սուրբիկ հանըմ զարմացաւ, չհաւատաց նախ ատանկ բանի մը գոյութեանը, թերեւս Տիգրանուհին սխալած էր: Յետոյ ըսաւ որ իրիկունը իր տղուն հետ պիտի խօսէր, բայց, աւելցուց ժպտելով որ այս բոլոր պատահածին յանցանքը Տիգրանուհիին գեղեցկութիւնն էր:

— Աղէկ սիրտ ունի տղաս, բայց էրիկ մարդ է, դուն ալ այնքան աղուոր ես որ չեմ զարմանար զքեզ սիրելուն: Մարդ քեզի չի կրնար դիմանալ:

Հաճի Տիւրիկ, որուն Տիգրանուհին յայտնած էր իր վիճակը, խնդաց իր վրան:

— Օղուլ, ըսաւ անոր էֆէնտիին տղան կը սիրէ կոր քեզի, ալ ի՞նչ կ'ուզես:

Տիգրանուհին քիչ մը ատեն ալ շարունակեց պաշտպանել ինքզինքը անոր ձեռնարկութիւններուն դէմ, բայց կամաց կամաց վարժուեցաւ սիրոյ խօսքեր լսելու անկէ: Հանըմը այդ միջոցին շատ շատ պարգեւ կուտար իրեն. ամսականին մօտ գումար մըն ալ ասանկով կ'առնէր: Տիգրանուհին կը խոստովանէր ինքնիրենը որ ասիկա մի միայն իր աշխատութեանը համար չէր: Յետոյ, բոլոր այս հետապնդումներուն, հալածանքներուն մէջ իր արիւնն ալ կ'եռար, դող կ'ելլէր ու կը սկսէր ինքն ալ փոխադարձ հաճոյք մը զգալ այդ ամէնէն: Փախչիլ կը ձեւացնէր, բայց կը ձեւացնէր միայն ու կը ժպտէր:

Գիշեր մը Տիգրանուհին իր սենեակին մէջ գտաւ իր երիտասարդ էֆէնտին, պոռալ ուզեց, բայց վախցաւ ձայն հանելու, աղաչեց.

— Ոտքդ պագնեմ, էֆէնտիս, մեղք եմ:

Բայց էֆէնտին կորովի էր եւ իր ուժին տակ զսպեց զինքը:

— Հանըմս, հանըմս ի՞նչ պիտի ըսէ, կ'ըսէր անիկա դողդողալով:

— Խենթ, պատասխանեց երիտասարդը անոր, մայրս ինծի ըսաւ որ սենեակդ ես, ու եկայ քեզ գտայ, մօրմէս ընաւ մի վախնար:

Գ. ԶՕՀՐԱՊ

(4) (Շար.)

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ նոր վարչապետը, Ապտուլլահ Եաֆի սիրալիր ընդունելութիւն ցոյց տուած է հայ համայնքի ներկայացուցիչներուն, ինչպէս գրած էինք արդէն: Այս առթիւ Խաղ. արք. եւ Խորէն եպիսկ. եւ իրենց ընկերացող երեսփոխանները եւ ազգ. իշխանութեանց ներկայացուցիչները վարչապետին պարզած են մանաւանդ անդր Նահրի ճամբաներու եւ ջուրի խընդիրը, հայ պետական պաշտօնեաներու «քառորդ» ըլլալու պարագան եւ ուրիշ հարցեր: Լիբանանի երկու հայ երեսփոխանները՝ Պ. Պ. Մովսէս Տէր Գալուստեան եւ Տիգրան Թոսպաթ արդէն պատրաստելու վրայ են հայ համայնքի բաղձանքներուն ցանկը, որ յուշագրի ձեւով պիտի ներկայացուի իշխանութեանց: Վարչապետը պատրաստակամութիւն յայտնած է քննելու այդ խնդիրները եւ ըստ կարելւոյն գոհացում տալու անոնց, յայտնելով որ հայ համայնքը կը կազմէ Լիբանանի ժողովուրդին ընտիր մէկ տարրը, հաւասար իրաւունքներով եւ պարտաւորութիւններով:

Միւս կողմէ, վարչապետը գովասանքով խօսած է հայ երկու երեսփոխաններու մասին, յայտնելով որ անոնք իր հին բարեկամներն ու աշխատունակ եւ Լիբանանի օգտին ծառայող ուժեր են: Կաթող. տեղապահ Խաղ. արք. ըսած է թէ արդէն այդ գիտակցութեամբ է որ հայ ժողովուրդը ընտրութիւններու ընթացքին իր քուէները կեդրոնացուց անոնց վրայ, վստահ ըլլալով թէ անոնք պիտի ծառայեն Լիբանանի եւ հայ համայնքի շահերուն:

ԹԷԼ ԱՊԻԱՏ (Սուրիա) խակական գիւղ մըն է: Անոր առաջին հիմնաքարը Հայեր դրած են, ինչպէս նոյն շրջաններուն մէջ հիմնուած կարգ մը գիւղեր հայկական ծագում ունին: Թէլ Ապիատ արմտիքի մշակութեան կեդրոն դարձած է: Նոյնիսկ Գամըշլիի եւ Տէրպէսիէի շրջաններէն կարգ մը Հայեր հոն փոխադրուած են մշակութեան բազմածախս բրեղէններով: Հողը աւելի արդաւանդ է, կեանքը աւելի ապահով է: Գիւղը աւելի մօտ է Հալէպի եւ Բաքքայի: Հողին վարձքը աժան է, ջուրը առատ, փոխադրական միջոցները դիւրին են: Բայց չատերը մեկնած են եւ այժմ կը մնան միայն 85 հայ ընտանիքներ: Ազգ. դպրոցը ունի 80 աշակերտներ, որոնց 55ը մանկապարտէզին մէջ են: Ուսուցչական կազմը կը բաղկանայ ուսուցիչէ եւ ուսուցչուհիէ մը: Կրթական Նախարարութիւնն ալ յատկացուցած է ուսուցիչ մը արաբերէնի համար: Գիւղէն դուրս շինուած է պետական դպրոց մը ուր կը յաճախեն նաեւ չորրորդ դասարանէն ելած աշակերտներ: Թաղ. խորհուրդը համաձայնած Հ. Բ. Ը. Մ. հետ որ սենեակ մը եւս շինէ դպրոցին կից եւ նիւթապէս ալ օգնէ: Հայ. եկեղեցին թափուր կը մնայ, նորոգութեան պէտք ունի: Հ. Մ. Ը. Մ.ը ունի ֆութպոլի խումբ մը իսկ Օգն. Խաչը 40 անդամ - անդամուհիներ:

տանքով, խորհրդակցութեամբ, ճառերով եւ հրահանգներ տալով:

Ահա, այս է մարդը, որուն հանդէպ հայրենակիցները ամրապնդեցին իրենց վստահութիւնը:

ԱՐՄԷՆ ՊԱՍԿՈՒՆԻ

ՀԱՅԵՐԷՆԸ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻ ՄԸ ՄԷՋ

ՄԻԼԱՆ, (Յառաջ). — Սեպտ. 8 – 12 տեղի ունեցաւ միջազգային լեզուագիտական համագումար մը, նախաձեռնութեամբ փրոֆ. Փիզանիի:

Այս առթիւ ուսումնասիրուեցան ընդհ. լեզուաբանութեան հարցեր: Եղան նաեւ դասախօսութիւններ կարգ մը լեզուներու մասին: Հայերէնի մասին խօսեցաւ պրոֆ. Ֆէյտի, իտալերէն դասախօսութեամբ մը, որուն նիւթն էր «Հայերէն բային կազմութիւնը եւ անոր փոփոխութիւնները պատմական շրջանին ընթացքին»: Կային մօտաւորապէս վաթսուն ուսուցիչներ, մեծ մասով Իտալացի: Օտարներուն կարգին կը գտնուէին պրոֆ. Լըռուա Պրիւքսէլլ համալսարանէն:

Իտալիոյ մէջ հայագիտութեամբ կը զբաղին՝ բանասիրական տեսակէտով պրոֆ. Ծանոլլի եւ բաղդատակ. քերականութեան մասնաւորապէս ձայնաբանական տեսակէտով ուսուցչապետներ Փիզանի, Պոլոնեէզի եւայլն:

Իտալական ձայնասփիւռը այս ժողովին առթիւ կարգ մը դասախօսներէ խնդրեց որ քանի մը բառ արտասանեն զանազան լեզուներով, հայերէնը ներկայացուց պրոֆ. Ֆէյտի:

ՏԽՐՈՒՆԻ

ՇԱՒԻԼ. — Սիրելի «Յառաջ», դարձեալ սուգի մէջ է Շաւիլի հայ գաղութը: Այս 1953 թուականը ցաւի եւ դժբախտութեան տարի մը եղաւ մեզի համար: Երկու երիտասարդ տղաներու Միհրանիկի եւ Վահէի կսկծալի մահէն վերջ, ահաւասիկ երրորդ ողբալի կորուստ մը: Օր. Ովսաննա Նալպանտեան, Շաւիլի «Րաֆֆի» երգչախումբի նախկին անդամուհիներէն, 15 օր առաջ Վերսայլի մէջ ինքնաշարժի արկածի մը զոհ գնաց: Ութ օր տառապելէ հոգեվարքէ ետք աւանդեց իր հոգին, 24 տարեկան ծաղիկ հասակին մէջ: Սեպտ. 26ին գացինք ցուրտ հողին յանձնելու դժբախտ աղջկան մարմինը: Այդ վառվռուն, կենսուրախ եւ զուարճախօս աղջիկէն կը մնայ միայն յիշատակ մը:

Սիրելի Ովսաննա, այս քանի մը տողը թող ծաղկեփունջ մը ըլլայ թարմ հողակոյտիդ վրայ, ուսուցիչներուդ կողմէ:

Հողը թեթեւ ըլլայ վրադ:

Գ. ԿԻՒԼԵԱՆ

ԳՈՒՐԳՈՒՐԱՆՔ ԵՂԱՆԻՆ ՎՐԱՅ

Երբ գաղութիս մէջ այնքան դժուարին միջոցներով, մեծագոյն զոհողութիւններով հազիւ կարելի կ'ըլլայ ցանցառ խումբերու հինգշաբթի օրերու դասընթացքներով քանի մը բառ հայերէն սորվեցնել, երբ գերագոյն ճիգեր կը թափուին զանազան Միութիւններու կողմէ, վարժարան մը բանալու համար եւ տարուէ տարի կը յետաձգուի, տարրական տրամաբանութիւնը չի՞ պահանջեր որ բոլորս գուրգուրանք մեր արդէն իսկ ունեցածներուն վրայ:

Վերամբուտի առթիւ ամէն սրտցաւ հայ մարդ ու հայ կին պարտին մեծ հետաքրքրութեամբ եւ գուրգուրանքով ուղղել իրենց հայեացքը դէպի Դպրոցասէր վարժարան:

Հոն հայ աղջիկներ որոնք ապագայ հայ մայրեր պիտի ըլլան, ամբողջ տարի մը հաւաքարար եւ անընդհատ իրենք զիրենք կը գտնեն միջավայրի մը մէջ ուր հայերէն կը խօսին, կ'երգեն, կը պարեն, կը ծանօթանան մեր անցեալին ու արժէքներուն:

Այս տարի դպրոցը կը բացուի վերատեսչութեամբ մանկավարժական բարձր կրթութիւն ստացած, հայերէն, ֆրանսերէն եւ անգլերէն լեզուներու քաջատեղեակ երիտասարդ ուժի մը որ տարիներով պաշտօնավարած է գիշերօթիկ վարժարանի մը մէջ:

Զանք չէ խնայուած ապահովելու համար վարժարանին կարգապահութիւնը եւ ուսմանց ծրագրի յաջողութիւնները:

Վարժարանի դասերը պիտի սկսին հոկտեմբեր երկուքին:

Հայ ծնողքներ, փութացէք օգտուիլ այս առիթէն, ղրկեցէք ձեր աղջիկները միակ գիշերօթիկ վարժարանը՝ հայ բարերարներ, հարուստներ, Հայրենակցականներ պաշտպան կանգնեցէք ուշիմ եւ արժէքաւոր աղքատ Հայուհիներու եւ լեցուցէք վարժարանը, գուրգուրացէք անոր վրայ եւ փակեցէք ձեր ականջները լսի - ըսաւներու դէմ:

«ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ»Ի ԲԱՐԵԿԱՄ ՄԸ

ՖԱՐՈՒՔԻ ՊԱՐՏՔԵՐԸ

Ինչպէս գրած էինք, Եգիպտոսի կառավարութիւնը որոշեց գրաւել գահընկէց արքային կալուածները եւ գոյքերը, եւ մերժել անոր պարտքերուն վճարումը: Այս առթիւ նախարար գնդ. Սալահ Սալեմ յայտարարեց.

— Ով որ պահանջ ունի Ֆարուքէն, կրնայ ուղղակի դատ բանալ անոր դէմ: Որ եւ է առկախ հաշիւ չեղեալ պիտի համարուի այսուհետեւ:

Թերթերը կը գրեն թէ պահանջատէրներէն մէկն է Նիւ Եորքի ծանօթ գոհարավաճառը, Հէրրի Ուինսթըն, որ մէկ միլիոն տոլար առնելիք ունի, իբրեւ փոխարժէք Ֆարուքի ծախուած գոհարեղէններուն: Պահանջատէր են նաեւ գահընկէց արքային քոյրերը:

Գրաւեալ գոյքերը եւ կալուածները ահագին հարստութիւն մը կը ներկայացնեն: Ֆարուք ժառանգած էր Մոհամմէտ Ալիի գերդաստանին 140 տարուան հարստութեան մեծագոյն մասը: Իր թագաւորութեան 16 տարիներու ընթացքին նոր հարստութիւններ դիզած էր: Ունէր քանի մը պալատներ եւ ուրիշ ապարանքներ, ինչպէս եւ 12 հազար արտավար հող Եգիպտոսի լաւագոյն դաշտերէն: Զգած է նաեւ անհամար գեղարուեստական գանձեր, հնութիւններ, գոհարեղէններ եւն.: Գահիրէի մեծ պալատը, Ապտին, կը գտնուի հանրապետական կառավարութեան ձեռքը: Միւս պալատները բաց են հանրութեան առջեւ, փոխան փոքր վճարումի մը: Ֆարուք ունէր նաեւ «հանգստարաններ» Եգիպտոսի զանազան մասերուն մէջ:

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Կ'ԱՄԲԱՍՏԱՆԵՄ ՎԱՐԴԱՊԵՏԸ

ԹՈՒԼՈՆ. — «Յառաջ»ի մէջ (22 Սեպտ.) խիստ ցաւելով կարդացի խմբագրութեան ուղղուած նամակը ուր յարգելի նամակագիրը ամենայն փափկանկատութեամբ հաւատաքննութիւն կ'որակէր խաւարածին վարդապետի մը ապերասան արարքը, — Կամ դաւանափոխ պիտի ըլլաս եւ կամ պիտի չյաճախես Լուսաւորչական եկեղեցին:

Կը հարցնեմ, թէ ինչո՞ւ չխայտառակել եւ ինչո՞ւ դիմակը վար առնելով անարգանքի սիւնին չգամել որպէս օրինակ այլոց: Այդ արարքին հետեւանքն է որոմ ցանել եւ գայթակղութեան տեղի տալ, ուրիշ ոչինչ: — Ո՞ւր եմք եւ ի՞նչ աշխարհի մը մէջ կ'ապրինք: Բռնանալ զգացումներու եւ խղճի վրա՞յ: Զգեցէք համդիստ մեզ, ձգեցէք մեր օձիքը: Զի՞ բաւեր մեր հայրենիքէն զուրկ Հայերուս տխուր ու տարագիր հանգամանքը: Ո՞ր անաչառ Հայը պիտի չընդվզէր, պիտի չմբոստանար, եւ ո՞ր ջիղ ու արիւն ունեցող Հայը պիտի կարենար հանդուրժել ապիկար կղերականի մը այս անորակելի ընթացքին:

Փեսային եւ ծնողքին ողջմտութիւնը գովելէ, շնորհաւորելէ վերջ, կուգամ ջերմօրէն համբուրել իրենց բոլորին ճակատները՝ մաղթելով ամուսնացեալ ամոլին երջանիկ եւ երկար կեանք:

Յ. Մ.

ԴՐԱՑԻՆ. — Երեք ժամ է որ ամուսինդ իր ջութակով գլուխս կ'ուռեցնէ. եթէ կարելի է թող դադար տայ:

ՋՈՒԹԱԿԱՀԱՐԻՆ ԿԻՆԸ. — Պարոն, ջութակը իրենն է, եւ ուզածը ընելու ազատ է:

ԴՐԱՑԻՆ. — Լաւ. քանի այդպէս է՝ թող տուփին մէջը դնէ...

ՄԵԾ ՄԱՅՐԸ. — Արամ, շատ մի վազեր, ցատկեր, պտտար. արդէն յոգնած եմ:

ԱՐԱՄ. — Երբ ես վազեմ, ցատկեմ, պտտիմ, դո՞ւն կը յոգնիս իմ տեղս, մեծ մայրիկ...

• «ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (29)

Ա. ԿՈՒՊՐԻՆ

ՍՈՒԼԱՄԻԹ

(ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐԻ ԿԵԱՆՔԷՆ)

★

Աստիս թագուհին, որ դեռ կը շարունակէր դողդղալ ամբողջ մարմնով, ետ հրեց Եղիաբի գլուխը: Իր աչքերը կը վառէին անմար կարմիր կրակով: Ու թագուհին ըսաւ յամրաբար, բառ առ բառ.

— Եղիաբ, կ'ուզե՞ս որ քեզ Յուդայի եւ Իսրայէլի թագաւորը դարձնեմ: Կ'ուզե՞ս ըլլալ տէր ու տիրականը ամբողջ Սուրիոյ եւ Միջագետքի, Փիւնիկէի եւ Բաբելոնի:

—Ոչ, թագուհի, ես քեզ միայն կ'ուզեմ:

— Այո, դուն իմ հրամայողս կ'ըլլաս: Իմ բոլոր գիշերներս քուկդ կ'ըլլան: Իմ իւրաքանչիւր խօսքս, բոլոր հայեացքներս, ամէն շնչառութիւնս, բոլորը, բոլորը քուկդ կ'ըլլան: Դուն գիտես այս գիշերուան պայմանական խօսքը: Դուն այսօր պալատ կ'երթաս եւ կը սպաննես զանոնք: Դուն զանոնք երկուքն ալ կը սպաննես, երկուքն ալ կը սպաննես:

Եղիաբ կ'ուզէր բան մը ըսել, բայց թագուհին զայն իր մօտ քաշեց, անոր հպեց իր ջերմ շրթները եւ լեզուն: Ու այս շարունակուեցաւ երկար ատեն, տանջալեց ատեն մը: Յետոյ, յանկարծ պատանին ետ հրելով, թագուհին ըսաւ կարճ ու կտրուկ.

— Գնա:

— Այո, կ'երթամ, պատասխանեց Եղիաբ հլու հնազանդ:

×

Եօթներորդ գիշերն էր Սողոմոնի մեծ սիրոյն:

Տարօրինապէս մեղմ եւ խորապէս քնքուշ էին այդ գիշեր Սողոմոն թագաւորին փաղաքշանքները: Կարծես մտածկոտ տխրութիւն մը, հեռաւոր նախազգացում մը թեթեւակի ստուերով մը կը պարուրէին իրենց խօսքերը, համբոյրները եւ գրկախառնութիւնները:

Լուսամուտէն հայեացք մը նետելով դէպի երկինք, ուր գիշերը արդէն կը նըւաճէր մարմրուն իրիկունը, Սուլամիթի աչքերը յառեցան կապտորակ պլպլուն աստղին վրայ, որ քնքշօրէն կը թրթռար.

— Ի՞նչ է այդ աստղին անունը, սիրականս, հարցուց:

—Ատիկա Սոպդիտ աստղն է, պատասխանեց արքան: Ատ սրբազան աստղ մըն է: Ասորեստանի մոգերը կ'ըսեն մեզի թէ՝ հոն կ'ապրին բոլոր մարդոց հոգիները, իրենց մարմնին մահէն ետք:

— Դուն կը հաւատա՞ս, տէր, թագաւոր:

Սողոմոն պատասխան չտուաւ: Իր աջ ձեռքը Սուլամիթի գլխուն տակ էր, իսկ ձախով թագաւորը գրկած էր զայն: Սուլամիթ կը զգար բուրումնաւէտ շունչը Սողոմոնի իրմէն, իր մազերէն, իր քունքերէն:

— Ուրեմն մենք հոն պիտի հանդիպի՞նք իրարու, թագաւորս, երբ արդէն մեռած ըլլանք, հարցուց Սուլամիթ յուզուած:

— Պատասխանէ ինծի, բան մը ըսէ, սիրականս, կ'աղաչէր, երկչոտ, Սուլամիթ: Այն ատեն թագաւորը ըսաւ.

— Կարճ է մարդուն կեանքը, բայց անսահման է ժամանակը, իսկ նիւթը՝ անմահ: Մարդը կը մեռնի եւ նեխելով կը պարարտացնէ հողը, սնունդ կուտայ հասկին, հասկը հացահատիկներ կ'արտադրէ, իսկ մարդն ալ կ'ուտէ հացը եւ ատով իր մարմինը կը սնուցանէ: Կ'անցնին անթիւ ու անվերջ դարեր, ամէն ինչ երկրիս վըրայ կը կրկնուի, — կը կրկնուին մարդիկ, գազանները, քարերը, բոյսերը: Ժամանակի եւ նիւթի բազմաձեւ հոլովման մէջ մենք եւս կը կրկնուինք, ես ու դուն, քոյր իմ հարսն: Ասիկա այնպիսի ճշմարտութիւն մըն է, ինչպէս եթէ ես ու դուն մեծ պարկ մը մինչեւ բերանը կոպիճներով լեցնենք եւ անոր մէջ ձգենք նաեւ հատիկ մը թանկագին շափիւղայ, ու դուն սկսիս բոլորը մէկիկ մէկիկ դուրս հանել, ուշ կանուխ դուն այնուամենայնիւ պիտի հանես գոհարը: Ես ու դուն պիտի հանդիպինք իրարու, Սուլամիթ, բայց պիտի չկրնանք ճանչնալ իրար. սակայն մեր սիրտերը դէպի իրար պիտի ձգտին կարօտակէզ ու զմայլագին, որովհետեւ մենք անգամ մը արդէն հանդիպած ենք իրարու, հեզիկս, սիրունիկ Սուլամիթ, եւ սակայն պիտի չյիշենք այդ:

— Ոչ, թագաւոր, ո՛չ: Ես կը յիշեմ: Երբ դուն կանգնած էիր իմ տանս պատուհանին առջեւ ու կը կանչէիր զիս՝ «Աղաւնիս, դուրս եկուր, իմ մազերս լի են գիշերային ցօղով», ես իսկոյն ճանչցայ քեզ, յիշեցի քեզ ու իմ սիրտս համակուեցաւ ուրախութեամբ եւ երկիւղով: Ըսէ ինծի թագաւորս, ըսէ, Սողոմոն, եթէ ես վաղը մեռնիմ, պիտի յիշե՞ս դուն քու թուխ աղջնակդ խաղողի այգիին, քու Սուլամիթդ:

Եւ թագաւորը, սեղմելով զայն իր կուրծքին, շշնջեց յուզումով մը.

— Այդպէս մի խօսիր... Այդպէս մի խօսիր, ով Սուլամիթ: Դուն Աստուծոյ ընտրեալն ես, դուն խնկական կին ես, դուն իմ հոգւոյս թագուհին ես... Մահը չի դպիր քեզի....

Յանկարծ լսելի եղաւ պղինձի զիլ ձայնը, որ տարածուեցաւ ամբողջ Երուսաղէմի վրայ:

(Շար.)

ՊԵՐԼԻՆԻ արեւմտեան շրջանին քաղաքապետը, էրնստ Ռէօյթէր, խորհրդանըշանը համայնավարութեան դէմ բացուած պայքարին, յանկարծամահ եղաւ Սեպտ. 29ին, կարճատեւ հիւանդութենէ մը ետք։ 64 տարեկան էր։ Մեծ համբաւ շահեցաւ 1948 - 1949ին, մաքառելով կարմիրներուն դէմ, քաղաքին պաշարմանատեն։ Քաղաքապետ ընտրուած էր 1947ին։ Յաճախ կը քննադատէր Անգլիան, Ֆրանսան եւ Մ. Նահանգները, պնդելով թէ կը գերագնահատեն Խ. Միութեան ուժը։ Առաջին աշխարհամարտին գերի բռնուած էր Ռուսերուն կողմէ։ Ռուսերէն սորվեցաւ եւ բարեկամացաւ Լենինի հետ, որ ջերմապէս գնահատելով իր ընդունակութիւնը, ժողովրդական կոմիսար նշանակեց Վոլկայի Գերմաններուն համար։ Յաճախ Մոսկուա կ'երթար, զեկուցում տալու համար իր մեծաւորներուն եւ Սթալինի։ Հակառակ էր Նացիներուն եւ արգելարան մը փոխադրուեցաւ 1933ին։ Պաշտօնավարած է նաեւ Անգարայի մէջ, իբրեւ խորհրդական քաղաքապետական գործերու։ Պերլին վերադարձաւ 1946ին։

ԵՒՄՏԱՅՈՑԻ նախարարին մէկ յայտարարութեան համաձայն, 120 միլիառ ֆրանքի գումար մը պիտի կատարուի միջին աշխատավարձքի եւ փոքր ձեռնարկներու տուրքերուն վրայ։

ԹԵՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ Տոքթ. Մոսատեղի դատը պիտի սկսի շաբաթ օր։ Ձերբակալուած է նաեւ նախորդ վարչապետին տղան, Տոքթ. Ղուլամ Հոսէյն։

ՃԱՓՈՆԻ ամերիկեան զինուորները այսուհետեւ ենթակայ պիտի ըլլան ճափոնական դատարաններու, քրէական յանցանքներու համար։ Նախապէս ենթակայ էին ամերիկեան իշխանութեանց։ Այս պարագան մեծ յաջողութիւն մը կը համարուի Ճափոնի ներկայ կառավարութեան համար։

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ նպաստներու յաւելման մասին որոշում պիտի տրուի մինչեւ Հոկտեմբեր 6։ Կառավարութիւնը կ'ուսումնասիրէ կարգ մը ծրագիրներ։

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ հրամայեց ռազմական ճարտարարուեստի գործարաններուն՝ մասամբ աշխատիլ մեքենաշարժ արօրներ արտադրելու, համաձայն հողագործական նոր քաղաքականութեան։ Որոշուած է 5000 արօր արտադրել 1954ին, 10 հազար՝ 1955ին։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ երեք խորհրդային գիտուններ Փարիզ պիտի գան, մասնակցելու համար բժշկական համագումարի մը, Հոկտմբեր 5-11։

ՍՊԱՆԻԱ պիտի կռուի Պիրէնեաններու. բայց ոչ էլպայի վրայ, կ'ըսեն Մատրիտի մէջ, Մ. Նահանգներուն հետ կնքուած դաշինքին առթիւ։

ԹՈՒՐՔ ծանօթ հրապարակագիր Նէճմէտտին Սատագ, «Աքշամ» թերթին հիմնադիրը, որ Մ. Նահանգները գացած էր դարմանուելու համար, մեռած է խլիրդի հետեւանքով։ Եղած է նաեւ արտաքին գործերու նախարար, 1948էն 1950։

ԱՆԳԱՐԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ Սեպտ. 30ին մեծ ռազմափորձեր տեղի ունեցան Թրակիոյ մէջ, մասնակցութեամբ Ատլանտեանի զինակից 13 պետութեանց ուժերուն։

ՏԵՂԱՏԱՐԱՓ անձրեւներու հետեւանքով յորդեցան Տրոմ, Արտէշ եւ Իզէր գետերը։ Մասնաւորապէս մտահոգութիւն կը պատճառէ Սարոն Ռոնի յորդումը։

ՆՈՐ ՈՂՈՂՈՒՄՆԵՐ պատահեցան Իտալիոյ մէջ, ահագին աւերներ գործելով։ Հազարաւոր արտավար տարածութեամբ դաշտեր եւ տուներ ողողուած են Թորինոյի մէջ եւ այլուր։

ԳՆԵԼ ԵՒ ԿԱՐԴԱԼ
ՀԵՏԵՒԵԱԼ ԳԻՐՔԵՐԸ
(Դիմելով հայ գրավաճառներուն)

ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ, Ա. մաս։ (Նախնական շրջանէն մինչեւ քրիստոնէութիւն)։ Գրեց Գ. Գիւզալեան, 372 էջ։ Հրատ. Համազգային ընկերութեան, Պէյրութ։

ԳԷՕԹԷ ընտիր երկեր։ Ա. ՆՈՐԱՎԷՊԵՐ, Թարգմանեց եւ խմբագրեց Արատշէս Ա. բեղեան։ 361 էջ։ Ցուսաբեր Մշակ. ընկերութիւն, Գահիրէ։

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ. Ժագ տը Մորգան։ (Իր տարեգրութեանց ամենահին ժամանակներէն մինչեւ մեր օրերը)։ Ֆրանսերէն բնագրէն Թարգմ. Սարգիս Երկայնեան (Նկարիչ)։ Հրատ. «Հայրենիք»ի։

ԲԱՑԱՌԻԿ ԺՈՂՈՎ

Արեւմտեան Եւրոպայի Կեդր. Կոմիտէն բացառիկ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջաններու բոլոր ընկերները այս շաբաթ, ժամը 20·30ին, Սոսիէթէ Սավանթի մէջ։

Ներկայ պիտի ըլլայ եւ պիտի խօսի՝
Ընկեր ՎԱՀԱՆ ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Իսիի վարչութիւնը կը ծանուցանէ իր բոլոր անդամներուն, վերամուտի գործունէութիւնը ըսկսած է արդէն. —

Երգչախումբը երեքշաբթի իրիկունները ժամը 20·30ին։

Հայերէնի դասեր Եշ. օր, 20·30։

Թատերական փորձերՈւր. իրիկ. 20·30։

Իսկ վերամուտի առիթով կուտանք խնջոյք մը Հոկտեմբեր 3ին, Խրիմեան սրահին մէջ։ Կը հրաւիրենք բոլոր ընկերները եւ համակիրները։

× Երգչախումբի առաջին փորձը տեղի կ'ունենայ Հոկտեմբեր վեցին, ղեկավարութեամբ ընկեր Ս. Յովհաննէսեանի։

ՏԱՐԵԿԱՆ ՓԱՌԱՏՕՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Ֆրանս. Բանակի Նախկին Ռազմիկներու Բարեկ. Միութեան, 1914 - 18 եւ 1939 45։ Այս կիրակի առաւօտ, Փրատոյի Ս. Թարգմանչաց եկեղեցւոյն մէջ, հոգեհանգստեան պաշտօն, մասնակցութեամբ Դպրաց Դասուն։ Երկու համաշխարհային պատերազմներու եւ ազատագրութեան զոհերուն համար։

Պիտի տօնուի Արարայի ճակատամարտին 35րդ տարելիցը, ի ներկայութեան նահանգապետ Պ. Փէլապօնի, Զօր. Մոլի (ընդհ. հրամանատար 9րդ շրջանի) եւ ծով. ուժերու հրամանատարին։

Սիրայօժար մասնակցութեամբ Հայ Աւիններու եւ Արենուշներու։

ԲՈԼՈՐ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆՑԻՆԵՐՈՒՆ

Պոլսոյ ազգ. Կեդր. վարժարանի հիմնարկութեան 65րդ տարեդարձը պիտի տօնուի Հոկտեմբեր 24ի Շաբաթ գիշեր, ժամը 9ին, Սալ տ'Իէնայի մէջ։

Այս առթիւ շատ կարեւոր խորհրդակցութեան մը համար բոլոր Կեդրոնականցիները սիրով կը հրաւիրուին ներկայ ըլլալ այս շաբաթ կէսօրէ ետքը, ժամը վեցին, 32 ռիւ տը Թրէվիզ, Հայկ. Տան մէջ։

ՓԱՐԻԶԻ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԷՆ

Փարիզի Աղքատախնամի վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ յառաջիկայ Հոկտեմբեր հինգին, երկուշաբթի, ժամը հինգին, ռիւ տը Թրէվիզի գրասենեակին մէջ տեղի պիտի ունենայ Աղքատախնամի ընդհ. անդամական ժողովը։ Այս առթիւ վարչութիւնը պիտի ներկայացնէ մէկ տարուան գործունէութեան նիւթական եւ բարոյական հաշուետուութիւնը։

Սրտագնաբար կը խնդրուի բոլոր անդամներէն անպայման ներկայ ըլլալ սոյն խիստ կարեւոր ժողովին։ (Կճիք)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Բիւզանդ Աճէմեան կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին (15 ռիւ Ժան Կուժօն) իրենց ողբացեալ հօր՝

ԱԲՐԱՀԱՄ ԱՃԷՄԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ։

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի Իսիի մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Ճնտոյեանի եւ պարագաներուն, իրենց մօր, կեսրոջ մօր, այրի Տիկին Ռոզա Ճնտոյեանի մահուան առթիւ։

Նոյնպէս Իսիի Ֆ. Կ. Խաչը ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Ֆէրմանճեանի եւ պարագաներուն, իրենց մօր, կեսրոջ, այրի Տիկին Ֆիլօր Ֆէրմանճեանի մահուան առթիւ։

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Ալֆորվիլի հինգշաբթի օրուան հայերէն դասընթացքի արձանագրութեանց համար դիմել՝ Պ. Յ. Քիւփէլեանի 7 ռիւ տէ Պրոշէ եւ Տիկին Ա. Քէպէլեանի 47 ռիւ տէ փաէրէք։ (Հոգաբարձութիւն)

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է

Պուլվար Օտոյի ազգ. վարժարանը։ Դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան Հինգշաբթի առաւօտները, ժամը 9ին եւ երկուշաբթի օրերը ժամը հինգին։

Արձանագրուիլ պարտաւոր են, երկուշաբթի ժամը 5–7, եթէ կարելի է ծնողներուն հետ։ Կանոնաւոր դասաւանդութիւնը այսօր առաւօտեան ժամը 9ին։

ՎԻԷՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի երկու դպրոցները կը վերաբացուին Հոկտ. մէկէն սկսեալ, ուսուցչութեամբ Տիկին Ալիս Մանուկեանի։ Փաւքալի շրջանին մէջ որոշ վայր մը չունենալով, առ այժմ յետաձգուած է վերաբացումը։

ԿՐԸՆՈՊԼ.— Հոկտ. 4ին կը վերաբացուի հայերէնի դասընթացքը։ Կը հրաւիրուին ծնողները արձանագրել իրենց զաւակները։

Չեն ընդունուիր անոնք որ արձանագրըուած չեն մինչեւ Հոկտեմբեր 11։

Ֆ. Կ. ԽԱՉ

ԿՐԸՆՈՊԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը Օր. Ա. Արապեանի եւ Սիրակ Կարմիրեանի ամուսնութեան առթիւ ստացած է հետեւեալ նուէրները, Տէր եւ Տիկ. Արապեան 2000 ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Կարմիրեան (Ֆոնթէն տը Վօքլիւզ) 2000, Տէր եւ Տիկ. Յարութիւնեան (Կրընոպլը) 500, Մաթ. Արէլեան (Տէսին) 500 ֆր.։ Շնորհակալութիւն եւ սրտագին մաղթանքներ։

ՀԱՅ ՏԱՆ ՄԸ ՄԷՋ

Առտնին գործերու համար տրամադրելի է հայ կին մը, ամբողջ օրը, Փարիզ, երկու հոգինոց ընտանիքի մը համար։

Դիմել «Յառաջ»ին Ա. Ե– սկզբնատառերով։

ԼԱՒ ԳՈՐԾԱՒՈՐՈՒՀԻՆԵՐ

Կ'ուզուին Քլասիկ շըմիզիէի համար, առտուները ժամը 10—12

Դիմել

Ets. Michel. 165, Rue de Javel, Paris (15·)
Métro Félix Faure

ԳՈՐԾԱՒՈՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Շէնքերու ներկարար գործաւորներ կ'ուզուին, մասնագէտ կամ ոչ։

Դիմել՝ ՀԱՅՐԱՊԵՏԵԱՆԻ

78, Rue de Rosière, St. Ouen, Seine
Tél. CLI. 30 - 68

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Հայ վաճառատան մը համար հայ երիտասարդ մը 22էն 25 տարեկան։

Դիմել՝

Ets. VANTEX 226, Rue St. Denis, Paris (2)

×

Կօշիկի Մօնթէօր ա լա փուանթ։ Ժամը 2—7 դիմել Պ. ՎԱՆԼԵԱՆԻ, ամէն օր, բացի երկուշաբթիէ եւ չորեքշաբթիէ,

7, Rue Godot de Mauroy, Paris
Tél· OPÉra 01 - 08

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

■

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.—

ԻՇԽԱՆ խումբը այս հինգշաբթի ժամը 21ին։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ենթակոմիտէն այս ուրբաթ ժամը 21ին։

ԱԿՆՈՒՆԻ ենթկ. այս շաբաթ ժամը 21ին։

ԸՆԿԵՐ ԿԱՐՕ ենթկ. այս շաբաթ ժամը 21ին։

ՋԱՒԱՐԵԱՆ ենթկ. այս կիրակի ժամը 15·30ին։

ՆԻԿՈԼ ԴՈՒՄԱՆ ենթկ. այս կիրակի ժամը 15·30ին։

ԳԷՈՐԳ ՉԱՎՈՒՇ խումբը այս կիրակի ժամը 15ին։

(Շար.)

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, Ահարոնեան ակումբին մէջ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ «Անտոք» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 20·30ին, մատուռին մէջ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Պանեէօ Քաշանի «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20·30ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կը մասնակցի Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբի դասախօսութիւնները կը վերսկսին այս հինգշաբթի ժամը 21ին, Ազգ. Տան մէջ։ Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ ԲԱԼՈՒԵԱՆ։ Նիւթը՝ Յովհ. Թումանեանի «Անուշ»ը։ Նաեւ արտասանութիւն եւ երգ։

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն բացառիկ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս հինգշաբթի ժամը 20·30ին, 101 Ավրնիւ տը Սաքս, Կրան Քաֆէ, Սաքսի սրճարանին ետեւի սրահը։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Յարութիւն Պէրպէրեան, Եօզկատցի, Զափահաս Որբերէն, 1922ին Պէյրութէն Ֆրանսա եկած, 1939ին զինուորագրուած, Գերմանիա գերի տարուած։ 1945ին ազատագրուելով նամակ մը գրած է իր եղբօր Հայրապետ Պէրպէրեանի Հարաւային Ամերիկա։ Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի իմաց տալ Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 ռիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ (8)։

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél. : PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. Վեցամս. 1300
Արտասահման՝ տարեկան 3000 ֆր. : ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.

ՈՒՐԲԱԹ 2 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
VENDREDI 2 OCTOBRE
1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7182 | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 9ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2593

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԿԸ ՎԱՌԻՆ ՈՒ ԿԸ ՄԱՐԻՆ

●

Մեծ թիւ մը չեն կազմեր վերամուտի առթիւ հրատարակուած ազդերը: Ոչ ալ տաք տպաւորութիւն կը գործեն իրենց ոճովին բովանդակութեամբ :

Կան քաղաքներ, թաղեր եւ գիւղեր ո-րոնք յարատեւօրէն կը գուրգուրան իրենց դասընթացքներուն վրայ :

Ուրիշներ վերաբացում կը ծանուցանեն սովորութիւն մը յարգած ըլլալու համար: Առանց նոր ճիգ մը փորձելու :

Կան ալ որ թմրած են արդէն, այս կամ այն պատճառով :

Տակաւին կանուխ է, վերջնական եզրակացութեան մը յանգելու համար:

Եւ սակայն, կարգ մը պարագաներ լաւատեսութիւն չեն ներշնչեր :

Փարիզը կը հեւայ: Գաւառի մէջ նոր փորձ մը չերեւար, մարած ճրագները վառելու համար :

Օրինակ, Սէնթ Էթիէնը, որ 75 աշակերտ կը պահէր տարին մը, ահա երրորդ տարին է որ փակած է դպրոցը: Պատճա՞-ռը, — դասատու չունին:

Համեստ շրջան մը, Ռոման, երբեմն այնքան աշխոյժ, թմրեր է ամէն տեսակէտով :

Լուր չունինք Սէն Շամոնէն: Իսկ Վիէնի մէջ, Կապոյտ Խաչի երեք դասընթացքներէն մէկուն վերաբացումը յետաձգեր են, յարմար տեղ մը չունենալով :

Լիոնի մէջ ասպարէզին նուիրուած ուսուցչուհի մը գտեր են: Երանի՜ թէ կարենային օգտուիլ այս բացառիկ պատեհութենէն :

Մարսէյլի մէջ շատ պակասներ կան, տակաւին:

Սպասելով լրացուցիչ տեղեկութեանց, ակնարկ մըն ալ դէպի հարեւան գաղութները :

Մինչեւ այսօր որեւէ ազդ չենք ստացած Լոնտոնէն, Պրիւսէլէն եւ Միլանէն: Ուրիշ օրաթերթ ալ չկայ, որպէսզի հոն դրկած ըլլան :

Ուրեմն, կա՛մ որեւէ ձեռնարկ չեն կատարած, հայերէնի դասընթացք մը բանալու համար: Եւ կամ բախտին ձգած են այս հիմնական գործն ալ :

Յիշուած քաղաքներէն երկուքին մէջ վարդապետներ կան: Թերեւս անոնց վստահած են ամէն բան :

Ենթադրութիւնները մէկդի դնելով, կ'ուզէինք յիշեցնել թէ մենք շատ բան կը սպասենք այդ երեք չէն գաղութներէն: Իրենց իսկ փրկութեան համար :

Անգլիոյ մէջ, Լոնտոնը եւ Մանչեսթըրը ունին սեփական եկեղեցի, հոգեւոր հովիւ եւ ուրիշ ամէն յարմարութիւն, կանոնաւոր դասընթացք մը պահելու համար :

Եթէ ունին եւ այս տարի աւելին պիտի փորձեն, թող բարեհաճին ճշդել :

Պելճիոյ մէջ, Պրիւսէլէն երբեմն ձայներ կը լսենք հայերէն դասերու մասին : Եւ «Դժբախտաբար» մը, որ ըսել կ'ուզէ թէ ծնողները չեն օգտուիր: Ոչ մէկ լուր՝ Անվէրսէն, ուր նոյնպէս աշակերտներ չեն պակսիր :

Իտալիոյ հայաշատ կեդրոնը, Միլանօ, այս միջոցին զբաղած է փառաւոր ակումբի մը բացումով, որ անշուշտ պիտի ծառայէ նաեւ մայրենի լեզուն եւ պատմութիւնը սորվեցնելու նոր սերունդին :

Չենք խօսիր Զուիցերիոյ մասին, որ ունի գաղութի վարչութիւն եւ Ուսանող. Միութիւն մը :

Վիէննայի մէջ բանիրուն վարդապետ մը կարելին կը փորձէ, ազգային կրթութիւն տալու համար :

Կը տեսնէք որ ամէն տեղ ալ ճրագներ կը վառին, զանազան ձեւերով :

Բայց, կատարուած աշխատանքը շատ վար կը մնայ օրուան պահանջէն :

Որովհետեւ, ոչ հիմնական ծրագիր ունինք, ոչ ալ հաւատք եւ կամք :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐԷՆ ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ԶԷՆՔԻ ՄՂՁԱՒԱՆՋԸ

●

Նախագահ Այզընհաուըր իր շաբաթական ասուլիսին մէջ նորէն յուզեց հիւլէական զէնքերու խնդիրը: « Ամբողջ աշխարհի համար ամենամեծ կարեւորութիւն ունի սա պարագան թէ Ռուսերն ալ ջրածին ռումբ ունին: Աւելի քան էական է ստուգել [illegible] երբ անկեղծօրէն կ'ուզե՞ն համաձայնութեան մը յանգիլ Արեւմուտքի հետ »:

Նախագահը բացատրեց թէ կառավարութեան բոլոր սպասարկութեանց խորհրդակցութեան գլխաւոր նիւթը կը կազմէ այս խնդիրը եւ թէ ինքն ալ անձնապէս իր ջանքերուն մեծագոյն մասը նուիրած է այդ հարցին քննութեան: Յետոյ ըսաւ թէ երբ կառավարութիւնը ճշդէ իր դիրքը ամբողջ հարցի մասին, ուղղակի Մ. Նահանգներու ժողովուրդին պիտի դիմէ, եւ անկեղծօրէն պիտի բացատրէ թէ ինչ կարելի է ընել :

Ուաշինկթընէն հասած տեղեկութեանց համաձայն, ամերիկացի մասնագէտները ստիպուած են հիմնովին վերաքննել ցարդ ընդունուած ռազմագիտական ըմբռնումները: Այս վերաքննութենէն վերջն է որ Այզընհաուըր իր եզրակացութիւնը պիտի պարզէ բացէ ի բաց :

Նախագահը ուրիշ խնդիրներու մասին ալ խօսեցաւ, պատասխանելով զանազան հարցումներու: Ցաւ յայտնեց Լեհաստանի կրօնապետին արգելափակման համար: Սպանիոյ հետ կնքուած դաշինքին առթիւ ըսաւ թէ բանակցութիւնները կը շարունակուէին երկար ատենէ ի վեր: Գալով միջազգային խորհրդաժողովներու, բացատրեց թէ Մ. Նահանգները կ'ուզեն կարելին փորձել միջազգային կացութիւնը մեղմացնելու համար, բարեկամաբար բանակցելով Խ. Միութեան եւ ուրիշ կառավարութեանց հետ: »Բայց դժուար է ճշդել ըսել թէ ե՛րբ եւ ի՛նչպէս պիտի կատարուին այդ բանակցութիւնները : Մ. Նահանգները ամենավերջին տեղը կու տան պատերազմին, լուծելու համար համաշխարհային կնճիռները: Խաղաղութեան համար աշխատած ատեն, պարտաւոր ենք ուշադրութեամբ նկատի առնել Ամերիկայի զինակիցներուն զգացումները: Անոնք երբեմն կը կարծեն թէ Մ. Նահանգները յախուռն են եւ ռազմաշունչ, եւ կամ կորսնցուցած են իրենց վստահութիւնը խորհրդաժողովներու մասին: Կ'ուզէի որ արտասահմանի մեր բարեկամները հասկնային թէ Մ. Նահանգները կանդ պիտի չառնեն որեւէ զոհողութեան առջեւ, պայքարելու համար համայնավարութեան դէմ : Անոնք պարտաւոր են զօրաւոր ըլլալ, որպէսզի կարենան լսելի դարձնել իրենց ձայնը » :

ՍՊԱՆԻՈՅ դիկտատորը, զօր. Ֆրանքօ պատգամագիր մը ուղղելով խորհրդարանին, կ'ողջունէ Մ. Նահանգներուն հետ կնքուած համաձայնութիւնը «իբրեւ ամէնէն կարեւոր գործը մեր արտաքին քաղաքականութեան»: Զօրավարը կ'ըսէ թէ թէեւ Սպանիոյ արտաքին քաղաքականութիւնը «ուղիղ էր եւ պայծառ», 1936 — 1939ի ընթացքին եւ աւելի վերջը, Բ. աշխարհամարտէն ետք այնպէս թուեցաւ թէ « Սպանիա պէտք է առանձին անցնի պղտոր ջուրերէն»: Յետոյ դիտել կու տայ թէ ոչինչ փոխուած է Բ. աշխարհամարտէն ի վեր, վանելու համար աշխարհակալութեան ձգտումները: Եւ կ'առաջարկէ խորհրդարանին վաւերացնել երեք համաձայնութիւնները :

ՎԻԷՆՆԱՅԻ գլխաւոր հիւանդանոցին մէջ հիւանդ մը մերժեց վճարել ծախքերը եւ ռումբ մը պայթեցնելով կտոր կտոր եղաւ գանձապահին հետ :

385 ՄԻԼԻՈՆ ՏՈԼԱՐ ԵՒՍ ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ՀԱՄԱՐ

●

15 - 18.000 ՆՈՐ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐ ՊԻՏԻ ՂՐԿՈՒԻՆ

Ֆրանսական եւ ամերիկեան կառավարութիւնները Սեպտ. 30ին պաշտօնապէս հաստատեցին թէ Մ. Նահանգները 385 միլիոն տոլարի նոր վարկ մը բացած են, սաստկացնելու եւ վերջացնելու համար Հնդկաչինի պատերազմը :

Հրատարակուած զեկոյցները կ'ըսեն թէ այս նոր վարկը պիտի ծախսուի յառաջիկայ 15 ամիսներու ընթացքին: Ֆրանսական հրամանատարութիւնը « ամէն ջանք պիտի թափէ, խորտակելու եւ ոչնչացնելու համար թշնամի կանոնաւոր ուժերը Հնդկաչինի մէջ »: Ֆրանսա 15–18.000 նոր զինուորներ պիտի ղրկէ, միեւնոյն ատեն մարզելով եւ սպառազինելով 125.000 բնիկ զինուորներ, մինչեւ 1954ի վերջը:

Տրամադրուած նոր գումարը, որ ենթակայ չէ խորհրդարանին վաւերացման, պիտի գանձուի Եւրոպայի եւ Ծայր. Արեւելքի յատկացուած վարկերէն: Ամերիկացիները ցարդ երկու միլիառ տոլար ծախսած են Հնդկաչինի պատերազմին համար որ կը տեւէ ութ տարիէ ի վեր :

Ամերիկեան աղբիւրներու համաձայն, մինչեւ 1954ի վերջը Հնդկաչինի ֆրանսական զօրքին թիւը պիտի հասնի 250.000ի, բնիկներուն թիւը՝ 300 հազարի: Զօր. Նաւարի ծրագիրը կը տրամադրէ խորտակել Հնդկաչինի ըմբոստներուն կազմակերպուած դիմադրութիւնը եւ զանոնք վերածել ցիրուցան հրոսախումբերու որոնց դէմ կրնայ կռուիլ Հնդկաչինի բնիկ զօրքը, առանց ֆրանսական ուժերուն ուղղակի մասնակցութեան: Այս կերպով Ֆրանսա կը յուսայ ետ քաշել իր զօրքին մեծ մասը եւ փոխադրել Եւրոպա, զօրացնելու համար իր մասնակցութիւնը Ատլանտեան ճակատին վրայ :

ՎԻՇԻՆՍԿԻ ՆՈՐԷՆ ԿԸ ՅՈՒԶԷ ՔՈՐԷԱՅԻ ԽՆԴԻՐԸ

ՄԱԿի ընդհ. ժողովին Սեպտ. 30ի նիստին մէջ, Խ. Միութեան գլխաւոր պատուիրակը, Ա. Վիշինսկի, նորէն յուզեց Քորէայի հաշտութեան ժողովի խնդիրը, պահանջելով վերաքննել նախապէս տրուած որոշումը :

Ինչպէս կը յիշուի, Ազգաժողովը մէկ ամիս առաջ որոշած էր չէզոքները դուրս ձգել հաշտութեան ժողովէն, որ պիտի գումարուի Հոկտեմբեր 28ին: Վիշինսկի առաջարկեց որ Քաղաք. յանձնաժողովը անմիջապէս քննէ Չինաստանի եւ Հիւս. Քորէայի բանաձեւը որ կ'առաջարկէ ժողովին հրաւիրել Հնդկաստանը եւ ուրիշ չէզոք պետութիւններ, իսկ Խ. Միութիւնը մասնակցի նոյնպէս իբրեւ չէզոք : Այս առթիւ ազդարարութիւն մըն ալ ուղղեց. — « Եթէ Ազգաժողովը չվերաքննէ իր դիրքը, կարելի չէ յուսալ խորհրդաժողովին յաջողութիւնը, մինչեւ անգամ գումարումը: Պէտք է վերցնել խորհրդաժողովին առջեւ դրուած խոչընդոտները : Պէտք է շուտ շարժիլ: Ժամանակը շուտ կը սահի: Սինկման Ռի (Հարաւ. Քորէայի նախագահը) եւ իր դահիճները կը շարունակեն պոռչտալ թէ պիտի վերսկսին պատերազմը Հիւս. Քորէայի դէմ, եթէ մինչեւ երեք ամիս հաշտութեան խորհրդաժողովը որոշ ելքի մը չյանգի » :

Խորհրդային պատուիրակը յետոյ պահանջեց օրակարգ անցընել, Քորէայի հարցէն ետք, իր կառավարութեան առաջարկները «նոր աշխարհամարտի մը ըսպառնալիքին դէմ ձեռք առնուելիք միջոցներու մասին»: (Մոսկուա մասնաւորապէս կը պահանջէ քանդել Ատլանտեան կազմակերպութեան ռազմական խարիսխները) :

Մ. Նահանգներու պատուիրակը անմիջապէս պատասխանելով ըսաւ թէ Պ. Վիշինսկիի առաջարկը պարզապէս «ռազմախաղ» մըն է, թէ Հնդկաստանի եւ միւս չէզոք պետութեանց մասնակցութեան խնդիրը քննուած եւ կարգադրուած է, եւ թէ երբեք պատճառ չկայ նորէն արծարծելու այս հարցը :

Ժողովը վեցի դէմ 48 ձայնով որոշեց յետաձգել որեւէ նոր վիճաբանութիւն հաշտութեան ժողովի կազմութեան մասին :

× Խ. Միութեան վերջին պատասխանէն ի վեր յոռետեսութիւն կը տիրէ քաղաքական շրջանակներու մէջ, Չորս Մեծերու ժողովի գումարման մասին: Այժմէն ձախողած կը համարուի Լուկանոյի ժողովը, որ պիտի գումարուէր Հոկտ. 15ին, արեւմտեան դաշնակիցներուն հրաւէրով: Փարիզի իրաւասու շրջանակներուն մէջ այժմ անհրաժեշտ կը գտնեն փութացնել եւրոպական բանակի դաշնագրին վաւերացումը: Ուաշինկթընի մէջ շատ աւելի յոռետես են, իսկ Լոնտոն միշտ կը յուսայ ելք մը գտնել, մանաւանդ որ Մոսկուա բոլորովին չի մերժեր բանակցելու սկզբունքը:

ՓԱՐԻԶԻ Հայ բարենորոգման համար ծրագիր մը մշակած է դահլիճը: Մասնաւոր իրաւասութեանց պայմանաժամը լրացաւ երէկ :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

★

ԾՈՒԽՆ ՈՒ ՇԻՏԱԿԸ

Տարին տասներկու ամիս ալ բացատրես, յիշեցնես, կամ սաստես՝ ջուրի ձայն կու գայ :

Եւ սակայն շարունակենք, իբրեւ տարրական պարտականութիւն :

Երկու սիւնակի վրայ խորագիր մը, վերէն վար թրքաբանութիւն.

— « *Պալքաններէն իջնող թշնամին բնաջնջել պիտի ըլլայ նպատակը*». (Ժամանակ, 22 *Սեպտ.*) :

Պարզ աշխարհաբարով կ'ըսենք. — «Նպատակը՝ բնաջնջել թշնամին»:

Բայց մը խոնարհումը նոյն թերթէն. — «պիտի նստեցուէր»: (20 Յուլիս):

Ուրիշ ատեն ալ ըսած եմ թէ այս թերթը հատընտիր հաւաքածոյ մըն է թրքաբանութեանց:

Միեւնոյն ատեն կը թխէ ֆրանսերէն բառեր, տեղի – անտեղի, նոր խառնիճաղանճ մը ստեղծելով :

× Ծանօթ գրագէտներ անգամ կը գործածեն սա բառը, «խել մը»:

Թուրքերէն «պիր խայլի» բառն է: Հայերէն կ'ըսենք՝ «շատ մը»:

× «Երիտ. Հայուհի»էն կ'իմանամ թէ Հիւս. Ամերիկայի առաջնորդ Տիրան արք. իր փոխանորդ Սերովբէ վրդ. Մանուկեանի ? հետ «ընդառաջած է»Պոլսոյ պատրիարքին հրաւէրին:

Ըսել կ'ուզէ — ընդ առաջ գացած է: Եւ կամ պարզապէս ընդունած է հրաւէրը :

× Դեռ երկա՞ր պիտի տեւէ սա «փոշմանել»ը :

« *Հայրենիք* » ամսագրի Սեպտ.ի թիւին մէջ, Հ. Սանինեան կը գրէ.

— « . . . *Այդ կինը փոշմանել է.*

— *Սէրը փոշմանանք չունի* :

— *Սէրը ամենամեծ փոշմանանքն է*» : (էջ 16):

Հայերէն կ'ըսենք՝ *զղջալ, զղջում եմ*.:

× Պիտի ըսէք թէ աննշան բաներ են այս վրիպումները:

Ոչ: Մեծ մեղքերը փոքր յանցանքներով կը սկսին :

Առաջին սուտը խօսելէ ետք, լեզուն կը վարժուի :

Առաջին գողութիւնն ալ ընդհանրապէս խնձորով կամ դրամապանակով կը սկսի :

Ի վերջոյ հայերէն թերթը լեզուն պիտի մշակէ՞ թէ հասարակ «բոստան»ի պիտի վերածէ :

Վ.Ա.Հ.

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԵՐԵՔ ՇԱԲԱԹ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

Գ.

Կը թուի թէ ոչինչ այնքան կը ջղագրգռէ Տոքթ. Ատընաուըրը, որքան Գերմանիոյ վերականգնումը բնորոշելու համար արտասահմանի մէջ գործածուած «գերմանական հրաշք» բացատրութիւնը: Շատ անգամ նկատեցի որ տեղականթերթերուն մէջ ինչպիսի հեղինանքով վերայիշուած էր յիշեալ բացատրութիւնը:«Պարզապէս աշխատեցանք, արիաբար, մեթոտիկ կերպով, ըսաւ ինծ բարեկամս: Ամէն մարդ նոյնը կրնայ ընել»:

Անշուշտ, երբ ջանք կը թափուի ըմբռնելու առանձնայատուկ հոգեբանութիւնը Հռենոսէն ասդին կամ անդին գտնուող իւրաքանչիւր երկրի, անմիջապէս աչքի կը զարնէ խառնուածքներու եւ կենսական կշռոյթի հակադրութիւնը: Ոմանց խիստ մեթոտներ կը պատշաճին, ուրիշներուն՝ կակուղ մեթոտները: Ինչ որ ոմանք կարգապահութիւն կը նկատեն, ուրիշներ զօրանոցային մտայնութեան տեղ կ'առնեն...: Սակայն, կը թուի թէ մասնաւորաբար աշխատանքի մասին կարծիքները կը տարբերին:

Ինչ որ աչքի կը զարնէ Գերմաններուն մօտ, անգամ մը որ շփում կ'ունենանք իրենց երկրին հետ, իրենց աշխատանքի ճաշակն իսկ է. լաւ կատարուած աշխատանքի մը ճաշակը, գնահատուած աշխատանքը, համաձայն խղճմտութեան սահմանին եւ առարկայականութեան, որով կիրարկուած է ան: Գերմաններուն համար, կեանք մը որ իր գոյութեան իրաւունքը չի գտներ աշխատանքի մէջ՝ արժանաւորութեան կորուստ մը կը նկատուի: Մինչ մենք որոշ հաւասարակշռութիւն մը կը նախընտրենք աշխատանքին եւ անգործութեան միջեւ. կեանքի վայելքը ուրեմն գերագոյն նպատակն է: Ասկէ առաջ կուգան մեծարանք եւ փոխադարձ քէները: Գաղտնիքը հոն է, որ խօսքները կը տարբերին մէկ երկրէն միւսը: Պարզ է թէ Հռենոսի երկու կողմերը մարդիկ չեն երկրպագեր միեւնոյն Աստուծուն: Եւ մեզ զատորոշելու համար, ոչ չափանիշ, ոչ կշիռ եւ ոչ ալ դատաւոր կայ: Ի չգոյէ բացարձակ արժէքի սահմանին, գոհանանք իրողութիւնները հաստատելով:

Երբ կը մտնենք յարկաբաժինէ մը կամ ճաշարանէ մը ներս, անմիջապէս մեր ուշադրութիւնը կը գրաւէ այդ վայրերուն մաքրութիւնը, տիրող կարգ կանոնը: Կարծես վիրաբուժական գործողութեան մը սրահն է, այնչափ մանրակրկիտ խնամքով ամէն բան կարգադրուած է: Աչքի փոշի փչելու համար չէ, որովհետեւ գերման նկարագիրը խոր եւ լուրջ է: Եւ այդ լրջութիւնը երեւան կուգայ անհատներու յարաբերութեանց մէջ:Ասոնք կարգաւորուած են կարգ մը հիմնական յատկութիւններով. — ճշդապահութիւն, ճշգրտում եւ նախաձեռնողութիւն: Նամակ մը երբեք անպատասխանի չի մնար, խօսք մը երբեք պարապ տեղը չի տրուիր: Անգամ մը որ յանձն առնէ, ենթական ամէն կերպով կը ճգնի յարգել խոստումը: Կիսամիջոց երբեք չկայ: Գործնական բոլոր միջոցները ի սպաս դրուած են բանականութեան դպրոցին, որ ամենապահով միջոցն է աւելցնելու արտադրութիւնը, ուժերու վատնումը խնայելով հանդերձ:

Այդ է հիմնական գաղափարը Տիւսէլտորֆի ցուցահանդէսին, ուր գացի նախապէս ակամայ, պարզապէս ըսելու համար — «Ես ալ գտնուեցայ այնտեղ»: Բայց, հիմա չեմ զղջար այցելած ըլլալուս բանականութեան այս բարձր դպրոցը, — ոչ թէ առեւտրական տօնավաճառը, — որ ընդհանուր պատկեր մը կ'ընծայէ ազգային տնտեսութեան բոլոր միջոցներուն մասին եւ ցոյց կուտայ կեանքի մակարդակը բարձրացնելու եղանակը: Սկսեալ Վուփերթալի կենդանաբանական պարտէզէն, — ուր պահապանը մինուճար փիղին կը սորվեցնէ յամրաքայլ քալել եւ ողջունել այցելուները ծունկին մէկը գետին դնելով, — մինչեւ Մայանսի լողանքի աւազանը, — ուր բոլոր լուղորդները իրարու կը նմանին իրենց ձեռքերու եւ ոտքերու կարգապահ ու համակարգուած շարժումներով — եւ տակաւին մինչեւ Խօլն-Պորսէքի սափրիչը, — որ արգիլելու համար մազերուն սահումը շապիկէն ներս, ձեր վզին շուրջ կը փաթթէ թուղթի երիզ մը, զոր կիսովին կը դարձնէ գօտնոցին վրայ, — իւրաքանչիւր շարժում ցոյց կուտայ միեւնոյն դպրոցը, միեւնոյն արհեստագիտութիւնը, բանականութեան միեւնոյն սկզբունքը:

Վերջին իրողութիւն մը, որուն վրայէն չեմ ուզեր լռութեամբ անցնիլ, առողջապահութիւնն է: Ամբողջ երկրին մէջ, մեծ քաղաքներէն մինչեւ ամենայետին գիւղը, մարզական շարժումի մասին ցոյց տրուած չահագրգռութիւնը տարր լաւագոյն ապացոյցն է: Տեսնելու բան է, թէ ինչքան հաճոյք կը զգան երիտասարդ Գերմանները բնութեան հետ շփման մէջ գտնուելով, օդի եւ հողի այդ նախնական ուժերուն հետ, իւրովի կ'ըսենք թէ անոնք տառապելու չեն ներքին հոգեկնճիռէ, ոչ ալ իրենք այնքան հրապուրուած կը զգան շարժանկարէն: Պարզապէս երջանիկ են բնութեան հետ հաղորդակցելով: Թերեւս այդ է պատճառը որ անոնք «պաղ եւ անսիրտ» կ'երեւին: Բայց սիրտ ունենալը ամենեւին չի նշանակեր շան մը պէս դառնալ իր պոչին շուրջ:

Զբօսաշրջիկը որ Պոն ոտք կը կոխէ Մայանս երթալու առաջադրութեամբ, կը կարծէ ճամբորդութիւն կատարել եօթն հրաշալիքներու մէջէն, այնքան տպաւորուած եւ յափշտակուած կը զգայ ինքզինքը դաշտանկարներու հմայքէն, որ կը պարզուի իր աչքին դիմաց: Պէտք է Կոկոլի գրիչն ունենալ, նկարագրելու համար Հռենոսի վեհութիւնը եւ փոխն ի փոխ վիպական, մեծաշուք եւ դրախտային այն տեսիլները, զորս ան կ'ընծայէ յափշտակուած եւ սքանչացումէն համրացած այցելուին: Նաւ՝ բլրակները, հովիտները, ամառանոցները, աթոռանիստ տաճարները, հնամեայ կործանած դղեակները, բազմադարեան վկաները ասպետ - թալանողներու հերոսական դարաշրջանին. բոլորն ընկղմած դալարիքներու ծոցը եւ լիացած հէքեաթներով, որոնց ամենանշանաւորը կը պատմէ քաջագործութիւնները Զիկֆրիտի, որ, ինչպէս Աքիլլէս, անխոցելի դարձած էր վիշապին վրայ իր տարած յաղթանակով: Կոպլենցէն վերջ, աւելի վերը, այնտեղ ուր Հռենոսը մէկէ աւելի նեղցած գիկզակներ կը գծէ եւ կը շրջապատուի անսահման քարաժայռերով, տեսարանը վեհաշուք կը դառնայ եւ մարդս օփերէթի մը զարդանկարներուն մէջէն նաւարկելու կամ հսկաներու բանակին տողանցման պատրանքը կ'ունենայ: Ցամաքաբար կը սահինք հայելիի պէս հարթ մակերեսէն, առաջնորդուած շատ մը լուղորդներէ, որոնք կը չտապեն մեզ զուարճացնել հազար տեսակ ջրային խաղերու ցուցադրութիւններով: Նաւի ցռուկին՝ նստած մէկը միւսին ետեւ շարք շարք աթոռներու վրայ, ինչպէս թատրոնին մէջ, լուռ կը դիտենք գեղեցիկ տեսարանը, մինչ երեկոյեան անուշ հով մը կը փայփայէ մեր յոգնած դէմքը եւ զօրեղապէս կը նպաստէ ուժի ու խաղաղութեան ընդհանուր տպաւորութեան: Փարիզ վերադարձիս աշխատակից բարեկամէ մը կ'իմանամ թէ այս վայրը կը կոչուի «Դիւցազնական ճեղքուածք», կարծես ընդգծելու համար այն պայքարը զոր դէտը կը տանի պատռելու համար Շիւթո - Հռենոսեան զանգուածը, ու ես սրտի ամօքումով կը փութամ իւրացնել այս երջանիկ յորջորջումը, այնչափ ան ինծի իրաւացի եւ նոյն ատեն նկարագեղ կը թուի:

Վերջապէս, ահա վերջին քսան քիլոմեթրը, ուր Հռենոսը կը տարածուի իր ամբողջ լայնքով: Դրախտային է տեսարանը: Վերստալլի դղեակն է, բայց ընդարձակ, անստգիւտ: Յիշեալ դղեակին մէջ, յաճախ կը տեսնենք պարտիզպանին մկրատը եւ խանդավառութիւնը որ կը ժայթքէ մէկէն, անմիջապէս կը չքանայ արուեստականին յայտնութենէն: Հոս տանդ բան չկայ:Բնութիւնն է իր բովանդակ ամբծութեան մէջ, դուրս եկած ամենազօր ստեղծիչին ձեռքէն: Ընդարձակ է, կարգաւորուած, տպաւորիչ: Երկնքի եւ երկրի միջեւ, անսահման ջուրի տարածութիւն մը կայ միայն, վայելչօրէն երկուքի կտրուած կանանչ բարակ գիծով մը, յետոյ շատ մը ծառեր, շատ մը խմբուած եւ Արուեստագէտին անտեսանելի ձեռքով տարածուած դալարիներ: Մերթ ընդ մերթ, հեռուն կ'երեւի եկեղեցիի մը զանգակատունը: Կը տարակուսիմ որ Մուհամմէտ անգամ իր հաւատարիմներուն ընծայած խոստումներուն մէջ այսպիսի բան մը երեւակայած ըլլայ Ալլահի դրախտին մէջ...: Նաւուն վրայ, որ մեզ կը տանի յամրաբար, շատուոր ենք եւ ամէն ազգութենէ, սակայն բոլորս միացած՝ հաղորդուելու համար բնութեան ցնծատօնին ընծայած ուրախութեամբ...

ԱՐՄԷՆ ՊԱԿՈՒՆԻ

ՀՌՈՄԻ ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԸ

●

ԽՄԲ.— Ընկեր Անդրէ Տէր Օհանեան, Թեհրանէն Ամերիկա մեկնած ատեն, ճամբան կանգ առած էր Հռոմ: Իր ուղեւորական տպաւորութիւններէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները․—

Հռոմում կան շուրջ 80 Հայեր, փոքրաթիւ մի գաղութ, որի մէջ զգալի տոկոսը կազմում են Պարսկահայերը: Աոիթ ունեցայ, 12 օրուայ ընթացքում, մեծ մասին հանդիպելու: Ունինք բաւական թիւով պարսկահայ ուսանողներ, որոնցից յիշատակենք.

Օր. Շաքէ Մակարեան, ուսանում է Հռոմի երաժշտանոցում, հետեւում է յատկապէս դաշնամուրի, մշակում է նաեւ իր ձայնը, որ լաւ ապագայ է խոստանում:

Տիկին Այդա Յակոբեան, մշակել է իր ձայնը, երկու անգամ հրաւիրուել է ձենովա համերգի, ձայնը լաւ երանգ ունի եւ բոլորը գովում են:

Ֆրեդերիկ Ստեփանի, հետեւել է ջութակի, Հռոմի երաժշտանոցում, նուագում է մի երաժշտախմբում, որ շրջել է ամբողջ Իտալիան, նաեւ Ամերիկայի Մ. Նահանգները: Շնորհալի ջութակահար է:

Վահէ Խոջայեան, ուսանում է Հռոմի երաժշտանոցում, հետեւելով ջութակի, յառաջիկայ աշնանը պիտի աւարտի: Ապագայ խոստացող ջութակահար է: Նախօրօք աւարտել է Թեհրանի երաժշտանոցը:

Վարգէն Մինասեան, Թեհրանից մեկնել է Հռոմ իբրեւ նկարիչ, վերջացրել է Հռոմի Ակադեմիան իբրեւ քանդակագործ, գովասանքի արժանանալով:

Մարգօ Գրիգորեան, ուսանում է Հռոմի Ակադեմիայում, յառաջիկայ տարի պիտի աւարտի նկարչութիւնը:

Ալֆոնս (Լոլօ) Յովհաննիսեան, ուսանում է Ակադեմիայում, հետեւում է նկարչութեան:

Լուդվիկ Բագի, ուսանում է Ակադեմիայում, հետեւելով նկարչութեան:

Վիգէն Յակոբեան, ուսանում է, հետեւելով օդանաւորդական տեխնիկայի մասնագիտութեան:

Յիշատակենք նաեւ Թեհրանաբնակ Գէորգ (Ժորժ) Աքաջեանին (Էրզրումցի), որ Թեհրանում գծագրութեան աշխատանոց ունէր. մեկնեց Հռոմ եւ ընդունուեց Ակադեմիայում. աւարտեց: Նաեւ ինն ամիս հետեւեց յախճապակիի մասնագիտութեան: Աւարտեց այս գարնան եւ Յունիսին մեկնեց Բէյրութ, յետոյ Պարսկաստան անցնելու համար:

Արաջեանը շնորհալի աշխատանքներ ունի մետաղի, լինոլէումի վրայ. գեղարուեստական քանդակներ: Յախճապակիի իր գործերը՝ կենդանիներ, սեղանի զար-

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ՓՈՍՏԱԼ

●

Ետ ետ երթալով, կինը պատին կռթնած էր, ալ զէնքը դրկող պողպատէ բազուկներուն մէջ անշարժ մնացած. հոս՝ դիմադրութեան ուժը կը պակսէր. գլուխը պատին դարձուցած ըլլալով, իր պարանոցին վրայ կը զգար համբոյրներու կիզումը, ու Տիգրանուհին, անձնատուր ըլլալու մօտ ու անձնատուր ըլլալէ առաջ, իր արդարացումը կը փնտռէր հիմա, մտածելով որ ձեռքէն եկածը ըրեր էր ինքզինքը պաշտպանելու համար. ու յանցանքը իրը չէր՝ եթէ չէր յաջողեր: Անձնասպաններ կան, որոնք վերջին պահուն զղջալով հանդերձ, չեն կրնար իրենց որոշումէն ետ կենալ եւ տող մը գիրով իրենց մահը կը բացատրեն, կ'արդարացնեն. Տիգրանուհիին ըրածն ալ ատ էր:

×

Երկու տարի տեւեց այս կեանքը. ուղուած պախինն էր անիկա, որ էֆէնտիին տղան Բերա, զէշ տեղուանք երթալէն վազ բերած էր: Սուրբիկ հանըմ հարսի մը պէս հիմա կը հագուեցնէր զայն, ու եկողին գացողին անոր գովեստը ընելէ չէր դադրեր:

Օրին մէկը, սակայն, Տիգրանուհին հիւանդացաւ. գլուխը կը դառնար, սիրտը կը խառնուէր. այս անհանգստութիւնը շաբունակեց քանի մը օր, բայց սպասուհին վախէն բան մը չըսաւ, բերանը չբացաւ մէկու մը. քիչ մը ատեն անցաւ ու ծոցուորութեան նշանները երթալով չեշտուեցան: Տիգրանուհին շուարած էր, ինչ ընելիքը չէր գիտեր: Միւս ծառաները կը սկսէին քիթերնուն տակէն խնդալ, կատակներ ընել, չարչարել զինքը: Այդ միջոցին երիտասարդ էֆէնտին իր մօտը չէր գար, ու տանը մէջ երեսը չէր նայեր: Ցանկարծ օր մըն ալ Սուրբիկ հանըմ զինքը ուշադրութեամբ դիտեց, նայուածքով մը որ կրակէ պատմուճանի մը պէս սպասուհիին գլխէն մինչեւ ոտքը շրջապատեց:

— Մօտ եկուր, Տիգրանուհի, ըսաւ անոր բիրտ ձայնով մը:

Եւ տեսնելով անոր վարանիլը.

— Սանկ, աւելի մօտ:

Մօտէն՝ յղութիւնը ակներեւ էր. շատ մը կիներու պէս Տիգրանուհին տգեղցեր էր. երեսին մորթը թուլցեր, կախուեր էր, փորը անշնորհ կերպով դուրս կը ցցուէր ու ամէն սիրտը զարնելուն՝ չափազանց մեծցած կուրծքին յարոյցքը աչքի կը զարնէր իսկոյն:

Այն ատեն բարկութենէն Սուրբիկ հանըմին խելքը գլխէն գնաց:

— «Փօստալ», պոռաց անոր երեսն ի վեր, փօստալ, տունս անպատուեցիր, բէզ ճէհէննէմ եղիր:

Մարիամ վեր վազեց, հանըմին ձայնը լսելով:

— Հաճի Տիւրիկը կանչեցէք շուտ, սա շունը առնէ տանի, կը պոռար հանըմը:

Երկու ժամ ետքը «Թէլլալ»ը գտան բերին ու բերանը փրփրելով, Սուրբիկ հանըմ իր զայրոյթը դուրս թափեց:

Կնդծաւորութիւնը անանկ բան մըն էր որ, երբեմն ու վերջ ի վերջոյ անկեղծութեան հետ կը շփոթուի եւ անկէ չի տարբերիր, ինչպէս որ սուտ խօսողներ կան, որոնք իրենց սուտին կը հաւատան:

Ասանկ ալ Սուրբիկ հանըմին բարկութիւնը շինծու բան մը չէր, անկեղծ էր. երբեք կարող չէր հիմա մտքէն անցընել որ իր գիտութեամբը, իր կամքովը, իր կարգադրութիւնովը ամէն բան եղած կատարուած էր: Իր բերնին մէջ ամէն վայրկեան յեղյեղուող պատիւ, պարկեշտութիւն բառերուն վարժութեամբը՝ ցաւագարի մը պէս կը պոռար, աղախինը, Հաճի Տիւրիկը ու բոլոր աշխարհը յանցաւոր գտնելու կ'ելլէր:

— Հիմա, հիմա, «փօստալ»ը թող կորսուի երթայ, վայրկեան մը չեմ ուզեր տունիս մէջ:

Այս եղաւ իր վերջին խօսքը:

«Թէլլալ»ը Տիգրանուհիին սենեակը ելաւ, մահուան դողերու մէջ գտաւ զայն. սաստիկ ջերմ եկած էր վրան, երեսները կարմրեր էին, մինչդեռ ակռաները իրարու կը զարնուէին:

Միջնորդ կինը գթաց անոր. բան մը հարցնելու պէտք չունէր. անցած դարձը գիտէր. միայն հարցում մը.

— Քանի՞ ամսու ես, աղջի:

— Չեմ գիտեր, մրմնջեց միւսը:

Վար իջաւ հանըմին քով, բայց անիկա նորէն սկսեր էր ձայնը բարձրացնել ու ջանքեր կ'ընէր իր զայրոյթը աւելցնելու համար. շարունակ կը յիշէր աստնկ աղքատ կին մը իբր սպասուհի իր տանը ընդունելով գործած բարիքը եւ ատոր փոխարէն, գտած ապերախտութիւնը. աս աղջը աստնկ էր միշտ. աղքատները աստնկ խայտառակ արարածներ էին բոլորն ալ. ու նստած տեղէն «բէչ»ը վեր կը քաշէր իբրեւ թէ այս տիղմին չքսուելու համար: Եւ յանկերգի մը նման, միեւնոյն նախատական բառը կուգար շուրթներուն վրայ, թուքի մը պէս.

— Փօստալը, փօստալը, ով գիտէ որ ծառայ գլխէ հաներ է:

Այն ատեն Հաճին նեղացաւ ալ. ձեռքերը մէջքին դրաւ ամբարտաւան ձեւով մը.

— Ինծի նայէ, հանըմ, չիտակն ըսե՞մ, անիկա խեղճ կնիկ ծառայ մըն է, դուն քու տղուդ խօսք հասկցնելու էիր. հիմա ալ ելեր ծառայի հետ տեսնուեր է կ'ըսես. ասիկա մեղք է:

— Ինչ, հիմա ալ տղո՞ւս վրայ մուր պիտի քսէք. իմ տղաս ծառայի վրայ չի թուքներ. բոլոր գեղին աղջիկները, կնիկները իրն են:

(5)

Գ. ԶՕՀՐԱՊ

(Շար.)

դէր, յատկապէս գեղեցիկ է պնակի վրայ ցայտուն նկարած Ս. Ղազարի կղզին: Անդամ է «Միջազգային Արուեստի Ընկերակցութեան», ազատ ել ու մուտք քարտ ունի բոլոր թանգարանները (առանց վճարի) եւ արուեստի հաստատութիւնները: Հրաւիրուած էր Ամստերտամ, «Արուեստի պատմութեան» միջազգային կոնգրեսին մասնակցելու:

Հռոմում հայ կաթոլիկների երկու միաբանութիւններ կան՝ ա) Լեւոնեան միաբանութիւն եւ բ) Մխիթարեան Հայրերի Միաբանութիւն:

Լեւոնեան Միաբանութիւնն ունի եկեղեցի եւ վարժարան: Եկեղեցին, Հռոմի կենտրոնական մասում, նուիրել է Լեւոն պապը, նաեւ կալուածներ, որոնց մէջ աչքի է ընկնում քաղաքի բանուկ մասում 4 յարկանի Լեւոնեան շէնքը, որ բազմաթիւ վարձակալներ ունի: Վարժարանի շէնքը գրեթէ կից է եկեղեցուն, մի պատկառելի շէնք, վերելակներով եւ մաքուր սրահներով. պատին՝ մակագրութիւն եւ Պետրոս Կրետի նկարը, որ վարժարանի շէնքը շինել է իր ծախսով: Նոր Ջուղայեցի հնդկահայ բարերարներից է եղել, դաւանանքով կաթոլիկ, մեծ բարեգործութիւններ արած

Հայր Յովսէփ, կիրթ եւ քաղաքավար, մտերմական զրոյց է սկսում. հետաքրքրւում է Պարսկաստանի եւ Պարսկահայոց կեանքով, նաեւ տեղեկութիւններ է տալիս Լեւոնեան Միաբանութեան մասին: Այժմ Լեւոնեան վարժարանը մէկ սան ունի միայն, որ հետեւում է աստուածաբանութեան:

Շրջում ենք եկեղեցին, որ զարդանկարուած է անխուսափելիօրէն, ինչպէս Հռոմի բոլոր եկեղեցիները, նաեւ մարմարակերտ է: Ձախ կողմում ցոյց է տալիս մի խորան, Ցիսուսի համանման գերեզմանը, հայերէն արձանագրութեամբ:

Կիրակի օրը հրաւիրում է պատարագի. եօթը հոգի, հայ երիտասարդ ուսանողներից, խումբ է կազմել Հայր Յովսէփը, որ ղեկավարում է. երգում են ներդաշնակ եւ շատ ճիշդ, բծախնդիր կանոնաւորութեամբ: Լուսաւորիչի տօնն է եւ պատարագում է Հայր Գրիգորը: Հայ գաղութից մի երկու տասնեակ հոգի ներկայ են: Պատարագից յետոյ հրաւիրում ենք Լեւոնեան վարժարանի վերնասրահը, ուր հիւրասիրւում ենք խմիչքով եւ քաղցրեղէնով:

Մխիթարեան Միաբանութիւնը Հռոմում վարում է Հայր Սամուէլ Արամեանը (արդանուշցի), բարեհամբոյր, լուրջ ու դիւրահաղորդ՝ մեզ ընդունում է ժպիտով, պարտէզի ծառերի տակ, ուր ծիրանը կարմրել է տերեւների արանքից:

Հայր Սամուէլն եւս խիստ հետաքրքրւում է Իրանի անց ու դարձով, իրանահայութեամբ. աշխատում եմ բաւարարել իր հետաքրքրութեանը:

Նոր շէնք են ուզում կառուցանել եւ ահա ներս է մտնում Մխիթարեան Միաբանութեան ճարտարապետը՝ Պ. Վարդ Եաղլճեան, տրապիզոնցի: Ճարտարապետութիւնը Հռոմ է վերջացրել եւ լաւ գործ ունի, այժմ 73 տարեկան, հաճելի մտաւորական է, գեղեցկադէմ եւ յարգանք ներշնչող:

Հայր Սամուէլը մեզ հիւրասիրում է սուրճով եւ խմորեղէնով. թէեւ ծիրանը դեռ լաւ չի հասել, բայց Տիկին Սաթենիկն թոյլ է տալիս քաղել եւ մեզ բաժին հանել:

Մխիթարեանները եւս Հռոմում մի քանի սաներ ունեն, որոնք աստուածաբանութիւն են ուսանում Հռոմի համալսարանում, Հայր Սամուէլի գիտական խորհուրդներով եւ հսկողութեան տակ: Ինքը եւս իբրեւ հոգեւոր ուսանող Կովկասից Վենետիկ է անցել 1914 թուին:

Ահա Հռոմի հայ գաղութը: Միջին դարերի մեր խոջաները Ն. Ջուղայից Իտալիա էին մեկնում առեւտրի եւ մեծ համբաւ ունէին. դժբախտաբար այսօր հնարաւոր չէ նրանց բոլորի անունները ճշդել:

Ա. ՏԷՐ ՕՀԱՆԵԱՆ

ՏԻԿԻՆ ԶԵՓԻՒՌ ՇԱՆԹԻ ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Զեփիւռ Շանթ, որչա՛փ բանաստեղծական անուն, որ արդէն տրամադրութիւն կը ստեղծէ ունկնդրելու ...

Տիկինը «սօպրանօ լիրիք» ձայն ունի, երաժշտական եւ գրական յիշողութիւն, որ հաստատեց իր հանդէսին մէջ — 21 կտոր եւ կրկնութիւններ կատարելով՝ ամենայն դիւրութեամբ, շաբաթ իրիկուն 26 սեպտ. Պլէյէլի Շօպէն սրահում:

Իր հոգին եւ կրթութիւնը ճշմարիտ հայկական են եւ զգացումը շատ հարազատ:

Շատ համակրելի էր իր գաղափարը ամբողջ հայկական մթնոլորտ ստեղծելու՝ ներկայացնելով մի շարք հայ երգահաններ գործերը, ինչպէս եւ ժողովրդական երգերը եւ Սայաթ Նովայի 18րդ դարու էմփրօվիզասիօնները:

Բացի քանի մը եղանակներէ — անգլուգական Կոմիտաս վարդապետի «Կռունկ»ը եւ «Քէլէ քէլէ» եւ ողբացեալ տաղանդաւոր Գուրգէն Ալէմշահի «Իղձը», որոնք մասնաւոր տեղ կը գրաւէին իր յայտագրին մէջ, ինչպէս եւ ժողովրդական մեղեդիները երգերի մեծամասնութիւնը եւրոպական բնոյթ ունէին եւ իրենց հեղինակների — Վ. Սրուանձտեանցի, Մեսումենցի, Ռոմանոս Մելիքեանի, մինչեւ իսկ Արտ. Խաչատրեանի լաւագոյն գործերը չի կարելի համարել: Մասնաւոր ուշադրութիւնս գրաւեցին Ալան Յովհաննէսի —Այդ կիսով հայ ամերիկացի երգահանի որ կ'աշխատի մեր հոգին ըմբռնել «Եար Նազանի» երգը, ինչպէս Յ. Մեհրապեանի «Սարերի աղջիկը, որ հայրենի շունչ ունի:

Մեր փարիզահայ գաղութը լաւ ընդունեց երդչուհուն եւ ծափերով արտայայտեց իր համակրանքը:

Օր. Անժէլ Նիզամեանը յաջողութեամբ կ'աջակցէր տիկնոջը դաշնակին վրայ եւ ուրախալի է արձանագրելու երիտասարդ արուեստագիտուհու յառաջդիմութիւնը:

ՄԱՐԳԱՐԻՏ ԲԱԲԱՅԵԱՆ

ԿԱԽԵ՞Լ ԹԷ ԳԼԽԱՏԵԼ

★

Քննիչ յանձնախումբ մը կազմուած էր Անգլիոյ մէջ, ուսումնասիրելու համար մահապատիժի հարցը: Յանձնախումբին բերած տեղեկագիրը դուռ բացած է բուռն վիճաբանութեանց: Այս առթիւ հետեւեալ տեսակէտները կը յայտնուին. —

1. — Անգլիացիները որոնք կենդանիներու սէրը անբռեւակայելի չափազանցութեան տարած են, մասնաւորաբար աւելի դիւրազգած են մահապատիժի գործադրութեան առեն, մարդկային էակին կրած տանջանքներուն հանդէպ, նոյնիսկ եթէ մարդասպան մըն է այս մահապարտը:

2. — Անոնք մահապատիժը սերտօրէն կը միացնեն կրօնական խոր զգացումներուն հետ:

3. — Պատերազմէն ի վեր Անգլիան թատր դարձաւ զարշելի ոճրագործութեանց, մասնաւորաբար երիտասարդներու կողմէ:

Այս դէպքերը եւ իրենց հետեւանքները հակազդեցութիւն յառաջ բերին հանրային կարծիքին մէջ եւ բարքերը բարելաւելու նպատակով էր որ կ'առաջարկուի բարեփոխել օրէնքը:

Յանձնախումբին քարտուղարը, Հիւկ Քլէռ յայտարարեց թէ Խորհրդարանը չէր կրնար այլեւս յետաձգել մահապատիժը ջնջել կամ պահելու որոշումը:

Տոքթ. Ֆիշըրի, Քէնթըրպըրիարքեպիսկոպոսը, որուն կարծիքը, որ կշիռ ունի, յայտարարեց թէ համաձայն է որ ոճիր մը պատժուի: Իսկ Լորտ Տէնինկ յայտարարեց թէ ոճիրներ կան որոնց համար հանրային կարծիքը խիստ պատիժներ կը պահանջէ, այսինքն մահապատիժ:

Ուրիշ տեսակէտ մըն ալ կայ որուն բոլորն ալ համաձայն են. — կախաղանը ամէնէն ապահով միջոցն է, ամէնէն արագը եւ ամէնէն մարդկայինը, բաղդատմամբ կիյյոթինի որ խոտելի է Անգլիացիին համար, ինչպէս ելեկտրական աթոռը եւ մանուանդ կազի սենեակը:

Հոգեբանական եւ բժշկական տեսակէտի վրայ հիմնուելով է որ կախաղանի պաշտպանները կը պարսաւեն միւս մեթոտները:

Իսկ բանտերու պահապաններու Ընկերակցութիւնը, որ որոշ փորձառութիւն ունի այս խնդրին մէջ, համաձայն է որ քննուի մահապատիժի ուրիշ միջոց մը, մասնաւորաբար քննիչ յանձնախումբին առաջարկած մահացու ներարկումը: Սակայն բժիշկները կը դժուարանան, կը դժկամակին:

Քէնթըրպըրիի արքեպիսկոպոսին կարծիքով, եթէ ոճրագործը կախաղանէն խոյս տալու համար թոյն առնէ, անձնասպանութիւն գործած կ'ըլլայ, ինչ որ մեղք կը համարուի կրօնական տեսակէտով:

Առաջարկուած է նաեւ որ երդուեալները որոշեն մահապատիժը փոխանակ դատաւորին: Սակայն այս ձեւը չի համապատասխաներ անգլ. օրէնքին: Բոլորն ալ համաձայն են որ մահապատիժի նուազագոյն տարիքը 18էն բարձրացնեն 21ի, իսկ խենէշութեան ոճիրը քննուի իբրեւ յիմարութիւն: Սակայն օրէնքը չի կրնար որոշել թէ ո՛ւր կը սկսի եւ ո՛ւր կը վերջանայ յիմարութիւնը:

ՏԽՐՈՒՆԻ. — ՕՐ. Ս. ԶԱՔԱՐԵԱՆ

★

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Սեպտեմբեր 20ին հողին յանձնեցինք Սաթենիկ Զաքարեանը: Ծնած էր Գարաչոպան (Խնուս): Իր բազմանդամ ընտանիքը կը փոխադրուի Կարին, ուր յայտնի կը դառնան իրենց առեւտրական ձեռներէցութեամբ: Սաթենիկ կ'ունենայ երջանիկ մանկութիւն մը: Ցաջողութեամբ կ'աւարտէ Հռիփսիմեանց վարժարանը: 1915ին ամբողջ ընտանիքով կ'աքսորուին մինչեւ Բաղդադ, յետոյ Դամասկոս:

Զինադադարին շատերուն հետ կը հասնին Պոլիս: Սաթենիկ, հակառակ ահաւոր տառապանքներուն, նոր խանդավառութեամբ կը նուիրուի դաստիարակչական գործին, պաշտօնավարելով ամերիկեան եւ Ազգ. խնամատարութեան դպրոցներուն մէջ: Նորէն քաղաքական հորիզոնին վրայ կը կուտակուին սեւ ամպերը: Քէմալական շարժումը կը ծաւալի: Սաթենիկ Պոլսէն կը մեկնի 1922ին եւ իր քրոջ՝ Գեղեցիկի հետ կուգայ Մարսէյլ, Ամերիկա երթալու համար: Մարսէյլի նոր գաղութը կազմակերպելու սկզբնական աշխատանքներուն իր բաժինը կը բերէ, մասնակցելով Հ. Յ. Դ. կազմին եւ Կ. Խաչին:

Ծանօթ էր բոլորին իր բծախնդրութեամբ եւ ուղղամտութեամբ:

Տարիներու ընթացքին իր ֆիզիքական տկարութեամբ կորսնցուց իր հոգեկան կորովը եւ քաշուեցաւ իր պատեանին մէջ: Խորապէս կապուած էր անցեալին, հին յիշատակներով կ'ապրէր: Կը տառապէր սրտի հիւանդութենէ: Հակառակ տարուած խնամքներուն չտոկաց եւ պարտուեցաւ: Իր վերջին խօսքը եղաւ. — «Կը մեռնիմ, հոգս չէ, սիրելիներուս կարօտով եւ օտար աշխարհ մեռնելուս կը ցաւիմ, աչքս բաց»: Ծանր հոգեվարքէ մը վերջ աչքերը փակեց Սեպտեմբերի 17ին: Յուղարկաւորութեան արարողութիւնը կատարուեցաւ Պոմոնի Հայոց եկեղեցին: Համբարձումեան քահանայ եւ ընկեր Զ. Շարոյեան քանի մը խօսքով դրուատեցին հանգուցեալին արժանիքները:

Վ. ՏԷՐ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Յ. Գ. — Փոխան ծաղկեպսակի եղան հետեւեալ նուէրները. — Պ. Ար. Կոպալեան հազար ֆրանք եկեղեցիին, Պ. Նորայր Սահաթճեան երկու հազար ֆր. Կ. Խաչին, ընկեր Նշան Դարբինեան հազար ֆր. Հ. Յ. Դ. Տան ֆոնտին, Տէր եւ Տիկին Զաքըրեան հազար ֆրանք Հ. Յ. Դ. Տան ֆոնտին, ընկեր Յար. Գարաքէյհէեան 500 ֆր. Հ. Յ. Դ. Տան ֆոնտին, Պ. Վար. Սէրէնկիւլեան երկու հարիւր ֆր. Հ. Յ. Դ. Տան ֆոնտին, Տէր եւ Տիկին Ս. Նիկողոսեան հազար ֆր. Կ. Խաչին: Շնորհակալութիւն բոլորին:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (30)

Ա. ԿՈՒՊՐԻՆ

ՍՈՒԼԱՄԻԹ

(ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐԻ ԿԵԱՆՔԷՆ)

★

Ղօղանջը՝ երկար ատեն՝ տխրօրէն կը դողդղար եւ կը տատանէր օդին մէջ. եւ երբ դադրեցաւ, իր թրթռուն արձագանգները տակաւին երկար կը ծփային ...

— Անիկա նշան է որ, Իսիսի տաճարին մէջ աւարտեցաւ խորհուրդը, ըսաւ արքան:

— Ես կը սոսկամ, գեղեցիկս, շշնջաց Սուլամիթ: Մութ սարսափ մը համակեց իմ հոգիս... Ես չեմ ուզեր մեռնիլ... Ես տակաւին չեմ յագեցած քու գրկախառնումներէդ... Գրկէ զիս... Սեղմէ զիս աւելի եւ աւելի ամուր... Դիր զիս ինչպէս կնիք մը սրտիդ վրայ, բազկիդ վրայ...

— Մի վախնար մահէն, Սուլամիթ, որովհետեւ սէրը հզօր է ինչպէս մահը... Թօթուէ տխուր մտքերդ... Կ'ուզե՞ս քեզի պատմեմ Դաւիթ թագաւորին պատերազմները, Սաւսակիմ փարաւոնին խնճոյքներն ու որսորդութիւնները: Կ'ուզե՞ս լսել մէկը այն հէքեաթներէն, որ շրջան կ'ընեն Ոփիր աշխարհին մէջ;.. Կ'ուզե՞ս պատմեմ քեզի Բալկրամադիտի հրաշալիքները:

— Այո, թագաւորս: Դուն գիտես արդէն որ երբ ես քեզի ականջ կը դնեմ, սիրտս կ'ուռի բերկրանքէն: Բայց ես կ'ուզեմ բան մը խնդրել քեզմէ:

— Ոհ, Սուլամիթ, ինչ որ կ'ուզէ սիրտդ: Ուզէ ինէ իմ կեանքս, ես գոհունակութեամբ զայն պիտի տամ քեզի: Ու ցաւիմ պիտի միայն, որ շատ չնչին գնով մը վարձահատոյց եղայ քու սիրոյդ համար:

Այն ատեն Սուլամիթ երջանկութենէն ժպտեցաւ մութին մէջ ու գրկելով թագաւորը իր թեւերուն մէջ, շշնջեց անոր ականջին.

— Կ'աղաչեմ քեզ, երբ առաւօտ ըլլայ, երթանք միասին հոն... խաղողի այգին... Հոն ուր կանանչը կը տարածուի, ուր նոճիները եւ մայրիները վեր կը սլանան, ուր քարաշէն պարիսպին մօտ դուն քու ձեռքովդ գերեցիր իմ հոգիս... Կ'աղաչեմ քեզ ատոր համար, սիրականս... Հոն ես նորէն ցոյց պիտի տամ իմ փաղաքշանքներս...

Երանութեան մէջ խորասոյզ՝ թագաւորը համբուրեց իր սիրականին շուրթները: Բայց Սուլամիթ յանկարծ վեր թռաւ իր անկողնին վրայ ու սկսաւ ականջ դնել:

— Ի՞նչ պատահեցաւ, փոքրիկս... Ի՞նչ բան վախ պատճառեց քեզի, հարցուց Սողոմոն:

— Համբերէ, սիրելիս... Հոս կուգան... Այո... Ես քայլի ձայներ կը լսեմ...

Սուլամիթ լռեց: Այնպիսի լռութիւն մը կը տիրէր որ մէկը որոշ կը լսէր միւսին սիրտին բաբախումը:

Դուռին ետեւը թեթեւ տոնաձայն մը լսուեցաւ, եւ յանկարծ, արագօրէն ու անձայն բացուեցաւ դուռը:

— Ո՞վ է ան, կանչեց Սողոմոն:

Բայց Սուլամիթ արդէն անկողինէն վար ցատկեր էր եւ մէկ շարժումով նետուեր էր մարդկային մթին պատկերին առջեւ, որուն ձեռքին մէջ սուր մը կը շողար: Ակնթարթի մը մէջ, չանթահարիչ հարուածով մը իյնաւ աղջկան վրայ: Եւ Սուլամիթ վար ինկաւ՝ թոյլ, կարծես զարմացական ճիչ մը արձակելով:

Սողոմոն ձեռքովը ջարդեց գիշերային կանթեղի սարդիոնի լուսամփոփը: Ու տեսաւ Եղիաբը որ կեցած էր դուռին մօտ, քիչ մը ծռած աղջկան մարմնին վրայ ու կը տատանէր գինովի մը պէս: Երիտասարդ զօրականը Սողոմոնի հայեացքին վրայ բարձրացուց գլուխը եւ իր աչքերը հանդիպելով թագաւորին դայրալիր, ահաւոր աչքերուն, գունատեցաւ եւ հառաչեց: Յուսահատութեան եւ սարսափի արտայայտութիւնը այլանդակեր էր իր դիմագիծերը: Եւ յանկարծ, ծածկելով իր գլուխը թիկնոցին մէջ, երկչոտ, ահաբեկ շնագայլի մը նման, ուզեց սենեակէն դուրս սողալ: Բայց թագաւորը կանգնեցուց զինքը, միայն երեք բառ ըսելով.

— Ո՞վ ղրկեց քեզ:

Իր ամբողջ էութեամբ դողի մատնուած, ատամները կճրտելով, սարսափէն ճերմըկած աչքերով՝ երիտասարդ զօրականը արտասանեց խուլ ձայնով մը.

— Աստիս թագուհին ...

— Դուրս գնա՝ հրամայեց թագաւորը, ըսէ հերթապահ պահակին որ պահէ քեզ:

Շուտով ջահերով մարդիկ կը վազէին արքունիքին անթիւ սենեակներէն: Բոլոր սենեակներն ալ լուսաւորուեցան: Եկան բժիշկները, հաւաքուեցան հրամանատարները եւ թագաւորին բարեկամները:

Աւագ բժիշկը ըսաւ.

— Արքայ, ալ օգուտ չկայ ոչ գիտութենէն, ոչ Աստուծմէ. իր սիրտին մէջ մխուած սուրը հանուելուն պէս պիտի մեռնի:

Բայց այդ պահուն ուշքի եկաւ Սուլամիթ ու ըսաւ հանդարտ ժպիտով մը.

— Խմել կ'ուզեմ ես:

Եւ երբ խմեց, աչքերը կանգ առին թագաւորին վրայ քնքուշ, գեղեցիկ ժպիտով մը, առանց այլեւս անկէ հեռանալու: Իսկ թագաւորը ծունկի եկած էր անոր մահիճին առջեւ, ամբողջովին մերկ, ինչպէս Սուլամիթն ալ ու չէր նկատեր որ իր ծունկերը կը լողան անոր արիւնին մէջ, իսկ ձեռքերը կարմրած էին արիւնով:

Այս վիճակին մէջ՝ նայելով իր սիրականին վրայ եւ հեզօրէն ժպտելով, գեղեցկուհին Սուլամիթ հազիւ կրցաւ խօսիլ.

(Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՆՔՆԱՇԱՐԺԻ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ (Սալոն), որ հաստատուած 1898ին, բացուեցաւ երէկ, Կռան Փալէի եւ ցուցահանդէսներու պարտէզներուն մէջ: Կը մասնակցին 1300 ցուցադրողներ եւ 120 գործարանատէրներ: Ութ երկիրներ ցուցադրած են իրենց վերջին նորութիւնները: Ինչպէս միշտ, այս անգամ ալ Փարիզի փողոցները չափազանց խճողուած են եւ պանդոկները լեցուած տեղացի եւ օտար այցելուներով:

3150 *ՄԵԹՐ ԾՈՎՈՒՆ* տակ իջաւ Պելժիացի ծանօթ գիտնականը, Փիքար, իր զաւկին հետ, Նափոլիի առջեւ, կոտրելով խորասուզման համաշխարհային մրցանիշը: Անցեալ Օգոստոսին երկու Ֆրանսացիներ Թուլոնի առջեւ իջած էին մինչեւ 2100 մեթր: Պելժ գիտնականը, որ 69 տարեկան է, ամիսներէ ի վեր կը պատրաստէր այս ձեռնարկը, մասնաւոր սուզագունդ մը շինելով (գինը՝ 80.000 տոլար): Կ'ըսէ թէ շատ բան չտեսան անդնդախոր ծովուն մէջ, վասնզի բոլորովին մութ է 450 մեթրէն վար:

ՀՍԿԱՅԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼ ՄԸ սկսաւ Նիւ Եորքի եւ Ատլանտեանի բոլոր նաւահանգիստներուն մէջ, մասնակցութեամբ 60000 բանուորներու: Միայն Նիւ Եորքի մէջ, որ 563 քիլոմեթր տարածութեամբ քարափ մը ունի, 40.000 բանուորներ կը մերժեն պարպել նաւերը: Ամբողջ երթեւեկը կազմալուծուած է: Միայն Նիւ Եորքի նաւահանգիստը 160 միլիոն ֆրանքի կորուստ մը ունի ամէն օր: Դիմում կատարուած է նախագահ Այզընհաուըրի:

ԽԱԶԱԽՍՏԱՆԻ մէջ ալ մաքրագործումներ կատարուեցան: Անցեալ ապրիլին երեք նախարարներ փոխած էին եւ ներքին գործերու նախարար նշանակուած էր Կուպին, Բերիայի յանձնարարութեամբ: Այժմ այս մարդն ալ պաշտօնանկ եղած է:

ԻՐԱՆԻ կառավարութիւնը զեկոյց մը հրատարակեց որ կ'ըսէ թէ քարիւղի արդիւնաբերութեան բացը կը հասնի երեք միլիառ րիալի (մօտ 120 միլիառ ֆրանք), ազգայնացումէն ի վեր (1951): Զեկոյցը անուղղակի կը հասկցնէ թէ հարկ պիտի ըլլայ եւ կանչել անգլիացի մասնագէտները, նաւթահորերը նորոգելու եւ բանեցնելու համար:

ԱՆԳԱՐԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ Ֆրանսայի վարչապետը եւ արտաքին նախարարը հասնելով, ջերմապէս դիմաւորուեցան: Պիտի քննեն շարք մը քաղաքական եւ տնտեսական խնդիրներ:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ նախկին վարչապետներէն Ապտէլ Հատիի դէմ մահավճիռ պահանջեցին. ատեանին ընդհ. դատախազը: Բաղմաթիւ մեղադրանքներու առթիւ, վկայ մը պատմեց թէ ամբաստանեալը աղքատ մարդ մըն էր 1940ին, բայց հանրային ասպարէզ նետուելէ ետք հազար արտավար հող եւ 30.000 ոսկի ունեցաւ: Ուրիշ մը պատմեց թէ 2500 հոգի ձերբակալուած եւ շատերը խոշտանգուած էին ամբաստանեալ վարչապետին օրով:

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ տարագիրներուն խնդիրը մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ Ազգաժողովին, ծանրանալով օրէ օր: Պաշտօնական տեղեկագրին համաձայն, 872.000 տարագիրներ կախում ունին Ազգաժողովին օգնութենէն:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ մէջ կը գտնուին տասը հազար գերման տարագիրներ, որոնք արտաքսուած կամ փախած են արեւելեան շրջանէն եւ սահմանակից երկիրներէ (Լեհաստան, Չեխոսլովաքիա):

ԳՆԵԼ ԵՒ ԿԱՐԴԱԼ
ՀԵՏԵՒԵԱԼ ԳԻՐՔԵՐԸ
(Դիմելով հայ գրավաճառներուն)

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԷՋ, հրատ. Կեդր. Կոմիտէի, Փարիզ:

Հ. Յ. Դ. ՎԱԹՍՈՒՆԱՄԵԱԿ (1890–1950), կազմեց՝ Ս. Վրացեան: 265 էջ: Տպ. «Հայրենիք»: Պատկերազարդ:

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ, Ն. ԱԴՈՆՑ, Ա. մաս, քաղաքական հոսանքները հին Հայաստանում, Բ. մաս. — Հայ – Բիւզանդական նիւթեր եւն.:

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՄԵՐՁԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԵՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ, Ա. հատոր: Հնագոյն շրջաններէն մինչեւ Տիգրան Մեծի կայսրութեան անկումը: Գրեց՝ Գ. Գիւզալեան, 615 էջ: Տպ. Համազգային ընկ., Պէյրութ:

ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐ (պատկերներ, դատումներ եւ ուսումնասիրութիւններ): Գալուստ Անտրէասեանի: Յառաջաբան Կ. Սասունի: Տպ. Պէյրութ:

ԲԱՑԱՌԻԿ ԺՈՂՈՎ

Արեւմտեան Եւրոպայի Կեդր. Կոմիտէն բացառիկ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջաններու բոլոր ընկերները այս շաբաթ, ժամը 20.30ին, Սոսիէթէ Սավանթի մէջ:

Ներկայ պիտի ըլլայ եւ պիտի խօսի՝
Ընկեր ՎԱՀԱՆ ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Իսիի վարչութիւնը կը ծանուցանէ իր բոլոր անդամներուն, վերամուտի գործունէութիւնը սկսած է արդէն. —

Երգչախումբը երեքշաբթի իրիկունները ժամը 20.30ին:

Հայերէնի դասեր Եշ. օր, 20.30:

Թատերական փորձեր Ուր. իրիկ. 20.30:

Իսկ վերամուտի առիթով կուտանք խնջոյք մը Հոկտեմբեր 3ին, Խրիմեան սրահին մէջ: Կը հրաւիրենք բոլոր ընկերները եւ համակիրները:

× Երգչախումբի առաջին փորձը տեղի կ'ունենայ Հոկտեմբեր վեցին, ղեկավարութեամբ ընկեր Ս. Յովհաննէսեանի:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ
ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՐՔ.Ի ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյն մէջ հոգեհանգստեան մասնաւոր պատարագ պիտի մատուցուի ողբացեալ Արտաւազդ արք. Սիւմէեանի մահուան երկրորդ տարելիցին առթիւ: Կը նախագահէ առաջնորդ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեան:

Յետ պատարագի ժամը մէկին այցելութիւն պիտի տրուի վախճանեալ սրբազանին շիրիմին, առաջնորդին եւ դպրաց դասու մասնակցութեամբ:

Կը հրաւիրուի Փարիզի եւ շրջականներու հայութիւնը եկեղեցի եւ Փէռ Լաշէզի գերեզմանատունը, յարգելու յիշատակը վախճանեալ սրբազանին:

ՏԱՐԵԿԱՆ ՓԱՌԱՏՕՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Ֆրանս. Բանակի Նախկին Ռազմիկներու Բարեկ. Միութեան, 1914 - 18 եւ 1939 45: Այս կիրակի առաւօտ, Փրատոյի Ս. Թարգմանչաց եկեղեցւոյն մէջ, հոգեհանգստեան պատարագ, մասնակցութեամբ Դպրաց Դասուն: Երկու համաշխարհային պատերազմներու եւ ազատագրութեան զոհերուն համար:

Պիտի տօնուի Արարայի ճակատամարտին 35րդ տարելիցը, ի ներկայութեան նահանգապետ Պ. Փէլապօնի, Զօր. Մոլի (ընդհ. հրամանատար 9րդ շրջանի) եւ ծով. ուժերու հրամանատարին:

Սիրայօժար մասնակցութեամբ Հայ Ակումբներու եւ Արենուշներու:

Պատարագէն վերջ դրօշի պարզում մասնակցութեամբ զին. նուագախումբի:

Պիտի խօսի Պ. ՏԻՐԱՆ ԹԷՔԷԵԱՆ

Սպայ Պատուոյ Լէգէոնի եւ պատուակալ նախագահ Ռազմիկներու Միութեան:

Ճաշ (Ֆրանքօ Արմէնիէն) ժամը 13ին Շաթօ տէ Ֆլէօրի մէջ:

Ներկայ պիտի ըլլան ծանօթ Ֆրանսացի հայասէր անձնաւորութիւններ:

Փարիզէն մասնաւոր հրաւիրուած է

Mr. le Marquis du Vèou

փոխ նախագահ «Միջերկրական» կոմիտէին, մեծ բարեկամ Հայկ. Դատին, որ պիտի խօսի ժամը 17ին Կիլիկ. հարցին շուրջ:

Արձանագրութեան համար դիմել 6 ռիւ տ'Արֆօլ (հեռ. ՏՐ. 65–98), Սէն Ժէռոմ Շէհրեանի, Պօմոն Վահրամ Պապուխեանի եւ Գէորգ Եօթնեղբայրեանի, Սէնթ Անթուան՝ Պէնլեանի եւ Վահանեանի, ռիւ տէ Տօմինիքէն Պապաիկկիտեանի եւ Պուլ. Օտտօ Արզումանեանի:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Բիւզանդ Աճէմեան կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին (15 ռիւ Ժան Կուժօն) իրենց ողբացեալ հօր՝

ԱԲՐԱՀԱՄ ԱՃԷՄԵԱՆի

մահուան քառասունքին առթիւ:

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

ՆԱՄԱԿ ՈՒՆԻՆ.— Զօր. Թորգոմ եւ Ն. Պէշիկթաշլեան:

ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆ կը հրաւիրուի Տիկին Արուսեակ Լ. Ղարիպեան:

ՄՈՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ
ԵՒ ԳՈՐԾԱԿԱԼՆԵՐՈՒՆ

Շփոթութեան մը հետեւանքով, Սեպտ. 29ի թիւը կրկին ղրկուած է մաս մը բաժանորդներու:

Կը խնդրենք վերադարձնել, ստանալու համար Սեպտ. 30ի թիւը:— *Վարչութիւն*

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է

Պուլվար Օտտոյի ազգ. վարժարանը: Դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան Հինգշաբթի առաւօտները, ժամը 9ին եւ երկուշաբթի օրերը ժամը հինգին:

Արձանագրուիլ պարտաւոր են, երկուշաբթի ժամը 5–7, եթէ կարելի է ծնողներուն հետ: Կանոնաւոր դասաւանդութիւնը այսօր առաւօտեան ժամը 9ին:

ՎԻԷՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի երկու դպրոցները կը վերաբացուին Հոկտ. մէկէն սկսեալ, ուսուցչութեամբ Տիկին Ալիս Մանուկեանի: Փասքալի շրջանին մէջ որոշ վայր մը չունենալով, առ այժմ յետաձգուած է վերաբացումը:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.—Հոկտ. 4ին կը վերաբացուի Հայերէնի դասընթացքը: Կը հրաւիրուին ծնողները արձանագրել իրենց զաւակները:

Ջեն ընդունուիր անոնք որ արձանագրուած չեն մինչեւ Հոկտեմբեր 11:

ԲՈԼՈՐ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆՑԻՆԵՐՈՒՆ

Պոլսոյ ազգ. Կեդր. վարժարանի հիմնարկութեան 65րդ տարեդարձը պիտի տօնուի Հոկտեմբեր 24ի Շաբաթ գիշեր, ժամը 9ին, Սալ տ'Իէնայի մէջ:

Այս առթիւ շատ կարեւոր խորհրդակցութեան մը համար բոլոր Կեդրոնականցիները ստիպողաբար կը հրաւիրուին ներկայ ըլլալ այս շաբաթ կէսօրէ ետքը, ժամը վեցին, 32 ռիւ տը Թրէվիզ, Հայկ. Տան մէջ:

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ Ս. Խ. ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

Հոկտեմբ. 25, ժամը 6էն մինչեւ կէս գիշեր Մօտէրն Փալաս Օթէլի շքեղ սրահներուն մէջ, 8պիս Փլաս տը լա Րէփիւպլիք Ճոխ պիւֆէ, նուագ, անակնկալներ:

Ապահովել սեղանները հեռաձայնելով՝ Օտէ. 02-12 Փրօ. 44–39:

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Համախարբ. Միութեան Կարտանի մասնաճիւղը խորին ցաւակցութիւն կը յայտնէ իր եռանդուն անդամներէն հայրենակից Սիմոն Անթոյեանի տիկնոջ տարաբախտ Սառա Անթոյեանի վաղահաս մահուան առթիւ:

ՀԱՅ ՏԱՆ ՄԸ ՄԷՋ

Ատանին գործերու համար սրամադրելի է հայ կին մը, ամբողջ օրը, Փարիզ, երկու հոգինոց ընտանիքի մը համար:

Դիմել «Յառաջ»ին Ա. Ե– սկզբնատառերով:

ԳՈՐԾԱՒՈՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Շէնքերու ներկարար գործաւորներ կ'ուզուին, մասնագէտ կամ ոչ:

Դիմել՝ ՀԱՅՐԱՊԵՏԵԱՆի

78, Rue de Rosière, St. Ouen, Seine
Tél. CLI. 30 - 68

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Հայ վաճառատան մը համար հայ երիտասարդ մը 22էն 25 տարեկան:

Դիմել՝

Ets. VANTEX 226, Rue St. Denis, Paris (2)

×

Կօշիկի Մօնթէօր ա լա փուանթ:

Ժամը 2—7 դիմել Պ. ՎԱՆԼԵԱՆի, ամէն օր, բացի երկուշաբթիէ եւ չորեքշաբթիէ,

7, Rue Godot de Mauroy, Paris
Tél· OPÉra 01 - 08

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

■

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ. —
ՀԱՅԱՍՏԱՆ ենթակոմիտէն այս ուրբաթ ժամը 21ին:
ԱԿՆՈՒՆԻ ենթկ. այս շաբաթ ժամը 21ին:
ԸՆԿԵՐ ԿԱՐՕ ենթկ. այս շաբաթ ժամը 21ին:
ՋԱՒԱՐԵԱՆ ենթկ. այս կիրակի ժամը 15.30ին:
ՆԻԿՈԼ ԴՈՒՄԱՆ ենթկ. այս կիրակի ժամը 15.30ին:
ԳԷՈՐԳ ՉԱՎՈՒՇ խումբը այս կիրակի ժամը 15ին:

(Շար.)

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, Ահարոնեան ակումբին մէջ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ «Անտոք» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 20.30ին, մատուռին մէջ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՊԱՆԵԽՕ ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Պանեխօ Քաշանի «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Կը մասնակցի Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՍԵԲ. ՄՈՒՐԱՏ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑԸ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր գործօն. պատուոյ եւ համակիր անդամները 18 Հոկտեմբեր կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ չորսին, ռիւ տը լա Տէֆանս, Խրիմեան վարժարանի սրահը: (Կնիք)

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պուլվառ Օտտոյի Խատիսեան խումբին դասախօսութիւնը այս երեքշաբթի ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Նիւթը.— «Ի՞նչ միջոցներով կը պայքարինք այլասերման դէմ»: Դասախօս ընկեր Ասատուր Քէօսէեան: Կը հրաւիրուին բոլոր Թաղեցիները անխտիր: Խօսք կը տրուի ներկաներուն:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris.

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ·
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր· Վեցամս· 1300
Արտասահման՝ տարեկան 3000 ֆր· ՀԱՏԸ 10 ՖՐ·

ՇԱԲԱԹ 3 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ • SAMEDI 3 OCTOBRE 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7183 | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 9ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2594

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՓՈՔՐՈԳՈՒԹԻՒՆ

Վերջերս երկու տեղեկագիրներ հրատարակուեցան, ուղղուած՝ Քալիֆորնիոյ Հայ Կրթական Հիմնարկութեան, որ 6000ական տոլար ղրկած էր Սուրիոյ եւ Լիբանանի ազգ· դպրոցներուն համար :

Տեղեկագիրները ստորագրուած են Բերիոյ Թեմին (Հալէպ) եւ Լիբանանի առաջնորդներուն կողմէ, յանուն Ուսումնական Խորհուրդի :

Երկուքն ալ, Զարեհ եւ Խորէն եպիսկոպոսներ, կը պարզեն թէ ինչպէս բաժնուած են գումարները, թէ ինչ պէտքեր ունին տակաւին եւն ․ :

Մասնաւորապէս շահեկան մանրամասնութիւններ կը պարունակէ Հալէպի տեղեկագիրը, ներկայացնելով իւրաքանչիւր դպրոցի վիճակը : Ակնարկ մը նետելով ամէն քաղաքի կամ գիւղի կրթական կացութեան վրայ :

Այդ մանրամասնութեանց մէջ, աչքի կը զարնէ վրդովիչ պարագայ մը, —

Կարգ մը վայրերու մէջ, ուր արդէն ազգ· դպրոց կայ, Բարեգործականն ալ իր առանձին կրթարանը բացած է :

Այսպէս, Եփրատի ափին վրայ թառած փոքր գաղութ մը, Ճարապլուս, ունի ազգ· վարժարան մը (Մեսրոպեան) : Անոր դիմաց, Բարեգործականին Հալէպի մասնաճիւղը բացած է երկրորդ մը, Վարդանեան :

Ուրիշ փոքր գաղութի մը, Արաբ Փունարի մէջ, Բարեգործականը երկու տարի առաջ բացած է իր դպրոցը՝ ազգ· վարժարանին դիմաց :

Տէրպէսիէի մէջ, նոյնպէս երկու տարի առաջ, Բարեգործականը բացած է դպրոց մը՝ ազգ· կրթարանին դիմաց :

Միջանկեալ յիշենք որ երեք Համեստ գիւղերն ալ երէկուան աքսորավայրերն են, — կայաններ ուր հայեւ չունչ առած, դէպի Տէր Զօր կը քշուէին ուժասպառ կարաւանները :

Եթէ ուրիշ որեւէ բան սրտի չխօսէր, միայն այս պարագան բաւական էր, իրար հասկնալու, միասնաբար գործելու համար, յանուն ցիրուցան բեկորներու փրկութեան :

Տեղեկագիրը ուրիշ սրտառուչ պարագայ մըն ալ կ'արձանագրէ :

Գամըշլըի շրջանին Մըլուք — Սարայ գիւղին մէջ կը գտնուի հայկական գիւղ մը՝ քրտախօս :

— « Տղաքը իրենց տուներուն մէջ քրտերէն կը խօսին : Ցաջողեցանք պզտիկ ծաղկոց մը հաստատել· ղրկեցինք ուսուցիչ մը եւ անոր վճարեցինք 700 սուր· ոսկի : Մնացեալ ծախքերը հոգաց գիւղին բնակչութիւնը : Կը մտածենք միւս գիւղերուն մէջ եւս հաստատել ծաղկոցներ, փրկելու համար Պշերիկցի քրտախօս հայ տղաքը» :

Այս պարագան ալ՝ ի պէտս մեր երանելի գաղութին ա՛յն աքսորականներուն որոնք այդ ճամբաներէն անցած, եւ սակայն ամէն բան մոռցած են : Ոչ անդին կը նային, ոչ ալ իրենց իսկ զաւակներուն վրայ, ի խնդիր հայացման ...

Անցնինք բուն հարցին :

Նոր չէ որ Բարեգործականը ժխտական եւ ամբարտաւան դիրք մը կը բռնէ ազգ· իշխանութեանց հանդէպ :

Իր բոլոր գործերուն մէջ, ան կը ձգտի դառնալ տեսակ մը ցեղապետութիւն, իր կամքը պարտադրելու համար, դրամի ուժով :

Պատրուակ չի պակսիր : Եթէ ինք չգտնէ, ուրիշներ կը ճարեն :

Դեռ կան հաւատարիմ գրող — բրոցներ ալ որոնք բաւական չհամարելով այս անջատողական շարժումը, կը թելադրեն Բարեգործականը վերածել կրթական նախարարութեան մը ...

Կ'արժէ անդրադառնալ :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ԵՒ Ժ· ՊԻՏՕ ԱՆԳԱՐԱՅԻ ՄԷՋ

Տեղական թերթերը կը հաստատեն թէ վարչապետը, Պ· Լանիէլ եւ արտաքին նախարարը, Պ· Ժորժ Պիտօ ջերմ ընդունելութեան արժանացած են Անգարայի մէջ : Հազարաւոր քաղաքացիներ խռնուած էին կայարանին առջեւ : Ֆրանսայի ներկայացուցիչները ողջունուեցան վարչապետ Ատնան Մէնտերէսի, արտաքին նախարար Ֆուատ Քէօփրիւլիի, Փարիզի Թուրք դեսպանին եւ ուրիշ բարձր պաշտօնատարներու կողմէ :

Պ· Լանիէլ հետեւեալ յայտարարութիւնը ըրաւ ․

— Այն կապերը որ կը միացնեն մեր երկու երկիրները նորէն պիտի ամրապնդուին մեր խօսակցութիւններով, յանուն խաղաղութեան եւ ազատութեան որոնց պաշտպանութեան համար նոյն տեսակէտներն ունինք :

Ընդունելութենէն վերջ երկու հիւրերը առաջնորդուեցան Փալաս Օթէլ : Ցետոյ ծաղկեպսակ մը դնելով Աթաթիւրքի դամբանին վրայ ճաշի հրաւիրուեցան նախ Ֆրանսական դեսպանատունը, ապա վարչապետին կողմէ : Այս վերջին ճաշասեղանին առթիւ բաժակաճառ մը արտասանելով, Պ· Լանիէլ յայտարարեց թէ «պատմութեան վերիվայրումները աւելի զօրացուցին Ֆրանքօ-թրքական բարեկամութիւնը» : Պոլսոյ եւ Անգարայի բոլոր թերթերը սիւնակներ կը նուիրեն այս այցելութեան, ջերմ խորհրդածութիւններով :

× Տեղական թերթ մը, «Քոնիա», վերլուծելով այս այցելութեան իմաստը, դիտել կու տայ թէ Ֆրանսա պաշտպանելիք դիրքեր չունի Մօտաւոր Արեւելքի մէջ, այն օրէն ի վեր որ «Լոնտոն մեզ դուրս հանեց Սուրիայէն եւ Լիբանանէն» : Մշակոյթի տեսակէտով ալ մեծ նուաճումներ չկան : Գալով տնտեսական գործունէութեան, «Գերմանները, որոնց շրջուն յանձնակատարները նորէն բռներ են չատոնց չակուած ճամբան, մեզի յաղթած են երկու տարիէ ի վեր : Անշուշտ պիտի խօսուի Միջին Արեւելքի հրամանատարութեան մասին : Անօգուտ ջանք, վասն զի ոչ Ֆրանսա, ոչ ալ Թուրքիա վճռական ըսելիք մը ունին այդ մասին : Այս խնդ եւ խոկ ակադեմական խօսակցութիւնները մեզի կը յիշեցնեն օտար սպայի մը անողոք յայտարարութիւնը : Երբ Ֆրանսա կ'ուզէր ներկայացուցիչ մը ունենալ Իզմիրի մէջ ուր դաշնակից հրամանատարութիւնը խարիսխ մը հաստատած էր, ենթակայ՝ Նափոլիի ընդհ· հրամանատարութեան, այդ սպան բացագանչեց ․

— « Ֆրանսա՞ : Ի՞նչ բանի վրայ կը հիմնուի արդարացնելու համար այդ յաւակնութիւնը : Թերեւս Կոտիբուա տը Պուլոնի վրա՞յ : Բայց ան պեղժիացի էր» :

× Փարիզի համայնավար պաշտօնաթերթը, «Իւմանիթէ», կը գրէ թէ Լանիէլ եւ Պիտօ Անգարա գացած են «ներդաշնակելու համար Ֆրանսայի եւ Թուրքիոյ ջանքերը՝ համաձայն Մ· Նահանգներու վարիչներուն կողմէ ճշդուած նպատակներու ... Լանիէլ եւ Պիտօ մինչեւ Խ· Միութեան դուռները կ'երթան օգնելու համար հակախորհրդային յարձակողական ծրագրին պատրաստութեան, անգամ մը եւս արհամարհելով Ֆրանսայի շահերը եւ ապահովութիւնը որոնք կը պահանջեն յարգել ֆրանքօ-խորհրդային բարեկամութեան դաշինքը» :

— Պ· Ժորժ Պիտօ հիւանդացած է, լեարդի տկարութեան հետեւանքով : Օգանուային ճամբորդութիւնը խանգարած էր իր առողջապահութիւնը եւ այժմ կը դարմանուի :

ԿԱԹԻՆ ԳԻՆԸ 48 ֆրանքի բարձրացած է հոկտ· 1էն ի վեր :

ԵՐԿՈՒ ԿԱԽԱՂԱՆ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

Գահիրէի յեղափոխական ատեանը հոկտեմբեր 1ին կախաղանի դատապարտեց նախկին վարչապետ մը, Իպրահիմ Ապտէլ Հատի, որ կը դատուէր երեք օրէ ի վեր : Ամբաստանագիրը մահապարտին կը վերագրէր «հայրենադաւութիւն եւ մեղսակցութիւն օտար պետութեան մը հետ՝ խախտելու համար երկրին ապահովութիւնը» :

Ատեանը որոշեց նաեւ գրաւել մահապարտին բոլոր ստացուածքները : Վճիռը պէտք է վաւերացուի Եգիպտոսի բանակին Ցեղափոխական Խորհուրդին կողմէ, որ կը ներկայացնէ երկրին բուն գործադիր իշխանութիւնը :

Նոյն օրը, երկու ժամուան դատավարութենէ մը ետք, յեղ· ատեանը զինուորական նիստի մը մէջ նոյնպէս կախաղանի դատապարտեց երկրորդ ամբաստանեալ մը, Մոհամմէտ Աւատ, ելեկտրագէտ : Ան ալ կ'ամբաստանուէր « հայրենադաւութեամբ եւ դաւակցութեամբ՝ օտար պետութեան մը հետ, ընդդէմ երկրին ապահովութեան » :

Նախկին վարչապետ Հատի առաջինն էր այն 24 ամբաստանեալներէն որոնք դատի քաշուած են նոյնպէս յեղափոխական ատեանին առջեւ : Հետզհետէ պիտի դատուին ուրիշ նախկին վարչապետ մը, Մուսթաֆա Նահաս (փաշա), իր կինը եւ նախկին իշխան Ապպաս Հալիմ, որ ազգական է Ֆարուքի :

Հեռագիրը կ'ըսէ թէ Հատի կանգնած էր տժգոյն եւ մռայլ, երբ յեղ· ատեանին նախագահը, գնդ· Ապտէլ Պաղտատի կը կարդար մահավճիռը : Մէկ բառ չարտասանեց : Ատեանը արտօնեց պահել 48 արտավար հող զոր ժառանգած էր հօրմէն : Իր միւս ստացուածքներն են 948 արտավար հող որ կ'արժէ 400·000 ոսկի (1·148·000 տոլար), ինչպէս եւ 53·000 հնչուն ոսկի եւ երկու վիլլա :

Հատիէն անմիջապէս վերջ դատուեցաւ Աւատ, որ նախապէս կը ծառայէր անգլ· իշխանութեանց, Սուէզի շրջանին մէջ : Մահապարտ վարչապետին դատավարութեան ատեն չարտասանուեցաւ օտար պետութեան անունը : Ամբաստանագիրը պարզապէս կ'ըսէր թէ Հատի յանցաւոր է վեց մեղադրանքներով : Օտար պետութեան մասին միակ ակնարկը եղաւ ընդհ· դատախազին կողմէ, երբ կ'ըսէր թէ Եգիպտոսի հին վարչաձեւին տակ, իշխանութիւնը կը վարէր եսապետութիւն մը որ կը բաղկանար Ֆարուքէն, դրաւող պետութենէն (Անգլիա) եւ արհեստով պոլիտիկոսներէ :

ՄԵԾԵՐՈՒ ՄԵԾ ՀՈԳԵՐԸ

Բոլոր տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ Երեք — Զօրս Մեծերը եւ ուրիշ երեւելիներ զանազան ծրագիրներ կ'որոճան, ելք մը գտնելու եւ իրենց յարաբերութիւնները բարուոքելու համար :

Պ· Աթլիենսըն, Մ· Նահանգներու նախագահութեան ռամկավար թեկնածուն, առջի օր մասնաւոր տեսակցութիւն մը ունեցաւ Այզընհաուըրի հետ : Աթլիենսըն կ'առաջարկէ ոչ - յարձակման դաշինք մը կնքել Խ· Միութեան եւ Արեւմուտքի միջեւ : Հեռագիրը կ'ըսէ թէ Այզընհաուըր համաձայն է այս ծրագրին, զոր նախապէս առաջարկեցին Չըրչիլ եւ արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը, Տոքթ· Ատըն — աուըր :

Աթլիենսընի կարծիքով, եթէ փոխադարձ ոչ - յարձակման դաշնագիր մը կնքուի, երաշխաւորելով Խ· Միութիւնը Ատլանտեան ճակատի յարձակման դէմ եւ այս վերջինը՝ Խ· Միութեան դէմ, Մոսկուա պիտի դրկուի ներկայ քարոզչական պայքարէն : Հետեւաբար պիտի մեղմանայ միջազգային կացութիւնը : Ռամկավար թեկնածուն, որ վերջերս քննական պտոյտ մը կատարած էր երեսուն երկիրներու մէջ, կ'ըսէ թէ նախագահը ուշադրութեամբ կը քննէ բոլոր միջոցները, կացութիւնը բարուոքելու համար :

Նոյն օրը Անգլիոյ աշխատաւորական կուսակցութեան համագումարին մէջ, նախկին վարչապետը, Էթլի, բուռն ճառ

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԿՈՒԳԱՆ ՈՒ Կ'ԵՐԹԱՆ...

Ջուրի ճամբայ դարձած է Պոլիսը, քանի մը տարիէ ի վեր :

Անշուշտ Եւրոպան եւ մանաւանդ Փարիզն ալ՝ Պոլսեցիներուն համար :

Այս ամբողջ անցուդարձին մէջ, ուշադրութիւնս գրաւած է պարագայ մը, —

Մեր բարձրաստիճան կղերին համար ալ ջուրի ճամբայ դարձած է Պոլիսը :

Անոնք ալ կուգան ու կ'երթան :

Ոմանք մէկ անգամով ալ չեն գոհանար :

Երկու տարի առաջ, Դերենիկ եպիսկոպոսն էր որ այցելեց, երկննալով մինչեւ Անատոլուի խորերը :

Իր ետեւէն հասան ուրիշներ, եպիսկոպոս կամ վարդապետ : (Այս վերջիններուն թիւը չեմ կրցած ճշդել) :

Այս տարի կարգով այցելեցին Հիւս· Ամերիկայի հրաժարեալ առաջնորդը, Տիրան արք·, վարդապետի մը հետ :

Արդէն Պոլիս կը գտնուի Եգիպտոսի առաջնորդը, Մամբրէ արք· Սիրունեան :

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կ'իմանամ թէ Սեպտ· 25ին հասած պիտի ըլլար Երուսաղէմի պատր· տեղապահը, Եղիշէ արք· Տէրտէրեան :

Անշուշտ ուրիշներ ալ ճամբան են, առաքելական, կաթողիկէ թէ բողոքական :

Կը տեսնէք որ մեր բարձրաստիճան կղերին համար ալ անդիմադրելի հրապոյր մը ունին Վոսփորի գեղածիծաղ ափերը :

Եւ այս բոլոր երթեւեկները տեղի կ'ունենան օդանաւով :

Շատեր մինչեւ Փարիզ ալ կը թռչին, իրենց պաշտօնատեղին վերադառնալու համար :

Միամտութիւն պիտի ըլլար կարծել թէ ամէնքն ալ մասնաւոր պաշտօնով մը կուգան :

Պոլիս կ'երթան, փարթամ թաղի մը մէջ կը պատարագեն, պատրիարքին հետ կ'ողջագուրուին : Ցետոյ «տիւթ» կ'ընեն կ'երթան :

— Կը մխիթարեն ժողովուրդը :

— Բուն ժողովուրդը շատ հեռու է օդակայաններէն եւ մեծ քաղաքներէն :

ՎԱՀԷ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՕՐԷՆ
ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԸ
որ պիտի կարդացուի մեծ հետաքրքրութեամբ :

ՀԱՅ ԱՄԲԱՍՏԱՆԵԱԼՆԵՐ ԹԵՀՐԱՆԻ ՄԷՋ

«Հայրենիք»ի մէջ կը կարդանք (12 Սեպտեմբեր) .—

Իրանի վերջին դէպքերուն առթիւ, վարչապետ Զահետիի կառավարութիւնը փակել տուած է երկու հայաստանի հրատարակութիւններ — «Նոր Աւոդ»ը եւ «Վերածնունդ»ը, մէկը եռօրեայ, միւսը շաբաթաթերթ, բայց երկուքն ալ թունդ համայնավար :

Ձերբակալուած են «Վերածնունդ»ի խմբագիրը, Հայկ Գարագաշ, փրոֆէսոր մը, Գասպար Ցակոբեան, իրաւաբան եւ Ռամկավար Երուանդ Ցարութիւնեան — որ Հայաստանի անկախութեան շրջանին Երեւանի «Ժողովուրդ»ին խմբագիրն էր — եւ ճարտարապետ Միքայէլ Ղարիբեան :

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԵՐԵՔ ՇԱԲԱԹ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

ՈՒՍՈՒՑՉԱՊԵՏ ՄԸ ՈՐ ՀԱՅԵՐԷՆ ԿԸ ՍՈՐՎԻ

Ահա «ոսկեզօծ քաղաք»ը, այսօր քարուքանդ, Մայանսը, նախապէս կեղտական, յետոյ հռոմէական, որ տեսաւ Կառոլոսը եւ Նափոլէոնը, ուր հինգ հարիւր տարի մը կ'ընէ Եոհան Կիւթենպերկ նշանակեց վախճանը միջին դարուն, եւ որ բոլոր տիրապետութիւններէն եւ վերածնելով իր աւերակներէն միշտ մնացած է իր խկութեան մէջ: Բարեկամս ինծի կը սպասէ քարափին վրայ. հայրենակից մըն է, որ քաջութիւնը ունեցած էր լքելու իր շահաբեր դիրքը, ուսանելու համար Գերմանիոյ մէջ: Հիմա կը տիրապետէ Շիլլէրի եւ Կէօթէի լեզուին, ու կը պատկանի Համալսարանի այն չորս առանձնաշնորհեալներու խմբակին, որուն սիրայօժար զատ սենեակ տրամադրուած է: Իր կրտսեր եղբայրը՝ որ կ'ուսանի Թեհրանի մէջ, նմանապէս կը փայլի իր մտային կենսունակութեամբ. ան Իրանի մայրաքաղաքին բոլոր ուսանողներուն մէջ խլած է առաջնութիւնը: Աչքիս առջեւ ունեցած նկարին վրայ, Տոքթ. Մոսստեղի եղբայրը կը շնորհաւորէ եւ կը վարձատրէ զինքը արծաթէ չքեղ ծաղկանօթով մը:

Տակաւին կան հողիներ, որոնց համար մտաւոր արժէքները հրապոյր մը ունին: Կան եւ մեզ՝ Հայերուս մօտ, որոնք լաւ համբաւ մը չունին Գերմանիոյ մէջ: Հոն մեզ կը նկատեն ժողովուրդ մը, որ ամէն լեզուի տեղեակ է, առանց մէկ հատ մը գիտնալու. վաճառական ժողովուրդ մը, որուն ճարպիկութիւնը քիչ մը գերազանց է Հրեաներէն ու Յոյներէն եւ քիչ մըն ալ պակաս Չինացիներէն....: Այս է անհաճոյ տպաւորութիւնը, զոր պիտի ճգնէի փարատել, երբ այցելութեան կ'երթայի գերման համալսարանի ուսուցչապետին, որ հայերէն կը սորվի ...

Բաւական էր այս իրողութիւնը, որպէսզի անմիջապէս երթայի զինքը տեսնելու: Ոչ միայն անոր համար որ անուշ մը կը փայփայէր հայրենասիրական ջիղս, այլ մանաւանդ փաստ մըն էր ինծ համար երիտասարդութեան, այդ մաքուր եւ վեհանձն երիտասարդութեան, որ չի հաշուեր իր տարիներուն թիւը, նոր ձեռնարկի մը մէջ նետուելու համար: «Գործելը յուսալէն աւելի կ'արժէ, յարատեւելը յաջողելէն աւելի...»:

Բարեկամս վերադառնալով ինծի կ'ըսէ թէ՝ «ուսուցչապետը դժբախտաբար Պրիւքսէլ երթալու վրայ է եւ երկար ժամանակ չի կրնար տրամադրել»: Մեզ կ'ընդունի իր աշխատասենեակը. ներողութիւն կը խնդրեմ անպատեհ ժամու մը իրեն այցելած ըլլալուս համար, բայց ինքս ալ ստիպուած եմ հեռանալ քաղաքէն եւ չեմ ուզեր մեկնիլ առանց զինքը ողջունելու: Մնաց որ, կը խոստանամ իրեն հինգ վայրկեանէ աւելի չկենալ: Երբ իրարմէ կը բաժնուինք, երկու ժամը լրիվին անցած էր եւ ես ինծի հարց կուտամ թէ ինչպէս ըրած էինք մեր հաշիւը:

Փոքրահասակ մարդ մըն է, գիրուկ, հարթ մազերով, ողորկ մորթով, խիստ պարզօրէն հագուած, ինչպէս բոլոր ուսուցչապետները: Ոսկեզօծ ակնոցներուն ետեւ կը ծածկուին գիտունի զննող մանր աչքեր, մինչ ակնարկին հուրը կը մատնէ ներոյժ կեանք մը: Քիչ մը ետք, երբ հիւրասրահ կ'անցնէինք, կը նկատեմ որ շատ գեղեցիկ ձեռքեր ունի: Նախ՝ շատ պաղ է, ինչպէս իմաստութիւնը, բայց ատիկա լոկ ձեւ մըն է. ամէն ինչ որ կը տեսնեմ, ամէն ինչ որ կը լսեմ հակառակին կը համոզէ զիս. ու մեկնումի պահուս երբ կը լսեմ թէ ան պսակաւոր է Միլանի համալսարանէն, այս անգամ չեմ կրնար ինքզինքս զսպել, թեւէն կը բռնեմ. — Ըսէք ինծ, փրոֆէսոր, այսչափ ժամանակ ո՞ւրկէց գտաք այս բոլորը սորվելու համար»: Կը շիկնի նորատի աղջկան մը պէս, որուն կ'ըսուի.— Ոհ, օրիորդ, ինչքան գեղեցիկ էք»: Բայց այս ընտանութիւնը խոր բարեկամութիւն մը կը դրոշմէ, անհաճոյ չի թուիր իրեն եւ կը ժպտի ինծ սիրայօժար: Մեր խօսակցութիւնը տեղի կ'ունենայ գերմաներէն, ռուսերէն եւ ֆրանսերէն, համաձայն պատահական նիւթին: Ամերիկեան խոշոր թերթերը, զոր կը տեսնեմ սեղանին վրայ ինծ կ'ըսեն թէ անգլերէն ալ գիտէ: Բազմալեզուագէտ մըն է: Ինծմէ լուր կ'ուզէ Ֆրանսայի Հայերուն մասին. պատեհ կը համարեմ առիթը: Կը պատասխանեմ թէ Գերմանիայէն աւելի շատ ենք Ֆրանսայի մէջ եւ աւելի լաւ ճանչցուած, որովհետեւ հայ գրողներու փաղանգը, գլուխն ունենալով Պ. Արշակ Չօպանեանը, սրտեռանդն լծուած են ճանչցնելու Հայուն ճշմարիտ դիմագիծը, որ ամէն բանէ առաջ մշակութային ժողովուրդ մըն է, զոր Ռընէ Կրուսէ չի վարանիր կոչելու «Արեւելքի Ֆրանսացիները»:

— «Ահաւասիկ, տասներհինգ օրէ ի վեր Գերմանիա կը գտնուիմ, կ'ըսեմ, ու արդէն պատեհութիւնը ունեցայ այցելելու աւելի քան տասը քաղաք եւ օրական աւելի քան 15 քիլոմեթր կտրելու: Իւրաքանչիւր քայլափոխի կը տեսնեմ անսահման «ռեքլամ»ները «Արգիլուած պտուղ»ի պաստառին: «Գիտէ՞ք, կ'ըսեմ, որ այս շարժանկարին բեմադիրը Հայ մըն է: (Աշոտ Մալաքեան): Այս առտու, նամակատան ճամբուն վրայ, կանգ առի գրատան մը առջեւ ու ակնարկս ինկաւ գիրքի մը վրայ որ միակ հատորի մը մէջ կը պարտակէր բնագիրն ու ֆրանսերէն մեկնութիւնը Պուխների «Տանթոնի մահը» թատերախաղին, որ շլացուցիչ յաջողութիւն գտաւ Շայոյի պալատին մէջ: Գիտէ՞ք որ իր թարգմանիչը հայ գրող մըն է, երեքլեզուեան, որուն թատերախաղերը կը ներկայացուին Ֆրանսայի եւ նոյնքան ալ Իտալիոյ եւ Գերմանիոյ մէջ: Ձեր համալսարանը կեդրոնավայրը դարձած է եւրոպացի երիտասարդութեան, ու ես պատեհութիւնը ունեցայ ճանչնալու անգլիացի երիտասարդ մը, որ կը պատրաստէր իր ֆրանսերէն գրական «տոքթորան», որպէս զի կարենար փոխարինել իր ուսուցչապետը, որ Հայ մըն է: Այն շոգեկառքին մէջ որ զիս Գերմանիա կը տանէր, ես ուղեկից եղայ Նիւ Եորքէն ամերիկացի երիտասարդի մը: Երբ իմացաւ որ ես ծագումով Հայ եմ, ըսաւ ինծ.— Շատ կը սիրեմ Խաչատուրեանը»: «Երաժշտագէ՞տ էք», հարցուցի: «Սիրող երաժիշտ մը, պատասխանեց, բայց մօտ օրէն դրասենեակի պաշտօնս պիտի ձգեմ, ամբողջովին երաժշտութեան նուիրուելու համար, որովհետեւ կը պաշտեմ Խաչատուրեանը»: «Ինչպէս կը տեսնէք, եզրակացուցի, ծիծաղելով, հակառակ բոլոր աղէտներուն, դեռ չենք մեռած եւ կ'ուզենք ապրիլ»:

Մեր այս սանձարձակ եւ անվերջանալի խօսակցութեան ներկայ էր իր նորատի կինը, որ մեզի անուշ գինի հրամցուց: Թովիչ գեղեցկութիւն մը ունէր ան, ու նրբազգաց էր, ինչպէս կ'ըլլան այս շրջանի բնակիչներուն մեծ մասը: Բարձրահասակ, կայտառ, ներդաշնակ գիծերով, հոլանի գեղեցիկ ուսերով, այլ առանց շպարումի, — որովհետեւ ներկ չեն գործեր այս երկրին մէջ, — ան Արեւելքցի աղջկան մը աչքերն ունէր: Իր ամբողջ էութենէն պարզութեան, վստահութեան եւ սիրոյ յորձանք մը կ'արտահոսէր: Միտքս կուգայ Կէօթէի բանաստեղծութիւնները. — Ինչ է այն հրապոյրը որ կը հեղու այդ դէմքին վրայ»: Մեկնած պահուս անոնց կ'ըսեմ թէ՝ «երջանիկ պիտի ըլլամ զիրենք Փարիզի մէջ ընդունելով», բայց չեմ համարձակիր սովորութեանս համաձայն աւելցնել.— Եւ ձեզի պտտցնել Լոյս Քաղաքին շահեկան վայրերը»: Բացատրել արուեստի պատմութեան ուսուցչապետի մը Ս. Շափելի բարձունքի 1134 տեսարանները կազմող պատմագրուած ճշմարիտ աւետարանը, ոչ, ատիկա յանդգնութիւն մը պիտի ըլլար իմ կողմէս: Ուսուցչապետը կը գգայ տագնապս եւ երեք անգամ կը կրկնէ ռուսերէն.— Ամէն պարագայի մէջ չիման մէջ պիտի գտնուինք իրարու հետ»: Իրեն կը պատասխանեմ գերմաներէն, ըսելով թէ «սովորութիւն չունիմ մոռնալու խոստումներս»: Ուսուցչապետը ինծմէ պիտի ստանայ խոստացուած գիրքերը, որոնք զինքը աւելի պիտի լուսաբանեն հայ ժողովուրդի մասին: Առ այժմ, ինծի ցոյց կուտայ իր հարուստ մատենադարանը, մանաւանդ Ռընէ Կրուսէի իրեն ձօնած գիրքերը, իր նուրբ եւ կանոնաւոր գիրով, ինչպէս նաեւ Շարլ Քորմիէր, եւ ուրիշ շատ մը ականաւոր դրագէտներու ու բանաստեղծներու երկերը: Ինծի ցոյց կուտայ նաեւ իր հայերէն քերականութիւնը, ու ինչպէս դարուս մեծ գիտնականները, կը դժգոհի որ յիշողութենէ զուրկ է, բայց ես ծանօթ եմ յանկերգին: Այսօր գիտունները համեստ դարձած են տգէտներուն պէս, եւ տգէտներն ալ յաւակնոտ եղած են ինչպէս ըլլալու էին գիտունները... : Եւ հրաժեշտ կ'առնեմ այս պարզ ու բարի մարդէն, խորապէս քրիստոնեայ, որ տասը տարեկան տղու մը պէս կը սորվի նոր լեզու մը: Սանդուխին վրայ մեզի կը հարցնէ թէ հայերէն ինչպէս կ'ըսեն «ցտեսութիւն»: Վաղը ան Պրիւքսէլի, Սթրեզայի եւ Քազապլանքայի մէջ յափշտակուած ունկնդիրներու առջեւ պիտի յարուցանէ դարերու պատմութիւնը, ու իր վերակոչման հմայքով եւ իր խօսքին կախարդանքով, պահ մը մոռցնել պիտի տայ ներկայ դարուն թախծութիւնը:

ԱՐՄԷՆ ՊԱԱԿՈՒՆԻ

Թարգմ. Արամ Պետրոսեան

(ՎԵՐՋ)

ՈՐՊԷՍԶԻ ԳՈՐԾ ԴԱՌՆԱՆ

Մեր աշխատակիցը՝ Պ. Մ. Կ. Սեւակ, իր յօդուածաշարքի ընթացքին, նկատի կառնէ մասնաւորաբար մշակութային ձեռնարկները եւ մէկէ աւելի հետաքրքրական առաջարկներ կը ներկայացնէ:

Ամփոփելով իր խորհրդածութիւնները, կ'առաջարկէ ան կազմել Հայոց նկարագիրն ու բարոյական նուաճումները պատկերացնող գործ մը, Հայկական հանրագիտարան մը, հայ ժողովուրդի քաղաքակրթութեան պատմութիւնը, Ամերիկահայ գաղութին պատմութիւնը, եւն.: Պատրաստել այս բոլորը՝ մէկ կողմէ հայ նոր սերունդին ճանչցնելու համար հայ ժողովուրդին ստեղծագործ կարողութիւնները եւ միւս կողմէ՝ անոնց թագուն զօրութեամբ պահելու եւ պաշտպանելու համար հետագայ սերունդներուն ազգային ոգին, ցեղային ուժ եւ հպարտութիւն ներշնչելով անոնց:

Հասկնալի է որ կարեւոր, ուշադրութեան արժանի առաջարկներ են, որոնք պէտք է իրականացուին:

Ո՞վ պիտի մտածէ այս ծրագիրներուն մասին եւ ո՞վ պիտի ըլլայ նախաձեռնարկ: Կարեւորը՝ աս է:

Նախ՝ անհրաժեշտ է բարոյական ու մտաւորական ուժերու համախմբում. ապա՝ տնտեսական միջոցներու հայթայթում:

Եւ մեր աշխատակիցը կ'առաջարկէ Ամերիկայի մէջ կազմակերպել հայ մտաւորականներու կաճառ մը: Կաճառ մը այն մտաւորականներէն, որոնք տէր են դեռ իրենց ազգային հարազատ դիմագծին, բաղձանք յայտնելով որ ձեռնարկը ըլլայ համազգային: Ընդհանուր գործակցութիւն մը անկարելի ըլլալու պարագային, նախաձեռնութիւնը ստանձնէ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը:

Իր եզրակացութեան մէջ, վստահութիւն կը յայտնէ, թէ «շատ է թիւը այն համալսարանականներուն», որոնք պիտի ուզեն մասնակցիլ ու գործնապէս աջակցիլ նման ձեռնարկներու յաջողութեան:

Կեդրոնական Յանձնախումբ մը Ամերի–

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ՓՈՍՏԱԼ

— Քու բոլոր գեղիդ մէջ ալ Տիգրանուհիին պէս աղուոր մը չկայ, հանըմ. դուն եկուր իմ խօսքս մտիկ ըրէ, իմ գլխէս շատ տաք ու պաղ անցած է. բան մըն է որ եղեր է. ատիկա առնել անցնելու չէ:

Բայց միւսը կը յամառէր. չէր ընդուներ որ իր զաւակը տեսնուած ըլլայ Տիգրանուհիին հետ:

Ու վէճը երկարեցաւ. երկուստեք բիրտ բառերով, նախատինքներով լեցուած վէճ, որուն մէջ ստորին ու աղտոտ դերը՝ «Թէլլալ» կնկանը դերը չէր:

Սուրբիկ հանըմ ուրիշ բանի չէր բաղձար, բայց միայն դայթակղութիւնը աւելի չտարածուած մէկ մը դուրս նետել Տիգրանուհին:

Հաճին խորամանկ էր, գգաց ասիկա եւ ջանաց օգուտ քաղել անկէ, սպասուհիին համար քանի մը ղրուշ ձեռք ձգելո՛վ:

Ամէն բան ստակով կ'ըլլայ:

— Անոր տալուս Հիւանդանոցին կուտամ, կ'ըսէր Սուրբիկ հանըմ, կրկնելով այն խօսքը զոր իրենց պարտքը վճարել չուզողները, յայտնի աւազակ մը չհամարուելու համար, սովորաբար կը գործածեն մեր մէջ:

Այն ատեն Հաճին բերանը բացաւ:

— Ինծի նայէ, ձեր տղաքներուն «էյլէնճէին» համար տունը աղուոր «պէսլէմէ» ուղղը փարա տալէն քաշուելու չէ, հասկցա՞ր օղուլ: Հիւանդանոցին ստակ տալուդ, տղուդ ծոցուր ձգած աղքատ աղջիկին տուր. չունիկ չունեւորիկ չէք, փառք Աստուծոյ: Աս աղջիկը տեղ մը չի կրնար աշխատիլ, զաւակ պիտի բերէ, ապրուստ չունի, դեռ հիւանդ՝ էրկանը ղրկելու ստակ չունի:

Սուրբիկ հանըմ պոռաց, հայհոյեց, սակարկեց, եւ վերջ ի վերջոյ քսան ոսկի տուաւ, բայց այն պայմանով որ նոյն վայրկեանին Հաճին առնէ տանի Տիգրանուհին: Ժամը տասներկուքը անցեր էր: Ղազար էֆէնտին ու տղան տուն դարձեր էին վերջին շոգենաւով եւ, դիմացի սենեակը նստած, առեւտուրի վրայ կը խօսէին. տղան հօրը դէմ բարեւ բռնած էր գրեթէ, հնազանդ ու առաքինի զաւկի պարկեշտութեանը մէջ:

Այս ժամուն Գատըգիւղէն Պոլիս դալու շոգենաւ չկար: Հաճին պարտաւորուեցաւ, աղջիկը հետը առած, նաւակ մը վարձել Ղալաթիա անցնելու համար:

Աշունի իրիկուն մըն էր, ձմեռնամուտի մօտ: Անձրեւ մը կուգար միօրինակ եւ անընդհատ, սեւ քօղի մը մէջ պարփակելով ծովն ու ցամաքը: Նաւահանգիստին մէջ շոգենաւերը անշարժ հսկաներու պէս կեցեր էին իրենց խաչաձեւ կայմերովը, կարծես թէ բարեւ բռնած: Ծովէն՝ Ղալաթիան, ու աւելի բարձրը՝ Բերան՝ իրենց անհամար լոյսերը կը սկսէին մէկիկ մէկիկ վառել:

Ու սմքած՝ այս նաւակին մէջ, իր փոքրիկ «պօղջան» թեւին տակ, Տիգրանուհին, կամքէ ու գիտակցութենէ զուրկ, ուշադրութեամբ մտիկ կ'ընէր թիերուն ծովին մէջ մխրճուելու ձայնին, եւ հեռուն մութին մէջ վառուող բիծերը կը դիտէր, երբոր, առաջին անգամ, իր զաւկին խաղալը զգաց որովայնին մէջ:

Գիւղին մէջ Ղազար աղային տանը համար դայթակղութիւն մը չսեպուեցաւ ասիկա. թէեւ ճշմարտութիւնը քիչ շատ իմացուեցաւ, բայց ամէնքը ըսին որ Տիգրանուհին ծառաներէն մէկը գլխէ հանելուն համար փնտռուած էր: Սուրբիկ հանըմին բարեպաշտութեանը վրայ այս առիթով աւելի շատ խօսուեցաւ. անոր տանը բարոյականին համբաւը քիչ մըն ալ աւելցաւ կարծես: Տղուն աղջիկ տալ ուզող կիները միաբերան գովեցին մայրն ալ, զաւակն ալ:

— «Փոստալ»ին մէկն էր, կ'ըսէին սպասուհիին համար, ասանկ տան մը «խըլմէթ»ը չգիտցաւ:

Առեւտուրի մէջ Ղազար աղային հետ գործ ունեցողներն ալ միեւնոյն կարծիքէն էին: Ղազար աղան, Սուրբիկ հանըմը կը մեղքնային, անոնց ի գործ դրած բարիքին դէմ եղած ապերախտութեան վրայ կը զարմանային շարունակ:

— Աշխարհք է աս, կը կրկնէին գլուխնին երերցնելով:

×

Վրայէն չորս տարի անցեր էր, երբ այս պատմութիւնը իմացայ ես բարեկամ տունի մը մէջ, ուր Տիգրանուհին կ'աշխատէր իբրեւ սպասուհի:

Միշտ աղուորիկ կին մըն էր, թէեւ տարիքին հակասող ծանրութիւն մը կար դէմքին վրայ:

Յղութեան վերջին ամիսները, տղաբերքը Հաճի Տիրբիկին տանը մէջ եղեր անցեր էր, կայտառ, խնդումերես մանչ մը ձգելով իրեն, այն պահուն ուր անդին գեղին մէջ էրիկը թոքատապէ կը մեռնէր:

Մեծ ցաւ մը չէր զգացեր Տիգրանուհին այս չճանչցած էրկանը մահէն. բայց նորէն թիկունք մը պակսած էր իրմէն այս մահով. որչափ ալ ենթադրական բան մը ըլլար ատիկա: Ու աւելի մեծ սիրով մը փարած էր այս զաւկին որ հայր չունենալուն համար կրկնապէս իրենն էր:

Ինքը աշխատելու ստիպուած ըլլալուն, իր զաւակը օտար կնոջ մը յանձնելու հարկադրուած էր, եւ օրին մէկը անոր ալ հիւանդանալուն լուրը բերին:

(6)

(Շար.)

կայի մէջ եւ զանազան մասնաճիւղեր՝ գաղութէ գաղութ, անմիջապէս գործի սկսելու եւ նիւթեր հաւաքելու համար :

Ծրագիրը, ինչպէս կը տեսնուի հետաքրքրական է եւ հեռապատկերը՝ շողշողուն, եթէ իրականանայ :

Տարակոյս չկայ, որ նման ծրագիրները տարիներու կը կարօտին, իրագործուելու համար, եթէ նոյնիսկ իրականացման բոլոր կազմածները պատրաստ ըլլան: Հայ կեանքի ցրուածութիւնը, աղբիւրներու պակասը, աշխատողներու բազմազբաղ վիճակը եւ գործերու բազմազանութիւնը անխուսափելի դժուարութիւններ են: Հարթուին իսկ այս դժուարութիւնները, կը մնայ դեռ նիւթական միջոցներու հայթայթման խնդիրը: Ո՞վ պիտի հրատարակէ այս գործերը, երբ գիտենք թէ շատ աւելի համեստ գործեր, թէեւ արժէքով մեծ, կը մնան անտիպ վանքերուն մէջ կամ հեղինակներուն մօտ, պարզապէս նիւթական միջոցներու պակասին հետեւանքով :

Վկայ Գարեգին Կաթողիկոսի թանկագին գործը, միայն մէկը յիշելու համար չատերէն :

Մեր վանքերը « Պատարագամատոյցներ » կը հրատարակեն եւ շատ քիչ կը հետաքրքրուին Հայ գրականութեամբ ու մշակոյթով: Բարեգործականը շատ բարձր ոլորտներու մէջ կը սաւառնի եւ հազիւ կը նշմարէ հայ միտքն ու մշակոյթը :

Մեր Հայրենակցականները աւելի շատ հայրենակիցներով կը զբաղին, քան հայրենակից մտաւորականներու գործերու հրատարակութեամբ :

Մշակութային Միութիւնները տարուած են իրենց առօրեայ հոգերով, ժողովներով ու դասախօսութիւններով, այն երջանիկ հաւատքով թէ իրենց պարտքը կատարած են արդէն լիովին ...

Կրնայ պատահիլ, որ Ամերիկեան հրատարակչական տուներ հետաքրքրուին, այս գործերու անգլերէն հրատարակութեամբ :

Բայց, տեղը չէ հոս այս գործնական խնդիրները լուծելու եւ դժուարութիւնները հարթելու: Միակ ու գերագոյն դժուարութիւնը՝ առաջարկուած գործերու նախաձեռնարկ ըլլալն է:

Մեր աշխատակիցը 500 համալսարանականներու անունը կուտայ, գիրքի ու ազգեցութեան տէր: Իսկ միայն Ֆիլատելֆիայի մէջ աւելի քան 50 համալսարանականներ կան, ուսուցիչ, ուսանող, մասնագէտ եւն.:

Ինչո՞ւ գաղութէ գաղութ թափառիլ, երբ կարելի է Ֆիլատելֆիայէն սկսիլ, քանի մը գործունեայ, հոգիով Հայ եւ հաւատաւոր դէմքեր իրարու քով բերելով եւ անցնելով անմիջական գործի: Ինչո՞ւ չկազմել Կեդրոնական Յանձնախումբ մը, որոշ ծրագրով պատրաստելու համար, օրինակի համար, Հայոց քաղաքակրթութեան պատմութիւն մը, զանազան չրջաններու ուսումնասիրութիւնը յանձնելով ձեռնհաս անձերու, Ամերիկայի մէջ թէ Ամերիկայէն դուրս:

Ի՞նչ հարկ հինգ հարիւր համալսարականներու անուններուն, գաղութէ գաղութ Յանձնախումբերու կազմութեան, համագաղթային չարժումի ծրագիրնե, րու, որոնք շատ խոշոր են, մեր միջոցներուն հետ բաղդատելով: Աւելի լաւ չէ՞, փոքր քարեր վերցնել, զարնել կարենալու համար ...

Կը հաւատանք որ տասնեակ մը ձեռնհաս ու հաւատաւոր անձեր կը բաւեն, գործը կազմակերպելու, մարդիկը գտնելու, նիւթերը բաժնելու եւ պատրաստելու կամ պատրաստել տալու համար :

Իսկ երբ գործի ձեռնարկուի, չատեր, մխութիւն, կազմակերպութիւն թէ անհատներ, հրապարակ կրնան գալ եւ չարժումը ընդլայնել :

Մեր սրտագին ու ջերմ բաղձանքն է որ իրագործուին պարզուած ծրագիրները :

(Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ)

ԽՄԲ.— Մեր բարեկամը, Պ. Մ. Սեւակ, այս հարցերու մասին շահեկան դասախօսութիւն մր կատարեց անցեալ շաբաթ օր, Ազգ. Տան մեծ սրահին մէջ: Իր գլխաւոր թելադրութիւններն են.— Ծնողները դաստիարակել ժողովրդական դպրոցներով, ուսուցչանոցներ բանալ, հանրագիտարան մը պատրաստել, ծանօթացնելու համար հայկական քաղաքակրթութիւնը եւն.:

ՄՈՒՍԱ ԼԵՐԱՆ

ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ԱՅՆՃԱՐԻ ՄԷՋ

★

ՊԷՅՐՈՒԹ, 23 Սեպտ. (Յառաջ).— Մուսա Լերան Հերոսամարտի 38րդ տարեդարձի տօնակատարութիւնը ազգային հաւաքական ապրումի սքանչելի առիթ մը ընծայեց այն հազարաւոր բազմութեան որ անցեալ կիրակի, քսան Սեպտեմբեր, Այնճար եկած էին Լիբանանի բոլոր կողմերէն, մինչեւ իսկ Սուրիայէն եւ Եգիպտոսէն :

Ժողովրդական հանդիսութիւնները սկըսան չարաթ իրիկուն, իսկ խանդավառութիւնը իր գագաթնակէտին հասաւ, երբ Այնճարի ծառաստանները լեցուեցան տօնական բազմութեամբ մը, որ եկած էր նոյն ատեն իր յարգանքի տուրքը մատուցանելու հերոսական ժողովուրդի մը զաւակներուն :

Առտուն Այնճար հասան պաշտօնական հիւրերը: Այս տարի, բացառիկ պատեհութիւն մը տրուած էր Այնճարի ժողովուրդին: Այցելուներուն մէջ կը գտնուէին Լիբանանի առաջնորդ Խորէն եպիսկոպոս Բարոյեան, Բերիոյ առաջնորդ Զարեհ եպիսկ. Փայասլեան եւ Երուսաղէմի պատր. տեղապահ Եղիշէ արք. Տէրտէրեան ;

Օրուան պատարագիչն էր Խորէն եպիսկ. որ խօսեցաւ ոգեշունչ քարոզ մը: Հոգեհանգստեան պաշտամունքին նախագահեց Եղիշէ արք., իսկ հարիսայի (քսան կաթսայ) օրհնութիւնը կատարեց Զարեհ եպիսկոպոս : Ներկաներու մէջն էին ներքին նախարարութեան ընդհանուր քարտուղար Պ. Ժօզէֆ Սալամէ, Պէքայի երեսփոխան Պ. Ժօզէֆ Սքաֆ, Լիբանանի երկու հայ երեսփոխանները՝ Պ. Պ. Մովսէս Տէր Գալուստեան եւ Տիգրան Թօսպաթ, Պէքայի Մուհաֆըզին երկու ներկայացուցիչները, Ազգ. Գաւառ. եւ Քաղաք. ժողովներու անդամներ եւ բազմաթիւ հայրենակիցներ :

Հոգեհանգստեան արարողութիւններէն ետք ճառեր խօսեցան ընկեր Թ. Հայլէշեան եւ Մ. Իշխան: Առաջինը անդրադարձաւ 38 տարի առաջ Մուսա Լերան բարձունքին հայ ժողովուրդի ունեցած հերոսական խոյանքներուն, իսկ երկրորդը խօսեցաւ գեղեցիկ ճառ մը, հայրենասիրութեամբ ղեղուն :

Ապա ամէն ոք իր բաժինը ստացաւ հաւմայնական հարիսայէն ու ընտանիքներ բոլորուեցան սեղաններու չուրջ, ուրախ ու խանդավառ մթնոլորտ մը ստեղծելով :

Սուէտիոյ աւանդական «տավուլ զուռնան» պահ մը ներկաները տարաւ դէպի իրենց հայրենի գիւղերն ու քաղաքները եւ բոլորն ալ վերապրեցան անցեալի անուշ յիշատակները :

Ուրախճանքը տեւեց մինչեւ իրիկուն :

ՎԱՐՉԱԿԱՆ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

ԽՄԲ.— »Սովետական Հայաստան »ի Սեպտ. 3ի թիւէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները Հայաստանի մէջ կատարուած վարչական փոփոխութեանց մասին. —

Գերագոյն Սովետի (խորհուրդ) Նախագահութիւնը երկրորդ նիստէն ետք հրատարակեց հրամանագիրներ որոնք փոփոխութիւններ կը մտցնեն գերագոյն դատարանի կազմին մէջ :

1953 Յունիս 11ին հրամանագրով նախագահութիւնը ընկեր Շահէն Նիկոլայի Պետրոսեան ազատեց հայկ. ՍՍՌ գերագոյն դատարանի նախագահի պարտականութիւններէն եւ գերագոյն դատարանի նախագահ հաստատեց Համբարձում Յարութեանի Արոյեանը :

Որոշ փոփոխութիւններ կատարուած են նաեւ գերագոյն դատարանի անդամներու կազմին մէջ: Գերագոյն դատարանի անդամի պարտականութիւններէն ազատուած են Գէորգ Արտաշէսի Թադէոսեան, ուրիշ աշխատանքի անցնելու համար, գերագոյն անդամներու կազմի մէջ մտած է Ալեքսան Աղաբէկի Ալեքսանեան :

Փոփոխութիւններ մտած են նաեւ նախարարական կազմին մէջ :

1952 Նոյեմբեր 20ի հրամանագրով Գերագոյն Սովետի նախագահութիւնը Սահակ Կարապետի Կարապետեանը ազատեց Մինիստրներու Սովետի նախագահի (վարչապետ) պարտականութիւններէն, յաջորդ նշանակելով Անտոն Երուանդի Քոչինեանը :

Նոյն խորհուրդը 1952 Հոկտ. 10ին Ադամ Սերգէյի Փիրուզեանը ազատեց վարչապետի առաջին տեղակալի պարտականութիւններէն, յաջորդ նշանակելով Սուրէն Համբարձումի Մովսիսեանը: 1952 Հոկտ. 30ի հրամանագրով Լեւոն Սեդրակի Խաչատրեանը նշանակուած է պետական պլանային (ծրագիր) յանձնաժողովի նախագահ :

1952 Նոյ. 24ի հրամանագրով Աղասի Ենովքի Զարչօղլեան ազատուած է վարչապետի տեղակալի պարտականութիւններէն :

1952 Յուլիս 8ի հրամանագրով Եղիշէ Գէորգի Վարդանեանը նշանակուած է Շինանիւթերու արդիւնաբերութեան նախարար, արձակելով Լեւոն Կոնստանտինի Միքայէլեանը :

1952 Օգոստ. մէկին Ղուկաս Կարապետի Մադոյեանը նշանակուած է սոցիալական (ընկերային) ապահովութեան նախարար, յաջորդելով Զօրապետ Ղուկասի Դոլաթեանի :

1953 Ապրիլ 17ի հրամանագրով Լարիսա Ալեքսանդրի Ստեփանեանը նշանակուած է Ֆինանսներու մինիստր (ելմտական նախարար), յաջորդելով Արմենակ Կիւրեղի Շիկոյեանի:

1953 Յուլիս 29ի հրամանագրով Զաւէն Վարդանի Զարչեան նշանակուած է առեւտրական նախարար, յաջորդելով Անդրանիկ Նիկոլայի Յովհաննիսեանի :

1953 Ապրիլ 17ի հրամանագրով Ներքին գործերու նախարար նշանակուած է Գէորգի Իոսիֆի Մարտիրոսով, գիւղատնտեսութեան եւ մթերումներու նախարար Սամսոն Խաչատուրի Ղազարեան, մշակոյթի նախարար՝ Զաւէն Տիգրանի Գրիգորեան, Թուղթի արդիւնաբերութեան նախարար՝ Խաչատուր Թադէոսի Ոսկանեանը, հաղորդակցութեանց նախարար Շմաւոն Մինասի Առուշեանը :

ԻՆՔՆԱՏԻՊ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ ՄԸ

ՊԱՐԻ, 20 Սեպտ. (Յառաջ).— Այս տարի ալ Պարիի Միջազգային Տօնավաճառը տեղի ունեցաւ մեծ հանդիսաւորութեամբ ու նախորդ տարիներու տօնավաճառներէն աւելի ճոխ, մասնաւորապէս օտար ազգերու մասնակցութեամբ :

Այս տարուան այցելուները սքանչացումով կանգ առին ինքնատիպ ցուցահանդէսի մը առջեւ զոր կազմակերպած էր Էլմասեան երրորդութիւնը, նուրբ ճաշակով ու գեղարուեստական ըմբռնումով: Այս առթիւ այցելուներ, իտալացի ու օտարական, վարչապետը, նախարարներ, ծերակուտականներ, երեսփոխաններ ու Յորդանանի Թագաւորը իրենց հիացումը արտայայտեցին էլմասեան քոյրերուն որոնք իսկապէս հայ անունին պատիւ կը բերեն իրենց ժրաջան գործունէութեամբ: Ցուցահանդէսը ջերմապէս ներբողեցին Պարիի քաղաքապետը, կառավարիչը ու բոլոր իշխանութիւնները, մաղթելով որ յաջորդ տարի ալ էլմասեանք վերադառնան Պարի, աւելցնելու համար Տօնավաճառին փայլը :

Հրանդ Նազարեանց

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (31)

Ա. ԿՈՒՊՐԻՆ

ՍՈՒԼԱՄԻԹ

(ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐԻ ԿԵԱՆՔԷՆ)

★

— Շնորհակալ եմ քեզմէ, Թագաւորս, շնորհակալ եմ ամէն բանի համար, քու սիրոյդ, գեղեցկութեանդ, քու իմաստութեանդ համար, որուն իմ շուրթներս մօտեցնելու թոյլտուութիւնը ըրիր, իբր քաղցր աղբիւրի մը: Թոյլ տուր որ համբուրեմ ձեռքերդ, ու մի հեռացներ զանոնք իմ բերնէս, մինչեւ որ վերջին շունչս թափ հեռանայ ինծմէ: Երբեք չէ եղած եւ պիտի չըլլայ կին մը՝ աւելի երջանիկ քան ես: Շնորհակալ եմ քենէ, Թագաւորս, սիրականս, գեղեցիկս: Յիշէ մերթ մերթ քու սպասուհիդ, քու արեւակէզ Սուլամիթը :

Ու Թագաւորը պատասխանեց՝ խոր, յամր ձայնով մը .

— Որչափ ատեն որ մարդիկ կը սիրեն իրար, որչափ ատեն որ հոգիի եւ մարմնի գեղեցկութիւնը կը մնայ աշխարհիս ամէնէն լաւ եւ ամէնէն քաղցր երազը, մինչ այն ատեն, կ'երդնում քեզի, Սուլամիթ, քու անունդ դարէ դար պիտի արտասանուի սիրով ու երախտագիտութեամբ :

Առտուն՝ Սուլամիթ չէր ապրեր այլեւս:

Այն ատեն Թագաւորը ելաւ տեղէն, հրամայեց ջուր տալ իրեն լուացուելու համար ու հագաւ իր ամէնէն չքեղ՝ մանիշակագոյն եւ ոսկեհուռ ծիրանին, գլխուն վրայ դրաւ վառ կարմիր սուտակներով զարդարուն թագը: Ցետոյ իր մօտ կանչեց Բանիան եւ ըսաւ հանդարտօրէն .

— Բանիա, դուն կ'երթաս ու կը մեռցնես Եղարը :

Բայց ծերունին ձեռքերով գոցեց իր աչքերը ու թագաւորին ոտքերն ինկաւ :

— Արքայ, Եղիաբը իմ թոռս է :

— Դուն լսեցի՞ր խօսքս, Բանիա :

— Արքայ, ներէ ինծի, մի սպաննար ինծի քու բարկութեամբդ, հրամայէ որ ուրիշ մը կատարէ այդ գործը: Եղիաբը դուրս է եկեր պալատէն, գացեր է տաճարը եւ զոհարանին եղջիւրներէն բռներ է: Ես ծեր եմ, մահս մօտ է, ես չեմ համարձակիր հոգւոյս վրայ առնել այդ կրկնակ յանցանքը ::

Բայց Թագաւորը առարկեց .

— Եւ սակայն, երբ ես պաշտօն տուի քեզի սպաննել իմ եղբայրս, Ադոնիան, որ նոյնպէս բռնած էր զոհարանին սրբազան եղջիւրէն, միթէ դուն այն ատեն չլսեցի՞ր հրամանս, Բանիա :

— Ներէ ինծի. խնայէ ինծի, արքայ :

— Բարձրացուր դէմքդ, հրամայեց Սողոմոն :

Եւ երբ Բանիա բարձրացուց գլուխը եւ տեսաւ Թագաւորին աչքերը, ընդոստ վեր ելաւ տեղէն ու հնազանդօրէն ուղղուեցաւ դէպի դուռը :

Ցետոյ, դառնալով պալատին վերահսկիչ ու գլխաւոր պաշտօնեայ Աքիսարին, հրամայեց .

— Ես չեմ ցանկար մահուան մատնել Թագուհին. թող ան ապրի ինչպէս որ կ'ուզէ, եւ մեռնի ուր որ կ'ուզէ: Բայց ան այլեւս պիտի չտեսնէ իմ երեսս: Այսօր, Աքիսար, դուն կառաւան կը կազմես ու Թագուհին կ'ուղեկցիս մինչեւ Յոպպէի նաւահանգիստը, իսկ այնտեղէն մինչեւ Եգիպտոս, Սուսակիմ Թագաւորին մօտ : Այժմ թող ամէնքն ալ հեռանան ասկէ :

Ու մինակը մնալով Սուլամիթի մարմնին մօտ, երկար ատեն կը նայէր անոր գեղեցիկ կազմին: Իր դէմքը սպիտակ էր եւ իր կենդանութեանը ժամանակ իսկ այդչափ գեղեցիկ չէր երեւցած: Իր կիսաբաց չրթները, զորս դեռ մէկ ժամ առաջ կը համբուրէր Սողոմոն, կը ժպտէին առեղծուածային եւ երանաւէտ ժպիտով մը, իր ակռաներն ալ թաց էին ու պղտիկ փայլ մը կուտային :

Երկար ատեն, Թագաւորը աչքը չէր հեռացներ իր մեռած սիրականին վրայէն . յետոյ հանդարտօրէն իր մատները մօտեցուց անոր ճակտին, որ արդէն սկսեր էր կորսնցնել կենդանութեան ջերմութիւնը, ու դանդաղ քայլերով դուրս ելաւ սենեակէն :

Դուռներուն ետին անոր կը սպասէր քահանայապետ Ազարիան, Սադոկի որդին: Մօտենալով Թագաւորին, հարցուց .

— Ի՞նչ ընենք մենք այս կնոջ մարմինը: Այժմ չարաթ է :

Եւ Թագաւորը յիշեց թէ ինչպէս, տարիներ առաջ, մեռաւ իր հայրը ու աւազին վրայ թողուեցաւ, մինչ մարմինը նեխել սկսած էր: Շուները արդէն առին դիակին հոտը եւ կը պտտէին անոր շուրջը՝ անօթութենէն ու ագահութենէն բոցավառ աչքերով: Ու այն ատեն, ինչպէս հիմա, հարցուց քահանայապետը, տէր Ազարիան, զառամեալ ծերունին :

— Ահաւասիկ պառկած է քու հայրը, չուները կրնան պատառ-պատառ ընել դիակը... Ի՞նչ ընենք մենք: Ցարգե՞նք պահենք չաբաթը եւ քու հօրդ դիակը չուներուն կեր թողունք :

Այն ատեն Սողոմոն պատասխանեց .

— Թողէք: Կենդանի չունը աւելի կ'արժէ քան մեռած առիւծը :

Եւ երբ Թագաւորը՝ այժմ քահանայապետին խօսքերէն ետք, յիշեց այս, իր սիրտը սեղմուեցաւ սիրութենէն ու վախէն :

Պատասխան չտուաւ քահանայապետին, աւելի հեռուն գնաց ու դատարանին դահլիճը մտաւ :

Ինչպէս ամէն առտու, իր երկու դպիրները՝ Ելիքորէփ եւ Աքիա, արդէն նստած

մը խօսելով ճախակողմեան բանբերին դէմ (Պիւըն), պաշտպանեց Զօրս Մեծերը ժողովի հրաւիրելու բանաձեւը, զոր նախապէս առաջարկած էր Չըրչիլ: Ցետոյ բողոքեց «Հակամերիկեան ջղագարութեան դէմ»:

Պ. Իտըն, որ երկու անգամ բժշկական գործողութեան ենթարկուած էր, վերստանձնեց արտաքին գործերու նախարարութիւնը:

× Մ. Նահանգներու նախորդ արտաքին նախարարը, Պ. Էչիսըն, ճառ մը խօսելով, շեշտեց թէ իրենց գերագոյն նպատակը պէտք է ըլլայ զօրացնել Ատլանտեան ճակատը: Իր կարծիքով, կարելի է ելք մը գտնել, մերձեցում հաստատելու համար Արեւմուտքի եւ Արեւելքի միջեւ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

24 ԺԱՄՈՒԱՆ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼ ՄԸ սարքուած էր Փարի - Լիոն - Մրասէյլ գծին վրայ, նախաձեռնութեամբ Աշխատանքի Դաշնակցութեան, բողոքելու համար չորս պաշտօնեաներու դատավարութեան դէմ: Ամբաստանեալները կարգապահական ատեանի մը առջեւ քաշուած էին, անցեալ Օգոստոսի գործադուլին առթիւ: Ոչ-համայնավար սենտիքաներն ալ-բողոքած են, բայց համաձայն չեն գործադուլի, այնպէս որ շարժումը մեծ հետեւանքներ չունեցաւ: Շատ մը գիծերու վրայխանգարումներ եւ յապաղումներ տեղի ունեցան: Թղթատարական վարչութեան մէջ ալ մասնակի խլրտումներ կ'երեւան, Աշխատանքի Դաշնակցութեան միջոցաւ:

ԿԱՐՍԻ մէջ ահաւոր հրդեհ մը ծագած է պենզինի մթերանոցին բռնկումով: Պոլսոյ վերջին Թղթաբերէն (25 Սեպտ.) կ'իմանանք թէ 50 հոգի ողջ ողջ վառած են, մէջն ըլլալով քաղաքապետը, եւ մօտ հարիւր հոգի վիրաւորուած: Սորբերկրեայ հինգ մթերանոցներ պայթած էին եւ կը վախցուէր որ միւսներն ալ բռնկին, կործանելով քաղաքը:

ՎԱՏԻԿԱՆ բանադրեց լեհական կառավարութիւնը եւ բոլոր անոնք որ գործակցած են կղերականներու դէմ սարքուած հալածանքներուն: «Ֆիկարօ» կը գրէ թէ մօտ երեք հազար եպիսկոպոսներ, քահանաներ եւ կրօնաւորներ սպաննուած կամ բանտարկուած են Լեհաստանի մէջ:

ՊԱՂՏԱՏԷՆ կը հեռագրեն թէ ջնջուած է պաշարման վիճակը որ կը տիրէր անցեալ Նոյեմբերի անկարգութիւններէն ի վեր: Քաղաքական կուսակցութիւնները կրնան վերսկսիլ իրենց գործունէութիւնը:

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ Մ. Նահանգներէն առաջ սկսած է քննել ջրածին ռումբի արտադրութիւնը, ինչպէս յայտարարեց Ամերիկայի հիւլէական ուժի յանձնախումբին նախագահը, լրտեսութեանց եւ մատնութեանց վերագրելով այս պարագան:

ԿԵՂԾ 50 ՏՈԼԱՐՆՈՑՆԵՐ բռնուեցան փարիզեան տպարանի մը մէջ: Ձերբակալուած են երեք կեղծարարներ:

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻԱ շարք մը վաւերագիրներ հրատարակեց ռուս զինուորներու կողմէ 1.44ին գործուած սպանութեանց, բռնաբարումներու, աւազակութեան եւ գողութեան մասին:

էին փախթին վրայ՝ գահին երկու կողմը եւ պատրաստ ունէին պայլրոսի փաթթները, եղէգը եւ մելանը: Երբ տեսան որ Թագաւորը ներս կը մտնէ, անոնք ոտքի ելան եւ խոնարհեցան մինչեւ գետին: Իսկ Թագաւորը նստաւ իր փղոսկրեայ եւ ոսկեճամուկ գահին վրայ, բազմելով կրթնեցաւ ոսկեքանդակ առիւծին մէջքին եւ գլուխը ձեռքերուն վրայ խոնարհելով՝ հրամայեց.

— Գրեցէք:

«Դիր զիս քու սրտիդ վրայ՝ ինչպէս կնիք մը, եւ քու ձեռքիդ վրայ՝ մատանի. որովհետեւ սէրը հզօր է ինչպէս մահը, իսկ նախանձը դաժան է ինչպէս դժոխքը. անոր նետերը բոցեղէն նետերու կը նմանին»:

Ու երկար լռութենէ մը յետոյ, որ դպիրներուն շնչառութիւնն անգամ կը խռովէր, Թագաւորը ըսաւ.

— Մինակ թողէք զիս:

Ու ամբողջ օրը, մինչեւ իրիկուան առաջին աստղերը, Թագաւորը մինակ մնաց իր միտքերուն հետ, եւ ոչ ոք կը համարձակէր մտնել դատարանին ընդարձակ, պարապ դահլիճը:

(Վերջ) Թարգմ. Ա. ԱԲ.

ԲԱՑԱՌԻԿ ԺՈՂՈՎ

Արեւմտեան Եւրոպայի Կեդր. Կոմիտէն բացառիկ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջաններու բոլոր ընկերները այս շաբաթ, ժամը 20.30ին, Սոսիէթէ Սավանթի մէջ:

Ներկայ պիտի ըլլայ եւ պիտի խօսի՝ Ընկեր ՎԱՀԱՆ ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ
ԱՐՏԱԽԱՋԴ ԱՐՔ.Ի ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյն մէջ հոգեհանգստեան մասնաւոր պատարագ պիտի մատուցուի ողբացեալ Արտաւազդ արք. Սիւրմէեանի մահուան երկրորդ տարելիցին առթիւ: Կը նախագահէ առաջնորդ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեան:

Կը պատարագէ ԱՆՈՒՇԱՒԱՆ ԱԲԵՂԱՅ ՁՂՋԱՆԵԱՆ:

Ցետ պատարագի ժամը մէկին այցելութիւն պիտի տրուի վախճանեալ սրբազանին շիրիմին, առաջնորդին եւ դպրաց դասու մասնակցութեամբ:

Կը հրաւիրուի Փարիզի եւ շրջականներու հայութիւնը եկեղեցի եւ Փէռ Լաշէզի գերեզմանատունը, յարգելու յիշատակը վախճանեալ սրբազանին:

ՏԱՐԵԿԱՆ ՓԱՌԱՏՕՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Ֆրանս. Բանակի Նախկին Ռազմիկներու Բարեկ. Միութեան, 1914 - 18 եւ 1939-45: Այս կիրակի առաւօտ, Փրատոյի Ս. Թարգմանչաց եկեղեցւոյն մէջ, հոգեհանգստեան պատարագ, մասնակցութեամբ Դպրաց Դասուն: Երկու համաշխարհային պատերազմներու եւ ազատագրութեան զոհերուն համար:

Պիտի տօնուի Արարայի ճակատամարտին 35րդ տարելիցը, ի ներկայութեան Նահանգապետ Պ. Փէլապօնի, Զօր. Մոլի (ընդհ. հրամանատար 9րդ շրջանի) եւ ծով. ուժերու հրամանատարին:

Սիրայօժար մասնակցութեամբ Հայ Ալիներու եւ Արենուշներու:

Պատարագէն վերջ դրօշի պարզում մասնակցութեամբ զին. նուագախումբի:

Պիտի խօսի Պ. ՏԻՐԱՆ ԹԷՔԷԵԱՆ

Սպայ Պատուոյ Լեգէոնի եւ պատուակալ նախագահ Ռազմիկներու Միութեան:

Ճաշ (Ֆրանքօ Արմէնիէն) ժամը 13ին Շաթօ տէ Ֆլէօրի մէջ:

Ներկայ պիտի ըլլան ծանօթ ֆրանսացի հայասէր անձնաւորութիւններ:

Փարիզէն մասնաւոր հրաւիրուած է

Mr. le Marquis du Vèou

փոխ նախագահ «Միջերկրական» կոմիտէին, մեծ բարեկամ Հայկ. Դատին, որ պիտի խօսի ժամը 17ին Կիլիկ. Հարցին շուրջ:

Արձանագրութեան համար դիմել 6 ռիւ տ'Արֆօլ (հեռ. ՏՐ. 65-98), Սէն Ժէռոմ Շէհրեանի, Պօմոն Վահրամ Պապուխեանի եւ Գէորգ Եօթնեղբայրեանի, Սէնթ Անթուան՝ Պէնլեանի եւ Վահանեանի, ռիւ տէ Տօմինիքէն Պապաիկլիտեանի եւ Պօղ. Օտտօ Արգումանեանի:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԵԶԱԿԻ ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ցայտնի երգչուհի Տիկին ԱՐՓԻՆԷ ԱՐՂՈՒԹԵԱՆԻ Մարսէյլի մէջ:

Թէաթրը Վէրտի Նոյեմբեր 8ին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին

Նախաձեռնութեամբ ԱՐՄԵՆԻԱ երգչախումբին:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ
ՀՈԿՏ. 31, ՇԱԲԱԹ ԳԻՇԵՐ

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԳՈՐԾԱԿԱԼՆԵՐՈՒՆ

Շփոթութեան մը հետեւանքով, Սեպտ. 29ի թիւը կրկին ղրկուած է մաս մը բաժանորդներու:

Կը խնդրենք վերադարձնել, ստանալու համար Սեպտ. 30ի թիւը:— Վարչութիւն

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է

Պուլվար Օտտոյի ազգ. վարժարանը: Դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան Հինգշաբթի առաւօտները, ժամը 9ին եւ երկուշաբթի օրերը ժամը հինգին:

Արձանագրուիլ պարտաւոր են, երկուշաբթի ժամը 5-7, եթէ կարելի է ծնողներուն հետ: Կանոնաւոր դասաւանդութիւնը այսօր առաւօտեան ժամը 9ին:

ՎԻԷՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի երկու դպրոցները կը վերաբացուին Հոկտ. մէկէն սկսեալ, ուսուցչութեամբ Տիկին Ալիս Մանուկեանի: Փաւքալի շրջանին մէջ որոշ վայր մը չունենալով, առ այժմ յետաձգուած է վերաբացումը:

ԿՐԸՆՈԲԼԸ.—Հոկտ. 4ին կը վերաբացուի հայերէնի դասընթացքը: Կը հրաւիրուին ծնողները արձանագրել իրենց զաւակները:

Չեն ընդունուիր անոնք որ արձանագրըուած չեն մինչեւ Հոկտեմբեր 11:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Բիւզանդ Աճէմեան կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին (15 ռիւ Ժան Կուժօն) իրենց ողբացեալ հօր՝

ԱԲՐԱՀԱՄ ԱՃԷՄԵԱՆի

մահուան քառասունքին առթիւ:

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

ՀԱՅ ՏԱՆ ՄԸ ՄԷՋ

Առտնին գործերու համար տրամադրելի է հայ կին մը, ամբողջ օրը, Փարիզ, երկու հոգինոց ընտանիքի մը համար:

Դիմել «Յառաջ»ին Ա. Ե- սկզբնատառերով:

ԳՈՐԾԱՒՈՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Շէնքերու ներկարար գործաւորներ կ'ուզուին, մասնագէտ կամ ոչ:

Դիմել՝ ՀԱՅՐԱՊԵՏԵԱՆի

78, Rue de Rosière, St. Ouen, Seine

Tél. CLI. 30 - 68

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Հայ վաճառատան մը համար հայ երիտասարդ մը 22էն 25 տարեկան:

Դիմել՝

Ets. VANTEX 226, Rue St. Denis, Paris (2)

×

Կօշիկի Մօնթէօր ա լա փուանթ: Ժամը 2—7 դիմել Պ. ՎԱՆԼԵԱՆի, ամէն օր, բացի երկուշաբթիէ եւ չորեքշաբթիէ,

7, Rue Godot de Mauroy, Paris

Tél. OPÉra 01 - 08

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

■

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.—

ԱԿՆՈՒՆԻ ԵՆԹԿ. այս շաբաթ ժամը 21ին:

ԸՆԿԵՐ ԿԱՐՕ ԵՆԹԿ. այս շաբաթ ժամը 21ին:

ՉԱՒԱՐԵԱՆ ԵՆԹԿ. այս կիրակի ժամը 15.30ին:

ՆԻԿՈԼ ԴՈՒՄԱՆ ԵՆԹԿ. այս կիրակի ժամը 15.30ին:

ԳԷՈՐԳ ՉԱՎՈՒՇ խումբը այս կիրակի ժամը 15ին:

ԹԱԹՈՒԼ խումբը այս երեքշաբթի ժամը 21ին:

ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ խումբը այս չորեքշաբթի ժամը 21ին:

(Շար.)

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, Ահարոնեան ակումբին մէջ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ «Անտոք» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 20.30ին, մասուրին մէջ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պուլվառ Օտտոյի Խատիսեան խումբին դասախօսութիւնը այս երեքշաբթի ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Նիւթը.— «Ի՞նչ միջոցներով կը պայքարինք այլասերման դէմ»: Դասախօս ընկեր Ասատուր Քէօսէեան: Կը հրաւիրուին բոլոր թաղեցիները անխտիր: Խօսք կը տրուի ներկաներուն:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ.— ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պ. Նալպանտեան, Պ. Քարաքէհեան հազարական ֆրանք կը նուիրեն Հ. Յ. Դ. Տան ֆոնտին, Պ. Գ. Տէր Վարդանեան հազար ֆր. Հ. Յ. Դ. Տան, 500 ֆր. Վեթ. ֆոնտին, 500 ֆր. Պոմոնի Ֆ. Կ. Խաչին, Պ. Վ. Տէր Վարդանեան 500 ֆր. Յառաջին եւ 500ֆր. Հայ-Բոյժին, Օր. Նալպանտեանի եւ Սարգիս Գարաքէհեանի, Օր. Ս. Տէր Վարդանեանի եւ Գ. Սամուէլեանի նշանախօսութեանց առթիւ:

Ստանալ «Յառաջ»էն:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Ժիրայր Թէկէքճեան, Պոլսեցի, հօրը անունը Կարապետ, մօրը՝ Երանուհի, 1917ին Մարսէյլ եղած է, ուրկէ Օտար Լեգէոն մեկնած պէտք է ըլլար: Տեղեկացնել Տիկին Աչճեանի,

36, Emile Dequin, Vincennes, Seine

ՀԱՅԵՐԷՆ ԴԱՍԵՐ

Ա. Աժտէրեան հայերէնի դասեր կուտայ մասնաւորներու եւ խումբերու, ամէն օր, ինչպէս նաեւ իրիկունները: Գրել հետեւեալ հասցէին՝ A. AJDERIAN

41, Avenue des Gobelins, Paris (13e)

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris.

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300
Արտասահման՝ տարեկան 3000 ֆր.: ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.

ԿԻՐԱԿԻ 4 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ • DIMANCHE 4 OCTOBRE 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7184 խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 9ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2595

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

●

Պահ մը մէկդի կը դնենք այս բառին գիտական, ակադեմական իմաստը, որպէս զի լրիւ ըմբռնէք մեր ըսելիքը :

Հարցը վարժարանի մը դասերէն մէկուն չի վերաբերիր :

Պարզապէս ըսել կ'ուզենք անհրաժեշտ գիտելիքներ հայկական կեանքի մասին : Սերտ կապ եւ լման պաշար մեր պատմութեան, աշխարհագրութեան, մշակոյթի եւ մնացեալի մասին :

Եւ մանաւանդ, յարաճուն եւ տոկուն ուսումնասիրութիւն, երբ կը վերլուծէք անոր հանրային, քաղաքական շարժումները : Խօսքով կամ գրչով :

Այլապէս, ոչ միայն ծուռ եւ լպրծուն ճամբու մը հետեւած կ'ըլլաք, այլեւ կը դառնաք մեղսակից, նոյնիսկ հեղինակ բազմազան չարիքներու :

Ի՞նչ աւերներ գործած են եւ դեռ կը գործեն տգիտութիւնը, թերխաշ գիտելիքները, միջակութիւնը եւ իմաստակութիւնը :

Ցիրուցան ի սփիւռս աշխարհի, չունինք որեւէ հակակշիռ :

Կը պակսի կեդրոնական հեղինակութիւն մը, որ պատկառանք ազդէր :

Եւ յետին դպիրը քասա քուռակ մը յառաջ կը քշէ կամ փետրաթափ ագռաւ մը կը թռցնէ, օգտուելով սանձակոտոր ազատութենէն :

Հետեւանքները կը տեսնէք արդէն, — համատարած անտիրութիւն եւ խառնակութիւն : Ամբողջ բազմութիւններ ճակատներու բաժնուած եւ անձնատուր՝ ամուլ վէճերու :

Ամէն տեղ կը գանգատին թէ մտաւոր ուժեր չկան :

Ուրիշներ ալ գիտել կուտան թէ կան, բայց ժողովուրդը չի գիտեր օգտուիլ :

Վերջերս իրազեկ մը առ նուազն հինգ հարիւր համալսարանականներ կը հաշուէր միայն Հիւս. Ամերիկայի մէջ :

Հարաւ. Ամերիկան, Եւրոպան եւ աշխարհի մնացեալ մասերն ալ հաշուելով, թող ըլլան հազար կամ երկու հազար :

Այդ «օրակեալ»ներէն քանի՞ն կրնան պարծենալ իրենց հայագիտութեամբ : Ա՛յն իմաստով զոր պարզեցինք :

Օրինակ, ի՞նչ օգուտ այն չորս հայանուն համալսարանականներէն, որոնց քթին տակ հայերէնի դասընթացք մը բացուած է Քորնէլ համալսարանին մէջ, բայց իրենք ոչ իսկ նայուածք մը կ'ուղղեն : Եւ աշակերտներն ալ Ամերիկացիներ են ...

Կարելի էր շատ աւելի պերճախօս օրինակներ յիշել, ապացուցանելու համար այս ողբերգութեան ծաւալը եւ խորութիւնը :

Պատճառներու քննութիւնը շատ հեռուները պիտի տանէր մեզ :

Հարցը այն է որ բազմաթիւ տրամադրելի ուժեր ճամբէն շեղած են ինքնաբերաբար եւ օտար անդաստան կը մշակեն :

Եւ կամ, եթէ տրամադիր են ծառայելու հայկական անդուին, չունին անհրաժեշտ պաշարը, — հայագիտութիւն :

Եւ դեռ կայ մաս մըն ալ որ իր գիտցածով կը գոհանայ : Կամ իր անձն ու գիտութիւնը շատ բարձր կը նկատէ, հայկական ճակատին կապուելու համար :

Միայն հանրային կեանքը եւ լրագրական ասպարէզը նկատի առնելով, ձեր աչքին առջեւ կ'ունենաք պատկեր մը որ առնուազն վրդովիչ է :

Երբ մարդիկ պաշար կ'ամբարեն միայն օտարին ջաղացքը բանեցնելու կամ իրենց չունեցած պաշարը ձեզի ծախելու համար, ցորեն չէ որ պիտի բուսնի ձեր հայրենի դաշտին մէջ :

Հիմնական պահանջներ կան : Դիրքեր կը պարպուին ամէն տեղ :

Ո՞ւր են «պատրաստուած» [illegible] :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԲԱՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԽԼՐՏՈՒՄՆԵՐԸ ԿԸ ՎԵՐՍԿՍԻ՞Ն

★

ԱՐՀԵՍՏԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆՑ ՆՈՐ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

Ինչպէս գրած էինք, Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը 24 ժամուան գործադուլ մը սարքած էր Եշ. օր, Փարիզ – Լիոն - Մարսէյլ գծին վրայ : Տեղական թերթերը կը գրեն թէ ձեռնարկը ձախողած է : Կառախումբերը մեծ մասով բանեցան, եւ յապաղումները կարեւոր չեն համարուիր : Ուրբաթ առտու ժամը 8էն նոյն կազմակերպութիւնը կը հրահանգէր վերսկսիլ աշխատանքը :

Բայց եւ այնպէս, խլրտումները կը շարունակուին, զանազան ձեւերով : Թղթատարական պաշտօնեաներու ինքնավար սենտիքաներուն ազգ. Դաշնակցութիւնը առջի օր ժողով գումարելով, զեկոյց մը հրատարակեց որ արդար չի գտներ վար դնել գործադուլի օրերու աշխատավարձքը : Այս առթիւ գիտել կուտայ թէ հազարաւոր պաշտօնեաներու օգոստոսի ամսականը 15.000 ֆրանքի պիտի իջնէ, եթէ այդ որոշումը գործադրուի : Դաշնակցութիւնը կը հրաւիրէ միւս կազմակերպութիւնները հաւաքական ծրագիր մը մշակել, ստանալու համար գործադուլի օրերու աշխատավարձքը :

Պաշտօնական քննութեանց համաձայն, համայնավար սենտիքաները միտք չունէին գործադուլներ սարքելու անցեալ օգոստոսին, եւ կը նախընտրէին յետաձգել հոկտեմբերին : Անոնց կարծիքով, աւելի արդիւնաւոր կ'ըլլան աշնանային գործադուլները, երբ ապրուստը կը սղի եւ տնտեսական տագնապը կը ծանրանայ : Ոչ-համայնավար սենտիքաները, որոնք աւելի շատ բանուորներու պահանջներով կը զբաղին քան քաղաքական դիտումներով, գլուխն անցան Օգոստոսի գործադուլներուն եւ համայնավարներն ալ ստիպուեցան միանալ :

Արդ, իրազեկներ կը կարծեն թէ անցեալ Օգոստ.ին բանթողները չեն կրցած բաւարար գումարներ հաւաքել, գործադուլներու երկրորդ շարք մը սարքելու համար : Այս անձկութեան կը վերագրուի Եշ. օրուան գործադուլին ձախողումը : Եւ սակայն, հրատարակուած տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը զանազան ծրագիրներ կ'որոճայ, ընդհանուր գործադուլներ սարքելու համար :

Հինգշաբթի որ ոչ – համայնավար սենտիքաները թռուցիկներ բաժնելով, կը հրահանգէին չհետեւիլ Աշխատանքի Դաշնակցութեան ազդանշանին եւ առ այժմ գոհանալ իրենց ստացած արդիւնքով : Բանուորական Ուժը այս առթիւ կը բացատրէ թէ կարելի է ուրիշ գործադուլներ սարքել յառաջիկային, բուն աշխատաւորներու շահերուն համար, բայց ոչ թէ ծառայելու համայնավարներու քաղաքական նպատակներուն :

Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը եւ ուրիշ կարգ մը սենտիքաներ կը մտածեն գործադուլ մը սարքել երեքշաբթի օր, խորհրդարանին վերաբացման առթիւ, բողոքելու համար դահլիճին ելմտական եւ տնտեսական օրէնքներուն դէմ :

200.000 ԲՆԱԿԱՐԱՆ 1954ԻՆ

Վերաշինութեան նախարարը, Պ. Լըմէռ, առջի օր մանրամասն տեղեկութիւններ հաղորդեց, լրագրական ասուլիսի մը առթիւ : Ըսաւ թէ «200.000 բնակարաններ պատրաստ պիտի ըլլան 1954ին, «բանալին ձեռքը», իսկ 250.000 ալ 1955էն սկսեալ, ինչ կառավարութիւն ալ ունենանք. վասն զի բոլոր պայմանները նախատեսուած են արդէն» :

Բացի պետական, ազգայնացուած հաստատութեանց եւ անհատական շինութիւններէն եւ նորոգումներէն, նախարարը կը նախատեսէ 35.000 բանուորական բնակարաններու շինութիւնը, որոնց համար պէտք ըլլան 30 - 40 միլիառ ֆրանքի : Կը յուսան այս գումարը ճարել փոխառութեամբ կամ ուրիշ միջոցով մը : Յառաջիկայ տարուան ընդհ. ծախքը պիտի ըլլայ 150 միլիառ ֆրանք :

ՈՋ-ՅԱՐՁԱԿՄԱՆ ԴԱՇԻՆՔԸ ԵՒ ՈՒՐԻՇ ԾՐԱԳԻՐՆԵՐ

★

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութիւնը կը հաստատէ թէ այս միջոցին կը քննուի Խ. Միութեան հետ ոչ - յարձակման դաշինք մը կնքելու գաղափարը : Միեւնոյն ատեն ուրիշ ծրագիրներ ալ կ'որոճան :

Մանրամասնութիւններ կը պակսին առ այժմ : Ոչ դաշինքին ձեւը յայտնի է, ոչ ալ բանակցութեանց թուականը ճշդուած : Ինչպէս կը յիշուի, անցեալ մայիսին Չըրչիլն էր որ առաջարկեց նոր Լոքարնօ մը կազմել, փոխադարձ երաշխիքներ ընծայելով : Յետոյ այս գաղափարին յարեցաւ արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը, Տոքթ. Ատընաուըր : Իսկ այս շաբթու Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը այդ մասին խօսեցաւ ՄԱԿի ընդհ. ժողովին մէջ : Իրեն ձայնակցեցաւ Ֆրանսայի ներկայացուցիչը : Այս միջոցին ամէնքն ալ կը խօսին այդ մասին. իսկ Ուաշինկթընի մէջ ծրագրին նախաձեռնութիւնը կը վերագրեն նախագահութեան ռամկավար թեկնածուին, Պ. Սթիվընսընի, որ երկու շաբաթ առաջ քաղաքական ճառ մը խօսեցաւ Շիքակոյի մէջ, թելադրելով կառավարութեան՝ վերաքննել իր արտաքին քաղաքականութիւնը : Այդ աշխատանքն է որ կը կատարէ Այզընհաուըրի կառավարութիւնը : Եւ այդ խնդիրը քննելու համար նախագահը ճաշի հրաւիրեց Սթիվընսընը, ինչպէս եւ բոլոր նախարարները : Քաղաքական շրջանակներու մէջ մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն այս [illegible], մանաւանդ որ կը հաստատուի թէ Այզընհաուըր մասնաւորապէս կը հետաքրքրուի նոր ծրագրով :

Լոնտոնի մէջ ալ միջոցներ կը խորհին, ծրագրուած բանակցութեանց ճամբան հարթելու համար : Չըրչիլ միշտ կառչած կը մնայ իր ծանօթ առաջարկին — Մեծերու խորհրդաժողով մը գումարել Պերմուտայի մէջ կամ այլուր, «ամենաբարձր աստիճանով», այսինքն լայնօրէն քննելու համար այն բոլոր կնճիռները որ կը ծանրացնեն միջազգային կացութիւնը : Իսկ Ուաշինկթըն վերապահ է այս հարցին մէջ, անօգուտ գտնելով որեւէ միջազգային խորհրդակցութիւն՝ նման Եալթայի կամ Փոցտամի :

ԷՌԻՕ ՀԱԿԱՌԱԿ Է ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԻՆ

Ազգ. ժողովին նախագահը, Պ. Էռիօ տեսակցութեան մը առթիւ կրկնեց իր մտավախութիւնները եւրոպական միացեալ բանակի ծրագրին առթիւ : Իր կարծիքով, «Ֆրանսա պէտք է հիմնական դեր մը կատարէ յառաջիկայ բանակցութեանց մէջ. նախ անոր համար որ մասնաւոր դաշինք մը ունի Խ. Միութեան հետ, եւ ապա այն պատճառով որ Ֆրանսայի կ'իյնայ խաղաղարար դեր մը կատարել ամէն անգամ որ կարելի է : Ես կը կարծեմ թէ Զօրսերու բանակցութիւնը կրնայ աւելորդ դարձնել եւրոպական բանակի մը կազմութիւնը : Երկու ըմբռնումները տարբեր են եւ նոյնիսկ հակասական : Ինչ

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

★

Ո՛ՐՔԱՆ ԿԱԿՈՒՂՑԵՐ ԵՆ...

Դաս մը գրոց – բրոցներ, նոյն իսկ եպիսկոպոսներ եւ վարդապետներ շատ ալ գոհ չեն որ անընդհատ պայքար կը մղենք Երեւանի մէջ պարտադրուած ուղղագրութեան, շարադրութեան եւ բառակազմութեան դէմ :

Ուրիշ խօսքով, այնքան կակուղցեր, կլորցեր եւ տափակցեր են, որ այս բարբարոսութիւնն ալ բնական կը գտնեն :

— Եղբայր, ինչո՞ւ իրար անցեր էք : Թող գրեն *հետո*, *Ասխո*, *Սեր* (*սէր*), *հարկ* (*յարկ*), *կյանքը*, *արդյունաբերության*, *հույս*, *կխամյա*, *եւն*.:

Թող ըսեն — *ռեւոլուցիոն*, *պարտիա*, *պրոպագանդել*, *օկուպացնել*, *գավթել*, *էվակուացնել*, *ասամբլեա*, *սեսիա*, *ռեժիմ*, *էկոնոմիկական*, *կոնստիտուցիա* եւն.: Աշխարհ կը կործանի՞ :

Աշխարհ չի կործանիր : Բայց մեր մուխը կը մարի, մշակոյթի ճակատին վրայ :

Ուղղագրութիւնը ծաղրանկարի կը վերածուի : Լեզուն կ'այլասերի :

Քերականութեան, շարադրութեան, մայրենիքի բնական զարգացման աղբիւրները կը ցամքին :

Օտար խոտեր, խիճեր, մակաբոյծ տունկեր տուն - տեղ կ'ըլլան, ոգին ալ խաթարելով :

Թուրք – թաթարական, ռուսական, *ինտերնացիոնալ* կապկութիւններ կոլխոզեան ագարակի կը վերածեն լեզուն :

Մամուլին պարտականութիւնը չէ՞ բողոքել, պայքարիլ այս բռնութեան, տգիտութեան եւ անտիրութեան դէմ :

—Ի՞նչ օգուտ, քանի որ մտիկ չեն ըներ :

— Այն ատէն ինչո՞ւ հագար կեր կ'ըլլաք, պայքարելով օտարացման եւ այլասերման դէմ, այս օտար ափերուն վրայ : Եթէ անդին բռնի լռութեան դատապարտուած են, մե՞նք ալ սուտ - խենդ ձեւանանք ...

ՎԱՀԷ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՊԱՏՐ. ՏԵՂԱՊԱՀԸ ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կ'իմանանք թէ Սեպտ. 25ին օդանաւով հոն հասած է Երուսաղէմի պատր. տեղապահը, Եղիշէ արք. Տէրտէրեան, Պարգեւ Վ. Վրթանէսեանի հետ : Գարեգին պատրիարք մասնաւոր պատուիրակութիւն մը ղրկած էր օդակայան, հիւրերը դիմաւորելու համար : Տեղապահը ըսեր է թէ եկած է «իր սէրը եւ յարգանքը մատուցանելու» Գարեգին պատրիարքին : Պիտի մնայ 15 օր :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք Օր. Գոհար Մարգարեանէ (Քէրքուկ) հազար ֆրանք իր խմբագրատուն այցելութեան առթիւ :

Պ. Խաչիկեանէ (Ալժէ) 500 ֆրանք :

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՕՐ, ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԸ

Ո՞Վ ՍՊԱՆՆԵՑ

Հեղինակը՝ անգլիացի աշխարհահռչակ վիպասանուհին, Ակաթա Քրիսթի, որուն միւս վէպը, «ՈՃԻՐ ՃԵՊԸՆԹԱՑԻՆ ՄԷՋ», մինչեւ այսօր կը փնտռուի :

Այս թերթօնն ալ պիտի կարդացուի նոյն հետաքրքրութեամբ :

Դէպքը տեղի կ'ունենայ Միջագետքի մէջ, եւ անակնկալները իրարու կը յաջորդեն արագ :

Միեւնոյն ատեն պիտի շարունակենք հին եւ նոր պատմուածքներ, յուշեր եւն. հրատարակել, իբրեւ Բ. էջի թերթօն :

ՊՐՈՖ. ԷՐՆՍԹ ՌՈՅԹԵՐ

ՊԵՐԼԻՆ, 30 Սեպտ., (Յառաջ)— Երեքշաբթի իրիկուն Պերլինի ժողովուրդը տխրութեան մէջ մնաց: Մեծ քաղաքապետ Ռոյթէր յանկարծամահ եղած էր :

Եթէ պրոֆ. Ռոյթէր միայն Պերլինի քաղաքապետը եղած ըլլար, թերեւս արեւմտեան աշխարհը այնքան չզբաղէր իր մահով, բայց ան միեւնոյն ատեն քաղաքական մեծ դէմք մըն էր, մեծ անձնաւորութիւն մը՝ որ կը պայքարէր յանուն մարդկային ազատութեան: Ան էր որ տասնամեակներէ ի վեր տոկալով նետուեցաւ համայնավարութեան դէմ մղուած պայքարին մէջ եւ իր դրօշին վրայ գրած էր ոչ միայն Պերլինի, այլեւ ամբողջ Գերմանիոյ միացումը :

Համոզուած ընկերվարական մըն էր, բայց գիտէր իր քաղաքական համոզումները ստորադասել ազգային ընդհանուր շահերուն եւ այդ էր որ զինքը կը բնորոշէր իբրեւ քաղաքական առանձին դէմք մը: Շումախըր սոցիալ դեմոկրատներու աններող տեսաբանն էր, իսկ Ռոյթէր իրատես գործիչը: Իբրեւ քաղաքային վարչական գործերու մասնագէտ՝ ան գիտէր Պերլին քաղաքի բնակչութեան անմիջական ցաւերը եւ ամբողջովին նուիրուած էր անգործութիւնը, աղքատութիւնը, բնակարանի տագնապը մեղմացնելու: Այս աշխատանքները կատարելու համար ան չէր քաշուեր գործակցելու հակառակորդ կեդրոնական եւ աջակողմեան կուսակցութիւններու հետ: Այնքան ժողովրդական էր որ, երբ 1951ին քաղաքային ընտրութիւններուն մէջ չատ աննշան մեծամասնութիւն մը շահած էր, զինքը պահեցին քաղաքապետի պաշտօնին վրայ: Առաջարկուած էր վիճակ ձգել իր եւ տոքթ. Շայպերի միջեւ, բայց երեւամբ դիտել տուին թէ Պերլինի քաղաքապետի պաշտօնը վիճակով չի որոշուիր, այլ հոն պէտք է դրուի, քաղաքական բարձր անձնաւորութիւն մը, եւ Ռոյթէր արժեցուց իր դիրքը: Ան ոչ միայն ճարտար բանախօս մըն էր, այլ եւ ճարտար բանակցող մը այնքան որ, եթէ կարելի ըլլար ամբողջ Գերմանիոյ մէջ սոցիալ դեմոկրատներու հետ «մեծ քոալիսիոն» մը կազմել, զինքը կ՚ուզէին կոչել արտաքին գործերու նախարարի պաշտօնին :

Ռոյթէր պարզ էր արտաքինով: Անգամ մը երբ Պերլինէն օդանաւով Ֆրանքֆուրթ կը թռէի, Ռոյթէրը, Լէօպըն, տոքթ. Զուրը, Ֆրաու Շաքօթէրը եւ ուրիշ երեսփոխաններ կը թռէին Պոնն: Սեւ վերարկու մը հագած էր, գլուխը դրած պասկեան գտակ մը, մէկ ձեռքը կարճ հաստ գաւազան մը, իսկ միւս ձեռքին մէջ հին տեսակ հաստատիր կաշիէ պզտիկ պայուսակ մը, ճիշդ նմանը անոր զոր կը գործածէր իմ մեծ մայրիկս, երբ Ռոտոսթօյէն Պոլիս ճամբորդէր նաւով… Սեւ եւ խիտ յօնքերուն տակ իր մեծ աչքերը սակայն կ՚արտայայտէին իր մտքի եւ բանականութեան խորութիւնը :

Վերջին անգամ զինքը տեսնելու եւ լսելու առիթ ունեցայ Հայտէլպէրկի մէջ Սեպտեմբեր 4ին, ուր երկու հազար ունկնդիրներու առջեւ խօսեցաւ երեւի. ընտրութիւններու առթիւ, յանուն ընկերվարական կուսակցութեան : Խստօրէն կը քննադատէր տոքթ. Ատընաուըրի քաղաքականութիւնը ընդհանրապէս եւ Պերլինի հանդէպ բռնած ընթացքը մասնաւորապէս: Կը բացատրէր Պերլինի նշանակութիւնը իբրեւ միակ փարոսը լոյսի եւ յոյսի դէպի արեւելեան Գերմանիա եւ դէպի արեւելեան արբանեակ երկիրները եւ կը հրաւիրէր ընտրողներուն՝ ընտրել այնպիսի երեսփ. ժողով մը, որ յարգէր Պերլինի, իրաւունքները իբրեւ գերմանական համարժէք երկիր :

Իսկ մահէն երկու օր առաջ կիրակի, 27 Սեպտեմբեր ինքնաշարժով ռուսական գրաւման գօտիէն անցնելով Համպուրկէն Պերլին հասնելէն ետք, կը խօսէր իր վերջին ժողովրդական ճառը, անթելի վրայ :

Այս երկու շաբաթը անգամ մը խօսած ճառերուն անունը դրած էր «ուր որ մեր կօշիկը կը զարնէ», այսինքն որոնք են Պերլինի բնակչութեան ամէնէն անձնական ցաւերը: Իր ծրագիրները կը պարզէր Խ. Միութենէն նոր ազատած ռազմագերիներու, բնակարանային շինութեան եւն.ի մասին, յուսադրելով, քաջալերելով ժողովուրդը :

Հասկնալի է որ ամէն Պերլինցի տխրեցաւ, լսելով այս մեծ պայքարողին եւ հայրենակցին մահուան գոյժը: Դրօշները կէս կախուած են այսօր պատուհաններէ եւ մասնաւոր փուներէ վրան սեւ ժապաւէնով, իսկ երէկ իրիկուն մոմեր վառած էին տուներու պատուհաններուն առջեւ :

Ռոյթէր ծնած էր 1898ին, եւ ուսանած տնտեսագիտութիւն : 1916ին գերի կ՚իյնայ Ռուսներուն ձեռքը եւ սակայն անուն մը կը շինէ հոն իբրեւ ընկերվարական : Ռուսական յեղափոխութեան ժամանակ աչքի կը զարնէ իբրեւ ճառախօս եւ Լենին զայն կը կարգէ կոմիս. Վոլկայի գերման. հանրապետութեան վրայ: 1918ին կը վերադառնայ Պերլին՝ Լենինի մէկ նամակով՝ ուղղուած Գերմանիոյ կոմունիստ կուսակցութեան կեդրոնին. — «Ռոյթէրը փայլուն եւ խելացի գլուխ մըն է, բայց քիչ մը դիւրաւ ազդեցութեան կ՚ենթարկուի»: Ատեն մը կը գործէ կոմունիստ կուսակցութեան կեդրոնին մէջ, բայց շուտով կը հեռանայ եւ կը մտնէ «Ֆորվերց» (Յառաջ) ընկերվարական կեդրոնական օրկանին խմբագրութեան մէջ, մինչեւ 1926 — յետոյ կը գործէ իբրեւ Պերլինի քաղաքային վարչութեան փոխադրական մասնաճիւղին վարիչ : 1931ին կը դառնայ գլխաւոր-քաղաքապետ Մակտեպուրկ քաղաքին, 1933ին երկու անգամ կը ձերբակալուի Հիթլէրի կողմէ: Երրորդ ձերբակալութենէն ազատելու համար կ՚անցնի արտասահման եւ կ՚երթայ Թուրքիա, ուր կը գործէ 1933էն մինչեւ 1939 իբրեւ պետական խորհրդական, փոխադրական եւ քաղաքային վարչական գործերու եւ 1939 — 1946 կը դառնայ պրոֆէսոր այդ ճիւղերուն՝ Անգարայի կաճառին մէջ :

1946էն մինչեւ 1948 կը տեսնենք զինքը Պերլին քաղաքին բարձր պաշտօններու վրայ եւ իբրեւ քաղաքապետ: Երբ Ռուսերը չեն հաստատեր Ռոյթէրի ընտրութիւնը իբրեւ քաղաքագլուխ եւ երկուքի կը բաժնեն քաղաքը, Ռոյթէրն է որ անվախ կը պայքարի Պերլինը զգետնելու

համայնավարական փորձերուն դէմ :

Ամերիկացի զօր. Քլէյի եւ Հաուլիի հետ ան է ուրին «Օդային կամուրջ»ին եւ ան է որ կ՚ազատէ Պերլինը՝ անօթութենէ եւ համայնավարացումէ: Այս մեծ յաջողութենէն վերջ ան պայքարեցաւ ուր որ պէտք էր՝ Պերլին, Պոնն եւ Ամերիկա, յանուն ազատութեան: Եւ եթէ այս տողերը կը գրեմ ի յիշատակ Պերլինի քաղաքապետ Ռոյթէրի, բուն պատճառը այն է որ ան ազատատենչ հայրենասէր մըն էր :

Տ. ՖՐՈՒՆՃԵԱՆ

Գ Ն Չ Ո Ւ Ն

ԽՄԲ.— Երիտասարդ բանաստեղծը, Վազգէն Եսայեան, կը շարունակէ ընտիր թարգմանութիւններ կատարել Ելլադայի բանաստեղծներէն : Քանի մը տարի առաջ առանձին հատորով հրատարակուեցան իր թարգմանութիւնները, «Հելլենական Քընար» խորագրով :

Ահաւասիկ նմոյշ մը իր նոր շարքէն.—

Ամայի հովտին մէջ, օր մը թափառ
Գրնչու մը եկաւ եւ լարեց վըրան :
Եւ հոն՝ ուր մինչ այդ ոչինչ կար դալար՝
Ծիլեր ծաղկեցան, գարունի՜ նըման :
Եւ հոն՝ ուր կուլար հո՜վը միալար՝
Ըսկըսաւ երգել թըռչնի՜կ մ՚աղուական :

Ո՞վ անոր նըման գըննչու էր տեսած,
Փըղոսկրեայ դէմքին կ՚իյնային այնպէս
Մազերն իր գռուզ, անխընամ թափած,
Եւ կը շողային աչքերն հըրակէզ
Տարաշխարհային էր անոր հայեաց,
Շուրթերն ալ՝ կարմի՜ր էին վէրքի պէս:

Ո՞վ գիտէ արդեօք ուրկէ՜ էր եկած
Անուանի կախա՜րդ մ՚ըլլալու էր ան.
Արեգակին տակ անփոյթ երկարած
Եւ կամ ցոլքերուն ներքեւ գիշերուան —
Երազներու մէջ կը թաղուէր կամաց,
Որպէս աշխարհի մ՚աղուո՜ր, անձանկան :

Եւ կարծես գարունն անո՜ր հետ եկաւ,
Եւ վըրանին շուրջ, սի՜րտ մը թախծաւոր
Ու վաղուց փակուած, կըկի՜ն բացուեցաւ,
Եւ հեղեղեցաւ բուրմունք մ՚անոյովոր.
Ու մինչդեռ ջուրակ չէր զարներ բընաւ՝
Դայլայլանք մը կար, այնտեղ, ամէն օր:

Իրիկուն մըն ալ, եղաւ մեկնեցաւ,
Վըրանը ուսին, մարմինը կըքուն.
Եւ, երբ իրիկուան մութին մէջ տկաւ
Կորսուեցաւ անոր մարմի՛նը կըքուն՝
Սառնաշունչ աշունն հոն տարածուեցաւ
Եւ լըսուեցան՝ պա՜ղ ռոնոցներ հեռուն :

Թօշնեցաւ անկէ ետք դալարն ամէն
Եւ չըլըսուեցաւ այլեւս դայլայլ,
Ոչ ալ հովն հըծծեց երգն իր հեզօրէն
Ու չըթուեցին հոն թըռչնիկներն ալ.
Հալուէն ողողեց հովիտն համօրէն :
Եւ հոն լըռութիւնն իջաւ մահամռայլ :

ԵՈՐԿԻՈՍ ՅՈՒՔԱԼԱՍ

Թարգմ. Վ. ԵՍԱՅԵԱՆ

ԹՈՒԹ ԱՆԽ ԱՄՈՆ

Թուբ Անխ Ամոն, կուրծքի ցաւով սեւ-
ռած արքայ,
Քեզ կը սիրեմ եղբօր մը պէս, երբ իրիկ-
ուան
Բոցերուն մէջ Նեղոսն, երկար օձի նըման,
Սաղարթախիտ այս հովիտին մէջէն
կ՚երթայ :

Քեզ կը սիրեմ յանուն վէրքին որ բաց է
դեռ
Իմ սրտիս մէջ, յանուն ջերմին՝ որ կը
հիւսուի
Մարմինիս շուրջ ինչպէս պատանք մը ա-
րեւի՝
Ուր կը թօշնին լուսաճաճանչ այնքա՜ն
վարդեր :

Ու քեզ նըման թերեւս ես՛ալ պիտի մեռ-
նիմ.
Աստուածներուն ժպիտը խո՛րն է հոգիիս,
Եւ շրթներուս վըրայ թաց է սիրոյ գինին:

Թուբ Անխ Ամոն, կ՚իջնէ նաւակն իր Ո-
սերիս.
Եւ աշխարհի բոցին մէջէն քեզ կը տանի
Դէպի նոր կեանք մ՚յաւերժազեղ փարա-
ւոնի …

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

ԻՆՉՊԷ՞Ս ՍՏԵՂԾՈՒԵՑԱՆ ԵՐԿԻՆՔԸ, ԵՐԿԻՐԸ…

(խափշիկեան աւանդութիւն)

Ի սկզբանէ իրաց, ի սկզբանէ սկզբանց, երբ ոչինչ գոյութիւն ունէր տակաւին, ոչ մարդ, ոչ անասուն, ոչ բոյս, ոչ երկինք, ոչ երկիր, ոչինչ, ոչինչ, ոչինչ, գոյութիւն ունէր Աստուած որ կը կոչուէր Նզամէ: Եւ Նզամէ երեք էր ի մի, որոնց կուտանք երեք անուն, — Նզամէ, Մեբերա եւ Նկուա :

Ի սկզբանէ Նզամէ ստեղծեց երկինքը եւ երկիրը եւ երկինքը վերապահեց իրեն իբրեւ բնակարան: Իսկ երկիրը, երբ վրան փչեց, աստուածային շունչին ներգործութեամբ՝ բաժնուեցաւ երկու մասի, եղաւ ցամաք եւ ջուր: Նզամէ ստեղծեց ամէն ինչ, երկինքը, արեւը, լուսինը, աստղերը, կենդանիները, բոյսերը, ամէն բան : Եւ երբ վերջացուց իր ստեղծագործութիւնը զոր կը տեսնենք հիմա, կանչեց Մեբերան եւ Նկուան, եւ անոնց ցոյց տուաւ իր գործը :

— Լա՞ւ ըրի ինչ որ ըրի, հարցուց անոնց :

— Այո՛, լաւ ըրիր, եղաւ անոնց պատասխանը :

— Ուրիշ ընելիք բան մնա՞ց տակաւին:

Եւ Մեբերա եւ Նկուա պատասխանեցին միաբերան.

— Շատ կենդանիներ կը տեսնենք, բայց անոնց պետը չենք տեսներ: Շատ բոյսեր կը տեսնենք, բայց անոնց պետը չենք տեսներ :

Եւ պետ մը տալու համար բոլորին, անոնք մատնանշեցին փիղը, որովհետեւ իմաստուն էր փիղը: Յետոյ՝ վագրը, որովհետեւ զօրաւոր էր վագրը եւ խորամանկ: Յետոյ՝ կապիկը, որովհետեւ չարաճճի էր կապիկը եւ ճկուն :

Բայց Նզամէ ուզեց աւելի լաւ կարգադրութիւն մը ընել: Եւ երեքը միասին՝ ստեղծեցին արարած մը, որ բոլորովին նման էր իրենց: Մէկը անոր տուաւ ուժ, երկրորդը՝ կարողութիւն, երրորդը՝ գեղեցկութիւն: Յետոյ ըսին երեքը միաբերան.

— Ահա քուկդ է երկիրը, այսուհետեւ դուն ես տէրը այս ստեղծուած աշխարհին: Մեզի նման, պիտի ապրիս ընդմիշտ եւ ամէն բան պիտի ենթարկուի քու կամքիդ, դուն ես տէրը :

Երկիրը, ինչպէս այսօր, ծածկուած էր անտառներով, բայց ծառերը կ՚այրէին, եւ տունկերը կը չորնային, անասունները, թռչունները, ձուկերը կը փճանային, ամէն բան կը մեռնէր, մարդն էր միայն, որ կ՚ապրէր, որովհետեւ Աստուած, երբ ըստեղծեց մարդը, դժբախտաբար ըսաւ. — Դուն պիտի չմեռնիս երբեք: Ինչ որ կուտայ Աստուած, ետ չառներ երբեք: Առաջին մարդը եւս ապրեցաւ, բայց թէ ի՛նչ եղաւ՝ չեմ գիտեր: Անիկա կենդանի է, բայց ո՞ւր՝ չեմ գիտեր: Իմ պապերս բան մը չըսին ինծ այդ մասին, ի՞նչ եղաւ — ի՞նչ չեղաւ՝ լուր չունիմ :

Եթէ կ՚ուզէք գիտնալ, սպասեցէք :

Թարգմ. Շ. Ն.

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

Փ Ո Ս Տ Ա Լ

Վազեց գնաց, բայց մանկիկին վերջին ժամուն միայն հասաւ. բժիշկ, դեղ օգուտ չըրին,, ոչ ալ Ս. Մասունքը, զոր Ամենափրկիչէն բերել տուին. Թռչունի մը պէս առանց տրտունջի հոգին աւանդեց անիկա իր գիրկին մէջ:

Տիգրանուհին մարդ մարդասանք չունէր. Հաճի Տիրիկն ալ գեղն էր այդ միջոցին. ինքն իր գլխուն պարտաւորուեցաւ մեռելաթաղի բոլոր չնչին ու ահաւոր պատրաստութիւնները տեսնել: Ինքը հագուեցուց, սաղեց մանկիկը, ինչպէս վերջէն կը պատմէր լալով :Յետոյ ելեկեղեցի գնաց փափաք յայտնելով որ կարելի եղածին չափ շքեղ ըլլայ յուղարկաւորութիւնը:

— Մեղք ես կնիկ, ստակ չունիս, ըսին ժամէն:

Անիկա յամառեցաւ,ուզածնին վճարեց, չատ մը մոմեր վառել տուաւ, պնդեց որ երկու քահանայ գտնուի արարողութեանը. մանաւանդ չուզեց որ ճաղի մէջ դնեն

իր զաւակը, վախնալով որ հողին մէջ չմսի անիկա. սնտուկ ապսպրեց, համոզուած ըլլալով որ անոր մէջ պիտի պատսպարուի պզտիկը :

Օր մը չարունակ սանդմով զբաղեցաւ, ամէն բան իր ձեռքովը կարգի դրաւ. Ժամին մէջ ինքը մինակ էր եւ մինչեւ գերեզմանատուն, գլուխը բաց, ինքը մինակ հետեւեցաւ դագաղին: Հոն, իր աչքին տակ, տեղաւորել տուաւ զայն հողին մէջ ու ետ դարձաւ իր ծառայած տունը, երկու օր բացակայ մնալէ ետքը:

Աչքերը ուռած էին լալէն, բայց դանդատի բառ մը չելաւ բերնէն. գլուխը կախած, առաջուան պէս աշխատութեան տըրւաւ ինքզինքը:

Անկէ վերջ իր բոլոր մտմտուքը, իր բոլոր առաջադրութիւնները այս պզտիկ հողակոյտին յատկացուց: Ամսականէն ժողված առջի ստակովը՝ գերեզմանատան մէջ պզտիկ հող մը գնեց :

— Երկու հոգինոց հող մը, ըսաւ ցած ձայնով մը Թաղականներուն:

Ստակը վճարեց եւ թուղթը ձեռքը բռնած խոկոյն գերեզմանատուն վազեց, զաւկին մարմինը հոն փոխադրել տալու համար : Քիչ ատեն վերջը, պզտիկ պատով մը շըջապատել տուաւ այդ պզտիկ հողը. վերջըն ալ քար մը դնել տուաւ անոր վրայ :

Բոլոր փաստակածը հոդ կը ծախսէր. ամէն ատեն նոր բան մը ունէր շինելիք, աւելցնելիք, գեղեցկացնելիք այդ տեղին մէջ :

ւ Մեռելոցին օրերը, քանի հատ որ Մեռելոցի օր կայ տարւոյն մէջ, մեծ ու պզտիկ, ցնծութեան օրեր էին իրեն համար : Առտուն կանուխ կ՚ելլէր, իր այրի կնոջ արդուզարդը կ՚ընէր, լուրջ ու հանդիսաւոր արդուզարդ մը, ու ճամբայ կ՚իյնար դէպի գերեզմանատունը. պզտիկ տապանին քով չոքած՝ երկար բարակ ու ցած ձայնով կը խօսէր իր զաւկին հետ, անոր մանուկի բարբառովը: Ամէն հեղուն տէրտէրին օրհնել կուտար գերեզմանը, հարուստէ մը աւելի առատաձեռնութեամբ տալով օրհնողչէքը:

Դարձին՝ երանութիւն մը կար անոր դէմքին վրայ :

— Ո՞ւր գացեր էիր, Տիգրանուհի, կը հարցնէին տնեցիները, իբրեւ թէ չգիտնային անոր ուր երթալը :

— Հանըմ, զաւկիս գացի, կը պատասխանէր ուրախութեամբ :

Գ. ԶՕՀՐԱՊ

(7րդ եւ վերջ)

ՏՈՄՍԵՐ

ՀԱՅ ԱՂՋԻԿ ՄԸ ԱՌ...

★

— Հայրիկս, մայրիկս ամէն օր գլուխս կ'ուտեն թէ պէտք է հայ աղջիկ մը առնեմ, չիտակը, չեմ հասկնար թէ ինչո՞ւ այդքան կարեւորութիւն կուտան իրենց ապագայ հարսին ազգութեան. իրե՞նց ինչ: Ո՞վ իրաւունք ունի իմ գործերուս խառնուելու ...

— Մարդ իրաւունք չունի քու անձնական խնդիրներուդ խառնուելու. ինչ ապուր կ'ուզես կեր:

— Ես վստահ եմ որ իմ Շառլոթիս հետ շատ երջանիկ պիտի ըլլամ. չգտնուած աղջիկ է. կապոյտ աչքեր. ոսկեգոյն մազեր, հասակը՝ բարտի եւ համալսարանական. ալ ի՞նչ կ'ուզեմ ...

— Հայ աղջիկ մը ...

— Ես հայ աղջիկ չեմ սիրեր. Հայ աղջիկները սեւ մազեր կ'ունենան. չեմ ուզեր. կարճահասակ կ'ըլլան չեղաւ. համալսարան գացած չեն. ես տգէտ կնիկի պէտք չունիմ.

— Հայ աղջիկը սեւ աչք ու սեւ մազ կ'ունենայ, բայց կ'ունենայ նաեւ շուշանափայլ հոգի եւ սիրտ. կրնայ համալսարան գացած չըլլալ, բայց կրնայ տասը համալսարանականի խօսք հասկցնել: Հայ աղջիկը մաքրասէր է եւ տանտիկին. հայ աղջիկը իր հոգին կուտայ իր զաւակներուն եւ իր աղային՝ պայմանաւ որ այս վերջինը այդ հոգիին յարգը գիտնայ...

— Ըսել կ'ուզես որ օտար աղջիկները այդ առաւելութիւնները չունի՞ն ...

— Ի հարկէ ունեցողներ շատ կան. բայց ...

— Բայց ի՞նչ ...

— Ամուսնական կեանքին մէջ մանրամասնութիւններ կան, որոնց շուրջ համաձայնութիւն կնքել շատ դժուար է:

— Այսինքն ...

— Օրինակ, ենթադրենք որ դուն Խարբերդցի ես եւ վարժուած ես Խարբերդի «քէօֆթէն» ուտելու ...

— Օհ, ինչ համով բան է ...

— Լաւ, դուն «քէօֆթէ» պիտի ուզես շաբաթը երեք օր, մինչդեռ օտար կինդ «պիֆթէք» պիտի ուզէ ... կամ, ըսենք որ կեսարացիի զաւակ ես եւ կը խենթենաս ապուխտին եւ երշիկին վրայ ...

— Իրաւ ալ խենթենալիք բաներ են ...

— Ցիմար, Շուէտացի կամ Հոլանտացի կնիկդ ապուխտին հոտին կը դիմանա՞յ ..

— Այդտեղ իրաւունք ունիս ...

— Ուրիշ խնդիր. դուն Զատիկին քու եկեղեցիդ պիտի երթաս. կը կարծե՞ս որ օտար կնիկդ հետդ կուգայ ...

— Քիթին բերնին մէկ երկու հատ կը փակցնեմ, կուգայ ...

— Ինծի նայէ, եթէ կնիկիդ քիթին բերնին փակցնող ես, բնաւ մի ամուսնանար, Ափրիկէ անցիր եւ վայրենիներուն հետ ապրէ ...

— Ըսել է, «քէօֆթէ»ին եւ եկեղեցիին սիրո՞յն հայ կնիկ առնելու եմ:

— Ուրիշ պատճառներ ալ կան. մի մոռնար, դուն պզտիկ ժողովուրդի մը զաւակն ես, իսկ կինդ, օրինակ Անգլուհի մը, չառաւիղն է մեծ ազգի մը. կրնայ ըլլալ որ օր մը երեսիդ տայ քու «պզտիկութիւնդ» եւ թոյլ չտայ որ զաւակդ հայերէն սորվի ...

— Իմ «պզտիկութիւնս» իմ երեսի՞ս տայ, իմ զաւակիս հայերէն խօսիլ չտա՞յ ... Ես անոր մազերը կը փետտեմ . .

— Ապրիս, բայց որպէսզի մազերը փետտելու պէտք չունենաս, հայ աղջիկ մը առ, լմնցաւ. հայ աղջիկը բոյն կը շինէ:

— Կարծեմ իրաւունք ունիս: Ես միտքս փոխեցի. երթամ Շառլոթին լուր տամ ...

ՆԻՐՈՊԱՑԻ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ԻՒԱՆ ԹՈՒՐԿԵՆԵՒ

(Մահուան 70ամեակին առթիւ)

●

Սեպտեմբեր 3ին լրացաւ ռուս դասական գրականութեան ականաւոր դէմքերէն Իւան Թուրկենեւի մահուան 70ամեակը:

Թուրկենեւ ծնած, մեծցած է իր մօրը կալուածին մէջ: Անմիջական շփում ունենալով ազնուականներու եւ գիւղացիներու հետ, տակաւին պատանի տարիքէն առիթը ունեցաւ տեսնելու տիրող եւ շահագործող դասակարգերուն անհոգ եւ շըռայլ կեանքը եւ ականատես եղաւ նոյնպէս ժողովուրդի թշուառութեանց եւ զրկանքներուն:

Իր ստեղծագործութիւնը ծաղկեցաւ ԺԹ. դարու 40 – 50ական թուականներուն, ինչպէս եւ 60ական թուականներուն սկիզբը:

Ճորտատիրութեան դէմ ան աւելի եւս զգուանք զգաց, երբ կարդաց «Խելքէց պատուհասը», « Եւգինի Օնեգին», Լերմոնդովի բանաստեղծութիւնները, Գոգոլի «Վերաքննիչը», «Մեռած հոգիները»: Իսկ Բելինսկիի հետ իր բարեկամութիւնը աւելի եւս խթան մը դարձաւ ռուս ժողովուրդի «կեանքի ուսումնասիրման եւ վերարտադրութեան»:

Իր առաջին գործն է «Որսորդի մը օրագիրը» ուր կը պատկերացնէ գիւղացիներու տաժանելի վիճակը, խստօրէն քննադատելով ճորտատիրութեան եւ շահագործման վրայ հիմնուած ընկերութիւնը: Ցարը եւ Նիկոլա Պոււկինի կառավարութիւնը դժգոհ մնացին այս գիրքէն: Գրաքննիչը պաշտօնանկ եղաւ, իսկ Թուրկենեւ քանի մը տարի աքսորուեցաւ: Գրագէտը հոգեբանական խոր թափանցումով եւ վարպետ գրչով կը պատկերացնէ կալուածատէրերուն տիպարները:

Իր վէպերը գրուած են 1855 – 1876ի միջոցներուն: «Ազնուականներու բոյն» գործին մէջ Թուրկենեւ կը պատկերացնէ ազնուական մտաւորականները որոնք դատապարտուած են անգործութեան շնորհիւ ճորտատիրական կարգերուն եւ դարձած են «աւելորդ մարդիկ», որոնք կ'ուզեն գործել բայց անդամալոյծ են եղած: Առաջին իսկ վէպերէն Թուրկենեւ կ'ուզէր գտնել հերոսական տիպարներ:

«Ռուդին» իր առաջին վէպն է զոր գրեց 1856ին: Հերոսը ազնիւ իտէալներով տոգորուած մէկն է որ կը ձաղկէ կեղծիքը եւ եսասիրութիւնը: Կը քարոզէ ազատութիւն, կը խօսի գիտութեան մասին, եւ կոչ կ'ընէ պայքարիլ, աւելի լաւ եւ նոր աշխարհ մը ստեղծելու համար: Սակայն Ռուդին կապ չունի ժողովուրդին հետ եւ միայն խօսքի մարդ է:

« Հայրեր եւ զաւակներ » վէպը, հրատարակուած 1862ին, կը ներկայացնէ նորի եւ հինի պայքարը: Նոր սերունդը ոգեւորուած է ժողովրդավար սկզբունքներով: Թուրկենեւ այս վէպը բնորոշած է իբրեւ ժողովրդապետութեան յաղթանակը ընդդէմ ազնուականութեան:

« Նախօրեակին» վէպը գրած է 1860ին: Հերոսն է մեծ հայրենասէր մը: Ծագումով Պուլկար, Ինսարովը որ կ'երազէ իր հայրենիքին ազատագրութիւնը Թրքական լուծէն եւ կը նուիրուի առոր իրականացման:

Էլենա Ստահովա կը սիրահարի եւ կը հետեւի անոր: Իսկ անոր մահէն ետք կ'երթայ Պուլկարիա պայքարելու իր ամուսնոյն իտէալին հայրենիքի ազատագրութեան համար:

Այս վէպը բարձր գնահատութեան արժանացաւ եւ յեղափոխական քարոզութեան փայլուն նմոյշ մըն էր: Թուրկենեւ որ այդ միջոցին կը «հակէր չափաւոր միապետական ազնուապետական եւ սահմանադրութեան կողմը», իր կապերը խզեց յեղափոխական ժողովրդապետութենէն և հեռացաւ «Սովրեմեննիկ» թերթէն:

Թուրկենեւ հաւատարիմ, կեանքը իրապէս պատկերացնելու սկզբունքին, քննադատի ակնոցով դիտեց իր ժամանակի բացասական երեւոյթները, եւ խոր զգացումով կրցաւ արտայայտել իր դարաշրջանը յուզող խնդիրները:

Երկար ատեն ապրեցաւ Եւրոպա եւ ծանօթացաւ արեւմտեան Եւրոպայի կեանքին: « Ուրուականներուն » մէջ երգիծանքով կը պատկերացնէ քաղքենի Փարիզի այլասերած կեանքը:

Թուրկենեւի ոճը բանաստեղծական է եւ պարզ:

ԱՒՍՏՐԻՈՅ վարչապետը եւ արտաքին նախարարը, որոնք Փարիզ եկած էին, Վիէննա վերադարձան գոհ տպաւորութեամբ: Վարչապետը յայտարարեց թէ Ֆրանսա խոստացած է կրճատել իր զօրքը Աւստրիոյ մէջ եւ վերադարձնել գրաւեալ բնակարանները: Նախագահը խոստացած է ներում շնորհել այն աւստրիացի գերիներուն որոնք բանտարկուած են Ֆրանսայի մէջ:

2500ԳԵՐՄԱՆ «պատերազմի ոճրագործներ» արձակուած են Խ. Միութենէն, վերջին չարթուան ընթացքին:

ՄԵՆՔ ԱԼ ՏԵՍԱՆՔ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏՈՒՆԵՐԸ

★

Ֆ. Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղի ընկերուհիները ուզած էին հաւաքական այց մը կատարել Հանգստեան Տուներուն: Այցելութիւնը պարապ ձեռքով ըլլալու չէր: Պէտք էր օգտակար նուէրներով ուրախացնել մեր մամիկներն ու պապիկները, մանաւանդ որ, երկու հաստատութեանց մէջ ալ մեծ տեղ է տրուած Ալֆորվիլի տարէցներուն: Շատերն ունին հարազատներ, բարեկամներ, ծանօթներ:

Հագիւ այցելութեան լուրը տարածուած արուարձանին մէջ պարզուեցաւ ուշագրաւ եւ գեղեցիկ երեւոյթ մը: Ամէն դաւանանքի, ամէն հոսանքի պատկանող հայ տիկիններ ուզեցին մասնակցիլ թէ նուիրատուութեան, թէ այցելութեան: Փափաքողներն ինքնաբերաբար գտանկազմակերպիչ յանձնախումբին տիկինները, տալու համար իրենց նիւթեղէն եւ դրամական նուէրները: Առաջարկներ եղան որ այցելութեան մաս կազմէ նաեւ մատաղը:

Յանձնախումբը ուղեց ընդ առաջ երթալ բոլորի փափաքին: Բաւական դժուար էր ողջ ոչխար գտնել: Պէտք էր արտօնութիւն առնել: Որոշուեցաւ մատաղի ոչխարը փոխարինել աքլորներով, ինչ որ իբրեւ մատաղ, ընդունելի է Աստուծոյ:

Նիւթեղէնով եւ նուէրի համար տրուած դրամներով գնուեցան շաքար, ընտիր շաքարեղէն, հելւա, սպիտակ պանիր, ձիթապտուղ, եւայլն: Այրերու եւ կիներու բուրդէ գուլպաներ, սրբիչներ, «հալուա»ներ, թաշկինակներ, խաղալու թուղթ: Եւ այդ բոլորի վրայ գրադարաններու համար գրքեր — Կ. Զարեանի «Նաւը լեռան վրայ» վէպը, Րաֆֆիի «Սամուէլ»ը, «Ջալալէդդին»ը: Վիգէն Գյակի «Լեռներու խորհուրդը», Ա. Արփիարեանի պատմուածքների ժողովածուն: Եղած նուէրները բաժնուեցան երկու մասերու, երկու հաստատութեանց համար:

Կը կարծէինք թէ խոշոր հանրակառք մը պիտի բաւէր մեկնողներուն, քանի որ նուիրատուներէն շատերը,գործով զբաղած՝ պիտի չկրնային այցին մասնակցիլ: Այցելութեան մէկ օր մնացած, շատեր, կը խնդրէին իրենց ալ տեղ մը ճարել: Վարձուեցաւ երկրորդ հանրակառքը:

Կիրակի, 80ի մօտ բազմութիւն մը, նաեւ քանի մը այրեր, ուխտի գացող խումբի մը տրամադրութեամբ, իրենց հետ ունենալով նաեւ նորընծայ Պարդեւ քահանան, ճամբայ ելան:

Ժամը 2ուկէսին հանրակառքերը հասան Անտիյլի հանգստեան տունը:

Հաստատութեան ժրաջան, ազնիւ տնօրէնուհին Տիկ. Նարլեան մուտքի գլխաւոր դրան առջեւ ընդունեց այցելուները: Երիտասարդուհի մը, այցելուներու կողմէ գեղեցիկ ծաղկեփունջ մը յանձնեց: Մամիկներն ու պապիկները շրջապատուեցան այցելուներով: Բացի հաւաքական նուէրներէն,գրեթէ ամէնմէկը նուէր մը ունէր անձամբ տալու համար իր բարեկամներուն, ծանօթներուն:

Տնօրէնուհին քարտուղարի մը հետ, մէկիկ մէկիկ արձանագրելով՝ ընդունեց նուէրները եւ մատաղցու աքաղաղները: Այս առթիւ թելադրեց անդեղէն չբերել հաստատութեան, որ աւելիով ունի,այլ նուիրել մնայուն եւ օգտակար բաներ:

Խումբ խումբ բոլոր այցելուները պտըտեցան հաստատութեան բոլոր բաժիններ, մինչեւ մառանները, որ խսկապէս լեցուն էին մրգեղէնի, բանջարեղէնի, ամենդեղէնի առատութեամբ: Պարտէզը, բանջարանոցը ,բոլոր խնամուած:

Աննկարագրելի էր հաստատութիւնը առաջին անգամ տեսնողներու տպաւորութիւնը: Ուրիշ է լսել, ուրիշ է աչքով տեսնել: Անթերի մաքրութիւն, կարգ ու կանոն, նաեւ գեղեցկութիւն, ճաշակ եւ ընտանեկան մթնոլորտ: Կարծես, հաստատութիւն մը չէր տեսածնիս, այլ բազմամարդ ընտանիք մը: Մեր արուարձանէն գացած հայրիկներն ու մայրիկները գտանք կազդուրուած, զիրցած, կարելի է ըսել երիտասարդացած: Ուրախ եւ գոհ իրենց վիճակէն:

Մեկնելէն առաջ, բոլոր այցելուները խմբուեցան հիւրասրահը, իրենց հետ ունենալով տան բնակիչները եւ պաշտօնէութիւնը: Այցելուներու կողմէ տիկին Էլլէն Բիւզանդ խօսք առնելով յայտնեց բոլորին գոհունակութիւնը հաստատութեան կատարելութեան համար, գնահատեց այն միութիւնները եւ անձերը, որոնք անձնուիրութեամբ եւ ձեռք ձեռքի գլուխ էին բերած այս գեղեցիկ գործը:

Տէր հայրը՝ նշանաբան առնելով, օրուան տօնը, Վարագայ Ս. Խաչ, խօսեցաւ ծնողներու, հայ ընտանիքի ազգասիրական նկարագրի մասին: Եւ եզրակացուց.
— Այս հաստատութիւնը ոչ ծերանոց է, ոչ ալ Հանգստեան Տուն, այլ կենդանի մասեան մը հայկական կեանքի մէկ չըրջանին, զոր պէտք է սիրել, անցեալն ու ապագան իրար զօդելու համար»: Խօսքը վերջացուց «Պահպանիչով», իսկ Հայր Մերը երգուեցաւ բոլորին կողմէ: Յուզիչ էր պահը: Շատեր արտասուեցին:

Տնօրէնուհին ուղեց այցելուները հիւրասիրել սուրճով, սակայն պահը ուշ ըլլալով՝ հիւրերը գոհացան «պիսքիւթ»ներով:

Ժամը չորսին խումբը հասաւ Մօնմօրանսիի Տունը: Մեզմէ առաջ կային ուրիշ բազմաթիւ այցելուներ: Նոյն կարգով, մուտքի գլխաւոր դրան առջեւ խումբը ընդունողը եղաւ հաստատութեան յարգելի տնօրէնը՝ Պ. Մանուկեան: Երկրորդ ծաղկեփունջ մը յանձնուեցաւ անոր: Նախընթրիքի պահն էր. 60ի մօտ պատսպարեալները, այր եւ կին խառն, բոլորուած մաքուր սեղաններու շուրջը, տաք կաթնասուրճով կ'ընեն իրենց նախընթրիքը: Զայնադիրը կը հնչեցնէր հայկ. եղանակներ, ուրախ էր մթնոլորտը, ժպիտ կար բոլորին դէմքերուն վրայ: Հիւրերը սպասեցին պարտէզը եւ նախասենեակը, մինչեւ որ վերջացաւ նախընթրիքը: Այդ միջոցին Պ. Տնօրէնը եւ մատակարար - խոհարարապետ Պ. Գ. Փափազեանը ընդունեցին նուէրները:

Ծերանո՞ց, ոչ, ծերանոց չէ այս հաստատութիւնը, այլ իսկապէս հանգստեան տուն, կանաչազարդ բարձունքի մը վրայ: Տնօրէնը, Պ. Մանուկեան, վեհանձն հայր է, եղբայր է, ուսուցիչ, ընկեր, տեղին համեմատ, նաեւ սպասարկու է, միշտ պահելով իր ազնուութիւնը:

— Կրնա՞ս երեւակայել, ըսաւ մամիկ մը ինծի, սենեակիս պատուհանը ծառաստանին կը նայէր. մժեղ կար, գիշերները կը նեղուէի մժեղներէն. քուն չունէի: Պ. Մանուկեանը լսեց, ինք իր ձեռքովը դեղ սրսկեց սենեակս. պատուհաններու դրսի կողմը եւ ազատեց զիս մժեղներէն: Այլեւս հանգիստ կը քնանամ:

Եւ դեռ ուրիշ պատմութիւններ: Եւ գոհունակութիւն ամէն կողմ: Մեծ սրահին մէջ բոլոր հիւրերը պատուասիրուեցան թէյով: Պ. Մանուկեան եւ Պ. Փափազեան տեղեկութիւններ տուին հաստատութեան կարգուսարքին, սնունդի, բժշկական հոգատարութեան մասին: Նաեւ ֆրանսական կառավարութեան կողմէ եղած նիւթական եւ բարոյական օժանդակութեան մասին: Պ. Մանուկեան, իր տկար, բայց սրտէն բխած հայերէնով պատմեց նաեւ հոգեբանական եւ ծիծաղաշարժ դրուագներ հաստատութեան ներքին կեանքէն: Խօսք առին նաեւ Տիկ. Էլլէն Բիւզանդ եւ Պարդեւ քահանայի պահպանիչով եւ «Հայր Մեր»ով վերջացաւ այցելութեան պաշտօնական մասը: Անուհետեւ մինչեւ ժամը 6·30 եղան մտերմիկ խօսակցութիւններ ներսը եւ դուրսը պարտէզին մէջ: Այդ միջոցին էր որ լսեցինք շատերէն գոհունակութեան խօսք, ոչ միայն տնօրէնի, այլ նաեւ բոլոր հայ պաշտօնեաներու մասին:

— Համոզուած ենք, ըսաւ մամիկ մը, որ մեզ հոս բերած են խնամելու գոհ եւ ուրախ ապրեցնելու համար: Որեւէ տկարութիւն ունեցողի, իրեն պէտք եղած դարմանը կուտան:

Մեր գլխուն վրայ հիւանդապահուհի կայ, շաբաթը անգամ մը բժիշկ Պօղոսեանը կուգայ բոլորս կը քննէ: Եթէ յանկարծ մէկն ու մէկս տկարութիւն մը զգանք, անմիջապէս թաղին բժիշկը կը կանչեն, դեղ ու դարման կուտան: Աստուած կեանք տայ հայկ. միութիւններուն, ակէր եւ համերաշխութիւն ազգին, նաեւ օրհնուի ֆրանսական իշխանութիւնը,որ այսքան հոգ կը տանի մեզի:

ԱՅՑԵԼՈՒ ՄԸ

ԱՐԱՄ (Հինգ տարեկան, եւ Աննիկ՝ վեց տարեկան, մայրիկին հետ թանգարան կ'երթան եւ կը դիտեն Ադամի եւ Եւայի մերկ նկարը).

ԱՐԱՄ.— Ո՞րն է Ադամը եւ ո՞րն է Եւան այս նկարին մէջ:

ԱՆՆԻԿ.— Ի՞նչ գիտնամ. հագուստ չէին հագած որ գիտնանք ...

որ ամէնէն աւելի մտահոգութիւն կը պատճառէ ինծի, այդ միացեալ բանակին անմիջական կարգադրութիւնները չէ, այլ անոր հոլովոյթը՝ յետոյ տարուան շրջանին մէջ որ կը նախատեսուի դաշնագրին համար: Ինծի վտանգաւոր կը թուի դէմ դիմաց դնել պետութեանց խումբեր, որքան ալ անկեղծ ըլլան անոնք որ կ'ուզեն խաղա - ղութեան գործիքներ դարձնել զանոնք: Ճակատագրականօրէն այդ խումբերը պիտի ընդհարին հակամարտ շահերու: Կը ցաւիմ որ եւրոպական բանակի դաշնա - գիրը քննուած չէ տող առ տող եւ համոզ- ուած եմ թէ շատերը որ կը պաշտպանեն զայն լաւ չեն ուսումնասիրած: Անոնք կը փնտռեն խաղաղութիւն մը որ կէս-խա - ղաղութիւն է: Ես չեմ կրնար անտեսել այն վտանգները զոր դաշնագրին Բ. յօդուածը կը սպառնայ իմ երկրին: Ես ատելու - թիւն չունիմ ոեւէ մէկուն դէմ, այլ միայն կ'ուզեմ որ Եւրոպան դառնայ միաց - եալ ընտանիք մը, պարզ սկզբունքներով եւ այդ Եւրոպան իր ծոցին մէջ չպարու - նակէ ապագայ պատերազմի մը սերմերը: Ես կ'ուզեմ ճշմարիտ եւ ոչ թէ ծաղրանը - կար Եւրոպա մը»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՔԵՒԹՈՒՐԹ բանակցութիւնները կը շարունակուին Անգարայի մէջ: Օրա - կարգին վրայ կը գտնուին Մոսկուայի վերջին պատասխանը՝ Զորսերու ժողովի մասին, ինչպէս եւ Թուրքեւհելլենական յարաբերութիւնները: Ուրբաթ օր քըն - նուեցան Թուրքիոյ պարտքերը Ֆրանսայի եւ առեւտրական նոր դաշնագրի մը կըն - քումը: Երէկ պիտի զբաղէին Միջերկրա - կանի եւ Միջին Արեւելքի խնդիրներով:

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ զինուորական վարկերը զգալիօրէն աւելցուցած են, կ'ըսէ Մոս - կուայի ամերիկեան նախկին դեսպանը, Պ. Սմիթ: Իրենց քաղած տեղեկութեանց համաձայն, կրկնապատկուած են նաեւ հիւլէական զէնքերու շինութեան յատուկ վարկերը:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ կառավարութիւնը պա - հանջեց եւ կանչել անգլիական նաւային յանձնախումբը, խնայողական պատճառ - ներով: Այս մարմինը կը բաղկանայ մօտ 30 սպաներէ եւ կը գործէր իբրեւ մարզիչ Յունաստանի ծովային ուժերուն: Հելլե - նական տորմիղը այժմ ամերիկեան դրու - թեամբ կազմակերպուած ըլլալով, կա - ռավարութիւնը աւելորդ կը գտնէ պահել այս յանձնախումբը:

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ականաւոր տնտեսա - գէտներէն Եւգենի Վարկա նոր մեղայա - գիր մը հրատարակեց, խոստովանելով թէ սխալներ գործած է: Մեղայագիրը տըպ- ուած է իր գրքի նոր տպագրութեան յա - ռաջաբանին մէջ (Տնտեսութեան հիմնա - կան խնդիրներ): Այս առթիւ կը խոստո - վանի թէ «դրամատիրական աշխարհը կը գտնուի տնտեսական մեծ տագնապի մը նախօրեակին: Կը յուսանք թէ յաջողած ենք խուսափիլ նախընթաց տպագրու - թեան վրիպումներէն որոնց մէջ տնտե - սութիւնը անջատած էինք քաղաքականու- թենէն»: Գրքին առաջին տպագրութեան ատեն (1948) հեղինակը խստօրէն քննա - դատուած էր. ուստի «բարեփոխեց» զայն, համաձայն Սթալինի ցուցմունքնե - րուն ...

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԷՆ կը հեռագրեն թէ Իսրա- յէլ որոշած է դադրեցնել Յորդանանի ե - լեկտրական կայանին շինութիւնը, ինչ - պէս հրահանգած էր Ազգաժողովին ներ - կայացուցիչը, Սուրիոյ բողոքին վրայ:

ԱՆԳԱՐԱՅԷՆ ՎԱՆ ճամբայ ելած օդա- նաւ մը բոնկեցաւ մայրաքաղաքի օդա - կայանին մէջ: Չորս հոգի մեռան, երեք հոգի վիրաւորուեցան:

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ քարափի բանուորներուն գործադուլը կը շարունակուի, կազմալու- ծելով ամենօրեայ կեանքը եւ Ատլանտեան նաւերուն երթեւեկը: Ոստիկանութիւնը արտակարգ միջոցներ ձեռք առած է, պաշտպանելու համար սենտիքաներու վարիչները որոնց մէկը մահուան սպառ - նալիք ստացած է:

ԲՈՒՌՆ ՄԻՋԱԴԷՊ մը ծագեցաւ Իտա - լիոյ երեսփ. ժողովին մէջ: Բռունցքներ փոխանակուեցան, աթոռներ եւ ուրիշ ա - ռարկաներ նետուեցան կարմիրներու եւ աջերու միջեւ: «Ոճրագործ» կը պոռային երեսփոխանի մը երեսին: «Ռուսիոյ ստրուկները», կը պատասխանէին ուրիշ- ներ: Կռիւմարտին կը մասնակցէր կին ե- րեսփոխան մըն ալ, կարմիր:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ ՏԱԼՈՎ ՈՒՇ - ԿԱՆՈՒԽ ԿԸ ՇԱՀԻՔ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ
ՀՈԿՏ. 31, ՇԱԲԱԹ ԳԻՇԵՐ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՓԱՌԱՏՕՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Ֆրանս. Բանակի Նախկին Ռազմիկնե - րու Բարեկ. Միութեան, 1914 - 18 եւ 1939 45: Այս կիրակի առաւօտ, Փրատոյի Ս. Թարգմանչաց եկեղեցւոյն մէջ, հոգեհան- գստեան պաշտօն, մասնակցութեամբ Դպրաց Դասուն: Երկու համաշխարհային պատերազմներու եւ ազատագրութեան զոհերուն համար:

Պիտի տօնուի Արարատի ճակատամար - տին 35րդ տարելիցը, ի ներկայութեան նահանգապետ Պ. Փէլապօնի, Զօր. Մոլի (ընդհ. հրամանատար 9րդ շրջանի) եւ ծով. ուժերու հրամանատարին:

Սիրայօժար մասնակցութեամբ Հայ Ա - ւէներու եւ Արենուշներու:

Պատարագէն վերջ դրօշի պարզում մասնակցութեամբ զին. նուագախումբի:

Պիտի խօսի Պ. ՏԻՐԱՆ ԹԷՔԷԵԱՆ

Սպայ Պատուոյ Լեգէոնի եւ պատուակալ նախագահ Ռազմիկներու Միութեան:

Ճաշ (Ֆրանֆօ Արմէնիէն) ժամը 13ին Շաթօ տէ Ֆլէօրի մէջ:

Ներկայ պիտի ըլլան ծանօթ Ֆրանսացի հայասէր անձնաւորութիւններ:

Փարիզէն մասնաւոր հրաւիրուած է

Mr. le Marquis du Vêou

փոխ նախագահ «Միջերկրական» կոմի - տէին, մեծ բարեկամ Հայկ. Դատին, որ պիտի խօսի ժամը 17ին Կիլիկ. հարցին շուրջ:

Արձանագրութեան համար դիմել 6 ռիւ տ'Արքօլ (հեռ. ՏՐ. 65–98), Սէն Ժէռոմ Շէհրեանի, Պօմոն Վահրամ Պապուխեանի եւ Գէորգ Եօթնեղբայրեանի, Սէնթ Ան - թուան՝ Պէնլեանի եւ Վահանեանի, ռիւ տէ Տօմինիքէն Պապիկեանի եւ Պոլ. Օտտօ Արզումանեանի:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Իսիի վարչու - թիւնը կը ծանուցանէ իր բոլոր անդամնե- րուն, վերամուտի գործունէութիւնը ըս - կսած է արդէն. —

Երգչախումբը երեքշաբթի իրիկունները ժամը 20.30ին:

Հայերէնի դասեր Եշ. օր, 20.30:

Թատերական փորձերՈւր. իրիկ. 20.30:

Իսկ վերամուտի առիթով կուտանք խն- ջոյք մը հոկտեմբեր 3ին, Խրիմեան սրա - հին մէջ: Կը հրաւիրենք բոլոր ընկերները եւ համակիրները:

× Երգչախումբի առաջին փորձը տեղի կ'ունենայ հոկտեմբեր վեցին, ղեկավա - րութեամբ ընկեր Ս. Յովհաննէսեանի:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պուլվառ Օտտոյի Խատիսեան խումբին դասախօսութիւնը այս երեքշաբթի ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Նիւ - թը. — «Ի՞նչ միջոցներով կը պայքարինք այլասերման դէմ»: Դասախօս ընկեր Ա - սատուր Քէօսէեան: Կը հրաւիրուին բո - լոր Թաղեցիները անխտիր: Խօսք կը տր - ուի ներկաներուն:

ՇՆՈՐՀԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ, Ս. ԱՆՆ. — Պ. Կարապետ Թորոսեան իր բարեկամներէն Պ. Պ. Օ. Պօյաճեանի եւ Լ. Առաքէլեանի զաւակ - ներուն, Օր. Ժաքլին Առաքէլեանի եւ Անդրանիկ Պօյաճեանի ամուսնութեան առթիւ խնդակցութիւնը կը յայտնէ նորա- պսակ ամոլին եւ անոնց յարգելի ծնողք - ներուն, մաղթելով բարեբաստիկ օրեր:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ. — Ֆ. Կ. Խաչի Անկէ- նի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ըս - տացած է Այրի Տիկին Արշալոյս Վարդան- եանէ երկու հազար ֆրանք իր ամուսնոյն Հայկ Վարդանեանի մահուան տարելիցին առթիւ:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Ալֆորվիլի վարչութիւնը իր շնորհակալութիւնը կը յայտնէ բոլոր այն հայրենակիցներուն, որոնք նիւթեղէն եւ դրամական նուէրներով մասնակցեցան երկու Հանգստեան Տուներուն նուիրա - տուութեան: Մանրամասն հաշուետւու- թիւնը կը ներկայացուի մասնաճիւղի ընդ- հանուր ժողովին:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԵԶԱԿԻ ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ցայտնի երգչուհի Տիկին ԱՐՓԻՆԷ ԱՐ- ՂՈՒԹԵԱՆԻ Մարսէյլի մէջ:

Թէաթրը Վէրտի Նոյեմբեր 8ին, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին

Նախաձեռնութեամբ ԱՐՄԵՆԻԱ երգչա- խումբին:

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ Է

Պուլվար Օտտոյի ազգ. վարժարանը: Դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան Հինգշաբթի առաւօտները, ժամը 9ին եւ երկուշաբթի օրերը ժամը հինգին:

Արձանագրուիլ պարտաւոր են, երկու- շաբթի ժամը 5–7, եթէ կարելի է ծնողնե- րուն հետ: Կանոնաւոր դասաւանդութիւնը այսօր առաւօտեան ժամը 9ին:

ՎԻԷՆ. — Ֆ. Կ. Խաչի երկու դպրոցները կը վերաբացուին Հոկտ. մէկէն սկսեալ, ուսուցչութեամբ Տիկին Ալիս Մանուկեա- նի: Փասքալի շրջանին մէջ որոշ վայր մը չունենալով, առ այժմ յետաձգուած է վերաբացումը:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ. —Հոկտ. 4ին կը վերաբաց- ուի հայերէնի դասընթացքը: Կը հրա - ւիրուին ծնողները արձանագրել իրենց զաւակները:

Չեն ընդունուիր անոնք որ արձանագրը- ուած չեն մինչեւ Հոկտեմբեր 11:

ԳԵՂ. ԹԱՆԳԱՐԱՆԻՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

Փարիզի հայ գեղարուեստական թան - գարանի պաշտօնական բացումը պիտի կատարուի Միւզէ տ'էնըրիի շքեղ սրահ - ներուն մէջ, 59 Ավ. Ֆօշ, Փարիզ, այս Ուրբաթ օր ժամը 3ին, ի ներկայութեան հանրապետութեան նախագահ, Պ. Վէն - սան Օրիօլի, կրթական, արտաքին եւ ներ- քին գործերու նախարարներու եւ պետա - կան բարձրաստիճան անձնաւորութիւննե- րու:

Նոյն օրը ժամը 4ին, մասնաւորապէս հրաւիրուած են հայ եւ ֆրանսացի բա - րեկամներ:

Թանգարանը պիտի լուսաւորուի ար - տաքին եւ ներքին մասերով, 5-11 բաց պիտի ըլլայ բոլոր հայրենակիցներու առ- ջեւ՝ որոնք կը փափաքին այցելել այս ժամերուն:— Վարչութիւն

ԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ

Նախաձեռնութեամբ Համա - Խարբերդի «Եփրատ» երկսեռ միութեան կողմէ:

10 Հոկտ. շաբաթ իրիկուն ժամը 21ին, Քաֆէ Նուայի ներքնասրահը:

Օշականի յաջող գործերէն՝

« ԾԱԿ ՊՏՈՒԿ »Ը

Կը պաշտպանեն.— Հայրապետց Նազիկը Տիկիններ Սուքիասեան եւ Քէօսէեան: Զաքարենց Զաքարը Պ. Պ. Լ. Վանլեան եւ Գ. Փիլիկեան: Ժիւրիի մաս կը կազմեն.— Տիկիններ՝ Ա. Գասպարեան, Ա. Միսթիկ, Պ. Պ. Փիրանեան, ՏէրԱնդրէասեան, Հա- ցագործեան, Մէթր Կարապետեան եւ Զա- մարեան: Մուտքը ազատ է

ԴԵՐԱՍԱՆ Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

Դերասան Ա. Միսիրեանէ (Փարիզ) ըս- տացանք երեք հազար ֆրանք: Լիոնէն ալ դերասան Ժիւտէքսզուլճեան երեք հազար ֆրանք ղրկած է իր հասցէին:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ. Յ. Դ. Ծրջ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ. —

ԶԱՒԱՐԵԱՆ ենթկ. այս կիրակի ժամը 15.30ին:

ՆԻԿՈԼ ԴՈՒՄԱՆ ենթկ. հոկտ. 11ին ժա - մը 15.30ին:

ԳԷՈՐԳ ՉԱՎՈՒՇ խումբը հոկտ. 11ին ժամը 15ին:

ԹԱԹՈՒԼ խումբը այս երեքշաբթի ժամը 21ին:

ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ խումբը այս չորեքշաբթի ժամը 21ին:

(Շար.)

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris.

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300
Արտասահման՝ տարեկան 3000 ֆր.։ ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
6
ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
•
MARDI
6 OCTOBRE
1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7185 | խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 9ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2596

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹԻՉ ՄԸ ՀԱՄԵՍՏՈՒԹԻՒՆ

•

Նոր չէ դպրոցի դէմ դպրոց հաստատելու սովորութիւնը։ Ոչ ալ սահմանափակուած միայն Սուրիոյ կամ Լիբանանի մէջ։

Եթէ փորձէինք ցանկ մը կազմել, պիտի տեսնէիք որ Բարեգործականը մասնաւոր քաղաքականութեան մը կը հետեւի, այս ճամբուն վրայ։

Տեղ մը կը պարտադրէ իր պայմանները,— ուսուցիչ, դասագիրք, ուղղութիւն։

Ուրիշ տեղ մը որոշ յանձնառութիւններ կը պահանջէ։ Միշտ պայմաններ դնելով։

Իսկ եթէ ընդդիմութեան հանդիպի ազգ. իշխանութեանց կողմէ, կը ձեռնարկէ նոր կրթարան մը հաստատելու։ Ոչ թէ պակաս մը լրացնելու կամ եղածը զօրացնելու, այլ տիրաբար գործելու համար։

Այս տեսակէտէն մասնաւորապէս պերճախօս են Ճարապլուսի, Արաբ Փունարի եւ Տէրպէսիէի մէջ բացած դպրոցները։

Հալէպի ազգ. առաջնորդարանը արդէն ունի դպրոցներ՝ այս երեք համեստ կայաններուն մէջ։ Երեքն ալ կարօտ՝ արտաքին օգնութեան։

Տարրական տրամաբանութիւնը կը պահանջէր ձեռք ձեռքի տալ եւ կարելին փորձել, բարւոքելու համար անոնց վիճակը։

Ոչ։ «Մենք առանձին, դուք առանձին», կ'ըսէ Բարեգործականը։

Եթէ այդպէս ալ չըսեր, այնպիսի դիրք մը կը բռնէ որ տարբեր տպաւորութիւն չի գործեր։

Այստեղ, մեր գաղութին մէջ ալ փաստեր չեն պակսիր։

Բարեգործականը մէկ - երկու ծաղկոցներ ունի — կամ ունէր — Փարիզի մէջ։ Իսկ տարիներէ ի վեր կարգ մը դասընթացքներ կը պահէ Մարսէյլի մէջ։

Ոչ մէկը ենթակայ է ազգ. իշխանութեանց կամ կրթական մարմնի մը։

Այս վերջիննե՞րն են մեղաւոր եւ Բարեգործականը օգտուա՞ծ է անոնց ապիկարութենէն։

Եւ կամ, բանակցութիւններ կատարուած եւ ձախողա՞ծ են։

Ամէն պարագայի մէջ, կը գտնուինք տխուր իրականութեան մը առջեւ։

Օգտուելով իրենց դրամական ուժէն, Հ. Բ. Ը. Միութեան այս կամ այն մասնաճիւղերը լայն ճեղքեր բացած են կրթական ճակատին վրայ։

Անշուշտ ինքնագլուխ չեն գործեր։

Միութիւնը ինքն է որ ամուլ յաւակնութիւններ կը ներշնչէ, սերունդէ սերունդ փոխանցելով քարացած, սահմանափակ տասնաբանեայ մը։

Միութեան մէջ ալ վարիչ դէմքեր փոխուած են, տարիներու ընթացքին։

Բայց, փոխուած են տարիքով։

Անփոփոխ կը մնայ ոգին,— նեղմիտ եւ ինքնահաւան։

Իբրեւ ընդհանուր կանոն, Բարեգործականի վարիչները ազգ. կեանքին վրայ կը նային մէկ պատուհանէ։ Մէկ աչքով եւ մասնաւոր ակնոցով մը։

Անոնք չունին հորիզոն եւ քննական ոգի։

Ամէնէն լայնամիտն ալ վարակուած է ունեւորի, հարուստի հոգեբանութեամբ։ Այնպէս որ, իրենց մարդասիրական կոչումը կը շփոթեն իշխանաւորի պաշտօնին հետ։

Օրինակ, դպրոցական գործին մէջ իրենց պարտականութիւնը պիտի ըլլար պակասներ լրացնել։ Նորոգել կիսաւեր կամ վատառողջ դպրոցները։ Նորեր շինել, արդիական յարմարութիւններով։ Օգնել նիւթապէս, բարձրացնելու համար ուսուցիչներու տնտեսական մակարդակը։

Կարճ խօսքով, դառնալ անշահախնդիր աջակից։ Թիկունք՝ առանց թիկնապահներ կամ բարապաններ փնտռելու, դիրքեր գրաւելու եւ հրամաններ արձակելու։

Եթէ դպրոց մը կամ Առաջնորդարան մը աղքատ է, Բարեգործականը իրաւունք չունի անոր գլխուն թառելու իբրեւ խնամակալ կամ դառնալու մրցակից։ Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՔԵԹՈՒՐՔ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

★

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանքեւթուրք խօսակցութիւնները վերջացան կիրակի օր, Անգարայի մէջ։ Պ. Ժորժ Պիտօ որ հիւանդութեան պատճառով նախապէս չէր կրցած մասնակցիլ, այդ օրը կրցաւ պարզել Ֆրանսայի տեսակէտները, Պ. Լանիէլի հետ։ Նախորդ օրը քննուած էին տնտեսական խնդիրները։ Կիրակի օրուան օրակարգը զուտ քաղաքական էր,— Ատլանտեան դաշինք, Պալքանեան դաշինք, Մօտաւոր Արեւելք եւ Հիւս. Ափրիկէ։ Հեռագիրը կ'ըսէ թէ ֆրանսական շրջանակներու մէջ «շատ գոհ են այն ծայր աստիճան բարեկամական մթնոլորտէն որուն մէջ քննուեցան զանազան խնդիրներ, ինչպէս եւ փոխադարձ հասկացողութեան ոգիէն»։

Այս առթիւ հրատարակուած պաշտօնական զեկոյցը մասնաւորապէս կ'ընդգծէ փոխադարձ վստահութիւնը։ Յետոյ կը պարզէ քննուած խնդիրները։ Եւ կ'ըսէ.— «Թուրք եւ ֆրանսացի վարիչները նախ հաստատեցին թէ անհրաժեշտ է ամրապնդել ատլանտեան զինակցութեան միութիւնը եւ աւելցնել անոր արդիւնաւորութիւնը, զինակցութիւն մը որ էական տարր մը կազմէ պահպանելու համար միջազգային ապահովութիւնը։ Պ. Պ. Մենտերէս եւ Քէօփրիւլիւ իրենց ֆրանսացի պաշտօնակիցներուն պարզեցին Թուրքիոյ, Յունաստանի եւ Եուկոսլաւիոյ միջեւ կնքուած դաշինքին էութիւնը։ Չորս նախարարները հաստատեցին թէ այս դաշինքը կարեւոր նպաստ մը կը կազմէ ազատ աշխարհի պաշտպանութեան համար։ Քննելով Հիւս. Ափրիկէի եւ Միջին Արեւելքի կացութիւնը, չորս նախարարները անհրաժեշտ գտան ապահովութեան պահպանումը աշխարհի այդ մասին մէջ։ Տնտեսական գործակցութեան եւ առեւտրական փոխանակութեանց խնդիրներն ալ քննուեցան ընդհ. գիծերով եւ ապագայ հեռանկարներով։ Շուտով պիտի սկսին բանակցութիւնները առեւտրական նոր դաշնագիր մը կնքելու համար փոխադարձ հասկացողութեամբ եւ նկատի առնելով Թուրքիոյ տնտեսութեան զարգացման հնարաւորութիւնները։ Նախարարները քննեցին նաեւ Ֆրանսայի խոստումները՝ արհեստագիտական օգնութեան եւ դրամագլուխներու չահարկման մասին։

Զեկոյցը կը վերջանայ, հաստատելով թէ երկու երկիրներուն գործակցութիւնը, համաձայն կրկնակ զինակցութեանց, ամրապնդուեցաւ տեսակէտներու արդիւնաւոր փոխանակութեամբ։

13 ՆՈՐԱԳԻՐՆԵՐ

ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍ, (Յառաջ).— Սեպտեմբեր 12ին շաբաթ գիշեր բացառիկ հանդէս մը տեղի ունեցաւ քաղաքիս հայաշատ թաղերէն մէկուն մէջ որ «Խրիմեան» կը կոչուի, վասն զի սրահը, ակումբը եւ դպրոցը «Խրիմեան» անունը կը կրեն։ Տասներեք նորագիրներ կը մտնէին Հ. Յ. Դ. շարքերը եւ անոնց մկրտութիւնը պիտի կատարուէր։ Ներկայ էին վեթերան ընկերներ եւ երիտասարդներ։

Նորագիրներուն անգամ մը եւս բացատրուեցաւ կուսակցութեան ծրագիրը, խստապահանջ կարգապահութիւնը եւ զոհաբերութիւնը։ Կնքահայրերն էին ընկերներէն Խորէն Ամիրխանեան եւ Սահակ Բարսեղեան, որոնք իրենց կարգին խրատականներ խօսեցան։ Ապա տեղի ունեցաւ խնջոյք մը, սեղանապետութեամբ վաստակաւոր ընկեր Սմբատ Թորգոմեանի։

ՏՈՔԹ. ՄՈՍԱՏԵՂԻ ԴԱՏԸ ՍԿՍԱՒ

•

ԾԱՆՐԱԿՇԻՌ ԱՄԲԱՍՏԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Երէկ, երկուշաբթի, զինուորական ատեանի մը առջեւ պիտի դատուէր Իրանի նախորդ վարչապետը, Տոքթ. Մոսատեղ, ինչպէս կը հեռագրեն Թեհրանէն։ Ամբաստանագիրը պաշտօնապէս հրատարակուած է արդէն եւ կը պարունակէ ծանրակշիռ մեղադրանքներ որոնց համար կախաղան կը նախատեսէ օրէնքը։

Այդ պաշտօնագիրը, զոր պատրաստած է զինուորական ատեանին ընդհ. դատախազը, 12 օրուան քննութիւններէ վերջ, կ'ըսէ թէ Տոքթ. Մոսատեղի քաղաքականութիւնը «հիմնուած էր սահմանադրութեան տկարացման վրայ եւ կը ձգտէր խախտել ժողովուրդին հաւատքը իսլամական կրօնին վրայ»։ Հետեւաբար Շահը հարկադրուեցաւ պաշտօնանկ ընել վարչապետը։ Ամբաստանագիրը կը բացատրէ թէ Տոքթ. Մոսատեղ Օգոստոս 16ին ստացած էր Շահին հրովարտակը, բայց մերժած էր գործադրել զայն, խրախուսելով ժողովուրդը որ զինուի եւ ըմբոստանայ արքունիքին դէմ։ «Հետեւանքը եղաւ սպանութիւն բազմաթիւ անձերու»։

Տոքթ. Մոսատեղ յայտարարած է.— «Հրովարտակը գրուած էր Օգոստ. 14ին։ Յայտնի չէ թէ ուր մնացած եւ ուշացած էր, իրեն յանձնուելով Օգոստոս 16ին։ Հրովարտակին ոճը կասկածելի էր։ Այնպէս կը թուէր թէ նախ թուղթը ստորագրուած էր, յետոյ հրովարտակը գրուած՝ Շահին անձնական քարտուղարին կողմէ։ Ինչո՞ւ հրովարտակը իմ տունս բերած էին կէս գիշերին։ Ես կասկածներ ունէի հրովարտակի մասին եւ վստահ էի թէ հանուած է առանց Շահին գիտութեան»։

Տոքթ. Մոսատեղ ըսած է նաեւ թէ կ'ընդունի որ սահմանադրութիւնը Շահին իրաւունք կու տար նախարարներ անուանելու եւ արձակելու, պատերազմ յայտարարելու, «բայց այդ իրաւասութիւնները պարզ ձեւակերպութիւններ են»։ Յետոյ բացատրած է հարցաքննիչներուն թէ պաշտօնանկութեան հրամանագիրը ի զօրու չէր կրնար ըլլալ մինչեւ որ ինք Շահէն լուսաբանութիւն չստանար անոր վաւերականութեան մասին։

Ամբաստանագիրը կ'ըսէ նաեւ թէ Մոսատեղի արտաքին գործերու նախարարը, Հուսէյն Ֆաթեմի, հեռագիր մը ուղղած էր Հռոմի եւ Պաղտատի դեսպաններուն, հրահանգելով յարաբերութիւն չունենալ Շահին հետ կամ կարծիքներ չյայտնել քաղաքական դէպքերու մասին։ Յետոյ կ'աւելցնէ.— «Ամբաստանեալները հարցաքննութեան ատեն բացորոշապէս խոստովանեցան թէ Տոքթ. Մոսատեղ երկու նպատակ ունէր,— Մէկը՝ լուծել երեսփ. ժողովը։ «Երբ այս նպատակին հասնիմ, կ'ըսէր, միայն մէկ իշխանութիւն կը մնայ որ կրնայ տապալել իմ կառավարութիւնս,— Շահին արքունիքը»։ Երբ Շահը Հռոմ կը գտնուէր, Տոքթ. Մոսատեղ ըսեր է.— «Կը մտածէի պայմանաժամ տալ հրաժարելու կամ երկիր վերադառնալու համար անյապաղ։ Եթէ պատասխան չստանայի, այն ատեն պիտի ընէի ինչ որ յարմար դատէի երկրին համար»։

Ամբաստանագիրը այս յայտարարութենէն կը հետեւցնէ թէ Տոքթ. Մոսատեղ «չար դիտումներ» ունէր Շահին հանդէպ եւ թէ կը փորձէր ստիպել որ հրաժարի եւ արքունիքը տակնուվրայ ըլլայ, իր նպատակին հասնելու համար։

ԱՅՍՕՐ ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԸ
Ո՞Վ ՍՊԱՆՆԵՑ ...

Անոնք որ կարդացին Ակաթա Քրիսթիի միւս վէպը, «ՈՃԻՐ ՃԵՊԸՆԹԱՑԻՆ ՄԷՋ», աւելի մեծ հետաքրքրութեամբ պիտի հետեւին այս նոր թերթօնին։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

★

ԿԸ ՏՊԵՆ ԵՒ ՅԵՏՈՅ...

Քննադատութիւնը եւ ինքնաքննադատութիւնը սիւնակներ կը գրաւեն խորհրդային թերթերուն մէջ, Մոսկուայէն մինչեւ յետին ծայրագաւառը։

Գնահատելի վարժութիւն, պայմանաւ որ կատարուի ազատօրէն եւ հիմնաւորութեամբ։ Եւ ոչ թէ որոշ հրահանգի մը վրայ։

«Սովետական Հայաստան» Օգոստոս 30ին հրատարակած էր խիստ քննադատութիւն մը «Հայոց լեզվի մի անհաջող դասագրքի մասին»։

Գրութիւնը ստորագրուած չէ։ Ուրեմն կը պատկանի խմբագրութեան։

Դասագիրքը կազմած է «դոցենտ» Ահարոն Գրիգորեան, ի պէտս 8 – 10րդ դասարաններու։

Ցօղուածագիրը հազիւ քանի մը դրական մասեր կը գտնէ գրքին մէջ։

— «Որոշ օգտակարութեան հետ միասին, սակայն, դասագիրքն ունի տեսական - մեթոդոլոգիական եւ մեթոդական, գիտական – քերականական, ինչպէս նաեւ լեզուա – ոճական կարգի լուրջ թերութիւններ, որոնք ոչ միայն շփոթութիւն են մտցնում քերականութեան դասաւանդութեան գործի մէջ, այլեւ խանգարում են աշակերտների կողմից նախորդ դասարաններում արդէն իւրացուած քերականական սիստեմը»։

Այնուհետեւ կ'արձանագրէ սխալներն ու արատները (իր բառերն են)։

Այս առթիւ, կը հանդիպիմ հետեւեալ նախադասութեան, որ քաղուած է դասագիրքէն.

— «Ցանախ սուբյեկտը եւ պրեդիկատը միայն մէկ ենթակայով եւ մէկ ստորոգեալով արտայայտելը դեռեւս բաւական չէ։ Ինչպէս ենթական, այնպէս ալ ստորոգեալը կարող են պարզաբանուած լինել երկրորդական անդամներով» (էջ 224)։

Ես բան մը չհասկցայ, բայց կը թուի թէ բծախնդիր քննադատը հասկցեր է. վասնզի դիտել կու տայ թէ այս միտքը «չի արդարացւում ոչ քերականօրէն, ոչ էլ տրամաբանօրէն»։

Բազմաթիւ սխալներու եւ թերութեանց հետ, քննադատը հեղինակին կը վերագրէ նաեւ «գրագողութիւն» (բանագողութիւն), Մ. Աբեղեանէն մինչեւ երիտասարդի մը անտիպ «դիսերտացիա»ն։

Ո՞վ է պատասխանատուն այս թափթփած, թերի եւ անխնամ հրատարակութեան։

— «Հեղինակի եւ լուսաւորութեան մինիստրութեան հետ հաւասար պատասխանատուութիւն է կրում պրոֆեսոր - դոկտոր Գր. Ղափանցեանը, որը անհրաժեշտ լրջութիւն հանդէս չի բերել գրքի խմբագրի իր պարտականութեան նկատմամբ»։

Խե՛ղճ Ղափանցեան։ Դեռ նոր փրկուած էր անցեալ «մեղքերէն» եւ ահա նորէն ստիպուած է մեղայական մը պատրաստել....

ՎԱՀԷ

Հ. ՄԵՍՐՈՊ Վ. ՃԱՆԱՇԵԱՆ, Սեւրի Մուրատեան վարժարանին տեսուչը, Վենետիկ վերադարձաւ ուրբաթ օր, վերստանձնելու համար «Բազմավէպ»ի խմբագրութիւնը։ Այս առթիւ ներողութիւն կը խնդրէ այն բարեկամներէն որոնց չէր կրցած հրաժեշտի այցելութիւն տալ։

Կ'իմանանք թէ վարժարանին տեսչութիւնը պիտի վարէ Հ. Սերովբէ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք Պ. Նըշան Պետրոսեանէ (էքս լէ Պէն) 1000 ֆր.։

ՄՐՑԱՒ ԽՕՍՔԵՐ

Դպրոցական վերամուտ : Դասընթացքներու վերսկսում մեզի համար :

Ծիծաղելի պիտի ըլլար յաւակնիլ որ դպրոցներ ունինք բառին իրական իմաստով եւ հոկտեմբեր մէկն ալ տարեշրջանին բացումն է : Հազար կտոր կ'ըլլանք , մեր գլուխը չորս պատերուն կը զարնենք քանի մը տղայ աւելի ունենալու համար այդ շաբաթական դասերուն : Ու կը մեղադրենք աս ու ան անոնց անյաջողութեան , ծնողներու անտարբերութեան եւ վերապահութեան համար :

Պատճառնե՞րը : Որքան որ կ'ուզէք : Ճիշդ է որ մամուլը յաճախ կ'անդրադառնայ , երբեմն մատը վէրքին վրայ ալ կը դնէ . բայց ամէն բան չըսեր , աս ու ան չխրտչեցնելու եւ գործին չվնասելու մտահոգութեամբ :

Կ'արժէ , սակայն , քիչ մը մանրամասնել այդ պատճառները որոնք թէեւ աննշան կ'երեւան , բայց շատ անգամ բուն ցաւին աղբիւրներն են :

Եկեղեցիէն մինչեւ Հայր . Միութիւնները , Թաղային մարմիններէն մինչեւ բազմազան կազմակերպութիւններ դասընթացքներ ունին : Իրենց գործունէութեան գլխաւոր դաշտն է այդ , ինչպէս ուրիշ ճակատի մը վրայ դասախօսութիւնը՝ ամենադիւրին ասպարէզը աս ու ան կազմակերպութեան :

Ոչ մէկ կապ եւ աշխատանքի ներդաշնակութիւն այդ զանազան ու զարմանազան դասընթացքներու միջեւ : Ոչ ընդհանուր ծրագիր , ոչ դասագիրքերու միօրինակութիւն , ոչ փոխադարձ հասկացողութիւն ուսուցիչներու ընտրութեան մէջ : Ոչ իսկ ներքին կանոնագիր մը՝ համաձայն իւրաքանչիւրին յատուկ պայմաններուն : Շատ բան ձգուած է ուսուցչին հասկացողութեան , կարողութեան զանազան [illegible] կրթական տեսակէտներուն : Եւ վերջապէս ինչ որ դպրոց կը կոչենք միշտ ալ կախում ունի հայերէն դասը աւանդողէն :

Շէնքերու ընտրութիւնը թաղեցին կը կարգադրէ ըստ բախտի եւ հնարաւորութեան , — քանի մը նստարան , երկաթասեղան : Ոչ մէկը չանդրադառնար տղուն հոգեբանութեան , որ չի սիրեր ներս մտնել տխուր , խեղճուկ սրահէ մը , զայն բաղդատելով Փրանսական դպրոցին յարմարութեանց հետ :

« Չկայ , չենք կրնար»ը պատրաստ մանրուք դրամ է բոլորին բերնին մէջ : Երբ տղան կը տեսնէ որ դուն ալ Հայերէնին կը նայիս այդ ծաղկոցին , իբրեւ «ի միջի այլոց» բան մը , ինքն ալ բնազդաբար կը ճշդէ իր տրամադրութիւնը եւ երբեք , երբեք սիրելով , անոր կարեւորութիւնը ըմբռնելով չի գար այդ քու դասընթացքներուդ :

Տակաւին կայ ուսուցչի խնդիրը : Ամէն մէկը թաղ , միութիւն , եկեղեցի , Հայրենակցական , մեծ դժուարութեամբ հատ մը կը գտնեն : Շատ անգամ կը գոհանան Հայերէն կարդալ – գրել գիտցողով մը : Գիտէք իրենց ընտրութեան հիմքը , — կարելի եղածին չափ աժան վարժապետ մը գտնել : Փոխանակ ամիսը քանի մը հազար փրանք աւելի ծախսելու , կ'աշխատին մէկ-երկու հազար պակաս վճարելու ուսուցչին , որ այսպէսով կը դառնայ հետզհետէ անգտանելի :

Բողոքը կ'ընդունիք այս բացասական երեւոյթները եւ սակայն կը մտածէք , — Լաւ , ճիշդ ինչ այս բոլորը , բայց դարմանը : Ի՞նչ պէտք է ընել :

Ես ալ կ'ընդունիմ որ դժուարութիւններ շատ կան , թէ ամէն բան մեր կամքէն կախում չունի : Չեմ ալ պնդեր թէ կրնանք մէկ հարուածով , հրաշագործ դաւազանի մը հպումով կարգադրել ամէն բան : Բայց կան կարգ մը անմիջական դարմաններ որոնք կախում ունին մեր կամքէն : Կրնանք ներդաշնակ գործունէութեամբ մը բանի մը նմանցնել :

Օրինակ : Աւելի առաջ եկեղեցին կ'ուզէր կրթական մարմին մը կազմել ոչ թէ ինքն իր մէջէն , ինչպէս ունի այսօր , աշխատանքի բաժանումի համար միայն , այլ բոլոր այն միութիւններէն եւ զանազան կազմակերպութիւններէն , որոնք դպրոցական գործով կը զբաղէին , քիչ մը ամէն տեղ :

Այդ խառն մարմինը չի՞ կրնար կազմել , չի՞ կրնար մշակել ընդհ . կրթական ծրագիր մը : Չի՞ կրնար դասագիրքերու եւ դասաւանդութեանց ներդաշնակութիւն մը ստեղծել : Չի՞ կրնար հոգ տանիլ ուսուցիչներու ընտրութեան , ելմտացոյց մը կազմել եւ մատակարարութիւնը լաւագոյն ձեւով մը կատարել : Չի՞ կրնար աջակցիլ շէնքերու ընտրութեան համար :

Յիշեցի միայն քանի մը գլխաւոր պարագաներ :

Անշուշտ նոր եւ հնաշխարհիկ բաներ չէ որ կ'ըսենք : Ասոնք բոլորն ալ մտածելի եւ սովորական մտածումներ եւ միջոցներ են որոնց քանի քանի անգամներ անդրադարձած են եկեղեցւոյ վարչութիւնները , հոգաբարձութիւններ եւ կրթական մարմիններն ու մնացեալը : Բայց այս վերջինները անոր համար որ գործնական արդիւնքը չենք տեսած :

Ժամանա՞կ չունին թէ աւելի կարեւոր գործերով զբաղած են :

ՍՕՍԻ

ԹԱՏՐԱԿԱՆ ԴԷՄՔԵՐ

ԽԱՉԻԿ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Արեւմտահայ թատրոնի ծագման ու գործունէութեան պատմութիւնը երբ աչքէ կ'անցընենք , կը հանդիպինք անուններու , որոնք հակառակ անոր որ մեծ ջանք ու աշխատանք են տարած նոյն թատրոնին բարգաւաճման համար , մնացած են սակայն մոռացութեան սեւ չուքին մէջ ու իրենց անունն ու յիշատակը խամրած է առյաւէտ :

Այդ անուններէն մին է Խաչիկ Փափազեան :

Ծնած է 1845ին , Կ . Պոլսոյ Գալաթ թաղին մէջ : Տակաւին մանուկ , հօրմէ եւ մօրմէ որբացած ըլլալով , կը մեծնայ Սկիւտարի մէջ ապրող իր աղքատիկ մօրքրոջ պաշտպանութեան տակ :

Ի ծնէ [illegible] այս տղան , որքան հեզ ու խելօք , նոյնքան խելացի էր ու սիրուն , ատոր համար ալ իր մանկութեան շրջանը կ'անցընէ շրջապատուած թաղեցիներուն սիրովն ու գուրգուրանքովը :

Իր ուսման հարկաւոր պաշարը կը ստանայ Ս . Փրկչի վարժարանին մէջ եւ այդ միջոցին կը ճանչնայ ու կը մտերմանայ Թովմաս Ֆասուլեանի (դերասան-հեղինակ) : Միջոց մը Սկիւտարի Ս . Խաչ վարժարանին մէջ ուսուցչութիւն ընելէ ետք 1867ին Խաչիկ Փափազեան վերջնապէս կը նուիրուի թատերական ասպարէզին , առաջին անգամ բեմ ելլելով Կէտիկ Փաշայի Վարդովեան թատրոնը :

Երեք տարուան կանոնաւոր ու բեղուն աշխատանքի շրջան մը բոլորելէ ետք , Խաչիկ Փափազեան շնորհիւ իր ներքին հուրին կը գրաւէ կարեւոր տեղ մը արեւմտահայ թատրոնին մէջ :

1870ին Թովմաս Ֆասուլեաճեան թատերական շրջան մը կը կազմակերպէ դէպի Նախիջեւան : Այդ խումբին մէջ կը գտնուի նաեւ մեր մեծանուն ողբերգուն՝ Պետրոս Ադամեան , որ ծանօթանալով Խաչիկ Փափազեանին եւ գնահատելով անոր կարողութիւնները , մեծ յարգանքով ու հիացումով կը կապուի հետը : Պետրոս Ադամեանի յարգանքին ու գնահատութեան չափանիշը կարելի է բնորոշել հետեւեալ պարզ՝ այլ սակայն խիստ անկեղծ դատաստանով :

— Փափազեան ամէնէն տարբեր հոգի մըն է , ըսած է Ադամեան օր մը իր շուրջիններուն , անիկա ճշմարիտ արուեստագէտ մըն է , վեր՝ աշխարհիկ հաշիւներէ :

Թովմաս Ֆասուլեաճեանի Նախիջեւանի թատերական ձեռնարկը ձախողութեամբ կը վերջանայ եւ Խաչիկ Փափազեան ու Պետրոս Ադամեան նիւթական ծանր կացութեամբ մը կը մնան հոն , երբ բոլոր միւսները՝ բացի Թրեանցէն , կը վերադառնան Պոլիս :

Թրեանց , իր երկու ընկերները անելէն ազատելու համար կը դիմէ Նախիջեւանի քաղաքապետին եւ կը խնդրէ որ իրեն յանձնուի քաղաքապետին նոր շինել տուած ապարանքին զարդանկարներուն գործը : (Թրեանց ճարտար նկարիչ էր եւ այսպիսի պարագաներու մէջ կը դիմէր իր վրձինին) :

Խնդրանքը կ'ընդունուի : Թրեանց գործի կը սկսի եւ Ադամեան ու Խաչիկ Փափազեան սանդուխներուն վրայ օրն ի բուն ելեւէջելով , դոյլերով ջուր կրելով կը մասնակցին Թրեանցի աշխատանքին եւ այդպիսով ճանապարհածախս մը ճարելով կը վերադառնան Պոլիս :

1872 – 73 , Խաչիկ Փափազեան կը գործակցի Միջագիւղի մէջ Մաղաքեան թատրոնին , որ միայն ու միայն հայերէն ներկայացումներ կուտար :

Մաղաքեանի յոյժ կարեւոր գործին ձախողելէն վերջ Խաչիկ Փափազեան դարձեալ Վարդովեանի վարչութեան տակ կը դառնայ անոր կարեւորագոյն ուժերէն մին : Այս շրջանին իր ստանձնած կարեւոր դերերէն կարելի է յիշել Վիթէյլի «Սէ– դար Պորճիա» , Մանդամենիոյի «Գաղտնիք Հաւատաքննութեան» , Վիքթօր Սիւվայի «Արեան բիծ» , Նէրոդիի «Սէր առանց համարման» , Վիլպրէօնի «Փարիզի Աղքատները» եւայլն դերերը , որոնց մէջ իր արուեստին բովանդակ թափը երեւան եկած է :

Իրեն ժամանակակից թատերական քրոնիկագիր Շարասան հետեւեալ տողերը կը գրէ Խաչիկ Փափազեանի արուեստին մասին .

— « Փափազեան իր դերերուն մէջ անձնական ճաշակ մը , ինքնիկ հեղինակութիւն մը կը դնէր : Իր արուեստին դերակայութեան պատճառները շատ որոշ էին . — Աստուած զինքը ստեղծած էր այն կաւէն որով կը թրծուին մեծ մարդիկ եւ որոնք կը կրեն իրենց պայծառ ճակատին վրայ հանճարին դրոշմը » :

Շարասան այնուհետեւ կ'ըսէ թէ Խաչիկ Փափազեան եթէ ժամանակէն կանուխ մահացած չըլլար , այսօր անպայման իր արժանի տեղը պիտի ունենար մեծ ողբերգուին՝ Պետրոս Ադամեանի քովիկը :

Ի բնէ լայնօրէն օժտուած մըն էր Խաչիկ Փափազեան : Երկայնահասակ , նիհար , գանգրահեր , առնական ու թուխ տեսքով եւ անոյշ նայուածքով :

Ինչպէս բոլոր վսեմին նուիրուած հոգիները , Փափազեան իր ամբողջ կեանքի ընթացքին հեռու է եղած գծուծ արարքներէ , այլ միայն մաքուր ու անբասիր աշխատանքով մը սատարած է իր ժամանակի թատրոնի վերելքին :

Խաչիկ Փափազեան , գեղեցիկ ձայնով օժտուած երգիչ մըն ալ եղած է եւ դուստներգութեանց մէջ իր ստանձնած թենորի բաժիններով մեծ համբաւ է տիրացած : Իր այս կարգի դերերէն կարելի է յիշել Խուրշիտի «Լէպլէպիճի» եւ Բաթրխի «[illegible] էլէն» դերերը :

[illegible] աշխատութիւն , [illegible] ներզութիւն , ընտանեկան տաքուկ յարկի մը եւ գուրգուրոտ ձեռքերու չգոյութիւն , կոկորդի եւ կուրծքի չափազանց յոգնութիւն՝ պատճառ եղած են որպէսզի ժամանակէն շատ առաջ հիւծի , խամրի եւ թաքնուի ճիրաններուն մէջ բռկտուի հէք արուեստագէտը :

Հիւանդ կը պառկի Գում Գափուի , [illegible] րիկ հիւղակի մը մէջ , առանց բժիշկի , դեղի ու խնամքի , բոլորովին լքուած : Իր տառապագին հիւանդութեան շրջանին իբրեւ սնունդ ունեցած է միայն շաքարջուրի մէջ թրջուած հացի կտորներ ...

Լքուած է ամէն կողմէ , մոռցուած է

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ԹԵՖԱՐԻԿ

Արսլան Պէկէն , — Իզմիրի շրջակայ լեռներուն մէջ կորսուած գիւղէ մը , — եկաւ մեր տունը գիւղացիի «շալվար»ով , մազերը ժողված , առանց թել մը դուրս ձգելու , սեւ «եազմա»յին տակ . տգեղ երեւալու , հրապոյր չազդելու հաստատ ու բարբարոս կամք մը :

Գլխէն մինչեւ ոտքը զինքը ծածկող սեւերուն մէջ՝ դէմքը , ճերմկոտիկ աւշային անարիւն կազմուածքի դէմք մը , փառատողջ սպիտակութիւն մը , ճինի մաքուր ցոլացում մը ունէր , ցուրտ ու պաղ :

Աշխարհիկ արդուզարդէ ու վայելչութենէ այս խուսափումին մէջ , իր մեռած էրկանը յիշատակին նուիրուած անձնազոհութիւն մը , այս երիտասարդ կինը սփոփանք մը , գոհացում մը կը գտնէր , եւ առով՝ ինքնիրենը անդրաշխարհային կապ մը կը յօրինէր , կը ձեւացնէր , գերեզմանէն անդին կեցող մէկու մը , բացակայ , աներեւոյթ էակի մը հետ , թերեւս անոր հաճելի ըլլալու , անոր նախանձոտ կամքին հպատակելու տարտամ գիտակցութեամբ : Իր հաւատարիմ այս կամաւոր անձնուրացութիւնը տեսակ մը պչրանք կ'ըլլար՝ պահուըտած տեղէն զինքը դիտող ամուսինին հանդէպ , իբրեւ թէ երիտասարդ այրին ըսել ուզէր անոր :

— Քեզի համար միայն փափաքած եմ գեղեցիկ ըլլալ եւ ոչ ուրիշի :

Տան մէջ՝ իր սպասուհիոյ պարտականութեանը մէջ ամփոփուած կին մըն էր , տակաւախօս , միավանկ բառերով միայն պատասխանելով մեզի , երբ պատասխան տալը անհրաժեշտ կ'ըլլար :

Չէր խնդար , չէր ծիծաղեր , ու գիշերը ճաշէն վերջը խոհանոց կ'առանձնանար իր խուցը , մերկ , անզարդ , խստակեաց ճգնաւորի մենաստանին պէս , ու հոն կը նստէր ժամերով , գիւղը ձգած զաւկին համար հիւսելով անհատնում գուլպաներու զոյգեր :

×

Օրն ի բուն կ'աշխատէր , իր գործին հետամուտ , «շալվար»ին ծալքերուն մէջ ճարպիկութեամբ դառնալով , աւլելու , մաքրելու , սրբելու յատկացուած գործունէութեամբ մը , խնամոտ ու հոգածու , բազմոցին վրայ թել մը , հայելիին վրայ փոշի մը չձգելու չափ :

Իր բոլոր ջանքին հակառակ , իմ սենեակս միայն չկրցաւ կարգի կանոնի բերել . օրը տասն անգամ կը շակէր ու տասն անգամ կ'աւրդուկէր իր բոլոր տանտիկնական խնամքին արդիւնքը . գիրքերս հոս կը նետէի ու ճերմակեղէններս հոն , գիրքերս ցիրուցան բազմոցին վրայ կամ գետինը անկիւն մը ձգուած , եւ այս բոլորը հարիւր անգամ իր անկարգութեանս մէջ :

Չէր գանգատեր , եթէ երբեք իր լռիկ մնջիկ աշխատութեան անօգուտ բազմապատկութիւնը գանգատ մը չէր ինքնին իմ տուած նեղութեանս համար . ոչ , չէր գանգատեր . ընդհակառակն , ալ աւելի կը յամառէր հիմա , իր համբերատարութեամբը ամչցնելով զիս , եւ ներողամտութեանը մէջ փափկօրէն ծածկելով իմ անառակ որդիի անկրթութիւնս :

Կը զգայի որ վայելուչ պիտի չըլլար կատակ ընել այս երիտասարդ սպասուհիին հետ . կը յարգէի իր համր գործունէութիւնը , իր անկեղծ սուգը , եւ եղբօր մը պէս կը խօսէի հետը ամէն անգամ որ բան մը հրամայել պէտք կ'ըլլար , քաղցրութեամբ , գրեթէ գգուանքով .

— «Քուզում» Մարիամ :

×

Մարիամ կը կոչէինք զինքը : Մայրս ուրիշ անուն չէր ընդուներ սպասուհիներու համար . իր բուն անունը Աշխէն էր եւ այս կրկնամկրտութիւնը , որուն կ'ենթարկուէր ահա առաջին քայլէն , օտար տուն ծառայելու սկսածին պէս , իր բոլոր անցեալին , իր գոյութեան , իր անհատականութեան ուրացման պէս տպաւորութիւն մը կը թողուր իր վրայ : Ոչ իսկ կը յարգէին իր անունը . օտարականներ՝ անփոյթ , անգութ , կ'արտաքսէին զինքը իր եսէն դուրս , խօսելու նոր ձեւեր , հագուելու նոր տարազներ կ'առաջարկէին իրեն , ապսպրելով իրեն թողուլ ինչ որ գիւղէն բերած էր հետը , անունէն սկսելով մինչեւ կօշիկները :

Եւ չէր հանդուրժեր այս նուաստացման . իր այդ անունը , որուն չէին հաներ Պոլսեցիք , Արսլանպէկի տղոց էն հաճելի անունն էր : Իր ձեւերը , զգեստը , «շալվար»ը գիւղին մէջ ամէնէն շնորհալի կինը հանդիսացուցեր էին զինքը մինչեւ այն ատեն , եւ ահա պէտք կ'ըլլար իր վայելչութեան բոլոր յաղթանակները ոտնակոխ ընել մի առ մի , անոնց ծիծաղելի ըլլալը խոստովանիլ :

Ես՝ երբեմն Աշխէն կ'անուանէի զինքը ու կը վազէր կուգար ձայնիս , ձգելով ձեռքի գործը , բոլոր տնեցիներէն գլխու գտնելով իր հոգեկան վիճակին գիտակից , պարծենալով որ իր անունը Պոլսեցի պատանիի մը համար սիրուն ու հաճելի կրնար թուիլ :

Ալ կը սկսէինք խօսիլ իրարու հետ , եւ Արսլանպէկ մեռած էրկանը , գիւղը ձգած զաւկին վրայ տեղեկութիւն կ'ուզէի :

Մեղմիւ կը պատասխանէր , սիրտը բանալով , վիրաւոր , խոցուած սիրտ մը որ սփոփուիլ չէր ուզեր , թերեւս անոր համար որ այդ խոցոտանքը տանելի բան մը , սովորութիւն մը , պէտք մը դարձած էր զոր ի բաց թողուլը դժուարին պիտի ըլլար , ճիշդ ինչպէս սիկառի վարժուած մէկը ծխելէ ետ կենալ ուզէր օր մը :

(1)

Փ . ԶՕՀՐԱՊ

(Շար .)

ՍԽԱԼԻՐ ԵՄ...

Ըսի, հանդիպիմ, տեսնեմ անձամբ էքս լէ Պէնի մէկ երկու ազգակիցներս որոնց մասին գրած էի նախորդով, բայց հեռուէն :

Եւ լաւ ըրի որ մօտեցայ, եւ գոհ եղայ երբ գիրենք տեսայ ու խօսեցայ :

Մին՝ Պ. Նշան Պետրոսեան, Դամասկոսէն եկած ու հաստատուած եղբօրը քով, անոր գործով: Նախ առիթը չփախցուց նորոգելու իր բաժանորդագրութիւնը «Յառաջ»ի երբ գուշակեց իմ ով ըլլալս, եւ երբ հաստատեց, անմիջապէս իր դիտողութիւնը ըրաւ իմ վերջին յօդուածով, իրենց վերագրուած ուծացումին համար : Իրաւունք ունէր եւ աւելցուց որ թէեւ աչքէ հեռու, բայց սրտով մօտ են եղած ազգ. գործերու, ի՜նչ օգուտ որ իրենց զրաւումներըչէն թոյլատրեր աւելի խորանալ: Ժամանակին «Յառաջ»ի ալ կ'աշխատակցէր եղեր, եւ հիմա չգրելուն վշտացած կ'երեւի ան, կ'ըսէ ինք :

— Բնաւ երբեք, կը պատասխանեմ : Գալով հեռուէն ձեզ դատելուս, կը ներէք որ սխալած եմ: Ուրախ եմ որ հակառակը կը գտնեմ: Երանի թէ միշտ սխալած ըլլամ ամէն անոնց հանդէպ որ այնպէս կը կարծեմ :

Ինք ամուրի է եւ երիտասարդ եւ քոյր մըն ալ ունի, որ մաքուր հայերէն կը խօսի :

Ալ չկեցայ ու մէկ շունչով ցատկեցի միւս ազգակիցին քով, քիչ մը հեռուն : Անունը՝ Պ. Երուանդ Ոսկեան, Աստանացի, խանութպան՝ լուսանկարի գործով, հայրենասէր ու զաւակներու տէր : Կ'ըսէ մեզի եղաւ, անոնց ալ չըլլայ եւ կը փափաքի գոնէ երկու մանչը Մխիթարեան վարժարան ղրկել: Կը բանակցի գիներու գեղջի մը մասին: Հնարը չկայ, բայց իր ելեւմուտքն ալ չի ներեր: Ի՞նչ ընէ, սիրտը կայ, հաշիւ կ'ընէ, մէջէն չելլեր ու կը հարցնէ ինծ — ճա՞րը: Չկա՞ն միութիւններ որ ձեռք տան, գոնէ կէսը մէջտեղ դնեն եւ մեծ բարիք մը գործեն :

Ցաւը միեւնոյնն է ամէն տեղ: Եւ ճիշդ է որ ատանկներուն պէտք է օգնենք, որովհետեւ եթէ հայաշատ ըլլար տեղը, քանի մը «խենթեր» միշտ կը գտնուէին այդ գործերը վարող :

Կը կարդայ «Յառաջ» եւ կ'առնէ «Արաքս»ն ալ իր տղոց համար, բայց կ'ըսէ չեն հասկնար: Բնական է, երբ Այբբենարան իսկ չեն տեսած: Տեղ կայ ճարակ չկայ, իսկ տեղ ալ կայ ճարը չկայ ... Իր կողակիցը՝ ալպար Հայուհի, մեծ դստերը վախճանեալ Նիզամեան քահանայի :

Երրորդ մը՝ Պ. Գրիգոր Մաֆեան, Ատափազարցի, շուկայի գործով, լաւ դիրքով, տեղով, ազգասէր Հայ: Ունի տղայ, հասուն աղջիկ, բայց հոն ծնած ու մեծցած, դժուար կ'արտայայտուին մայրենի լեզուով մանաւանդ, երբ մայրը օտար է : Հայրը չէ որ միշտ տանը քովն է, եւ անոր քայլերը պիտի ուղղէ, եթէ մայրը իր կաթին հետ անոր Հայու օրօր չըսէ... Անոնք ալ «Յառաջ» կը կարդան եւ «Հայ-Բոյժ» կը ստանան իրենց ծերունի հայրենակից եւ օգնական Պ. Ստեփանի հետ :

Նոյն քաղաքին հիւանդանոցին մէջ ունինք նաեւ Օր. Անգինէն որ տարիներէ ի վեր կը ծառայէ հոն :

Երկարեցաւ յետ գրութիւնս բայց երկու տող ալ մեր ազնիւ ազգակցին՝ Կարօ Ժամկոչեանի մասին, որ Տէսինէն եկած էր իր հիւանդութեան պատճառաւ եւ մեզ պատցուց իր կառքով, եւ տարաւ մինչեւ Տէսին ալ: Մութ էր երբ անցանք Հ. Յ. Դ. Տան առջեւէն: Դիմացը կար չէնք մը խաչով: Ըսին թէ հայկական է, բայց ինչո՞ւ վրան գրուած չկար :

Ազգասէր Հայ է Պ. Կարօ, գաղափարակից եւ բարեսիրտ: Երկու տարի առաջ մինչեւ Կեսարիա գացած է իր ծերունի մայրը եւ քոյրերը տեսնելու եւ այդ առթիւ շատերու յանձնարարութիւններ առած անոնց մարդիկը գտնելու, գացած մինչեւ Մալաթիա եւ Սեբաստիոյ գիւղերը, ու ամէն վտանգ աչք առած մինչեւ Քիւրտերու մէջ է մտած, քանիներ գտած ու լուր բերած է: Ոմանք ալ իրենք գիրենք ուրացած են :

Թէեւ շատ չկեցանք Տէսին, բայց գոհ մնացի երբ ճամբան հանդիպեցայ մարդոց որոնք հայերէն կը խօսէին:

Վերադարձի մեր ճամբուն վրայ կը հանդիպինք իր մէկ հայրենակցին եւ որ կը գտնուի Լա Թուր տիւ Փէն քաղաքը, ուր կան եղեր 25 տուն Հայեր, մեկուսացած կ'ապրին. կարօտ են առաջնորդի, խենթերու ...

Այսպէս, միջադէպը փակուած է :

ՄԷՆ - ՍԷ

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք «ՅԱՌԱՋ»Ը

բոլորէն ...

Բայց երբ 1877ին, աշնան տերեւաթափին [illegible] ինքն ալ, բարեկամներ ու հե[illegible]թիւն իրար կ'անցնին :

Ծաղկ[illegible]ակներ, երաժշտախումբ, դամբանա[illegible] ամէն ինչ կատարեալ, փառաւոր [illegible] հանդիսութեամբ մը կը տանին [illegible] նետեն մոռացութեան փոսը՝ Պալը[illegible] գերեզմանատունը, ուր [illegible] այսօր [illegible] տապանաքար մը իսկ ունենալու[illegible] [illegible] արեւմտահայ լուսաւոր գերասանը՝ [illegible] Փափազեան :

32 տարեկան երիտասարդ հասակին մահացած այս վեհանձն ու բարի արուեստագէտը, իր մահուընէն ետք ամբողջ պատմութեան կողմէ ալ մոռացութեան տրուած է:

Եւ որքա՛ն ճշմարիտ են իր խաղընկերոջ՝ Պետրոս Ադամեանի հետեւեալ տողերը.. —

Պատմութի՛ւն... Ես գուցէ քեզ օր մի յիշէ՝ յայպազայում՝ թէ հանի :

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

ՀԱԼԷՊԻ ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԸ Հ·Մ·Ը·Մ·-Ի ԱԿՈՒՄԲԻՆ ՄԷՋ

★

Ինչպէս գրած էինք, վերջերս Հ. Մ. Ը. Մ.ի Հալէպի ակումբը այցելած էին քաղաքապետը եւ «Թաւրիր Արապի» կուսակցութեան վարիչներէն նախկին նախարար Տոքթ. Զաֆէր Րիֆայի: Այս առթիւ հետեւեալ մանրամասնութիւնները կը քաղենք «Արեւելք»էն .—

Հ. Մ. Ը. Մ. ի վարչութիւնը եւ անդամները, խանդավառ ընդունելութեամբ պատուեցին յարգելի հիւրերը : Հ. Մ. Ը. Մ.ի Փանֆառը հնչեցուց Սուրիական քայլերգը: Հիւրերը առաջնորդուեցան բեմին վրայ: Ապա, Միութեան կողմէ բարի գալուստ մաղթեց եղբայր Լուտեր Մամանաճեան: Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ Երիտասարդաց Ակումբին կողմէ արաբերէն լեզուով ուղերձներ կարդացին եղբայրներ Մանուէլ Հալլաճեան եւ Ն. Պարսումեան:

Ընդհանուր խանդավառութեան մէջ բեմ բարձրացաւ քաղաքապետ Սայիտ Պասմաճի, որ դրուատեց Հ. Մ. Ը. Մ.ի կատարած մեծ դերը՝ մարզական գետնի վրայ, եւ շեշտեց մարզիկին կարեւորութիւնը՝ նոր սերունդին համար: Շեշտեց, թէ «Թահրիր Արապի»ն ալ քաղաքական եւ հոգեկան կրթական միութիւն է, որ Սուրիոյ ժողովուրդին մէջ պիտի ստեղծէ ճշմարիտ եղբայրութեան ոգին, — փոխադարձ աջակցութեան եւ իրերօգնութեան անկեղծ ոգին:

«Թահրիր»ը՝ պայքարի ամրոցն է, օտարներու դէմ :

Խօսելով Սուրիահայութեան մասին, ինչպէսնաեւ առհասարակ արաբական երկիրներու մէջ ապրող հայութեան մասին, Սայիտ Պասմաճի ընդգծեց՝ թէ հայութիւնը, 1915ի ղաղթէն առաջ եւ վերջ, հին ժամանակներէ մինչեւ այսօր, ամէն տեղ շինարար, օգտակար, հայրենասէր եւ չարքաշ ժողովուրդ մը եղած է, եւ արժեցուցած՝ իր ազգային առաքինութիւնները: Երբեք բեռ չեղաւ արաբ ժողովուրդին վրայ. այլ՝ իր արդար քրտինքով շահեցաւ ու կը շահի իր հացը: Հայերը աշխատեցան ու կ'աշխատին պատուաւոր միջոցներով: Հայրենիքի ազատագրութեան համար, անոնք որեւէ զոհողութենէ չխուսափեցան : Արաբ ժողովուրդը՝ սրտաբաց ընդունեցաւ հայութիւնը. իսկ հայութիւնը՝ արժեցուց արաբ ժողովուրդի այդ ասպնջականութիւնը: Կը գնահատենք զիրենք: Աստուած կենդանի պահէ այս ժողովուրդը :

Քաղաքապետին յաջորդեց Տոքթ. Զաֆէր Րիֆայի, որ նոյնպէս խօսեցաւ «Թահրիր»ի նպատակներուն մասին ու ցայտուն գիծերով ներկայացուց հայութեան նպաստը երկրին, եւ այլ բարեմասնութիւնները միշտ ի նպաստ Սուրիական հայրենիքի եւ արաբ երկիրներու ազատագրական պայքարին .— «Հայութիւնը, իր բոլոր յատկութիւններով, կոչուած է դառնալու անպարտելի ուժ մը՝ հայրենիքի պաշտպանութեան համար, թշնամիներուն դէմ: Պէտք է ըլլանք միշտ մէկ սիրտ մէկ մարմին, Սուրիոյ վերելքին համար»:

Այս ճառերէն ետք, այցելուները հիւրասիրուեցան Ակումբին մէջ, ընդհանուր խանդավառութեան եւ ծափերու մէջ մեկնեցան :

✕ «Թահրիր»ի ղեկավարները՝ այցելեցին նաեւ «Վասպուրական» մարզական ակումբը, ուր նոյնպէս արժանացան սիրալիր ու խանդավառ ընդունելութեան :

Այս առթիւ «Վասպուրական»ի վարչութեան անդամներէն Պ. Ճանիկ Ոսկանեան, կարդաց արաբերէն լեզուով ուղերձ մը: Հալէպի քաղաքապետ Սայիտ Պասմաճի, դարձեալ, հայրենաշունչ ճառ մը խօսեցաւ եւ դրուատեց հայութեան բարեմասնութիւնները: Հիւրերէն, հայերէն լեզուով խօսեցաւ Պ. Գրիգոր Էպլիղաթեան: Հիւրերը գոհունակութեամբ մեկնեցան նաեւ Վասպուրականի ակումբէն :

✕ Դարձեալ «Արեւելք»էն կ'իմանանք թէ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Հալէպի մասնաճիւղը պաշտօնապէս վաւերացուած է: Վաւերագիրը Սեպտ. 12ին յանձնուած է Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութեան :

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊՈԼՍՈՅ Ս. ՅԱԿՈԲ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻՆ վերաշինութիւն ձեռնարկուած է: Հինշէնքին տեղ պիտի կառուցուի արդիական հիւանդանոց մը, քառայարկ եւ վաթսուն անկողինով, բժշկական եւ գիտական կազմածներով օժտուած : Հիմնարկէքը կատարուած է Սեպտ. 22ին ի ներկայութեան կուսակալին՝ փրոֆ. Ֆահրէտտին Կէօքայի, որ առաջին շաղախը նետած է: Շինութիւնը պիտի արժէ 200.000 ոսկի :

ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ երգահան Վահան Հովէյ, բնիկ Պարսկաստանցի վերջերս օրուան մարդը դարձած է : Իր երգը գոր Քոլոմպիա ընկերութիւնը գնեց եւ երգապնակի վրայ առաւ, կը կոչուի «Զկայ, Զունեմ», (Անգլերէն բառերով այս երգին մէջ հայերէն «Զկայ, չունեմ» բառերը կը կրկնուին յաճախ: Հովէյ առաջին անգամ եղանակներ գրեց երբ պատերազմական գերի էր եւ կը դարմանուէր գերմանական հիւանդանոցին մէջ: Ամերիկայի մէջ երկու կարեւոր նուագահանդէսներ տուած է ուսանողներով, որոնց երգերը ինք գրած, բեմադրած եւ վարած է :

ԲԺԻՇԿԸ .— Եթէ ի վիճակի ես ըսած գումարս վճարելու, գործողութիւն մը անհրաժեշտ կը նկատեմ :

ՀԻՒԱՆԴԸ .— Իսկ եթէ ի վիճակի չեմ, անհրաժեշտ չէ՞ք նկատեր ...

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (1)

Ո՞Վ ՍՊԱՆՆԵՑ

●

Ա. ԳԼՈՒԽ

Պաղտատի Տիգրիս պանդոկի սրահին մէջ հիւանդապահուհի մը նամակ մը վերջացնելու վրայ էր: Գրիչը արագ կը սահէր թուղթին վրայ :

«... «Սիրելի բարեկամուհիս, այս անգամ բոլոր լուրերը, ամբողջութեամբ կու տամ: Ճիշդ է որ հաճելի է ինծի համար աշխարհի մէկ նոր անկիւնը ճանչնալ, թէեւ Անգլիան կը նախընտրեմ մնացեալ բոլոր երկիրներէն :

Երբեք չես կրնար երեւակայել Պաղտատի աղտոտ տեսքը: «Հազար ու մէկ գիշերներ»ու դիւթական տեսարաններէն շատ հեռու ենք: Թերեւս գետին կողմը գեղեցիկ է, բայց քաղաքը, ինք սարսափելի բան մըն է, հոն հազիւ թէ քանի մը գեղեցիկ վաճառատուներու կը հանդիպիս: Հազարապետ Քելսի ինծի ընկերացաւ շուկաները պտտելու համար, որոնք պէտք է խոստովանիլ, գէշ չեն, բայց կոյտեր են արտասովոր առարկաներու եւ կաթսայագործներու մուրճերուն հարուածներուն սաներու վրայ հանած աղմուկը, գլուխ ցաւ կու տայ մարդուս :

Կը խոստովանիմ որ պիտի չուզէի գործել զանոնք մինչեւ որ բոլորովին վստահ չըլլայի անոնց մաքրութեան, որովհետեւ հարկ է միշտ զգոյշ ըլլալ կանանչի գոյնով այդ պղինձէ ամաններէն :

Կը գրեմ քեզի որպէսզի պատմեմ թէ ինչ եղաւ եզրակացութիւնը Տոքթ. Ռէյլի ըրած դիմումներուն, ինծի խօսած խնդրին մասին: Խնդրոյ առարկայ ամերիկացին այս միջոցին Պաղտատ կը գտնուի եւ այսօր կէս օրէ վերջ պիտի գայ զիս տեսնելու :

Խնդիրը իր կնոջը մասին է ... Ըստ Տոքթ. Րէյլի «տարօրինակներ» կ'ունենայ : Ասկէ աւելի բան մը չըսաւ, բայց սիրելի բարեկամուհիս, այս կարգի խօսքերը գիտես թէ ինչ կը նշանակեն ընդհանրապէս:

Կը յուսամ որ այս բոլորը չի նշանակեր թէ «խենդութեան նոպաներ» են: Անշուշտ Տոքթ. Րէյլի շատ վերապահ էր, բայց իր նայուածքը խիստ նշանակալից: Կը հասկնաք անշուշտ ըսել ուզածս: Այս փրոֆ. Լէյտներ երկրախոյզ մըն է որ պեղումներ կը կատարէ անապատին մէջ ամերիկեան թանգարանի մը հաշւոյն: Սիրելի բարեկամուհիս, կը վերջացնեմ այս օրուան համար, լաւագոյն յիշատակներով: — Էմի Լիթըրէն

Նամակը պահարանի մը մէջ սահեցնելէ ետք գրեց հասցէն Քոյր Քըրշօ, Ս. Քրիստափոր հիւանդանոցը, Լոնտոն :

Երբ գրիչը կը փակէր, տեղացի ծառայ մը մօտեցաւ իրեն.

— Պարոն մը ձեզ տեսնել կ'ուզէ, Օրիորդ, փրոֆ. Լէյտներն է :

Հիւանդապահուհին ետին դարձաւ եւ միջահասակ մարդ մը տեսաւ, լայն ուսերով թէթեւ մը կորաքամակ, թուխ մօրուքով մը եւ յոգնած աչքերով :

Փրոֆ. Լէյտներ ինքզինքը գտաւ երեսունըհինգ տարու կնոջ մը դէմ, շիփշիտակ եւ ինքնավստահ: Լաւ տրամադրութեամբ մը կը փայլէր իր դէմքը : Շրջապատուած էր շագանակագոյն գեղեցիկ մազերով, երկու կապոյտ աչքեր, քիչ մը յաւակնոտ ժպիտով մը, հաճոյակատար, ուժեղ, խելացի եւ գործնական, մէկ խօսքով ջղագարներու հիւանդապահի մը կատարեալ տիպարը :

Այցելուն մտածեց թէ Օր. Լիթըրէն կատարելապէս իր գործին կուգար :

Բ. ԳԼՈՒԽ .— ԷՄԻ ԼԻԹԸՐԷՆ

Ոչ մէկ յաւակնութիւն ունիմ գրականութիւն ընելու եւ այս պատմութիւնը կը պատմեմ Տոքթ. Րէյլի պնդումին վրայ : Երբ Տոքթ. Րէյլի ձենէ բան մը խնդրէ անկարելի է մերժել :

— Օհ, ոչ, Տոքթոր, բայց գրագիտուհի չեմ ես, երբեք:

— Յիմար բաներ կ'ըսէք : Գրեցէք ինչպէս կը գրէք, առողջապահական տեղեկագիր մը:

Տոքթորը գիտել տուաւ թէ «Թէլնարըմճայի գործին» մէկ պարզ եւ իրական նկարագրութիւնը բացարձակապէս պարտաւորիչ էր:

— Եթէ այս պատմութեան հերոսներէն մէկը ինք գրէր անձնապէս, ոչ ոք հաւատք պիտի ընծայէր: Պիտի ամբաստանուէր իբրեւ կողմնակալ: Ճիշդ էր :

Թէեւ վկայ մըն էի, բայց կապ չունէի ողբերգութեան հետ :

— Ինչո՞ւ դուք իսկ չէք ստանձներ այդ գործը, հարցուցի իրեն :

— Ես տեղին վրայ չէի, իսկ դուք հոն էիք: Ցեղոյ աղջիկս հակառակ է բոլորովին :

Այդ չարաճճի աղջկան քմայքին առջեւ իր միշտ տեղի տալը կը զայրացնէր զիս: Պատրաստուած էի ըսել ատիկա իրեն, երբ աչքերուն մէջ կայծ մը նշմարեցի : Չես գիտեր ինչպէս վարուիլ իրեն հետ : Կը խօսի միշտ դանդաղ եւ մեղմաղձոտ բայց ընդհանրապէս չարութիւն մը կը կայծկլտայ իր նայուածքին մէջ :

— Պահ, եթէ այդքան կը պնդէք թերեւս կարելի է փորձել :

— Ջերմապէս կը յանձնարարեմ ձեզի .

— Խնդիրը այն է թէ ո՞ւրկէ պիտի սկըսինք :

— Ամէնէն գլուխէն, սկսէք սկիզբէն, շարունակեցէք մինչեւ վերջը եւ գործը կը պարզուի :

(Շար.)

ԹՈՒՐՔԻԱ ԹԵԿՆԱԾՈՒ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ

Ապահովութեան Խորհուրդին անդամներէն երեքին պայմանաժամը լրացած ըլլալով, այժմէն կը խօսուի թեկնածուներու մասին: Տարավերջին պիտի քաշուին Չիլի, Յունաստան եւ Փաքիստան: Աշխարհագրական բաժանումի վրայ հիմնուելով, Չիլիի յաջորդ կը համարուի Պրազիլիա, իսկ Փաքիստանի համար՝ Նոր Զելանտա: Յունաստանի աթոռը արեւելեան Եւրոպայի մէկ երկրին վերապահուած կրնայ ըլլալ: Արդ, անդամներ կան որ կ'առաջարկեն ընտրել Փիլիպպեան կղզիներու ներկայացուցիչը, իսկ ուրիշներ յարմար թեկնածու կը նկատեն Թուրքիան:

Ապահովութեան Խորհուրդին անդամները կ'ընտրուին 2/3 մեծամասնութեամբ: Իւրաքանչիւր պատուիրակութիւն գաղտնի քուէ մը կը ձգէ ընտրելի երեք ազգերուն համար: Եթէ առաջին քուէարկութեամբ երեքը չստանան անհրաժեշտ մեծամասնութիւնը, ինչ որ հազուադէպ է, քուէարկութիւնը կը շարունակուի մինչեւ որ երեքն ալ ընտրուին: Քանի որ անուանում չկայ, իւրաքանչիւր պատուիրակութիւն քուէ կուտայ իր նախընտրածին: Եթէ ոչ մէկն ընտրուի, այն ատեն ժողովը կրնայ հրահանգել որ ընտրութիւն կատարուի սահմանափակ թիւով երկիրներու վրայ, նկատի առնելով անոնց շահած քուէները:

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄԸ

Ազգ. ժողովը կը վերաբացուի այսօր, երեքշաբթի, սովորական ժամանակաշրջանէն մէկ շաբաթ առաջ: Օրակարգին վրայ կան 46 հարցադրումներ: Մասնաւորապէս ընկերային հարցերու եւ ներքին քաղաքականութեան վերաբերեալ հարցերը մեծ մտահոգութիւն կը պատճառեն: Վախ կայ որ գործադուլ ալ յայտարարուի, — կազ, ելեկտրականութիւն եւայլն, Աշխատանքի Դաշնակցութեան նախաձեռնութեամբ, ինչպէս կ'ազդարարեն շաբաթներէ ի վեր:

Նստաշրջանին ամէնէն փշոտ խնդիրներէն մէկն է Եւրոպական բանակի ծրագիրը, որուն վաւերացման կը սպասեն միւս զինակիցները: Բազմազան կարծիքներ կան այս մասին:

× Ելմտական նախարարը, Պ. էտ. Ֆոռ կիրակի օր ճառ մը խօսելով, ըսաւ թէ մասնաւոր իրաւասութեանց շրջանը փակուեցաւ (հրամանագիր - օրէնքներ), բայց ոչ բարենորոգումներու շրջանը: Բացատրեց թէ իրենց քաղաքականութեան հիմնական նպատակն է աւելցնել գնելու կարողութիւնը, կրճատել պետական ծախքերը, զարկ տալ արտադրութեան եւն.:

ԹՐԻԷՍԹԷԻ մասին ճառ մը խօսելով, Եուկոսլաւիոյ փոխ-վարչապետը, Քարտէլ յայտարարեց թէ ուշ չէ այդ վէճը կարգադրելու համար, ուղղակի բանակցելով Իտալիոյ հետ: Այս առթիւ դիտել տուաւ թէ իտալական կառավարութեան վերջին յայտարարութիւնները «նուազագոյն աստիճանին իջեցուցին իրենց յոյսերը: Այժմ իրենց կ'իյնայ նոր առաջարկներ ներկայացնել: Մենք տրամադիր չենք Իտալիոյ ձգելու Ա. շրջանը կամ ամբողջ Ազատ Երկրամասը, բայց կը յուսանք թէ կարելի է ելք մը գտնել, ուղղակի բանակցութեամբ»:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ ազատ արձակուեցան 11 գերման զօրավարներ, որոնք արգելափակուած էին պատերազմէն ի վեր: Իրենց պատմութեան համաձայն տակաւին 140 գերման զօրավարներ կը գտնուին Խ. Միութեան մէջ: Արձակուած զօրավարներէն մէկը Ֆրանց Փրեմպըլ, որ գերի բռնուած էր 1945ին, 85 տարեկան է: Կ'ըսուի թէ մօտերս 71 զօրավարներ եւս պիտի արձակուին: Բացի 85 տարեկանէն, միւս բոլոր զօրավարները թեթեւ աշխատանքներ կը կատարէին, — Գետնախնձոր քաղել, հաց ջարդել եւն:

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետը ազդարարեց թէ պիտի գրաւեն արեւմտեան շրջանը փախած հողագործներուն ստացուածքը, եթէ չվերադառնան մինչեւ Հոկտեմբեր 15: Այս ստացուածքները պիտի ազգայնացուին: Այս տարի 26.000 հողագործներ արեւմտեան շրջանը անցած են, չհանդուրժելով համայնավարական բռնութեանց:

ՊԱՊԸ կոչ մը ուղղելով Հռոմի մէջ հաւաքուած իրաւագէտներուն, յանձնարարեց միջազգային օրէնքներ մշակել, խափանելու համար պատերազմական ոճիրները, — աքսոր, ջարդ, զանգուածային տարագրութիւն եւ բնաջնջում եւն.:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ
ՀՈԿՏ. 31, ՇԱԲԱԹ ԳԻՇԵՐ

ՖՐԱՆՔԵՒՀԱՅ ԲԱՐԵԿԱՄՈՒԹԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲԸ
CERCLE D'AMITIÉ FRANCO-ARMÉNIENNE

Կազմակերպած է մեծ ճաշ մը, ի պատիւ իր ընդհ. նախագահ եւ տնտեսական նախարար ՏՈՔԹ. ՊԷՌՆԱՌ ԼԱՖԷՅԻ:

Այս Ուրբաթ ժամը ճիշդ 20.30ին, Վիանէյ սրահներուն մէջ, 98 Քէ տը լա Ռափէ:

Ներկայ պիտի ըլլան Պրոֆ. Փէրէս (ակադեմական), Ժ. Տիւհամէլ, Փ. Պընուա, Ժ. Ռօմէն, Ա. Մոռուա, Ա. Մալրօ, Ֆ. Միթըռան (նախկին նախարարներ), զօր. Զէլլէր, Փարիզի զին. հրամանատարը, զօր. Տիւֆիէօ, պրոֆ. Տէտէեան, Մառքի տը Վէու, Ռ. Աւօն, Ժ. Պառտու, Փ. տը Լէօթառ, Ժ. Լըկառէ երեսփոխաններ, Պ. Լըքիւյ, դեսպան եւն.:

Մուտքը՝ միայն հրաւիրագրով: Տեղերը կանխաւ ապահովել, հեռախօսով Պ. Կարապետեանի Պօտ. 53.74, Պ. Յովհաննէսեանի, Թրիւ 47.53, Պ. Սթէֆանի, Թրիւ 76.70 Պ. Վարդանեանի, Շա 24.92: Ճշդապահ ըլլալ:

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Մեթրօ Կառ տը Լիոն, Քէ տը լա Ռափէ:

ՓԱՐԻԶԻ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԷՆ

Փարիզի Աղքատախնամի վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ քարտուղարութիւնը փոխադրուած է 32 ռիւ բը Թրէվիզ:

Ուրեմն այսուհետեւ դիմել նոր հասցէին: Կեդրոնատեղին՝ միշտ 15, ռիւ ժան Կուժօն, Փարիզ (8):

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Մուրատ Ռափայէլեան նախկին աշակերտներու միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղը, կուզայ ծանուցանել որ 21 Նոյ. շաբաթ գիշեր իր առաջին պարահանդէսը պիտի տայ: Կը խնդրուի նկատի առնել:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ԲՈԼՈՐ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆՑԻՆԵՐՈՒՆ

Պոլսոյ ազգ. Կեդր. վարժարանի հիմնարկութեան 65րդ տարեդարձը պիտի տօնուի Հոկտեմբեր 24ի Շաբաթ գիշեր, ժամը 9ին, Սալ տ'Իէնայի մէջ:

Այս առթիւ շատ կարեւոր խորհրդակցութեան մը համար բոլոր Կեդրոնականցիները սրտագրաբար կը հրաւիրուին ներկայ ըլլալ այս շաբաթ կէսօրէ ետքը, ժամը վեցին, 32 ռիւ տը Թրէվիզ, Հայկ. Տան մէջ:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄՐՑՈՒՄ.— Կափամարտիկ Փիէռ Սարգիսեան ((թեթեւ ծանրութիւն) այսօր, երեքշաբթի ժամը 20.30ին պիտի ճակատի Սանթրալ Սփորթինքի մէջ: Հակառակորդն է Ֆրանսացիլիւսիէն Շամիէլ (8×3):

ՍԵԲ. ՄՈՒՐԱՏ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑԸ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր գործօն. պատուոյ եւ համակիր անդամները 18 Հոկտեմբեր կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ չորսին, ռիւ տը լա Տէֆանս, Խըրիմեան վարժարանի սրահը: (Կնիք)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ ՏԱԼՈՎ ՈՒՇ - ԿԱՆՈՒԽ ԿԸ ՇԱՀԻՔ

«Յառաջ» բազմաթիւ բաժանորդներ ունի ոչ միայն Ֆրանսայի եւ հարեւան երկիրներու, այլ եւ Միջին Արեւելքի, Ալժերիոյ, Մարոքի, Թունուզի մէջ եւ Աֆրիկէի խորերը, (Քամերուն, Քոնկօ, Եթովպիա եւն.):

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԵԶԱԿԻ ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Յայտնի երգչուհի Տիկին ԱՐՓԻՆԷ ԱՐՂՈՒԹԵԱՆԻ Մարսէյլի մէջ:

Թէաթրը Վէրտի Նոյեմբեր 8ին, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին

Նախաձեռնութեամբ ԱՐՄԵՆԻԱ երգչախումբին:

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է

Պուլվար Օտտոյի ազգ. վարժարանը: Դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան հինգշաբթի առաւօտները, ժամը 9ին եւ երկուշաբթի օրերը ժամը հինգին:

Արձանագրուիլ պարտաւոր են, երկուշաբթի ժամը 5–7, եթէ կարելի է ծնողներուն հետ: Կանոնաւոր դասաւանդութիւնը այսօր առաւօտեան ժամը 9ին:

ՎԻԷՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի երկու դպրոցները վերացուած են Հոկտ. մէկէն սկսեալ, ուսուցչութեամբ Տիկին Ալիս Մանուկեանի: Փասքալի շրջանին մէջ որոշ վայր մը չունենալով, առ այժմ յետաձգուած է վերաբացումը:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.—Հոկտ. 4ին վերաբացուեցաւ հայերէնի դասընթացքը: Կը հրաւիրուին ծնողները արձանագրել իրենց զաւակները:

Չեն ընդունուիր անոնք որ արձանագրուած չեն մինչեւ Հոկտեմբեր 11:

ԳԵՂ. ԹԱՆԳԱՐԱՆԻՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

Փարիզի հայ գեղարուեստական թանգարանի պաշտօնական բացումը պիտի կատարուի Միւզէ տ'էնըրիի շքեղ սրահներուն մէջ, 59 Ավ. Ֆօշ, Փարիզ, այս Ուրբաթ օր ժամը 3ին, ի ներկայութեան հանրապետութեան նախագահ, Պ. Վէնսան Օրիօլի, կրթական, արտաքին եւ ներքին գործերու նախարարներու եւ պետական բարձրաստիճան անձնաւորութիւններու:

Նոյն օրը ժամը 4ին, մասնաւորապէս հրաւիրուած են հայ եւ ֆրանսացի բարեկամներ:

Թանգարանը պիտի լուսաւորուի արտաքին եւ ներքին մասերով, 5-11 բաց պիտի ըլլայ բոլոր հայրենակիցներու առջեւ՝ որոնք կը փափաքին այցելել այս ժամերուն:— Վարչութիւն

ԳՐԱԿԱՆ ԴԱՍԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ

Նախաձեռնութեամբ Համա - Խարբերդի «Եփրատ» երկսեռ միութեան կողմէ:

10 Հոկտ. շաբաթ իրիկուն ժամը 21ին, Քաֆէ Նուայի ներքնասրահը:

Օշականի յաջող գործերէն՝

« ԾԱԿ ՊՏՈՒԿ »Ը

Կը պաշտպանեն.— Հայրապենց Նազիկը Տիկիններ Սուքիասեան եւ Քէօսէեան: Զաքարենց Զաքարը Պ. Պ. Լ. Վանլեան եւ Գ. Փիլիկեան: Ժիւրիի մաս կը կազմեն.— Տիկիններ՝ Ա. Գասպարեան, Ա. Միսթիկ, Պ. Պ. Փիրանեան, ՏէրԱնդրէասեան, Հացագործեան, Մէթր Կարապետեան եւ Զամարեան: Մուտքը ազատ է

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ Ս. Խ. ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

Հոկտեմբ. 25, ժամը 6էն մինչեւ կէս գիշեր Մօտէրն Փալաս Օթէլի շքեղ սրահներուն մէջ, 8պիս փլաս տը լա Րէբիւպլիք

Ծոխ պիւֆէ, նուագ, անակնկալներ:

Ապահովել սեղանները հեռաձայնելով՝ Օտէ. 02-12 Փրօ. 44-39:

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.—

ՆԻԿՈԼ ԴՈՒՄԱՆ ենթկ. հոկտ. 11ին ժամը 15.30ին:

ԳԷՈՐԳ ՉԱՎՈՒՇ խումբը հոկտ. 11ին ժամը 15ին:

ԹԱԹՈՒԼ խումբը այս երեքշաբթի ժամը 21ին:

ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ խումբը այս չորեքշաբթի ժամը 21ին:

ՄՈՒՐԱՏ խումբը այս կիրակի ժամը 15.30ին:

ԽԱԺԱԿ խումբը այս կիր. ժամը 15.30ին:

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյ ժամը 21ին: Կարեւոր օրակարգ:

ՏԷՍԻՆ.— Հ.Յ.Դ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, Հ.Յ.Դ. Տան մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՀԱՅ - ԹԱՏՐՈՆ ՆՇԱՆԵԱՆ ԱՄՈՒԼԸ

Իրենց վերջին թատերական պտոյտէն վերադարձած ըլլալով՝ այս հինգշաբթի գիշեր ժամը 20.45ին Սինէմա Ֆլօռէալի մէջ:

Մասնակցութեամբ Մարսիլահայ բեմի սիրուած դէմքերու՝ Կ. Մութաֆեանի, Ազատ Սէրէնկիւլեանի եւ Գ. Թիւթիւնեանի կը ներկայացնեն Պրամսօնի զլուխ գործոց տռամը, երեք արար՝

ՓՐՈՖԷՍԷՕՐ ՔԼԵՆՈՎ կամ ԱՐԱՐԻՉ ՆԵՐԵՑԻ ՔԵԶԻ

Թարգմանութիւն եւ բեմադրութիւն՝ Տ. Նշանեանի:

Գիները սովորական:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300
Արտասահման՝ տարեկան 3000 ֆր.: ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 7 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ • MERCREDI 7 OCTOBRE 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7186 | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 9ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2597

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹՐՔԱՊԱՇՏՈՒՄ

Թուրք թերթերն ալ հաստատեցին այն լուրը թէ համաձայնութիւն կնքուած է Մոսկուայի եւ Անգարայի միջեւ, սահ-մանային խնդիրներու մասին :

Այս առթիւ հեռագիրը կ'ըսէր, նաեւ, թէ Թուրքիա յանձն առած է վճարել իր բաժինը՝ Արաքսի ափին վրայ կատարուե-լիք շինութեանց համար :

Եւրոպական մամուլը կ'ըսէր «քաղաք-ներու» շինութիւն : Թուրք թերթերը գրած են՝ «աւաններ» :

Ուրեմն, ամբարտակներէն զատ, գիւ-ղեր կամ գիւղաքաղաքներ ալ պիտի կա-ռուցուին, Հայաստանի եւ Թուրքիոյ սահ-մաններուն վրայ :

Ինչպէս Մոսկուայի (1921 Մարտ 16) եւ Կարսի (1921 Հոկտ. 13) դաշնագիրները, այս համաձայնութիւնն ալ կնքուած է ա-ռանց բան մը հարցնելու Արաքսի ափին վրայ հաստատուած պետութեան :

Ինչո՞ւ հարցնէին, քանի որ առաջին եր-կուքէն կը բխի ամէն կարգադրութիւն : Քաղաքական, տնտեսական թէ ջրաբաշ-խական ...

Կարս — Արտահանն ալ հանդիսաւորա-պէս Թուրքիոյ յանձնելէ ետք, ինչո՞ւ պըղ-տորէին Արաքսի ջուրերը, երբ անդին ու-նէին Նեղուցներու խնդիրը :

Մոսկուա պատասխան չստացաւ իր վերջին առաջարկին : Բայց տարակոյս չկայ թէ միշտ ալ պիտի հետապնդէ այս խնդիրը — Վոսփոր եւ Տարտանէլ : Ռազ-մագիտական կէտ մը որ ամբողջ Հայաս-տան մը կ'արժէ, իրեն համար :

Մինչ այս մինչ այն, Թուրքիա նոր ձեռ-նարկներ կը կատարէ, զօրացնելու համար իր դիրքը արեւմտեան ճակատին վրայ :

Վերջերս Հիւս. Ամերիկա ղրկեց իր տն-տեսական նախարարը, որպէսզի բացառիկ վարկեր ապահովէ, զանազան շինութեանց համար :

Նախարարը չուզլարան հաւաստիքներ ընծայեց ամերիկացի դրամատէրներուն : Բացատրեց թէ կրնան իրենց դրամա-գլուխները ազատօրէն շահագործել Թուր-քիոյ մէջ : Ի հարկին ետ առնել գումարն ու շահը, երբ որ ուզեն :

Այս ուղեգիծը կը հակասէ քէմալական-տութեան տնտեսական քաղաքականու-թեան, որ խրտչեցուցած էր օտար դրա-մատէրները :

Ինչպէս կրթական — կրօնական գետնի վրայ, այս հարցին մէջ ալ Թուրքիոյ Դե-մոկրատ կուսակցութիւնը բռնած է մի-ջին ճամբայ մը : Աւելի գործնական եւ ճկուն :

Բուն առեւտրական դաշնագիրները գո-հացում չեն տար Թուրքիոյ ներկայ պա-հանջներուն :

Հետեւաբար, միշտ նոր ձեռնարկներ կը կատարեն, դրամ ճարելու համար :

Արեւմտեան պետութիւններն ալ միշտ պատրաստ են ընդ առաջ երթալու : Մա-նաւանդ որ, սերտօրէն կապուած են Թուրքիոյ հետ՝ քաղաքական եւ զինուո-րական դաշինքներով :

Անգլիա վերջերս մէկ երրորդի գեղչեց իր առնելիքները, ուրիշ խոստումներ եւս տալով :

Ֆրանսայի վարչապետը եւ արտաքին գործերու նախարարը երբ Անգարա կը գտնուէին, անցեալ շաբթու, Փարիզի թերթերը աւելի շատ ծանրացան տնտեսա-կան խնդիրներու վրայ :

Քաղաքական կապը ամուր է արդէն, «կրկնակ զինակցութեամբ», ինչպէս կ'ը-սէր պաշտօնական զեկոյցը :

Կը մնար ամրապնդել տնտեսական գոր-ծակցութիւնը, զարկ տալով Թրքական արդիւնաբերութեան :

Պաշտօնական զեկոյցէն կը հետեւի թէ Ֆրանսայի ներկայացուցիչները այդ առ-թիւ ալ յանձնառութիւններ ստանձնած են :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄԸ

ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ԽԼՐՏՈՒՄՆԵՐԸ ԵՒ ՈՒՐԻՇ ՀՈԳԵՐ

Ազգ. Ժողովին վերաբացման առթիւ, որ տեղի ունեցաւ Գշ. օր, տեղական մամուլը մանրամասնօրէն կը պարզէ օրակարգի խնդիրները, ներքին թէ արտաքին :

Վերաբացումը տեղի ունեցաւ սովորական նստաշրջանէն մէկ շաբաթ առաջ, ինչ որ կը հաստատէ կացութեան լրջութիւնը : Մասնաւորապէս երկու գլխաւոր հոգեր կը ճնշեն կառավարութեան եւ խորհրդարանին վրայ, — 1. Ընկերային խլրտումներ եւ տնտեսական քաղաքականութիւն. — 2. Եւրոպական բանակի դաշնագիր : Վերաբացման օրն իսկ, երէկ, մասնակի գործադուլներ սարքուած էին նախաձեռնութեամբ Աշխատանքի Դաշնակցութեան եւ Քրիստոնեայ աշխատաւորներու Սենտիքային : Զօրս ժամուան գործադուլ հրահանգուած էր կազի եւ ելեկտրականութեան աշխատաւորներուն : Նոյն առտուն մասամբ խանգարուեցաւ Հիւս. կայարանի երկաթուղիներուն երթեւեկը :

Միւս մեծ սենտիքան, Բանուորական Ուժը, որ հակառակ է այս գործադուլներուն, հանրականքերու ընդհ. գործադուլ մը սարքած է Հոկտ. 15ի համար :

Սեղանի վրայ կան 45 – 50 հարցապնդումներ : Եթէ կառավարութիւնը պահանջէ յետաձգել վիճաբանութիւնները, հաւանական է որ բանուորական խլրտումները վերսկսին ամէն տեղ, ինչպէս անցեալ օգոստոսին :

Նոյնքան մեծ դժուարութիւններ կը ներկայացնէ միւս հիմնական խնդիրը, եւրոպական բանակի դաշնագիր : Կը վախցուի որ Ազգ. Ժողովին մեծամասնութիւնը խախտի այս հարցին առթիւ : Ընկերվարականները թէեւ մասամբ համաձայն են դաշնագրին վաւերացման, բայց զօր. տը Կոլի նախկին հետեւորդները վճռապէս կ'ընդդիմանան : Դաշլիճին մէջ ալ միաձայնութիւն չի տիրեր այս հարցի մասին :

Եւրոպական բանակի դաշնագիրը ան-անմիջական վտանգ մը չի կազմեր կառավարութեան համար ինչպէս աշխատաւորներու խնդիրը : Ազգ. Ժողովին մեծամասնութիւնը եւ նոյն ինքն վարչապետը կըրնան յետաձգել դաշնագրին քննութիւնը, մինչեւ որ պարզուի Զօրս Մեծերու գումարման խնդիրը : Այնպէս որ, դաշնագրին քննութիւնը կրնայ ձգձգուիլ մինչեւ տարեվերջ :

Ուրեմն, բանուորական հարցը աւելի հրատապ հանգամանք ունի : Եթէ ընկերվարականները եւ ուրիշ հոսանքներ սաստկացնեն պայքարը եւ ընդհ. գործադուլները վերսկսին, դահլիճը ծանր կացութեան մը պիտի մատնուի : Իրազեկներ հաւանական չեն գտներ որ դահլիճը տապալի : Մինչեւ Ծնունդի արձակուրդը օրակարգի վրայ կայ նաեւ Հանրապետութեան նոր նախագահին ընտրութիւնը : Թեկնածուներու մասին համաձայնութիւն չէ գոյացած տակաւին :

ԱՌԱՋԱՐԿ ՄԻԱՑԵԱԼ ՃԱԿԱՏԻ

Համայնավար կուսակցութիւնը նամակ մը ուղղեց ընկերվարականներուն, առաջարկելով միացեալ ճակատ կազմել խորհրդարանին մէջ, արժեցնելու համար բանուորական պահանջները : Համայնավարները կ'ուզեն օգտուիլ առիթէն, ժողովրդական ճակատ մը կազմելու համար, ինչպէս եղաւ 1936ին, ղեկավարութեամբ Լէոն Պլումի : Իրենց նամակը հետեւեալ առաջարկները կը ներկայացնէ : —

1. Միասնաբար պահանջել վերջին հրամանագիր — օրէնքներուն քննութիւնը եւ ջնջումը, մասնաւորապէս տնտեսական խնդիրներու մասին. — 2. Միասնաբար պահանջել ստիպողական քննութիւնը նըւազագոյն օրապահիկի, աշխատավարձքի եւ հանգստեան թոշակներու յաւելման. — 3. Պահանջել որ ջնջուին բանուորներու դէմ արձակուած պատիժները՝ Օգոստոսի գործադուլներուն առթիւ. — 4. Պարսաւանքի բանաձեւ մը առաջարկել միասնաբար, եթէ կառավարութիւնը ընդդիմանայ այս ծրագիրներուն :

Այս առթիւ ըսենք թէ ընկերվարականները 105 երեսփոխաններ ունին Ազգ. Ժողովին մէջ, իսկ համայնավարները՝ 96 : Ընդհ. թիւն է 625 :

ՍՈՒԷԶԻ ԽՆԴԻՐԸ ՆՈՐԷՆ ԾԱՆՐԱՑԱՒ

ԿԱՐԵՒՈՐ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵԳԻՊ-ՏՈՍԻ ԴԱՀԼԻՃԻՆ ՄԷՋ

Վերջին լուրերու համաձայն, նորէն ծանրացած են անգլեւեգիպտական բանակցութիւնները : Մինչեւ անգամ կը վախցուի որ խզուին :

Եգիպտոսի փոխ – վարչապետը, գնդ. Կամալ Նասըր, որ այժմ քաշուած է ներքին գործերու նախարարութենէն, ծանրակշիռ յայտարարութիւններ ըրաւ առջի օր : Ըսաւ թէ խօսակցութիւնները կըրնան խզուիլ, եթէ այսպէս շարունակուի : «Մինչ կը կարծուէր թէ հիմնական համաձայնութիւն մը գոյացած է, բանագնացները տակաւին կը վիճէին ընդունուած սկզբունքներու մասին, վերջին ժողովին մէջ, չորս օր առաջ : Այժմ նոյնքան հեռու ենք համաձայնութենէն որքան չփում հաստատած ատեն : Անգլիացիները ձգձգողական քաղաքականութեան մը կը հետեւին, որպէսզի Եգիպտոս հարկադրուի տեղի տալ իրենց պահանջներուն առջեւ : Մենք բացորոշ առաջարկներ կը պահանջենք, այլապէս ..» :

Երբ հարցուցին թէ ի՛նչ կը նշանակէ «այլապէս», գնդապետը պատասխանեց. — «Մենք եռանդով կը պատրաստուինք, կը կազմակերպենք մեր նիւթական միջոցները եւ մարդկային ուժը ազատագրութեան մեծ ճակատամարտին համար : Վարկեր սահմանած ենք փութացնելու համար այդ պատրաստութիւնները : Անհրաժեշտ միջոցները ձեռք առած ենք ի նախատեսութիւն տնտեսական եւ պարենաւորման դժուարութեանց որոնք կրնան ծագիլ Անգլիոյ դէմ բացուած պայքարէն, ամէն հնարաւորութիւն նկատի առնուած է եւ ռազմական տեսակէտով Եգիպտոս պատրաստ պիտի ըլլայ մօտաւոր ապագայի մը մէջ» :

Անգլիացիները առ այժմ չեն խօսիր այս ազդարարութեանց մասին. բայց կ'ընդունին տագնապին ծանրութիւնը : Իրազեկներու կարծիքով, Անգլիա կ'ուզէ համաձայնութեան մը յանգիլ, բայց ոչ ամէն գնով : Անգլիա արդէն հաշուած է բանակցութեանց խզման հետեւանքները եւ պատրաստ է կրելու զանոնք : Բայց եւ այնպէս, Լոնտոնի մէջ կը կարծեն թէ համաձայնութեան հիմքերը աւելի մեծ են քան խզման պատճառները : Հիմնական խնդիրները կարգադրուած են, կը մնայ ճշդել մասնագէտներու թիւը, անոնց պաշտօնավարութեան պայմանաժամը եւ անգլ. ուժերու հեռացման ժամկէտը :

× Եգիպտոսի յեղափոխական ատեանը, որ կը բաղկանայ 12 անդամներէ, ցկեանս բանտարկութեան վերածեց նախկին վարչապետ Ապտէլ Հատիի դէմ արձակուած մահավճիռը : Նոյնպէս ցկեանս բանտարկութեան վերածուեցաւ ելեկտրագէտ Մոհամմէտ Աւատի մահավճիռը : Երէկ պիտի վերջանար նախկին նախարար Իպրահիմ Ֆարաղի դատը : Ան ալ ամբաստանուած է հայրենադաւութեամբ : Անփոփոխ կը մընայ Հատիի ստացուածքին գրաւման վըճիռը : Դատապարտեալը պիտի պահէ

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

★

ԱՐՋԸ ՄԻԱՑՈՒՑ, ՄԱՐԴԻԿ ԲԱԺՆԵՑԻՆ

Երբեք տարի արիւն հոսեցաւ Քորէայի մէջ : Բայց, տակաւին զոց գիրք մըն է անոր պատմութիւնը :

Առջի օր այդ երկիրը տօնեց իր հիմնադրութեան չորս հազարամեակը :

Ժողովրդական զրոյց մը, այս առթիւ : Հերոսն ալ՝ արջ մը. —

Աւանդութիւնը կ'ըսէ թէ չորս հազար տարի առաջ բարեգութ արջ մը Մանչուրիոյ սահմանին վրայ, Պակտօ լեռը կը հասնի երկար ճամբորդութենէ մը ետք :

Ջափազանց յոգնած ըլլալով, կը պառկի ծառի մը շուքին տակ :

Անշուշտ ապուր մը կերած էր, իր արջային բնազդով, որ շատ ալ տարբեր չէ մարդկայինէն :

Այսպէս, երբ կ'արթննայ, կը տեսնէ որ մարդուկ մը ծնած է իր առջեւ :

Աւանդութիւնը չըսեր թէ ինք հա՞յրն էր թէ կնքահայրը :

Ամէն պարագայի մէջ, այդ մարդուկը, թանկուն, անմիջապէս գործի կը ձեռնարկէ, կը համախմբէ ցիրուցան ցեղախումբերը եւ պետութիւն մը կը կազմէ :

Երբ ուրիշ ազգեր առիւծներ կամ գայլեր կ'ունենան իբրեւ հիմնադիր եւ խորհրդանշան, ինչո՞ւ Քորէան ալ չունենայ տարբեր կենդանի մը, արջը, որ աւելի մարդասէր է :

Թերեւս ատոր համար ալ Քորէացիները բարի ժողովուրդի համբաւ կը վայելեն :

Եթէ այսօր երկու մասի բաժնուած են եւ կատաղօրէն կը կռուին, պատճառը այն է որ արջը իր տեղը տուած է մարդուն :

Ինչ որ արջը կամ արջորդին համախմբած, միացուցած էր չորս հազար տարի առաջ, մարդիկ մասերու բաժնեցին եւ իրարու դէմ հանեցին :

Եւ արիւնը կը հոսի տարիներէ ի վեր : Այս անգամ գետերու պէս :

Եթէ արջերը լեզու ունենային, ինչե՛ր պիտի պատմէին մարդոց բարբարոսութեան մասին ....

Թերեւս ըմբոստութիւն մըն ալ սարքէին, խաղաղութիւնը վերահաստատելու համար :

Մանաւանդ որ, տակաւին յայտնի չէ թէ ուր պիտի յանգի առժամեայ զինադադարը, — հաշտութեա՞ն թէ նոր եւ աւելի կատաղի արիւնահեղութեան մը :

Քորէացիները իրենք չե՞ն կրնար օգնութեան կանչել խորհրդանշան – արջը, նորէն միացեալ ճակատ կազմելու համար, առանց արտաքին միջամտութեան ...

ՎԱՀԷ

ՀԻՒԱՆԴ ԸՆԿԵՐՆԵՐ

Ցաւով կ'իմանանք թէ ծանրապէս հիւանդ են երկու երէց ընկերներ, Լեւոն Գեւոնեան եւ Երուանդ Ցարութիւնեան :

Երկուքն ալ վիրաբուժական գործողութեան ենթարկուած էին վերջերս, եւ տակաւին լուրջ խնամքի կը կարօտին, հիւանդանոցին մէջ :

Արագ ապաքինում կը մաղթենք երկուքին ալ :

ՍՈՒՐԻՈՅ ներքին նախարարը, Նուրի Էպիշ, հրաժարեցաւ առողջական պատճառներով : Գործերը փոխանորդաբար պիտի վարէ ազգ. պաշտպանութեան նախարարը :

ՃԱՓՈՆԻ վարչապետը, Եոշիտա, Մ. Նահանգները պիտի երթայ մօտերս, խորհրդակցելու համար իր երկրին վերազինման մասին :

ԻՐԱՆԻ ծերակոյտը, որ լուծուած էր, վերաբացուեցաւ առջի օր, ի ներկայութեան վարչապետին :— Զօր. Զահետի տեսակցութեան մը առթիւ յայտարարեց թէ քիչ մնացած էր որ երկիրը կարմիրներուն ձեռքը անցնէր : Պայքարը պիտի շարունակուի անոնց դէմ : Ձերբակալուած են աւելի քան հազար համայնավարներ, ինչպէս եւ հարիւր օդանաւային սպաներ :

ԱՒՏԻՔՈՎԻՉ, ԱԲՐԱՄՈՎԻՉ, ՂՈՒԿԱՍՈՎԻՉ ԵՒԱՅԼՆ

●

ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍ, (Յառաջ).— Յովսէփ Աւետիսեան՝ լեհերէն Աւտիքովիչ Եօզէֆ էր անունը, այս մեծահարուստ սեղանաւոր վաճառականին որ կը բնակէր Լվով (Լեմպէրկ): Լեհաստանի ժամանակակից դասագրքերու մէջ հետեւեալ գեղեցիկ իրական պատմութիւնը գրուած է իր մասին, իբրեւ զոհաբերութեան եւ հայրենասիրութեան օրինակ:

Լեհաստանի Աւկուստին (Օգոստինոս) Գ. Թագաւորը (ԺԷ. դար) դրամական նեղութեան մատնուելով, կը դիմէ ամենահարուստ հայ սեղանաւոր Եօզէֆ Աւտիքովիչին, որպէսզի գումար մը փոխ տայ պետութեան: Աւտիքովիչ սիրով կ'ընդունի Թագաւորին առաջարկը եւ կ'երթայ դրամը բերելու: Դեռ Պալատէն դուրս չելած ետ կը դառնայ եւ կը հարցնէ Թագաւորին.

— Տէր արքայ, բայց չըսիք թէ ինչ մետաղներով բերեմ դրամները, ոսկի՞, արծաթ, թէ պղինձ:

Թագաւորը կը պատասխանէ.— Երեք տեսակէն ալ:

Աւտիքովիչ Թագաւորին «երեք տեսակէն ալ» խօսքերը իր գլխուածին պէս մեկնելով, փոխանակ ուզուած գումարը երեք տեսակ մետաղներով խառն լրացնելու, ամէն մէկ տեսակէն զատ զատ, այսինքն Թագաւորին պահանջած գումարին եռապատիկը կառքի մը մէջ կը բեռցնէ եւ պալատ կը տանի:

Երբ Թագաւորը կ'իմանայ հայրենասէր Հայուն այս ազնիւ վերաբերումը, իր գոհունակութեան հետ պատուանշանով մը կը վարձատրէ զինքը:

Շատ է թիւը եւ երկար՝ պատմութիւնը բոլոր այն բարեգործ Լեհահայերուն որոնք 1200 թուականէն սկսեալ Անիէն եւ զանազան շրջաններէ հետզհետէ գաղթելով Լեհաստանի Կալիցիա նահանգին, առաւելապէս Լվովի մէջ հաստատուեցան: Անոնք մեծամեծ բարեգործութիւններ, կտակներ ըրին լեհ ազգին եւ լեհ պետութեան օգտին: Ասոր փոխարէն ալ թէ Լեհաստանի Թագաւորները եւ թէ լեհ ժողովուրդը սիրալիր եւ ազնիւ ասպնջականութիւն ցոյց տուին: Հայերը Թագաւորական հրովարտակներով ստացան զանազան առանձնաշնորհներ: Ամէն քաղաքի մէջ պատուօրէն շինեցին իրենց եկեղեցին եւ երկար տարիներ կապ պահեցին Ս. Էջմիածնի հետ:

Առաջին անգամ Հայերը սկսան առեւտրական գործեր, ներածում եւ արտածում կատարելով Պարսկաստանի եւ Հնդկաստանի հետ:

Լեհահայերու մանրամասն պատմութիւնը գրուած չէ դեռ, ինչպէս Ալիշանի «Հայվենետ»ը կամ Ա. Սարուխանի «Հոլանտահայեր»ը: Միայն կայ գրուածք մը որ առաւելապէս կը ծանրանայ հին Լեհահայերու ներքին կեանքին եւ Թագաւորական հրովարտակներու վրայ:

Լեհահայերը ոչ միայն զարկ տուին երկրին առեւտուրին, ճարտարագործութեան եւ հողագործութեան, հարստացնելով երկիրը, այլ եւ պետութեան մէջ վարեցին զինուորական եւ քաղաքական պատասխանատու պաշտօններ, եղան նախարար, զօրավար, քաղաքապետ, դիւանագիտական ներկայացուցիչ, եւն.:

Հայ հարուստները մեծամեծ գումարներ, հասութաբեր կալուածներ, գեղարուեստական թանկագին ապրանքներ նուիրած են ի կենդանութեան կամ կտակով, յօգուտ Լեհաստանի բարեգործական հաստատութեանց, իրենց անունով հիմնած են հիւանդանոցներ, դպրոցներ, որբանոցներ: Շատերու անունով փողոցներ կան Լվովի եւ Կալիցոյ ուրիշ քաղաքներու մէջ, օրինակ Ղուկասովիչ փողոց, Հայկական փողոց, Աբգարովիչ փողոց եւն.:

Աբրամովիչ.— Լվովի հարուստ Հայերէն, Աբրամովիչ իր հսկայ հարստութիւնը, շարժական եւ անշարժ, կը նուիրէ Լեհերուն: Իր ձգած մեծագումար դրամով քաղաքին կից իր կալուածներուն մէջ բլուրի մը վրայ կը շինեն հսկայ եւ մեծածախս հիւանդանոց մը: Իր անձնական թանգարանին ճոխ եւ մեծարժէք հաւաքածոները, թանկագին հին գորգերը, յախճապակիները, ոսկեթել աթոռներ, իւղաներկ պատկերներ, հնօրեայ կարասիներ եւ ուրիշ արժէքաւոր առարկաներ կը նուիրէ Քրաքով քաղաքի Ազգ. Թանգարանին որ հիմնուած է արքայական պալատներուն կից: Այս բոլորը զետեղուած են առանձին բաժնի մը մէջ, որ կը գրաւէ 26 սենեակներ: Մուտքի ճակատին վրայ գրուած է «Աբրամովիչ բաժին»: Ուրիշ ոչինչ ...:

1930ին երբ Քրաքով կը գտնուէի, գացի տեսայ այդ պալատները եւ Թանգարանը: Երկար կեցայ հիանալով եւ զայրոյթով դիտեցի հայ հարուստի մը միլիոններու արժէք ներկայացնող այդ իրերը: Ի՞նչ մեղքս պահեմ, յէշոց մըն ալ արձակեցի, նկատելով որ նուիրատու բաժին մը չէր հանած իր պատկանած ազգի կրթական հաստատութեանց, Ս. Էջմիածնի, Երուսաղէմի, կամ Մխիթարեան զոյգ վանքերուն, որոնք իր անունը օրհնելով սերունդէ սերունդ պիտի պահէին անկորուստ:

Երկրորդ աշխարհամարտին երբ Գերմանները գրաւեցին Լեհաստանը, իրենց նահանգապետը, Ֆրանք, նստաւ Քրաքովի պալատներուն մէջ եւ թանգարանին բոլոր արժէքաւոր առարկաները Պերլին կամ այլուր ղրկուեցան, անոնց կարգին նաեւ «Աբրամովիչի բաժնին» սենեակներուն պարունակութիւնը: Ճիշդ է ու տեղի ժողովրդական առածը,— «Ոչ ոք գիտէ՝ ո՞վ կը վաստկի եւ ո՞վ կը վայելէ»: (Ֆրանք կախաղանի դատապարտուեցաւ Նիւրընպէրկի մէջ):

ՂՈՒԿԱՍՈՎԻՉ.— 1935ին լեհական բոլոր թերթերը օրեր առաջ մեծ պանծացումով ծանուցին թուականը նշանաւոր քիմիագէտ հայազգի Ղուկասովիչի արձանին բացման: Այս առթիւ Կալիցիոյ նաւթահանքերու կեդրոնը՝ Գորլիսլաւ քաղաքը եկած էին Վարշաւայէն նախարարներ եւ պետական աւագնին, յարգելու համար այն հանճարեղ Հայը որ եղած էր առաջին Էտիսընը, գտած էր նաւթի յատկութիւնը իբրեւ վառելանիւթ եւ լուսաւորութեան աղբիւր: Ինք հնարած էր նաեւ քարիւղէ առաջին լամբարը՝ պատրոյգով: Հրաւիրեալները պանծացուցին տաղանդաւոր հնարագէտը «Մեր մեծ հայրենակիցը», «Մեր մեծ հանճարը» բառերով: Ոչ ոք չըսաւ կամ չուզեց ըսել թէ այդ մեծ հանճարեղը Հայ մըն էր, կը պատկանէր Լվովի հայ համայնքին, Նախկին Ղուկասեան գերդաստանի շառաւիղներէն մէկը:

Քիմիագէտ եւ միանգամայն դեղագործ էր Ղուկասովիչ եւ իր գիւտին ու գիտութեան շնորհիւ Կալիցիոյ նաւթային արդիւնաբերութիւնը հետզհետէ զարգացաւ Լեհաստանի մէջ:

ԹԱՐԱՍՈՎԻՉ.— Հայ հարուստ դրամատէր մը որ հայկ. մայր եկեղեցւոյ կից շատ մը հասութաբեր կալուածներ կը գնէ, նաեւ ընդարձակ շէնք մը գիշերօթիկ որբանոց դպրոցի համար: Կը յատկացնէ նաեւ մեծ հիմնադրամ մը, մատակարարութիւնը ձգելով Հայոց առաջնորդ-եպիսկոպոսարանին: Եւ որովհետեւ Լվովի կամ Կալիցիոյ Հայերու մէջ ոչ որբեր եւ ոչ ալ չքաւոր ծնողքի զաւակներ կային, դպրոցը առանց բացառութեան լեցուած էր Լեհերու զաւակներով: Եւ դաստիարակութիւնն ալ այնպէս ինչպէս լեհական որ եւ է դպրոցի մէջ:

Թոյլ տուէք այստեղ ընդհատել, ուրիշ յուշ մը պատմելու համար:

Ա. ՏԱՊԱՂԵԱՆ

ԿՐԹ. ԿԵԱՆՔԸ ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

★

Պոլսոյ հայ համայնքը ներկայիս ունի 15 նախակրթարաններ եւ երկու լիսէ, Ազգ. Կեդրոնականը մանչերու եւ Բերայի Էսաեանն ալ աղջկանց:

Կան նաեւ Բանկալթիի Վիէննական Մխիթարեաններու լիսէն, Բերա Վենետիկեան Մխիթարեաններու մէկ նախակրթարանը եւ չորս հատ ալ աղջիկներու Անարատ Քերց նախակրթարանը:

Կան նոյնպէս երեք հատ անհատական նախակրթարաններ, որոնք կը գտնուին Բանկալթիի Թաղամասին մէջ:

Ինչպէս կը տեսնուի, պատկառելի թիւ մը կը կազմեն նախակրթարանները, 60-70 հազարի հայութիւն մը ունեցող համայնքի մը համար:

Սակայն հակառակ այս յարգելի թիւին, տարաբախտաբար ուսումնական արդիւնքը շատ անբաւական է, յուսահատական ըսուելու չափ:

Մեր նախակրթարաններու տղաքը շատ անխնամ դաստիարակութիւն մը կը ստանան: Իսկ Լիսէները աւարտողները շատ պակաս ծանօթութիւններով կ'ելլեն դըպրոցներէն:

Ասոնցմէ ոմանք երբ ապագային կը յաջողին զանազան ասպարէզներու մէջ, միմիայն ինքնաշխատութեան շնորհիւ է կամ պարագաներու բերումով է որ կը յաջողին:

Իսթանպուլցի նորաւարտ բժիշկներ եւ այլ ասպարէզներու ընթացաւարտներ Մ. Նահանգները կուգան հիւանդանոցներու եւ այլ հաստատութեանց մէջ պաշտօնավարելու եւ իրենց ուսումը կատարելագործելու: Փորձեցէք խօսիլ անոնց հետ իրենց ասպարէզէն դուրս տոհմային եւ մեր ազգային պատմութենէն, գրականութենէն եւ այլ ընդհանուր ծանօթութեանց պատկանող որեւէ նիւթի մասին, պիտի տեսնէք որ ոչ մէկ ծանօթութիւն ունին եւ այս լիսէաւարտ եւ համալսարանաւարտ պարոնները ոչ իսկ կրնան քանի մը տող հայերէն գրել. անոնք թերթ անգամ չեն կարդար:

Եւ այս նորահաս սերունդը կը յաւակնի ինքզինքը մտաւորական նկատել, քանի որ իր ձեռքը ունի համալսարանի որեւէ ճիւղի վկայական մը:

Այս ողբալի կացութիւնը կը տիրէ Իսթանպուլի հայ դպրոցաւարտ երիտասարդութեան մօտ:

Երկու մեծ վտանգներ մասնաւորաբար աչքի կը զարնեն, նախ հայ լեզուի եւ հայ մշակոյթի մասին աշակերտներու անգիտութիւնը եւ ապա ընդհանուր զարգացման պակասը:

Եթէ այսօր Իսթանպուլի հայ տուներուն մէջ հայերէն չխօսուէր, մեր տղաքը ապահովաբար հայերէնը պիտի մոռնային, այնքան անխնամ ու լքուած է հայ լեզուի ուսուցումը մեր դպրոցներուն մէջ:

Մեր մատաղ սերունդը մինչեւ իսկ ժամուն բակը եւ աւելին, շապիկ հագնող դըպիրները եկեղեցիին մէջ հայերէն չեն խօսիր իրարու հետ եւ սակս աղջիկներու մօտ ալ սովորութիւն եղած է:

Այս բոլորը առաջ կուգան որակեալ ուսուցչի չգոյութենէն:

Եթէ ասանկ երթայ, ոչ-որակեալն ալ պիտի չգտնենք օր մը:

Ասոր միակ պատճառն այն է որ ուսուցչին նիւթական ու բարոյական վիճակի մասին մտածող չեղաւ ...

Եթէ անկէ հարիւր տարի առաջ վարժապետները աղքատ ու թշուառ վիճակ ունեցած են, այսօր դժբախտաբար, կացութիւնը անկէ տարբեր չէ հայ ուսուցչութեան համար:

Ներկայիս մեր նախակրթարաններու մէջ երիտասարդ ուսուցիչներ 80, 100,

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ԹԵՖԱՐԻԿ

●

Հիմա ալ աւելի փոյթ կը տանէր սենեակիս, որուն պարտէզին նայող պատուհաններուն վրայ՝ վարէն բարձրացող վարդենին՝ փոխն ի փոխ ճերմակ ու կարմիր ծաղիկէ մեհեւանդներ կը յօրինէր:

Ցերեկները իմ բացակայութեանս կուգար հոն աշխատութիւնը վերջանալուն, մինակուկը հիւսելու իր անաւարտելի գուլպաներուն շարքը վարդերուն սաստիկ ու հեղձուցիչ հոտին մէջ:

Բարեկամական խրատներ կուտար ինծի, հնազանդ ազախինի ու սրտի մօտ անձի խրատներ, թուղթերս գետիններ ձգելուս համար:

— Մեղք ես, էֆէնտիս, աչքի լոյս ես թափեր:

Աչքի լո՞յս միայն. եթէ գիտնար թէ սիրտը ինչեր չէր յանձնած այդ փշրուած, ճմրթկած թուղթի կտորներուն. եթէ գիտնար որ պատանութիւնը՝ իր բոլոր անմեղութիւնը, երիտասարդութիւնը՝ իր բոլոր հաւատքը թափած էր հոն ու, անոնցմէ դուրս, սոսկ տղայ մը միայն ահա կը մնար, հալոցէ անցած մետաղի կտոր, որ իր նախնական վիճակին բոլոր պէսպիսութիւնը կորսնցուցած է, միաձոյլ, անխառն, անողոք բան մը դառնալու համար. եթէ գիտնար....: Սպասուհին ուրիշ բան չէր գիտեր բայց եթէ գիշերուան վերադարձիս, այն ժամուն ուր ամէնքը կը հանգչին, իմ աշխատելս ճերմակ էջի մը վրայ ծռած, մաքուր սպիտակ թուղթ իմ սրտիս պէս՝ որ հետզհետէ կը մրոտէր, կը սեւնար, կը զարդարուէր, երբ թէ սեւութիւնը ըլլար իր շպարը:

Եւ մեղքնալով ինծի, ոտքին մատներուն վրայ կը քալէր առտուն, աղմուկ չընելով քովս, լաւ մը իջեցնելով սենեակիս վարագոյրները, պատիր ու արհեստական գիշեր մը ձեւացնելով շուրջս, զիս քիչ մը աւելի քնացած տեսնելու բաղձանքով:

Արթննալուս, ուռեցած աչքերով, յանդիմանութեամբ լեցուն նայուածքը կը քաղցրանար, ու կը վազէր խոհանոց, նախաճաշիս պատրաստութեամբը, քննադատութեանս կորուստը դարմանելու հաշւով:

×

Երբեմն ալ մօրս միջամտութեանը կը դիմէր զիս կարգի բերելու եւ առողջութեանս հսկելու ստիպելու համար զիս:

— Հանըմըս, ըսէ որ գիշերներս շատ չնստի, հողին չհակէ գրելով:

— Դուն ալ գուլպայ կը շինես, կ'ըսէի ծիծաղելով:

— Ես զաւկիս համար կ'աշխատիմ, ես միւխթաճ եմ:

Եւ անմիջապէս իր ձայնը կը փոխուէր, դէմքին սովորական թախիծը կ'աւելնար Արսլանպէկ եղած զաւկին յիշատակին՝ ուրկէ կարծես բանօրամայի ձեւով, անցեալին բոլորդառնութիւնը, սուգը կուգար, կարգաւ, մէկ մէկու ետեւէ, համրիչի մը հատիկներուն պէս. իր ամուսնութիւնը հազիւ երկու տարի տեւած, էրկանը հիւանդութիւնը, ունեցած չունեցածնուն սպառիլը հիւանդութեան ծախքերուն մէջ, գիւղը մնացած զաւակը եւ վերջապէս օտար դուռը իյնալը, ինչպէս կ'ըսէր ինքը. այս ամէնը կը տեսնուէր իր տխուր նայուածքին մէջ, կը գծագրուէր իր դէմքին թափանցիկ, արտայայտող մորթին վրայ, իրարու ետեւէ, ամբողջ կառախումբ մը ցաւերու, կսկիծներու ու խօսակցութիւնը կը դադրէր:

Ցետոյ դիտողութիւն ընելու կարգը ինծի եկաւ:

— Աչխէն, ալ հանէ սա շալվարը:

Կ'ամչնար. շրջազգեստը՝ իր մատնանիշ ընող ձեւերովը, խոստովանող՝ գրեթէ անպատկառ բառ մը ունէր իր երկչոտ աչքին:

—Կ'ամչնամ:

Կը զգայի որ դիմադրութիւնը կը թուլնար. իր տգեղ երեւալու որոշումը կ'իյնար հազիւ թէ քանի մը շաբաթ կանգուն մնալէ ետքը, եւ իր հաստատամիտ գիւղացիի երկարող շեշտը՝ «կ'ամչնամ» բառին վրայ կը մարէր՝ կը հատնէր:

×

Շրջազգեստը յեղաշրջում մը բերաւ ու վայելեց իրեն. նախ, բնակավայրը, կլիման կորսնցնող մէկը դարձաւ. մէջքը շատ նեղ եկաւ իրեն ու փէշը՝ շատ լայն. առջի օրերը չկրցաւ շարժիլ. մասնաւոր ուշադրութիւն մը կ'ընէր ծիծաղելի չըլլալու համար իր քալուածքին մէջ. չփակը՝ կուրծքին շնորհալի մանրամասնութիւնները ի յայտ բերելուն՝ ամէնքը իր լանջքին ականատես եղածի տպաւորութիւնը կը թողուր իրեն:

Իր գեղեցկութեան այս ծաղումին առջեւ ամէնքս ապշեր էինք. ինքը՝ իր աղուորութեան համար տրուած վկայութիւնները լսելով կը կարմրէր, գլուխը ծռելով մեղմիւ ուսին վրայ:

Ու, քիչ քիչ աւելի վայելուչ երեւալու ջանք մը սկսաւ ընել. զարթում մը եկաւ իր սրտին մէջ. ինքն ալ գիտէր Պոլսոյ հանըմներուն պէս գեղեցիկ ըլլալ, «սիւս» ընել. իր գիւղացիի պարզամտութեամբը սպասուհիի դերքին մէջ ունեցած պզտիկ միջոցներովը՝ պչրանքով լեցուն արդուզարդ մը ունէր հիմա. միշտ մաքուր հագուած ու սանտրուած էր օրուան ամէն ժամուն:

Գ. ԶՕՀՐԱՊ

(2)

(Շար.)

120 եւ ամէնէն շատը 150 լիրա կը ստանան. այսինքն 20–25 տոլար : Մինչդեռ անդին տուներու մէջ սպասուհիները գրեթէ նոյն թոշակը կը ստանան, սնունդն ու հագուստն ալ աւելի ըլլալով :

Ասիկա տառացիօրէն ճշմարտութիւն է, առանց չափազանցութեան :

Ալ ի՞նչու կը սպասեն որ նոր երիտասարդութիւնը ուսուցչական ասպարէզին նուիրուի :

Ուսուցչական ասպարէզին համար պատրաստուած անձեր չգտնուելուն համար, այսօր մեր 1–2 բարձրագոյն վարժարանները պատահական ուսուցիչներով, ասպարէզին հետ որեւէ կապ չունեցող տարրերէ կը ղեկավարուին :

Այս պատահական տարրերը ընդհանրապէս նորաւարտ բժիշկներ են, որոնք իրենց բուն արհեստով դրամ շահելէ զատ, երկրորդ դրամ մը ունեցած ըլլալու քմայքէն տարուած, դպրոցներու մէջ գիտութեան ??? դասեր կուտան :

Մեր միակ մանչերու լիսէի, Ազգ. Կեդր. վարժարանի երիտասարդ տնօրէնը օր մը կը պարծենար թէ «իր դպրոցը» երիտասարդ ուժերով լեցուած է : Այդ «ուժեր»ը կէս երկվեցեակ մը պատահական կամ «ամաթէօռ» բժիշկներ ու ատամնաբոյժներ են, որոնք ազատ ժամեր ունին, ի միջի այլոց դասեր տալու ...

Տնօրէն մը որ այս դրութիւնը իբրեւ պարծանք կը յիշէ «իր դպրոցին», մեր միակ բարձրագոյն վարժարանին համար, ալ կրնաք երեւակայել այդ վարժարանին վիճակն ու կրթական մակարդակը : Ահա թէ ինչո՞ւ մեր նախակրթարաններն ու միջնակարգ լիսէները խակ, տհաս ու առանց պաշարի շրջանաւարտ կը հասցնեն :

Երբ աչքի առջեւ բերենք այն կարելիութիւններն ու դիւրութիւնները որ Իսթանպուլի հայ համայնքը ունի լաւագոյն դպրոցները լաւագոյն ուսուցիչներով վարելու, կարելի չէ չցաւիլ այս կացութեան ինկածութեան վրայ :

Մեր երկու բարձրագոյն վարժարանները, Կեդրոնականն ու Էսաեանը, ինչպէս նաեւ Բանկալթիի Մխիթարեան լիսէն, ապահովուած են հասութաբեր կալուածներով ու ժողովրդային առատ դրամական նուէրներով ու վճարումներով :

Վերջին տարիներս հայ ժողովուրդը ի վիճակի եղած է իր զաւակներուն համար թոշակ վճարելու : Չքաւորները կիսաթոշակ եղած են, իսկ կիսաթոշակներն ալ լիաթոշակ :

Միայն ուսուցիչն է որ չի վճարուիր. միայն ուսուցիչն է որուն աժանը, «ամաթէօռ»ը եւ պատահականը կը փնտռուի :

Չկայ աւելի դատապարտելի յանցանք մը այս համայնքին համար, քան այս անտարբերութիւնն ու զանցառութիւնը : Իսթանպուլի Հայերու դրպանէն բան մը չէր պակսեր, իր դպրոցներուն համար տասնեակ մը մասնագէտներ ու ընտրեալ ուսուցիչներ պատրաստելու : Ասոր համար դրամ ալ կար, մինչեւ իսկ կտակներ կային սահմանուած :

Զ. ԱՂԲԱԿԵՑԻ

ՏՈՔԹ. ՊԷՌՆԱՌ ԼԱՖԷՅ

★

Ժամանակակից Ֆրանսական պետական անձնաւորութեանց կարեւոր դէմքերէն մէկն ալ Տոքթ. Պէռնառ Լաֆէյ, որուն ի պատիւ ճաշ մը սարքուած է ուրբաթ օր :

Դեռ երիտասարդ Տոքթ. Պ. Լաֆէյ ունի շատ խոստմնալից ապագայ : Պսակուած է բժշկական Ակադեմիայէն եւ կաճառէն (էնսթիթիւ) իր գիտական բազմաթիւ աշխատութեանց համար : Մեծ անուն եւ ազդեցութիւն ունի այդ շրջանակներուն մէջ : Իր յարատեւ աշխատանքներուն շնորհիւ է որ բիրերուն գործողութեանց օրէնքը քուէարկուեցաւ եւ հաստատուեցաւ Աչքերու պետական «պանքան», որպէս զի տասնեակ հազարաւոր աչազուրկ դժբախտներ լոյս տեսնեն : Իր ջանքերով է որ կաթուածահար մանուկները առողջացնելու համար բուժարաններ հաստատուեցան, եւ օրէնք մը քուէարկուեցաւ ի նպաստ անկարներու : Անոնց տրամադրութեան տակ դրուած են գիտական ամենավերջին միջոցները եւ պետութեան գործնական աջակցութիւնը :

Իր ուշադրութիւնը գրաւեց նոյնպէս Փարիզի «Կանանչ Գօտին» : Երբ 1831ին զինուորական պաշտպանութեան օրէնքը կը հաստատուէր, Փարիզը պաշտպանելու համար շինուեցան ամրութիւններ : Այն ատեն ամրութիւնները պաշտպանող զինուորները պէտք ունէին առ նուազն 250 մեթր լայնութեամբ բաց տարածութեան մը, յարձակող թշնամին տեսնելու եւ անոր վրայ կրակելու համար : Այս տարածութիւնը մնաց ազատ, մինչեւ որ 1919ին, նկատի ունենալով որ հրազէնները այլեւս ոչ թէ 250, այլ երկու հազար մեթր հեռուէն կրնային կրակել, Փարիզի շրջակայ այդ տարածութիւնը այլեւս կորսնցուց զինուորական շրջանի հանգամանքը : Որոշուեցաւ զայն ծառերով լեցնել Փարիզին «կանաչ գօտի» մը եւ թթուածին ճարելու համար :

Սակայն 1947ին, դեռ կանաչ գօտին չկար եւ Տոքթ. Լաֆէյ տեսաւ որ կարելի է այդ գօտիին վրայ 18 հազար բնակարաններ կառուցանել : Պայքարեցաւ այդ ուղղութեամբ, յաճողեցաւ անցնել օրինագիծը եւ արդէն իսկ 18000ին վրայ առաջին երկու հազար բնակարանները կը կառուցուին :

Վերջին պատերազմին հետեւաբար կռուող Ֆրանսական սպաներէն մէկը եղաւ տոքթ. Պ. Լաֆէյ, ու Վէկանն ու զօր. տը Կոլը զինքը վարձատրեցին պատուանշաններով : Ան պատուոյ լեգէոնի հրամանատար է, ունի դիմադրական ճակատի զարդանիշը եւ հինգ պատերազմական խաչեր :

Հակառակ իր բազմազբաղ վիճակին, մեր բարեկամը ծանօթացաւ հայ գաղութին, հետաքրքրուեցաւ Հայոց անցեալով, Այսօր իր գրադարանին մէջ կը գտնուին Հայոց վերաբերեալ բազմաթիւ Ֆրանսերէն գրքեր, զորս անմիջապէս կարդացած է եւ սերտած :

Երբ Վասպուրականի հերոսամարտին կը նախագահէր, Տոքթ. Պէռնառ Լաֆէյի պատրաստած ճառը փայլուն վկայութիւն մըն էր իբրեւ պետական անձի ուսումնասիրութիւնը՝ պատմական անցքի մը : Սրտով ու գործքով բարեկամ Հայոց, ան իր կարողութիւնները տրամադրած է մեր տարագիր բազմութեանց :

Ընդունելով Ֆրանքեւհայ բարեկամութեան Ակումբին ընդհ. նախագահութիւնը եւ մասնակցելով անոր գործին, Տոքթ. Լաֆէյ կ'ուզէ որ հայկական մեծ մշակոյթը վառ մնայ Ֆրանսայի Հայոց մէջ, իբրեւ թանկագին գոհար մը Ֆրանսական ընդհ. մշակոյթին :

Ա. Մ.

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՔՈՒՊԱՅԻ մէջ ընդամէնը մօտ 150 ընտանիքներ կան, ինչպէս պատմեց մեզի Տիկին Ց. Հալաճեան (Իտերեան), իր այցելութեան առթիւ : Թունասի մէջ կան 5 ընտանիքներ : Երեսուն տարի առաջ աւելի մեծ թիւով Հայեր կային, բայց Հիւսիսային Ամերիկա մեկնեցան : Այս հինգ հայ ընտանիքներն ալ բարեկեցիկ են եւ կը զբաղին առեւտուրով : Աւելի մեծ թիւով հայ ընտանիքներ կան Հաւանայի մէջ : Հայկ. եկեղեցի չունին : Գործատէրեր կան, ինչպէս Հալաճեան, որ գուլպայի գործարան ունի : Իսկ Թունասի եղբայրը, Յակոբ, մեծ գոհողութիւններու գնով իր մէկ զաւակը ղրկած է Փարիզ, Մուրատեան վարժարան :

Քուպայի մէջ ապրուստը համեմատաբար շատ աժան է : Երկրին գլխաւոր բերքերն են շաքարը, սուրճը եւ ծխախոտը : Թէեւ մնացեալ ուտեստեղէնը դուրսէն կը ներածուի, նորէն շատ աւելի աժան է, բաղդատելով Ֆրանսայի հետ : Զուտին կուսակցական կեանք եւ ուրիշ կազմակերպութիւն :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ԱԶԳ. ԿԵԴՐ. վարչութեան վերջին զեկոյցէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները. — Սեպտ. 8ին գաղութին թեմ. առաջնորդը Մամբրէ արք. Սիրունեան, վարչութեան ատենապետ Գ. Բարաղամեան եւ իրաւագէտ Ս. Ֆէսճեանի հետ այցելած են խնամատարական նախարար Պ. Ատամափուլոսի : Անոնք յայտնելով երկրաշարժին առթիւ հայ ժողովուրդին վիշտը, ըսին թէ ձեռնարկուած համահելլենական հանգանակութեան իրենց մասնակցութիւնը բերելէ զատ, ազգովին եւս կ'ուզեն մասնակցիլ, հետեւաբար անհրաժեշտ է փութացնել արտօնագիրը : Ասկէ զատ գեղարուեստական հանդէս մը եւս պիտի տրուի եւ արդիւնքը պիտի յատկացուի աղէտեալներուն :

Առաջնորդը պատմեց նաեւ թէ՝ յունահայ գաղութը ունի բազմաթիւ տնազուրկ եւ անպատսպար չքաւորներ, կարօտ անմիջական տեղաւորումի : Նախարարութիւնը սկսած է սեփականացնել Նէա Զմիռնիի մէջ Հ. Բ. Ը. Միութեան դրամներով շինուած տնակները օրէնքի. ձեւական թերութեանց վրայ հիմնուելով :

Այս տնակներուն հողը նուիրուած է նախարարութեան կողմէ եւ շինուած են Հ. Բ. Ը. Մ.եան դրամով : Ուստի առաջարկեցին հողին դրամը վճարել եւ տուները Հայերուն տալ : Իսկ եթէ նախարարութիւնը պէտք ունի տուներուն, դրամները վերադարձնել, որպէսզի Հ. Բ. Ը. Մ.ը կարենայ ուրիշ տնակներ շինել : Նախարարը վստահեցուց առաջնորդը թէ հարցը պիտի քննէ բարեացակամօրէն : Յետոյ ըսաւ թէ խորապէս ազդուած է Հայոց հելլենասիրութենէն եւ հայ ժողովուրդին զոհաբերութենէն ի նպաստ հելլէն աղէտեալներուն : Այս պարագան գոհունակութիւն յառաջ բերած է թէ իմ եւ թէ կառավարական շրջանակներուն մէջ :

× Ինչպէս գրած էինք արդէն, Մամբրէ արք. եւ Ազգ. վարչութեան երկու ներկայացուցիչը պտոյտ մը կատարած էին Մակեդոնիա եւ Թրակիա, մխիթարելով ժողովուրդը : Այս առթիւ հրատարակուած զեկոյցէն կ'իմանանք թէ Քոմոթինիի մէջ (Կիւմիւլճինա) կան 216 Հայեր, Նէա Օրէսթիատայի մէջ, — կան 14 ընտանիքներ որոնք հակառակ եկեղեցիէ եւ դպրոցէ զրկուած ըլլալուն, ամուր կառչած են հաւատքին և մայրենիլեզուին : Աղեքսանդրուպոլսոյ մէջ Հայերը երբեմն կը փայլէին ազգային կենսունակութեամբ : Այժմ քաղաքին մէջ կան 50 տընուոր Հայեր : Հակառակ դպրոցէ զրկուած ըլլալուն բոլորը հայերէն կը խօսին : Այցելած են նաեւ Գաւալա, Քսանթի, Տրամա, Սէրէզ, ուր Ասլանեան անուն ատամնաբոյժ մը պատմած է թէ շրջակայ գիւղերուն մէջ կը գտնուին բաւական թիւով Հայեր : Սակայն տեղացի Յոյներուն հետ ամուսնացած եւ ուծացած են :

ՀԱՐԱՒ. ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ կաթող. պատուիրակը Սիոն եպիսկ. պտոյտ մը կատարած է իր շրջանի հանրապետութեանց մէջ : Ուրուկուէյի մէջ կազմած է Երիտասարդաց եւ Տիկնանց միութիւններ եւ համերաշխ մթնոլորտ մը հաստատած գաղութին մէջ : Պրազիլիոյ մէջ այցելած է Սէն Փաւլօ ուր բացումը կատարած է կիրակնօրեայ դպրոցին, վարիչ կարգելով Օր. Էֆրոնիա Գույէմքեարեանը, իսկ երաժշտութեան ուսուցիչ Մառի Փամպուքեան : Առաջին առթիւ դպրոց յաճախել ըսկսած են 150 աշակերտ : Դպրութեան չորս աստիճաններ տուած է 22 պատանիներու, իսկ սարկաւագ ձեռնադրած է Յակոբ Քիւրքճեանը :

ԱՄՈՒՍԻՆԸ. — Լսեցի որ այս ցուրտին բոլորովին մերկացեր ես, որպէսզի նկարիչը նկարդ աւարտէ :

ԿԻՆԸ. — Ճիշդ է, բայց սենեակին մէջ վառարան վառած էր ...

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (2)

Ո՞Վ ՍՊԱՆՆԵՑ

●

— Բոլորովին չեմ գիտեր թէ երբ եւ ինչպէս սկսաւ գործը :

— Հաւատացէք ինծի, Օրիորդ, որ ըսկիլը բան մը չէ, դժուարը ո՞ւր վերջացնելն է : Գոնէ ես այնպէս կը զգամ, երբ ճառ կը խօսիմ : Մէկը պէտք է թեւէս քաշէ որ տեղս նստիմ :

— Օհ, կը կատակէք, բժիշկ :

— Բոլորովին լրջօրէն կը խօսիմ : Ուրե՞մն, ի՞նչ որոշեցիք :

Ուրիշ խղճահարութիւն մը եւս կը չարչրկէր զիս : Փոքր վարանումէ մը վերջ, պատասխանեցի.

— Ահաւասիկ ... Տոքթո՛ր, կը վախնամ որ շատ անձնական կը դառնայ պատմութիւնս :

— Աւելի լաւ, աւելի լաւ, որքան կրնաք ձենէ բան մը աւելի խառնել, ըրէք : Պահեցէք ձեր անձնականութիւնը : Կծու եղէք, յանդուգն ձեր դատողութիւններուն մէջ, բայց դէպքերը ներկայացուցէք ձեր հասկցած ձեւով : Միշտ կարելի է ջնջել անտեղի մասերը : Ուրեմն գործի : Ձեր հաւասարակշիռ մտքով վստահ եմ որ պիտի կարենաք խելացի կերպով ներկայացնել այս գործը :

Վիճակը ձգուած էր : Խոստացայ կարելիս ընել :

Նախ կը կարծեմ անհրաժեշտ է որ ինքզինքս ներկայացնեմ : Երեսուներկու տարեկան եմ եւ կը կոչուիմ Էմի Լիթըրէն : Իմ հիւանդապահուհիի արհեստս ի գործ դրած եմ Ս. Քրիստափորի հիւանդանոցին մէջ, Լոնտոն : Յետոյ երկու տարի աշխատած եմ գաւառական մայրանոցի մը մէջ : Չորս տարի գաւառական մասնաւոր հիւանդանոցի մը մէջ աշխատելէ վերջ Իրաք մեկնեցայ մի ոմն Տիկին Քէլզէյի մը հետ : Իր զաւկին ծննունդին շրջանին խնամեցի զինքը : Իր ամուսնոյն կ'ընկերանար Պաղտատ հաստատուելու, հոն սանտու մը բռնեց իր երախային համար : Փափուկ առողջութիւն մը ունենալուն, իր երեխային հետ այս ճամբորդութիւնը այնքան կը մեծցնէր որ : Այնպէս որ Պ. Քէլսիի առաջարկեց որ ես ալ իրենց ընկերանամ, ճամբորդութեան ընթացքին երախան խնամելու համար, վերադարձի ծախքերս ալ վճարել յանձն առաւ, եթէ Լոնտոն վերդարձող Անգլիացիներ չգտնուէին, իրենց նորածին երախային խնամքը ինծի յանձնելու համար : Աւելորդ է նկարագրել ձեզի այս ընտանիքը : Երախան անուշիկ բան մըն էր, մայրը թէեւ շատ ջղային, միշտ շատ լաւ վերաբերում մը ցոյց տուաւ ինծի հանդէպ : Ճամբորդութիւնը շատ հաճելի էր : Իմ առաջին երկար ծովային ճամբորդութիւնս էր :

Տոքթ. Րեյլի նոյն նաւով կը ճամբորդէր : Այս սեւ մազերով եւ երկար դէմքով մարդը ցած եւ մելամաղձոտ ձայնով մը ամէն կարգի հաճելի կատակներ կ'ընէր : Շատ կը սիրէր կատակել հետս եւ իմ ներկայութեանս ամէնէն տարօրինակ բաները կը պատմէր, տեսնելու համար թէ պիտի հաւատայի : Պաղտատէն մէկուկէս օրհեռու Հասանիէյի քաղաքային հիւանդանոցին վիրաբոյժն էր :

Շաբաթ մը ի վեր Պաղտատ էի արդէն, երբ օր մը փողոցը իրեն հանդիպեցայ : Ուզեց հասկնալ թէ երբ կը ձգէի Քելսի ընտանիքը :

Այս հարցումը շատ զարմացուց զիս, քանի որ գիտէր արդէն թէ անոնք իրենց նոր սանտուն ունէին քանի մը օրէ ի վեր :

Ըսաւ թէ գիտէր որ այդ սանտուին նախկին տէրերը Անգլիա մեկնած են եւ կ'ուզէր գիտնալ իմ ծրագիրներս :

— Խնդիրը այն է Օր. Էմի, որ նոր գործ մը ունիմ ձեզի համար :

— Հիւանդի՞ մը քով :

— Այսինքն բոլորովին հիւանդ մը չէ : Տիկին մըն է որ երբեմն որոշ տագնապներ կ'ունենայ :

— Օհ, հասկնալի էր թէ ինչ կարգի հիւանդներ են ասանկները, խմիչք կամ մորֆին : Տոքթ. Տէյլի աւելին չըսաւ :

— Այո, շարունակեց, Տիկին Վէյտըր մը : Ամուսինը ամերիկացի է, աւելի ճիշդ՝ ամերիկաշուէտացի : Հնագիտական պեղումներու շատ ընդարձակ գործ մը կը վարէ :

Եւ բացատրեց թէ այս արշաւախումբը պեղումներ կը կատարէ Նինուէի նման մեծ քաղաքի մը տեղին վրայ : Կեդրոնը հաստատուած էր Հասանիէյէն ոչ շատ հեռու, աւելի շատ ամայի վայրի մը մէջ, իսկ փրոֆ. Լէյտըր ժամանակէ մը ի վեր մտահոգ էր իր կնոջ առողջութեանը մասին :

— Շատ մանրամասնութիւններ չտուաւ, բայց այնպէս կը թուի թէ իր կինը ենթակայ է ջղային յաճախակի սոսկումներու :

— Զինքը օրն ի բուն մինա՞կ կը ձգեն տեղացի ծառաներուն հետ, հարցուցի :

— Օհ, ոչ, եօթը – ութ հոգինոց ճերմակներու խումբ մը կայ : Չեմ կարծեր թէ մինակ կը մնայ տան մէջ : Եւ սակայն միշտ այլանդակ վիճակներու կը մատնուի : Վէյտըր չափազանց զբաղած է, բայց կը պաշտէ իր կինը եւ կ'ազդուի տեսնելով անոր այս տառապանքը : Սիրտը պիտի հանգստանայ եթէ գիտնայ որ ան կը գտնուի լուրջ եւ ձեռնհաս անձի մը հսկողութեան տակ :

— Իսկ Տիկին Լէյտըր ի՞նչ կը մտածէ այդ մասին :

(Շար.)

միայն հօրմէն ժառանգած հողը։

× Նոյն օրը կարգ մը փոփոխութիւններ կատարուեցան դահլիճին մէջ։ Ապահովութեան տեսուչը, գնդ. Զէքերիա Մոհիէտտին, ներքին գործերու նախարար նշանակուեցաւ, յաջորդելով գնդ. Նասըրի, որ կը մնայ փոխ-վարչապետ։ Ուրիշ բարձրաստիճան սպայ մը, գնդ. Կամալ Սալեմ, նշանակուեցաւ հաղորդակցութեանց նախարար։ Այս փոփոխութիւններով այժմ դահլիճին անդամ են զինուորական խորհուրդին վեց անդամները, գլուխն ըլլալով նախագահը, զօր. Նեկիպ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԵՐԼԻՆԻ արեւմտեան շրջանի քաղաքապետին՝ Ռէօյթըրի յուղարկաւորութեան կը մասնակցէին աւելի քան մէկ միլիոն քաղաքացիներ, ինչ որ տեսնուած չէ Վիլհէլմ Ա. կայսեր թաղումէն ի վեր (1888)։

ԻՏԱԼԻՈՅ ապահովութեան տեսչութիւնը ձերբակալեց եօթը կարմիր լրտեսներ, որոնք զինուորական գաղտնիքներ կը հաղորդէին Մոսկուա, Վիէննայի եւ Փրակայի ճամբով։ Ասոնք ցանց մը կազմած էին երկար ատենէ ի վեր։ Պիտի դատուին մասնաւոր ատեանի մը առջեւ։

ԿԱԹՆԵՂԷՆԻ գիները յանկարծ բարձրացան Փարիզի մէջ։ Թերթերը չարաշահութեան կը վերագրեն եւ կ'ըսեն թէ կառավարութիւնը պիտի գրաւէ կարագի պահեստները։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ պետութիւնները կը պատրաստեն իրենց պատասխանը՝ Մոսկուայի վերջին ծանուցագրին։ Չըրչիլ նոր կոչ մը պիտի ուղղէ չարաթ օր, Զօրսերու ժողով գումարելու համար։ Մոսկուա համաձայն կ'երեւայ ոչ-յարձակման դաշինքի մը, պայմանաւ որ Գերմանիա չվերազինուի։

ԹՈՒՐՔԻԱ Ապահովութեան Խորհուրդին անդամ ընտրուեցաւ հոկտ. 5ին։ Ութ անգամ քուէարկութիւն կատարուեցաւ, եւ վերջապէս Լեհաստանի դէմ Թուրքիան ընտրուեցաւ 19ի դէմ 40 ձայնով։ Միւս նորընտիր անդամներն են Նոր Զելանտա եւ Պրազիլիա, որոնք ընտրուեցան մէկ անգամէն։ Պ. Վիշինսկի առաջարկեց անփոփոխ պահել 1946ի համաձայնութիւնը, որ ներկայացուցիչ մը կը վերապահէ արեւելեան Եւրոպայի երկիրներուն համար (բոլորն ալ Խ. Միութեան արբանեակներ)։ Մ. Նահանգներու պատուիրակը, որ ջերմապէս կը պաշտպանէր Թուրքիոյ թեկնածութիւնը, պատասխանեց թէ համաձայնութիւնը մէկ տարուան համար էր։ Առաջին քուէարկութեամբ Թուրքիա առած էր 32, Լեհաստան՝ 18 (60ի վրայ)։

ԹԵՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ հինգ օր պայմանաժամ տրուած է տոքթ. Մոսատեղի, պաշտպան փաստաբան մը նշանակելու համար։ Նախկին վարչապետը պատասխաներ է — « Ես պիտի պաշտպանեմ ինքզինքս »։ Ի հարկին հինգ օր պայմանաժամ եւս պիտի տրուի։ Երբ փաստաբանը նշանակուի, տասը օր ժամանակ ունի, թղթածրարը պատրաստելու համար։

ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ գինը պիտի զեղչուի 7 առ հարիւր, կազին գինը՝ 10 առ հարիւր, կառավարութեան որոշումով։ Կարագին գինն ալ պիտի զեղչուի։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ դէմ առեւտրական պայքար մը սարքելու առաջարկ մը տուած էր Իրաքի վարչապետը։ Պատասխանեց թէ այդպիսի որոշում մը կ'ինայ ոչ թէ Իրաքի, այլ բոլոր արաբական պետութեանց վրայ։

ԱՒՍՏՐԻՈՅ անգլ. զօրքը հոկտեմբեր 1ին պարպեց Լինցի շրջանը։ Հետզհետէ պիտի կրճատէ միւս զօրամասերն ալ։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒՆ մէջ փորձեր կը կատարուին Հիւս. Քորէացիի մը կողմէ յանձնուած «Միկ. 15» օդանաւի մասին որ շատ հին կը համարուի։

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ երկու մասերուն միջեւ երթեւեկը ազատ հռչակելու համար առաջարկ մը ներկայացուցած էին արեւմտեան պետութեանց մարզպանները։ Խ. Միութեան ներկայացուցիչը, Սեմենով, նորէն մերժեց, ըսելով թէ այս խնդիրը պէտք է ձգել արեւելեան եւ արեւմտեան Գերմանիոյ կառավարութեանց։

ՊՈԼՍԷՆ կը հեռագրեն թէ երկու երկիրներու պատմութեան մէջ առաջին անգամ ըլլալով յոյն եւ թուրք զինուորները, որոնք դարերով կռուած են իրարու դէմ, Թրակիոյ մէջ, միասին մասնակցեցան վերջին ռազմափորձերուն։ Երկու պետութեանց զօրամասերը միացան Քեշանի մէջ, ամերիկացի զօրավարին հրամանատարութեան տակ եւ միասին պիտի յարձակին դէպի հիւսիս-արեւմուտք։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՀՈԿՏ. 31, ՇԱԲԱԹ ԳԻՇԵՐ

ԳՆԵԼ ԵՒ ԿԱՐԴԱԼ ՀԵՏԵՒԵԱԼ ԳԻՐՔԵՐԸ

(Դիմելով հայ գրավաճառներուն)

ՅՈՒՇԱՊԱՏՈՒՄ Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ (1890 – 1950) Հրատ. Հ. Յ. Դ. Բիւրոյի։ 636 էջ։ Ընտիր տպագրութեամբ եւ պատկերազարդ։ Տպ. «Հայրենիք»։

ԲՈԼՇԵՒԻԶՄԸ ԵՒ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ, կուռ ուսումնասիրութիւն մը՝ վաւերական փաստերով եւ վկայութիւններով։ 675 էջ։ Գրեց՝ Վ. Նաւասարդեան։ Տպ. «Յուսաբեր»։

ԻՄ ՅՈՒՇԵՐԸ, Վահան Փափազեան։ Ա. եւ Բ. հատոր։ Երկու ստուար հատորներ, պատկերազարդ։

ԴԷՄՔԵՐ ՀԱՅ ԱԶԱՏԱԳՐԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԷՆ. Գ. Լազեան։ 400 մեծադիր էջ։ Պատկերազարդ։ Տպ. «Յուսաբեր»։

ԳՐԱԿԱՆ ԳՈՀԱՐՆԵՐ միջնադարեան աշխարհաբար գրականութեան եւ ժողովրդական բանահիւսութեան։ Կազմեց՝ Կ. Սասունի։ 524 մեծադիր էջ։ Հրատ. Համազգային ընկերութեան։ Տպ. Պէյրութ։

ՓԱՐԻԶԻ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԷՆ

Փարիզի Աղքատախնամի վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ քարտուղարութիւնը փոխադրուած է 32 ռիւ թը Թրէվիզ։

Ուրեմն այսուհետեւ դիմել նոր հասցէին։

Կեդրոնատեղին՝ միշտ 15, ռիւ ժան Կուժօն, Փարիզ (8)։

× Աղքատախնամը շնորհակալութեամբ ստացած է Քիւրքճեան եղբայրներէ (Օլնի) 5000 ֆրանք, Տէր Յովհաննէսեանէ (Քրէմլին) 3000 ֆրանք, Տատուրեան Նազարէթէ (Իսի) 2000 ֆրանք։ Ֆօթօ Ֆէպիւսէ (Քան) 5 հատոր գիրք ծերանոցներուն համար, Ս. Պէյլըրեանէ չորս հատոր գիրք ծերանոցներուն համար։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Մուրատ Ռափայէլեան նախկին աշակերտներու միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղը, կուզայ ծանուցանել որ 21 Նոյ. շաբաթ գիշեր իր առաջին պարահանդէսը պիտի տայ։ Կը խնդրուի նկատի առնել։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

Տիկին Նուարդ Տիլսիզեանէ (Միլանօ) ստացած ենք վեց հազար ֆրանք։ Դարձեալ Միլանոյէն բարեկար Տիկինէ մը՝ չորս հազար ֆրանք։

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ.— Տէր եւ Տիկ. Մ. Շամլեան կը նուիրեն 500 ֆրանք, ողբացեալ Գրիգոր Առաքելեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի Կ. Խաչին։

ԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ

Նախաձեռնութեամբ Համա-Խարբերդի «Եփրատ» երկսեռ միութեան կողմէ։

10 Հոկտ. շաբաթ իրիկուն ժամը 21ին, Քաֆէ Նուայի ներքնասրահը։

Օշականի յաջող գործերէն՝

« ԾԱԿ ՊՏՈՒԿ »Ը

Կը պաշտպանեն.— Հայրապենց Նազիկը Տիկիններ Սուքիասեան եւ Քէօսէեան։ Զաքարենց Զաքարը Պ. Պ. Լ. Վանլեան եւ Գ. Փիլիկեան։ Ժիւրիի մաս կը կազմեն.— Տիկիններ՝ Ա. Գասպարեան, Ա. Միսթիկ, Պ. Պ. Փիրանեան, ՏէրՍնդրէասեան, Հացագործեան, Մէթր Կարապետեան եւ Զամարեան։

Մուտքը ազատ է

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ ՏԱԼՈՎ ՈՒՇ – ԿԱՆՈՒԽ ԿԸ ՇԱՀԻՔ

« Յառաջ » բազմաթիւ բաժանորդներ ունի ոչ միայն Ֆրանսայի եւ հարեւան երկիրներու, այլ եւ Միջին Արեւելքի, Ալժերիոյ, Մարոքի, Թունուզի մէջ եւ Ափրիկէի խորքերը, (Քամերուն, Քոնկօ, Եթովպիա եւն.)։

Պոլսոյ եւ Լիբանանի իր երկու տարուան թատերական շրջանէն վերադառնալով

ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆ

կը ներկայացնէ Նոյ. 9, երկուշաբթի երեկոյ Թէաթրը տ'Իէնայի մէջ։

Իր թատերգութիւններէն՝

ԵՐԿՈՒ ՃԱՄԲԱՅ

Այժմէական քոմէտի երեք արար։

Կը խնդրուի նկատի ունենալ թուականը։

ՇՆՈՐՀԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ. — Ց. Կ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղը շնորհաւորելով ընկերուհի Օր. Ազատի Ոսկանեանի ամուսնութիւնը, երկու հազար ֆրանք կը նուիրէ կարօտեալի մը։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Խորէն Խունտավիլեան ընտանիքը հրապարակով իր խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնէ Նիսի, Մոնթէ Քարլոյի եւ Լիոնի հայրենակիցներուն, որոնք իրենց սիրայօժար եւ առատաձեռն աջակցութիւնը ընծայեցին իրենց սիրեցեալ զաւկին 12ամեայ Էլիզէի պատահած դժբախտութեան առթիւ (մէկ ոտքին ամբողջական անդամատումը Լիոնի հիւանդանոցին մէջ)։

— Շաւիլէն Տէր եւ Տիկին Նալպանտեան եւ պարագաները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, կամ նամակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց սիրելի աղջկան՝ Ովսաննայի արկածալի մահուան առթիւ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Ժիրայր Թէկէքճեան, Պոլսեցի, հօրը անունը Կարապետ, մօրը՝ Երանուհի, 1917ին Մարսէյլ եղած է, ուրկէ Օտար Լեգէոն մեկնած պէտք է ըլլար։ Տեղեկացնել Տիկին Աչճեանի,

36, Emile Dequin, Vincennes, Seine

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

■

Հ. Յ. Դ. ԵԳԻՊՏԱՅԻ կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Քրիստափոր, Ռոստոմ, Մ. Շօթնեղրայրեան, Րաֆֆի, Փոթորիկ եւ Վահան Խորէնի խումբերու բոլոր ընկերները անխտիր այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 20.30ին, Սօսիէթէ Սավանթին մէջ։ Շատ կարեւոր օրակարգ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.—

ՆԻԿՈԼ ԴՈՒՄԱՆ ենթկ. հոկտ. 11ին ժամը 15.30ին։

ԳԷՈՐԳ ՉԱՎՈՒՇ խումբը հոկտ. 11ին ժամը 15ին։

ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ խումբը այս չորեքշաբթի ժամը 21ին։

ՄՈՒՐԱՏ խումբը այս. կիրակի ժամը 15.30ին։

ԽԱԺԱԿ խումբը այս կիր. ժամը 15.30ին։

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. « Արդութեան » խումբի ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյ ժամը 21ին։ Կարեւոր օրակարգ։

ՏԷՍԻՆ.— Հ.Յ.Դ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, Հ.Յ.Դ. Տան մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ՍԵԲ. ՄՈՒՐԱՏ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑԸ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր գործօն. պատուոյ եւ համակիր անդամները 18 Հոկտեմբեր կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ չորսին, ռիւ տը լա Տէֆանս, Խըրիմեան վարժարանի սրահը։ (Կնիք)

ՀԱՅ - ԹԱՏՐՈՆ ՆՇԱՆԵԱՆ ԱՄՈԼԸ

Այս հինգշաբթի գիշեր ժամը 20.45ին Սինէմա Ֆլօրէալի մէջ։

Մասնակցութեամբ Մարսիլահայ բեմի սիրուած դէմքերու՝ Կ. Մութաֆեանի, Ազատ Սէրէնկիւլեանի եւ Գ. Թիւթէլեանի կը ներկայացնեն Պրամսօնի գլուխ գործոց տաամը, երեք արար՝

ՓՐՈՖԷՍԷՕՐ ՔԼԵՆՈՎ կամ ԱՐԱՐԻՉ ՆԵՐԵՑԻ ՔԵՁԻ

Թարգմանութիւն եւ բեմադրութիւն՝ Տ. Նշանեանի։

Գիները սովորական։

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. Վեցամս. 1300
Արտասահման՝ տարեկան 3000 ֆր.: ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 8 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ • JEUDI 8 OCTOBRE 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7187 | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 9ՐԴ ՏԱՐԻ: ԹԻՒ 2598

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹՆՃՈՒԿ

Տժգոյն բառ մը որ չափազանց տկար է, պատկերացնելու համար միջազգային-քաղաքական քաոսը :

Կը գործածենք զայն իբրեւ խտացումը երեք-չորս Մեծերու յարաբերութեանց :

Այո, կատարեալ թնճուկի մը վերածուած են այդ յարաբերութիւնները: Եւ բարեմիտ մարդիկ ի զուր կը փորձեն ելք մը գտնել :

Անցեալ շաբթու իբրեւ աւետաբեր լուր հաղորդուեցաւ թէ Մ. Նահանգներու նախագահը ուշադրութեամբ կ'ուսումնասիրէ նոր ծրագիր մը, — ոչ-յարձակման դաշինք Խ. Միութեան հետ :

Այս առթիւ հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, ծրագրին հեղինակն է Ամերիկայի ռամկավարներու նախագահական թեկնածուն, Սթիվընսըն, որ վերջերս քննական պտոյտ մը կատարեց երեսուն երկիրներու մէջ :

Միեւնոյն ատեն լսուեցաւ թէ արեւմտեան Եւրոպայի քաղաքական շրջանակներն ալ համաձայն են այս ծրագրին :

Անցեալ Մայիսին, Անգլիոյ պահպանողական վարչապետը, Չըրչիլ, նոյն տեսակէտը կը պաշտպանէր, առաջարկելով նոր Լոքարնօ մը կնքել :

Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը, Տոքթ. Ատընաուըր, անմիջապէս ձայնակցեցաւ: Անշուշտ առանց մոռնալու իրենց «արեւելեան նահանգները» որոնք անջատուած են եւ ենթակայ բռնութեանց :

Այդ, ծրագիրը հազիւ արծարծուած, ընդդիմադիրներ ձայն բարձրացուցին :

Ամենավերջինը եւ ամէնէն հեղինակաւորը մէջտեղ դրած է բանաձեւ մը որ լրջօրէն կը զբաղեցնէ քաղաքական շրջանակները :

Ամերիկացի ծերակուտական մըն է այդ հեղինակութիւնը,— Նոլէնտ, հանրապետական մեծամասնութեան առաջնորդը, որ հանգուցեալ Թէֆթի դերը կը կատարէ: Ոչ միայն Այզընհաուըր եւ իր կառավարութիւնը, այլ եւ արեւմտեան Եւրոպայի ներկայ վարիչները չեն կրնար անտեսել իր խօսքն ու դիրքը :

Ի՞նչ կ'ըսէ ծերակուտական Նոլէնտ :

Պարզապէս կը յիշեցնէ այն յանձնառութիւնը որուն համար ճակատ յայտարարած են Մ. Նահանգները եւ միւսները, յանուն ազատութեան եւ խաղաղութեան :

Իր կարծիքով, բոլորովին սխալ է ոչ-յարձակման դաշինք մը կնքել Խ. Միութեան հետ, մինչեւ որ ան յանձն չառնէ իրապէս արտօնել ազատ ընտրութիւններ՝ արեւմտեան Գերմանիոյ, Լեհաստանի, Չեխոսլովաքիոյ, Հունգարիոյ, Ռումանիոյ, Պուլկարիոյ, Լեթոնիոյ, Լիթուանիոյ եւ Էսթոնիոյ մէջ:

— Ոչ-յարձակման դաշինք մը կնքել առանց ազատ ընտրութեանց երաշխիքին՝ կը նշանակէ տեւական գերութեան մը մատնել այն ժողովուրդները որոնք Սովետներու լուծին տակ ինկած են 1939էն ի վեր: Պատուաւոր խաղաղութիւն մը պիտի չըլլար այդ, այլ նոր Եալթա մը, նոր Փոցտամ մը»:

Եւ քայլ մըն ալ յառաջ նետուելով, կը յայտարարէ .

— «Ոչ-յարձակման դաշինք մը պէտք է երաշխաւորէ միայն մէկ սահման Խ. Միութեան համար — 1939ի սահմանը»:

Բնականաբար Մոսկուան փոխարինութիւն մըն ալ պիտի ստանայ, — եթէ արտօնէ ազատ ընտրութիւններ կատարել արբանեակ երկիրներուն մէջ : «Կարելի է երաշխիքներ տալ թէ այդ երկիրները ազատագրուելէ ետք պիտի չօգտագործուին Արեւմուտքի կողմէ, իբրեւ ցատքոց (խարիսխ) համայնավար աշխարհին դէմ » :

Եթէ Մոսկուան ընդունած ըլլար այս տարրական պահանջը,— ինքնորոշման իրաւունք եւ ազատ ընտրութիւններ, ինչո՞ւ երկուքի պիտի բաժնուէր աշխարհը..

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ԱՅՍՕՐ ՊԻՏԻ ՊԱՏԱՍԽԱՆԷ ՀԱՐՑԱՊՆԴՈՒՄՆԵՐՈՒՆ

Խաղաղ անցաւ Ազգ. ժողովի նստաշրջանին վերաբացումը: Դուրսը բարեկարգութեան կը հսկէին 400 ոստիկաններ, ի նախատեսութիւն թշնամական ցոյցերու : Բայց որեւէ միջադէպ չպատահեցաւ : Ամբողջ օրը մօտ հարիւր պատուիրակութիւններ, իւրաքանչիւրը հինգ հոգինոց, կարգի կը սպասէին, իրենց պահանջները կամ բաղձանքները ներկայացնելու համար :

Այս պատուիրակութիւնները եկած էին ի պատասխան Աշխատանքի Դաշնակցութեան կոչին: Նոյն կազմակերպութիւնը գործադուլ մըն ալ հրահանգած էր չորս ժամուան համար, կազի եւ ելեկտրականութեան աշխատաւորներուն, բայց սպասուած արդիւնքը չունեցաւ, ինչպէս կը հաստատեն տեղական թերթերը: Կարգ մը խանգարումներ տեղի ունեցան եւ թղթաբերն ալ ուշացաւ Փարիզի քանի մը թաղամասերուն մէջ :

Նիստը կարճ տեւեց: Ընկերվարական խմբակցութեան վարիչը եւ համայնավար երեսփոխան մը գանգատեցան թէ Ազգ. ժողովին դիւանը նկատի չէր առած արտակարգ նիստ գումարելու առաջարկը : Նախագահ Էռիօ բացատրեց անցուդարձը, միեւնոյն ատեն դիտել տալով թէ «շատ մը ստորագրութիւններ կեղծ էին: Ես ուզեցի պաշտպանել ժողովին պատիւը» : Համայնավար խմբակցութիւնը պարսաւանքի բանաձեւ մը առաջարկեց: Յետոյ ձեռնարկուեցաւ օրակարգին պատրաստութեան: Սեղանին վրայ կան 63 հարցապնդումներ: Դիւանը առաջարկեց նախ քննել անոնք որ կապ ունին ընկերային կացութեան հետ: Վիճաբանութիւնները սկսած էին արդէն եւ պիտի շարունակուին այսօր, հինգշաբթի եւ վաղը, ուրբաթ : Տասնըհինգ ճառ կը նախատեսուի: Խօսք առած են 19 երեսփոխաններ :

Առաջին ատենախօսը, Պ. Տէփռէօ (ընկերվարական) բացատրեց թէ անցեալ օգոստոսի գործադուլները հետեւանք էին « թշուառութեան, ընկերային անարդարութեան, անշարժութեան եւ դրդիչներուն»: Երկրորդ ատենախօսն ալ ընկերվարական մըն էր, Պ. Կազիէ, որ պահանջեց ջնջել բանթողներուն տրուած պատիժները :

Համայնավար ներկայացուցիչը «պլէֆ» կոչեց գիները զեղչելու պայքարը, «քանի որ կառավարութիւնը կը շարունակէ պատերազմի քաղաքականութիւն մը վարել եւ կը մերժէ պատժել շահադէտները»: Եւ պահանջեց հետեւիլ «խաղաղութեան եւ ընկերային բարենորոգման քաղաքականութեան մը »:

Վերջին լուրերու համաձայն, վարչապետը պիտի պատասխանէ այսօր, հինգշաբթի: Վաղն ալ վստահութեան քուէ պիտի պահանջէ: Առ այժմ տագնապ մը չի նախատեսուիր :

× *Կառավարութիւնը որոշած է շարունակել գիներու կրճատման քաղաքականութիւնը: Կարագին գինը չափազանց բարձրացած ըլլալով, պահեստէն հրապարակ հանուած է 4000 թոն: Տեղական թերթերը կը գրեն թէ այս պահեստը կազմուած է 520 - 540 ֆրանք հաշուելով գինը: Մթերման ծախքը 35 ֆրանք հաշուելով, կառավարութիւնը կրնայ դնել 650 - 660 ֆրանքէն, հետեւաբար ազդել շուկային վրայ :*

ՎՏԱՆԳԱՒՈՐ խլրտումներ ծագած են անգլ. Կուիանիոյ մէջ, համայնավարներու նախաձեռնութեամբ : Կառավարութիւնը մարտանաւեր եւ զօրք ղրկեց անմիջապէս, կանխելու համար արիւնահեղութիւնները:

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ԶԻՆԱՐՇԱՒԸ

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐԻ ՆՈՐ ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Մ. Նահանգներու նախագահը նոր եւ աւելի ուժեղ ազդարարութիւն մը ուղղեց հիւլէական զէնքերու վտանգներուն դէմ, ճառ մը խօսելով միացեալ եկեղեցւոյ կիներու համագումարին առջեւ: Ըսաւ թէ « շնորհիւն Աստուծոյ պիտի աշխատի որ հիւլէական ուժը միայն խաղաղասիրական նպատակներու համար օգտագործուի » :

Այս առթիւ բացատրեց թէ ինչ ահաւոր հետեւանքներ կրնայ ունենալ հիւլէական պայթիւնը: «Եթէ ահուսարսափը եւ մահը ընտրենք, պիտի տեսնենք սունկի պէս ամպեր որոնք կը ծփան օդին մէջ: Պիտի տեսնենք միայն յանկարծական եւ զանգուածային կործանում, — քաղաքներ քարուքանդ, լեռնակուտակ դիակներ : Թող չըսեն թէ անխուսափելի է այս արհաւիրքը: Հիւլէական ահեղ, տիտանեան ուժը պէտք է գործածուի յօգուտ մարդկութեան » :

Նախագահը յետոյ պարզեց այն պայմանները որոնք անհրաժեշտ են «արդար եւ տեւական » խաղաղութեան համար : «Կարելի չէ աշխարհի խաղաղութիւնը ապահովել սպառնալիքներով կամ նշանախօսքերով, ոչ ալ բռնի ուժով, հրամանագրի մը կամ դաշնագրի մը հրաշագործ գաւազանով: Անհրաժեշտ են յամր, արի եւ համբերատար ջանքեր » :

Ժողովին ներկայ էին 5000 ունկնդիրներ:

ՈՉ-ՅԱՐՁԱԿՄԱՆ ԴԱՇԻՆՔԸ

Նոյն օրը Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարն ալ ճառ մը խօսեցաւ լրագրական ասուլիսի մը առթիւ, մասնաւորապէս ծանրանալով ոչ-յարձակման դաշինքի առաջարկին վրայ : Ըսաւ թէ Մ. Նահանգները եւ իրենց զինակիցները ջանքեր կը թափեն յարաճուն սերտութեամբ, արեւմուտքի եւ արեւելքի լարուած յարաբերութիւնները մեղմացնելու համար, վասն զի ծանր վտանգներ կրնան ծագիլ զանգուածային քանդումներու զէնքերէն: «Մ. Նահանգները արդէն Խ. Միութեան կապուած են ոչ-յարձակման ընդհանուր համաձայնութեամբ մը, քանի որ երկու երկիրները ստորագրած են Ազգաժողովին ուխտը: Այս դաշինքը բոլոր անդամներուն կ'արգիլէ բռնութեան դիմել: Ի՞նչ կարելի է աւելցնել անոր վրայ: Կան մասնաւոր պարագաներ կամ կացութիւններ: Ես արդէն յայտարարեցի Ազգաժողովին մէջ թէ Ֆրանսա եւ Խ. Միութիւնը չարաչար տուժեցին գերմանական նախայարձակումէն եւ թէ իրաւունք ունին երաշխիքներ պահանջելու այդ յարձակման կրկնութեան դէմ : Գերմանիան անդամ չէ Ազգաժողովին, հետեւաբար կապուած չէ անոր ուխտով: Եւրոպական միացեալ բանակի դաշնագիրը լաւագոյն երաշխիքները կը ներկայացնէ գերման զինապաշտութեան մը վերածնութեան վտանգներուն դէմ» :

Պ. Ֆ. Տըլըս աւելի տարտամ լեզու մը գործածեց, ներկայ սահմաններու խնդրին առթիւ: «Կան քանի մը բանաձեւեր որոնք այժմ կը քննուին Ուաշինկթընի, Լոնտոնի, Պոնի եւ Փարիզի մէջ: Ժամանակը չէ անձնական կարծիք յայտնելու: Մ. Նահանգները ուղղակի պիտի մասնակցին երաշխիքներու որեւէ դրութեան, իբրեւ անդամ Ատլանտեան դաշինքին եւ պարզապէս այն պատճառով որ զօրաբաժիններ ունին Եւրոպայի մէջ »:

Նախարարը բացատրեց թէ իր յիշած «մասնաւոր կացութիւնը» կը վերաբերի ոչ միայն Գերմանիոյ, այլ եւ Աւստրիոյ եւ Քորէայի: Բանգէտներ այս խօսքէն կ'եզրակացնեն թէ Մոսկուա կրնայ հաւաստիքներ ստանալ թէ ապագային այդ երկիրները պիտի չօգտագործուին իբրեւ մեկնակէտ Խ. Միութեան դէմ ծրագրուած յարձակման մը:

Անտեսելով ծերակուտական Նոլէնտի յայտարարութեան (տես խմբագրականը), Պ. Տըլըս շեշտեց թէ «Մ. Նահանգները երբեք տեղի պիտի չտան բոլոր ժողովուրդներու ինքնորոշման իրաւունքի սկզբունքին վրայ»: Այս առթիւ յիշեց Ազգաժողովին մէջ խօսած ճառը ուր կ'ըսէր թէ խաղաղութիւն մը չի կրնար տեւական ըլլալ երբ կը ժխտէ արբանեակ երկիրներու ինքնորոշման իրաւունքը : Եւ աւելցուց. — «Մ. Նահանգները որեւէ զիջում պիտի չկատարեն, վստահելով Խ. Միութեան խոստումներուն, մինչեւ որ հաստատուն հաւաստիքներ չունենան թէ այդ խոստումները պիտի գործադրուին » :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

★

Ի՞ՆՉ Կ'ԸԼԼԱՆՔ ԿՈՐ ...

Եթէ Պոլիս գտնուէի, այս հարցումը պիտի ուղղէի տեղական թերթերուն :

Արդարեւ, ի՞նչ կ'ըլլանք կոր ...

Անցեալ շաբթու դիտել կուտայի թէ մեր բարձրաստիճան կղերին համար ալ ջուրի ճամբայ դարձեր է Պոլիսը :

Կուգան ու կ'երթան: Կ'երթան եւ կուգան: Մեծ մասը՝ օդանաւով : Եւ ընդհանրապէս հաճելի պտոյտ մը կատարած ըլլալու համար :

Չեմ ուզեր խանգարել ոչ իրենց վայելքը, ոչ ալ բարի նպատակները :

Բայց, ի՞նչ ժխոր է այս, պոլսահայ մամուլին մէջ:

Տպագրական ամենախոշոր տառերով խորագիրներ՝ երեք–չորս սիւնակի վրայ: Շռայլաբար, չտես նկարագրութիւններ՝ շողշողուն տիտղոսներով:

Եւ լուսանկարներ զանազան ընդունելութեանց, հանդիսաւոր պատարագներու, «չաթալ թագ»ով եւ գաւազանով: Առանց յիշելու «պերճիմաստ» ճառերը..

Կ'ընդունիմ որ այցելուները հոգեւոր մխիթարութիւն կը պատճառեն ժողովուրդին :

Բայց, տգիտութիւն չէ՞ այս տնավարի ժխորը այնպիսի քաղաքի մը մէջ ուր մարդիկ «նապաստակը կառքով կ'որսան»:

Ի վերջոյ ժողովո՞ւրդ ենք թէ հոգեւոր հօտ :

Ժամանակները բան մը պիտի սորվեցնե՞ն մեզի :

Եւ երեւակայել որ նոյն աղմկարար մամուլը կանգ չառներ որեւէ գռեհկութեան եւ խուժանավարութեան առջեւ, Պոլսոյ հանրային կեանքը պղտորելու, աս ու ան վարկաբեկելու համար, սկսելով օրուան պատրիարքէն:

Տակաւին չեմ խօսիր թրքավարի բարքերու եւ մատնանշումներու մասին, որոնց վարպետներն են նոյն դիմակաւոր «ղազէթաճի»ները :

ՎԱՀԷ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ յեղափոխական ատեանը ցկեանս տաժանակիր աշխատանքի դատապարտեց նախկին նախարար մը, Իպրահիմ Ֆարաղ, իբրեւ հայրենադաւ : Միեւնոյն ատեն անպարտ արձակեց դնդապետ Սաատէտտին Սոմպաթին, որ Կարպիէի շրջանին քաղաքական ոստիկանութեան պետն էր, դատապարտեալ նախարար Հատիի օրով: Իպրահիմ Ֆարաղ մերժեց իրեն դէմ եղած երկու ամբաստանութիւններ, — գործակցութիւն օտար շրջանակներու հետ եւ գործօն մասնակցութիւն ստորերկրեայ դաւերու : Ֆարաղ 50 տարեկան է եւ արհեստով փաստաբան : Յաճախ փոխանորդաբար վարած է արտաքին գործերու նախարարութիւնը: Թունդ կուսակից էր Նահասի (Վաֆտ): Եգիպտական օրէնքով ցկեանս բանտարկութիւնը համազօր է 25 տարուան :

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՓՐԿՈՒԹԵԱՆ ՀԱՐՑԸ

●

Հայկական Արտասահմանի մամուլը տարիներէ ի վեր կը գրաղի սերունդի փրկութեան հրատապ ու կենսական հարցով, որ բոլոր սրտցաւ Հայերու տառապանքն է, ի տես բողբող պատանեկութեան հեռացման դէպի օտար փարախներ :

Հայ ժողովուրդը իր աճաւոր տառապանքին հետ գուրգուրանքով պահած է իր մշակոյթը եւ եկեղեցին :

Հայրենիքէ զրկուած, ստեղծած է հոգեկան հայրենիք մը, միշտ անոնցմով ոգեւորուած :

Այս ցաւոտ խնդրով մտահոգ գրիչներ, քրքրեցին անցեալ դարերու կսկծալի պատմութիւնը, խղճմտօրէն ցոյց տուին հայրենիքէն հեռացող բազմութեանց թափած ճիգերը : Ամբողջ բազմութիւններ ճողոպրած՝ ահաւոր ջարդերէ, իրենց սիրտը ձգած պաշտելի հայրենի հողին վրայ, երկար երազած էին Հպարտ սարերը, օրօրուած՝ առուներու անուշ երգերով, ինչպէս մենք ալ այսօր, օտար ափերու վրայ :

Հիները, ընտելացած՝ միջավայրին, բարձրացուցին եկեղեցիներ, յիշատակարաններ եւ իրենց հարստութեան հետ կորսնցուցին նիւթական, բարոյական եւ հոգեկան անհամար գանձեր : Զկրցան տոկալ ժամանակի դաւադիր հիւծումներուն եւ այսօր իրենց ակօսուած հետքերը հազիւ կը նշմարուին :

Շատեր իրենց ուսումնասիրութեանց մէջ, առաջարկեցին հրահրել հայ գրքերու ընթերցանութիւնը, կազմել մշակութային Միութիւններ, Հրատարակչականներ, դասախօսութիւններ, Թանգարաններ ուր պէտք է ցուցադրուին ձեռակերտ առարկաներ, հնօրեայ գեղարուեստական գանձեր, թելադրեցին կազմակերպել ամէն ինչ որ կրնայ ոգեւորել սերունդը եւ վառ պահել ազգ. ոգին, — մտաւորականներու, համալսարանականներու համագործակցութիւն եւ նորեր պատրաստելու ծրագրեալ աշխատանք եւայլն եւայլն :(Տես Հր. Բալուեանի յօղուաշարքը «Յառաջ»ի, Մ. Սեւակի յօղուածները «Հայրենիք»ի մէջ, խմբագրականներով) :

«Յառաջ» եւ «Հայրենիք» — ինչպէս ուրիշ Թերթեր — երկարօրէն ծանրացան այս հարցին վրայ, իրենց խմբագրականներով :

Անշուշտ օգտակար են այս բոլոր թելադրութիւններն ու աշխատանքները, սակայն կարծեմ կը մոռնանք հիմնականը, — դպրոցը, սկսելով ծաղկոցէն :

Յաճախ կը քննադատենք եւ կը մեղադրենք նոր սերունդը, որ չաշխատիր, չի հետեւիր հայկական կեանքի, արժէք չի տար իր մայրենի լեզուին, մինչեւ անգամ կ'արհամարհէ հիները (իմա ծնողքը), անոնց կոշկոռ կապած սովորութիւնները, նիստուկացը, լեզուն եւ մշակոյթը :

Այս բոլորին հետ պահ մը լրջօրէն եւ «առանց խղճի խայթ ունենալու» մտածենք թէ ինչ տուած ենք՝ այն սերունդին որմէ կը դժգոհինք :

Նախ մեր զաւակները առաջնորդեցինք օտար դպրոց, մեր տնտեսական վիճակին հետեւանքով եւ քիչ մըն ալ չարչիի հոգեբանութեամբ : Սերունդը հասակ նետեց խորթ միջավայրի մը մէջ եւ ենթարկուեցաւ բարոյական եւ հոգեկան ազդեցութեանց, ատոր համապատասխան կազմուեցաւ եւ գոհ է այդ վիճակէն, որով հետեւ կաղապարուած է նոյն հոգեբանութեամբ :

Ասոնց վրայ եթէ աւելցնենք մեր անհոգութիւնը հանդէպ իրենց ընտանեկան դաստիարակութեան, պատկերը կը լրանայ : Մանուկը իր լոյծ վիճակին մէջ յանձնեցինք բրուտի մը որ ձեւ ու մարմին տուաւ իր նախասիրած կամ իրեն թելադրուած ձեւով : Այսօր ամանը շինուած է մեր ցանկութեան հակառակ : Ո՞վ է յանցաւորը : — Մենք : Ո՞վ առիթ տուաւ այս վիճակին : Մենք ...

Տղան իր առաջին կազմուածքին համապատասխան նետուեցաւ կեանքի ասպարէզը, հոն գտաւ իր ստացած կրթութեան յարմար մթնոլորտ, ուրեմն օտար չի զգար ինքզինքը, այլ մենք իրեն օտար ենք ...

Այսօր կ'անդրադառնանք աճաւոր աւերին որ գործուած է տարիներու ընթացքին, թէ մեր եւ թէ ազգային մարմիններու անհոգութեան հետեւանքով : Երէկուան մեր անտարբերութեան պատիժը այսօր համատարած սրտաբեկում եւ յուսահատութիւն կը պատճառէ մեզ :

Այս սերունդի՞ն է որ պիտի սորվեցնենք Սահակ - Մեսրոպի միւռոնահամ լեզուն, հանճարեղ հայ ցեղին մշակոյթը, Նարեկացիի աստուածաշնչական բանաստեղծութիւնը, մեր տաճարներու, արքայական պալատներու փարթամ ու նրբաճաշակ ճարտարապետութիւնը, նկարչութիւնը, Խորենացիի հոգեկան բարձր թռիչքով կառուցուած Հայոց աշխարհի պատմութիւնը եւ մեր հայրենի առաքինութիւնները : Ժողովրդական առածը կ'ըսէ. — «Զաւակը չծեծողը ծունկը կը ծեծէ» : Մենք ալ իր ժամանակին մեր զաւակներուն հիմնական կրթութեան հոգ չտարինք, անոր փրկութեան անհրաժեշտ աշխատանքին մէջ թերացանք եւ այսօր մեր ծունկերը կը ծեծենք :

Սակայն կը հաւատամ թէ տակաւին ուշ չէ, եթէ իսկապէս ու անկեղծօրէն կ'ուզենք, որ մեր զաւակներն ու թոռները մեզ հասկնան, սիրեն Հայկ. Մեծասքանչը, ոգեւորուին Հայուն, իրենց սրբացած ցեղին առաքինութիւններով :

Ի՞նչ կ'առաջարկեմ :

Յ. ՀԻՍԱՅԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՆՈՐ ԵՐԵՒՈՅԹՆԵՐ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

●

Սթալինի մահէն ետք, ինչպէս Լենին 1921ին, Մալենկով ալ տեսակ մը նոր քաղաքականութիւն հրապարակ նետեց եւ կոչեց անոր պէս « Նոր տնտեսական քաղաքականութիւն» : Այս խնդիրը այսօր խորհրդային մամուլին գլխաւոր նիւթը կը կազմէ :

Հարցը սկսան արծարծել Մալենկովի Օգոստոս 8ի ճառէն ետք, երբ ան կը շեշտէր թէ բաց մը կար ընթացիկ ապրանքներու սպառումին եւ բաշխումին միջեւ եւ կը խոստանար արագ բարելաւում :

Մամուլին մէջ իսկոյն բարձրացաւ աղաղակ մը, դարարութիւն մը բանուորներու, խանութներու վարիչներու եւն. : Յորդորեցին աւելցնել արտադրութիւնը, բարելաւել ապրանքները եւ դարմանել կորուստները :

Օգոստոս 22ին «Կոմսոմոլսքայա Փրաւտա»ն իր չորս էջերէն երեքը կը նուիրէր այս հարցին : Նախորդ օրն ալ «Փրաւտան» իր ամբողջ երկրորդ էջը յատկացուցած էր այս նիւթին : Զանազան ժողովներու մէջ պատասխանելով հրաւէրին, երդում կ'ընէին աւելի աժան եւ աւելի լաւ հագուստներ արտադրել :

1929էն ի վեր «Նոր տնտեսական քաղաքականութիւնը»կորսնցուց իր սկզբնական ազդեցութիւնը եւ խորհրդային յաճախորդը զրկուեցաւ ապրանքին թէ տեսակէն, թէ որակէն : Ան այժմ կարգի կը սպասէ գնելու համար այն քիչը եւ թափթփուքը զոր իրեն կը ծախեն պետական խանութները տարապայման գիներով եւ դէշ ըսպասարկութեամբ : Եւ յաճախորդը երբեք չէ համարձակած գանգատիլ : Խորհրդային մամուլն է որ բազմաթիւ զարձուածքներով եւ բառերով կ'ըսէ, «յաճախորդը դրամ ունի հիմա, յաճախորդը կը պահանջէ » :

Փիլզէնի եւ Արեւելեան Գերմանիոյ մէջ ըմբոստութիւն ծագեցաւ : Կրեմլինը կը զգայ թէ խլրտումներ կը տիրեն նաեւ իր ներքին քաղաքներուն մէջ, թէեւ ոչ բացայայտ : Այդ է պատճառը որ ան կ'ուզէ յաճախորդին աւելի լաւ եւ աժան ապրանք ճարել :

Իրագէկներ կը կարծեն թէ Մոսկուա չի վախնար քիչ վճարուած բանուորէն եւ գիւղացիէն : Անոնք գնելու իրաւ եւ լաւ կարողութիւն չունին : Այլ կը վախնայ միջին եւ բարձր դասէն, սթախանովներէն, որոնք րուպլիներ ունին, եւ աւելի հանգստաւէտ պայմաններ կը պահանջեն քան ինչ որ ցարդ ունին : Անոնք սակաւաթիւ են սովետական ծով թշուառութեան մէջ : Իբրեւ արհեստագէտ «ինտելիկենցիա» եւ վարիչ խմբակ, անոնք բարձրացան դրամով եւ ախորժակով վերջին տասնըհինգ տարիներու ընթացքին : Արդարեւ երկիրներէն հաւաքուած աւարը պատերազմէն ի վեր՝ փութացուց անոնց հարստացման ընթացքը, որ նախ սկսաւ ի վնաս գիւղացիին եւ բանուորին (այն դասակարգը ուրկէ իրենք կամ իրենց ծնողքը կուգան) : Անոնք հետզհետէ աւելի խիզախ դարձան եւ անհանդարտ : Անոնց պէտք էր աւելի ապրանք տալ, ինչպէս եւ նոր եւ աւելի հանգստաւէտ պայմաններ, եթէ Մոսկուա կ'ուզէր նկատել զանոնք իբրեւ իր գլխաւոր նեցուկը :

Հարց է թէ խորհրդային պետութիւնը պիտի կրնա՞յ համոզել իր վարիչները, վաճառորդները բարելաւելու համար արտադրութեան եւ վաճառումի ներկայ դրութիւնը առանց փորձելու Լենինի « Նոր տնտեսական քաղաքականութիւն»ը եւ խըրախուսելու ձեռնարկները :

Վերջերս կարգ մը դիւրութիւններ տրուեցան արեւելեան Գերմանիոյ մէջ, ի նըպաստ առեւտրական ձեռնարկներու : Այս առթիւ թերթերը կը յիշեն Նիքոլա Ա. ցարին եւ զօր. Երմոլովի մէկ մանրավէպը որ մէկ դարու հնութիւն ունի : Ցարը շատ կը սիրէր Գերմանները եւ իր ըսպաներուն գլուխը կը դնէր զանոնք : Զօր. Երմոլով թէեւ ռուս, այնքան նշանաւոր դարձաւ որ ցարը զինքը պատուելու համար, ըսաւ զօրահանդէսի մը մէջ. — «Ուզէ ինչ որ կը փափաքիս, եւ պիտի ունենաս» : Զօրավարը պատասխանեց. — « Գերման ըրէ զիս» :

Այսօր ռուս գաղթականները կ'ըսեն թէ իրենց հայրենակիցները Ռուսիոյ մէջ պիտի հետեւին Երմոլովի օրինակին, խնդրելով — « Գերման ըրէ մեզ, ընկեր Մալենքով, տուր մեզի անհատական առեւտուր եւ ճարտարարուեստ» :

Գաղտնիք չէ որ անհատական ձեռնարկները միշտ կան Խ. Միութեան մէջ : Որոշ «չասթնիք»ներ կամ մասնաւոր ձեռնարկուներ օրինակէս կը գործեն իբրեւ անկախ արտադրող - առեւտրական : Ուրիշներ միջնորդ են որոնք գործի մը համար օրինական մաքսանենգութիւն կ'ընեն :

Օգոստոս 22ին «Փրաւտա» կը նկարագրէր այդպիսի առեւտրականներ, որոնք կը գործէին Քոնասի (Լիթուանիա) մէջ : Անոնք պետական խանութները կ'այցելեն անոնց չունեցած ապրանքը առաջարկելու, եւ յաճախորդին հետ խանութէն դուրս կ'ելլեն, գործառնութիւնը վերջացնելու համար մասնաւոր յարկաբաժիններու մէջ : Խանութներուն վարիչները չեն արգիլեր այս ապօրէն առեւտրականները :

Այս «չասթնիք»ները յաճախ աւելի լաւ ապրանք կուտան քան պետական ձեռնարկուները, երբեմն մինչեւ իսկ աւելի աժան գինով : Ապրիլ 10ին խորհրդային երգիծաթերթը՝ «Քրոքոտիլ» կը գանգատէր թէ որեւէ պետական հագուստ մաքրողտուն Մոսկուայի մէջ չէր կրնար մելանի արատ մը մաքրել, «չասթնիք» մը միայն կրնար ընել : Օգոստոս 18ին «Փրաւտա » մէջտեղ կը հանէր «մասնաւոր կարուհի մը» Մոսկուայի մէջ, նշանաւոր Մարիա

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ԹԵՖԱՐԻԿ

●

Մութ կապոյտ «եազման», դէպի ետեւ շրջած հազիւ թէ կը կենար պզտիկ սիրուն կապով մը ու կը սպառնար ամէն վայրկեան վար սահիլ ուսին վրայ, բոլորովին արձակելով անոր առատ մազերու կոհակները, մինչդեռ մաս մը ճակտին, մինչեւ աչքերուն վրայ կը թափէր, կամայ թէ ակամայ, ու վարը, ծոծրակին քով նուրբ աղուամազի թաւիշ մը մորթին կաթի ճերմակութիւնը ցոյց կուտար իր նոր բուսած մարգագետնի մեղկ ու կակուղ խաւերուն մէջէն :

Ու հոտեր կը քսուէր, անծանօթ ու բոլորովին տարբեր մեր գիտցածներէն, հազիւ թէ զգալի, որոնք իր մարմնին արտաբերումը ըլլալ կը թուէին. եւ այս չինական ինդագործութիւնը մեր քաղքենիհոտաւորումներէն աւելի խորհրդաւոր ու մեղկ ու ցանկացուցիչ բան մը ունէր :

×

Այս արդուզարդի պերճանքը ու խռովիչ ձգտումները բոլորը ինծի համար էին, իր սրտի հին վէրքերը սպիացած կը թուէին հիմա բոլորովին ինձմով լեցուն այդ հոգւոյն մէջ :

Իր սէրը դողահար եւ չիկնոտ բան մըն էր : Անչնուրացում մը ամբողջ, կատարեալ. անձնուրացում մը որ չի բարբառիր ու քեզի համար ըրած զոհողութիւնները երեսիդ չի զարներ՝ ապերախտութիւնդ ցոյց տալու համար. ոչ, դրեթէ գաղտնի ու ծածուկ զգացում մը որ իր սաստկութեանը համար կ'ամչնայ, կը պահուըտի, երկրաշարժ մը որ հրաբուխի բոլոր սաստկութիւնը ունի առանց անոր աղմկալից ու բոցավառ արտայայտութիւնները ունենալու :

Բան մը չէր պահանջեր իր սիրոյն փոխարէն, ոչ իսկ իմ սէրս, իր բոլոր ուզածը թոյլտուութիւն մըն էր յաւիտեան զիս շրջապատելու իր անհուն խանդաղատանքովը, հսկելու վրաս, թող չտալով որ հիւանդանամ, իր խնամքներէն շինուած տեսակ մը խանձարուրի մէջ ամփոփելով իմ բոլոր կեանքս ու շարժումներս, որպէս դի ցաւ մը կամ վիշտ մը չունենամ երբեք :

Այսպէս ամիս մը տեւեց. գետինը կը նստէր միշտ, ծունկիս վրայ թափելով իր սեւ մազերը, ածուխի կտրտուքի պէս փայլուն, ու ձեռքերուս գգուանքին տակ կը հպարտանար, կ'ուռէր, փայփայանքէ ախորժող կատուի մը պէս :

Յետոյ ձանձրացայ — քսան տարու էի այն ատեն ու անկեղծ սիրոյ մը յարգը չէի գիտեր այս հովուերգութենէն, այս աղախինին անձնուիրութիւնը անտանելի լուծի մը ձեւը կ'առնէր քիչ քիչ. փախչիլը անհնար էր իր խնամող խանդաղատանքէն. հիւանդանոցի մէջ գտնուելու պէս բան մը զգացի ու ազատութիւնս վերստանալու ապարդիւն ջանքեր կ'ընէի :

Բան մը չէր հասկնար իմ խուսափումներէս. իր միամտութեանը մէջ կը խորհէր անշուշտ որ դէշութիւն մը ըրած չէր ու պատճառ մը չունէի իրմէ երես պահելու. ու չէր գիտեր թէ ճիշդ իր սիրոյն մեծութիւնն էր որ զիս կը ճնշէր այն ամառուան պայծառ օրերուն պէս որոնց ջերմութեան ու անդորրութեանը մէջ կը խեղդուիս :

Չէր գիտեր խեղճը որ մեզի խաբեբայ գգուանքներ, կեղծ հրապոյրներ պէտք են, խենթեցնելու համար մեզ սիրով. չէր հասկնար որ իր անմեղ անձնուիրութիւնը ձանձրութիւն կը պատճառէ. բայց գիտէր, կը զգար որ կը հեռանայի իրմէ ու փորձել կուզար, վերջին ջանք մը՝ չխզելու մեր մտերմութեան կապերը :

Երբ որ սենեակէս մտաւ, տեսայ որ իր արդուզարդի բոլոր հրապոյրները չեչտած բազմապատկած էր այն օրը՝ հաճելի երեւալու համար աչքիս :

Միշտ այն գեղեցիկ կինն էր, բարձրահասակ ու ճերմկոտիկ, իր երերուն քալուածքովը որ նազանքի կը նմանէր. իր եղնիկի մեծ մեծ բացուած աչքերուն մէջ պատմութիւն մը կար. բայց իրմէ առաջ Թեֆարիկի ուժգին հոտ մը ծաւալեցաւ օդին մէջ, ծանրատաղտուկ հոտ մը, որ չնչառութիւնը կ'արգիլէր :

Ինչպէ՞ս եղաւ որ այս հեղձուցիչ բուրումը բաւական եղաւ ինծի աւելի դարձնելու այս կինը. պարզ պատրուակի մը պէտք ունէի արդեօք ամէն յարաբերութիւն դադրեցնելու համար իրեն հետ, թէ ոչ հին ատենի կանանց յատուկ այս ինդագործումը իր չնորհներուն, իր արդուզարդի բոլոր չինծու կողմը, ծիծաղելի հանդամանքը երեւան հանեց. չեմ գիտեր : Թեֆարի՞կ. ուսկից գտաւ թեֆարիկը, ու ինքը բերանը չրացած դեռ, ես պոռացի հեռուէն, բարբարոս ու վայրենի ձայնով մը.

— Ի՞նչ հոտ է վրադ. գնա լուացուէ շուտով :

Բառ մը չկրցաւ պատասխանել, դրան առջին գամուած մնաց, չկրնալով առաջ գալ, երեսս նայեցաւ ապշած, չըմբռնելով որ ինչի՞ն յանցանքի մը համար այսքան անողորմ գտնուէի իրեն դէմ. վարանոտ կեցաւ հոն, պատերազմի մէջ զարնուած զինուորին պէս, որ վիրաւորուելէն ետքը դեռ քիչ մը ատեն կանգուն կը կենայ ու յանկարծ գետին կը փռուի :

×

Ի՞նչ կուզէք որ ձեզի ըսեմ աւելի. կ'ուզէ՞ք անպատճառ լսել վերջին բառը այս միամիտ սիրոյ պատմութեան :

Գ. ԶՕՀՐԱՊ

(Շար.)

ՏՈՄՍԵՐ

596 ՄԻԼԻՈՆ ՏՈԼԱՐ

★

Կար ու չկար, Ճան Ռաքֆէլըր անունով Ամերիկացի մը կար :

Տարօրինակ մարդ մըն էր : Գիշերները Աստուածաշունչը կը լափէր, ցերեկները տոլար կը դիզէր : Մարդ մը, որ կրցած էր իր մտքին մէջ, իրարու հետ հաշտեցնել ջերմեռանդ կրօնասիրութիւնը եւ հարստութիւն մթերելու անյագուրդ ախորժակը : Հարուստ մէկը չէր՝ ասկէ 80 տարի առաջ, բայց յանկարծ «փայլեցաւ», որովհետեւ խելք ըրաւ ու Զինաստանի միլիոններուն հասկցուց թէ քարիւղը աւելի լաւ լոյս կուտայ քան մոմը ...

Իրմէ առաջ ,ո՞վ երեսը կը նայէր « սեւ ցեխ »ին, որ աշխարհի ծնունդէն ի վեր մթերուած է հողին ընդերքին մէջ, Թէքսըսէն մինչեւ Արաբիոյ անապատները եւ Միջագետքէն մինչեւ Պաքու : Իր շնորհիւ «ցեխ»ը եղաւ «Նորին Վեհափառութիւն քարիւղ » վերջին յիսնամեակին եւ միակ հեղուկը, որուն «երեսէն» է որ պատերազմները կը սկսին, կը շահուին կամ կը կորսուին ...

Իր կենսագրութիւնը հէքեաթի մը կը նմանի : Շատ աննպաստ կարծիքներ յայտնուած են իր մասին ու շատ մը գովեստներ հիւսուած են իր անունին բոլորտիքը :

1913ին, այս բարեպաշտ այլ ընչաքաղց Ամերիկացին կը հիմնէր բարեսիրական հաստատութիւն մը — Ռաքֆէլըր Հիմնարկութիւն — որուն, իր կողմէ տրամադրուած միլիոնները « պիտի ծառայէին մարդկութեան բարօրութեան » :

Չար լեզուներ ըսած են թէ իր մեղքերուն քաւութեան համար էր որ այդ քայլը կ'առնէր, որպէսզի ղինքը շատ «չնեղացնեն » անդիի աշխարհը ...

Երկու օր առաջ, Հիմնարկութիւնը հրատարակեց իր տարեկան տեղեկագիրը, որ լուր կուտայ թէ վերջին քառասնամեակին հաստատութիւնը, բարեգործական զանազան նպատակներու տրամադրած է 596 միլիոն տոլար ... Այսինքն, տարեկան, մօտաւորապէս , 15 միլիոն ...

Այս վիթխարի գումարին աւելի քան 300 միլիոնը նուէր տրուած է այս երկրին հիւանդանոցներուն եւ գիտական հիմնարկութեանց, իսկ մնացեալը բաշխուած է աշխարհի բոլոր ազգերուն, որոնց մէջ, կարծեմ, մեր անունը «մոռցուած » է, նոյնիսկ 1915ին ... Լսած եմ որ կարդ մը Հայեր մեր «չէն ու պայծառ մնաք»ի ծանօթ պնակը իրեն ալ տարած են, ազգին անունով, բայց ծերունազարդ մեծահարուստը ցոյց տուած է... Գալուստ Կիւլպէնկեանի հասցէն :

Կ'արժէ որ ազգային մարմին մը, հիմնարկութեան տեղեկագրէն մէկ, մէկ օրինակ ,անմիջապէս, հասցնէ Հայոց ազգին երեւելի մեծահարուստներուն, որպէսզի անոնք ալ հասկնան թէ բարեգործութիւնը ինչպէս կ'ըլլայ ...

Դժբախտաբար, մեր ունեւորները — խօսքը շատ, շատ կորկոտ ունեցողներուն մասին է — իրենց սեղանին փշրանքներն է որ կը նետեն ազգին բարեսիրական հաստատութեանց զանձանակը, որովհետեւ խոշոր պատառները յատկացուցած են ուրիշ , աւելի ազնուական նպատակներու.. Քանի մը հոգի, նոյնիսկ, այդ փշրանքներէն բաժնուելու համար ալ պաղատագին դիմումներու կը սպասեն :

Այգիին Թշուառութիւնը ո՞ր աստիճանին հասնելու է որ մեր միլիոնատէրներուն խիղճը արթննայ ու քսակը բացուի՝ « ի քաւութիւն մեղաց իւրեանց » ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

Իվանովնան, որ դժուարութեամբ նոր յաճախորդներ կ'ընդունէր, այնքան շատ յաճախորդ ունէր : Կամ կ'ընդունէր տեղի տալով հին յաճախորդներու , որոնք ընդհանրապէս դերասաններու կիներ էին :

Թ.Ա.Թ.

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՎԱՆՔԻՆ ՎԻՃԱԿԸ

(Տեսակցութիւն մը պատր. տեղապահին հետ)

★

ԽՄԲ.— Ինչպէս գրած էինք, այս միջոցին Պոլիս կը գտնուի Երուսաղէմի վանքին պատր. տեղապահը, Եղիշէ արք. Տէրտէրեան :

Մարմարա հետեւեալ տեղեկութիւնները քաղած է տեսակցութեան մը ընթացքին.—

Արդարեւ, 1948 Մայիսի 15էն առդին , այսինքն երբ պաշտօնապէս վերջ գտաւ անգլիական հոգատարութիւնը Պաղեստինի մէջ, շատ բան փոխուեցաւ Երուսաղէմի երբեմնի բարգաւաճ կեանքէն :

Ծանօթ է բոլորին թէ սրբավայրերով ճոխացած Պաղեստինի մէջ, ուր թիզ մը հողը իր քաշէն աւելի կ'արժէ, Հայ. Եկեղեցին կեցած էր եւ կեցած է, կաթոլիկ եւ օրթոտոքս եկեղեցիներուն հետ հաւասար դետնի վրայ : Առեղծուածային պարագայ իսկապէս, թէ ի՞նչպէս եղեր է այդ, որ մենք դարերու մութը ճեղքեր ենք : Աւերուածութիւն կը տիրէ չորս կողմ :

Արաբ – Հրեայ պատերազմը տակնուվըրայ ըրաւ Պաղեստինի բարգաւաճ հայութեան կեանքը : Պատերազմի արհաւիրքներէն հեռու մնալու եւ գէթ իրենց գոյութիւնը պահելու համար հազարաւոր Հայեր ապաստանեցան դրացի արաբ երկիրներ, իսկ 4000 Հայեր ալ՝ յուսահատ ու լեզապատառ Վանք խուժեցին :

Այդ դժուարին շրջանին էր ահա, որ վանքը կատարեց հրաշքի մասնաւոր դեր, այն վանքը, որ զրկուած իր սովորական եկամուտներէն : Կրակի անձրեւ մը կը տեղար, ամէն օր :

Այժմ, վանքին կալուածները,որոնք կարեւոր հասոյթ մը կ'ապահովէին Վանքին ու Միաբանութեան,կը գտնուին հրէական Երուսաղէմի մէջ, եւ հետեւաբար դադրած են նախկին եկամուտները : Սակայն, հակառակ այս ծանր պայմաններուն , վանք ապաստանող չորս հազար Հայերը պէտք է ապրին, պէտք է պահուին, այնպէս՝ ինչպէս «Քրիստոսի գերեզմանին վրայ կամ Ծննդեան Այրին մէջ Օրթոտոքս ու Կաթոլիկ Եկեղեցիները կանթեղ կը վառեն ու պաշտօնեայ կը պահեն » :

Ժողովուրդը ընդհանրապէս անգործ է այսօր ,եւ վանական իշխանութիւնն է, որ իր վտիտ միջոցներով եւ Միջազգային Կարմիր Խաչի նպաստներով կը պահէ զայն կամ կը հայթայթէ գէթ կաթն ու սնունդը մանուկներուն, եւ պէտք է աւելցնել, որ առանց վանքին օգնութեան, այսօր ապահովաբար կորսուած պիտի ըլլային Երուսաղէմի այդ չորս հազար Հայերը :

— Պատրիարքական ընտրութիւնը, չորս տարիներէ ի վեր կ'ուշանայ, որովհետեւ երկրին այս կացութեան հետեւանքով դժուարութեան մէջ ենք :

Երուսաղէմի գոյավիճակը տակաւին որոշուած չէ : Ազգերու Ժողովը թէեւ տըւած է իր որոշումը, սակայն ասիկա իրագործուած չէ դեռ եւ Երուսաղէմը ոչ Յորդանանի եւ ոչ ալ Իսրայէլի կը պատկանի, «իրաւապէս» : Ընտրութեան պարագային կրկնակ դժուարութիւններու պիտի բախինք եթէ ուզենք ընել վաւերացեալ ընտրութիւն մը, այլապէս, առկախ մնացած ընտրութիւն մը պիտի ըրած ըլլանք : Ահա թէ ինչու կ'ուշանայ ընտրութիւնը հակառակ բոլոր փափաքներուն :

Գալով Անթիլիասի կաթող. ընտրութեան , ստացած տեղեկութիւններուս համաձայն, Կաթող. Տեղակալ Խադ արք. Հոկտեմբերի մէջ նիստի պիտի հրաւիրէ Քաղաք. Ժողովը : Թեկնածուներու ցանկը պատրաստուած է թէեւ, բայց կը խորհիմ թէ Իսթանպուլի Պատրիարքը զօրաւորագոյն թեկնածու պիտի ներկայանայ Անթիլիասի կաթողիկոսական Աթոռին :

— Երուսաղէմի մէջ այժմ կը մնան մօտաւորապէս չորս հազար Հայեր ,իսկ չորս հազար ալ Ամմանի մէջ, որով ամբողջ Յորդանանի մէջ մօտաւորապէս 8000 : Ժառանգաւորաց վարժարանէն եւ Ընծայարանէն զատ, Երուսաղէմի մէջ ունինք Սրբոց Թարգմանչաց վարժարանը, 700 աշակերտներով, իսկ Ամմանի մէջ Հեթումեան վարժարանը կը հաշուէ 400 ուսանող : Ամմանի մօտ, Ռըսէյֆա գիւղին մէջ ալ ունինք պզտիկ ծաղկոց մը 25 աշակերտներով :

Եղիշէ արք. կը խորհի Հիւս. Ամերիկա երթալ յարմար առիթով մը :

ՓԱՇՏՕՆԵԱՆ.— Պարոն, ըստ ձեր խոստումին՝ ահա Զատիկը եկաւ :

ՎԱՐՊԵՏԸ.— (Որ զբաղած է դրամ համրելով) Թող ներս գայ ...

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

★

Է. Պ. Խ. վերջնապէս որոշեց ընտրել Ժաք Հայրապետեանը Եւրոպայի կէս ծանրութեան կռփամարտի ախոյենութեան թիւ մէկ թեկնածու, Գերմանիոյ միեւնոյն դասակարգի պատկանող վտանգաւոր ջղուտ արջը Կէրհարթ Հէխթի դէմ , որ զարհուրելի հարուածներ ունի : Նշանաւոր է օրն ի բուն մարզուելով , անտառներու մէջ ծառեր կտրելով, ցից ժայռերէ վեր մագլցելով, քար կրելով , ինչպէս նախկին Ռինկներու Թագաւորները ...

Մեր հայրենակիցը կը մարզուի միայն շուէտական մարզանքներով ու փոքր մրցումներով :

Հայրապետեան շատ լուրջ կերպով նըկատի պէտք է առնէ անհամբեր սպասուած այս մրցումը եւ լաւ պատրաստուի , որովհետեւ վտանգաւոր հակառակորդի մը հետ է որ պիտի չափուի :

Ճիշդ է որ «Կէրհարթ Հէխթ պատրաստուած կռփամարտիկ մըն է եւ ցարդ իր հակառակորդները «նօք աութ»ով զգետնած է, բայց կարծեմ Գերմանացին աճապարած է ազդարարելով — «եթէ քիչ մը բախտս ժպտի, երկրորդ շրջանին Հայրապետեանը «նօք աութ» պիտի ընեմ : Իր դիմացը կը գտնուի «այնպիսի ախոյեան մը որ կը բարձրանայ ծառին վրայ ու մորթը կ'ապահովէ, մինչեւ որ արջը գայ հոտուըտայ ու քնէ ...» :

Պայմանագիրները պիտի ստորագրուին ամէնէն ուշ մինչեւ Հոկտեմբեր 11, եւ մրցումը տեղի պիտի ունենայ 1954Յունուար 12ին : Մրցումին վայրը դեռ չէ որոշուած :

Կէրհարթ Հէխթ 30 տարեկան է : Ժաք Հայրապետեան 22 տարեկան : Եթէ մըրցումը տեղի ունենայ Փարիզի մէջ, յոյս կայ որ Ժաք յաղթական ելլէ :

× «Թիթի» Քլավէլ (Էմմանուէլ) Ֆրանսայի նախկին միջին ծանրութեան ախոյեանը Պոլիս գացած է, ուր պիտի ճակատի Թուրքիոյ միեւնոյն դասակարգի պատկանող Կարպիս Զաքարեանի դէմ (10×3) : Դժուար պարագայ մը եւս Թըրքահայ ախոյեանին համար :

ՍԱՐԳԻՍ Զ.

ԱՐՁԱԿՈՒՍԱԾ ԳԵՐՄԱՆ զօրավարները հետզհետէ իրենց երկիրը կը հասնին Խ. Միութենէն : Այս առթիւ հակասական զրոյցներ կը շրջին մառէշալ Փաուլուսի մասին, որ Սթալինկրատի մէջ գերի բռնուեցաւ 1943ին : Ոմանք կ'ըսեն թէ 25 տարի բանտարկութեան դատապարտուած է, իսկ ուրիշներ կը հաւաստեն թէ ուսուցիչ է Մոսկուայի զինուորական Ակադեմիային մէջ :

ՀՈՒՆԳԱՐԻԱ յանձն առած է վերադարձնել 600յոյն պատանիներ որոնք առեւանգուած էին 1947 – 49ին : Վերադարձի ծախքերը պիտի վճարուին Յունաստանի կողմէ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (3)

Ո՞Վ ՍՊԱՆՆԵՑ

●

Գեղանին տիկին Լէյտնըր ամէն օր կարծիք կը փոխէ, պատասխանեց Տոքթ. Րէյլի : Բայց այս գաղափարը իրեն անհաճոյ չէ բնաւ : Տարօրինակ կին մըն է, խանդակաթ , եւ եթէ ինծի հարցնեն՝ ախոյեան ստախօսութեան, բայց իր ամուսինը խորապէս համոզուած է թէ իր կինը ենթակայ է սարսափի մը մղձաւանջին :

— Անձնապէս, ի՞նչ ըսաւ ձեզի, տոքթոր :

— Ինծի որեւէ խորհուրդ հարցուցած չէ : Այն տպաւորութիւնը ունիմ թէ հաւկակրելի եմ իրեն : Լէյտնըրն էր որ եկաւ գիս գտաւ իր ծրագիրը պարզելու համար : Էհ, լաւ, Օրիորդ, ի՞նչ որոշեցիք : Գոնէ երկիրը կը տեսնէք, Անգլիա վերադառնալէ առաջ : Պեղումները երկու ամիսէն կը վերջանան եւ բաւական հետաքրքրական են :

Քանի մը վայրկեան մտածելէ վերջ , ըսի .

— Ցամենայն դէպս, կ'արժէ փորձել :

— Փառք Աստուծոյ, բացագանչեց Տոքթոր Րէյլի : Լէյտնըրն ալՊաղտատ կը գտնուի ճիշդ այսօր : Իրեն ըսեմ որ գայ ձեզ տեսնէ եւ միասին կարգադրէք :

Նոյն կէս օրէն վերջ, փրոֆ. Լէյտնըր պանդոկ եկաւ, զիս տեսնելու : Միջին տարիքով մարդ մըն էր, ջղային, վարանոտ շարժումներով : Մեծ բարութիւն մը կը ծորէր իր անձէն եւ տեսակ մը տկարութիւն :

Ինծի այնպէս թուեցաւ թէ շատ կը սիրէր իր կինը, բայց ,խուսափողական պատասխան կուտար, երբ հարցումներ կ'ուղղէին կնոջը հիւանդութեան մասին :

— Կը հասկնա՞ք, կ'ըսէր մօրուքը շոյելով, ինչ որ ունակութիւն մըն էր իրեն համար, ինչպէս հաստատեցի յետոյ , — կինս ջղային տագնապ մը կ'անցընէ որ մտահոգութիւն կը պատճառէ :

Ֆիզիքական առողջութիւնը լա՞ւ է :

— Այո : գէթ այդպէս կը թուի : Անբնական բան մը չեմ տեսներ, բայց կարդ մը գաղափարներ գամուեր են գլխուն մէջ :

— Ի՞նչ տեսակ գաղափարներ :

Խուսափեցաւ հարցումէս եւ ըսաւ .

— Ոչինչ բաները կը մեծցնէ : Իր վախերը իմ կործիքովս, լուրջ բաներ մը չեն :

— Ի՞նչ բանէ կը վախնայ :

Տարտամ ձեւով մը պատասխանեց .

— Տեսակ մը ջղային սոսկումներ :

Մէկի դէմ տասը գրաւի կուզամ որ խնդիրը կապ ունէր թմրեցուցիչներու հետ : Եւ մարդը չէր տեսներ, չէր հասկնար , ինչպէս ուրիշ ամուսիններ ,որոնք կը հարցնեն թէ ինչու չարունակ կը փոխուի իրենց կիներուն բնաւորութիւնը :

Ուզեցի գիտնալ թէ Տիկին Լէյտնըր կը հաւանի՞ զիս ընդունիլ իր քովը :

Փրոֆէսէօրին դէմքը պայծառացաւ :

— Այո : Մինչեւ անգամ կը խոստովանիմ թէ շատ հաճելի անակնկալ մը եղաւ այդ ինծի համար : Ան հաւանութիւն յայտնեց եւ ըսաւ որ այսպէսով աւելի ապահով պիտի զգայ ինքզինքը :

Այս «ապահով» բառը զարմանք պատճառեց ինծի : Սկսայ կասկածիլ թէ Տիկին Լէյտնըր մտային հիւանդութենէ մը կը տառապի :

Փրոֆ. Լէյտնըր շարունակեց, երիտասարդական խանդավառութեամբ .

— Վստահ եմ, Օրիորդ, թէ շատ լաւ պիտի հասկնաք իրար : Հրաշալի կին մըն է : Այն տպաւորութիւնն ունի թէ ձեր ներկայութիւնը մեծ սփոփանք մը պիտի ըլլայ իրեն համար : Հազիւ ձեզ տեսած, ես ալ նոյն համոզումը ունեցայ : Եթէ թոյլ կուտաք, աւելցնեմ որ ողջմտութեան մարմնացումն էք : Անկասկած դուք ամէն տեսակէտով յարմար էք խնամելու համար Լուիզը :

Փութացի պատասխանել .

— Ամէն պարագայի մէջ, փորձենք, Պ. փրոֆէսէօր, բան մը չենք կորսնցներ : Կը յուսամ օգտակար ըլլալ Տիկին Լէյտնըրի : Հաւանաբար բնիկներու եւ Խափշիկներու դրացնութիւնն է որ այդ ահուսարսափը կը ներշնչէ իրեն :

— Երբեք, բացագանչեց ամուսինը, խնդալով : Կինս շատ կը սիրէ Արաբները, անոնց պարզութիւնը եւ բնական զուարթութիւնը : Միայն թէ երկրորդ անգամն է որ կը բնակի այս երկրին մէջ : Հազիւ երկու տարիէ ի վեր ամուսնացած ենք եւ արդէն կրնայ արաբերէն խօսիլ :

Քանի մը վայրկեան լռութենէ վերջ կրկին ուզեցի պնդել .

— Խնդիրը Պ. փրոֆէսէօր, չէ՞ք կրնար բացատրութիւն մը տալ ձեր կնոջ կրած սարսափներուն մասին :

Վարանեցաւ, յետոյ յամրաբար ըսաւ .

— Կը յուսամ... կը մաղթեմ որ ինք ձեզի բացատրէ :

Չկրցայ աւելի բան իմանալ :

Գ. ԳԼՈՒԽ

Որոշուեցաւ որ յաջորդ շաբթուն թէլ Եարըմճա ըլլամ :

Տիկին Քելսի իր Էլվիէի բնակարանը տեղաւորուեցաւ եւ գոհ էր որ զիս Անգլիա վերադառնալու հոգէն ազատած էի զինքը :

Այդ միջոցին էր որ քանի մը անակնկալ ակնարկներ իմացայ Լէյտնըրի արշաւախումբին մասին : Տիկնոջ բարեկամներէն երիտասարդ սպայ մը շրթունքները պըկեց յանկարծ եւ գոչեց .

— Գեղանին Լուիզը... Դարձեալ իրեններէն մէկը :Յետոյ ինծի դառնալով ըսաւ .

(Շար.)

ԴԱՄԱՍԿՈՍ հասան երկու ամերիկացի երեսփոխաններ, քննելու համար արաբ տարագիրներու խնդիրը :

ՎՐԱՍՏԱՆԷՆ հասած լուրերու համաձայն, փոխուած են հողագործական, ելմտական եւ հաւաքական տնտեսութեան նախարարները :

ԹՐԻԷՍԹԷԻ խնդիրը խաղաղութեամբ լուծելու համար միջին բանաձեւ մը պիտի առաջարկեն արեւմտեան պետութիւնները, ինչպէս կը հաւաստեն իրազեկ աղբիւրէ : Բանաձեւը կը թելադրէ վիճելի շրջանին մէկ մասը յանձնել Իտալիոյ (Նաւահանգիստ եւն.), մնացեալը՝ Եուկոսլաւիոյ, որ արդէն գրաւած է զայն :

18 ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ճամբաները պիտի փակուին Բշ. օր (12 Հոկտեմբեր), Կեդր. եւ արեւմտեան Ֆրանսայի մէջ, նախաձեռնութեամբ հողագործներու որոնք զանազան պահանջներ դրած են :

ԻՏԱԼԻՈՑ վարչապետը Թուրքիա պիտի այցելէ յառաջիկայ նոյեմբերին, ինչպէս կը գրեն Թուրք թերթերը : Մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայուի այս այցելութեան :

ԹՈՒՐՔԻՈՑ հանրօգուտ շինութեանց նախարարը կը հաստատէ թէ առկախ կամուրջ մը եւ փապուղի մը (մեթրօ) պիտի շինուին Պոլսոյ մէջ :

ԱՀԱԲԵԿՈՒՄՆԵՐԸ կը շարունակուին Մարոքի մէջ : Առջի գիշեր երկու ռումբեր պայթեցան Քազապլանքայի մէջ : Երկուքն ալ ուղղուած էին Ֆրանսայի բարեկամներուն դէմ : Բարեբախտաբար մարդ չվիրաւորուեցաւ :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ տնտեսական նախարարը Փարիզ եկած է : Կ'աշխատի ֆրանսական դրամագլուխ ճարել, զարկ տալու համար իր երկրին տնտեսութեան : Պիտի այցելէ նաեւ արեւմտեան Գերմանիա :

ՀՆԴԿԱՉԻՆԷՆ հասած վերջին լուրերու համաձայն կռիւները օրէ օր կը սաստկանան Թոնքինի շրջանին մէջ : Ըմբոստները կը ճնշեն ամէն ուղղութեամբ :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ համայնավար կուսակցութեան վարիչներէն եօթը հոգի եւս ձերբակալուեցան : Հետապնդումները կը շարունակուին 1948էն ի վեր եւ ցարդ ձերբակալուած են 98 վարիչներ, այն ամբաստանութեամբ թէ կ'ուզէին բռնի տապալել կառավարութիւնը :

ՀՐԵԱՆԵՐՈՒ ԴԷՄ նոր հետապնդումներ սկսած են Չեխոսլովաքիոյ եւ Ռումանիոյ մէջ : Հրէական աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ գաղտնի դատավարութիւններ տեղի կ'ունենան շատ մը ականաւոր Հրեաներու դէմ եւ թէ ծանր պատիժներ կը տրուին : Վերջերս Պուքրէշի մէջ 10-16 տարի բանտարկութեան դատապարտուած են այն ամբաստանութեամբ թէ սիոնական շարժում ստեղծած էին գաղտնապէս :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ կարմիր բանակին պաշտօնաթերթը նկարագրելով Ատլանտեան զինակիցներու վերջին ռազմափորձերը, կ'ըսէ թէ ամերիկացի աշխարհակալները զօրաւոր զինակայանի մը կը վերածեն արեւմտեան Գերմանիան :

750 ՔԻԼՕ ԾԽԻԿ (ափիոն) բռնուեցաւ Նիսի մէջ : Մաքսանենգներէն Նիքոլինի ձերբակալուեցաւ, մեղսակիցները փախան :

PREUVES

REVUE MENSUELLE

(Liberté de la Culture)

ԹԻՒ 52 ՀՈԿՏ. 1953

Ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ : Յօդուածներ ունին Պ. Ռ. Արոն (Ռուսաստանը Սթալինի մահէն վերջ), Արթիւր Քէօսթլէր (Զանձրոյթը կը ծնի քմայքէն). Ժագ Պառոն (Հակասութիւններ Մարոքի մէջ).— Դ. Տիւպինսքի (Ճշմարիտ եւ կեղծ պաշտպանութիւն ազատութեան).—

Եւ ուրիշ շահեկան գրութիւններ, բանաստեղծութիւններ, գրական, քաղաքական, ընկերային, տնտեսական եւ թատերական քրոնիկներ :

Կ'աշխատակցին միջազգային ականաւոր դէմքեր, մտաւորական, արուեստագէտ եւ գիտուն :

Ձրի կը ղրկուի նմոյշ մը :

Տարեկան բաժնեգին 1200 ֆրանք, վեցամսեայ 650 : Արտասահման 1500 եւ 800 : Հատը 120 ֆրանք, արտասահ. 150 ֆր. :
23, Rue de la Pépinière, PARIS (8e)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ ՏԱԼՈՎ

ՈՒՇ - ԿԱՆՈՒԽ ԿԸ ՇԱՀԻՔ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՀՈԿՏ. 31, ՇԱԲԱԹ ԳԻՇԵՐ

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

18 Հոկտեմբեր, կիրակի օր Սալ ժէյ :

Նախագահութեամբ ընկեր Հ. ՍԻՐԷՆ - ԿԻԽԼԵԱՆ Ի :

Հ. Մ. Ը. Մ. ՄԱՐՍԷՅԼ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ... չուտափոյթ ապաքինում կը մաղթէ Լիոն - Տէսինի Հ.Մ.Ը.Մ.ի վարչութեան եղբայրներէն Վահան Յակոբեանի :

Այս կիրակի Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի մրցումը ընդդէմ Գասիսի, Հ.Մ.Ը.Մ.ի դաշտին վրայ, Սէն Ժիւլիէն :

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ.— Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի ամենամյին պարահանդէսը, 27 Նոյ. շաբաթ երեկոյ, Ալհամպրայի մէջ :

Մանրամասնութիւնները առանձին յայտարարութեամբ :

ՓԱՐԻԶԻ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԷՆ

Փարիզի Հայոց Աղքատախնամ Ընկերութեան ներկայ վարչութեանս մէկ տարուան շրջանը լրացած ըլլալով, որոշուեցաւ ընդհ. ժողովը գումարել՝ երկրորդ անգամ, հոկտեմբեր 19ին, երկուշաբթի, ժամը վեցին :

Սոյն ժողովը վճռական հանգամանքը պիտի ունենայ, ինչ ալ ըլլայ ներկայ անդամներու թիւը, համաձայն ծրագիր կանոնագրի 8րդ յօդուածին :

Նկատի ունենալով ժողովին կարեւորութիւնը, որ տեղի պիտի ունենայ Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ (9), սրտագինս կը խնդրուի բոլոր անդամներէ անպայման եւ անձնապէս ներկայ գտնուիլ :

Օրակարգ.— Վարչութեան մէկ տարուան գործունէութեան մարոյական եւ նիւթական հաշուետուութիւնը : Զանազան հարցեր :— վարչութիւն

×

Փարիզի Աղքատախնամի վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ քարտուղարութիւնը փոխադրուած է 32 ռիւ թը Թրէվիզ :

Ուրեմն այսուհետեւ դիմել նոր հասցէին : Կեդրոնատեղին՝ մինչ 15, ռիւ ժան Կուժօն, Փարիզ (8) :

ՖՐԱՆՔԵՒՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՐԵԿԱՄՈՒԹԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲԸ

CERCLE D'AMITIE FRANCO-ARMENIENNE

Կազմակերպած է մեծ ճաշ մը ի պատիւ իր ընդհ. նախագահ եւ տնտեսական նախարար

Dr. BERNARD LAFAY

Այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, Վիանէյի սրահներուն մէջ, 38 Քէ տը լա Ռափէ :

Ներկայ պիտի ըլլան Ֆրանսացի գրագէտներ, նախարարներ, դեսպաններ եւ ուրիշ ականաւոր անձեր :

Մուտքը միայն հրաւիրագրով : Ճշդապահ ըլլալ :

Հաղորդակց. — Մեթրօ Կառ տը Լիոն, Քէ տը լա Ռափէ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պ. Ղազար Վէմեան որ 1947ի վերջի կարաւանին հետ Հայաստան գացած էր, կնքած է իր մահկանացուն, Երեւանի մէջ, խոր սուգի մատնելով իր հարազատները :

Այս առթիւ իր փեսան, Տէր եւ Տիկին Սիմոն Աւտօեան եւ տղան՝ Գէորգ Վէմեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի, այս կիրակի Սէն Ժեռոմի Հայոց եկեղեցին, ժամը 11ին : Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները :

Նոյն առթիւ իր աղջիկը՝ Ատրինէ Աւտօեան - Վէմեան կը նուիրէ երկու հազար ֆրանք Կապոյտ Խաչի Սէն Ժեռոմի մասնաճիւղին, հիւանդներուն ուտելիք բաժնելու համար : Իր փեսան Ս.Աւտօեան փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրէ հազար ֆր. իր սիրած «Յառաջ»ին, հազար ֆր. Վասպուրականի Հայր. միութեան, հազար ֆր. ալ Բարձր Հայքի Հայր. միութեան :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Սիւոժրբէօզ մը : Դիմել հեռաձայնով ARC 23 - 20

ԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ

Նախաձեռնութեամբ Համա - Խարբերդի «Եփրատ» երկսեռ միութեան կողմէ :

10 Հոկտ. շաբաթ իրիկուն ժամը 21ին, Քաֆէ Նուայի ներքնասրահը :

Օշականի յաջող գործերէն՝ « ԾԱԿ ՊՏՈՒԿ »Ը

Կը պաշտպանեն.— Հայրապենց Նազիկը Տիկիններ Սուքիասեան եւ Քէօսէեան : Զաքարենց Զաքարը Պ. Պ. Լ. Վանլեան եւ Գ. Փիլիկեան : Ժիւրիի մաս կը կազմեն.— Տիկիններ՝ Ա. Գասպարեան, Ա. Մխիթեան, Պ. Պ. Փիրանեան, ՏէրԱնդրէասեան, Հացագործեան, Մէթր Կարապետեան եւ Զամարեան : Մուտքը ազատ է

ՀՐԱՒԷՐ ՃԱՇ ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻ

Ֆրանսահայ լսարանը իր վեցերորդ տարեշրջանը կը սկսի ճաշով մը, որ տեղի պիտի ունենայ Ազգ.Տան մէջ (մեթրօ Քատէ) 32 ռիւ տը Թրէվիզ, այս կիրակի ժամը մէկին :

Կը հրաւիրուին բոլոր անդամները ու համակիրները, ջերմ եւ հաճելի օր մը անցընելու համար :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Մուրատ Ռափայէլեան նախկին աշակերտներու միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղը, կուզայ ծանուցանել որ 21 Նոյ. շաբաթ գիշեր իր առաջին պարահանդէսը պիտի տայ : Կը խնդրուի նկատի առնել :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան, Որբերու Օգնութեան եւ Հայ Կարմիր Խաչի Օգնութեան Մարմիններու ցերեկոյթ պարահանդէսը 22 Նոյեմբեր :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Մարսէյլէն Պաղտասար Տիրատուրեան եւ զաւակները, իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն ընկերներու, հայրենակիցներու, բարեկամներու եւ բոլոր անոնց որ իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին անձամբ, նամակով, ծաղկեպսակով եւ նուիրատուութեամբ, իրենց կնոջ եւ մօր՝ Տիկին Սիրանոյշ Տիրատուրեանի (Ծնեալ Երեմեան, Բալուցի), մահուան առթիւ :

Պոլսոյ եւ Լիբանանի իր երկու տարուան թատերական շրջանէն վերադառնալով

ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆ

Կը ներկայացնէ Նոյ. 9, երկուշաբթի երեկոյ Թէաթրը տ'Իէնայի մէջ :

Իր թատերգութիւններէն՝

ԵՐԿՈՒ ՃԱՄԲԱՅ

Այժմէական քոմէտի երեք արար :

Կը խնդրուի նկատի ունենալ թուականը :

ՀՐ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

43, Rue Richer, Paris (9e)
Tél. PRO. 25 - 46 R.C.No. 46325

Գրատունս ստացած է հետեւեալ նորութիւնները .—

Ճամբուս վրայ, Մալխասի 2000 ֆր.

Կէօթէ, նորավէպեր, Արտ. Աբեղեանի, 1200 ֆրանք : Մանկապատում, Եղ. Տարօնեանի 500 ֆրանք : Ընտանիքին Գիրքը, երագահան եւայլն, 1000 ֆրանք : Կեանքի եւ Մահուան երգեր, Մ. Զարիֆեանի 250 ֆրանք : Թեւաւոր Մտքեր, Լուսիկի 600 :

ԾԱՆՕԹ.— Լոյս տեսաւ գրատանս ընդարձակ գրացուցակը, 144 էջ, որ կը պարունակէ հայերէն եւ ֆրանսերէն գիրքերու ճոխ մթերք մը :

Փափաքողին հատ մը ձրի կը ղրկենք :

ԵՐԳԱՊՆԱԿՆԵՐ

Պոլսէն նոր ստացած ենք արեւելեան, Յունաստանէն՝ յունական եւ ուրիշ վայրերէ հայկական երգապնակներ (տիսք) :

ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ ԵՒ ԳՈՀ ՊԻՏԻ ՄՆԱՔ

ԾԱԽՈՒ ՄԵՔԵՆԱՆԵՐ

Ծախու են լաւ վիճակի մէջ

Colleretteuse, surjetteuse, machine à coupes (marque Kuriss) caoutchouteuse.

Դիմել՝

16, Rue S. Cécile, Paris (9)
Métro Montmartre

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

■

Հ. Յ. Դ. ԵԳԻՊՏԱՑԻ կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Քրիստափոր, Ռոստոմ, Ա. Սեբոբ-Մ. Եօթնեղբ., Րաֆֆի, Փոթորիկ եւ Վահան Խորէնի խումբերու բոլոր ընկերները անխտիր այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 20.30ին, Սօսիէթէ Սավանթին մէջ : Շատ կարեւոր օրակարգ :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ .—

ՆԻԿՈՂ ԴՈՒՄԱՆ ենթկ. հոկտ. 11ին ժամը 15.30ին :

ԳԷՈՐԳ ՉԱՎՈՒՇ խումբը հոկտ. 11ին ժամը 15ին :

ՄՈՒՐԱՏ խումբը այս կիրակի ժամը 15.30ին :

ԽԱԺԱԿ խումբը այս կիր. ժամը 15.30ին :

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. « Արդութեան » խումբի ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյ ժամը 21ին : Կարեւոր օրակարգ :

ՏԷՍԻՆ.— Հ.Յ.Դ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, Հ.Յ.Դ. Տան մէջ : Կարեւոր օրակարգ : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի առաւօտ, ժամը 9ին, Պառ տը Կլոպ, 7 Պուլվ. տ'Աթէն : Կարեւոր օրակարգ :

ՍԵԲ. ՄՈՒՐԱՏ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑԸ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր գործօն. պատուոյ անդամները և հայրենակիցները 18 Հոկտ. կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ չորսին, ռիւ տը լա Տէֆանս, Խըրիմեան վարժարանի սրահը : (Կնիf)

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Ընկեր Պաղտասար Տիրատուրեանի տիկնոջ մահուան առթիւ Սէն Ժեռոմի «Հայաստան» ենթակոմիտէն եւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը ցաւակցութիւն կը յայտնեն իր ամուսնոյն, զաւակներուն եւ բոլոր պարագաներուն :

ԿԸ ԳՆԵՄ

Փոքրաքանակ ամէն տեսակ ապրանքներ, փէն տը սէռի, նորաձեւութինէ ինկած եւ նոյն իսկ պակասութիւններով :

HAVAS 355/590
17, Rue Vivienne, Paris

ԵԹԷ Կ'ՈՒԶԷՔ

Նպաստաւոր պայմաններով տուն, խանութ եւ որեւէ կալուած գնել կամ ծախել

Դիմեցէք՝

O. SIMONIAN, Cabinet Gros
18, Rue St. Ferréol, Marseille

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԷՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ԺԱՄԱՆՈՒՄ ՄԸ

Հռչակաւոր ուտելիքներու

ՎԱՐԴԻ, ԲԱԼԻ (ՖԻՇՆԷ), ՁԻԹԻ ԵՒ ԼԵՄՈՆԻ ՏԵՐԵՒԻ ԱՆՈՒՇՆԵՐՈՒ

ԼԵՌՆԱԿԱՆ ՀԱՐԱՉԱՏ ՄԵՂՐ

Տուփով տոլմա եւ պամեա (ուտելու պատրաստ) : Քալամաթայի եւ Վոլոյի պատուական ՁԻԹԱՊՏՈՒՂ :

Ու ամէն տեսակ ՈՒՏԵՍՏԵՂԷՆՆԵՐ ԴԻՒՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Մեծաքանակ եւ փոքրաքանակ

PRODUITS COLONIAUX

144, Rue St. Honoré, Tél. GUT. 44 - 98
Mètro. LOUVRE et PALAIS ROYAL

PEINTURE DECORATION

VITRERIE, RAVALEMENTS

SOCIÉTÉ ARMIN

PAPIERS, PEINTS
DERNIERE NOUVEAUTE

25, Rue des Pivoines, Alfortville
Téléphone : ENT. 17 - 65

Ամենավերջին դրութեամբ :

Մեր մատչելի գինները խիստ նպաստաւոր են հայկական հաստատութեանց եւ ճարտարապետներու համար :

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris.

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300
Արտասահման՝ տարեկան 3000 ֆր. : ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.

ՈՒՐԲԱԹ 9 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ • VENDREDI 9 OCTOBRE 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7188 | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 9ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ .399

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԻՆՉՊԷՍ ԿԸ ԳՈՐԾԷԻՆ

Մեր բանիբուն աշխատակիցը, Հ. Եփրեմ Պօղոսեան, կը շարունակէ պրպտել Վիէննայի Մխիթարեանց Մատենադարանին թերթերն ու գիրքերը, պիտանի նիւթեր հաւաքելու համար :

Այդ հում նիւթերէն լայն բաժին մը տրամադրուած է «Յառաջ»ի : Դեռ նոր հրատարակեցինք վերջինը, « Եոզղատի մշակութային ընկերութիւնները» որ այնքան անտիպ տեղեկութիւններ կը պարունակէր (26 Սեպտ.) :

« Հանդէս Ամսօրեայ» կը շարունակէ հրատարակել վարդապետին ուրիշ մէկ շարքը ,— «Պատմութիւն հայ մշակութային ընկերութիւններու » :

Վերջին թիւին մէջ, 1953 Ապրիլ, Յունիս, զոր երկու օր առաջ ստացանք, ամբողջ գրութիւնը յատկացուած է մէկ Միութեան — «Արարատեան ընկերութիւն Հայոց » :

Կազմուած՝ Պոլսոյ մէջ, 1876ին, այս ընկերութիւնը ունէր հիմնական նպատակ մը ,— «Հայաստանի մէջ ձրիապէս ուսում տարածել» :

Այդ առթիւ օրուան թերթերը մասնաւորապէս կը շեշտէին .

— «Արարատեան ընկերութիւնը կազմուած է իրենց ազգասիրութեամբը ծանօթ պատուաւոր հայազգիներէ, առանց կրօնական խտրութեան : Ժողովուրդը կրնայ ամենայն վստահութեամբ դիմել անոնց որեւէ տեղեկութեան համար եւ յանձնել իր յօժար նուէրները, մասնակցելու համար այս ազգօգուտ ձեռնարկին, որ մեր թշուառ հայրենակցաց վիճակը բարւոքելու եւ բարձրացնելու սրբազան կոչումն ունի» :

Այս Ընկերութիւնն է որ Հայաստան կը ղրկէ իր առենապետը, Մ. Փորթուգալեան, եւ իրեն կը յաջորդէ Մինաս Չերազ :

Այն ատեն օրուան երեւելիները, գրոց-բրոյներէն մինչեւ պետական պաշտօնատարներ, ամբարտաւան շարժուձեւեր չէին փորձեր, իրենց նիւթական եւ բարոյական աջակցութիւնը տրամադրելու համար :

Ընկերութեան անդամներուն մէջ կը գտնուէին ոչ միայն Արփիարեան, Փորթուգալեան, Մ. Չերազ եւ ուրիշներ (հիմնադիրներ), այլեւ հայ կաթողիկէ երեւելիներ : Նաեւ տիկիններ :

Ընկերութիւնը գործի կը ձեռնարկէ նախ տասը փարանոց նուիրատուներ հրապարակ հանելով : Նպատակը , — «Կ. Պոլիս գտնուող գաւառացի տղոց ուսում եւ արուեստ սորվեցնել » :

Յետոյ կ'ընդարձակէ իր ծրագիրն ու գործունէութիւնը, դպրոցներու ցանց մը հաստատելու համար Հայաստանի մէջ, սկսելով Վանի Ալիւր գիւղէն :

Իր կազմութենէն մէկ տարի վերջ, 1887 ապրիլին, Ընկերութեան անդամներուն թիւը բարձրացած էր 46ի, իսկ բաժանորդներուն թիւը՝ 363ի : Համագումար 409 հոգի :

Երկու տարի վերջ, բացուած էր եօթներորդ դպրոցը, դարձեալ Վանի Գործոթ գիւղին մէջ :

Ժողովրդային եւ համազգային համակրանքը հետզհետէ կ'աճի : Օրուան վարիչները ջերմապէս կը քաջալերեն շարժումը :

Քարոզներ կը խօսին Ներսէս պատրիարք, Խրիմեան եւ ուրիշներ, միեւնոյն ատեն թելադրութիւններ ուղղելով :

Ընկերութիւնը իր թեւերը կը տարածէ մինչեւ Տարօն, դառնալով կենդանի ազդակ մը ազգային դաստիարակութեան :

Այսքանը՝ իբրեւ հարեւանցի տեղեկութիւն :

Կը տեսնէք թէ ինչպէս կը գործէին երէկ, առաջադրուած նպատակները իրագործելու համար :

Այդ առթիւ բաղդատութիւն մը՝ այսօրուան իրականութեան եւ մեր ճիգերուն հետ : Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԱՐՈՔԻ ԽՆԴԻՐԸ ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ ԱՌՋԵՒ

Արաբ եւ ասիական 15 պետութիւններ Հոկտեմբեր 7ին նորէն դիմում կատարեցին Ազգաժողովին, ստիպողաբար անոր ուշադրութեան յանձնելով Մարոքի խնդիրը : Կը պահանջեն որ Ազգաժողովը կոչ մը ուղղէ Ֆրանսայի, կատարեալ անկախութիւն տալու համար Մարոքի, մինչեւ երեք տարի :

Այս պահանջը ՄԱԿի Քաղաք. Յանձնաժողովին պիտի յանձնուէր իբրեւ պաշտօնական բանաձեւ մը՝ յանուն վերոյիշեալ 15 պետութեանց : Ֆրանսա միշտ ձեռնպահ կը մնայ, դիտել տալով թէ Ազգաժողովը իրաւունք չունի զբաղելու Հիւս. Ափրիկէի խնդիրներով : Ֆրանսայի ներկայացուցիչը, Պ. Մորիս Շուման նամակ մը ուղղեց Քաղաք. յանձնաժողովին քարտուղարութեան, բացատրելով իր երկրին ձեռնպահութեան պատճառները : Նամակը դիտել կու տայ թէ «ընդհ. ժողովը չի կրնար միջամտել Ֆրանսայի եւ երկու հովանաւորեալ երկիրներուն՝ Մարոքի եւ Թունուզի յարաբերութեանց, առանց բռնաբարելու Ազգաժողովին ուխտը » :

Փաքիստանի ներկայացուցիչը, Ամճատ Ալի, խօսք առնելով իր երկրին « խորին ցաւը» յայտնեց Ֆրանսայի բացակայութեան համար : Այս երկիրն ալ ջերմ ջատագով մըն է Մարոքի անկախութեան : Արաբեւասիական պետութեանց բանաձեւը կը պահանջէ նաեւ ջնջել պաշարման վիճակը Մարոքի մէջ, ազատ արձակել քաղաքական բանտարկեալները եւ աքսորականները : Արաբական աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ այս պահանջը կը վերաբերի նաեւ Մարոքի գահընկէց Սուլթանին, որ Քորսիքա աքսորուած է : Բանաձեւը կ'առաջարկէ ազատ ընտրութիւններ կատարել ամբողջ Մարոքի մէջ, հարթելու համար ինքնավարութեան եւ անկախութեան ճամբան :

Ֆրանսական պատուիրակութիւնը չի մասնակցիր ժողովներուն, իբրեւ բողոքի ցոյց : Բանաձեւը ստորագրած են Աֆղանիստան, Եթովպիա, Եգիպտոս, Հնդկաստան, Ինդոնեզիա, Իրան, Իրաք, Լիբանան, Փաքիստան, Սէուտի Արաբիա, Սուրիա, Սիամ, Պիրմանիա, Եմէն եւ Փիլիպպեան կղզիները :

× *Հեռագիրը կ'ըսէ թէ Քաղաք. Յանձնաժողովին նախագահը թելադրեց չափաւոր լեզու մը գործածել վիճաբանութեանց ընթացքին : Ֆրանսայի ներկայացուցիչը իր յայտարարութեան մէջ յիշեցուց թէ այս հարցը ներքին խնդիր մըն է իր երկրին համար :*

Փաքիստանի ներկայացուցիչը բանաձեւը պաշտպանած ատեն դիտել տուաւ թէ Ֆրանսա «բոլորովին կ'անգիտանայ անցեալ տարի ընդհ. ժողովին կողմէ քուէարկուած բանաձեւը Մարոքի մասին : Այդ բանաձեւը յոյս կը յայտնէր թէ երկու կողմերը պիտի շարունակեն բանակցութիւնները, որպէսզի Մարոքցիները կարենան ինքնավարութիւն ստանալ» : Յետոյ առաջարկեց «կլոր սեղանի » ժողով մը սարքել, ուր Ֆրանսական կառավարութիւնը եւ Մարոքի ժողովուրդին ներկայացուցիչները միջոցներ մշակեն, ինքնավարութիւն տալու համար :

Բանաձեւը կ'առաջարկէր հրաւիրել Ֆրանսան որ ետ առնէ իր բացակայութեան որոշումը եւ մասնակցի ժողովին : Քաղաք. Յանձնաժողովը 21ի դէմ 22 ձայնով եւ 12 պատուիրակներու ձեռնպահութեամբ որոշեց չքուէարկել այս առաջարկը :

ԵԹՈՎՊԻՈՅ *բանակը մարզելու համար պայմանագիր մը կնքուած է Մ. Նահանգներուն հետ : Արդէն Ատտիս Ապէպա հասած են խումբ մը ամերիկացի սպաներ :*

ՌԱԶՄԱՓՈՐՁԵՐ ՊՈԼՍԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ՍԻԿԻԼԻԱ

ԳԼԽԱՒՈՐ ՆՊԱՏԱԿԸ՝ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԻՒՆ ԹՐԱԿԻՈՅ ԵՒ ՎՈՍՓՈՐԻ

Թուրքիոյ ազգ. պաշտպանութեան տեղեկատու դիւանը լայն մանրամասնութիւններ կը հաղորդէ «Ուէլֆասթ» կոչուած ռազմափորձերու մասին, որոնք տեղի ունեցան անցեալ շաբթու, Թրակիոյ մէջ :

Առաջին օրուան գործողութիւնները տեղի ունեցան անցեալ շաբթու, Թրքական Թրակիոյ մէջ :

Կապոյտ զօրամասերը, որոնք զրահապատ գունդեր ալ կը պարունակէին, յարձակեցան Թրքական Թրակիոյ վրայ, եւ Կարմիր սահմանային ուժերու կողմէ դիմաւորուեցան :

Կապոյտ բանակը, որ մեծ ուժերով կը ձգտէր ձեռք անցընել Վոսփորը եւ աւելի մեծ ուժերով Կէլիպօլուի թերակղզին ու Չանագգալէի Նեղուցը, յաջողեցաւ իրեն դիմադրող սահմանային տկար ուժերուն յաղթել եւ սկսաւ յառաջանալ մէկ կողմէ դէպի Չօրլու, միւս կողմէ դէպի Քէշան :

Հիւսիսային Թրքական Թրակիոյ կարմիր ուժերուն զրահապատ զօրամասը եւ հետեւակազօրքը ժամանակ շահելու համար կարելի եղածին չափ զբաղեցուցին Կապոյտ ուժերը, անոնց շարժումը յապաղեցնելով եւ ետեւի գիծը քաշուեցան : Կարմիր օժանդակ ուժեր, յառաջացող Կապոյտ ուժերը կեցնելու եւ ետ մղելու համար դէպի արեւմուտք սկսան շարժիլ :

Հարաւային Թրակիոյ կարմիր տկար ուժերը Ուզունքէօփրիւէն սկսեալ ժամանակ շահելու համար քաշուեցան դէպի Գորու լեռները :

Դաշնակից օդային ուժերը թշնամութեանց երկրորդ օրը կրցան իրենց գերակշռութիւնը հաստատել եւ տեւականացընել, յարձակելով Կապոյտ ուժերու օդակայաններուն, օդանաւի գործարաններուն եւ զետեղումներուն վրայ : Կարմիր օդային ուժերը զինեալ հետազօտութիւններ կատարեցին թշնամիին յառաջխաղացումի ճամբաներուն վրայ եւ ռումբերով ու արագահարուածներով յաջող յարձակումներ կատարեցին : Կամուրջները քանդուած ըլլալով, Կապոյտ բանակին յառաջխաղացումը դանդաղեցաւ :

Այս ռազմափորձերուն մօտէն կը հետեւէին հանրապետութեան նախագահ Ճէլալ Պայար, ընդհ. սպայակոյտի նախագահ զօր. Եամուլ եւ բազմաթիւ Թուրք եւ օտար սպաներ :

× *Խաղաղութեան շրջանի այս մեծագոյն ռազմափորձը կ'երկարէր Սիկիլիայէն մինչեւ Իսթանպուլ, 1000 քիլոմեթր տարածութեան վրայ : Այս հսկայ գործողութեան նպատակն էր իրարու զօդել Թուրքիոյ, Յունաստանի, Իտալիոյ, Անգլիոյ եւ Ամերիկայի զինեալ ուժերը, դաշնակից հրամանատարութեամբ եւ այս դաշնակից ուժերը հաւաքական պաշտպանողական կազմակերպութեան մը վերածել : Պատմութեան մէջ առաջին անգամն է որ Թրքական եւ Հելլէն ուժերը միասին կը գործեն :*

Ռազմափորձերուն կը մասնակցէին Ատլանտ. ճակատի 5 երկիրներու պատկանող 100 հազարէ աւելի զինուորներ, հարիւրաւոր մարտանաւեր, հրասայլեր, օդանաւեր եւ սուզանաւեր :

ՆԱԽԱՐԱՐԱԿԱՆ *խորհուրդը որոշեց 20 առ հարիւր աւելցնել ընկերային ապահովութեան հանգստեան թոշակները : Տակաւին համաձայնութիւն գոյացած չէ ընտանեկան նպաստներու յաւելման մասին : — Կառավարութիւնը նոր հրամանագրով մը ճշդեց շաբաթական աշխատանքի ժամերը :*

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

★

ՔԻՉ ՄԸ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ

Հանդէսներու «վերամուտ»ն ալ սկսած է արդէն :

Ապացոյց՝ չորրորդ էջին վրայ հրատարակուած ազդերը, որոնք հետզհետէ կը նոյնանան :

Դեռ կան մասնաւոր թռուցիկներ ալ, զորս կը ցրուեն ասդ ու անդ, եկեղեցիներու դուռներուն առջեւ կամ սրճարաններու մէջ :

Տեղ մը նաշ են սարքած, այլուր՝ թէյասեղան կամ փինեձօն, ուետելու համար եղանակին բացումը :

Բարի ախորժակ բոլորին ալ եւ սրտագին յաջողութիւն :

Քանի մը թելադրութիւններ, այս առթիւ :

Կարելի չէ՞ քիչ մը նորութիւն, թարմութիւն մտցնել մեր այլազան հանդէսներուն, տօնակատարութեանց կամ դասախօսութեանց մէջ :

Գիտեմ. իբրեւ ընդհանուր կանոն, բոլորն ալ «շքեղ են եւ աննախընթաց» :

Շատեր կը տրտնջան, եթէ խմբագրութիւնը ջնջած ըլլայ այդ ածականները :

Ամէն պարագայի մէջ, շքեղութենէն բան մը չի պակսիր, եթէ նոր ճիգ մը փորձեն :

Հայրենիքի մէկ աշխատակիցը վերջերս կը թելադրէր նոր սերունդին յանձնել հանդէսներու կազմակերպումը : « Պայմանաւ որ, անշուշտ, «հին»երուն աչքը հետեւի անոր աշխատանքներուն, հեռուէն» :

— « Վաթսունոցները քայլ մը ետ, երեսունոցները քայլ մը առաջ, գոնէ իբրեւ փորձ ...» :

Ինչո՞ւ չէ :

Այսպիսի փորձ մը պիտի ծառայէր ոչ միայն ինքնագործունէութեան մղելու նորերը, այլեւ թարմացնելու մթնոլորտը :

Երբ մեր հայրենի հողերուն վրայ կը գտնուէինք, երիտասարդները կ'երգէին, կը պարէին, անակնկալներ կը սարքէին, իսկ տարէցները կը ծափահարէին, հայրական բարեմաղթութիւններով :

Յաճախ իրենք ալ կ'երիտասարդանային :

Հայկական հանդէսներու նախաձեռնութիւնը ստանձնելով այս օտար ափերուն վրայ, երիտասարդները իրենք ամէնէն առաջ պիտի օգտուէին :

Նոր քայլ մը առած պիտի ըլլային դէպի «հայկականութիւն», փոխանակ թափառելու կասկածելի սինեմաներու եւ պարասրահներու դուռներուն առջեւ : Վ.Ա.Հ.

ԵՐԵՔ ՄԵԾԵՐԸ ԿԸ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑԻՆ

Արեւմտեան երեք պետութեանց ներկայացուցիչները կը խորհրդակցին Լոնտոնի մէջ, պատրաստելու համար Խ. Միութեան տրուելիք պատասխանը, որ պիտի յանձնուի այսօր - վաղը : Կը հաւաստեն թէ Մ. Նահանգները այլեւս հակառակ չեն որ անգլ. կառավարութիւնը, ուղղակի դիմում կատարէ Մոսկուա, նոր խորհրդաժողովի մը գումարման մասին : Զրոյցի մը համաձայն, Չըրչիլ ոչ միայն համաձայն է վերադառնալու գաղտնի դիւանագիտութեան, այլեւ պիտի փորձէ տեսակցութիւն մը ունենալ Մալենկովի հետ, ի հարկին Մոսկուա երթալով :

Միեւնոյն ատեն կ'արծարծուի ոչ-յարձակման դաշինքի մը խնդիրը, մասնաւորապէս Մ. Նահանգներուն մէջ : Կարգ մը շրջանակներ կը կարծեն թէ Մոսկուայի վերջին պատասխանը խուսափողական էր անոր համար որ ներքին դժուարութիւններ ծագած են : Միւս կողմէ, արբանեակ երկիրները նիւթական պահանջներ կը ներկայացնեն : Յետոյ, համայնավարները վարկաբեկուեցան Գերմանիոյ մէջ, իբրեւ հետեւանք Տոքթ. Ատընաուըրի ընտրա-

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅԵՐԷՆԸ, ՀԱՅԵՐԸ ԵՒ ՕՏԱՐՆԵՐԸ

ԽՄԲ.— Ինչպէս գրած էինք, հայերէնի դասընթացք մը հաստատուած է Մ. Նահանգներու Քորնէլ համալսարանին մէջ: Դժբախտաբար, աշակերտները Ամերիկացիներ են:

Այս առթիւ «Հայրենիք» հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ վերի խորագրով, խորին դառնութեամբ.—

Հայերէնի ուսուցիչներն են մեր աշխատակիցներէն՝ երկու երիտասարդ եւ շնորհալի գրողներ, Յակոբ Կարապենց եւ Հայ Սանիկեան, որոնք իրենց լաւագոյնը կ'ընեն, Հայերէնը սիրելի դարձնելու եւ անով՝ Հայ ժողովուրդը, շուրջ տասը հազար ուսանողներու լայն շրջանակին մէջ:

Ջենք կրնար խորապէս երախտապարտ չըլլալ Համալսարանի տեսչութեանը, եւ յատկապէս՝ Արդի լեզուներու բաժինին վարիչ՝ Տոքթ. Կորտըն Հ. Ֆէրպէնքսի, որ ջերմ ու գնահատական զգացումներ ունի Հայերէնի հանդէպ եւ ինքզինք նուիրած է Հայերէնի ուսումնասիրութեան:

Առայժմ, հասկնալի պատճառներով, արեւելահայերէնը կ'ուսուցուի, իբրեւ պետութեան լեզու, եւ, հաւանաբար, արեւմտահայերէն ալ պիտի աւանդուի շուտով:

Կարեւորը այն է՝ որ Հայերէնը ներկայ է, բազմաթիւ այլ լեզուներու կարգին, իր գեղեցկութեամբ ու հարստութեամբ, որոնց վրայ կ'աւելնան նաեւ Հայաստանի մասին աշխարհագրական եւ պատմական ծանօթութիւններ:

Մինչեւ հոս, երեւոյթը ուրախութիւն, հպարտութեան զգացում եւ գոհունակութիւն կը պատճառէ մեզի: Հայերէնը իրեն արժանի ու արժանավայել բեմէ մը կ'ուսուցուի:

Յօդուածագիր ընկերը կ'աւելցնէ նաեւ, թէ շուտով Հայերէնի դասագիրքեր ալ պիտի պատրաստուին. ամերիկացի երկու ուսանողներ լեզուագիտական մասնագիտական աշխատանք կը տանին Հայերէնի մասին. Համալսարանի գրադարանին մէջ Հայերէն գիրքեր ալ կան եւն.:

Սակայն, ուսանողները, բոլորը, ամերիկացիներ են:

Դժբախտաբար, ոչ մէկ հայ ուսանող կայ Հայերէնի հետեւողներուն մէջ, հակառակ անոր որ Համալսարանին մէջ կան բազմաթիւ հայ ուսանողներ:

Եւ հակառակ անոր՝ որ Համալսարանի տնօրէնութիւնը կրթաթոշակներ ալ հաստատած է Հայագիտութեան հետեւող ուսանողներուն համար:

Համալսարանը ունի նաեւ չորս հայ փրոֆէսօրներ, որոնք հեռու են հայ կեանքէն, ապահովաբար, նաեւ Հայերէնէն...

Ահա թէ ինչ կացութիւն ստեղծուած է մեր լեզուին համար: Պատուով ու գնահատանքով ընդունուած է ան ուրիշ լեզուներու կարգին. մասնաւոր բեմ հաստատուած է եւ պիտանի, բայց օտարները կը հետեւին, ոչ Հայերը:

Իրաւունք չունի՞ ընկեր Ներսէսեան, երբ կ'եզրակացնէ իր խօսքը. «Վշտի խոր ձայն մըն էր ինծի համար, երբ լսեցի թէ յառաջիկայ շրջանին, 1954էն վերջ, հայերէնի դասընթացքը պիտի դադրի, եթէ գէթ 8 – 9 ուսանողներ չարձանագրուին»:

Կա՞յ աւելի ողբերգական երեւոյթ մը, քան այն որ կը պարզուի մեր աչքերուն առջեւ:

Ամերիկեան հռչակաւոր համալսարան մ'ը կը հիւրասիրէ Հայերէնը, կը գնահատէ զայն, զոհողութիւններ յանձն կ'առնէ, բայց մենք ներկայ չենք ըլլար հիւրասիրութեան. ձայն չունինք գնահատութեան մէջ: Անտարբեր ենք զոհողութեան մասին.

Օտարներ, ամերիկացի եւ այլ ուսանողներ կը հետեւին Հայերէնի, մասնագիտութիւն կը դարձնեն զայն, բայց չկայ հայ ուսանող մը, որ օգտուի առիթէն:

Կան հայ ուսանողներ, բայց անտարբեր են եւ չեն օգտուիր. չեն բարեհաճիր հետաքրքրուիլ:

Տխուր է երեւոյթը, վրդովիչ ըլլալու աստիճան:

Օտարնե՞րը պիտի սորվին մեր լեզուն եւ օտարնե՞րը պիտի պահեն ու պաշտպանեն զայն:

— «Այնպիսի վիճակ մը ստեղծուած է որ, եթէ այսպէս երթայ, Հայերէնը օտարները պիտի սորվեցնեն մեզի», կ'ըսէր առիթով մը, մեծանուն պատրիարք Եղիշէ Դուրեանը:

Այս կէս մը կատակով ըսուած նախատեսութիւնը կարծէք թէ իրականանալու վրայ է:

Քանի մը տարի առաջ, նման երեւոյթ մը չպարզուեցա՞ւ հոս, Պոսթընի մէջ, երբ Հարվըրտ համալսարանին մէջ Հայերէնի դաս հաստատուեցաւ. առաջին օրերուն, աւելի քան 120 հայ աշակերտներ արձանագրուեցան, բայց չանցած քանի մը շաբաթ, կէսէն աւելին թափեցաւ եւ, այսօր, ջնջուած է արդէն դասընթացքը..

Բայց, բաւական չէ տխուր երեւոյթներու մատնանշումը, եթէ պիտի չդարմանենք զանոնք. եթէ պիտի չմտածենք դարմանի մասին:

Հայ լեզուի պաշտպանութեան խնդիրը դրուած է սեղանի վրայ, եւ բոլորիս պարտքն է մեր բաժինը բերել պաշտպանութեան գործին մէջ:

Քորնէլ Համալսարանի երկու երիտասարդ ու խանդավառ ուսուցիչները աշխատանք տարած են, որ հայ ուսանողները հետաքրքրուին իրենց լեզուով, գոնէ ... Ամերիկացիներու չափ: Այդ ուսանողները, անշուշտ, ծնողք ունին: Մեր պարտքը չէ՞ դիմել այդ ծնողքներուն եւ այդ ուսանողներուն՝ որ տէր դառնան մեր ազգային գանձին, եւ, նաեւ, ազգային արժանապատուութեան:

Միւս կողմէ, կարելի է կոչ ընել բոլորին, համոզել՝ որ հայ ուսանողներ, փոխանակ ուրիշ համալսարաններ երթալու, Քորնէլ երթան, ոչ միայն իրենց մասնագիտութիւնը կատարելագործելու, այլեւ Հայերէնը պահելու համար:

Այս ուղղութեամբ չե՞ն կրնար աշխատիլ, ի հարկին՝ զոհողութիւններ ալ ստանձնել, մեր ազգային ու մշակութային կազմակերպութիւնները. Իթէքայի դրացի Սիրաքիւզի հայ գաղութը չի՞ կրնար դեր կատարել:

Կը կարծենք թէ կարելի է, գոնէ 8 – 9 ուսանող ապահովել, Հայերէնի բեմը ոտքի պահելու համար:

Հայերէնը հայ Դատի մաս կը կազմէ:

— «Կը վախնամ որ Հայկ. Դատը լուծուի օր մը, եւ Հայեր չգտնուին, տէր կենալու համար իրենց իրաւունքներուն»...

Այսպէս կ'ըսէր յոռետես խօսակից մը, դեռ վերջերս:

Առանց չափազանցութեան երթալու սակայն, մեր պարտքն է ամէն ջանք թափել, որ ընկղմելու վտանգին ենթարկուած նաւ մը փրկուի, երբ կայ փրկութեան յոյսը:

Նաւ մը չէ վտանգուածը, այս անգամ, այլ լեզու մըն է. ոսկեձոյլ ու անգին գանձ մը. մեր քաղցրահնչուն Հայերէնը:

Եւ այս գանձին հետ, նաեւ, մեր ազգային արժանապատուութիւնը ...

Կրնա՞նք անտարբեր մնալ:

ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՓՐԿՈՒԹԵԱՆ ՀԱՐՑԸ

Բ.— ԱՌԱՋԱՐԿ ՄԸ

Սերունդ պահելու համար անհրաժեշտ է դպրոց ունենալ: Ազգ մը իր գոյութիւնը կը պահէ իր լեզուով, մշակոյթով եւ աւանդութիւններով որոնք անգիր օրէնքներ են, պետական օրէնքներէն աւելի ազդու եւ զօրաւոր: Այս բոլոր կռուանները կը թրծուին միայն դպրոցներուն մէջ, իսկ դպրոցները կը պահանջեն անսահման, անվերապահ զոհողութիւն, այն, ժողովուրդները որ զոհողութեան ատակ են կ'ապրին եւ կ'արժեւորեն իրենց ազգային գոյութիւնը:

Երկու ճանապարհ չկա՛յ, մեր մշակոյթը մեր մատղաշ սերունդին ծանօթացնելու, սիրցնելու համար, պէտք է անոր տանք տոհմային, հայկական կրթութիւն, մեր հրեղէն լեզուով փոթորկենք անոր հոգին: Նախ իրար հասկնանք հարազատօրէն, յետոյ մեր մատենագրութիւնը, բանաստեղծութիւնը, ճարտարապետութիւնը, մանրանկարչութիւնը, պատմութիւնը կը լրացնեն մնացեալը:

Ինչո՞ւ Միջին Արեւելքի մեր հայրենակիցները ունենան զոհողութեան ոգի, իսկ մենք չունենանք: Ինչո՞ւ անոնց զաւակները մեծնան հայութեամբ, ապրին Հայուն բարոյականով, ցեղին գոյութեան մտահոգութեամբ, իսկ մենք օտարանանք, ու մեր օտարացումով ցաւ պատճառենք անոնց:

Եւրոպայի եւ Ամերիկաներու մեր գաղութները իրենց նիւթական եւ տնտեսական վիճակով աւելի բարգաւաճ վիճակ ունին քան Միջին Արեւելքի մեր ազգակիցները: Անոնք տարեկան տասնեակ միլիոններու զոհողութեամբ կը պահեն դպրոցներ, վարժարաններ, զոյգ ճեմարաններ եւ տարուէ տարի աւելի կը յառաջդիմեն: Կը պահեն որբանոց, ծերանոց, բուժարան, մարզական միութիւններ եւն:

Իսկ մենք կ'անճրկինք դպրոց մը պահելու հոգին առջեւ:

Կ'ուզեմ համեստ ծրագիր մը ներկայացնել, գիտնալով որ շատեր պիտի ծիծաղին:

Առնենք մեր շրջանը: Փարիզ իր արուարձաններով ունի մօտաւորապէս 40 հազար հայութիւն:

Եթէ կարելի ըլլայ կազմակերպել միայն քսան հազար սրտցաւ հայրենակիցներ եւ իբր ազգային տուրք գանձել ամսական 150 ֆրանք × 20.000 = 3 միլիոն, իսկ եթէ երկու հարիւր ֆրանք անդամավճար գանձուի կը գոյանայ չորս միլիոն ֆրանք:

Տարեկան երկու երեք հանրային ձեռնարկ ի նպաստ «Սերունդի փրկութեան» եւ նուէրներ ալ հաշուելով, կարելի է վարձել շէնք մը, վճարել ուսուցիչներուն կատարեալ ամսական, արձակուրդ, ընկերային ապահովութեան տուրք, աշակերտներու փոխադրութեան, գրենական եւ այլ ծախքեր:

Փարիզաբնակ Հայու մը համար ի՞նչ արժէք ունի ամսական 150–200 ֆրանքը: Ծխողի մը համար երկու տուփ ծխախոտ կ'արժէ, իսկ խմողի մը համար երկու շիշ գինի: Միայն կամքը եւ զոհողութեան ոգին կը պակսին:

Ի՞նչ բազմակողմանի առաւելութիւններ կրնայ ունենալ այդպիսի դպրոց մը:—

Ա.— Մտաւորականներ ունինք, որոնք հեռացած են ազգային միջավայրէն, դարձած են առեւտրականներ, արհեստաւորներ: Կարելի է հաւաքել այս հիմնարկութեան շուրջ, ապահովելով կեանք եւ գործ, իրենց սրտին մօտիկ: Այդ միջավայրին մէջ կրնան ստեղծագործել, զարգանալ եւ լիովին օգտակար դառնալ ժողովուրդին:

Բ.— Հայը կը կապուի իր դպրոցին, հայ տղան բողբոջ տարիքէն կը դաստիարակուի հայեցի կրթութեամբ ու բարքերով, մաքուր մտքով:

Գ.— Այս խորապէս հայ մեծցած աշակերտը կ'ուսումնասիրէ ազգային պատմութիւնը, մշակոյթը, ստեղծագործութիւնները: Սիրելով լեզուն եւ սերտելով դարերու քաղաքակրթութիւնը ինքնին կը դառնայ քարոզիչը իր ցեղին առաքինութեանց եւ արժանիքներուն, զանոնք հպարտութեամբ ծանօթացնելով օտարին:

Դ.— Սերունդը կը դառնայ հետաքրքիր նեցուկ հրատարակչականներու, թանգարաններու, սպառող եւ ընթերցող: Միջավայրին մէջ մեծցած, հասակ նետած սերունդը աւելի դիւրաւ օտարները եւ իր հասակակից արենակիցները կ'առաջնորդէ դէպի հայ ստեղծագործութեանց հիմնարկութիւններն ու տաճարները: Ընթերցանութեան սէրը կ'արծարծէ, բոլոր ձեռնարկները լաւագոյնս օգտագործելով զանոնք աւելի ընդարձակ շրջանակի մէջ:

Ե.— Հայկ. ոգիով սնած սերունդը ոչ միայն ինք կը սպառէ գրականութիւն, գիրքեր, այլեւ նորերու պահանջը կը ստեղծէ իր ձեռնհասութեամբ, կը դառնայ ղեկավար, կը կազմակերպուի նոր ոգիով, համաձայն ժամանակի պահանջներուն: Վերջապէս գիտակից քաղաքացի:

Զ.— «Կրթութիւնը օրօրոցէն կը սկսի», կ'ըսեն: Այո, հայր եւ մայր մեծ եւ առաջին դերը ունին մանուկին կրթութեան մէջ: Երբ տղան ինկած է շրջանակի մը մէջ, ուր ամէն բան ներելի է եւ թոյլատրուած կամ բախտին ձգուած, երբ չկայ հետապնդում եւ հետաքրքրութիւն ոչ ծնողքէն ոչ ալ դպրոցական շրջանակէն, կը յաճախէ սինեմայի սրահները, կը կարդայ անբարոյացուցիչ գիրքեր եւ կը մոլորի:

Այս տեսակէտով ալ հայկ. դպրոցը մեծ դեր ունի: Հոն տղան կը կրթուի հայկական բարքերով եւ կ'ազնուանայ, փնտռելով բարոյացուցիչ ժապաւէններ:

Է.— Հայ դպրոցի միջոցաւ կարելի է ստեղծել կուռ մարզական, սկաուտական, գրական եւ գեղարուեստական միութիւններ:

Յ. ՀԻՍԱՅԵԱՆ

ՍԱՆՃԱՔԸ ՍՈՒՐԻԱԿԱՆ Է

Պէյրութի «Շարք» թերթը խմբագրականի մը մէջ կը ջատագովէ Ազգ. Ազատագրութեան սուրիական շարժումը, որ իր ծրագրին մէջ կ'ընդգծէ Ալեքսանտրէթի Սանճաքին Սուրիոյ վերադարձի անհրաժեշտութիւնը: «Այս պահանջքը հաճելի չի թուիր Թուրք մամուլին, որ սպառնալիքներ կ'ընէ: Բայց այդ սպառնալիքները մեզ չեն վախցներ: Ալեքսանտրէթ եւ իր շրջանը զուտ արաբական հողեր են: Թուրքիա բռնի ուժով խլեց զանոնք:

Թուրքիան եւ արեւմտեան պետութիւնները պէտք է գիտնան որ Սուրիոյ կամ այլ երկիրներու Արաբները թիզ մը իսկ պիտի չզիջին այն հողերէն, որոնք իրենց կը պատկանին եւ խլուած են երբ իրենք աւելի տկար էին»:

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ԹԵՖԱՐԻԿ

Ծառաս մը հիւանդ պառկած էր իր խուցին մէջ, սաստիկ թոքատապով մը, որուն ես էի միակ պատճառը. խոհանոցին մէջ գիշեր ատեն վերէն վար լուացուեր էր, ազատելու համար Թեֆարիկի կրպակին հոտէն, իմ պատուէրիս համաձայն, ու տօքթորը, բարեկամ մը քան թէ բժիշկ մը, կը զարմանար այս գիւղացիներուն տարօրինակ սովորութիւններուն վրայ:

— Խե՞նթ է, ի՞նչ է այս կինը. խոհանոցին մէջ կը լուացուի՞ն:

Ջէի պատասխաներ եւ բժիշկը կը յամառէր իր զարմանքին մէջ, ու իմ ալ կարծիքս առնելով, կը կրկնէր շարունակ:

— Ի՞նչ կըսես, խենթ չէ՞:

Ես, մահուան վտանգին առջեւ ահաբեկ, իր կեանքը փրկել կը խորհէի միայն:

— Պիտի ազատի՞, Տօքթէօր:

Ութ օր ամբողջ այս տագնապին մէջ անցուցի. յետոյ ապաքինութիւնը սկսաւ, դանդաղ այնքան որ նոր հիւանդութեան մը կը նմանէր:

Հիմա երբ երթայի սենեակը ողջութիւնը հարցնելու, իր անուշ նայուածքը դեռ գորովով կը զեղուր, յանդիմանութեամբ չէր նայեր երբեք, ու կարծես ալ աւելի գոհ էր հիմա, անձնուիրութեան նոր ապացոյցով մը, ալ աւելի երախտապարտ ընելուն զիս: Առնելիքուոր ըլլալ կ'ուզէր այս կինը իր զոհողութիւններուն մեծութեամբը, առնելիքուոր մը, որ քաղցր խօսքի մը փոխարէն իր բոլոր պահանջը ներելու յօժար ու պատրաստ է:

Երբեք չխօսեցաւ հետս այն օրուան դէպքին վրայ, զոր բոլորովին մոռցած էր կարծես. բայց իր տկարութիւնը կ'երկարէր ու չէր վերադառնար առջի ուժը: Հիւծում մը կար, որ կը սպառէր զինքը մեղմիւ, չարագուշակ նշան, առաջուց գիտցուած, գուշակուած աղէտի մը ներկայ գտնուելու ձեւով. Թոքատապէն վերջի անխուսափելի ցաւն էր այս նորեկ հիւանդութիւնը, որ անընդհատ ջերմով ու բարակ քրտինքով մը կը սկսի:

×

Մեռաւ իր գիւղին մէջ, ուր ղրկեցինք զինքը բժիշկին պատուէրին համաձայն, մեռաւ անհուն խղճի խայթ մը թողլով սրտիս, որ ահաւասիկ տասը տարի վերջը կը թելադրէ վարանոտ գրիչս, ու իմ կամքիս հակառակ, առաջ կը մղէ զայն գրով պահելու անշահասէր, աննման սիրոյ մը դէմ ցցուած ապերախտութեանս յիշատակը:

Ու կը խորհիմ որ կեանքը լեցուն է այս կերպ աղէտներով. իրար չհասկնալէ առաջ եկած ցաւեր որ անդարմանելի կ'ըլլան. անպատ գորովներ հոս հոն թափուած՝ անօգուտ ու աւելորդ դառնալով, եւ փճացնելով սէրը զոր պէտք էին ամուր ու տեւական դարձնել. նպատակէն շեղած սպասումներ, իրարու չհամապատասխանող երթեւեկ մը զոհողութեանց որոնք, փոխադարձ չըլլալուն համար, կը վատնուին ու խղճի տառապանքներով լեցուն յիշատակներ կը թողուն միայն:

Գ. ԶՕՀՐԱՊ

(4րդ էջ. վերջ)

ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆՑ ՕՐԷՆՔԸ ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ

★

Սուրիոյ կառավարութիւնը Սեպտ. 15ին հրատարակեց կուսակցութեանց վերակազմութեան օրէնքը որ կը բաղկանայ 84 յօդուածներէ :

Նոր հրամանագրին համաձայն, Սուրիացիներ կրնան կուսակցութիւն եւ միութիւններ կազմել, կամ անդամակցիլ անոնց, պայմանաւ որ օրէնքով արգիլուած նպատակներու հետամուտ չըլլան անոնք, ոչ ալ ձգտին նիւթական նպատակներու : «Միութիւն» բառը կ'ընդգրկէ ամէն կարգի հաւաքականութիւն, խմբակցութիւն, ակումբ, եւայլն :

Ամէն միութիւն, որ քաղաքական նպատակի համար կ'աշխատի, կը ստանայ «կուսակցութիւն» անունը: Օտար միութիւններ կը նկատուին բոլոր այն կազմակերպութիւնները, որոնց կեդրոնը արտասահման կը գտնուի, ինչպէս նաեւ այն բոլոր միութիւնները՝ որոնց վարչութեան մէջ մէկ կամ աւելի օտարներ կը գտնուին :

Արգիլեալ միութիւններ են բոլոր անոնք որ կը չեղին հանրային ընդհանուր կարգուսարքէն, կը հակասեն . ընկերային դաստիարակութեան եւ կրթութեան սկզբունքներու, որոմ կը սերմանեն ազգին դասակներուն միջեւ եւ համայնքներու միջեւ կիրքերը կը հրահրեն, պետութեան ներքին կամ արտաքին ապահովութեան դէմ կը դառնեն, եւ կամ՝ սարսափի բիրտ ուժի միջոցաւ կ'ուզեն փարել երկրին քաղաքական, ընկերային եւ տնտեսական կեանքը :

Արգիլուած են զինուորական, եւ կամ՝ զինուորական կազմակերպութեան նմանող կազմակերպութիւններ, ըլլան անոնք չէզոք միութիւն մը կամ կուսակցութիւն մը, քաղաքական կամ ոչ-քաղաքական հոսանքի մը թեւարկութեան տակ : Բացառութիւն կը կազմեն պետական կազմակերպութիւնները: Օրէնքը կ'արգիլէ նաեւ գաղտնի կազմակերպութիւնները : Արգիլուած է քաղաքական կուսակցութիւններ կազմել՝ ցեղային կամ դաւանական դարտուղութիւններ սաեղծող անուններով: Օտարներուն արգիլուած է անդամակցիլ սուրիական քաղաքական կուսակցութեանց: Զինուորականները, ոստիկանները եւ բոլոր այն անձերը՝ որոնք զինուորական օրէնքներու ենթակայ են, չեն կրնար անդամակցիլ կուսակցութեանց: Պաշտօնեաները՝ իրենց պաշտօնին ընթացքին եւ ուսանողները իրենց վարժարանին մէջ, կուսակցական որեւէ գործունէութիւն չեն կրնար ունենալ :

Քաղաքական կուսակցութեանց վարիչ մարմինները տարին անգամ մը պէտք է ընտրուին, ընդհանուր ժողովներու գումարումով: Ընտրութիւնները պիտի ըլլան գաղտնի: Կուսակցութիւնները կրնան մասնաճիւղեր ունենալ :

Այս օրէնքը ի զօրու չէ սենտիքաներու, մարզական եւ սկաուտական եւ այլ միութիւններու համար, որոնք ենթակայ են մասնաւոր օրէնքներու :

Այս օրէնքին հրատարակութեան թուականէն սկսեալ, վեց ամիս պայմանաժամ կը տրուի ցարդ գոյութիւն ունեցող միութեանց՝ օրէնքին համաձայն իրենց կացութիւնը ճշդելու համար :

Միութիւնները պարտաւոր են եօթը տեսակ տոմարներ ունենալ՝ հաշիւներու, անդամագրութեան, թղթակցութեանց, ժողովներու ատենագրութեան համար, եւն.: Արգիլուած է հարիւր ոսկիէ աւելի ամսական ամէն անդամավճար :

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ Գորտոպա քաղաքին հայ գաղութը նախաձեռնութեամբ Հայ Մշակութային Ընկերակցութեան ճաշ մը տըւած է Օգոստոս 11ին ի պատիւ նահանգապետ տոքթ. Ռաուլֆ Լուչինիի, քաղաքապետ տօն Մարթին Ֆետերիքայի, ծերակուտականներու, երեսփոխաններու եւ բարձրաստիճան անձնաւորութեանց, իբրեւ երախտագիտութիւն այն որոշման, որով քաղաքին փողոցներէն մէկը «Արմենիա» կոչուեցաւ: Այս առթիւ խօսած են ընկեր Գէորգ Արծիւեան, ընկեր Րաֆֆի Միրաքեան (Պուէնոս Այրէսէն), ընկեր Տոքթ. Երամեան: Տոքթ. Լուչինի եւ Տօն Ֆետերիքօն շնորհակալութիւն յայտնելով, մաղթած են որ Հայերն ալ օր մը վերջնական անկախութեան տիրանան եւ եթէ չատեր բախտ ունենան իրենց մայր հայրենիքը երթալու, իրենց հետ տանին լաւ յիշատակներ իրենց երկրորդ հայրենիքէն՝ Արժանթինէն:

Ընկեր Րաֆֆի Միրաքեան այցելած է Գորտոպայի գաւառապետին, կառավարիչին եւ երեսփ. ժողովի նախագահին եւ պետական բարձրաստիճան պաշտօնատարներու: Բոլորին լուսանկարները երեւցան թերթերու մէջ: Այս առթիւ գաւառապետը իր ձեռքով ձօնուած Հնգամեայ ծրագրի մէկ հատոր նուիրեց «Արմենիա»-յի :

14 ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՅ ՏՂԵԿ ՄԸ, Հէրիսըն Սարաֆեան 12 կողմերով տիեզերացոյց մը շինած է: Երբ ելեկտրական կոճակը դարձուի 1500 աստղեր իրենց ճգրիտ դիրքով ու փայլով եւ 89 համաստեղութիւններու մէջսենեակի առաստաղին կամ պատատի մը վրայ կը ցոլացնէ: Ելեկտրական ուրիշ կոճակ մը դարձնելով առաստաղին վրայ ցերեկուան լոյսով տեսնելի կապոյտ երկինքի մը պատրանքը կուտայ, որ հետզհետէ կը մթագնի եւ աստղերը կ'երեւան: Աստղերը սկսած է ուսումնասիրել վեց տարեկանին, կը գրէ ամերիկեան «Տալաս Մորնինկ Նիուզ» թերթը :

ՏԻԿԻՆ ԼՈՒԻԶ ՄՈՎՍԷՍԵԱՆ ՓՈԼ գոհ գացած է ինքնաշարժի արկածի մը, արձակուրդի միջոցին, Քալիֆորնիոյ մէջ : Ան դուստրն էր բարերար հանգուցեալ Տիկին Թուրվանտա Մովսէսեանի որ քանի մը տարի առաջ 15 թոն չամիչ նուիրեց Ֆըրանսայի Կ. Խաչին, Լիբանանի եւ Յունաստանի Օգնութեան Խաչերուն: Տիկին Լուիզ Մովսէսեան Փոլ՝ կինը տոքթ. Սարգիս Պէգ Փոլի, ինքն ալ բարերար մըն էր եւ անաղմուկ կը մասնակցէր մարդասիրական ձեռնարկներու :

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Սան Ֆրանչիսկոյի մէջ մեռած է ընկեր Լեւոն Գասպեան : Ծնած էր Բաղէշ եւ պատասխանատու պաշտօններ վարած է Սան Ֆրանչիսկոյի մէջ ալ: Լաւատեղեակ յեղափոխական բոլոր անցուդարձերուն՝ շատ մը ճշդումներ կը կատարէր գրուած յուշերուն մէջ :

× Դարձեալ Սան Ֆրանչիսկոյի մէջ մեռած է Աբրահամ Մկրտիչեան: Մեր խոնարհներէն էր կը գրէ «Ասպարէզ»ի թղթակիցը: Մշոյ Կուրաւու գիւղէն էր եւ մասնակցած է պատմական կռիւին: Իբրեւ սուրհանդակ նամակներ կը հասցնէր Գէորգ Չաւուշին: Օր մը երբ իրեն կ'ըսեն թէ խիստ կարեւոր է որ այս նամակը յանձնուի Գ. Չաւուշին, ամէն վտանգ աչք առնելով, կէս գիշերին ճամբայ կ'իյնայ : Տեղ կը հասնի սառած վիճակի մէջ եւ կը յանձնէ նամակը: Գ. Չաւուշ կը զարմանայ եւ կ'ըսէ.— «Մենք խումբով պիտի չհամարձակէինք անցնիլ այդ շրջանէն, այս ընկերը անցեր է, ուխտեալ յեղափոխականի մը վայել խիզախութեամբ » :

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

★

ՄԱՐՍԷՅԼ, 5 Հոկտ.— Մեր երկրորդ մրցումը կատարեցինք մեր դաշտին վրայ ընդդէմ Գիւհիւլմանի :

Տղաքը դաշտ կ'իջնեն յաղթելու վճռականութեամբ, սակայն առաջին առիթը կը վրիպի, երբ չեն կրնար «փենալթի» մը վերածել կէտի: Սակայն առանց վհատելու կը յաջողին նշանակել կէտ մը: Հակառակորդը կ'անցնի յարձակողականի եւ իրարու ետեւէ կը նշանակէ երկու կէտ : Մօտ էր խաղին վախճանը եւ բոլորս շըւարած էինք, երբ պատանի Համբարձումեան նշանակեց կէտ մը եւս հաւասարեցնելով երկու կողմերը :

Երրորդ մրցում մը տեղի ունեցաւ Իսթրի դէմ իր դաշտին վրայ: Որոշ ժամուն կը մեկնի օթօքարը : Բացակայ էին բերդապահ Թէրզիպաշեանը եւ յառաջապահ գիծէն երկու Մարգարներն ու Պերճը :

Հակառակորդը ունէր կարգ մը առաւելութիւններ: Տղաքը որոշեցին վտանգը կանխել, դիմելով պաշտպանողականի : Տեղացիք ամէն միջոց փորձեցին, բայց ապարդիւն: Բոլոր հարուածները փշրուեցան մերոնց կամքին առջեւ եւ խաղը վերջացաւ հաւասար 0 – 0 :

Սարգիս Գույումճեան

ԱՒԵՐԱԿ ՎԱՆԸ

★

Վան, մեր սիրուն ու պատմական հայրենիքը, որ աշխարհի ամենահին քաղաքներէն մէկն է, այսօր բոլորովին աւերակ է. ինչպէս կը պատմէ ամերիկացի պաշտօնեայ մը :

Ըստ այդ պաշտօնեային, Աղթամարի վանքը կանգուն է, բայց Վան բոլորովին աւերակ է: Հին քաղաքէն վեց մղոն հեռու դէպի հիւսիս նոր քաղաքի մը հիմը դըրուած է, ինչ որ կը նշանակէ թէ ժամանակ մը վերջ Վանայ պատմական բերդը կզզիի պիտի վերածուի, որովհետեւ Ջայրի կողմէ ծովը հասած է քաղաքին եզերքը : Ծովու սարսափէն փախչելով վեց մղոն հիւսիս՝ հոն շինած են քաղաքը:

Այսքան քաղաքի մասին. իսկ Այգեստանի համար տեղեկութիւններ տուած է Վանեցի Թուրք մը, որ առեւտրական գործով Երզրում կ'երթայ եւ անկէ կուգայ Թաւրիզ (Պարսկաստան): Հոն Վանեցիներ կը ճանչնան զինք: Ան է որ Վանեցիներու հարցումներուն պատասխանելով՝ լիակատար տեղեկութիւն կուտայ Այգեստանի մասին:

Համուտ Աղայի գորանոցէն ծովը կը տեսնուի, կ'ըսէ Թուրքը, որովհետեւ անկէ մինչեւ Խաչ փողոցը ոչ տուն կայ, ոչ ծառ: Բոլորովին դաշտի վերածուած է: Վերադարձող Թուրքերը Մերաւի Ջաորրի հայոց տուներուն մէջ կը բնակին. կառավարական պաշտօնատուները Խաչ փողոց կը գտնուին: Մուհաճիրներ, Շամիրամայ թաղը կը բնակին. գող ու ոճրագործ են անոնք: Մենք չենք համարձակիր առանձին քաղաք երթալ, որովհետեւ կամարով աղբիւրին քովերը պահուըտած՝ յանկարծ իրենց թաքստոցներէն դուրս ելլելով՝ կը յարձակին ու կը կողոպտեն մեզ. եթէ դիմադրենք՝ կը սպաննեն ու կ'աներեւութանան: Մենք քանի մը անգամներ խնդրագիր տուինք կառավարութեան, որ Հայերը վերադառնան, սակայն կառավարութիւնը մերժեց մեր խնդրագիրը: Ահա Վանեցի Թուրքին Թաւրիզի Վանեցիներուն հաղորդած տեղեկութիւնները:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՆԴԷՍ ԱՄՍՕՐԵԱՅ թիւ 4 – 6 (1953 Ապրիլ - Յունիս). պատմական եւ բանասիրական ճոխ բովանդակութեամբ: Վիեննա :

ԲՆԱԳԻՐՔ ԵՒ ՔՆՆՈՒԹԻՒՆՔ Մատենագրութիւն Նախնեաց Հայոց: Հատոր Ա. պրակ 1:

ԿՈՐԻՒՆ, Վարք Ս. Մաշտոցի: Հրատարակեց Հ. Ներսէս Վ. Ակինեան: Վիեննա, 1952: Մխիթարեան տպարան: Գին տասը դոլար. Փրանք:

ՃՇԴՈՒՄ.— Մոնմորանսիի Հանգստեան Տան Տնօրէնութիւնը կը խնդրէ մեզ՝ ճշդել թէ Պ. Գիսակ Փափազեանի պաշտօնն է հաստատութեան մէջ տեսչութեան քարտուղարութիւնը եւ ընդհ. մատակարարութիւնը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (4)

Ո՞Վ ՍՊԱՆՆԵՑ

●

— Գիտցէք, Օրիորդ, որ զինքը «գեղանին Լուիզ» կոչած ենք: Երբեք ուրիշ անուն չենք տար իրեն :

— Ուրեմն գեղուհի՞ մըն է, հարցուցի :

— Գոնէ իր մասին այդ կարծիքը ունի, ինքզինքը Աստղիկին տեղ դրած է :

— Ինծի նայէ, Ճօն, քիչ մը կնամեծար եղիր, ըսաւ տիկին Բելցի: Շատ լաւ գիտէք թէ միայն ինք չէ որ այդ կարծիքը ունի: Բաւական սիրտեր վառած է :

— Թերեւս իրաւունք ունիք: Մեզք որ շատ խոշոր ակռաներ ունի: Ամէն պարագայի մէջ կ'ընդունիմ թէ որոշ հրապոյր մը ունի:

— Քիչ մնաց որ ձեր գլուխն ալ դարձնէր, աւելցուց Տիկին Բելսի ժպտելով :

Երիտասարդ սպան կարմրեցաւ, եւ քիչ մը շփոթած աւելցուց .

— Իրաւ ալ գէշ չէ: Գալով Լէյտնըրի, կը պաշտէ զայն, մինչեւ անոր կոխած հողը... եւ բնականաբար արշաւախումբին մնացեալ բոլոր անդամները կը բաժնեն իրենց պետին հիացումը իր կնոջը հանդէպ :

— Բոլորը քանի՞ հոգի են :

— Ամ[illegible] [illegible] եւ ամ[illegible] [illegible] մարդիկ-կան, պատասխանեց երիտասարդ սպան : Անգլիացի ճարտարապետ մը, Ֆրանսացի միսիոնար մը Կարթագինէէն, որուն զբաղումն է հին արձանագրութիւններ կարդալ: Կայ նաեւ Օր. Ճօնսընը, անգլուհի մը, որ քիմիագիտարանին սրուակները կը յօղուէ եւ կունտ ու կլոր մարդուկ մը, Ամերիկացի մը, որ լուսանկարչութեամբ կը զբաղի: Եւ դեռ Միրքատոները, որոնց որ ծուռ ազգին պատկանիլը Աստուած միայն գիտէ : Շատ երիտասարդ, օձի մը ծամածուռ տեսքը ունի, որ կրնայ ատել գեղանին Լուիզը: Եւ վերջապէս երկու երիտասարդներ : Տարօրինակ խառնուրդ մը որ սակայն իբրեւ ամբողջութիւն բաւական համակրելի է : Դուք ալ այս կարծիքէն չէ՞ք, Փեննիմէն:

Հարցումը ուղղած էր տարիքոտ մարդու մը, որ անկիւն մը նստած ակնոցին կապը կոլորէր մտածկոտ ձեւով մը :

Փեննէմէն ընդոստ արթնցաւ եւ աչքերը բարձրացուց.

— Այո, այո, իրաւ ալ շատ համակրելի մանաւանդ երբ խբրաքանչիւրը զատ զատ առնես: Կ'ընդունիմ թէ Միրքատօն տարօրինակ տիպար մըն է :

— Որքան ծիծաղելի մօրուք մը ունի, աւելցուց Տիկին Բելսի :

Հազարապետ Փեննիմէն չշարունակեց, անդիտանալ ձեւացնելով ընդմիջումը :

— Երկ[illegible] երիտասարդ[illegible] [illegible] շատ հաճ[illegible] են: Ամերիկացին աւելի [illegible] է, մի[illegible] դեռ Անգլիացի անդադար կը շաղակրատէ : Լէյտնըր սքանչելի տղայ մըն է, համեստ եւ պարզ ; ամէն մէկը առանձին, շատ հաճելի են այս մարդիկը, բայց երբ վերջին անգամ այցելեցի իրենց այն տպաւորութիւնը ստացայ որ անբնական բաներ մը կանցնի այնտեղ:

Չեմ կրնար որոշ բան մը ըսել, բայց կարծես ոչ մէկը իր բնական վիճակը ունէր, լարուած մթնոլորտ մը կը տիրէր, եթէ ըսեմ որ բոլորն ալ չափազանց քաղաքավար էին լաւագոյն ձեւով մը բացատրած կ'ըլլամ :

Թեթեւ մը կարմրելով — որովհետեւ չէի ուզեր իմ տեսակէտս յայտնել— ըսի.

— Երբ միշտ նոյն մարդոց հետ յարաբերութեան մէջ կ'ըլլաս, ի վերջոյ ջիղերդ կը յոգնին, ես ալ այդպէս էի, երբ հիւանդանոցներու մէջ կ'աշխատէի :

— Ճիշդ է, ըսաւ Հազարապետ Քելսի, բայց տակաւին եղանակին սկիզբն ենք եւ այդ կարգի ջղագրգռութիւն մը շատ կանուխ սկսած է արտայայտուիլ :

— Արշաւախումբի մը կեանքը ճիշդ մեր գօրանոցի կեանքին կը նմանի, ըսաւ Հազարապետ Փեննիմէն, կողմնակի խընդիրներ, մրցակցութիւններ, նախանձներ կը պատահին միշտ :

— Այս տարի նոր դէմքեր կան իրենց մէջ, աւելցուց Հազարապետ Քելսի :

Խումբին ա[illegible] [illegible] սկսաւ համրել մատներով :

— Սպասեցէք որ ըսեմ: Երիտասարդ Քոլմէնը նոր մըն է, ինչպէս Րայթըրը : Էմմըոթը եւ Միրքատոնն անցեալ տարի չէկան: Հայր Լավինյի ալ նորեկ մըն է, յաջորդը բժիշկ Պըրտի որ առողջական պատճառներով չկրցաւ հետեւիլ արշաւախումբին, Քարէյը հիներէն է: Ան եւ Օր. Ճօնսընը խումբին մաս կը կազմեն սկիզբէն այսինքն հինգ տարիէ ի վեր :

— Միշտ այնպէս ենթադրած եմ թէ այս բոլոր մարդիկը շատ լաւ կը հասկընային իրար, դիտել տուաւ Հազարապետ Քելսի: Երջանիկ ընտանիքի մը տպաւորութիւնը կ'ընէին իմ վրայ, ինչ որ զարմանալի է, նկատի առնելով մարդկային բնութիւնը: Այնպէս չէ՞, Օր. Լիթըրէն:

— Էհ, չեմ գիտեր որ աստիճան իրաւունք ունիք, Հազարապետ: Այն առեւտուրթիւնները որոնց վկայ եղած եմ հիւանդանոցներու մէջ, յաճախ ոչինչ պատճառներէ ծնունդ կ'առնէին, օրինակ, վիճաբանութիւն թէյամանի մը մասին :

— Այո, չափազանց մեծ խառնակեցութիւն մը շատ անգամ գձուձ կը դարձնէ մարդիկը, ըսաւ Հազարապետ Փեննիմէն : Բայց կը նախըզգամ թէ աւելի ծանրակշիռ բան մը կայ մեզ զբաղեցնող խնդրին մէջ :

Շար.

կան յաղթանակին: Հետեւաբար, Ուոշինկթընի մէջ կը յուսան թէ կարելի է միջին բանաձեւ մը գտնել, որպէս զի Մոսկուա չխուսափի առաջարկուած խորհրդաժողովէն:

× Անգլիոյ պահպանողական կուսակցութեան համագումարին առթիւ, անհամբեր կը սպասուի Չըրչիլի ճառին: Ժողովին կը մասնակցին 4000 պատգամաւորներ:

× Արեւելեան Գերմանիոյ հանրապետութեան նախագահ վերընտրուեցաւ Վիլհելմ Փիք, «միաձայնութեամբ», ինչպէս բոլշեւիկեան բոլոր ընտրութիւնները: Նախագահը, որ 77 տարեկան է, նոր լրացուցած էր քառամեայ շրջանը:

× Իտալիոյ վարչապետը ճառ մը խօսելով, բացատրեց թէ եւրոպական բանակի դաշնագրին վաւերացումը մեծապէս պիտի դիւրանայ, եթէ լուծուի Թրիէսթէի խնդիրը: Իտալիա պատրաստ է ամէն դիւրութիւն ընծայելու Աւստրիոյ եւ միւս պետութեանց, Թրիէսթէի նաւահանգիստին մէջ:

× Արեւմտեան Գերմանիոյ ազատական կուսակցութիւնը, որ կը մասնակցի կառավարութեան, յայտարարութիւն մը հրատարակեց, ըսելով թէ կարելի է ընդունիլ Սարի շրջանին եւրոպականացումը, եթէ Ֆրանսա հաւանի նոյն կարգուսարքին ենթարկել Ալզաս Լոռէնը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ հանրապետութեան նախագահը, զօր. Նեկիպ Թեթեւ տկարութիւն մը զգացած է Աղեքսանդրիոյ մէջ, իբրեւ հետեւանք չափազանց յոգնութեան: Բժիշկները բացարձակ հանգիստ պատուիրած են քանի մը օր:

ԱՊԱՏԱՆԻ նաւթահորերը բանեցնելու համար միջոցներ կը խորհին Մ. Նահանգներուն մէջ, մինչեւ որ Իրան եւ Անգլիա համաձայնութեան մը յանգին: Ամերիկացի մասնագէտներ կը կարծեն թէ առնուազն երեք ամիս պէտք է, բանեցնելու համար մեծ զտարանները: Բայց կը յուսան արտածումները հասցնել նախորդ քանակութեան 90 առ հարիւրին, կարճ ժամանակի մը մէջ:

ՍՈՖԻԱՅԻ անթելը հաղորդեց թէ պուլկարական կառավարութիւնը կ'ընդունի ուղղակի բանակցիլ Յունաստանի հետ, վերահաստատելու համար դիւանագիտական յարաբերութիւնները որոնք խզուած են 1946էն ի վեր: Անցեալ Սեպտ. 12ին Պուլկարիա կ'առաջարկէր վերահաստատել յարաբերութիւնները: Սեպտ. 21ին Աթէնք առաջարկեց ուղղակի բանակցութիւններ կատարել:

ԻՏԱԼԻՈՅ Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը նոր կոչ մը ուղղեց, ընդհ. գործադուլ մը սարքելու համար յառաջիկայ չարթու:

ՀԻՆԳ ԵՐԵՒԵԼԻՆԵՐ եւս դատի քաշուեցան Գահիրէի յեղափոխական ատեանին առջեւ, հայրենադաւութեան ամբաստանութեամբ:

41 ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ հողագործները որոշեցին.— 1. Բոլոր ճամբաները փակել երկուշաբթի օր: 2. Վարչական գործադուլ մը սարքել եւ փակել բոլոր քաղաքապետարանները.— 3. Արջառ եւն. չհայթայթել շուկաներուն: Այս ցոյցին պատճառն է արտադրութեան գիներու կրճատումը:

ՀԱՐԻՒՐ ՖՐԱՆՔՆՈՑ նիքէլէ դրամներ հրապարակ պիտի հանուին մօտերս:

600.000 ՏՈԼԱՐ ՓՐԿԱՆՔ ստանալով հանդերձ, չարագործներ սպաննած են վեց տարեկան տղայ մը, Քանսաս Սիթիի մէջ (Մ. Նահանգներ): Ձերբակալուած են այր մը եւ կին մը, բայց կ'ուրանան: Օրէնքը մահապատիժ կը տրամադրէ:

ԿՌԻՒՆԵՐԸ հետզհետէ կը սաստկանան Թոնքինի մէջ (Հնդկաչին): Ըմբոստները չարժման մէջ դրած են 60.000 հոգինոց բանակ մը:

«ՀՐԵԱՅ ՍՈՒՍ» շարժանկարը այնքան մեծ պատրաստութեամբ կը ցուցադրուէր Բ. աշխարհամարտի ընթացքին, հիթլերական իշխանութեանց միջոցաւ: Հեղինակը, Լէոն Ֆէօյգվանկըր, որ Մ. Նահանգները կը բնակի, գրականութեան ազգ. պարգեւը ստացաւ արեւելեան (կարմիր) Գերմանիայէն:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ ՏԱԼՈՎ ՈՒՇ – ԿԱՆՈՒԽ ԿԸ ՇԱՀԻՔ

«Յառաջ» բազմաթիւ բաժանորդներ ունի ոչ միայն Ֆրանսայի եւ հարեւան երկիրներու, այլ եւ Միջին Արեւելքի, Ալժերիոյ, Մարոքի, Թունուզի մէջ եւ Ափրիկէի խորքը, (Քամերուն, Քոնկօ, Եթովպիա եւն.):

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՀՈԿՏ. 31, ՇԱԲԱԹ ԳԻՇԵՐ

×

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

18 Հոկտեմբեր, կիրակի օր Սալ Ժէյ:

Նախագահութեամբ ընկեր Հ. ՍԷՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ Ի:

Ի ՊԱՏԻՒ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ.Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

ԼԻՈՆԻ Ազգ. Միութեան Կեդր. վարչութիւնը որոշած է սեղան մը սարքել ի պատիւ Արեւմտեան Եւրոպայի կաթող. պատուիրակ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեանի, հոկտեմբեր 25ին, կիրակի օր:

Անոնք որ կը փափաքին սեղանակից ըլլայ, թող հաճին արձանագրուիլ եկեղեցւոյ խորհրդարանը մինչեւ 20 հոկտեմբեր, ամէն օր ժամը 16–19:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ՎԱՐՁՈՒԹԵՆԷՆ

Դպրոցասէր Տիկ. Ընկերութեան վարչութիւնը ուրախութեամբ կը հաղորդէ թէ՝ իր բազմավաստակ վարիչ Տիկին Ա. Մուրատ Պօյաճեան արժանացած է Ֆրանսական կառավարութեան բարձր գնահատանքին, ստանալով Ընկերային Արժանիքի Ասպետի Խաչի շքանշանը:

Այս որոշումը հրատարակուած է պաշտօնաթերթի 1953 Օգոստ. մէկի թիւին մէջ:

ՓԱՐԻԶԻ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԷՆ

Փարիզի Հայոց Աղքատախնամ Ընկերութեան ներկայ վարչութեանս մէկ տարուան շրջանը լրացած ըլլալով, որոշուեցաւ ընդհ. ժողովը գումարել՝ երկրորդ անգամ, հոկտեմբեր19ին, երկուշաբթի, ժամը վեցին:

Սոյն ժողովը վճռական հանգամանքպիտի ունենայ, ինչ ալ ըլլայ ներկայ անդամներու թիւը, համաձայն ծրագիր կանոնագրի 8րդ յօդուածին:

Նկատի ունենալով ժողովին կարեւորութիւնը, որ տեղի պիտի ունենայ Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ (9), ստիպողաբար կը խնդրուի բոլոր անդամներէ անպայման եւ անձնապէս ներկայ գտնուիլ:

Օրակարգ.— Վարչութեան մէկ տարուան գործունէութեան մարոյական եւ նիւթական հաշուետուութիւնը: Զանազան հարցեր:— Վարչութիւն

×

Փարիզի Աղքատախնամի վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ քարտուղարութիւնը փոխադրուած է 32 ռիւ թը Թրէվիզ:

Ուրեմն այսուհետեւ դիմել նոր հասցէին: Կեդրոնատեղին՝ միշտ 15, ռիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ (8):

ՖՐԱՆՔՕ-ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՐԵԿԱՄՈՒԹԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲԸ

CERCLE D'AMITIE FRANCO-ARMENIENNE

Կազմակերպած է մեծ ճաշ մը ի պատիւ իր ընդհ. նախագահ եւ տնտեսական նախարար

Dr. BERNARD LAFAY

Այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, Վիանէյի սրահներուն մէջ, 38 Քէ տը լա Ռափէ:

Ներկայ պիտի ըլլան Ֆրանսացի գրագէտներ, նախարարներ, դեսպաններ եւ ուրիշ ականաւոր անձեր:

Մուտքը միայն հրաւիրագրով: Ճշդապահ ըլլալ:

Հաղորդակց. — Մեթրօ Կառ տը Լիոն, Քէ տը լա Ռափէ:

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ.— Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի ձմեռնային պարահանդէսը, 27 Նոյ. շաբաթ երեկոյ, Ալհամպրայի մէջ:

Մանրամասնութիւնները առանձին յայտարարութեամբ:

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Պոլսոյ Ազգ. Կեդր. վարժարանի հիմնարկութեան 65ամեակը հանդիսաւորապէս պիտի տօնուի հոկտեմբեր 24ի շաբաթ գիշեր ժամը 9ին, Սալ տ'Իէնայի մէջ, (մեթրօ Իէնա):

Յայտագրին մանրամասնութիւնները յառաջիկային:

Մուտքը ազատ է:

ԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ

Նախաձեռնութեամբ Համա-Խարբերդի «Եփրատ» երկսեռ միութեան կողմէ:

10 Հոկտ. շաբաթ իրիկուն ժամը 21ին, Քաֆէ Նուայի ներքնասրահը:

Օշականի յաջող գործերէն՝

«ԾԱԿ ՊՏՈՒԿ»Ը

Կը պաշտպանեն.— Հայրապենց Նազիկը Տիկիններ Սուքիասեան եւ Քէօսէեան: Զաքարենց Զաքարը Պ. Պ. Լ. Վանլեան եւ Գ. Փիլիկեան: Ժիւրիի մաս կը կազմեն.— Տիկիններ՝ Ա. Գասպարեան, Ա. Մխիթիկ, Պ. Պ. Փիրանեան, ՏէրԱնդրէասեան, Հացագործեան, Մէթր Կարապետեան եւ Զամարեան: Մուտքը ազատ է

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԵԶԱԿԻ ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Յայտնի երգչուհի Տիկին ԱՐՓԻՆԷ ԱՐՂՈՒԹԵԱՆԻ Մարսէյլի մէջ:

Թէաթրը Վէրտի Նոյեմբեր 8ին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին

Նախաձեռնութեամբ ԱՐՄԵՆԻԱ երգչախումբին:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան, Որբերու Օգնութեան եւ Հայ Կարմիր Խաչի Օգնութեան Մարմիններու ցերեկոյթ պարահանդէսը 22 Նոյեմբեր:

ՀՐԱՒԷՐ ՃԱՇ ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻ

Ֆրանսահայ լսարանը իր վերջերորդ տարեշրջանը կը սկսի ճաշով մը, որ տեղի պիտի ունենայ Ազգ. Տան մէջ (մեթրօ Քատէ) 32 ռիւ տը Թրէվիզ, այս կիրակի ժամը մէկին:

Կը հրաւիրուին բոլոր անդամները ու համակիրները, ջերմ եւ հաճելի օր մը անցընելու համար:

Ճաշագին 500 ֆրանք:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Ազգային բարերար ողբացեալ Միհրան Գարակէօզեանի յիշատակին, այս կիրակի օր, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ, 15 ռիւ Ժան Կուժօն:

Հալէպի Գարակէօզեան Հօմի Նախկին Սանուց Միութիւնը կը հրաւիրէ բոլոր իր մտերիմ բարեկամները ներկայ ըլլալ յարգելու համար իրենց հանգուցեալի հօրը յիշատակը:

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պ. Ղազար Վէմեան որ 1947ի վերջի կարաւանին հետ Հայաստան գացած էր, կնքած է իր մահկանացուն, Երեւանի մէջ, խոր սուգի մատնելով իր հարազատները:

Այս առթիւ իր փեսան, Տէր եւ Տիկին Սիմոն Աւտօեան եւ տղան՝ Գէորգ Վէմեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի, այս կիրակի Սէն Ժեռոմի Հայոց եկեղեցին, ժամը 11ին: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ Կեսարացի Տիկ. Հայկանուշ Նալպանտեան եւ զաւակները Նազարէթ 35 տարեկան, աղջիկը Ռոզա 25 տարեկան, հօրը անունը Նազար (Թէլլալ) Սահակեան, 1925ին Պոլսէն Փարիզ փոխադրուած են: Փութով տեղեկացնել իր քրոջ աղջկան Վեռժին Թաշճեանի մեկնումի պատճառաւ Գէորգ Գէորգեանի, 19 ռիւ Նուվէլ, Ալֆորվիլ, (Սէն):

Օր. ԱՂԱՒՆԻ ԳՈՒՐՏՃԵԱՆ

ՏՈՔԹ. ՎԱՀՐԱՄ ՋՕՊԵԱՆ

Ամուսնացած

7 Հոկտ. 953

Մարսէյլ — Պոլիս

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

■

Հ. Յ. Դ. ԵԳԻՊՏԱՑԻ կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Քրիստափոր, Ռոստոմ, Ա. Սեբուբ–Մ. Եօթնեղբ., Րաֆֆի, Փոթորիկ եւ Վահան Խորէնի խումբերու բոլոր ընկերները անխտիր այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 20.30ին, Սօսիէթէ Սավանթին մէջ: Շատ կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.—

ՆԻԿՈԼ ԴՈՒՄԱՆ ենթկ. հոկտ. 11ին ժամը 15.30ին:

ԳԷՈՐԳ ՉԱՎՈՒՇ խումբը հոկտ. 11ին ժամը 15ին:

ՄՈՒՐԱՏ խումբը այս կիրակի ժամը 15.30ին:

ԽԱԺԱԿ խումբը այս կիր. ժամը 15.30ին:

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյ ժամը 21ին: Կարեւոր օրակարգ:

ՏԷՍԻՆ.— Հ.Յ.Դ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, Հ.Յ.Դ. Տան մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի առաւօտ, ժամը 9ին, Պառ տը Կլոպ, 7 Պուլվ. տ'Աթէն: Կարեւոր օրակարգ:

ՍԵԲ. ՄՈՒՐԱՏ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՅԸ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր գործօն. պատուոյ անդամները և հայրենակիցները 18 Հոկտ. կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ չորսին, ռիւ տը լա Տէֆանս, Խըրիմեան վարժարանի սրահը: (Կնիք)

ԳԵՂ. ԹԱՆԳԱՐԱՆԻՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

Փարիզի հայ գեղարուեստական թանգարանի պաշտօնական բացումը պիտի կատարուի Միւզէ տ'Էննըրիի շքեղ սրահներուն մէջ, 59 Ավ. Ֆօշ, Փարիզ, այս Ուրբաթ օր ժամը 3ին, ի ներկայութեան հանրապետութեան նախագահ, Պ. Վէնսան Օրիօլի, կրթական, արտաքին եւ ներքին գործերու նախարարներու եւ պետական բարձրաստիճան անձնաւորութիւններու:

Նոյն օրը ժամը 4ին, մասնաւորապէս հրաւիրուած են հայ եւ ֆրանսացի բարեկամներ:

Թանգարանը պիտի լուսաւորուի արտաքին եւ ներքին մասերով, 5-11 բաց պիտի ըլլայ բոլոր հայրենակիցներու առջեւ՝ որոնք կը փափաքին այցելել այս ժամերուն:— Վարչութիւն

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. Վեցամս. 1300
Արտասահման՝ տարեկան 3000 ֆր.: ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.

ՇԱԲԱԹ 10 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ • SAMEDI 10 OCTOBRE 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7189 Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 9ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2600

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

•

Անշուշտ կարելի չէ բաղդատել երէկ - ուան եւ այսօրուան պայմանները, երբ կը խօսինք հանրօգուտ ձեռնարկներու մա - սին:

Երէկ հաստատուն հող ունէինք մեր ոտքերուն տակ:

Այսօր՝ լպրծուն աւազ:

Երէկ՝ ինչ որ ցանէինք հարիւրին ինը - սուն կը բուսնէր:

Այսօր՝ օտարութեան սառնաշունչ հո - վերը կը քշեն կը տանին հարիւրին ինը - սունը:

Երէկ՝ ունէինք հոծ բազմութիւններ ամփոփուած՝ հայրենի հողերու վրայ:

Այսօր՝ ցիրուցան ի սփիւռս աշխարհի:

Եւ վերջապէս, գիւղացի ունէինք երէկ, ժողովուրդին կռճղը:

Այսօր՝ բանուորներ եւ մեծ ու փոքր առեւտրականներ:

Ճիշդ է, հայրենիք մը ունինք այսօր:

Բայց, անոր պարտադրուած դաժան կարգուսարքը գայն դարձուցած է ան - մատչելի տարագիր բազմութեանց:

Կարելի է ճեղքել լեռներն ու ծովերը, բայց ոչ այդ բռնակալ կարգուսարքը:

Այլապէս, ինչո՞ւ այսքան պիտի տա - ռապէինք օտարութեան մէջ:

Եւ ինչո՞ւ գերմարդկային ճիգեր պիտի փորձէինք, սերունդ փրկելու համար:

Ուրեմն, ստիպուած ենք ապաւինիլ մեր յարատեւ աշխատանքին եւ հաւատքին:

Պիտի մղենք այս գոյամարտն ալ բոլոր կարելի միջոցներով: Անհուն խանդավա - ռութեամբ եւ վճռական կամեցողու - թեամբ:

Որ եւ է թուլութիւն, ընկրկում կամ նահանջ՝ համազօր է հաւաքական անձ - նասպանութեան:

Ինքնապաշտպանութեան ցանցեր պիտի կազմենք ամէն ուղղութեամբ:

Ինչ որ ունինք, պիտի թարմացնենք եւ զօրացնենք: Ինչ որ կը պակսի պիտի լրա- ցնենք:

Պայմանները որքան ալ փոխուած ըլ - լան, չեն կրնար կաշկանդել մեր ձեռքերն ու ոտքերը: Ոչ ալ մեր առջեւ փակել ա - մէն դուռ:

Երէկ «Արարատեան ընկերութիւն Հա - յոց» կը կազմէին Պոլսոյ մէջ, դպրոցնե - րու ցանցով մը օժտելու համար արեւմտ - եան Հայաստանը:

Նոյն պահանջներն ունինք այսօր, — գաղութներ՝ փոխան «արեւելեան նա - հանգներուն»: Կեանքի եւ գոյքի ապահո - վութեամբ եւ գործելու ազատութեամբ:

Եւ ունինք բազմազան կազմակերպու - թիւններ, կուսակցութիւններ եւ Միու - թիւններ, որոնց իւրաքանչիւրը կը գործէ համաձայն իր կարողութեան:

Ոչ - քաղաքական Միութիւններէն մէ - կը, «Համազգային կրթական եւ մշակու - թային ընկերութիւնը» կոչուած է կա - տարելու այն դերը ինչ որ երբեմնի «Արա- րատեան» ընկերութիւնը: Շատ աւելի լայն սահմանի մը վրայ:

Մեր ներկայ պահանջներուն մէջ պիտի չգտնէք որեւէ կէտ որ նախատեսուած չըլլայ անոր ծրագիր - կանոնագրով: Ծաղկոցէն մինչեւ միջնակարգ վարժա - րան: Դասագիրքէն մինչեւ գրական - գե- ղարուեստական ստեղծագործութիւնը:

Ծրագիրը շատոնց գործի վերածուած է արդէն, Լիբանանի ափերուն վրայ հաս - տատուած ճեմարանով, տպարանով եւ բազմազան հրատարակութիւններով:

Ինքնապաշտպանութեան խարիսխ մը, տոկուն եւ զօրծօն:

Կան ուրիշներ ալ: Ընդհանրական կամ տեղական:

Հաւատքի, կամքի եւ աշխատանքի պա- կասն է որ կը սահմանափակէ արդիւնքը:

Ինչո՞ւ մեր նայուածքը պղտոր կը տես- նէ ամէն բան, եւ մեր քայլերը կը կթո - տին, երբ ինքնապաշտպանութեան գօտի - ներ կը փնտռենք: Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԴԱՇՆԱԿԻՑՆԵՐԸ ԻՏԱԼԻՈՅ ԿԸ ՁԳԵՆ ԹՐԻԷՍԹԷԻ ՆԱՒԱՀԱՆԳԻՍՏԸ

•

ԴԺԳՈՀՈՒԹԻՒՆ ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ ՄԷՋ ԵՒ ԹՇՆԱՄԱԿԱՆ ՑՈՅՑԵՐ

Անգլիա եւ Մ. Նահանգները Հոկտեմբեր 8ին պաշտօնապէս հաղորդեցին Իտալիոյ եւ Եուկոսլաւիոյ թէ իրենց զօրքը պիտի քաշեն Թրիէսթէի Ա. շրջանէն եւ քաղա - քային վարչութիւնը պիտի յանձնեն Ի - տալիոյ, այն յոյսով թէ «վերջնապէս եւ եւ խաղաղօրէն պիտի լուծուի երկու եր - կիրներուն վէճը որ կը տեւէ եօթը տարիէ ի վեր:

Այս կարգադրութեամբ, Թրիէսթէի ա- զատ երկրամասը բաժնուած կ'ըլլայ երկու երկիրներուն միջեւ, ներկայ սահմաննե - րով, քանի որ Բ. շրջանը արդէն կը գտ - նուի Եուկոսլաւիոյ զօրքին եւ քաղաքային վարչութեան ձեռքը:

Այս կարգադրութիւնը բարեխառն գո - հունակութիւն պատճառեց Իտալիոյ մէջ, իսկ բուռն դժգոհութիւն՝ Եուկոսլաւիոյ մէջ: Լուրը հազիւ հրատարակուած, ամ- բոխը յարձակեցաւ Պելկրատի անգլիա - կան, ամերիկեան եւ իտալական դեսպա - նատուններուն վրայ, ջարդուփշուր ընե - լով պատուհաններուն ապակիները: Ամե- րիկեան դեսպանատան առջին երկու յարկերուն ապակիները խորտակուեցան: Անգլիական դեսպանատունն ալ կարեւոր վնասներ կրեց: Ցուցարարները խորտա - կեցին նաեւ անգլիական ընթերցարանին եւ ամերիկեան տեղեկատու գրասենեակին ապակիները, փողոց թափելով ցուցադրը- ուած հրատարակութիւնները:

Այս ցոյցերէն քիչ առաջ, մարեշալ Թի- թօ ուժգնօրէն մերժեց անգլեւամերիկեան որոշումը, որ անթելով հաղորդուած էր փոխ վարչապետ Քարտէլի կողմէ: Այդ զեկուցումը տեղի ունեցաւ անգլիական եւ ամերիկեան դեսպաններուն այցելութենէն քանի մը ժամ վերջը: Երկու դեսպանները անձամբ ներկայացան մարեշալ Թիթօ - յի, հաղորդելու համար տրուած որոշու - մը: Քարտէլի այս առթիւ ճառ մը խօսե - լով ըսաւ. — «Չենք կրնար Իտալացինե - րու կամքին ձգել տասնեակ հազարաւոր Սլովէններ որոնք տակաւին Թրիէսթէ կը բնակին: Եուկոսլաւիոյ կառավարութիւնը համաձայն չէ տրուած որոշումին եւ ձեռք պիտի առնէ բոլոր տրամադրելի միջոցնե- րը, համաձայն Ազգաժողովի ուխտին: Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներու ներկայա - ցուցիչներն ընդունելէ անմիջապէս ետք, մարեշալ Թիթօ վերջնապէս դատապար - տեց տրուած որոշումը, յայտարարելով թէ երբեք պիտի չընդունի զայն: Մարե- շալը ըսաւ թէ Անգլեւամերիկացիներու տնօրինութիւնը հարուած մըն է Եուկո - սլաւիոյ համար եւ պիտի չնպաստէ յարա- բերութիւնները բարւոքելու Եուկոսլա - ւիոյ եւ Իտալիոյ միջեւ: Ընդհակառակն, մարեշալ Թիթօ կը կարծէ թէ Իտալիա նուաճողական նոր պահանջներ պիտի դը - նէ, երբ Թրիէսթէի Ա. շրջանը պարպուի: Եուկոսլաւիա միակողմանի կը նկատէ տրուած որոշումը, որ կրնայ չնախատես- ուած հետեւանքներ ունենալ»:

Պելկրատի հեռագրական գործակալու - թիւնն ալ ազդարարեց թէ նոր կարգա - դրութիւնը բուռն դայրոյթ պատճառած է ամբողջ երկրին մէջ: Եւ աւելցուց. — « Այս կացութեան պատասխանատու - թիւնը չիյնար միայն իտալական կառավա- րութեան վրայ ուր յարատեւօրէն կ'ար - տայայտուի Մուսոլինիի աշխարհակալ քաղաքականութեան ոգին, այլ եւ արեւ - մտեան պետութեանց, մասնաւորապէս Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն վրայ ո - րոնք խրախուսեցին պաշտօնական Իտա - լիոյ նուաճողական տենչերը Եուկոսլա - ւիոյ հանդէպ »:

× Հեռագիրները երկու հարիւր հազար կը հաշուեն Պելկրատի ցուցարարներուն թիւը: Թշնամական խօսքերուն հետ կը լսուէր հետեւեալ մարտակոչը. — « Եր, բեք պիտի չյանձնենք Թրիէսթէն: Բռնի ուժին պիտի պատասխանենք բռնու - թեամբ »:

× Վերջին լուրերու համաձայն, Թրի- էսթէի Ա. շրջանին անգլ. զօրքը արտա - կարգ միջոցներ ձեռք առած է, ի նախատե- սութիւն ամէն պատահականութեան: Բոլոր զինուորական հաստատութիւնները խիստ հսկողութեան տակ են: Ամերիկեան քաղաքացիներուն յանձնարարուած է փո- ղոց չելլել:

Իտալիոյ մէջ ալ դժգոհ են որ վերջնա - պէս կը բաժնուի Թրիէսթէն: Հռոմ կը պահանջէ հանրաքուէ կատարել:

Ամերիկեան աշնանային ռազմափորձե - րը դադրեցան առժամապէս: Անգլ. զօրքը զօրանոցներու մէջ կը մնայ, բացի շրջուն պահակներէն: Թրիէսթէի Ա. շրջանին հը- րամանատարը հանդարտութեան կոչ մը ուղղեց ժողովուրդին:

Թրիէսթէի Ա. շրջանը կը պարունակէ քաղաքը եւ նաւահանգիստը, բայց ամ - բողջ երկրին միայն մէկ երրորդը կը կազմէ, 300.000 բնակիչներով: Բ. շըր - ջանը առաւելապէս հողագործական է:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

•

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ԿԸ ՊԱՇՏՊԱՆԷ ԻՐ ՏՆՏԵ - ՍԱԿԱՆ ԵՒ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՔԱՂԱ- ՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Ազգ. ժողովին Եշ. օրուան նիստին մէջ շարունակուեցան քննադատութիւնները դահլիճին հրամանագիր-օրէնքներու մա- սին: Վարչապետը այս առթիւ յայտա - րարեց թէ պիտի չընդունի որեւէ բանա - ձեւ որ կը դատապարտէ իր տնտեսական ծրագիրը:

Համայնավարները պարսաւանքի բանա- ձեւ մը կազմած են. բայց իրագեկներ կը կարծեն թէ այդ բանաձեւը չի կրնար տա- պալել դահլիճը, եթէ ընկերվարականները եւ կարգ մը անկախ երեսփոխաններ ալ միանան: Խնդիրը այն է որ դահլիճին կուսակից երեսփոխաններ ալ ամբողջովին համաձայն չեն տնտեսական ծրագրին: Անոնք մեծ մասով հողագործներուն շա - հերը կը պաշտպանեն:

Եշ. օր Պ. Լանիէլ խօսք առաւ առանց սպասելու բոլոր քննադատութեանց: Իր գլխաւոր նպատակն էր հանդստացնել հո - ղագործները, որոնք արտակարգ ցոյց մը սարքած են Բշ. օր, 41 նահանգներու մէջ (93ի վրայ): Անոնք դառնօրէն կը գան - գատին որ կառավարութիւնը ոչինչ կ'ընէ, շահաւոր գիներ ապահովելու համար ի - րենց արտադրութեանց եւ արջառին: Պ. Լանիէլ յայտարարեց թէ բացառիկ մի - ջոցներ ձեռք առնուած են եւ թէ պետու - թիւնը մեծաքանակ գնումներ պիտի կա - տարէ: Անցեալ ամառ այգեգործներն ալ ցոյցեր սարքեցին, փակելով ճամբաները. բայց այս անգամ շատ աւելի ծանր կը նը- կատուի կացութիւնը: Ներքին գործերու նախարարութիւնը հրամայած է գրաւել բոլոր այն թռուցիկները եւ յայտարարու- թիւնները որոնք կը քաջալերեն Բշ. օր - ուան ցոյցը, մասնաւորապէս ճամբանե - րու խափանումը:

Պատասխանելով ընկերային քաղաքա - կանութեան մասին եղած քննադատու - թեանց, վարչապետը բացատրեց թէ թէեւ հակառակ է աշխատավարձքի ընդհ. յա - ւելման, բայց ապրուստի գինը իջած է ա- ւելի քան երբեք առ հարիւր համեմատու - թեամբ: Կառավարութիւնը պիտի շարու- նակէ պայքարիլ տարապայման շահերու

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

★

ՊԱՏԵՐԱԶՄ ՈՒ. ՍԱՐՈՅԵԱՆԻ ԴԷՄ

« Սովետական Հայաստան » ամսագրի 1953 Մայիսի թիւին մէջ, Դերենիկ Դե - միրճեան կրակ կը տեղայ ամերիկահայ գրագէտին՝ Ուիլեըմ Սարոյեանի դէմ:

Յօդուածին խորագիրն է «խօսք՝ ուղ - ղված գրողին եվ նրա ընթերցողին»:

« Վարդանանք »ի ծերունի հեղինակը իր պարսաւագրին երեք լայն էջերէն երկու - քը յատկացուցած է Սարոյեանի:

Ընդհանուր տեսութենէ մը վերջ, կը սեւցնէ խումբ մը ամերիկացի եւ անգլիա- ցի գրագէտներ, եւ անոնց հետ՝ Սարոյ - եանը, իբրեւ դասալիքներ:

Ի՞նչ է անգլիագիր հայ գրագէտին մեղ- քը:

— « Նախ եւ առաջ Սարոյեանին չի կա- րելի համարել պրոգրեսիվ կամ դեմոկ - րատ գրողներից մէկը, որ անցել է իմ - պերիալիզմի կողմը: Նա «անցած » չէ. նա «այնտեղ» էր: Նա միայն մի երկու պատմուածքով ցոյց է տուել, որ տեսնում է Հայերի տրագիկական վիճակը Ամերի - կայում եւ ամերիկեան ապրելակերպի քաղցրութիւնները»: Այդ չի թեթեւա - ցնում նրա վարքագծի պատասխանա - տուութիւնը, այլ ծանրացնում է»:

Յօդուածագիրը այնուհետեւ կը վերլու- ծէ Սարոյեանի այս եւ այն պատմուած - քը, ապացուցանելու համար թէ ամբաս - տանեալը որեւէ կապ չունի հայ ժողո - վուրդին, անոր ցաւերուն եւ տենչերուն հետ:

Դեռ աւելի թունաւոր նետ մըն ալ կ'ար- ձակէ.

— « Գիտէ՞ նա (Սարոյեան) որ հայ ժո- ղովուրդը իր պատմութիւնը արիւնով է գրել ...

Եւ ահա Սարոյեանը խաղում է իր ժո - ղովրդի արեան հետ»:

Յօդուածագիրը միջանկեալ կը խոստո - վանի.

— « Ես 1945 թուականին մի համակրա- կան յօդուած (հոդված) գրեցի Սարոյեա- նի մասին: Խոստովանում եմ իմ կոպիտ սխալը: Սարոյեանը չէր եւ չէր կարող դառնալ պրոգրեսիվ գրող, չէր անցնի մարդասիրութեան, ժողովրդասիրութեան կողմը: Նրա խիղճը մեռած գանուեց»:

Այսքանը՝ իբրեւ յառաջաբան:

Վաղը ուրիշ բաներ ալ կ'իմանաք, մէ - կը միւսէն «շքեղ եւ անճախընթաց»:

ՎԱՀԷ

ՅԱԽՈՎ կ'իմանանք թէ զօր. Թորգոմ Պօժօն հիւանդանոցը փոխադրուած է, շնչարգելութեան ծանր տագնապի մը հե - տեւանքով: Կարելի է այցելել ժամը 1.30- էն 3 կամ իրիկուան 7ին:

Արագ ապաքինում կը մաղթենք:

ԹՂԹԱՏԱՐԱԿԱՆ պաշտօնեաներու խըռ- ռումները կը շարունակուին, մասնաւո - րապէս Փարիզի մէջ: Չորեքշաբթի օրէն ի վեր հինգ հազար թղթատարական պա - յուսակներ վար դրուած են Կառ տը Լիո- նի մէջ: Պաշտօնեաները կը մերժեն յա - ւելուածական աշխատանքը: Այս կայարա- նին մէջ կ'աշխատին 1500 պաշտօնեաներ, բայց իրագեկներ կը բացատրեն թէ ան - կարելի է առաքումը կատարել առանց յա- ւելուածական ժամերու: Ուրեմն նորէն խանգարուած է թղթատարական կանոնա- ւորութիւնը: Կ'ուշանան թէ նամակները եւ թէ թերթերը: Երէկ պիտի վերսկսէր աշխատանքը, բայց նոր խըռռումներ միշտ անպակաս են:

ՍՈՒԷԶԻ մասին նոր տեսակցութիւն մը ունեցան Եգիպտոսի արտաքին նախարարը եւ անգլ. դեսպանատան գործակատարը, որ «յստակ եւ բարեկամական» կը գտնէ մթնոլորտը: Ուրիշներ յոռետես են ար - դիւնքի մասին:

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ՀԱՅՈՒՀԻԻՆ ՏԱՆ ՄԷՋ

●

Մեր դարու ամէնէն թանկագին բանը ոչ թէ դրամն է, այլ ժամանակը։ Ամէն ինչ կրնաս ուշ կամ կանուխ, քիչ թէ շատ ձեռք անցընել, բացի յումպէտս վատնուած ժամանակէն։

Ահա վերջացան ամրան արձակուրդները, սկսան աշխատանքի ու յոգնութեան սովորական օրերը, արդեօք հայ մարդը կը հարցնէ՞ ինքզինքին. — Ուր կ'երթանք այսպէս, կամ ուր կ'ուզենք երթալ ։ Շատեր չեն գիտեր թէ ուր կ'ուզեն երթալ, թէ ինչպէս պիտի անցընեն իրենց այսօրն ու վաղը, վասնզի կեանքի ծրագիր չունին։ Ուրիշներ այս բանը կը թողուն պատահականութեան, որովհետեւ չունին կեանքի նպատակ ։

Ինչպէս անցընել ժամանակը։ Ինչ է կեանքի նպատակը։ Շատեր չեն մտածեր անոր մասին։

Շատեր կը սպաննեն իրենց ժամանակը, ու ձանձրոյթը կը մղէ զանոնք դէպի սինեմա, թատրոն, սրճարան ու թղթախաղ։ Ինչո՛ւ դիպուածին թողուլ ժամանակի լրացումը ։

Յաճախ կը տեսնենք որ ձանձրոյթը մըտած է հայ ընտանեկան յարկէն ներս ։ Ընտանիքին հայրը դուրս կ'ելլէ «ժամանց» փնտռելու։ ... Ընտանիքին զաւակներն ալ կը հետեւին իր օրինակին, դուրս կ'ելլեն փնտռելու այն, ինչ որ չեն գտներ ընտանեկան յարկին տակ ։ Ու մայրը, մինակ ու տխուր, պարպուած տան մէջ կը զբաղի տնական աշխատանքով ։

Հայուհին պէտք է խորապէս մտածէ — ինչո՞ւ պարպուեցաւ տունս։ Եւ ո՞վ է պատասխանատուն ։

Նախ հարց տանք — Ո՞վ է ընտանեկան յարկին տէրը։ — Պատասխանը պարզ է ։ ՀԱՅ ԿԻՆԸ։ Ան է վարիչը ընտանիքին եւ անոր յարաբերութիւններուն։ Եթէ թափուր է բոյնը, եթէ ան ընտանիքի անդամներուն հրապոյր չի պատճառեր, ուրեմն մայրն է որ չէ կրցեր հրապուրիչ դարձնել զայն ։

Որպէսզի անցեալը։ Ինչ է երջանկութիւնը, հարցուցինք քիչ մը վերը ։

Ամէն մարդ ապրած է երջանկութեան ժամեր. — Գիւղագնացութիւն մը, ընտանիքով ու բարեկամներով, քննութիւններու մէջ յաջողութիւնը՝ աշակերտի մը համար, մտերիմներու հետ անցուած պահեր, եւայլն, երջանկութեան հանդրուաններ են ասոնք։ Ու կը ձգտինք կրկնել այս առիթները, դարձեալ վայելել զանոնք, բայց ափսոս, կան պարագաներ, որոնք երբեք չեն կրկնուիր...

Ժողովուրդներն ալ, անհատներու նըման ունին իրենց երջանիկ ապրումները։ Ու դարեր վերջ իղձը՝ վերապրելու այդ օրերը, «ո տայր ինձ զծուխ ծխանի եւ զառաւօտն նաւասարդի...» կ'երգէ ու կ'ըղձայ Հայոց արքան ։

Մարդու մը համար աւելի երանելի յիշատակ չկայ, քան իր մանկութեան օրերու ապրումները։

Ինչպէ՞ս կ'ապրի հայ մանուկը այդ օրերը։

Կը տեսնենք որ տարբեր են խրախճանքի անհատի, խրախճանքի ընտանիքի երջանկութեան առիթները։ Մէկուն համար այցելութիւն մը, միւսին համար հայկական երեկոյթը են.։

Եթէ փնտռենք մեր ժամանցներուն չարժաւիթը պիտի հաստատենք որ ընդհանրապէս հաճոյք փնտռելու մարմաջն է որ մեզ կը մղէ մեր պարապոյ ժամերը լեցնել այս կամ այն կերպով ։

Երբ զննենք հաճոյքները որակի տեսակէտով կը հաստատենք թէ կան հաճոյքներ, որոնք դառնութիւն կը թողուն մեզի, ինչպէս թղթախաղի գիշեր մը, կան ալ ուր երջանկութիւնը անմահական ջուրի մը պէս կը հոսի եւ մենք ծարաւ կը մընանք անոր ։

Որո՞նք են այս կարգի հաճոյքները ։

Անոնք որ կեանքի համար պիտանի են եւ առողջ, հոգեկան են ու կազդուրիչ ։ Այդ հաճոյքները ամէնէն աւելի կը գտնենք հայ ընտանիքի եւ հայ շրջանակի մէջ ։

Եթէ հայ մանուկը, իր փոքր հասակէն խմած ըլլայ հաճոյքի այդ ջուրէն, դըժուար թէ ան ուզէ ճաշակել դուրսի վայելքները։

Ահա թէ ինչու համար կ'ըսէինք Հայուհին է վարիչը հայ ընտանեկան յարկին, ան է որ պիտի շինէ իր բոյնը ու հրապուրիչ դարձնէ զայն ոչ թէ միայն իր ամուսնին՝ այլեւ զաւակներուն համար ։

Ուրեմն, պէտք չէ պատահականութեան թողուլ ժամանակի գործածութիւնը, այն ժամանակի, որ կը սկսի իր ամուսնութեան առաջին օրերէն մինչեւ զաւակներու ծնունդը ու անոնց մեծնալու շրջանը ։

Մէկ խօսքով, հայ կնոջ պարտականութիւնն է հրապուրիչ դարձնել ընտանեկան կեանքը — ճիշդ ինչպէս դեղարուեստական բեմ մը —, տալով ընտանիքի անդամներուն՝ մտքի սնունդ, հոգեկան վայելք, ընտանեկան խաղեր, հանդիպումներ, այցելութիւններ եւն.։

Ոմանք կը կարծեն թէ դուրսի վայելքներն են (սինեմա, մարզադաշտ եւն.), որ հայ մանուկը տունէն կը հեռացնեն ։ Իմ կարծիքով, բուն յանցաւորը մայրն է ։

Ինչ պէտք է ընէ Հայուհին։

Իր ամուսնութեան առաջին օրերէն իսկ պէտք է վարժեցնէ իր ընկերակիցը՝ յարաբերութիւններ մշակելու հայ ընտանիքներու հետ։ Այցելել հայկական հաւաքոյթներու, մասնակցիլ հայկական խընջոյքներու ու մանաւանդ լսարաններու, ուր հոգեկան սնունդ եւ ժամանց կը մատակարարուի ։

Ընտանեկան յարկը շատ խրաւամբ նըմանցուցած են թռչուններու բոյնին ։ Մէկ օրէն չի շինուիր ան, տարիներու ընթացքին, յարդի շիւղերու նման, բան մը կ'ուելնայ յարկէն ներս, ու խրախճանքի առարկայ՝ յիշատակով մը կը կապուի ընտանիքին ։

Եթէ Հայուհին մտածէ այդ բոյնին տալ հայկական կնիք մը, ինչպիսի ջերմութիւն պիտի հագնէր ու արտաբերէր այդ յարկը։

Միայն հայկական նկարներու մասին չէ ակնարկս, այլ անոր ամէն մէկ կարասին, մատենադարանը, նստարաններն ու անկողինները կրնան հայ տունին յատկանիշը դրսեւորել ։

Հայ կնոջ կ'իյնայ իր բոյնը դարձնել համակրելի եւ հրապուրիչ։ Այնտեղ ապրիլը՝ հաճելի, մէկ խօսքով սիրել տալ զայն ընտանիքի անդամներուն ։

ՎԱՂԱՐՇ Ս. Մ.

ԿՐԹԱԿԱՆ ՀՈԳԵՐԸ ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

●

Քանի մը տարիէ ի վեր ուսուցչի պակասը զգալի կը դառնայ հետզհետէ ։

Հին սերունդէն մնացած ուսուցիչները հետզհետէ կը ծերանան կամ կը մեռնին եւ իրենց տեղը պարապ կը մնայ ։

Նոր ուսուցիչ չհասաւ եւ ասպարէզը մնաց նորաւարտ կամ սկսնակ վարժուհիներու ձեռքը ։

Առաջին ընդհ. պատերազմէն ետք, Թըրքահայութեան մէջ ուսուցչութեան եւ հրապարակագրութեան անկումը ամէնէն առսկալին է ։

Այն օրէն ի վեր, որ « Մէարիֆը » (Թուրք կրթական Նախարարութիւն) փոքրամասնութեանց դպրոցներու վարչութիւնը ուղղակի իրեն ենթարկեց եւ տնօրէնները ուղղակի իրեն պատասխանատու ըրաւ ու իր պաշտպանութեան տակ առաւ, մեր դպրոցական կեանքը բոլորովին փոխուեցաւ ։

Ճիշդ է, որ թաղականութիւններն ու անոնց ենթակայ հոգաբարձութիւնները իրենք կ'ընտրեն իրենց տնօրէնը, սակայն «Մէարիֆ»ն է, որ կ'ընդունի կամ կը մերժէ վաւերացնել այդ ընտրութիւնը ։

Անգամ մը որ տնօրէն մը հաստատուեցաւ դպրոցի մը մէջ, այլ եւս զայն իր տեղէն խախտել անկարելի կ'ըլլայ ։

Տեսակ մը անձեռնմխելիութիւն ստացած կարգ մը տնօրէններ, բոլորովին անարժան իրենց կոչումին ու դիրքին, սկըսան դպրոցները վարել իրենց ուզածին պէս ։

Միշտ Թաղ. Խորհուրդներու ընտրած մարդիկը չէ որ կը վաւերացուէին ու տընօրէն կ'ըլլային։ Կարգ մը մարդիկ, որոնք «Մէարիֆ»ի քննիչներուն եւ պաշտօնատարներու անձնական պաշտպանութիւնը ձեռք բերած էին, յաջողեցան կարգ մը դպրոցներու տեսչութիւնը ապահովել իրենց համար։

Այնուհետեւ այդ դպրոցները տնօրէններու չահաստանը դարձան ։ Անպարտաճանաչութիւն, անխուեթութիւն, չարաչահութիւն, զեղծում, ամէն բան տեղի ունեցաւ եւ բնաւ կարելի չեղաւ անոնցմէ մէկը տեղէն խախտել կամ պաշտօնէ զրկել, որովհետեւ միմիայն «Թուրք կրթական քննիչ»ներու տեղեկագիրները կարեւորութիւն ունէին «Մէարիֆի աչքին։ Իսկ կրթական քննիչները պաշտպան էին այդ տնօրէններէն մէկուն կամ միւսին։ Մանաւանդ որ մեր բարիծագիկ տնօրէնները, իրենց զեղծումներուն դէմ եղած բողոքներուն ի պատասխան, «Մէարիֆ»ի քննիչներուն կամ պաշտօնատարներուն սովոր էին ըսել. «Մենք թաղականներու կամ Պատրիարքարանի ազգ. բաղձանքներուն չենք ծառայեր, մենք Թուրք քիւլթիւրին եւ Թուրք խէալին կը ծառայենք, ատոր համար մեզի դէմ են»։

Այսքանը բաւական է, որ « կրթական քննիչ» մը կամ «Մէարիֆի պաշտօնատար մը առ ոչինչ համարէ ապացուցուած զեղծումներն ու գողութիւնները ։

Եղան տնօրէններ, որոնք իրենց չսիրած ուսուցիչները անդթօրէն «Մէարիֆ»ի քննիչներուն մատնեցին, ըսելով թէ «դպրոցներու մէջ ազգային կամ հայկական գաղափարներ կը տարածեն»։ Մասնաւորաբար տնօրէն մը մեր միակ բարձրագոյն վարժարանէն երեք վաստակաւոր ուսուցիչ պաշտօնէ զրկեց այս ձեւով ։

«Մէարիֆ»ը այդ ուսուցիչները ոչ միայն դպրոցէն արձակեց, այլեւ ուսուցչական ասպարէզէն ի սպառ վտարեց ։

Տնօրէններուն տրուած այս լիազօրութիւնն ու անձեռնմխելիութիւնը պատճառ եղան, որ քանի մը անարժան մարդիկ անկումէ անկում տանին մեր դպրոցները ։

Այս տեսակները բարեբախտաբար ցանցառ էին եւ այս պահուս գրեթէ անհետացած են մէջտեղէն։ Սակայն իրենց պատճառած բարոյական անկումն ու քայքայումը կարելի չեղաւ դարմանել ։

Իսթանպուլի հայ համայնքի բարոյական ու ներքին վարչական անկումին մէջ շարք մը բախտախնդիրներ եւ արկածախնդիրներ չարաղէտ դեր կատարած են, սակայն ասոնց մէջ քանի մը լրագրողներու եւ քանի մը ուսուցիչներու կատարած ժխտական դերը վճռական եղած է ։

Ձենք ուզեր, որ հայ ուսուցչի բարի անունին այս արատը քսուէր ։ Հայ ուսուցիչը համեստութեան, պարկեշտութեան ու զոհաբերութեան հերոսը եղած էր, այն վաղեմի վարժապետը, որ մոռնալով անօթութիւն, թշուառութիւն ու չքաւորութիւն, աշակերտներուն մեր մեծասքանչ լեզուին Ա., Բ., Գ.ը սորվեցուցած է։

Ահա այս սերունդն է, որ անհետացած է գրեթէ կամ անհետանալու վրայ է ։

Այսօր ուսուցչութիւնը, նուիրական ասպարէզ մը ըլլալով հանդերձ, գործի ասպարէզ մըն է միաժամանակ ։

Ուսուցիչն ու ուսուցչութիւնը փրկելու համար միջոցներ խորհելու ժամը հասած եւ անցած իսկ է ։

Ահա ուրեմն այն պատճառները, որոնց հետեւանքով ուսուցիչներու շարքը նօսրացած է եւ ուսուցչի տագնապ կը քաշէ Պոլիսը ։

Զ. ԱՂԲԱԿԵՑԻ

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ՏԷՐ ՈՂՈՐՄԵԱ

★

— Զէրքէզը տեսա՞ք, Տոքթէօր ...

— Ի՞նչ Զէրքէզ ...

— Ձեզ գիտեր... ինծի այնպէս թուեցաւ... որքան կրցայ հասկնալ իր շարժումներէն, ճիշդ այս ժամուն համար ձեզի հետ ժամադրութիւն մը կը խնդրէր։

— Անունը չարձանագրե՞ց ...

— Գրել չի գիտեր, Տոքթէօր ...

— Բացատրութիւն մը չտուա՞ւ ...

— Լեզու չի գիտեր, Տոքթէօր ...

Զէրքէ՞զ մը, անգիր ու անլեզու, ան ալ Եւրոպայի ճիշդ կեդրոնը... ։ Անապատներէն չեղելով քաղաքի մը փողոցներուն մէջ թափառող առիւծ մը աւելի տարօրինակ չէր կրնար ըլլալ ։

Ու ան ինչ առիւծ, ան ինչ չքեղ անասուն, տեսնելիք բան էր։ Ժամադրավայրին վրայ հեռուէն արդէն որոշեցի զինքը։ Եթէ բիւրաւոր բազմութեան մը մէջ ալ թաղէին զայն, դիտողին աչքը ամէնէն առաջ ու առանց վարանումի, ուղղակի իրեն վրայ պիտի իյնար ։

Լեռնցի հսկայի ահագին կերտուած մը. երկար ծալքերով լայն ու անհատնում վերարկու մը՝ զոր արծաթէ նեղ գօտի մը մէջքին վրայ կը սեղմէր. անընկճելի ու հպարտ ուսեր՝ որ չէին ծռած, ու վերէն կ'իշխէին կորաքամակ քաղքենիներու բազմութեան վրայ. Թաւոտ մօրուք մը, որ ամբողջ դէմքը կը ծածկէր։ Ու այս բոլորին վրայ, մուշտակէ բարձր ու սուր գտակ մը, ուղտի մորթէ ։

Վազվզող փոքրիկ մարդոց հոսանքին մէջ ան կը սպասէր անշարժ, չփոթած, արհամարհոտ։ Թեւերը կրանին վրայ ծալած էր, հանոյցի մը մէջ բանտուած արծիւի մը պէս... ։

Ի՞նչ բան ստիպեր էր այս տխտանը Ասիոյ լեռներէն զաղթելու դէպի քաղաքակրթութեան այս կեդրոնները՝ որ կ'ատէր հպարտ անասունի իր նայուածքին մէջ ։

Իր երեք ծագուկներն հետը առած, — խրախճանքիներին ձեռքէն մէյ մէկ բռնելով, — Կովկասի չեմ գիտեր որ անկիւնէն ճամբայ ինկած էր, ու սահմանէ սահման, կայարանէ կայարան, չոգեկառքէ չոգեկառք փոխադրուելով, պատերազմի ղըրկուող ձիերու պէս մինչեւ հոս հասած ։

Իրեն ըսեր էին որ այստեղ բժիշկները հրաշք կը գործէին։ Ու ան Լօզան եկեր էր՝ այն հաստատ հաւատքով որ բաւ էր զարտ մը ցուցնել դարման մը գտնելու համար ։

Ուրեմն այս Գողիաթը հիւա՞նդ ...

— Հապա ինչո՞ւ զաւակներդ միասին բերիր, կը հարցնեմ ։

— Իրենց համար եկայ, բժիշկ, թող ես մեռնիմ, իմ կեանքս ի՞նչ է... ես մեղաւոր հայր մըն եմ... բայց փոքրիկներս, բայց փոքրիկներս ... ։

Ու բառերը կը կոտրտէր, կը ծամծմէր, կը դարձնէր ու նորէն կը կրկնէր իր այլանդակ թուրքերէնով ։

Իրաւ ալ հօր մը համար դիւրին — դիւրին խոստովանուելիք բան մը չէր իր պատմութիւնը։ Դեռ իր երիտասարդութեան շրջանին՝ բանակին մէջ Ֆրանկախտ մը ստացեր, բայց լռեր, գաղտնի պահեր էր բժիշկներէ։ Ու այնպէս կը թուէր որ այդ հսկան հազիւ թէ իր մորթին վրայ զգացեր էր ահաւոր ախտին դրոշմը։ Յետոյ ամուսնացեր բայց երեք զաւակներ ծնելէ վերջ, կինը մեռեր էր, դեռ քսան տարու ։

Ինք չէր ըսեր — ու չէր կրնար գիտնալ — թէ ինչէ՞ն մեռեր էր այդ անմեղ կինը։ Բայց տարիներու ընթացքին մէջ, սոսկումով կը դիտէր որ իր երկու մանչերուն աչքերը քիչ քիչ կը խցուէին, կապարի պէս կը ծանրանային։ Ուխտատեղի, աղօթք, դեղ, անօգուտ ։

Ինչո՞ւ։ Ճարահատ բժիշկ մը իրենց արիւնը քննելով, տեսաւ որ հօրը հիւանդութիւնը զաւակներուն երակին մէջ կը շրջագայէր. այնպէս ու իրենց փոքրիկ սրտին խրախճանքիր զարկը ուրիշ բանի չէր ծառայեր՝ բայց միայն այդ ահաւոր թոյնը մարմնին զանազան բջիջներուն մէջ աւելի եւ աւելի մտցնելու ... ։

Հիմա աղջնակն ալ սկսեր էր թեթեւ, շատ թեթեւ խուլութիւն մը ցոյց տալ. ու հօրը ամբողջ սարսափը այն էր որ մի գուցէ այս վերջինն ալ ...

— Այդ պարագան զուշակելը դիւրին է, ընդմիջեցի, բաւ է իր արիւնն ալ քննել։

— Ոչ, ոչ, բացագանչեց դեղնելով ...։ Թող այդ մէկին ապագան ալ անյայտ մընայ...։ Խուլ տղաքներ ունենալ, այն չէ ցաւը գլխաւոր, բայց գիտնալ թէ անոնք խուլ են մի միայն իմ մեղքովս, անոր համար որ տասնըհինդ տարի առաջ օր մը, տեղ մը ես չնացի ... չնացի ...։

Աչքերը թրջեցան, փայլեցան։ Ակռաները կճրտեցին բերնին մէջ մանրախիճեր փշրելու պէս։ Բայց որո՞ւ բարկանար ։ Այս նախնական մարդը՝ որուն համար վրէժխնդրութիւնը կեանքին գերագոյն հպարտութիւն ու օրէնքն էր՝ այժմ իր վըրէժը ուրիշ մէկէն չէր կրնար լուծել, բացի միայն իր անմեղ զաւակներէն ...

— Աստուած, Աստուած... քու արինէդ երախաներ չունի՞ս դուն ... Մանուկներուն փշուր մը գութ չունի՞ս դուն։

Ու գլուխն երերտկալէն ու հասակը ճօճելէն երբ սկսաւ հեռանալ, ես դեռ անշարժ մնացած կը դիտէի լեռնցի տխտանի իր ահագին կերտուածքը... Գաճաճ թէ հսկայ, մարդ որքան փոքր է բնութեան անյեղլի ու ահաւոր օրէնքներուն առջեւ ։

Ռ. ՍԵՒԱԿ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԻՆՉՊԷՍ ԿԸ ԿՐԹԵՆ ՏԱՐԱԳԻՐ ՏՂԱՔԸ

★

Պէյրութէն ոչ շատ հեռու Դեքանվանէ բլուած վայրին վրայ կը գտնուի Պաղեստինի տարագիրներուն գաղթակայանը :

Միջին Արեւելքի մէջ այդպիսի բազմաթիւ գաղութներ կան, սակայն այս մէկը շատ նշանաւոր է որովհետեւ Հնդիկ փրոֆ. Իպատոր Խան կարեւոր փորձ մը կը կատարէ հոն :

Գաղթակայանին մուտքին առջեւ կը բարձրանայ տարրական դպրոցը, սիրուն պզտիկ շէնք մը, շրջապատուած պարտէզներով, ուր տղաքը բանջարեղէն եւ ծաղիկ կը մշակեն : Քիչ մը անդին մեծ վրանի մը տակ 14 — 18 տարեկան կայտառ տղաք կօշիկ կը շինեն, իսկ ուրիշներ կ'աշխատին հիւսնի աշխատանոցի մը մէջ : Գաղթակայանին ամենավերջին նորութիւնն է համագործակցական փուռը ուր կիները խմորը կը բերեն եւ փոխարէն կը ստանան աւանդական պաղեստինեան կալէթան : Կարի եւ ձեռագործի աշխատանոցները կը վարէ տիկին Խանը :

Երբ երախայ մը ծնի կուգան յայտնել փրոֆէսէօր Խանին, որ իսկոյն ծրար մը կուտայ :

Փրոֆէսէօր Խանը կ'աշխատի նաեւ գիշերային դասընթացքներուն բերել կիները եւ այրերը, մշակել կուտայ պարտէզները, գանոնք գործի կը լծէ : «Գաղթակայանի հայրը» կը կոչեն զինքը, իսկ ան կ'ըսէ թէ «ես ոչինչ կ'ընեմ : Բոլոր արժանիքը կը պատկանի գաղթականին որ կօշիկ կը շինէ, հացը կ'եփէ, եւ բանջարեղէն կը մշակէ » :

Առաջին անգամ երբ ոտքը գաղթակայան կոխեց, քանի մը պինդ գլուխներ ըսին իրեն որ զիրենք հանգիստ ձգէ : Փրոֆէսօրը հնազանդեցաւ : Երեք օր ետք, գաղթակայանէն պատուիրակութիւն մը գնաց խնդրելու որ վերադառնայ եւ այսօր բոլորը կ'ընդունին թէ իրենց վիճակը բարեփոխուեցաւ հնդիկ փրոֆէսէօրին հոն հասնելէն ի վեր :

Այս գաղթակայանէն երկու հարիւր մեթր անդին, էլ Քարամէ գաղթակայանին մէջ դպրոց մը ունի Պ. Ֆաթա Նունի, ուր 40 — 50 հոգինոց աշակերտներու խմբակներ գետինը նստած Գուրանը կը սորվին : Ուրիշներ աւազին վրայ անգլերէն անկանոն բայերը կը սորվին : Ոչ գիրք, ոչ ալ գրատախտակ ունին, այլ միայն աւազը կայ եւ հարիւրաւոր աշակերտներու խլացուցիչ աղմուկը : Իւնէսքոյի ներկայացուցիչը այցելած է այս դպրոցը, որպէսզի ուսումնասիրէ եւ օգնութեան հասնին դպրոցներուն : Գրատախտակներուն, մատիտներուն, գիրքերուն հետ, ուսուցիչը խնդրեց որ զանգակ մըն ալ տան :

Այս բոլորը չորս տարի առաջ էր : Հիմա այլեւս էլ Քարամէի մէջ վրանի տակ չեն ըներ դասերը, պզտիկ դպրոց մը կայ, եւ ուսուցիչը Պ. Նունի իր այցելուն կ'ընդունի իր պզտիկ գրասենեակին մէջ, աթոռներու վրայ, եւ ոչ թէ օճառի սնտուկներու վրայ : Իր 1379 աշակերտները միշտ կ'արտասանեն Գուրանը, սակայն մեծերը կը սորվին նաեւ պատմութիւն, աշխարհագրութիւն եւ անգլերէն : Ամէն քսան հոգիէ բաղկացած խմբակ իր դասարանը ունի ճերմակ աղիւսով շինուած, գրատախտակով, կաւիճով, մատիտով եւ ամէն տեսակ անհրաժեշտ սարքաւորումով : Եւ տնօրէնը զանգակ մըն ալ ունի, աշակերտները դասարան կանչելու :

Այսօր Իւնէսքօն, Օգնութեան գրասենեակը եւ ՄԱԿը կը հոգան 157 դպրոցներ, ուր կը յաճախեն 71.500 տղաք եւ աղջիկներ : Այս դպրոցները ցրուած են Միջին Արեւելքի զանազան երկիրներուն մէջ, Լիբանանի, Սուրիոյ, Յորդանանի եւ Կազայի շրջանները :

Երկու տարի առաջ նոր հեռանկար մը բացուեցաւ հազարաւոր երիտասարդներու համար : Կարգ մը դպրոցներու աշակերտներուն համար արհեստագիտական դասընթացքներ բացուեցան, բացի սովորական դասերէն, արհեստ մը ի գործ դնելու համար :

Աղջիկները կը կատարելագործուին առտնին գործերու մէջ, կարի, հիւսելու, ասեղնագործութեան եւն., իսկ տղաքը կլայեկի, կօշկակարի, դարբինի եւ կաղմարարի արհեստներուն մէջ : Նաեւ երկրագործութիւն կը սորվին, ծառեր հասցնել, ոռոգումի համար ջրանցքներ փորել : Այս ուսումը պիտի օգտագործեն երբ սկսին իրենց ապրուստը շահիլ իբրեւ ագարակապան կամ պարտիզպան :

Առնզմէ զատ, խորհրդակցաբար ամերիկեան Միսիոնարական Խորհուրդին հետ, մեծերու համար ալ դասընթացք մը բացուած է :

Ասոնք դրական արդիւնքներն են : Բազմաթիւ հարցեր տակաւին լուծումի կը սպասեն : Այսօր 35000 տղաք, 6–14 տարեկան, կարգի կը սպասեն դպրոց երթալու, իսկ հազարաւոր չափահասներ՝ արհեստագիտական կազմութեան հետեւելու համար :

Բազմաթիւ երկիրներ կ'օգնեն այս դպրոցներու զարգացման : Վերջերս Շուէտ նուիրեց նախապէս պատրաստուած դպրոց մը որ պիտի հաստատուի Նապլուսի մէջ, Երուսաղէմի մօտ : Միւս կողմէ մասնաւորներ եւ տասնըմէկ ազգերու կազմակերպութիւններ, որոնք կ'աշխատակցին Իւնեսքոյի իրերօգնութեան ծրագրին, օգնեցին դպրոցական իրեր գնելու :

UNESCO

ՄԱՅՐԸ. — Աղջիկս, պտոյտի առնեն դարձեալ այտերդ փուշերէն չարիւնոտին :

ԱՂՋԻԿԸ. — Աւելի դիւրին կայ. ժիրայրին կ'ըսեմ որ եղունգները կտրէ ...

×

ՊԱՐՈՆԸ. — Օրիորդ, կը ներէ՞ք որ քիչ մը վրան բաց պատմութիւն մը կարդամ :

ՕՐԻՈՐԴԸ. — Կակրդա, ես աչքերս կը գոցեմ ...

« ԵՐԵՍՓՈԽԱՆ ՕՆՆԻԿ »

★

Պոլսոյ «Հիւրրիյէթ» թերթին մէջ, Թուրք հրապարակագիր Հիքմէթ Ֆէրիտուն կը գրէ վերի խորագրով. —

Երեսփոխան Օննիկ մեռեր է Ամերիկայի մէջ :

Այս լուրը թերթին մէջ տեսայ եւ ցաւեցայ :

— Երեսփոխան Օննիկը ո՞վ է :

Երեսփոխան Օննիկ արտասահմանի մեր հայրենակիցներէն ամէնէն աւելի գոյն ունեցողն էր : Ամերիկայի հայ համայնքին մէջ բազմաթիւ Օննիկներ կային : Բայց երբ անոր խօսքը ըլլար եւ «ո՞ր Օննիկը » հարցնէիք, իսկոյն «երեսփոխան Օննիկը» կը պատասխանէին :

Արդարեւ Օննիկ Գավաղեան առենօք Իզմիրի երեսփոխան էր :

Բնիկ Իզմիրցի, Հալքալըի երկրագործական վարժարանէն ընթացաւարտ, Թուրքիոյ երկրագործութեան մասին բազմաթիւ ուսումնասիրութիւններ կատարած, ուսուցչութիւն ըրած մարդ մը : Նախկին Իթթիհատճի : Սելանիկի մէջ Աթաթիւրքի շատ մտերիմ ընկերը :

1937ին Աթաթիւրքի հրաւէրով Անգարա եկած, Նիմունէ ագարակին մէջ բազմաթիւ գործեր գլուխ հանած եւ Աթաթիւրքէ հաւնած Օքան մականունը առած էր :

Երբ կարդացի որ Օննիկ Օքան մեռած է Ամերիկայի մէջ, ուր կ'ապրէր երկար տենէ ի վեր, իր մասին յատկանշական դէպք մը յիշեցի :

Եօթը ութ տարի առաջ Օննիկ Օքան ճամբորդութեան մը ընթացքին կը բարեկամանայ Ամերիկացիի մը :

Նոր բարեկամը տեղեկանալով որ Օննիկ Օքան Թուրք է, պահ մը կ'ըսէ .

— Անկեղծօրէն բան մը խոստովանիմ ձեզի : Ես Թուրքերը միայն իբրեւ «Հայու ոճրագործ» կը ճանչնայի :

Օննիկ կը խնդայ .

— Միթէ հնարաւո՞ր է : Օրինակ, գիս կը տեսնէք : Ի՞նչպէս Հայու ոճրագործ կրնամ ըլլալ ...

Ամերիկացին գլուխը կը շարժէ .

— Մարդիկ յայտնի չեն ըլլար որ ...

— Անկարելի է ... ինծի համար Հայու ոճրագործ ըլլալ համազօր է անձնասպան ըլլալու :

-- Պատճա՞ռ :

— Որովհետեւ ես հայ Թուրք եմ ...

Եւ ասիկա ըսելէ վերջ Օննիկ կը լրջանայ .

— Թէ հայ Թուրք եմ եւ թէ հակառակ Հայ ըլլալուս այդ երկրին մէջ երեսփոխան ընտրուած մարդ մըն եմ . ձեր ակնարկած Թուրքերուն կողմէ ոչ թէ «կոտորուած», այլ «երեսփոխան» ընտրուած անձ մըն եմ ....

Ու այս կերպով դիմացինին գեղեցիկ դաս մը կուտայ :

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

★

ԱԼՖՈՐՎԻԼ. — Հայկական բազմութիւն մըն էր որ գնաց Պլան Մէնիլ անցեալ կիրակի : Մօտ 70 մարզիկներ կը ներկայացնէին մեր հինգ խումբերը : Ամենափոքրէն մինչեւ առաջին խումբի տղաքը :

Բացի կրտսերներէն, մեր բոլոր խումբերը յաղթական վերադարձան :

Ախոյենական մրցումներուն երկրորդն էր այդ :

Մեր առաջին խումբը անցեալ տարի երկու անգամ յաղթած էր տեղական խումբին ու երբ դաշտ ելաւ, այնքան ինքնավստահ էր որ տասը վայրկեան չանցած հակառակորդը յաջողեցաւ առաջին կէտը նշանակել :

Ամէնքն ալ սխալած էին կարծելով թէ խաղը չէր կրնար այդքան արագ շարունակուիլ :

Տեղացիները քաջալերուելով իրենց շահած արդիւնքէն շատ անգամ նեղ կացութեան մէջ դրին մեր պաշտպանողական դիծը :

Հարկ էր յարձակողականի անցնիլ : Ու գնդակը ոտքէ ոտք կուգայ Զարիֆեանին որ կը սուրայ դէպի աջ ծայր, կուտայ Փեռիւսին, ան ալ խաբելով իր պահապան հրեշտակը կ'արձանագրէր առաջին կէտը ի նպաստ մեզի :

Բնաւ թափը ինկած չէր երկուստեք, երբ վերսկսաւ երկրորդ կիսախաղը : Քառորդ ժամ կը մնար, Զարիֆեան կատարեալ ճարպիկութեամբ մը շահեցաւ երկրորդ կէտը :

Ցանկարծ մեր դէմքերը մթագնեցան, երբ դատաւորը անարդարօրէն «փենալթի» մը սուլեց մեզի դէմ, խաղին երեք վայրկեան մնացած : Այդ ուժգին հարուածը, մեր բերդապահ Պէս, յաջողեցաւ «քորնըր»ի վերածել : Մեր մարզիկները բոլորն ալ վազեցին ողջագուրելու զինքը : Այդ օրուան յաղթութիւնը իրեն կը պարտինք :

× Վաղը, կիրակի մեր դաշտին վրայ կը հանդիպինք Ֆօնթէնէպլոյի, մեր դասակարգի ամէնէն ուժեղ խումբին :

Մարզական թերթեր կը կարծեն թէ այս մրցումը շատ հետաքրքրական պիտի ըլլայ :

Մեր հայրենակիցներուն բազմութիւնը եւ քաջալերանքը մեծապէս պիտի ազդեն արդիւնքին վրայ :

Զ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

Ցաճախորդը. — Ի՞նչ է այս նորագիւտ մեքենային առաւելութիւնը :

Վաճառականը. — Պարզ կոճակի մը վրայ կոխելով հինգ ժամուան աշխատանքը հինգ վայրկեանէն կը կատարէ :

Ցաճախորդը. — Միայն հինգ վայրկեանէ՞ն եւ դուք այս բանը առաւելութի՞ւն կը կոչէք : Ուրեմն կինս ի՞նչ պիտի ընէ մնացեալ ժամանակը . վաճառատունէ վաճառատո՞ւն պիտի թափառի ...

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (5)

Ո՞Վ ՍՊԱՆՆԵՑ

●

Լէյտնըր այնքան քաղցր է, համեստ եւ փափկանկատ որ, միշտ կը յաջողի համերաշխութիւն հաստատել արշաւախումբին անդամներուն մէջ : Եւ սակայն, առջի օր որոշ սրտնեղութիւն նշմարեցի Թէլ Եարըմճայի մէջ :

— Տիկին Քելսի խնդալէն մարեցաւ :

— Պատճառը չհասկցա՞ք, այնքան բացորոշ է որ ...

— Ի՞նչ ըսել կ'ուզէք :

— Անշուշտ տիկին Լէյտնըրին կ'ակնարկեմ .

— Ի՞նչ կ'ըսես, Մէրի, խելքդ գլուխդ ժողվէ, անուշիկ կին մըն է, որ ոչ ոքի հետ կռիւ կը փնտռէ :

— Ձեմ ուզեր ըսել թէ կռիւը կը սիրէ . բայց կռիւներ կը յարուցանէ :

— Ի՞նչպէս, ինչո՞ւ համար :

— Ինչո՞ւ համար, ինչո՞ւ համար : Որովհետեւ կը ձանձրանայ : Երբեք չի հետաքրքրուիր գիւտերով . ինք կը ստեղծէ իր մանր յուզումները եւ հաճոյք կը զգայ մարդիկը իրարու դէմ հանելով :

— Մէրի, առանց գիտնալու կը խօսիք : Ձեր երեւակայութեան զոհն էք :

— Առ այժմ այնպէս կարծեցէք թէ կ'երեւակայեմ . շատ չանցած դուք ալ պիտի հաստատէք թէ իրաւունք ունիմ : Պարապ տեղը չէ որ գեղանի Լուիզը Մոնա Լիզայի կը նմանի : Թերեւս դէշ նպատակներ չունի, եւ սակայն կանխաւ կը վայելէ իր չարամտութեանց արդիւնքը :

— Շատ կը սիրէ իր ամուսինը :

— Օհ, անշուշտ : Ձեմ ըսեր թէ հասարակ կապեր ունի, բայց գեղանին Լուիզ մեծ պչրուհի մըն է :

— Օհ, կիները : Ինչքան քնքուշ են իրարու հանդէպ :

— Ըսել կ'ուզէք թէ իրար ճանկռտող կատուներու կը նմանին : Բայց լաւ գիտցէք որ քիչ անգամ կը սխալինք ուրիշ կիներու մասին կարծիք յայտնած ատեն :

Հազարապէտ Փեննիմէն մտածկոտ ձեւով մը ըսաւ .

— Ընդունինք թէ հիմնաւոր են Տիկին Քելսիի ոչ – բարեգութ ենթադրութիւնները . բայց ատոնք բաւական չեն բացատրելու համար թշնամական մթնոլորտը : Ես այն տպաւորութիւնը կրեցի թէ մէկ վայրկեանէն միւսը փոթորիկը պիտի պայթի :

— Մի սարսափեցնէք Օր. Էմին, աւելցուց Տիկ. Քելսի : Երեք օրէն թէլ Եարըմճա կ'երթայ . մղձաւանջ պիտի պատճառէք իրեն :

— Միայն այդ պակաս է զիս դող հանելու համար, ըսի խնդալով : Եւ սակայն, երկար խոկացի լսած խօսքերուս վրայ, իսկ Փրոֆ. Լէյտնըրին տարօրինակ խօսքերը — «ինքզինքը աւելի ապահով պիտի զգայի» — զիս հալածեցին մինչեւ քունիս մէջ : Իր կնոջը գաղտնի վախերը կ'ազդէի՞ն արշաւախումբին միւս անդամներուն վրայ : Եւ կամ խումբին վրայ ճնշող անձկութի՞ւնն էր որ այնքան կը խանգարէր այդ կնոջ ջղային դրութիւնը :

Առ այժմ ինծի համար լաւագոյն միջոցն էր սպասել :

ԳԼՈՒԽ Դ.

Երեք օր վերջ Պաղտատէն մեկնեցայ :

Ցաւով բաժնուեցայ Տիկին Քելսիէն եւ իր երախայէն որ սքանչելի առողջութիւն մը ունէր եւ հետզհետէ կ'ազուորնար : Հազարապետ Քելսի մինչեւ կայարան ընկերացաւ ինծի հրաժեշտ առնելու համար : Յաջորդ առտու Քերքիւկ պիտի հասնէի ուր մէկը պիտի դիմաւորէր զիս :

Անքուն գիշեր մը անցուցի : Երբեք լաւ չեմ կրնար քնանալ շոգեկառքին մէջ : Մղձաւանջներ կը խանգարէին քունս :

Յաջորդ օրը, առտուն, սակայն, երբ բաժնեակիս պատուհանէն դուրսը կը դիտէի, օդը սքանչելի էր եւ կը զգայի որ մէջս կը ծնէր որոշ հետաքրքրութիւն մը երթալիք միջավայրիս մասին :

Քարափին վրայ կանգնած վարանումով աչքերս չորս կողմս կը պտտցնէի, երբ տեսայ որ մարդ մը իմ կողմս կուգար : Իր կլորիկ եւ մանկական դէմքով կը յիշեցնէր ծանօթ վէպի մը հերոսը :

— Ահ, բարեւյս, Օրիորդ, կարծեմ Օր. Լիթըրէնի հետ խօսելու հաճոյքը ունիմ : Այո վստահ եմ : Օհ, օհ, անունս Քոլմէն է : Փրոֆ. Լէյտնըրը զիս ղրկեց ձեզ դիմաւորելու համար : Հանգիստ ճամբորդեցի՞ք : Ինչ երկար եւ տաղտկալի ճամբորդական պայուսա՞կն է : Փառք Աստուծոյ այս շոգեկառքերը : Վերջապէս, ահա հասած էք : Նախաճաշ ըրա՞ծ էք : Ձեր ճամբորդական պայուսա՞կնէ : Փառք Աստուծոյ, պայուսակներով ծանրաբեռնուած չէք : Տիկին Լէյտնըրի չէք նմանիր : Անոր պէտք է չորս պայուսակ, մէկ խոշոր սնտուկ, առանց հաշուելու գլխարկի տուփերը գլխու բարձ եւ շատ մը մանր մունր բաներ : Զիս շատախօսի տեղ պիտի դնէք, անանկ չէ՞ : Քալեցէք երթանք սա հինումին կառքը մտնենք :

Դուրսը մեզի կը սպասէր կառք մը որ քիչ վերջը «կայարանին կառքը» պիտի կոչուէր : Կը ծառայէր թէ իբրեւ հանրակառք, բեռնակառք եւ քիչ մըն ալ օթօ : Պ. Քոլմէն օգնեց ինծի որ վեր մագլցիմ եւ պատուիրեց նստիլ շարժավարին մօտ, դրպէսզի շատ չցնցուեմ :

Շատ չցնցուիլ : Մինչեւ հիմա կը զարմանամ որ այդ այլադան կոյտը ինչպէս հազար կտոր չեղաւ : Իբրեւ ճամբայ հետեւեցանք արահետի մը որ լեցուն էր փոսերով եւ անիւներու բացած խոռոչներով :

(Շար.)

դէմ եւ պէտի հեռացնէ աւելորդ միջնորդները ուտեստի առեւտուրին մէջ :

Ընդդիմադիրներէն Ժիւլ Մոք, ընկեր-վարական եւ նախկին նախարար, դիտել տուաւ թէ կառավարութիւնը «ծանրացուց բանուորական անհանդստութիւնը : Պ. Լանիէլ ազգային շահու մասին կը մտածէ անկեղծօրէն, բայց գերին է մասնաւոր շահերու : Դուք, Պ. Վարչապետ, ըսիք թէ Ֆրանսան ապաքինելու վրայ է : Վախնամ կը սխալիք : Ձեր դարմանները ոչինչ բուժեցին, այլ պարզապէս քնացուցին : Եւ երբ կը մտածեմ կարգ մը ցոյցերու վրայ, այն տպաւորութիւնը կը կրեմ թէ Ֆրանսան հրաբուխի մը վրայ կը պարէ, ինչպէս Յեղափոխութենէն առաջ » :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԻՆԳ ՄԵԾԵՐԸ (հինգերորդը Չինաստան) ժողովի հրաւիրելու համար, ֆրանսական կառավարութիւնը առաջարկ մը ներկայացուցած է, կը գրէին երէկուան թերթերը : Արտաքին գործերու Նախարարութիւնը անմիջապէս հերքեց այս լուրը, միեւնոյն ատեն ցաւ յայտնելով որ լուրեր «կը փախչին» պաշտօնական շրջանակներէ : Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, դահլիճը երկու մասի բաժնուած է, այս հարցին առթիւ : Ոմանք համաձայն են որ Հինգերու ժողովը զբաղի միայն ասիական խնդիրներով : Ուրիշներ կը նախընտրեն նախ գումարել Չորսերու ժողովը, քննելու համար գերմանական հարցը :

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՌՈՒՄԲԻ մասին նոր ազդարարութիւն մը ուղղեց նախագահ Այզընհաուըր, իր շաբաթական ասուլիսին մէջ, ըսելով թէ Խ. Միութիւնը ի վիճակի է հիւլէական յարձակում գործելու Մ. Նահանգներու վրայ եւ թէ կարողութիւնը պիտի աւելնայ ժամանակի ընթացքին : Այս առթիւ ըսաւ թէ պատուիրած է կառավարութեան բոլոր անդամներուն չխօսիլ Խ. Միութեան հիւլէական կարողութեանց մասին, առանց խորհրդակցելու Հիւլէական ուժի յանձնախումբի նախագահին հետ : Այս զգուշութիւնը անոր համար որ, քանի մը օր առաջ ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, Ուիլսըն, ըսած էր թէ Խ. Միութիւնը չի կրնար տեւական պատերազմ մղել հիւլէական ռումբերով, առ նուազն երեք տարի : Նախարարը չի հաւատար թէ Ռուսերը ջրածին ռումբ ունին :

ՀԱՅ ՈՍԿԵՐԻՉ ՄԸ, Յարութիւն Ղազարեան, վայրագօրէն սպաննուած է Պէյրութի մէջ, հոկտեմբեր 4ի կիրակի օրը, երբ պտոյտ մը կը կատարէր Մայրիներու անտառին մէջ, բարեկամներու հետ : Մայրիներու լերան վերելակին պահակները նախ անարգած, յետոյ խոշտանգած են այցելուները : Այդ պահուն դաշոյն մը մխուած էր Ղազարեանի սիրտը : Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՄԱՐՈՔԻ մասին Ազգաժողովին յանձնած բանաձեւը ետ առաւ Փաքիստանի ներկայացուցիչը : Ֆրանսական պատուիրակութիւնը Բ. Նիստին ալ բացակայ էր :

ՓԱՐԻԶԵԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆՆԵՐ 10 առ հարիւր զեղչով կերակուր պիտի տան այսօրուընէ սկսեալ (շաբաթ), ընդ առաջ երթալով տնտեսական նախարարին՝ Պ. Պերնառ Լաֆէի թելադրութեան :

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻ Բ. համագումարը բացուեցաւ Լա Հէյի մէջ, ի ներկայութեան նախկին վարչապետներու եւ նախարարներու : Օրակարգի գլխաւոր խնդիրըն է եւրոպական կառավարութիւն մը հաստատել :

Ի ՊԱՏԻՒ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

ԼԻՈՆԻ Ազգ. Միութեան Կեդր. վարչութիւնը որոշած է սեղան մը սարքել ի պատիւ Արեւմտեան Եւրոպայի կաթող. պատուիրակ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեանի, հոկտեմբեր 25ին, կիրակի օր :

Անոնք որ կը փափաքին սեղանակից ըլլալ, թող հաճին արձանագրուիլ եկեղեցւոյ խորհրդարանը մինչեւ 20 հոկտեմբեր, ամէն օր ժամը 16–19 :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ կեսարացի Տիկ. Հայկանուշ Նալպանտեան եւ զաւակները Նազրէթ 35 տարեկան, աղջիկը Ռոզա 25 տարեկան, հօրը անունը Նազար (Թէլլալ) Սահակեան, 1925ին Պոլսէն Փարիզ փոխադրուած են : Փութով տեղեկացնել իր քրոջ աղջկան Վերժին Թաշճեանի միջնորդի պատճառաւ Գէորգ Գէորգեանի, 19 ռիւ Նուվէլ, Ալֆորվիլ, (Սէն) :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՀՈԿՏ. 31, ՇԱԲԱԹ ԳԻՇԵՐ

×

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

18 Հոկտեմբեր, կիրակի օր Սալ Ժէյ :

Նախագահութեամբ ընկեր Հ. ՍԷՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ ի :

ՓԱՐԻԶԻ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԷՆ

Փարիզի Հայոց Աղքատախնամ Ընկերութեան ներկայ վարչութեանս մէկ տարուան շրջանը լրացած ըլլալով, որոշուեցաւ ընդհ. ժողովը գումարել՝ երկրորդ անգամ, հոկտեմբեր 19ին, երկուշաբթի, ժամը վեցին :

Սոյն ժողովը վճռական հանգամանքը պիտի ունենայ, ինչ ալ ըլլայ ներկայ անդամներու թիւը, համաձայն ծրագիր կանոնագրի 8րդ յօդուածին :

Նկատի ունենալով ժողովին կարեւորութիւնը, որ տեղի պիտի ունենայ Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ (9), ստիպողաբար կը խնդրուի բոլոր անդամներէ անպայման եւ անձնապէս ներկայ գտնուիլ :

Օրակարգ.— Վարչութեան մէկ տարուան գործունէութեան մարոյական եւ նիւթական հաշուետուութիւնը : Զանազան հարցեր :— Վարչութիւն

×

Փարիզի Աղքատախնամի վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ քարտուղարութիւնը փոխադրուած է 32 ռիւ թը Թրէվիզ :

Ուրեմն այսուհետեւ դիմել նոր հասցէին : Կեդրոնատեղին՝ միշտ 15, ռիւ ժան Կուժօն, Փարիզ (8) :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան. Որբերու Օգնութեան եւ Հայ Կարմիր Խաչի Օգնութեան Մարմիններու ցերեկոյթ պարահանդէսը 22 Նոյեմբեր :

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ.— Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի ամեռնային պարահանդէսը, 27 Նոյ. շաբաթ երեկոյ, Ալհամպրայի մէջ :

Մանրամասնութիւնները առանձին յայտարարութեամբ :

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ.— Տէր եւ Տիկ. Անդրէաս Պաղտասարեան (Շամփինիէն) հազար ֆրանք կը նուիրեն »Յառաջ»ի բարգաւաճման, հազար ֆր. Ֆ.Կ. Խաչի Իթալիի մասնաճիւղին, հազար ֆրանք «Հայ - Բոյժ»ին, հազար ֆր. ալ Հ. Յ. Դ. Տան ֆոնտին :

Ստանալ «Յառաջ»էն :

ԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ

Նախաձեռնութեամբ Համա - Խարբերդի «Եփրատ» երկսեռ միութեան կողմէ :

10 Հոկտ. շաբաթ իրիկուն ժամը 21ին, Քաֆէ Նուայի ներքնասրահը :

Օշականի յաջող գործերէն՝

« ԾԱԿ ՊՏՈՒԿ »Ը

Կը պաշտպանեն.— Հայրապենց Նազիկը Տիկիններ Սուքիասեան եւ Քէօսէեան : Զաքարենց Զաքարը Պ. Պ. Լ. Վանլեան եւ Գ. Փիլիկեան : Ժիւրիի մաս կը կազմեն.— Տիկիններ՝ Ա. Գասպարեան, Ա. Միսթիկ, Պ. Պ. Փիրանեան, ՏէրԱնդրէասեան, Հացագործեան, Մէթր Կարապետեան եւ Զամարեան : Մուտքը ազատ է

ՀՐԱՒԷՐ ՃԱՇ ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻ

Ֆրանսահայ լսարանը իր վեցերորդ տարեշրջանը կը սկսի ճաշով մը, որ տեղի պիտի ունենայ Ազգ. Տան մէջ (մեթրօ Քատէ) 32 ռիւ տը Թրէվիզ, այս կիրակի ժամը մէկին :

Կը հրաւիրուին բոլոր անդամները ու համակիրները, ջերմ եւ հաճելի օր մը անցընելու համար :

Ճաշագին 500 ֆրանք :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Ազգային բարերար ողբացեալ Միհրան Գարակէօզեանի յիշատակին, այս կիրակի օր, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ, 15 ռիւ Ժան Կուժօն :

Հաւըրտ Գարակէօզեան Հօմի Նախկին Սանուց Միութիւնը կը հրաւիրէ բոլոր իր մտերիմ բարեկամները ներկայ ըլլալ յարգելու համար իրենց հանգուցեալի հօրը յիշատակը :

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պ. Աբրահամ Լուսիկեան և զաւակները կը ծանուցանեն Թէքիրտաղցի եւ կնոջ՝ Սալվի Լուսիկեանի(ծնեալ Դարբինեան) մահուան քառասունքին առթիւ պիտի մատուցուի պատարագ եւ հոգեհանգիստ, այս կիրակի առաւօտ, Պոմոնի եկեղեցիին մէջ :

Կը խնդրուի բոլոր ազգականներէն եւ իր յիշատակը յարգողներէն ներկայ գտնուիլ :

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պ. Ղազար Վէմեան որ 1947ի վերջի կարաւանին հետ Հայաստան գացած էր, կնքած է իր մահկանացուն, Երեւանի մէջ, խոր սուգի մատնելով իր հարազատները :

Այս առթիւ իր փեսան, Տէր եւ Տիկին Սիմոն Աւտօեան եւ տղան՝ Գէորգ Վէմեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի, այս կիրակի Սէն Ժերոմի Հայոց եկեղեցին, ժամը 11ին : Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Հայ կին մը Ազգ. հաստատութեան մը մէջ օգնական խոհարարի աշխատանքներ կատարելու համար :

Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան :

×

Կ'ՈՒԶՈՒԻ հայ կին մը երկու պզտիկներ խնամելու համար :

Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԵԳԻՊՏԱՑԻ կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Քրիստափոր, Ռոստոմ, Ա. Սեբոբ-Մ. Եօթնեղբ., Րաֆֆի, Փոթորիկ եւ Վահան Խորէնի խումբերու բոլոր ընկերները անխտիր այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 20.30ին, Սօսիէթէ Սավանթին մէջ : Շատ կարեւոր օրակարգ :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ .—

ՆԻԿՈԼ ԴՈՒՄԱՆ ենթկ. հոկտ. 11ին ժամը 15.30ին :

ԳԷՈՐԳ ՉԱՎՈՒՇ խումբը հոկտ. 11ին ժամը 15ին :

ՄՈՒՐԱՏ խումբը այս կիրակի ժամը 15.30ին :

ԽԱԺԱԿ խումբը այս կիր. ժամը 15.30ին :

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. « Արղութեան » խումբի ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյ ժամը 21ին : Կարեւոր օրակարգ :

Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. ժողովի պատգամաւորը :

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի առաւօտ, ժամը 9ին, Պառ տը Կլոպ, 7 Պուլվ. տ'Աթէն : Կարեւոր օրակարգ :

ՍԵԲ. ՄՈՒՐԱՏ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑԸ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր գործօն. պատուոյ անդամները և հայրենակիցները 18 Հոկտ. կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ չորսին, ռիւ տը լա Տէֆանս, Խըրիմեան վարժարանի սրահը : (Կնիք)

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300
Արտասահման՝ տարեկան 3000 ֆր.: ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.

ԿԻՐԱԿԻ 11 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
DIMANCHE
11 OCTOBRE
1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7190 Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 9ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2601

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄՏԱԾԵԼ ԵՒ ԳՈՐԾԵԼ

●

Պոլսոյ «Արարատեան» ընկերութիւնը կազմուած ատեն, Մասիս, հետեւեալ տողերը կը գրէր, օրուան աշխարհաբարով.

— «Եթէ կը զգամք թէ մեր ազգին վերածնութիւնն ուսմանց եւ արուեստից շնորհիւ է, եթէ փորձով գիտեմք թէ տգէտ ժողովուրդ մը քաղաքակիրթ աշխարհի մէջ տեղ չունի, եւ վաղ կամ անագան կորնչելու դատապարտուած է, եթէ կը զգամք թէ մեր ազգին կրած աղետից մէկ մեծ մասն իւր տգիտութեան պատճառաւ է, պէտք է աւելի անձնուիրութեամբ աշխատինք մեր դպրոցաց համար» (*Մասիս* 1879):

Եօթանասունեւհինգ տարի վերջն ալ, այս խորհրդածութիւնը կը պահէ իր ուժը:

Որքան պարզ, այնքան պերճախօս:

Անշուշտ լեռ ու ձոր կտրած ենք այդ օրերէն ի վեր: Ոչ միայն աշխարհագրութեամբ, այլ եւ «ուսմանց եւ արուեստից» բազմակողմանի պաշարով:

Աշխարհի որ ափն ալ ինկած ըլլանք, միշտ կրնանք ասպարէզ կարդալ մեր գիտութեամբ եւ գործունէութեամբ: Ամէն ճակատի վրայ:

Վկայ՝ վերջին երեսուն տարիներու ընթացքին կատարուած նուաճումները, խորթ եւ այլազան ցամաքներու վրայ:

Եւ դեռ ճամբուն կէսն ենք, սկսելով հայրենիքէն:

Դեռ ամբողջովին հոսած չեն մեր մտաւոր կարողութեանց աղբիւրները, անհատական ըլլան թէ հաւաքական:

Երկիրներ կան ուր ոչ թէ համբակ հետեւորդներ, այլ իրական առաջնորդներ եղած ենք, այս կամ այն ճիւղին մէջ: Ցաճախ բնիկներու զարմանքը եւ նախանձը շարժելով:

Այդպէս էինք երէկ ալ, երբ արինաշանդ բռնակալութեան մը ամենօրեայ մղձաւանջը կը կոտրէր մեր թեւերը:

Երէկուան եւ այսօրուան գլխաւոր տարբերութիւնը այն է որ հետզհետէ կը տկարանայ, կ՚ընդարմանայ մեր հանրային գործունէութեան ջիղը:

Արդարեւ, յամրաբար կը տարածուի թմրութիւնը: Մասնաւորապէս այս ափերուն վրայ: Եւ ուսումնական կոչուած դասին մէջ:

Շատերուն համար պատճառը բանդիտութիւնն է:

Կը կարծեն թէ այնքան ուռճացած, զարգացած են որ, այլեւս չեն կրնար շնչել հայկական մթնոլորտի մէջ:

Ինքնահաւան եւ ամուլ, անոնք չուքի պէս կ՚երեւան այս կամ այն անկիւնը, առանց իրենց մատը մոխիր թաթխելու:

Այս տիպարները կան ու չկան: Մանաւանդ որ, իրենց եռանդին մեծ մասը կը սպառեն հակաճառութիւններով:

Ուրիշ դասակարգ մը գործելու եռանդ ունի, բայց օրուան պահանջները կը շփոթէ իր նախասիրութեանց հետ: Բուն բառով՝ քաղաքականութիւն կը խաղայ:

Այս մարդանքները պարզապէս ուժերու վատնում կը նշանակեն: Նոյն իսկ եթէ բարի նպատակներով կատարուած ըլլան:

Մեր տունը կարգի դնելու, տարագիր բազմութեանց ճակատագիրը վարելու համար անհրաժեշտ չէ մասնաւոր տասնաբանեայ մը մշակել:

Կը բաւէ քիչ մը պայծառատեսութիւն եւ գիտակցութիւն: Այլ մանաւանդ աշխատելու տրամադրութիւն:

Տարրական պահանջ է մէկդի դնել բոլոր կանխակալ կարծիքները եւ նախապաշարումները, եւ պատասխանատուութիւններ ստանձնել:

Հանրային կեանքի մէջ, որեւէ ուժ դատապարտուած է ամլութեան, եթէ չի հաւատար իր կոչումին:

Պաշա՞ր ունիս,— մտածէ եւ գործէ, իշխան տարագիր բազմութեանց բարօրութեան:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԹՐԻԷՍԹԷԻ ԹՆՃՈՒԿԸ

●

ԹԻԹՕ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԷ ԵՏ ԱՌՆԵԼ ՏՐՈՒԱԾ ՈՐՈՇՈՒՄԸ

Եուկոսլաւիոյ արտաքին գործերու նախարարութիւնը 850 բառերէ բաղկացեալ ծանուցագիր մը ուղղեց Պելկրատի անգլիական դեսպանին եւ ամերիկ. գործակատարին, բողոքելով Թրիէսթէի մասին տրուած որոշման դէմ: Կը պահանջէ անմիջապէս ետ առնել զայն:

Բողոքագիրը կ՚ըսէ թէ այդ որոշումը պիտի քաջալերէ Իտալիան, խարիսխ մը հաստատելու համար Ադրիականի եուկոսլաւ ափին վրայ, նուաճողական նպատակներով, ի վնաս Եուկոսլաւիոյ: Ծանուցագիրը բաղդատաբար չափաւոր ոճով մը խմբագրուած է, բայց կ՚ազդարարէ թէ Եուկոսլաւիա վճռած է պաշտպանել իր շահերը, համաձայն Ազգաժողովի ուխտին:

Յայտնի չէ թէ ի՛նչ տեսակ միջոցներ ձեռք պիտի առնէ: Միւս կողմէ կը վախցուի որ Եուկոսլաւիա պաշտօնապէս կցէ Ազատ Երկրամասին Բ. շրջանը: Այդ հողամասը իր ձեռքն է արդէն, բայց կրնայ յետաձգել կցելու ծրագիրը, սպասելով Ազգաժողովին որոշման: Պելկրատի մէջ կ՚առարկեն թէ իրենց քաղաքացիները պիտի հալածուին Թրիէսթէի Ա. շրջանին մէջ, եթէ գործադրուի անգլեւամերիկեան վճիռը որ «անարդար եւ վտանգաւոր» կը համարուի:

Ծանուցագիրը ստանալու համար, ամերիկեան գործակատարը արտաքին գործերու պաշտօնատունը գնաց զինեալ հետեւորդներով, որպէսզի ամբոխին թշնամական ցոյցերուն չենթարկուի: Նոյնպէս պաշտպանողական միջոցներ ձեռք առնուած էին անգլ. դեսպանին համար:

Թշնամական ցոյցերը ուրբաթ օր ալ շարունակուեցան, հակառակ անձրեւին եւ ցուրտին: Ինչպէս գրած էինք արդէն, ցուցարարները քարկոծեր էին անգլիական, ամերիկեան եւ իտալական դեսպանատուները, ջարդուփշուր ընելով ապակիները եւ կարասիները: Եուկոսլաւիոյ ներքին գործերու նախարարութիւնը կոչ մը ուղղեց ժողովուրդին, որպէսզի անգործութիւնը չխանգարեն եւ բռնութիւններ չկատարեն: Արտակարգ միջոցներ ձեռք առնուած են ցուցարարներուն դէմ որոնք մեծ մասով երիտասարդներ են: Արտաքին գործերու նախարարութիւնը ցաւ յայտնեց անգլիական եւ ամերիկեան ներկայացուցիչներուն, մասնաւոր պաշտօնատար մը ղրկելով: Ոստիկանութիւնը հեծեալ եւ մեքենաշարժ ջոկատներ դրած է երեք դեսպանատուներուն շուրջը: Հրշէջներ ջուր կը սրսկեն ցուցարարներուն վրայ:

× Վերջին լուրերու համաձայն, Եուկոսլաւիա փակած է Թրիէսթէի Ա. եւ Բ. շրջաններուն սահմանագլուխը, արգիլելով ճամբորդներու երթեւեկը եւ ապրանքներու փոխադրութիւնը:

× Մառեշալ Թիթօ տեսակցութեան մը առթիւ պնդեց թէ Անգլիա եւ Մ. Նահանգները պէտք է անմիջապէս ետ առնեն տրուած որոշումը, «որ կրնայ ծանրացնել Եուկոսլաւիոյ եւ Իտալիոյ յարաբերութիւնները»: Մառեշալը դիտել տուաւ թէ կարելի չէ բանակցիլ Իտալիոյ հետ, տրուած որոշումէն վերջ:

× Քաղաքական շրջանակներու մէջ զանազան կարծիքներ կը յայտնեն կացութեան մասին: Անգարայի մէջ մեծ զարմանք պատճառեց տրուած որոշումը: Կը վախնան որ այդ կարգադրութիւնը «անուղղակի վտանգէ պալքանեան դաշինքը»: Աթէնքի մէջ ալ մտահոգութիւն կը տիրէ, այն ենթադրութեամբ թէ աւելի պիտի ծանրանան Եուկոսլաւիոյ եւ Իտալիոյ յարաբերութիւնները:

ԻՏԱԼԻԱ ՄՆԱՑԵԱԼՆ ԱԼ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԷ

●

Իտալիոյ վարչապետը, Պ. Փելլա, զեկուցում տալով երեսփ. ժողովին առջեւ, յայտարարեց թէ կառավարութիւնը միաձայնութեամբ որոշած է ընդունիլ անգլեւամերիկեան կարգադրութիւնը, վերջ տալու համար Թրիէսթէի Ա. եւ Բ. շրջաններուն զինուորական գրաւման: Այս առթիւ բացատրեց թէ տրուած որոշումը առժամեայ կարգադրութիւն մըն է եւ թէ Իտալիա հաստատ կը մնայ իր պահանջին վրայ.— ամբողջովին ետ առնել Թրիէսթէն, Ա. եւ Բ. շրջաններով: Այս առաջադրութեամբ, միշտ կը պնդէ որ հանրաքուէ կատարուի:

Թրիէսթէի քաղաքապետը ծափահարուեցաւ երեսփ. ժողովին մէջ, ուր գացած էր իբրեւ այցելու: Վարչապետը իր ճառին մէջ բացատրեց թէ անգլեւամերիկեան որոշումը կը հաստատէ Իտալիոյ արտաքին քաղաքականութեան առողջ հանգամանքը, համաձայն Ատլանտեանի դաշինքին: Կառավարութիւնը պիտի ջանայ արժեցնել իր պահանջները Բ. շրջանի մասին:

Նոյն օրը Իտալիոյ դահլիճը բացառիկ ժողով մը գումարած էր որ տեւեց հինգ ժամ: Այս առթիւ որոշուեցաւ անգլեւամերիկեան որոշումն ընդունիլ իբրեւ առժամեայ կարգադրութիւն եւ շարունակել աշխատանքները, ետ առնելու համար Թրիէսթէի ամբողջ երկրամասը: Երեսփ. ժողովին վիճաբանութեանց ատեն նոր—ֆաշական մը պահանջեց չեղեալ համարիլ 1947ի հաշտութեան դաշնագիրը: Համայնավարները եւ ձախ ընկերվարականները քննադատեցին անգլեւամերիկեան որոշումը: Համայնավար ներկայացուցիչը, Թոյլեաթթի, «ժխտական եւ վտանգաւոր» գտնելով զայն, ըսաւ թէ այդ կարգադրութիւնը «պարզապէս կը ծառայէ Ատլանտեան քաղաքականութեան»:

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԸ ՎՍՏԱՀՈՒԹԻՒՆ ՅԱՅՏՆԵՑ

Ազգ. ժողովը փակելով եօրեայ վիճաբանութիւնները, 243ի դէմ 299 ձայնով մերժեց ընկերվարական բանաձեւը, իսկ 222ի դէմ 390 ձայնով համայնավարներուն առաջարկը: Երկուքն ալ կը քննադատէին դահլիճին տնտեսական քաղաքականութիւնը, անվստահութիւն յայտնելով: Բայց ժողովը մասնաւոր բանաձեւ մը չքուէարկեց, հաւանութիւն յայտնելով տնտեսական ծրագրին, իբրեւ ամբողջութիւն: Ոչ մէկ խմբակցութիւն բանաձեւ մը առաջարկած էր այդ ուղղութեամբ:

Այսպէս դահլիճը 68 ձայնի մեծամասնութիւն մը շահեցաւ: Բայց բուն պայքարը պիտի մղուի Գշ. օր, երբ քննուի հողագործներու խնդիրը:

Համայնավարներուն բանաձեւը կը պահանջէր ամբողջովին ետ առնել տնտեսական հրամանագիրները: Քուէ տուին միայն իրենք, ընկերվարականները եւ ուրիշ 8 – 10 երեսփոխաններ: Ընկերվարականներուն բանաձեւը, որ աւելի չափաւոր էր, ձախերէն զատ, 40 քուէ շահեցաւ կառավարութեան կուսակիցներէն: Նոյն ճակատէն 70 երեսփոխաններ ձեռնպահ մնացին:

Անհամբեր կը սպասուի Գշ. օրուան նիստին: Հողագործները դառնօրէն կը գանգատին թէ իրենց հունձքին եւ արջառին առատութիւնը իջեցուցած է գիները, քանի որ սպառում չկայ: Այս է պատճառը Բշ. օրուան համար ծրագրուած բողոքի ցոյցին, 41 նահանգներու մէջ: Իրենց կարծիքով կառավարութիւնը

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՆԱԽԱԳԱՀ ՕՐԻՕԼ ՀԱՅԿ. ԹԱՆԳԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

●

Ուրբաթ օր ժամը 3ին տեղի ունեցաւ պաշտօնական բացումը Փարիզի հայկական Թանգարանին, ի ներկայութեան հանրապետութեան նախագահ Պ. Վէնսան Օրիոլի, նախարարներու եւ պաշտօնական անձնաւորութեանց:

Նախագահը դիտելէ վերջ հայկական արուեստի կարգ մը նմոյշներ, ընկերակցութեամբ նախարար Պ. Անտրէ Մարիի եւ Թանգարանի ներկայացուցիչներուն, լսեց Պ. Նուրհան Ֆրէնկեանի շնորհակալութեան եւ բարի գալուստի ճառը:

Թանգարանին պատուակալ նախագահը, Պ. Անտրէ Մարի խօսք առնելով յանուն ֆրանսական կառավարութեան եւ թանգարանին շնորհակալութիւն յայտնեց Պ. Վէնսան Օրիոլի որ հաճած էր իր ներկայութեամբ պատուել այս բացումը: Ըսաւ թէ Հայերը որքան կը սիրեն Ֆրանսան եւ թէ որքան զգածուած էին որ նախագահը հաճած էր անձամբ ներկայ ըլլալ այս հանդիսութեան:

Պ. Օրիոլ պատասխանեց յուզիչ բանախօսութեամբ մը, շեշտելով թէ երբ տարիէ ի վեր զանազան առիթներ ունեցած է ճանչնալու եւ գնահատելու Հայերը: (*ԽՄԲ.*— Այս առթիւ անշուշտ յիշեց այն թանկագին նուէրը զոր Պ. Սարգիս Տէր Պալեան բրած էր իրեն եւ որ այնքան հիացում պատճառած էր իր գեղարուեստական նրբութեամբ): Եւ յայտարարեց.—«Թանգարան մը չէ, այլ ապաւէն մը ուր մարդ կուգայ անփոփուելու: Ես ալ եթէ իբրեւ պարզ անհատ ժամանակս նեղէր պիտի ուզէի երբեմն այցելել»: Նախագահը նոյնպէս բացատրեց թէ որքան Հայերը կը սիրեն Ֆրանսան, նոյնքան Ֆրանսան կը սիրէ Հայերը: Եւ խօսքը վերջացուց խանդավառ ծափերու մէջ:

Այս բացումը որուն պաշտօնական մասը ի ներկայութեան նախագահին տեւեց կէս ժամ, շարունակուեցաւ մինչեւ ուշ գիշեր: Այդ առթիւ հայկ. գաղութը բաժնած էին երեք դասակարգի: Այս տարօրինակ բաժանումին ատեն, պաշտօնական մասին մէջ անտեսած էին ականաւոր Հայեր որոնք իրենց գործով եւ արուեստով իրապէս բարձրացուցած են հայութեան վարկը յաչս կառավարութեան եւ նոյնինքն նախագահին:

Ուրիշ կարգ մը դիտողութիւններ ալ՝ յարմար առիթով մը:

× Կը լսեմ թէ Թանգարանի վարչութեան կողմէ ԺԶ. դարու ձեռագործ մը նուիրուած է հանրապետութեան նախագահին:

× *Ֆիկարօ Լիթէրէր* թանգարանի մասին տեղեկութիւններ հրատարակած էր վերջին թիւին մէջ (10 հոկտ.), բացատրելով թէ դեռ սկիզբն է եւ հետզհետէ պիտի նոխանայ:

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ՖՐԱՆՔՕ-ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱԿՈՒՄԲԻՆ ԿՈՉՈՒՆՔԸ

Ուրբաթ գիշեր տեղի ունեցաւ Ֆրանքեւհայկական Բարեկամութեան Ակումբին կոչունքը (պանքէ), ի պատիւ տնտեսական նախարար Պ. Պերնար Լաֆէյի, առաջնակարգ ճաշարանի մը մէջ:

Ներկայ էին աւելի քան հարիւր կոչնականներ, մեծ մասով երիտասարդներ եւ երիտասարդուհիներ:

Ուղերձներէ վերջ, օրուան հիւրը խօսք առնելով, գեղեցիկ ճառ մը խօսեցաւ եւ թելադրեց միացնել երիտասարդական կազմակերպութիւնները:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ հեռագրական գործակալութիւնը կը ծանուցանէ թէ դատի քաշուած են 16 ամբաստանեալներ, իբրեւ լրտես եւ ահաբեկիչ:

ժԲ.

«Մանրամասնութեանց հիւանդութիւն» [illegible] որդին նախապէս [illegible]
Այս հիւանդութիւնն ունէր նաեւ [illegible] պէր: Մեր մէջ Փաւստոս Բիւզանդ: Առաջինը՝ օրէնսդիր, երկրորդը գրագէտ, երրորդը՝ պատմագիր, բայց հասարակ մարդոց մէջ եւս կը հանդիպի այս հիւանդութիւնը, որ պակաս խոհուն փափագ մը՝ ենթական կը մղէ աւելին ըսելու, գերի դասելով մանրամասնութեանց: Ժո[illegible] պատառի մը նման, որ երկա՛ր կը ծամէ, կը ծամէ ու, բերնին մէջ, կրկին ու կրկին կը դարձնէ հացին պատառը, մանրամասնութեանց հիւանդը եւս կ'անդամալուծէ իր նիւթը, — եթէ կ'ուզէք՝ իր միտքը, — ու կը սկսի մասնանշել առարկային ամէնէն անհաշտ կէտերը՝ կրկնելու աստիճան, նուաստացնել գոյները՝ մաշած ցոյց տալու աստիճան: Անիկա կը կոչուի, գրականութեան մէջ, [illegible].

Հիւանդութիւնը, որ պատմաքննութեան մէջ տարբեր ձեւեր ալ կը հագնի, [illegible] կ'արդարանայ ճշգրտութեան մտահոգով (օրէնսդրութիւն) կամ պայծառութեան տենչով (պատմագրութիւն), բայց [illegible] ճառով, [illegible] պարզութեան մը [illegible] կը պանծայ [illegible] Թեամբ, գրականութեան մէջ՝ [illegible]: Նշանական օրինակ մը — [illegible] պայծառութեան կը փնտռէ, [illegible] կը [illegible] երբ կ'ըսէ je suis venu [illegible], որ խօսութիւն կը սիրէ, կը փոխանակէ մէկ բառով՝ veni.

Սակայն, Մովսէսի կրկնութիւնը, [illegible] մէջ, [illegible] ալ կը դառնայ, կամ կը կրկնէ, կը [illegible] — «բերան կը չաւէ» կ'ըսէ ժողովուրդը, — [illegible] պատճառով՝ [illegible] ներողութի՛ւն, խօսակցած [illegible] բեք, վերջապէս Մովսէսի «մանրամասնութեանց հիւանդութիւնը» [illegible] աշխատութեան մէջ, գիտե՛մ, գիտե՛մ, կը ծագի այն մտահոգութենէն, որ, ամէն բան, կը տանջէր իր հոգին, ինչպէս յետոյ ալ Իսրայէլացիները, [illegible] չմոռնալու [illegible] անիմաստութեան, կամ [illegible] աւորները, [illegible] ուած պարագայ մը, [illegible] րութիւնը: Ահա թէ ինչո՛ւ, ինչ Մովսէս ուզեր է նախատեսել ամէն մանրամասնութիւն եւ ամէն բացութիւն, յառաջացնող դատելով, վճռելով, հաստատելով իբրեւ անխախտելի օրէնք: Այսպէս չէ մոռցած ճշդել պատիժը ու պիտի պատժէ ան [illegible] տահարին՝ երբ, անտառին մէջ, կացինը դառնալ կոթէն ու թռի երթայ [illegible]

ընկերոջ գլխուն (Բ. Օր. ԺԹ. 5), չէ մոռցած պարտադրել որ Իսրայէլացին չհագնի բուրդով ու քթանով խառն հիւսուած զգեստներ, իսկ հագած զգեստին չորս ծայրերը ծոպեր չինէ (Բ. Օր. ԻԲ. 11-12), մոռցած հրամայել որ կալին մէջ կալսող եզին դունչը չկապեն (Բ. Օր. ԻԵ. 4): Լա՛ւ, լա՛ւ, այս ամէնը շատ լաւ, բայց հապա կա՞ր դարերին մէջ մտնել եւ այս ամէնը Աստուծոյ բերնով, ծախել Իսրայէլացւոց եւ... Մասիսի, իբրեւ աստուածային ներշնչում:

Ի՞նչ գործ ունի Աստուած սասնկ բաղկ բաներու մէջ, եթէ Աստուած բառին մասին շփոթութեան մէջ չեն Հին Կտակարանին արդի հայ ափոլոժիսթները:

Հետեւեցէք, հետաքրքրական է եւ խորապէս... աստուածաբանական: — Մովսէս, միշտ Աստուծոյ բերնով, կը պահանջէ Իսրայէլացիներէն որ [illegible] տապանակը սատխնէ փայտէ շինեն, երկայնքը երկուքուկէս կանգուն, բարձրութիւնը մէկուկէս կանգուն, լայնքը մէկուկէս կանգուն, ներսէն ու դուրսէն ոսկիով պատած, ոսկի շրջանակ մէջը պատած, չորս անկիւններուն վրայ չորս ոսկի օղակ, [illegible] մէկ կողմը երկու օղակ, միւս կողմն ալ երկու օղակ, (հապա՛, եթէ չըսէր Աստուած, պիտի սխալէին եւ մեղանչէին), ու տակաւին օղակներուն մէջ սատխնէ փայտէ ոսկեպատ ձողեր անցուցած [illegible] թի՛ւն՝ ձողերը տապանակին օղակներուն մէջէն չհանեն երբեք (Ել. ԻԵ. 15): Եւ այսպիսի մանրամասնութիւններ, [illegible] մանրամասնութիւնները՝ իրաքանչիւր պատգամի հետ, միշտ Աստուծոյ բերնով, — կառքալ աշտանակին նկարագրութիւնը (Ել. ԻԵ. 31), վարագոյրին նկարագրութիւնը (ԻԶ. 1), [illegible] կին նկարագրութիւնը (ԻԸ. 15), նոյնիսկ ... անդրավարտիքներուն նկարագրութիւնը (ԻԸ. 42), [illegible] Թեամբ: Օգնեց կամ կոճակը նշանակելու համար պէ՞տք կար որ բերան յոգնեցնէր Աստուած, ինչպէս պիտի հաշտեցնենք մենք որ չենք շփոթեր Աստուածը [illegible] կին հետ:

Սպասեցէք:

Մովսէս կը շարունակէ՝ գրի առնել, միշտ բառ առ բառ [illegible] ինչ որ կ'ըսէ Աստուած, դարերուն մէջէն...

Թէ «երբ երկու այր ծեծկուին ու մէկուն կինը, [illegible] ձեռքը երկնցնէ եւ [illegible] կտրեն [illegible] ձեռքը, ([illegible] Աստուածաշունչ Մատեանը), պէտք է կտրել այդ ձեռքը» (Բ. Օր. ԻԵ. 11):

«Թէ կին մը, [illegible] «[illegible]» [illegible] կատարել եղբօր [illegible] մէջ, (ճա՞կց՞ք), պէտք է տալ [illegible] հանէ կօշիկը, [illegible] «[illegible]» երեսը՝ [illegible]. «Իր եղբօրը տունը շինել չուզող մարդուն

պատիժը սաստիկ կ'ըլլայ»(Բ. Օր. ԻԵ. 9):

Ինչպէս կը տեսնէք, եւ Մովսէս կը վըկայէ՛, (մեր Մասիսն ալ՝ իր կարգին), Աստուած զանց չէ առեր ամէնէն մանր, ամէնէն աննշան բաներն անգամ ըսել, ներշնչել, պատգամել, միշտ դարերին մէջէն: Նոյնիսկ ... արտաքնոցներուն չինուելիքը: Ահաւասիկ Աստուած է որ կը խօսի, պատուիրէ. —

«Բանակավայրէն հեռու տեղ մը ունենաս, եւ հոն միայն երթաս՝ դուրս ելլելու: Գօտիիդ կախ ունենաս բրիչ մը (ըստ այլոց՝ ցից մը), որով փորես գետինը՝ երբ պէտքի նստիս, եւ յետոյ դառնաս ծածկես արտաքնածդ» (Բ. Օր. ԻԳ. 12):

Մեզի այսքան մանրամասն բացատրելու պէտք չունին մեր մայրիկները սասնկ բաները: Աբրահամի Թոռները պատճառ մը ունէին Աստուծմէ այսքան մանրամասնութիւն ու ... ներշնչում, պահանջելու գործի մը մասին, որ... կատուներն ալ գիտեն, ներողութի՛ւն, բնազդով:

Արդ, այս նկարագրութիւնները, բոլոր այս մանրամասնութիւնները վերագրել Եհովային իբրեւ աստուածային ներշնչում կամ պատգամ, կը նշանակէ նուաստացնել Գերագոյն Էակը, գեհկութեան հասցնել վսեմ յղացքը, ծաղր ու ծանակ ընել աստուածութեան գաղափարը:

«Աստուծոյ դէմ լուտանք» Թափողները անոնք են, որ նման պատգամներ կամ ներշնչումներ կը վերագրեն Աստուծոյ:

Իմ Աստուածս չա՛փ բարձր է, [illegible] Աստուծոյ ամբոխավարութեան ընող կարգաւորներուն հասկացողութենէն:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՀԱՅՐԵՆԻ ՅՈՒՇԵՐ

ՕՁՆ ՈՒ ՎԻՇԱՊԸ

ՄԵՐ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ ԸՄԲՌՆՈՒՄԻՆ ՄԷՋ

●

Ով մէկ կենդանի — սողացող, քալող, լողացող կամ թռչող՝ օձին չափ հետաքրքրութիւն արթնցուցած է իր մասին, ենթարկուած է դատումի, խորհրդաւորուած եւ իրեն քաշած է մարդկային ազգի ուշադրութիւնը:

Ան՝ նկատուած է բոլոր գաղտնի կամ անյայտ գիտութիւններու ակնաղբիւրը: «Խորագէտ» եւ «իմաստնագոյն»՝ իր համբաւին հեղեղովը տիրեր է հոգիներուն, ստեղծեր է իր թագաւորութիւնը, դարձեր է արտառոց բաներու կամ տարօրինակութեանց սկզբնաքարը: Անոր յանկարծական երեւումը եւ խայթումէն յառաջ եկած վտանգը՝ թանձր երկիւղի մէջ պահած են մարդկային սերունդները:

Օձը սարսափ էր, օձը տիրապետող ուժ էր, անոր պատկերն անգամ կը սմքեցնէր բազմութիւնները:

Կրօնի նախնական պատճառը վախն է: Ի՛նչ որ կրցաւ երկիւղի մատնել մարդը, իր սմքեցնող տպաւորութեան տակ պահել եւ ընկճել զայն՝ պաշտուեցաւ անկէ: Այսպէսով էր որ պաշտուեցան կրակը, ջուրը, կայծակը, փայլակը, կոկորդիլոսը եւն.: Յայտնի չէ թէ երբէ՞ն ի վեր օձը պաշտամունքի առարկայ դարձած է, բայց գիտենք որ բազմաթիւ հին կրօններու մէջ օձին ազդեցութիւնը տիրական եղած է:

Օձը նկատուած է «չար»ին խորհրդանշանը, սակայն երբէ՞ն ի վեր, այս ալ անյայտ է, իբրեւ թնճուկ մնացած է առասպելներու թիւտքը:

Օձը հաղորդակցութեան կապ համարուած է մեռելներու եւ ողջերու միջեւ:

Միջերկրականեան երկիրներու մէջ՝ գերեզմաններու վրայ օձեր կը նկարուէին: Ինքն իր վրայ ոլորուած օձը խորհրդանշանն էր յաւիտենականութեան, իր շապիկին փոխելը եւ նոր մը ունենալը՝ հին ատեն կը բացատրուէր յարութեան եւ յաւիտենական կեանքի մը հաւատքովը...: Օձը ուրեմն՝ յաւիտենականութիւն էր եւ իբրեւ այդ՝ դարձած էր անմահութեան դիցուհի, կը պաշտուէր իբրեւ այդ: Եգիպտացիները կը վախնային օձէն, որովհետեւ կը հաւատային թէ անոր մէջ կ'ապրի Թիֆոնը, կամ՝ ինքը անձնաւորուած Թիֆոնն էր, ան՝ որ սպաննեց ծագող արեւի աստուածը — Ոսիրիսը:

Օձը իբրեւ արարած՝ մարդուն չափ հին է: Անոր առասպելը մեզի կուգայ դրախտէն, երբ խաբեց Եւան եւ անոր միջոցով ալ՝ Ադամը:

Օձը չարագործ է, ու կը պատժուի անէծքով մը՝ որ բաւական յատկանշական է իբրեւ պատիժ:

— «Զայս ընելուդ համար՝ ամէն անասուններէն եւ դաշտի ամէն գազաններէն անիծեալ ըլլաս, փորիդ վրայ քալես, ու կեանքիդ բոլոր օրերը հող ուտես: Եւ քու կին ու կնոջ մէջտեղ, եւ քու սերունդիդ եւ անոր սերունդին մէջտեղ թշնամութիւն պիտի դնեմ, ան՝ քու գլուխդ պիտի ջախջախէ, եւ դուն՝ անոր գարշապարը պիտի խայթես»: (Գիրք Ծննդոց, Գ. 14):
մար 14 – 16):

Օձը չար է այս աւանդութեան մէջ: Ան կը խաբէ մարդը, կը դաւէ անոր դէմ, պատճառ կ'ըլլայ անոր դժբախտութեան: Սատանան՝ «մեծ օձ» կոչուած է:

Գերմանական դիցաբանութեան մէջ՝ օձը հրէշ մըն է, որ օղակած է երկիրը, կամ՝ մատանիի մը նման գրկած է զայն: Կարգ մը աւանդութիւններու համաձայն յանցաւորները կը պատժուէին օձերով լեցուն ջուրերու մէջ: Խոր Վիրապի մէջ գտնուած օձերը միթէ նոյն նպատակին չէ՞ին ծառայեր:

Օձերը մարդոցմէ կը պահանջեն հնազանդութիւն եւ յարգանք: Երբ ժողովուրդը կ'ենթարկուի անոնց՝ այն ատեն կը դառնան ներողամիտ եւ իրենց աստուածային հովանաւորութիւնը կը տարածեն անոր վրայ, թշնամիին դէմ կը պաշտպանեն: Այս մտածումով էր որ Եգիպտացիները իրենց փարաւոններու թագե-

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ՏԷՐ ՈՂՈՐՄԵԱ

★

(Բ. եւ վերջին մաս)

Այս տեսակցութիւնը տեղի կ'ունենար երէկ: Այսօր, կիրակի, իր հացէին կը դիմէր: Այս աուեծին ճաշուկները իրենց բոյնին մէջ տեսնելու հետաքրքրութիւնը քայլերս կը փութացնէր: Բայց այս ինչ մութ փողոցներ, այս ինչ նեղ տուներ: Այդ օտարական մարդը ինչպէս գտեր էր այս թշուառութեան օճախները:

Աուեծներու բո՞յնը: Ցած սենեակ մը, մերկ ու գորշ պատերով: Սենեակին չորս անկիւնները՝ չորս տախտակէ անկողիններ, չորս դագաղներու պէս, գետնէն թիզ մը բարձր: Սենեակին մէջտեղը՝ փոքրիկ սեղան մը նոյն տախտակէն կոտրուած: Սեղանին վրայ քարիւղի եփոց մը: Հիմա կը հասկնամ թէ ինչո՞ւ երէկ կը քաշուէր գիս տուն հրաւիրելու:

— Ներեցէք ինծի, պարոն բժիշկ: Եթէ մեր երկիրն ըլլար, հարկաւ այսպէս չէի ընդունէր ձեզ: Պանդխտութեան միճակ է այս: Այս դագաղներն ու այս սեղանն ես եմ շիներ: Տեսէք, ժամերս հազար տեղէ արիւնած են ու ձեռքերս սառ ջուրի մէջ ճաթռտելէն կը մռմռան: Կերակուրնին, կարկատաննին, լուացքնին ալ ես կ'ընեմ... Որբուկներուս մայրութիւն...

Ու այս բոլորը ինչո՞ւ. — ժառանգական ախտի մը համար՝ որուն դարմանն անհնարին էր: Մեկալը անգամ մը դիմելէ վերջ՝ անկարելի էր արբել: Ալ ուզածին չափ մայրութիւն ընէր, աղայութեան որխալը միշտ աւելի պիտի կծէր ներսին մէջ...

Դժուառորներու օրէնքին պէս բժշկութիւնն ալ իր օրէնքներն ունի, բայց որքան աւելի աչաւոր, անողորմելի, անյեղլի, վճռական օրէնքներ:

Մէկ բան կը մնար ինծի ընել, իրեն խորհուրդ տալ որ ժամ առաջ երկիր վերադառնար: Բայց ան որքան պէտք կը հակնար իմ միտքս, իրեն այնպէս կը թուէր որ իր աղքատութեան համար կը մերժէի դարմանը:

— Փորձ մը, բժիշկ, փորձ մը ըրէք. — Բժշկութիւնն ինչո՞ւ մեզի դեղ մը գտնայ... Եթէ ունեցածս չի բաւեր՝ ամբողջ կեանքովս ես ձեր գերին, ձեր ստրուկը, ձեր պահապանը ըլլամ... Փորձ մը, բժիշկ, փորձ մը, փորձ մը...

Յանկարծ լռեց. որովհետեւ դրացիէն դուռը բացուելու ձայն մը լսուեցաւ. որդիքներն էին:

— Յովհաննէս... Կարապետ... Մարիամ... գոչեց հայրը.

Թաշկինակին ծայրով աչքերը չորցուց ու անգամ մըն ալ ձայնը բարձրացուց.

— Յովհաննէս... Կարապետ... Մարիամ...

Սեմին վրայ երկչոտ գլուխ մը երեւցաւ, յետոյ ուրիշ մը, յետոյ պզտիկ աղջկան գլուխ մը... Աուեծի ձագերը... Բայց որքան խղճալի, որքան հոգած, որքան անօրէն էին այս [illegible] զաւակները: Խուլութիւնը իրենց արտայայտութեան պլուշաւոր երկչոտութիւն մը տուեր էր:

— Մի վախնաք, զաւակներս... Ներս մտէք... բժիշկին ձեռքը պագէք... Յովհաննէս... Կարապետ... Մարիամ:

Բայց անոնք տեղերնէն չէին երերար: Հայրը գնաց, ձեռքերնէն բռնեց, ներս մտցուց, ծունկերուն վրայ նստեցուց, շոյեց, համբուրեց:

Այսպէս, քիչ քիչ դուրսը մութն իջեր էր արդէն. պատուհանները սեւցեր էին, տղաքներուն պառկելու ժամը եկեր էր:

— Այսօր կիրակի է, զաւակներս, աղօթքնիդ մի մոռնաք:

— Երեք որբուկները քով քովի շարուեցան՝ հասակի կարգով, ձեռքերնին ծուցին, աչքերնին վեր դարձուցին, ու սկսան աղիողորմ երգել.

Տէ՛ր ողորմեա, Տէ՛ր ողորմեա,
— Յիսո՛ւս փրկիչ, մեզ ողորմեա՛:

— Այս ինչ երգ, այս ինչ երգ, Աստուած: Ու քանի՜ տարի է չէի լսեր այս բարի ու անմեղ մեղեդին: Վերջէն ի վեր սարսուռ մը անցաւ վրայէս, մարմինս փուշ — փուշ եղաւ: Ինչ տարօրինակ համոզումով կ'երգէին այդ թշուառ բերանները: Բայց այս բարի, այս աղաչաւոր, այս գալարուն, այս աշաւոր երգը մեր երգն էր, Կոմիտասին սիրտ, ցեղին ու հոգին երգը, գերագոյն տառապանքին ու գերագոյն յոյսին երգը:

Սակայն ինչ անհեթեթ ծանրութիւններ կը սատանային այդ բառերը մանուկ շրթներու վրայ...

Տո՛ւր մեզ մխիթարիչ խաղաղութիւն,
Մեղաւորաց դարձ եւ փրկում
Եւ հիւանդաց այցելութիւն

Եւ հայցէին արտասուած որբուկները, ճիտերնին ծռած:

Մեղաւորաց դարձ եւ փրկում

Կը կրկնէր հայրը, ձեռքերուն մէջ սեղմելով իր գլուխը.

Տէ՛ր ողորմեա, Տէ՛ր ողորմեա...

Ու ես զգացի որ այս գիշեր նորէն, երբ խաւարը լեցնէ այդ աշաւոր սենեակը, ու երբ երեք որբուկները իրենց անմեղ քունը քնանան մէկիկ մէկիկ, չորրորդ դագաղին մէջ մէկը, իր խղճին վրայ պիտի հեծէ տրտմօրէն, — խուլերուն հայրը:

Ռ. ՍԵՒԱԿ

Ամբակում շատ դէր կին մը կը կախկըտէ, եւ կը դատուի:

Դատաւորը.— Չէի՞ր կրնար ինքնաշարժովդ պզտիկ շրջան մը ընել, փոխանակ խեղճ կինը կոխկրտելու:

Ամբակում.— Պարոն դատաւոր, վրատահ չէի որ պենզինս կը բաւէր...

ՍՏԵՂԾԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ

★

Մարդն երբ ըստեղծեց, ամպերն ու երկին,
Աստուած կանգ առաւ․ նայեցաւ չորս դին,
Ժպտեցաւ երկրին, ու իր ժըպիտէն
Կեանք առին զարնան ծաղիկներն ամէն ։

Լոյսն երբ ըստեցծեց, զեփիւռներն ու հողմ
Աստուած կանգ առաւ․նայեցաւ չորս կողմ
Տեսաւ երկնքի խաւարն անզօրով,
Եւ զայն մըտածեց պճնել աստղերով ։

Ծովն երբ ըստեղծեց, աւազուտն ու ժայռ,
Աստուած կանգ առաւ, նայեցաւ չորս դին,
Պարապն ըզգալով ափերո՛ւն անծայր։

Կանգնելով ընդդէմ խութերո՛ւն մըռայլ,
Փըչեց շունչն հըզօր․ ընդհուպ մոլեգին,
Ջուրերն ըսկըսան շարժիլ ու գոռալ ։

ՀԱՅ ՄԱՅՐԵՐ

★

Երկուքը մէկ միտքըս կ'իյնան․
Իրենց ամփոփ հասակն աղուոր
Սեւերու մէջ․ ո՛ւժ մը սակայն
Կը բոնէ վեր սուգն անոնց 'խոր ։

Շատ չեն խօսիր ու չեն խնդար ․
Քալուածքն անոնց ծանր է նըման
Մղձաւանջին, զոր քարէ քար
Ճանչցան մահուան ճամբուն վըրան ։

Նայուածքն անոնց վիհ է մըթին,
Ու կը ցոլան դառն ու երեր՝
Արցունքներ նոր՝ ցաւերո՛ւ հին։

Ու հակառակ իրենց կըրած
Անլուր զրկման՝ չեն անիծեր
Ո՛չ մարդկութիւն եւ ո՛չ Աստուած ։

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՄՐԱՊԵԱՆ

մը, տաճարները եւ գերեզմանները կը զարդարէին օձերու նկարներով, իսկ Յունաստանի մէջ՝ օձը աղատուած էր չար կամ չարագործ ըլլալու հանգամանքէն, եղած էր աստուած ու հերոս, անոր պատկերը կը զարդարէր խորանները։ Փիդոն օձը մեծ յարգ կը վայելէր Յոյներու մէջ։

Օձը խորհրդանշան ճանչցուած է բժշկութեան ։

Օձը երկար ապրելու, խոր ծերութեան մէջ մեռնելու գաղափարը կը ներշնչէ՝ իր արտակարգ երկարակեցութեան պատճառով։

Օտար եւ մեր ազգային հէքեաթներու, մանաւանդ հմայեակներ հաւատալիքին մէջ՝ օձը մեծ դեր կը կատարէ ։

Օձակերպ չինուած մատանիները, երբ երկու օձերու գլուխները դէմ առ դէմ կուգան՝ երկու իրարմէ վչտացած բարեկամներու, ազգականներու եւ սիրահարներու միջեւ հաշտութեան եւ խաղաղութեան ապլակներ կը դառնան ։

Հարս մը, կին մը, կամ ոեւէ անհատ, օձի պատկերով ապարանջան, ճտնոց կամ օղ կը կրէ իր վրայ՝ զերծ կը մնայ խայթումէ կամ վիրաւորումէ ։

Օձերու նկարները եւ կամ անոնց ողջ ողջ ներկայութիւնը բնակարաններու մէջ՝ բնակիչները կը պաշտպանեն համաճարակի եւ վարակիչ բոլոր հիւանդութիւններու դէմ ։

Ուրեմն՝ օձը մեզի կը ներկայանայ երկու հակադիր հանգամանքներով, չար եւ բարի, մերթ սատանայի, մերթ ալ բարի ոգիի դերով։ Այս միեւնոյն ըմբռնումն ունի նաեւ մեր ժողովուրդը օձերու մասին ։

Լիդիական առասպելի մը համաձայն, Ջեւսի որդին, Տիլոն, կամ Թիլոն, օր մը, Հերմէս գետի ափերուն վրայ զբօսնելու ժամանակ՝ օձէ մը կը խայթուի ու կը մեռնի։ Իր քոյրը — Միրա — կը դիմէ Դամասէն կոչուած հսկային որ կը յարձակի ու կը սպաննէ խայթող օձը ։ Ուրիշ օձ մը, որ սպաննուածին էգն է եղեր, գետնէն կը փրցնէ Ջեւսի ծաղիկ կոչուած խոտը, կը դնէ մեռնողին շրթունքին վրայ, որմէ ետքը՝ սպաննուածը կը վերակենդանանայ, Տիլոնի քոյրը կը հետեւի օձին, կ'առնէ նոյն խոտը եւ դնելով իր եղբօր բերանը, յարութիւն կուտայ մեռեալին։

Լիտիական մայրաքաղաքի — Սարդ — դրամներուն վրայ կը տեսնուին Տիլոնի, սպաննուած օձի եւ կենդանարար ոստի դրոշմը ։

Հայերը կը հաւատան թէ՝ օձերը իրենց շապիկը փոխելու եւ երիտասարդ դառնալու համար, ծաղիկի մը թերթը եւ կամ խոտի մը ծիլը, — որոնց ուժն ու գաղտնիքը միայն իրենք գիտեն— իրենց բերանը կ'առնեն, աղբիւրի մը մէջ կը մտնեն եւ հոն լողնալով՝ կը նորոգեն իրենց կեանքը։

Բարսեղ Կեսարացին, Նշանաւոր եկեղեցական եւ ծանօթ դէմք Հայերուն, կը գրէ․— «Եւ օձից ազգ յորժամ ցաւեցեն, երթայ ուտէ շումրա, այսինքն՝ սամիթ վայրի եւ ողջնայ »։ Աղբիւրի, ծաղիկի եւ խոտի կախարդական զօրութիւնը հին հաւատալիք ու ըմբռնում է ։

Հայ գիւղերու մէջ այն համոզումը կը տիրէ թէ օձերը անտոներ մտնելով կովերու պտուկներէն կաթ կը ծծեն։ Այս տեսակ օձերը յայտնի են կովծուծ անունով։ Կը հաւատան նաեւ, թէ երբ ուրագով կամ կացինով օձին պոչը կտրես՝ չի մեռնիր, այլ կ'ապրի, կը քաշուի ապահով վայրմը, մինչեւ որ պոչին վէրքը աղէկնայ։ Փրցուած կամ անջատուած պոչը մարմինին չի միանար, բայց՝ նոր պոչ մը կը ծլի, կ'երկարի ։

ՍՕՍ ՎԱՆԻ

ՏՈՄՍԵՐ

ՀԱՅԵՐԷ՜Ն...

★

Ամերիկահայը կը բարբառի ․

— Քիտերը վէքէյշընէն եկան ... կիրակի օր, գացի, բերի, 500 մայլ տրայվ ըրի եւ այ փի՞լ է պիթ թայրտ... Սքուլները այս շաբթու կը բացուին... Ճինիբրը Հայ Սքուլն է, մեծ աղջիկս ալ նըրսինկի դաս կ'առնէ... Մեր ընտանիքն ալ միտքը դըրեր է որ այս տարի վայըլընի դաս պիտի առնէ՝ եղեր... Ամէն օր նոր «էքսփէնս» մը ... Գործերն ալ շատ գէշ են... Սթորը էսիսթընթ մը ունէի, այ փայըրտ հիմ ... հիմա, ես «րան» կ'ընեմ... Տունը փէյնթընել պիտի տամ, դրամ չկայ... Եկող ամիս ալ «ինշուրընսի փրիմիըմ»ը վճարելու եմ ... Այս բաները կնկանս ականջին ջուրի ձայն կուգան։ Նոր «Փըր» մը կ'ուզէ կոր։ «Ճինիբր»ը «մօթօսայքըլ» կ'ըսէ, կերթայ... «Մաըր ին լոյիս հասփիթըլին պիլ»երն ալ ըսես, մէջէն ելլելիք բան չէ... «Պանքան օվըրտրաֆթ» ունիմ, հուաթ էմ այ կոյին՝ թու տու... Ալ փի՛լ փէտ ափ ...

Ֆրանսահայը կ'ըսէ ․

— «Վաքանս»էն նոր վերադարձանք ։ «Թէքափոթապլըս» առի գացի մինչեւ «Քոթ տ'Ազիւր»... Բայց ինչ «օթօ» է, շիտակը... Քաթըր վէն տիզ ա լ'էօռ ... Ժը սիւի զ'էօն փէօ փաթիկէ, մէ սա վա... Մեծ տղաս «էքոլ Սանթրալն» է, աղջիկս ալ «Իւնիվէրսիթէ» պիտի երթայ... Եկուր, սատեղէն «ափերիթիֆ» մը առնենք, «Ժէ թան տը շող ա թը տիւ... Մօն վիէօ» եթէ այս քաղաքական կացութիւնը շարունակուի, «սա սան մօվէ... Մէ սէ ֆորմիտապլը» այս Ռուսերուն «էմփէռթինանսը... » Տեսա՞ր ինչ ըսեր է Վիշինսքին «Նասիոն զ'Իւնիին ասամպլէ»ին մէջ, Քորէայի արմիսթիսին ալ ականջ մի կախեր ... Ձեր «տիաման»ի շո՞ւկան ինչ կայ չկայ... Պուռսին գործերը շատ գէշ... Ամիս մըն է «սու » մը վաստկած չեմ... Այս շաբթու ալ « պօ Փուէտիս Ֆինանսայ»ը կայ... Նոր ծախք... Սա աղջկան նայէ... «մէ իլ ի ա տիւ մոնտ օ պալքոն... Մոն չէռ» այս Ֆրանսացի աղջիկներուն «ժամպերն» ալ տեղ մը չկան ...

Պոլսահայը ․

— «Պուէ» կնիկ, քառսուն անգամ ըսինք «քի» գործերը գէշ են, այս տարի ալ Ատաները «հավա թէպտիլ»ի մի երթար եղեր, ինչ կայ ... «Խույումճի»ներուն չարշի»ն, «միւշթէրի» ոտք կոխած չունի... Սա աղջկանդ ալ ըսէ «քի» քիչ մը քիչ «սիւս»ին ետեւէն իյնայ... Գիտես «քի» Լորտ Սոլզպըրիին աղջիկն է... «Հիչ սայղը տույղու »ըրած ունի՞ «քի» հարս «փարա» կը վաստկի՞ կոր «մի» չվասատկիր կոր... Տղուդ «խաֆան» ալ խօթէ «քի» ես «առապայի փարա » չունիմ... Ես իմ հօրմէս «միրաս» կերած չեմ... «Հէմ» ինծի նայէ, սա Սեղբոսին հարսնիքին ալ շատ «մէսարիֆ» չընէք, երկու, երեք հատ «չարշաֆ» առ, ըմնցուր... «եա չէնէ թէնճիրէ» մը, եա «իւթիւ» մը... Ես «մէթալիք»ին համար «թախլա» կը նետեմ, դուք իրեքդ մէկ եղեր «փարա»ն «սոխախ» կը նետէք ...

Հայաս Երեւանցի՞ն ․

— Պրեզիդենտ։ Ռեսպուբլիկա։ Տերրիտորիա։ Ռեւոլուցիա։ Լաուրիատ։ Վիցէ-պրեզիդենտ։ Գեներալ, մայոր, ադմիրալ, Սալիւտ։ Օբյեկտիւ, սուբյեկտիւ։Նացիոնալիստական, էկոնոմիկան, պեսսիմիստական։ Տենդենցիոզ։ Էվակուացնել, օկուպացնել, պրոպագանդել, զաւթել։ Պրիմիեր, գուպերնատոր, սեսիա։ Էկոնոմիկական պրոբլեմներ։ Բուրժուական կուլտուրայի տենդենցներ, պարտիական եւ մարքսիստական էսթետիկա, իդէալոգիական ֆրոնտ ...

1963ին, 1973ին ինչե՞րէն պիտի խօսին Խորենացիներու եւ Նարեկացիներու յաջորդները ...

Աստուած գիտէ... ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

CARNAVAL

★

Քանի մը շաբաթէ ի վեր Պ․ Աշոտ Մալաքեանի վերջին ժապաւէնը կը ներկայացուի Մառինեան, Պերլից եւ Կոմոն սինեմաներուն մէջ ։

Այս շարժանկարը անգամ մը եւս կը հաստատէ հայ արուեստագէտին անժխտելի տաղանդը։ Իրապէս մեծ գնահատանքի արժանի է երիտասարդ բեմադրիչը որ քանի մը տարիներու ընթացքին կըցաւ դառնալ ճշմարիտ վարպետ մը, պարտադրելով իր անունը շարժանկարի միջազգային շրջանակներուն մէջ ։

Շարժանկարի նիւթին գլխաւոր պատասխանատուն է Մարսել Փանիօլ (ակադեմական)։ Դերակատարներն են Ֆեռնանտէլ, Տիկին Ժաքլին Փանեօլ եւ ուրիշներ։ Յիշենք նաեւ որ Փիէռ Աուլէն (Աուլէն Փափազեան) աշխատած է Պ․ Մալաքեանի հետ իբրեւ երկրորդ օգնական բեմադրիչ ։

Կը սպասենք Պ․ Մալաքեանի յաջորդ ժապաւէնին «Թիւ 1 Թշնամին» որուն արտաքին երեսները կազմուեցան Նիւ Եորքի փողոցներուն մէջ։ Մալաքեան բեմադրիչն էր Ֆրանսական շարժանկարի առաջին խումբին որ Հիւս․ Ամերիկա գնաց, դարձնելու համար ժապաւէնին մէկ մասը ։

Կրկին կը շնորհաւորենք տաղանդաւոր Անրի Վերնէօյը, միշտ վստահ՝ իր ապագայ յաջողութիւններու մասին ։

✕ Երկուշաբթի իրիկուն Շէն Փարիզէնի վրայ նոր երգապնակներու ունկնդրութեան առթիւ հաճոյքը ունեցանք լըսելու Այտա Ազնաւուրը որ երգեց հայերէն ժողովրդական երգ մը — «Ի՞նչ, ի՞նչ ասեմ »։

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (6)

Ո՞Վ ՍՊԱՆՆԵՑ

●

Օհ, երազած Արեւելքս։ Երբ կը յիշէի անգլիական մեր սքանչելի ճամբաները, Հայրենաբաղձութիւնը կը համակէր հոգիս։ Պ․ Քոլմէն դէպի յառաջ ծռած ականջս ի վար կը պոռար․ — Ճամբան այնքան գէշ չերեւար, այնպէս չէ՞։Ճիշդ այդ պահուն մեր նստած տեղէն վեր կը ցատկէինք, մեր գլուխները կառքին ձեղունին զարնելու համար ։ Մարդը շատ լըջօրէն խօսելու ձեւ մըն ալ ունէր։

— Այս ցնցումները շատ օգտակար են լեարդին համար։ Ասիկա գիտնալու էք, օրիորդ։

— Ի՞նչ օգուտ շարժել լեարդը, երբ գանկդ ճեղքուելու վտանգին տակ է, պատասխանեցի սրտնեղութեամբ։

— Այս կառքը տեսնելու էիք աղուոր տեղատարափէ մը վերջ։ Ջրպանակները հրաշալի կը գործեն։ Ամէն վայրկեան կը կարծէք թէ կառքը պիտի խրի։

Ձայնեցի պատասխանելու։

Քիչ վերջը գետը անցանք, այլանդակ լաստի մը վրայ։ Հրաշքի պէս բան մըն էր, որ գետին միւս ափը հասանք ողջ առողջ, բայց ամէն մարդ շատ բնական կը գտնէր ասիկա։

Չորս ժամ տեւեց մինչեւ որ հասանք Հասանիէ։ Զարմացայ տեսնելով մեծ քաղաք մը ծայր աստիճան նկարագեղ։ Գետին միւս ափէն մեր տեսած մասը կը բարձրանար ճերմակ-ճերմակ եւ հրաշագեղ իր անհամար մինարէներով։ Սակայն քիչ մը յուսախաբ եղանք, երբ կամուրջը անցնելով քաղաք մտանք։ Ամէն կողմ խարխուլ տնակներ, որոնք փլչիլ կը սպառնային․ սիրտ խառնող հոտ մը, ցեխ եւ կեղտ։

Պ․ Քոլմէն ինծի ընկերացաւ մինչեւ Տոքթ․ Րէյլի տունը ուր բժիշկը ճաշի կը սպասէր։

Միշտ հաճոյակատար, Տոքթ․ Րէյլի գիս պտտցուց իր կոկիկ բնակարանը որ կը փայլէր մաքրութեամբ ։ Սքանչելի բաղնիք մը առի, եւ հիւանդապահուհիի տարազս հագնելէ վերջ, վար իջայ բոլորովին թարմացած ճամբորդութեան յոգնութենէն ։

Ճաշը պատրաստ էր։ Բժիշկը ճաշասրահ առաջնորդեց մեզ, ներողութիւն խնդրելով իր աղջկան համար որ ուշացած էր ըստ սովորութեան ։

Առաջին կերակուրը վերջացնելու վրայ էինք երբ աղջիկը վրայ հասաւ ։ Տոքթ․ Րէյլի ներկայացուց ինծի ․

— Օր․ Էմի Լիթերէն, ահա աղջիկս՝ Շէյլա։

Ձեռքս սեղմեց, հարցուց թէ լաւ ճամբորդեցի՞, ...ակնոցը պնակի մը վրայ նետեց, սպաղ բառեւ մը տուաւ Պ․ Քոլմէնի եւ նստաւ իր տեղը։

— Էհ, լաւ, Բիլ, ի՞նչ կայ չկայ ։

Կը գիտէի երիտասարդուհին, մինչ Պ․ Քոլմէն իրեն տեղեկութիւններ կուտար զանազան բարեկամներու մասին որոնք իրենց պիտի հանդիպէին ակումբին մէջ ։

Չեմ կրնար ըսել թէ օրիորդը հաճելի էր։ Քիչ մը շատ արհամարհոտ դուայ։ Ոստոստուն եւ սիրուն, սեւ մազեր ունէր եւ կապոյտ աչքեր։ Դէմքը տժգոյն էր եւ շրթունքները ներկուած էին ։ Իր խօսելու պաղ եւ հեգնոտ շեշտը կը նեղէր գիս ։ Կը յիշէի իմ հրամանիս տակ եղած նորընծայ մը որ իրեն շատ կը նմանէր։ Իր աշխատանքէն գոհ էի, բայց իր ձեւերը փուշ փուշ կ'ընէին մազերս։

Կ'ենթադրէի թէ Պ․ Քոլմէն զարնուած է։ Կը ցնդաբանէր եւ խօսակցութիւնը առաջուընէ աւելի անմիտ դարձաւ ։ Կը նըմանէր պահապան շունի մը որ պոչը կը շարժէ եւ կ'աշխատի հաճելի ըլլալ ։

Ճաշէն վերջ Տոքթ․ Րէյլի հիւանդանոց գնաց։ Պ․ Քոլմէն քաղաք իջաւ քանի մը գնումներ ընելու համար ։ Օր․ Րէյլի հարցուց թէ կ'ուզեմ տո՞ւնը մնալ թէ դուրս ելլել ։ Պ․ Քոլմէն պիտի վերադառնար մէկ ժամէն։

— Հետաքրքրական ի՞նչ կայ տեսնելիք։

— Բաւական նկարագեղ անկիւններ կան, պատասխանեց Օր․ Րէյլի, բայց չեմ գիտեր թէ պիտի ուզէի՞ք այցելել, որովհետեւ ամէն տեղ աղտոտութիւն է ։

Այս խօսքերը այնպիսի շեշտով մը ըսաւ որ գրգռեց գիս։ Իրաւ ալ չեմ ընդունիր աղտոտութիւնը կը չքմեղացնէ գեղեցկութիւնը ։

Վերջապէս գիս իր ակումբը տարաւ գեղեցիկ դիրքով շէնք մը որ հրաշալի տեսարան մը ունէր գետին վրայ։ Հոն դտայ անգլերէն վերջին թերթերը եւ հանդէսները ։

Երբ տուն եկանք Պ․ Քոլմէն տակաւին չէր վերադարձած։ Անոր սպասեցինք շագակրատելով, բայց տխրութիւն մը կը ճնշէր մեր վրայ ։

Հարցուց թէ Տիկին Լէյտները տեսա՞ծ էի ։

— Ոչ, պատասխանեցի, միայն ամուսինը կը ճանչնամ ։

— Հետաքրքիր եմ գիտնալու թէ այդ տիկինը ինչ տպաւորութիւն պիտի ընէ ձեր վրայ ։

Երբ տեսաւ որ կը լռեմ, աւելցուց ․

— Շատ կը սիրեմ Տոքթ․ Լէյտները ։ Ամէն մարդ համակրելի կը գտնէ զինքը ։

Ուրիշ խօսքով, բսի ինքնիրենս կ'ատէ իր կինը ։ Նախընտրեցի լռել եւ յանկարծ հարցուց․

— Ի՞նչ կրնայ ունեցած ըլլալ։ Ի՞նչ ըսաւ ձեզի Տոքթ․ Լէյտները ։

Չէի կրնար գէշ խօսիլ հիւանդի մը մասին որուն ներկայացուած իսկ չէի։ Ուստի պատասխանեցի տարտամօրէն ։

Շար․

ուշինչ կ'ընէ գիները պահելու համար : Յետոյ կը գանգատի թէ կառավարութիւնը օգտուեցաւ կացութենէն, ժմեռնային գիներ նշանակելով կաթին համար, ի վնաս հողագործներուն եւ թէ կը մերժէգնել գինիի աւելի մթերքը, որ պիտի աւել - նայ : Եթէ կառավարութիւնը չկրնայ գո - հացում տալ հողագործներուն, շատ ա - ւելի ծանր տագնապի մը պիտի մատնուի :

× Վիճաբանութեանց ընթացքին Նորէն դէմ դիմաց եղան վարչապետը եւ Պ. Ժիւլ Մոք : Այս վերջինը, Նախկին վարչապետ, աղետալի գտնելով կառավարութեան տն - տեսական քաղաքականութիւնը, ազդարա - րեց թէ ջանք պիտի չխնայեն, զայն փո - խելու համար : Իր կարծիքով, ժողովուր - դին գնելու կարողութիւնը երբեք այնքան տկար եղած չէ որքան այսօր : Վարչապե - տը չուզեց վիճակագրական բանակռիւ մը կատարել Ժիւլ Մոքի հետ եւ պահանջեց որ ան ստուգէ իր թուանշանները : Յետոյ կարգ մը փաստեր յիշեց, ապացուցանելու համար թէ գնելու կարողութիւնը աւել - ցած է 1949էն ի վեր :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻԶՄԻՐԸ օդանաւային խարիսխի մը վերածուած է, համաձայն պաշտօնական յայտարարութեան մը : Օդանաւային ու - ժերը կը բաղկանան յոյն, թուրք եւ ամե - րիկացի վինուորներէ : Այս նոր խարիսխը պիտի կապուի հարաւ - արեւելեան Եւրո - պայի պաշտպանութեան ցանցին, որուն կեդրոնը կը գտնուի Նափոլի, հրամանա - տարութեամբ ամերիկացի զօրավարի մը : Մասնագէտներ կ'ըսեն թէ օդանաւային ամենամեծ կազմակերպութիւնն է այս հարաւ. Եւրոպայի մէջ : Ուրիշ երկու հա - մանման կազմակերպութիւններ ալ կը գտնուին արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետ վերընտրուեցաւ Տոքթ. Ատընաուըր, շը - նորհիւ Սեպտ. 6ին շահած ընտրական յաղթանակին : Երեսփ. ժողովին 466 ներ - կայ անդամներէն 304ը թեր քուէարկե - ցին, 148ը դէմ, 14ը ձեռնպահ մնացին : Առաջին անգամ վարչապետ ընտրուած էր 1949 Սեպտ. 15ին, չորս տարուան հա - մար :

ՍՈՒՐԻՈՅ երեսփ. ընտրութիւնները կատարուեցան անցի օր, համաձայն նոր սահմանադրութեան : Քանի նշանակուած էին արդէն, հակառակորդ չունենալով : Թեկնածուները մեծ մասով կը պատկանին Ազատագրութեան Շարժումին : Գլխաւոր կուսակցութիւնները, որոնք լուծուած է - ին 1952ին, ձեռնպահ մնացին, թէեւ կա - ռավարութիւնը արտօնած էր վերակազ - մուիլ : Հալէպի շրջանին մէջ հայ թեկնա - ծուն էր երիտասարդ իրաւագէտ մը, Պ. Գրիգոր Էպլիղաթեան (որդին Պ. Մ. Էպ - լիղաթեանի) :

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ Թնդանօթներ հասած են արեւմտեան Գերմանիա (ամերիկեան ար - տադրութիւն) :

ՄԱՐՈՔԻ մասին Ազգաժողովին մէջ բացուած վիճաբանութիւնները կանգ ա - ռած են, իբրեւ հետեւանք ճառախօսներու չգոյութեան : Անցի օրուան նիստին մէջ Եգիպտոսի պատուիրակը պահանջեց Ազ - գաժողովին թուական մը որոշել Մարոքի անկախութեան համար : Աւստրալիոյ եւ Անգլիոյ ներկայացուցիչները դիտել տը - ւին թէ Ազգաժողովը իրաւունք չունի քն - նելու այս խնդիրը :

ԱՆԳԼ. ԿՈՒՅԱՆԱՅԻ մէջ ծագած խլր - տումներուն հետեւանքով, սահմանադրու - թիւնը ջնջուեցաւ ե ենախարարները պաշ - տօնանկ եղան : Շարժումը համայնավա - րական է եւ գլուխը կը գտնուի կին մը :

ՕԴԱՆԱՒԱՅԻՆ արտակարգ թռիչք մը կատարեց անգլ. օդաչու մը, Պըրթըն, 20.000 քիլոմեթր կտրելով 24 ժամուան մէջ : Ժամական արագութիւնն էր 795 քի - լոմեթր :

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ նպաստները տասը առ հա - րիւր աւելցնելու առաջարկ մը պիտի ներ - կայացնէ կառավարութիւնը, պահանջե - լով քուէարկել անյապաղ :

ԿԱԹՆԵՂԷՆԻ հրապարակը բարւոքելու համար, կառավարութիւնը կարգ մը մի - ջոցներ ձեռք առաւ : Կարագին ձմեռնային առաւելագոյն գինը պիտի ըլլայ 800 Ֆր. : Պահեստներէն պիտի գնուի 4000 թոն, դուրսէն պիտի ներածուի նոյնպէս 4000 թոն : Կը վախցուի որ պանիրին գիները բարձրանան :

ՉԸՐՉԻԼ կարեւոր ճառ մը խօսեցաւ ե - րէկ, առաջարկելով Չորսերու ժողով գու - մարել, ոչ յարձակման դաշինք մը կնքել Խ. Միութեան հետ եւն. : Մօտերս պիտի տեսակցի Այզընհաուըրի եւ Լանիէլի հետ :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՀՈԿՏ. 31, ՇԱԲԱԹ ԳԻՇԵՐ

×

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

18 Հոկտեմբեր, կիրակի օր Սալ ժէյ : Նախագահութեամբ ընկեր Հ. ՍԷՐԷՆ - ԿԻՒԼԵԱՆ ի :

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Նոր Սերուն - դի դասաւանդութիւնները կը սկսին Չո - րեքշաբթի, 14 Հոկտ. :

Հայերէնի դասեր եւ երգչախումբի փոր - ձեր՝ Չորեքշաբթի ժամը 20.30էն սկսեալ :

Պարի, թատերական եւ գեղարուեստա - կան փորձերը՝ երկուշաբթի ժամը 20.30 - էն սկսեալ :

Պարբերաբար պիտի կազմակերպուին նաեւ դասախօսութիւններ եւ վիճաբանա - կան հաւաքոյթներ :

Հաւաքավայր.—

149bis, Ave. d'Argenteuil, Asnières.

Այն բոլոր ծնողները որոնք կը փափա - քին իրենց զաւակները արձանագրել Նոր Սերունդի շարքերուն մէջ՝ կրնան դիմել վերոյիշեալ հասցէին, չորեքշաբթի երե - կոները :

ՓԱՐԻԶԻ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ ԷՆ

Փարիզի Հայոց Աղքատախնամ Ընկե - րութեան ներկայ վարչութեանս մէկ տարուան շրջանը լրացած ըլլալով, որոշ - ուեցաւ ընդհ. ժողովը գումարել՝ երկ - րորդ անգամ, հոկտեմբեր19ին, երկուշաբ - թի, ժամը վեցին :

Սոյն ժողովը վճռական հանգամանքպի - տի ունենայ, ինչ ալ ըլլայ ներկայ ան - դամներու թիւը, համաձայն ծրագիր կա - նոնագրի 8րդ յօդուածին :

Նկատի ունենալով ժողովին կարեւորու - թիւնը, որ տեղի պիտի ունենայ Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ (9), սրտագրաբար կը խնդրուի բոլոր անդամ - ներէ անպայման եւ անձնապէս ներկայ գտնուիլ :

Օրակարգ.— Վարչութեան մէկ տարուան գործունէութեան մարոյական եւ նիւթա - կան հաշուետուութիւնը : Զանազան հար - ցեր :— Վարչութիւն

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Մուրատ Ռափայէլեան նախկին աշա - կերտներու միութեան Մարսէյլի մասնա - ճիւղը, կուզայ ծանուցանել որ 21 Նոյ. շաբաթ գիշեր իր առաջին պարահանդէսը պիտի տայ : Կը խնդրուի նկատի առնել : Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ :

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Պոլսոյ Ազգ. Կեդր. վարժարանի հիմ - նարկութեան 65ամեակը հանդիսաւորա - պէս պիտի տօնուի հոկտեմբեր 24ի շա - բաթ գիշեր ժամը 9ին, Սալ տ'Իէնայի մէջ, (մեթրօ Իէնա) :

Յայտագրին մանրամասնութիւնները յա - ռաջիկային :

Մուտքը ազատ է :

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ Ս. Խ. ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

Հոկտեմբ. 25, ժամը 6էն մինչեւ կէս գի - շեր Մօտէրն Փալաս Օթէլի շքեղ սրահ - ներուն մէջ, 8պիս Փլաս տը լա Րէբիւպլիք

Ձոխ պիւֆէ, նուագ, անակնկալներ :

Ապահովել սեղանները հեռաձայնելով՝ Օտէ. 02-12 Փրօ. 44-39 :

Պոլսոյ եւ Լիբանանի իր երկու տարուան թատերական շրջանէն վերադառնալով

ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆ

Կը ներկայացնէ Նոյ. 9, երկուշաբթի երեկոյ Թէաթր տ'Իէնայի մէջ :

Իր թատերգութիւններէն՝

ԵՐԿՈՒ ՃԱՄԲԱՅ

Այժմէական քոմէտի երեք արար :

Կը խնդրուի նկատի ունենալ թուակա - նը :

Ի ՊԱՏԻՒ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ.Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

ԼԻՈՆԻ Ազգ. Միութեան Կեդր. վարչու - թիւնը որոշած է սեղան մը սարքել ի պա - տիւ Արեւմտեան Եւրոպայի կաթող. պատ - ուիրակ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեանի, հոկտեմբեր 25ին, կիրակի օր :

Անոնք որ կը փափաքին սեղանակից ըլ - լայ, թող հաճին արձանագրուիլ եկեղեց - ւոյ խորհրդարանը մինչեւ 20 հոկտեմբեր, ամէն օր ժամը 16–19 :

ՀՐԱՒԷՐ ՃԱՇ ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻ

Ֆրանսահայ լսարանը իր վեցերորդ տարեշրջանը կը սկսի ճաշով մը, որ տեղի պիտի ունենայ Ազգ. Տան մէջ (մեթրօ Քա - տէ) 32 ռիւ տը Թրէվիզ, այս կիրակի ժա - մը մէկին :

Կը հրաւիրուին բոլոր անդամները ու համակիրները, ջերմ եւ հաճելի օր մը անցընելու համար :

Ճաշագին 500 ֆրանք :

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ.— Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի ձմեռնային պարահանդէսը, 27 Նոյ. շաբաթ երեկոյ, Ալհամպրայի մէջ :

Մանրամասնութիւնները առանձին յայ - տարարութեամբ :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Վիէնի վարչութիւնը շնոր - հակալութեամբ ստացած է ընկերուհի Մարի Մուրատեանի եւ Պ. Լեւոն Աբրա - համեանի նշանախօսութեան առթիւ հետեւեալ նուէրները, ի նպաստ դպրոցներուն.— Պ. Պ. Տիգրան Մուրատ - եան երկու հազար Ֆր., Լութֆիկ Աբրա - համեան հազար (Պէլֆոռ), Լեւոն Աբրա - համեան երկու հազար (Պէլֆոռ), Խաչիկ Օհաննէսեան (Նովէլ), Միհրան Մուրատ - եան (նոյնպէս), Սերոբ Բարսեղեան (Պը - ռոն), Գարեգին Բարունակեան, Մամբրէ Փաշատուրեան (Սէնթ Էթիէն) հազարա - կան ֆրանք : Ընդհ. գումար 10.000 Ֆր. :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Ազգային բարերար ողբացեալ Միհրան Գարակէօզեանի յիշատակին, այս կիրա - կի օր, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկե - ղեցւոյն մէջ, 15 ռիւ Ժան Կուժոն :

Հաւըրտ Գարակէօզեան Հօմի Նախկին Սանուց Միութիւնը կը հրաւիրէ բոլոր իր մտերիմ բարեկամները ներկայ ըլլալ յար - գելու համար իրենց հանգուցեալի հօրը յիշատակը :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

■

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի քաղաքի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս չորեք - շաբթի ժամը 3ին, Ահարոնեան ակումբը : Կարեւոր օրակարգ :

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300
Արտասահման՝ տարեկան 3000 ֆր.: ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 13 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ • MARDI 13 OCTOBRE 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7191 | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 9ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2602

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՅՍՊԷ՞Ս ՊԻՏԻ ՍԿՍԷՐ

•

Ամէն կողմէ թելադրութիւններ կը տեղան, գործածելու համար ինքնապաշտպանութեան ցանցերը: Արդար մտահոգութիւն:

Ի՞նչ պատկեր կը ներկայացնէ այս տարուան վերամուտը:

Մեր քաղած տեղեկութեանց համաձայն, նահանջը զգալի է ամէն տեղ:

Աշակերտներու թիւը պակսած է չարաթական, երկօրեայ թէ ամենօրեայ դասընթացքներու մէջ:

Արձանագրութիւնները դանդաղ կ՚ընթանան եւ հեռանկարը այնքան ալ փայլուն չէ:

Կը հաւատանք թէ դեռ նորեր կը հասնին: Եւ ուրիշ ծնողներ ալ հետզհետէ կ՚արթննան:

Ամէն Հինգշաբթի, մեր խմբագրատան պարտէզէն կ՚անցնին մայրեր որոնք դէպի Ազգ. Տան դասընթացքը կ՚առաջնորդեն իրենց զաւակները: Եւ ի՜նչ գուրգուրանքով:

Տաղնապը այնքան ծանր է որ մխիթարութիւն կը փնտռենք ամէնէն մանր իրողութեանց մէջ:

Անշուշտ ուրիշ կազդուրիչ պարագաներ ալ կան:

Եւ սակայն, նահանջը կը շեշտուի տարուէ տարի:

Կը փափաքինք որ նոյնքան տխուր տեղեկութիւններ հասնին դաւառէն:

Այն ամփոփ շրջանները որ իրենց դասընթացքները փակած են քանի մը տարիէ ի վեր, այս տարի ալ ծանուցում չըրկեցին (Սէնթ Էթիէն, Ռոման եւն.):

Տեղեկութիւններ կը պակսին կարգ մը վայրերու մասին:

Աւելի փայլուն չէ երկու միջնակարգ հաստատութեանց վերամուտը:

Որքան կրցանք ստուգել, Սեւրի Մուրատեան վարժարանը ցարդ արձանագրած է 65 աշակերտ, մինչդեռ տեղ ունին առնուազն 100 — 120ի համար:

Մէկ — երկու տարի առաջ 80–100ի կը հասնէր աշակերտներու թիւը:

Կը նշանակէ թէ շատեր կէս ճամբէն ետ են դարձած, իսկ նորերը չեն լեցներ անոնց թողած պարապը:

Վրդովիչ պարագայ մը ոչ միայն բարոյական, այլ եւ նիւթական տեսակէտով:

Նպաստները բաւական չեն ելեւմուտք ապահովելու, երբ աշակերտները, հետեւաբար թոշակները կը պակսին:

Նոյն մտահոգութեան մատնուած են Դպրոցասէրի վարիչները:

Պատահաբար իմացանք թէ անցեալ տարուան 65 աշակերտուհիներուն դիմաց, արձանագրուած են միայն 35 հոգի:

Ուրեմն կէս առ կէս պակսած են:

Ուրիշ խօսքով, հիներէն շատեր քաշուած են, իսկ նորերը աննշան թիւ մը կը կազմեն:

Այս առթիւ անհամ զրոյցներ շրջան կ՚ընեն տարեվերջի քննութեանց մասին:

Կը պնդստին նաեւ, «Յառաջ»էն, որ բարեմտօրէն արձանագրած էր թէ աշակերտուհիները յաջողած են «պրէվէ»ի քննութեանց մէջ, մինչդեռ վերաքննելի են: (Համաձայն մեզի տրուած տեղեկութեանց):

Կը պնդստին, տակաւին, թէ հայերէնն ալ տկար է եւ թէ «Յառաջ»ը ի զուր ռէքլամ կ՚ընէ, տեսչական փոփոխութեան առթիւ:

Միանգամ ընդ միշտ կը յայտարարենք թէ այս թերթը սովորութիւն չունի ռէքլամներ հրատարակելու:

Անշուշտ բարենպաստ պարագայ մը չէ որ երեք անգամ տեսչուհի կը փոխուի մէկ տարուան մէջ:

Բայց, ըսի — ըսաւները եւ քէները չեն որ պիտի ապահովեն բարեկարգութիւնը:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԹԻԹՕ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՅ ԶՕՐՔ ՂՐԿԵԼ, ԵԹԷ ԻՏԱԼԻԱ ԳՐԱՒԷ ԹՐԻԷՍԹԷՆ

•

ՄՏԱՀՈԳՈՒԹԻՒՆ ԱՆԳԼԻՈՅ ԵՒ Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Եուկոսլաւիոյ նախագահը, մարաջախտ Թիթօ, սպառնալից ճառ մը խօսեցաւ կիրակի օր, ազդարարելով թէ Թրիէսթէի առաջին շրջանը պիտի ղրկէ իր զօրքը, եթէ Իտալիա գրաւէ զայն, համաձայն անգլօ-ամերիկեան որոշման:

Ճառը խօսեցաւ Սկոպլիէի մէջ (Նախկին Սկիւպ), որ Մակեդոնիոյ հարաւային շրջանին մայրաքաղաքն է: Հեռագիրը 250 հազար կը հաշուէ ունկնդիրներուն թիւը: Այս յայտարարութենէն առաջ, զօրաշարժ մըն ալ տեղի ունեցած էր: Դէպքը զուգադիպեցաւ տարեկան ռազմափորձերուն, որոնց կը մասնակցէին 65000 զինուորներ, մօտ երկու երրորդը՝ պահեստի: Մարաջախտը շաբաթ օր կը ծանուցանէր թէ կարգ մը զօրամասեր ղրկուած են Թրիէսթէի Բ. շրջանը, որ իրենց իշխանութեան տակ է արդէն եւ թէ նախայարձակում պիտի նկատեն, եթէ իտալական զօրքը Ա. շրջանը մտնէ: Յետոյ աւելցուց.

— «Եուկոսլաւիոյ ժողովուրդները իրենց հսկայական ցոյցերով պահանջեցին որ մեր զօրքը Բ. շրջանը մտնէ: Ահա կը յայտարարեմ թէ արդէն մտած են»:

Իտալիոյ հաշտութեան դաշնագրով (1947) Թրիէսթէի Ազատ Երկրամասը երկու շրջաններու բաժնուեցաւ: Առաջինը, որ կը պարունակէ նաւահանգիստը, դրուեցաւ անգլօ-ամերիկեան իշխանութեան տակ: Երկրորդը, որ մեծ մասով այգիներէ եւ դաշտերէ կը բաղկանայ, յանձնուեցաւ Եուկոսլաւիոյ: Անցեալ շաբթու Անգլիա եւ Մ. Նահանգները յայտարարեցին թէ պիտի քաշեն իրենց 7000 զինուորները, Իտալիոյ յանձնելով Բ. շրջանը: Այս որոշման առթիւ բուռն ցոյցեր տեղի ունեցան Պելկրատի մէջ, անգլիական, ամերիկեան եւ իտալական դեսպանատուներուն դէմ:

Կիրակի օրուան ճառին մէջ, Թիթօ սպառնալով հանդերձ նոր կարգադրութիւն մը առաջարկեց, հետեւեալ բովանդակութեամբ.

— «Նախ եւ առաջ, ատեն մը յետաձգել այս խնդիրը: Յետոյ երկու ինքնավար շրջաններ ստեղծել. այսպէս, Բ. շրջանը Թրիէսթէի ամբողջ ներքնաշխարհով, ուր մեծամասնութեամբ Սլովէններ կը բնակին, վերածել մէկ ինքնավարութեան, Եուկոսլաւիոյ գերիշխանութեան տակ, տասը կամ աւելի տարիներու համար: Երկրորդ, բուն Թրիէսթէն վերածել անջատ ինքնավարութեան մը, Իտալիոյ գերիշխանութեան տակ: Երկու երկիրներէն ոչ մէկը իրաւունք պիտի ունենայ ապագայնացնելու բնիկ ժողովուրդը (բնիկ տեղափոխել փոքրամասնութիւնները): Կ՚արժէ լրջօրէն քննել այս առաջարկը: Ես ուրիշ առաջարկ չունիմ եւ չեմ ուզեր ընել: Եթէ արեւմտեան դաշնակիցները անտեսեն այս առաջարկը, ինչպէս ըրած են ցարդ, այն ատեն խաղաղութիւն չկայ Եւրոպայի այս մասին մէջ: Այն ատեն պիտի եզրակացնենք թէ արեւմտեան դաշնակիցները չեն ուզեր յարգել Եուկոսլաւիոյ ժողովուրդներուն իրաւունքները, այլ կ՚աշխատին գոհացում տալ Իտալիոյ նուաճողական ախորժակներուն: Անցեալ ամիս ազդարարած էի թէ ի հարկին զօրք պիտի ղրկեմ սահմանագլուխը: Ժամանակը եկած է այդպէս ընելու եւ ամէն օրինաւոր միջոց պիտի գործածենք որպէսզի չգաւաճանեն մեր երկրին դէմ: Գիտեմ որ երեկուան ճառս անպատեհ ընդունելութիւն գտած է արտասահմանի մէջ: Ուրիշ բան չէի սպասեր... Ես խօսեցայ բացէ ի բաց եւ արդարօրէն. ոչ այնքան բուռն,

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՉԸՐՉԻԼ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ ԿԸ ԳՏՆԷ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՎԵՐԱԶԻՆՈՒՄԸ

•

ԵԹԷ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԻ ԴԱՇՆԱԳԻՐԸ ՉՎԱՒԵՐԱՑՈՒԻ, ՈՒՐԻՇ ՄԻՋՈՑՆԵՐ ՊԻՏԻ ԽՈՐՀԻՆ

Անգլիոյ պահպանողական կուսակցութեան համագումարին առթիւ ճառ մը խօսելով, Չըրչիլ յայտարարեց թէ իր կառավարութիւնը «կարելին պիտի փորձէ եւրոպական բանակ մը կազմելու համար մասնակցութեամբ գերմանական ստուարաթիւ զօրագունդի մը»: Ահաւասիկ իր ճառին ամփոփումը.

— «Մենք պիտի պահենք մեր ուժերը ցամաքային Եւրոպայի մէջ, ինչպէս Ամերիկացիները, այսպէս վերահաստատելով հաւասարակշռութիւնը Ֆրանսայի համար մերձերման ընկերակցին հետ: Եթէ Եւրոպայի պաշտպանութեան դաշնագիրը չվաւերացուի Ֆրանսացիներուն կողմէ պիտի ստիպուինք այնպիսի կարգադրութիւն մը ընել որ Գերմանիոյ ուժը կապէ արեւմտեան Դաշնակիցներուն հետ, համաձայն Ատլանտեանի դաշինքին: Հինգ ամիս առաջ, մայիս 11ին ճառ մը խօսելով երեսփ. ժողովին մէջ, բացատրեցի թէ բարեկամական խօսակցութիւններ շահակից երկիրներու ամենամեծ վարիչներուն միջեւ կրնան բարիք բերել եւ երբեք չարիք: Այս խոնարհ եւ համեստ ծրագիրը մեծ յուզում պատճառեց ամէն տեղ, ու թէեւ տակաւին չկրցանք համոզել մեր հաւատարիմ բարեկամները որ ընդունին զայն, իմ առաջարկած եղանակով, բայց ոչ ոք կրնայ ըսել թէ ծրագիրը մեռած է: Ես միշտ այն տեսակէտն ունիմ թէ այդ ազգերուն վարիչները կրնան տեսակցիլ առանց մասնագէտներու բազմութեան մը, լեզու գտնելու եւ ոչ թէ իրար բզկտելու եւ անարգելու համար: Մեծն Բրիտանիոյ, Եւրոպայի եւ Ատլանտեան դաշինքին գինակից երկիրներու շահը կը պահանջէ ոչ թէ Ռուսիան Գերմանիոյ կամ Գերմանիան Ռուսիոյ դէմ հանել, այլ այդ երկու երկիրներուն ներշնչել այն զգացումը թէ կրնան ապահով ապրիլ իրարու հետ: Այս տեսակէտէն խիստ բացորոշ դեր մը կ՚իյնայ Անգլիոյ եւ մեր պարտականութիւնն է օգտագործել մեր յարաճուն ազդեցութիւնը թէ Գերմանիոյ եւ թէ Ռուսիոյ հանդէպ, նուազեցնելու համար անոնց փոխադարձ մտահոգութիւնները: Եւ անձնապէս կ՚ընդունիմ Գերմանիան աշխարհի մեծ պետութեանց շարքին մէջ: Նոյն ճառին մէջ նոր Լոքառնօ մը առաջարկելով, բնականաբար կը մտածէի ծրագրի մը մասին որուն համաձայն պիտի քալենք նախայարձակին դէմ, ո՛վ որ ալ ըլլայ, եւ պիտի օգնենք զոհին, մեծ ըլլայ թէ փոքր: Կ՚ըսեն թէ Լոքառնոյի դաշինքը ձախողեցաւ եւ չկրցաւ արգիլել պատերազմը: Պատճառը այն է որ Մ. Նահանգները չէին մասնակցեր այն ատեն: Եթէ Մ. Նահանգները առաջին մեծ պատերազմէն առաջ կամ երկու աշխարհամարտներուն միջեւ նոյնքան կարեւորութիւն տուած ըլլային, Եւրոպայի եւ նոյն ճիգերը թափէին խաղաղութիւնը պահպանելու եւ ազատութիւնը պաշտպանելու համար, թերեւս երբեք պիտի չունենայինք առաջին աշխարհամարտը եւ երկրորդը ապահովաբար պիտի չպայթէր: Անոնց հզօր աջակցութեամբ, կը յուսամ թէ երրորդ մը պիտի չունենանք»:

× Այս ճառը անհաճոյ տպաւորութիւն գործեց Ֆրանսայի մէջ, ուր տակաւին համաձայնութիւն գոյացած չէ, եւրոպական բանակի դաշնագիրը վաւերացնելու համար:

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ Գավալայի զինուորական ատեանը մահուան դատապարտեց վեց համայնավարները, այն ամբաստանութեամբ թէ լրտեսութիւն կը կատարէին ի հաշիւ Պուլկարիոյ:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

★

ԴԵՌ ԻՆՉԵ՞Ր, ԻՆՉԵ՞Ր ...

Ուրեմն ամերիկահայ անգլիագիր գրագէտը, Ուիլերմ Սարոյեան, ոչ միայն «պրոգրեսիվ» չէ, պատերազմի հրձիգ է, այլեւ որեւէ կապ չունի հայ ժողովուրդին հետ:

Դատախազը՝ ծերունին Դերենիկ Դէմիրճեան, որ այս առթիւ կը խոստովանի թէ «կոպիտ սխալ մը» գործած է 1945ին, «մի համակրական հոդված» գրելով:

Դեռ ինչե՞ր կ՚ըսէ խաղաղասէ՛ր Դերենիկը:

— «Ոչ, Սարոյեանը ոչ թէ գաղափար չունի «թէ ինչ բան է հայ ըլլալը», այլ նա գաղափար չունի, թէ ինչ տեսակ բան է ժողովուրդը, որովհետեւ նա ժողովուրդ չունի. ոչ միայն հայ, այլեւ ամերիկացի, անգլիացի, ֆրանսիացի, ռուս ... Նա ժողովուրդ չունի, որովհետեւ չունի այն թանկագին բանը, որ ունենում է ամէն տեսակի սովորական, հասարակ մարդը»:

Դաշնակցականները «ցեղադրոշմ եւ ցեղապաշտ» գրող են հռչակեր Սարոյեանը:

Այս յայտարարութեան դէմ ալ կ՚ըմբոստանայ երանելին Դերենիկ.

— «Սարոյեանը ոչ մի տեսակի «ցեղադրոշմ ու ցեղապաշտ» գրող չէ: Նա հայ չէ, եւ հայ լինելը պէտք չէր. Թող նա լինէր մի մարդ, որ հասկանում է մարդկային ամենատարրական բանը՝ կեանքը, խաղաղութիւնը, աշխատանքը, ստեղծագործութիւնը: Թող նա չկանգնէր պատերազմի հրձիգների կողքին, որոնք հրդեհ են սպառնում նաեւ այն «ցեղի» դէմ, որի «դրոշմը» իբր թէ կրում է Սարոյեանը».

Կարծեմ կը բաւէ: Այլեւս ճանչցաք թէ ինչ տեսակ հրէշ մըն է Տարօնի այս շառաւիղը, Ուիլերմ Սարոյեան:

Ան ի զուր կը պոռայ, անգլերէն եւ հայերէն, թէ «Անունս Արամ է»:

Ութ տարի առաջ փառաբանած հեղինակը այսպէս այլափոխելէ վերջ, Դերենիկ Դեմիրճեան հրապարակաւ կը զգուշացնէ ընթերցողները:

Կը պատուիրէ չկարդալ անոր գիրքերը, «որովհետեւ Սարոյեանը ողջ աշխարհի խաղաղութեան դէմ է, նա կողմնակից է պատերազմին՝ ուղղակի թէ խոտորնակի»:

Անշուշտ Ամերիկացիներն ալ երես պիտի դարձնեն, վասն զի Սարոյեան Նիւ Եորքի սակարանի «մագնատների (ջոջ) ծառան է եւ կամակատարը: Նա դէմ է անգամ այն ամերիկեան ժողովրդին, որի մէջ ապրում է»: (Սով. Հայաստան, 1953 Մայիս):

Կը մնայ որ Սարոյեան մինչեւ Միսիսիփի երկննայ եւ գետը նետուի ...

ՎԱՀԷ

ԸՆԿԵՐ ԱԼԷՔ ՓԻԼԻՊՈՍ 10.000 ՏՈԼԱՐ ԿԸ ՆՈՒԻՐԷ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ԱՂԷՏԵԱԼՆԵՐՈՒՆ

•

Ուրախութեամբ կը լսենք որ ընկեր Ալէք Փիլիպոս, Յունաստանի վերջին երկրաշարժին աղէտեալներուն նուիրած է 10 հազար տոլար, որ կը ներկայացնէ Շիքակոյի եւ Նիւ Եորքի մէջ ծախուած իր երկու վակոն սեխերուն հասոյթը:

Աղէտեալներուն օգնութիւն փութացուցին ամերիկեան կառավարութիւնը եւ ամերիկեան կարգ մը բարեսիրական հիմնարկութիւններ: Անտարբեր չմնացին նաեւ Դաշնակցութիւնը եւ Հայ Օգնութեան Միութիւնը: Բայց, մեր գաղութին մէջ ամէնէն մեծ զոհողութիւնը կ՚ընէ, ահաւասիկ, մեր ընկերը, որ երբեք չի գլանար իր նիւթական օժանդակութիւնը՝ նման պարագաներու մէջ:

Ընկեր Ալէքի նուէրները միշտ եղած են ինքնաբուխ եւ դիմումներու չսպասեր:

Ջերմօրէն կը շնորհաւորենք մեր հայրենակցին առատաձեռնութիւնը: (Հայրենիք):

ՄԵՐ ԱՍՏՈՒԱԾԸ, ՁԵՐ ԱՍՏՈՒԱԾԸ

ԺԲ.

(Բ. եւ վերջին մաս)

Այն զեվզէկ աստուածաբաններն եւ պիպլիսթները, որոնք, Աստուած եւ միաստուածութիւն բառերուն մասին, սովոր են մեզի կրկնել գաղափարներ, որոնց վրայ սարդը ոստայն է կապեր դարերէ ի վեր, կրնա՞ն բացատրել ինծի թէ, ոչ անչուշտ բարոյական արդիական հայեցողութեանց, բայց գէթ քրիստոնէութեան սկզբունքներուն հետ որեւէ կապ ունի՞ն հետեւեալ պատմութիւնները, Հնգամատեանէն քաղուած. —

1. Պատերազմի մը մէջ Իսրայէլացիք կը պարտուին չարաչար ու տապանակը գերի կ'իյնայ Փղշտացւոց ձեռքը: Աստուած կը զայրանայ սաստիկ եւ պատժելու համար Փղշտացիները, մարսողական գործարաններու վերջամասի հիւանդութիւն մը (*) կուտայ անոնց եւ արտերն ալ կ'աւերէ դաշտամուկերով: Փղշտացիք, ազատելու համար այս փորձանքէն, հետեւելով Մովսէսի, որ պղինձէ օձ մը ձուլած էր՝ ազատելու համար իր ժողովուրդը օձերուն խայթուածէն (Թու. ԻԱ. 9), իրենց կարգին՝ կը ձուլեն հինգ ոսկեղէն մուկ եւ հինգ ոսկեղէն... յետոյք, (գրաբար՝ երաստան), եւ ընծայ կը ղրկեն Իսրայելացւոց Աստուծոյն, որ անմիջապէս կը ներէ, եւ Փղշտացիները կ'ազատին փորձանքէն (Ա. Թագ. Զ.):

2.— Աստուծոյ հրամանով, երբ Աբրահամին թոռները կը հեռանան Եգիպտոսէն, ամէն իսրայելացի կին իր եգիպտացի դրացուհիէն փոխ կ'առնէ ոսկեղէն եւ արծաթեղէն զարդեր, ինչպէս նաեւ թանկագին հանդերձեղէններ, իբր թէ ազգային հանդիսութեան մը երթալու համար, բայց գիտնալով որ պիտի չվերադառնան ու պիտի չվերադարձնեն: Պոռնկութիւն, « Եգիպտոսը պիտի կողոպտէք եւ այնպէս պիտի մեկնիք», կ'ըսէ Աստուած (Ել. Գ. 22): Եւ խորհիլ որ «մի գողնար» կ'ըսէ Տասնաբանեան:

3.— Հին Կտակարանին Աստուածը բարկութեան այնպիսի նոպաներու կը մատնուի երբեմն, որ, ի՞նչ մեղքս պահեմ, չի հասնիր խելքս: Օրինակ՝ Դաւիթ մարդահամար կը կատարէ, ու... կը զայրանայ Աստուած: Ահա թէ ինչո՛ւ կ'ըսէ Դաւիթի.

— Երեք պատիժ, ո՞րը կը նախընտրես, Ա.— Եօթը տարի սո՞վ երկրիդ մէջ, Բ.— Երեք ամիս թշնամիներուդ հալածանքի՞ն մատնուիլ, Գ.—Երեք օր ժանտա՞խտ երկրիդ մէջ: Դաւիթ կ'ընտրէ վերջինը եւ Աստուած 70.000 հոգի կը սպաննէ երեք օրուան մէջ (Բ. Թագ. ԻԴ.), բայց նոյն Աստուածը ձայն - ծպտուն չի հաներ՝ երբ Դաւիթ իր թշնամիներուն ձեռքը կը յանձնէ Սաւուղին եօթը տղաքը, կախուելու համար լերան մը վրայ (Բ.Թագ. ԻԱ. 8):

Հապա Մովսէսի՞ բարկութիւնը:

« Իսրայէլի Աստուածը այսպէս կ'ըսէ, (կը յայտարարէ Մովսէս).— Ամէն մարդ իր սուրը առնէ եւ ժողովուրդին մէջ պտըտի, ամէն մարդ թող սպաննէ իր եղբայրը, ամէն մարդ՝ իր ընկերը, ամէն մարդ՝ իր դրացին»: Ինչո՞ւ, որովհետեւ բարկութիւն իջեր է Մովսէսի վրայ: Եւ հրամանը կը կատարուի (Ել. ԼԲ. 27): Աստուա՞ծ կ'ըսեն ասոր,— կը հարցնեմ ձեզի:

Այլ վկայութիւն: Իսրայելացիք կռուի կ'երթան Մադիամացւոց դէմ: Կը սպաննեն բոլոր այրերը, գերի կը վարեն կիները եւ երախաները: Կը կատղի Մովսէս եւ կ'ըսէ թէ, միշտ Աստուծո՛յ պատգամով, պէտք է սպաննել բոլոր կիները, որոնք «էրիկ մարդ ճանչցած են», բայց պահել կոյսերը, իսկ երախաներէն՝ սպաննել արուները (Թու. ԼԱ. 17): Մովսէս չի մոռնար, իբրեւ «Աստուծոյ հաս», զատել ու պահել «էրիկ մարդու անկողին չգիտցող կիները» (ԼԱ. 40),— հասկնա՛նք:

Նոյն վայրագութիւնը Ա. Թագ. ԺԵ., բայց սարսափելի՛, սարսափելի է կարդալ Դատաւորաց ԺԹ. Ի. եւ ԻԱ. գլուխները, ուր իրարու կը յաջորդեն ամօթը, գայթակղութիւնը, անդթութիւնը եւ... կնիկ ճարելու կատակերգական եղանակ մը:

Նոյն բարբարոսութիւնը՝ անդրանիկ տղան ողջ թաղել շինութեանց հիմերուն մէջ (Գ. Թագ. ԺԶ. 34), աղջիկը ողջ-ողջ այրել,— «հայրի՛կ, հայրի՛կ, կ'ըսէ աղջիկը, թոյլ տուր որ երկու ամիս լեռներն ելլեմ ընկերուհիներուս հետ ու լա՛մ կուսութեանս վրայ, ե՛տքը միայն մատաղ ըրէ զիս», այդպէս ալ կ'ըլլայ (Դատ. ԺԱ. 29), ու մանաւանդ Աստուծոյ մէկ ահաւոր խոստովանութիւնը. «Անանկ օրէնքներ դրի՝ որ բարի չէին, անանկ անօրինութիւններ՝ որոնցմով չէին կրնար ապրիլ, եւ զանոնք իրենց ընծաներովը պղծեցի, թողլով որ իրենց անդրանիկ զաւակը ողջ - ողջ այրեն, ոչնչացնելու համար զիրենք, որպէսզի գիտնան թէ ես եմ Աստուածը» (Եզեկ. Ի. 25):

Զզուելեցայ բարոյական հարցերով, այլապէս կը մատնանշէի Մովսէսի ոչ միայն ընչաքաղցութիւնը, այլեւ այն որ Իսրայելացւոց այս մեծ օրէնսդիրը, մահուամբ պատժելով հանդերձ օտար կիներու հետ ամուսնացողները, ինք օտար կին կ'առնէ երեք անգամ: Զգուշացայ սեռային գայթակղալից պատմութիւններէն, որոնք նորութիւն չեն Աստուածաշունչ Մատեանի ընթերցողներուն համար, ինչպէս այս մէկը.— Աբրահամ կ'ըսէ. «Սառա իրաւցնէ իմ քոյրս է, հօրս աղջիկն է, բայց մօրս աղջիկը չէ, ուստի ինծի կին առի» (Ծննդ. Ի. 12):

Այս ամէնէն ետքը՝ ելլել պնդել թէ Հին Կտակարանը կապ ունի քրիստոնէութեան աստուածաբանութեան հետ, ապացոյց է խելքի պակասութեան: Մովսէս Իսրայելացիի իշխիւզարութիւններէն չմոռցած՝ թերագնահատել Մովսէս Խորենացիի գործին արժէքը, անաստուած յայտարարելու համար զիս, ինծի խորհիլ կուտայ թէ Մասիսի աստուածաբանը... մոմիա մըն է, հարիւր տարի առաջ մեռած: Արդարեւ, ինչ որ ես կ'ըսեմ այսօր, ըսեր են ինձմէ առաջ, հարի՛ւր տարի առաջ, եւ ոչ ոք ելեր է «Աստուծոյ դէմ լուտանք» հռչակեր ըսուած խօսքը:

Բացէք Բանաւէրը, պարբերաթերթ, որ լոյս կը տեսնէր Պոլսոյ մէջ 1851ին (տես թիւ 2, էջ 98).— «Եբրայեցւոց ըմբռնած Աստուածը, որուն Եհովա անունը կուտային, երբեմն խիստ ու անաչառ, երբեմն ներող ու երկայնամիտ էր: Քրիստոս եկաւ աշխարհք, ու Եհովային, Արամազդին ու Վիշնուին տեղ՝ Քրիստոնէից Աստուածը քարոզեց, Աստուած մը գթած ու բարեսէր: Անկէ ետեւ սնապաշտ սկսան կոչուիլ բոլոր անոնք որ կռապաշտական կամ եբրայական դաւանութեանց կարծիքներուն մշուշը կը պահէին»:

Ահա ինչ որ կը քաղեմ Բանաւէրի երկար յօդուածաշարքէն, խորագիրը՝ « Վեց հազարեակ յայտնեալ, կամ տեսութիւն ռամկական սնապաշտութեանց վրայ »:

Ափսո՛ս, հարիւր տարի անցեր է ու տակաւին մարդիկ կան, իբր թէ աստուածապաշտ եւ քրիստոնեայ, որ կը հաւատան ... անոտեաց, ու կը չփոթեն իրենց սնապաշտութիւնը քրիստոնէութեան հետ:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Այս հիւանդութեան մասին ունիմ երկար ուսումնասիրութիւն մը.— Ոմանք *տիղանթէրի* կը թարգմանեն (գրաբարը՝ թանչ), ոմանք ալ՝ *մայասըլ* (թուրք): Համեմատել ախտանունները, որ կ'երեւան հետեւեալ հատուածներուն մէջ, Բ. *Օր.* ԻԸ. 27, Բ. *Մնաց.* ԻԱ. 15 եւ 18, Ա. *Թագ.* Ե. 6 եւ 9, Զ. 11 եւ 17, *Գործք* ԻԸ. 8, նոյնիսկ *Սաղմ.* ՀԸ. 66 եւ *Յոբ.* ԼԱ. 10 ուր բանասիրական պրպտումները կ'երկարին մինչեւ *աղալ* բառը, որուն իմաստը ... սեռային է:

ՀԱՅՈՒՀԻ ՄԸ ՀԱՅԿ. ԴՊՐՈՑ ԿԸ ՓՆՏՌԷՐ ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ...

ԵՒ ՄԽԻԹԱՐՈՒԵՑԱՒ ԳԵՐԻՆԵՐ ՓՐԿԵԼՈՎ

★

ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍ, (Յառաջ).— Երբ Լվով կը գտնուէի, յաճախ եւ մանաւանդ կիրակի օրերը կը հանդիպէի Հայոց նշանաւոր Մայր եկեղեցին որ կառուցուած էր «Արմենիա» փողոցին վրայ: Քաղաքի ամէնէն հին եկեղեցին էր, շինուած 1200 թուականներուն: Ժամերով կանգ կ'առնէի Հայ հին ճարտարապետութեան գլուխ գործոցի մը՝ արտաքին տասը սիւներու վրայ հաստատուած պայտաձեւ գաւիթին մէջ, որ Հայաստանի հին վանքերուն գաւիթները կը յիշեցնէ: Եկեղեցին ունէր նաեւ հայկական գմբէթ - կաթողիկէ, Անիի Մայր եկեղեցւոյ ոճով կառուցուած:

Գաւիթին մէջ քովքովի մեծ գերեզմանաքարերու կիսամաշ եւ դժուար ընթեռնելի հին համառօտագրութիւնները կարդալու համար աչքիս եւ մտքիս ուժ կուտայի:

Նորէն կիրակի օր մը ականջիս հասան հայերէն խօսակցութեան ձայներ: Միջակ տարիքով կին մը իր երկու փոքր 8 – 10 տարեկան զաւակներուն հետ կը դիտէին գաւիթին պատերու արձանագրութիւններ կամ քարէ դիմանկարները: Մօտեցայ իրենց եւ ծանօթացանք: Տիկինը պատմեց թէ ինք իր երկու փոքր զաւակներուն հետ եկած է Լվովէն երկաթուղիով ութ ժամ հեռու, Ռովնօ քաղաքէն՝ որ ռուսական սահմանին վրայ է և ուր ամուսինը հացագործ է: Եկած է որ իր զաւակները Լվովի Հայոց գիշերօթիկ վարժարանը դնէ, որպէսզի հայերէն եւ Հայոց պատմութիւնը սորվին:

— « Ռովնոյի մէջ ոչ Հայ կայ, ոչ ալ Հայոց դպրոց: Ջրի չեմ ուզեր, պէտի վճարեմ, փառք Աստուծոյ ամուսինս կրնայ իր վաստակով տղոց դպրոցի ծախքը վճարել: Մեր երկուքին փափաքն է որ տղաքը հայերէն սորվին:»

Այս բոլորը լսեցի առանց ընդհատելու: Ապա հարցուցի թէ սխալած չէ՞ր, Լվովի մէջ Հայոց դպրոց կամ գիշերօթիկ վարժարան չկայ: = Ի՞նչպէս չէ, իրենք լսած էին թէ Հայոց եկեղեցիին կից է Հայոց դպրոցը: — Այո, դիմացի շէնքն է ձեր կարծած Հայոց դպրոցը որ հայ հարուստի մը՝ Թարասովիչի դրամով շինուած է իբրեւ որբանոց – վարժարան, եւ որովհետեւ հոս Հայեր չկան, դպրոցն ալ լեցուած է լեհ տղաքներով եւ դասաւանդութիւնն ալ լեհերէն է: Ոչ մէկ Հայ չկայ դպրոցին մէջ, ոչ ալ հայերէն:

Շատ դէշ ազդուեցաւ Տիկինը եւ լռեց յուսահատօրէն:

— Մի յուսահատիք, Տիկին, ըսի, կարելի է տղաքը տեղաւորել դպրոցը, ուր լեհերէն կը սորվին, իսկ հայերէնն ալ մեր վարդապետ հայրերէն մէկ - երկուքը կրնան սորվեցնել դպրոցէն դուրս:

= Այդ ձեւով ես ալ իմ տունիս մէջ կրնամ տղոցս հայերէն սորվեցնել: Այդ վարդապետներուն գիտցած հայերէնին չափ ես ալ գիտեմ: (Եւ սխալ չէր Տիկինը, Լվովի հայ վարդապետները հազիւ քիչ մը հայերէն գիտէին):

Եւ Հայուհին Հայկ. դպրոցի մէջ իր զաւակներուն հայերէն ուսում տալու կարօտը սրտին հեռացաւ Լվովէն:

Տարիներ վերջ, հեռաւոր այս աշխարհի մէջ՝ երբ այս տողերը կը գրեմ, կը վերյիշեմ այդ հայ ընտանիքը, պարզ հացագործ եւ իր կինը կ'ուզէին օտարացումէ փրկել իրենց զաւակները եւ հեռաւոր քաղաքներ ինկած հայկական դպրոց կը փնտռէին հայերէն ուսում տալու համար: Մինչդեռ այստեղ եւ ուրիշ գաղութներու մէջ ծնողքը իրենց տղոց ձեռքէն բռնած

ՀԱՅՐԵՆԻ ԼԵՌՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

ՈՐՍՈՐԴԻ ՅՈՒՇԱՏԵՏՐԻՑ

★

ԽՄԲ.— Վ. Անանեան Հայաստանի նոր գրողներէն է որ մասնաւորապէս կը մշակէ անկոխ գետին մը,— Լեռնային կեանքը իր քարայրներով, կենդանիներով, կոյս անտառներով եւ որսորդութեամբ: Ուրիշ ատեն ալ նկարագրութիւն մը հրատարակած ենք իր ստորագրութեամբ.—

Փարթամ ու որսառատ է Հայաստանի բնութիւնը: Քարայրների եւ լեռնային ոչնարների շատ հօտերի եմ հանդիպել ես Միկոյեանի եւ Վեդիի լեռներում: Լոռու անտառներում քանի քանի անգամ եմ հետեւել այծեամներին, որոնք այնքան գողտրիկ են ու գեղեցիկ, այնքան չքնաղ ու արագավազ: Եւ քանի քանի անգամ հեւիհեւ վազել եմ նրանց հետքերով, մագլցել Զաթին – Դաղի ժայռերը:

Հաճելի է որսորդութիւնը, հաճելի է շրջագայութիւնը հայրենի լեռներում: Հաճելի է ամրանալ ֆիզիքապէս:

Ինչ վտանգներ սաես, ինչ դժուարութիւններ սաես, որ չի յաղթահարում որսորդը: Մեր որսորդական կեանքի ընթացքում յաճախ ենք սողացել ցած հոսող ձիւնի հետ, ապառաժից իջնելիս պոկ է եկել մեր յենարանը, մահասարսուռ դող ենք զգացել մթին, ուշքի առաջ, երբ մեր կրակոցից արթնացած արջը դուրս է եկել անձաւից կատաղի մռնչիւնով:

Այնուամենայնիւ որսորդութեան հետ կապուած դժուարութիւնները չեն կոտրել իմ եւ ընկերներիս հոգու կորովի: Դրանք, ընդհակառակն, կոփել են մեր բնաւորութիւնը:

Եւ ամէն յոգնածութիւն, եւ ամէն վտանգ ցնդել էր երբ գիշերը լերան ծերպերում մեր խարոյկն է ճարճատել եւ մենք մայրենու ոստերից շինուած չամփուրներով խորովել ենք մեր որսը, վայելել ախորժակով եւ կրակի շուրջը բոլորած՝ լսել անուանի որսորդների պատմութիւնները:

Շատ հին ժամանակներից է մեր ժողովուրդն զբաղւում որսորդութեամբ: Բայց ով է անցեալում հոգ տարել կենդանիների պահպանութեան համար, երբ իր՝ մարդու կեանքը ապահով չէր:

Ստորերկրեայ զաւթիչները ոչ միայն աւերում էին շէներն ու բնակիչները, այլեւ բնաջնջում էին Հայաստանի կենդանական աշխարհը: Անցեալում որսորդութիւնը եղել է տիրող դասակարգի արտօնութիւնը, այն ծառայել է իշխանների հաճոյքներին: Վայրի կենդանիների պահպանութեան գործով ոչ ոք չէր զբաղւում, ընդհակառակն կենդանիները ոչնչացւում էին անխնայ կերպով: Սովետական երկրում վայրի կենդանիները, բնութեան միւս հարստութիւնների նման, ժողովրդի սեփականութիւնն են կազմում: Եւ ժողովուրդն իր կառավարութեան միջոցով կարգ ու կանոն է հաստատել այս բնագաւառում եւս: Հայկ. ՍՍՌ մինիստրների սովետին կից ստեղծուած է Որսորդական գործերի վարչութիւն, իսկ շրջաններում եւ քաղաքներում՝ որսորդների կամաւոր ընկերութիւններ: Այդ կազմակերպութիւնները կարգաւորում են որսի գործը ռեսպուբլիկայում:

Երկրում խստիւ արգիլուած է որսը՝ թռչունների եւ կենդանիների ձագ հանելու շրջանում: Արգիլուած է որսը նաեւ տարուայ այն եղանակներին, երբ կենդանու մորթին կամ միսը արժէքաւոր չեն: Բոլոր կենդանիների որսը կատարւում է խստիւ սահմանուած ժամկէտներին, բացի վնասակար գիշատիչների, օրինակ՝ գայլերի որսից:

Կենդանիների մի քանի արժէքաւոր տեսակներ մեզ մօտ գլխովին ոչնչանում էին: Դրանք են՝ այծեամը, վայրի ոչխարը, քարայծը: Մեր օրէնքների ուժով եւ որսորդական կազմակերպութիւնների ջանքերով այդ կենդանիները փրկուեցին: Ժամանակաւորապէս արգիլուած է նրանց որսը եւ այժմ այդ կենդանիները աճում եւ բազմանում են մեր լեռներում: Որսորդութիւնը մեր աշխատաւորների համար հաճոյքի աղբիւր լինելուց բացի եկամուտի կարեւոր աղբիւր է: Հայաստանում, օրինակ, ամէն ձմեռ որսորդները որսում եւ պետութեան են յանձնում շուրջ երկու հազար կտորից թանկագին մորթի, որով օգտւում են թէ իրենք եւ թէ պետութիւնը: Որսորդները հազարաւոր գայլեր են ոչնչացնում եւ դրանով փրկում կոլտնտեսութիւնների անասունների հօտերը: Այսպէս, նրանք ի սպառ ոչնչացրել են Ստեփանաւանի, Կալինինոյի եւ մի քանի այլ շրջանների գայլերը:

Մի կողմից մենք ոչնչացնում ենք վնասակար կենդանիներին, միւս կողմից զարկ ենք տալիս օգտակար կենդանիների աճմանը: Անհետացող վնասատու կենդանիների փոխարէն ուրիշ երկրներից ներմուծում եւ զարգացնում ենք նոր կենդանիներ: Մեր հայրենի բնութիւնը վերջին տասնամեակում հարստացաւ մի նոր, արժէքաւոր կենդանիով: Դա ամերիկեան ճահճային կուղբն է:

Ճահճային կուղբը թանկագին մորթի ունեցող կենդանի է՝ կրծողների ընտանիքից: Նրա հայրենիքը Հարաւային Ամերիկան է: Ներկայումս Թուրքմենիստանի եւ Անդրկովկասի ճահիճներում տեղի կլիմային յարմարեցւում եւ զարգացւում են Արգենտինայից բերուած այդ կենդանիները:

Մեզ մօտ, Հայաստանում, այդ կենդանուց բաց է թողնուել Այրը Լճի՝ մօտ Սեւ Ջրի եղեգնուտում, ընդամէնը 20 զոյգ:

Վ. ԱՆԱՆԵԱՆ

(1)

(Շար.)

հայկ. դպրոցներու առջեւէն անցնելով օտար դպրոց կ'առաջնորդեն իրենց զաւակները ...

× 1942ի ամրան գերման բանակը կը յառաջանար Ռուսաստանի խորերը, իր ետին փոխադրելով հարիւր հազարաւոր գերիներ, որոնք տասնեակ հազարներով կը մահանային սովէն եւ հիւանդութիւններէ:

Գերիներու փոքր խումբ մըն ալ կեդրոնացուցած էր Ռովնօ քաղաքին մէջ, ուր կ'ապրէր վերոյիշեալ միակ հայ հոմէական ընտանիքը, փռապան, երկու զաւակներով: Այդ գերիներու խումբին մէջ կային նաեւ Երեւանցի հինգ հայ երիտասարդներ, որոնք վերջէն Վարշաւա փոխադրուեցան:

Ահա թէ ինչ կը պատմէին այդ գերիները, երբ քիչ մը շունչ առնել սկսած էին. —

«Մեր կեանքը կը պարտինք հայ տիկնոջ մը: Ես 15 օր բան կերած չէի, նաեւ ընկերներս եւ ամբողջ մեր խումբը: Ամէն օր տասնեակներով կը մեռնէին սովէ: Ուժասպառ պառկած էինք: Զինուոր մը եկաւ եւ բարձր ձայնով կանչեց. — «Հայեր կա՞ն ձեր մէջ, թող ելլեն եւ ինծի հետեւին»: Հազիւ երերալով հետեւեցանք զինուորին որ շատ կամաց, ուրիշէն չլսուելու համար, ըսաւ թէ հայ կին մը եկած է եւ իրենց ուտելիք բերած է: Երերալով կրցանք հասնիլ մինչեւ ցանկապատը, ուր տեսանք տխրամած կին մը ծրարներով բեռնաւորուած: Արտասուալից աչքերով մեզի մօտեցաւ: Ձեռքերը կը դողդղային, չէր կրնար իր բերած ուտելիքները բաժնել, իսկ մենք սովահարներս կարկամած՝ այդ հրաշքին առջեւ, իրար կը դիտէինք: Միտքս պահեցի տիկնոջ անունը, Աղաւնի, որ իբրեւ Ս. Հոգի աղաւնեկերպ իջած էր մեզ փրկելու: Կամաց կամաց կրցանք ուժ առնել այդ պատուական հայ մայրիկին բերածները ուտելու: Մեզի կ'այցելէր ամէն օր, ուտելիք բերելով, ցորչափ մնացինք այդ քաղաքը, կարծեմ 15 — 20 օր: Մեզի բերաւ նաեւ նոր ճերմակեղէններ եւ մեր վրայ եղածները տարաւ լուաց, մաքրեց եւ վերադարձուց: Եթէ օգնութեան չհասնէր այդ ազգասէր Հայուհին, մենք հազիւ 3–4 օր կրնայինք դիմանալ անօթութեան»:

Որ եւ է խորհրդածութիւն պիտի նսեմացնէր այս պարզ այլ պերճախօս պատմութեան արժէքը:

Արտանուչցի էր այս ընտանիքը, Սովետներէն փախած եւ Ռովնօ հաստատուած, ուր մերիններէն շատեր կ'անցնէին, իբրեւ սահմանային կեդրոն: Եւ բոլորն ալ գովեստով կը խօսէին:

Ա. ՏԱՊԱՂԵԱՆ

Դատաւորը. — Ոչ միայն բազմաթիւ գողութիւններ եւ կողոպուտներ ըրած ես, այլեւ խսկական անունդ փոխած:

Գողը. — Ես իմ անունս չեմ կրնար արատաւորել, պարոն դատաւոր ...

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՑԻՐՈՒՑԱՆ ԲԵԿՈՐՆԵՐ. — Կեսարիոյ հոգեւոր հովիւ Հայկազուն Ա. քհնյ. Կարապետեան այցելած է շրջանները: Այս առթիւ Եոզկատի մէջ վեց, Սունկուրլուի մէջ 16, Սորկունի մէջ երեք, եւ Պողազլեանի մէջ եօթը, ընդամէնը 32 մկրտութիւն կատարած է: 18 ընտանիքէ կը բաղկանայ Սունկուրլուի հայութիւնը որ 30 տարիէ ի վեր հայ եկեղեցականի երես տեսած չէ: Հայերը համերաշխօրէն կապուած են իրենց Թուրք հայրենակիցներուն հետ եւ առուտուրով կը զբաղին: Երեք օր մնալով Եոզկատի մէջ, Հայկազուն քահանայ այցելած է կուսակալին եւ տեսակցած է ապահովութեան տնօրէնին հետ որ ընդունելութիւն մը ըրած է իրեն:

Եոզկատի Ս. Աստուածածին եկեղեցին փլցուած եւ պարտէզի վերածուած է, իսկ յարակից նախկին Խորէնեան վարժարանը՝ Թրքական նախակրթարանի: Կեսարիոյ Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ նորոգութիւնն ալ մաս առ մաս կը կատարուի, Հայկազուն քահանայի վերին հսկողութեան տակ, ինչպէս կը գրէ Մարմարա:

ՀԱՅԵՐԷՆԻ գիշերային դասընթացք մը բացուած է Փասատինայի (Մ. Նահանգներ) Սիթի Քոլէճին մէջ: Դասախօսը՝ Օր. Արաքսի Պալիկեան (Պոլսէն):

ԱՆԳԼԻԱԳԻՐ ՀԵՂԻՆԱԿ ՄԸ, Վահան Գրիգորեան Կրէկորի նորավէպ մը հրատարակած է, «Աթէնք, Յունաստան 1942» որ գրաւեալ Յունաստանի մէջ սովէն ու թշուառութենէն տառապած հայ տղեկի մը եւ իր ընտանիքին սրտաճմլիկ պատմութիւնն է: Տպուած է «1953ի լաւագոյն ամերիկեան նորավէպերը» հատորին մէջ: Ամերիկացի քննադատ մը, Մարթա Ֆոլէյի ուշադրութիւնը գրաւած է այս պատմութիւնը: Նոյն պարբերական հրատարակութեան մէջ լոյս տեսած են Օհանի (Հէրի Պապա), «Անենօք Թիֆլիսի մէջ վաճառական մը կար», եւ «Բայց Ճէնթլմէն մըն է» նորավէպերը, ինչպէս եւ Լեւոն Սիւրմէլեանի «Մոհամմէտ Ֆարիտ»ը եւ Ուիլեըմ Սարոյեանի «Հեծելանիւը»: Վահան Գրիգորեան ծնած է 1927ին Նիւ Ճըրսիի մէջ (Մ. Նահանգներ): Աւարտած է վէպ մը՝ «Ամէն ինչ խնդալու համար» եւ բանաստեղծութիւններու հատոր մը, «Մութին մէջ պտոյտ մը՝ մինչեւ կայարան»:

Պ. ՍԱՄՈՒԷԼ Տէր Յովհաննէսեան Թեհրանի «Քուշէշ» ազգ. դպրոցի վերակեցուն, սպաննուած է հայ երիտասարդի մը կողմէ: Երբ սաներու արձանագրութիւնը կը կատարէին դպրոցին մէջ, հայ երիտասարդը ներս կը մտնէ եւ առանց այլեւայլի Պ. Սամուէլի մօտենալով ատրճանակի երկու հարուածներ կ'արձակէ: Վիրաւորը հիւանդանոց փոխադրուելէ ետք կը մեռնի: Ոճրագործը փախած է:

ՊՈԼՍՈՅ Կեդր. ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ տնօրէն նշանակուած է Պ. Համբարձում Յարութիւնեան, վաստակաւոր մաթեմաթիկոս մը որ կը պաշտօնավարէր պետական դպրոցներու մէջ:

ՈՉ-ԹՈՒՐՔԵՐԸ ԵՒ ԹՈՒՐՔԵՐԷՆԸ

★

Թուրք ծանօթ քրոնիկագիր մը, Վանու կը գրէ «Աքշամ»ի մէջ. —

Ընթերցողէ մը ստացայ նամակ մը, որմէ կ'արտադրեմ հետեւեալ տողերը, առանց սակայն իրեն համամիտ ըլլալու:

«Հրեայ հայրենակիցները ամէն տեղ փոխանակ Թուրքերէն կամ իրենց լեզուով խօսելու, հանրային վայրերու մէջ աղճատ Ֆրանսերէնով մը կը խօսին: Վիրաւորելով մեր ազգային արժանապատուութիւնը: Ինչո՞ւ ոչ — խլամ հայրենակիցներու մահազդները և պատի ազդերը Ֆրանսերէն կը գրուին եւ չեն տրուիր Թուրքերէն թերթերու, եւն., եւն.»:

Ընթերցողս թող ներողամիտ գտնուի, սակայն ես ճիշդ չեմ գտներ իր դիտողութիւնը: Որովհետեւ այս սերունդին Հրեաները, Հայերն ու Յոյները մեծ չահագրգռութիւն ցոյց տուած են Թուրքերէնի հանդէպ: Այլեւս ժամանակավրէպ է «հայրենակից Թուրքերէն խօսէ»ն: Որովհետեւ այժմ Թուրքերէն կը խօսին եւ անցեալի բաղդատմամբ շատ լաւ կերպով: Թէեւ կան այնպիսիներ որոնք կը գործածեն Ֆրանսերէնը, բայց տարօրինակ բան մը ըսեմ, օտար երկիրներու մէջ ալ — որպէսզի դաղտնի կարենան խօսիլ — Թուրքերէնը կը գործածեն:

Միւս փոքրամասնութեանց պատկանողներուն պարագան ալ նոյնն է: Մասնաւորաբար Հայերը մրցանիշ կը կոտրեն այս մարզին մէջ: Հին սերունդին մէջ լաւ Թրքերէն խօսող դերասանուհի Էլիզ Պինէմէճեան մը կար: Նոյնքան լաւ Թուրքերէն կը խօսէր իր եղբայրը՝ Օննիկ: Անսխալ գրող եւ Իսթանպուլի լեզուն շատ ճիշդ խօսող պաշտօնեայի մը հանդիպած էի զինադադարին եւ մեծապէս զարմանքի մատնուած: Նկատի չեմ առներ Անատոլուի Թրքախօս Հայերը եւ Յոյները:

Փոքրամասնութեանց նոր սերունդի անդամները, լաւ Թրքերէն սորվելու համար մեզմէ աւելի ջանք կը թափեն, սխալուած ենք ընդունիլ այս իրողութիւնը: Գալով մեզի, մեր խօսակցութիւնը Աստուծոյ մէկ պարգեւը կը նկատենք եւ աւելիով չենք զբաղիր: Հանդիպեցայ բազմաթիւ ոչ իսլամներու, որոնք իրենց տարեկից Թուրքերէն աւելի լաւ կը խօսին:

Անցեալ օր բողոքական եկեղեցւոյ պատկանող հայ օրիորդ մը բարեկրթօրէն ինծի դիմեց: Իրենց տնօրէնուհին Թուրքերէն աղօթագիրք մը պիտի հրատարակէ եղեր եւ ինծի հարցուց կարգ մը բառերու ճիշդ ուղղագրութիւնը:

Միասին թղթատեցինք հին ու նոր բառարանները: Գնահատելի դտայ քրիստոնեայ հաստատութեան եւ հայ օրիորդին Թուրքերէնի հանդէպ ցոյց տուած չահագրգռութիւնն ու յարգանքը:

Որոշ է Թրքերէնի մէջ փոքրամասնութեանց յառաջդիմութիւնը: Աւելի լաւ կ'ընենք եթէ մեր քննադատութիւնները մենք մեզի ուղղենք:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

★

Սեփական հեռագրով կը տեղեկանամ թէ Պոլիս, Սփոր Փալասի մէջ տեղի ունեցած է կռփամարտի մրցում միջին ծանրութեան ախոյեան Կ. Զաքարեանի եւ Ֆրանսայի նախկին ախոյեան Թիթի Քլավէլի միջեւ:

Հայ ախոյեանը երկրորդ շրջանին յաղթական հռչակուած է եւ վերջինը վիրաւորուած ըլլալուն դատաւորը դադրեցուցած է խաղը: Երկրորդ մրցում մը եւս տեղի պիտի ունենայ: Թուականը դեռ չէ որոշուած:

× Հոկտեմբեր վեցին, Փարիզ, Սանթրալ Սփորթինկի մէջ հաւատարիմ հանդիսականներ եւ բազմաթիւ հայ մարզասէրներ ներկայ եղան Փիէռ Սարգիսեանի մրցումին որ պիտի կատարուէր Լիւսիէն Շափէլի դէմ: Բայց այս վերջինը չներկայացաւ, փորձերու ընթացքին վիրաւորուած ըլլալով: Այս առթիւ, հայ ախոյեանին հակառակորդը եղաւ թեթեւ ծանրութեան եւ միեւնոյն դասակարգի պատկանող Տօէռ, 8×3: Առաջին շրջանին երկու մրցորդները գիտական խաղարկութիւն մը կատարեցին: Սարգիսեան վերջին պահուն լայն առաւելութիւն չահեցաւ: Երկրորդ շրջանին երբ Ֆրանսացին հարուած մը իջեցուց հայ մարզիկին, Փիէռօ վագրի նման ձախ հարուածներով, սրունքները չարժման մէջ դնելով հակառակորդին քիթը բերանը արիւնեց: Դարձեալ այս շրջանը Փիէռօյին եղաւ:

Երրորդ շրջանին Սարգիսեան վստահ իր հարուածներուն զօրութեան, իր բնածին դաղտնապահութեամբ յոգնեցուց թշնամին:

Երբ չորրորդ շրջանի առաջին հանդիպումին հայ կռփամարտիկը բազմաթիւ ձախ հարուածներով կը յարձակէր, հակառակորդը ի ներկայութեան երեք հազար հոգինոց բազմութեան մը ընդունեց իր «Թէքնիք» պարտութիւնը, եւ իրաւարարները «նօք աութ» «Թէքնիք»ով յաղթական հռչակեցին հայ ախոյեանը:

Ներկաներու մէջ կը փայլէր Ֆրանսայի ծանր ծանրութեան նախկին ախոյեան Սթեֆան Օլէք, որ մասնաւորաբար եկած էր Սարգիսեանի մրցումը տեսնելու: Ահաւասիկ իր հեղինակաւոր կարծիքը. «Սրունքներու չարժումը, մանաւանդ ձախը նշանաւոր է: Հաղուագիւտ կռփամարտիկ մը: Շատ պիտի խօսուի իր մասին»:

ՍԱՐԳԻՍ Զ.

Ա. — Ալ մարդ որուն վստահի չի գիտեր:

Բ. — Ի՞նչ պատահեցաւ:

Ա. — Պարոն Արիստոմ անդամ է Խաղաղասէրներու միութեան, իսկ պարոն Խարալամպոս՝ հակապատերազմեան ճակատին: Արդ, երկուքը իրարու հետ կռուեր են ...

«ՑԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (7)

Ո՞Վ ՍՊԱՆՆԵՑ

●

— Կարծեմ յոգնած է եւ իր վիճակը շատ խնամքի կը կարօտի:

Զար խնդուք մը ունեցաւ:

— Տէր Աստուած, ինը հոգին բաւական չե՞ն իրմով զբաղելու համար:

— Հարկաւ ամէն մարդ իր գործը ունի:

Իր աշխատանքի բաժինը ... անշուշտ, բայց ատիկա արգելք մը չէ որ Լուիզն ըլլայ ամէն բանէ առաջ, իսկ ան պիտէ միշտ իրմով չահագրգռել բոլորը: «Ոչ, աղջիկս», յայտնի է որ չես սիրեր զինքը», մտածեցի:

— Ամէն պարագայի մէջ չեմ հասկնար թէ ի՞նչ պէտք ունի արհեստով հիւանդապահուհիի մը, չարունակեց Օր. Բէյլ: Ըստիս խնամակալուհի մը աւելի օգտակար է իրեն քան հիւանդապահուհի մը, որ ջերմաչափը բերանը պիտի դնէ, բազկերակը՝ պիտի քննէ, ի վերջոյ ըսելու համար թէ բան մըն ալ չունի:

Կասկած չկար որ այս անգամ իրապէս հետաքրքրութիւնս արթնցուց:

— Ուրեմն, չէ՞ք կարծեր որ հիւանդ է:

— Ոչ: Բան մըն ալ չունի: Այս կինը եզան մը պէս առողջ է: Ան պիտէ այնպէս մը ընել որ ամէն մարդ մեղքնայ իր վրայ: Խեղճ Լուիզը ամբողջ գիշերը չքնացաւ, աչքերուն տակը սեւ ծիրեր կան ... այո, բայց սեւ մատիտով գծուած: Այս բոլորը որպէսզի ուրիշներուն ուշադրութիւնը գրաւէ եւ բոլորը մեղքնան իր վատառողջութեան վրայ:

Անշուշտ ճշմարտութիւն մը կայ այս խօսքին մէջ: Ինչպէս բոլոր հիւանդապահուհիները, գործ ունեցած էի սեւամաղձութենէ վարակուած կիներու հետ, որոնց միակ հաճոյքն էր ամբողջ տունը ոտքի հանել իրենք զիրենք խնամել տալու համար: Եթէ բժիշկ մը, կամ հիւանդապահուհի մը համարձակէր իրեն ըսել թէ. — «Բայց դուք որեւէ ցաւ չունիք», նախ պէտք չհաւատային, յետոյ բուռն վրդովում մը պիտի արտայայտէին որ կեղծ չէր: Թերեւս Տիկին Լէյտըներ կը պատկանէր այս երեւակայական հիւանդներու դասակարգին եւ ամէնէն առաջ ամուսինը խաբուած էր: Նկատած եմ որ ամուսինները ընդհանրապէս անօրինակ դիւրահաւանութիւն մը ունին իրենց կնոջ առողջութեան մասին: Ամէն պարագայի մէջ Օր. Բէյլի խօսքերը չէին համապատասխաներ Փրոֆ. Լէյտըների «ապահով պիտի զգայ» բացատրութեան, որ միտքս կը չարչրկէր չարունակ:

Ճիշդ այդ մասին մտածելով հարցուցի.

— Արդեօք Տիկին Լէյտըներ երկչոտ խառնուա՞ծք մը ունի: Կը վախնա՞յ, այսպէս հեռու ապրելով ամէն բանէ:

— Ինչէ՞ն պիտի վախնայ: Տասը հոգի են տանը մէջ եւ կարգով հսկողութիւն կը կատարեն իրենց թանկագին հնութեանց վրայ: Ոչ, ամէն պարագայի մէջ երկչոտ կին մը չէ:

Ցանկարծ կարծես միտքը բան մը ինկաւ եւ կանգ առաւ, քանի մը վայրկեան վերջը վերսկսելու համար.

— Ձեր հարցումը կը զարմացնէ զիս:

— Ինչո՞ւ:

— Օգաչու տեղակալ Ճերվիզ եւ ես առջի առտուն մինչեւ հոն գացինք: Արշաւախումբին անդամները արդէն կ'աշխատէին պեղումներուն մէջ: Տիկին Լէյտըներ պզտիկ սեղանի մը առջեւ նստած նամակ մը կը գրէր: Կ'երեւի չլսեց մեր գալը: Բնիկ ծառան որ այցելուները ներս կ'առաջնորդէր, հոն չէր. այնպէս որ ուղղակի պատշգամբ մտանք: Հարիւրապետ Ճերվիզի շուքը տեսաւ պատին վրայ եւ սկսաւ ոռնալ: Յետոյ հազար ներողութիւն խնդրեց ըսելով թէ կարծեց որ անծանօթ մը տունը մտած է: Տարօրինակ է, չէ՞: Ըսել կ'ուզեմ որ եթէ նոյնիսկ անծանօթ մը կարծած էր, ինչո՞ւ այդպէս իրար անցած էր:

Գլխու չարժումով մը հաւանութիւն յայտնեցի:

Օր. Բէյլի քանի մը վայրկեան լռեց ու յետոյ պոռթկաց:

— Չեմ գիտեր ի՞նչն է որ կը ըլլէ այս բոլոր մարդոց միտքը, բոլորն ալ ահուդողի մէջ են: Օր. Ճոնսընը խոժոռ դէմք մը կ'առնէ եւ բերանը չի բանար: Դաւիթ միայն շատ սերտողական պարագաներու մէջ կը խօսի: Գալով Պիլին խօսքի ջաղացք մըն է եւ իր չատախօսութիւնը խոտոր կը համեմատի միւսներուն լռակեցութեան հետ:

Քարէյ կարծես ամէն վայրկեան թակարդի մը մէջ իյնալու վախը ունի: Բոլորն ալ իրար կը լրտեսեն այսպէս ... այնպէս: Չեմ գիտեր ինչ կ'անցնի կը դառնայ. բայց տարօրինակ կ'երեւայ ինծի:

Իրաւ ալ տարօրինակ էր որ իրարու բնաւ չնմանող երկու անձեր, Օր. Բէյլի եւ հազարապետ Փէննիմէն միեւնոյն տպաւորութիւնը կրած ըլլային:

Ճիշդ այդ վայրկեանին Պ. Քոլմէն ներս մտաւ:

Եթէ մեզ տեսնելով լեզուն դուրս ինկած ըլլար եւ մեզ տեսնելով ուրախութենէն չի խնդթենար, պիտի չզարմանայի:

— Ահա եկայ. Օրիորդներ, բոլոր գնումներս վերջացուցի, եթէ կայ մէկը որ կը յաւակնի ինծմէ լաւ ընել այս բոլորը, թող ներկայանայ:

Օր. Լեթըրէնի ցոյց տուի՞ք քաղաքին գեղեցկութիւնները:

— Այո, բայց շատ մեծ տպաւորութիւն մը չգործեցին, պատասխանեց Օր. Բէյլի:

(Շար.)

վանդի մեր ղատնացած ժողովուրդը գիտէ որ իր վարիչները իրեն պէս կը մտածեն ։ Մենք կատակ չենք ըներ ։ Մեր խօսքերուն ետին կանգնած է ամբողջ ժողովուրդը ։ Աստուած ողորմի անոնց որ կը կարծեն թէ կրնան սակարկել մեր ժողովուրդին շահերը ։ Հակառակ վերջին օրերս արտասանուած խօսքերուն, մենք դեռ պատրաստ ենք ձեռք երկարելու Իտալացիներուն եւ կարեւոր է որ Իտալիոյ դաշնակիցներն ալ նոյն խրատը տան անոնց ։ Արտասահմանի մէջ զրոյց կը շրջի թէ արեւմտեան պետութիւնները կրնան փոխադարձ միջոցներ ձեռք առնել, մերժելով իրենց զինուորական աջակցութիւնը Եուկոսլաւիոյ ։ Այդ կ'ապացուցանէ թէ մեզ չեն ճանչնար ։ Կարելի չէ որեւէ արդիւնք ստանալ այդ ձեւով ։ Մենք պատրաստ ենք ամենամեծ զոհողութիւնն ստանձնելու մեր դատին համար» ։

Եզրակացնելով, Թիթօ նորէն թելադրեց որ արեւմտեան պետութիւնները ետ առնեն իրենց որոշումը ։ «Արժանապատուութեան խնդիր չէ այս ։ Երբեմն անհրաժեշտ է բան մը զոհել ի սէր խաղաղութեան » ։ Մառեշալը այս առթիւ մեղադրեց Իտալիան թէ կը միջամտէ Ալպանիոյ ներքին գործերուն եւ կ'ուզէ դետին շահիլ Պալքաններուն մէջ ։ «Այսօր Իտալացիները զրոյցներ կը տարածեն Եուկոսլաւիոյ դիտումներուն մասին՝ Ալպանիոյ դէմ ։ Բոլորն ալ սուտ են ։ Եուկոսլաւիա միայն մէկ բան կ'ուզէ, — Ալպանիոյ անկախութիւնը եւ ինքնորոշման իրաւունքը ։ Եուկոսլաւիա թոյլ պիտի չտայ որ ուէէ մէկը խառնուի Ալպանիոյ ներքին գործերուն, մանաւանդ Իտալիան որ երբեք գործ չունի պալքանեան թերակղզիին մէջ Պալքանները կը պատկանին հոն բնակող ժողովուրդներուն ։ Իտալացիները պարտաւոր են իրենց տեղը մնալ» ։

× Զափաւոր համարուելով հանդերձ, Թիթոյի ճառը մեծ վրդովում պատճառեց Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն մէջ ։ Երեք Մեծերը որոշեցին խորհրդակցիլ, մասնաւորապէս քննելով Թիթոյի նոր առաջարկը ։ Միեւնոյն ատեն բացառիկ միջոցներ ձեռք առնուած են, ի նախատեսութիւն անակնկալներու, Հռոմի ամերիկեան դեսպանատան պաշտօնեաները կիրակի օրն ալ աշխատեցան, իբրեւ հետեւանք նոր կացութեան ։ Իտալիոյ ազգ. պաշտպանութեան նախարարութիւնը կը ծանուցանէ թէ տակաւին միջոցներ ձեռք առնուած չեն, իտալական զօրք ղրկելու համար Թրիէսթէի Ա. շրջանը ։ Երկար ժամանակ պիտի անցնի մինչեւ որ հեռանան 7–8000 անգլեւամերիկացի զինուորները իրենց 5 հազար հետեւորդներով եւ լեռնակուտակ բեռներով ։ Ամէն պարագայի մէջ, Իտալիան ալ զգուշական միջոցներ ձեռք առած է ։ Կառավարութիւնը կը խորհրդակցի անգլիական եւ ամերիկեան իշխանութեանց հետ ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՏԱՄԸ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐ միայն մասնակցեցան երէկուան բողոքի ցոյցին, փոխանակ նախապէս ծանուցուած 41ին ։ Մթնոլորտը բաւական մեղմացած է, իբրեւ հետեւանք նոր կարգադրութեանց ։ Հողագործները փակած էին ճամբաները, կառքերով, սնտուկներով, տակառներով, եւն. ։ Բանակցութիւնները կը շարունակուին ։

ՍՈՒՐԻՈՅ երեսփ. ժողովին ընտրութեանց մէջ, որոնք տեղի ունեցան շաբաթ օր, նախագահ Շիշաքլիի կուսակցութիւնը շահեցաւ 82 աթոռներէն 72ը ։ Ազգ. ընկերվարական կուսակցութիւնը 11 թեկնածուներ առաջարկած էր, բայց միայն մէկ աթոռ շահեցաւ ։ Մնացեալ ինը աթոռները շահեցան անկախներ, որոնց չորսը ցեղապետներ են ։ Ազատագրութեան Շարժումը իր դիմացը չունէր հակառակորդներ, որովհետեւ միւս կուսակցութիւնները ձեռնպահ մնացած էին ։

ՎՐԱՍՏԱՆԻ մէջ նոր մաքրագործումներ կատարուած են, ինչպէս կը ծանուցանէ Թիֆլիսի պաշտօնաթերթը, « Զարիա Վոստոկա » ։ Պաշտօնանկ եղած է Աբխազիոյ կեդր. կոմիտէին Ա. քարտուղարը ։ Կառավարութիւնը եւ կեդր. կոմիտէն կը մեղադրուին թէ նկատի չեն առած Բերիայի անկումէն ետք հրատարակուած հրամանագիրները ։ Ուկրայնայի մէջ ալ փոխած են երեք նախարարներ ։

ՔՈՐԼԱՅԻ հաշտութեան բանակցութեանց մասին խորհրդակցելու համար ժողով մը առաջարկեց Չինաստան, Փանմունժոմի մէջ ։ Մ. Նահանգները կը քննեն այս առաջարկը, վերապահութիւն ցուցնելով վայրի մասին ։

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ .— Նոր Սերունդի դասաւանդութիւնները կը սկսին Զորեքշաբթի, 14 Հոկտ. ։

Հայերէնի դասեր եւ երգչախումբի փորձեր՝ Չորեքշաբթի ժամը 20·30էն սկսեալ ։

Պարի, թատերական եւ գեղարուեստական փորձերը՝ երկուշաբթի ժամը 20·30-էն սկսեալ ։

Պարբերաբար պիտի կազմակերպուին նաեւ դասախօսութիւններ եւ վիճաբանական հաւաքոյթներ ։

Հաւաքավայր .—
149bis, Ave. d'Argenteuil, Asnières.

Այն բոլոր ծնողները որոնք կը փափաքին իրենց զաւակները արձանագրել Նոր Սերունդի շարքերուն մէջ՝ կրնան դիմել վերոյիշեալ հասցէին, չորեքշաբթի երեկոները ։

ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԷՆ .— Կ'իմանանք թէ Սեւրի Մուրատեան վարժարանի աշակերտները որոնց երկուքը վերաքննելի էին Պրէվէի համար, յաջողած են սեպտեմբերի քննութեան մէջ ։ Այսով 8ի կը բարձրանան«պրէվէ»ի մէջ յաջողածները ։ Զորս հոգի ալ յաջողած էին պաշոյի մէջ (6ի վրայ) ։

ՀԱՃԸՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՇԱՍ .— Հաճընի Հայր. ընդհ. միութիւնը «Արծուեբոյն Հաճընի» հերոսամարտի 33րդ տարեդարձը կը տօնէ մեծ շուքով, այս կիրակի օր ։ Վիէնէն Հ. Ցովսէփ վրդ. Լեւոնեան հոգեհանգստեան հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցանէ 8000 անթաղ նահատակներու խնկելի յիշատակին ։

Օրուան բանախօն է Հ. ԱՐԱՄ ՄՈՒՇԵԱՆ

Երգ եւ արտասանութիւններ ։ Մատաղի օրհնութիւն ։ Սիրով կը հրաւիրուի քաղաքին եւ շրջանի հայութիւնը ։

Վարչութիւն

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ .— Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէն իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկեր Գրիգոր Գալուստեանի ու իր բոլոր պարագաներուն, իր աներձագին՝ Պ. Կարապետ Շիմշիրեանի կսկծալի մահուան առթիւ ։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Մուրատ Ռափայէլեան նախկին աշակերտներու միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղը, կուզայ ծանուցանել որ 21 Նոյ. շաբաթ գիշեր իր առաջին պարահանդէսը պիտի տայ ։ Կը խնդրուի նկատի առնել ։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Պոլսոյ Ազգ. Կեդր. վարժարանի հիմնարկութեան 65ամեակը հանդիսաւորապէս պիտի տօնուի հոկտեմբեր 24ի շաբաթ գիշեր ժամը 9ին, Սալ տ'Իէնայի մէջ, (մեթրօ Իէնա) ։

Ցայտագրին մանրամասնութիւնները յառաջիկային ։

Մուտքը ազատ է ։

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ Ս. Խ. ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

Հոկտեմբ. 25, ժամը 6էն մինչեւ կէս գիշեր Մօտէրն Փալաս Օթէլի շքեղ սրահներուն մէջ, 8պլիս Փլաս տը լա Րէբիւպլիք Ճօխ պիւֆէ, նուագ, անակնկալներ ։

Ապահովել սեղանները հեռաձայնելով՝ Օտէ. 02-12 Փրօ. 44–39 ։

ՍԵԲ. ՄՈՒՐԱՏ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑԸ

ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր գործօն. պատուոյ անդամները և հայրենակիցները 18 Հոկտ. կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ չորսին, ուիւ տը լա Տէֆանս, Խըրիմեան վարժարանի սրահը ։ (Կնիք)

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.

Կարի մեքենայէ լաւ հասկցող գործաւոր մը, կարելու համար ծածկոցներ (պաշ), զոյգ ասեղով մեքենայի վրայ ։ Եթէ գոհացում տայ գործին կը վճարենք ժամը 200 ֆրանք ։ Դիմել՝

TANELIAN, 38, Rue Chalons,
Métro Gare de Lyon բակին մէջ ։

ՀԱՅԵՐԷՆ ԴԱՍԵՐ

Ա. Աժտէրեան հայերէնի դասեր կուտայ մասնաւորներու եւ խումբերու, ամէն օր, ինչպէս նաեւ իրիկուններ ։ Գրել հետեւեալ հասցէին՝ A. AJDERIAN

41, Avenue des Gobelins, Paris (13e)

Ի ՊԱՏԻՒ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

ԼԻՈՆԻ Ազգ. Միութեան կեդր. վարչութիւնը որոշած է սեղան մը սարքել ի պատիւ Արեւմտեան Եւրոպայի կաթող. պատուիրակ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեանի, հոկտեմբեր 25ին, կիրակի օր ։

Անոնք որ կը փափաքին սեղանակից ըլլայ, թող հաճին արձանագրուիլ եկեղեցւոյ խորհրդարանը մինչեւ 20 հոկտեմբեր, ամէն օր ժամը 16–19 ։

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ .— Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.-ի ամենամյին պարահանդէսը, 27 Նոյ. շաբաթ երեկոյ, Ալհամպրայի մէջ ։

Մանրամասնութիւնները առանձին յայտարարութեամբ ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ .— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները՝ այս հինգշաբթի ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին, 101 Ավընիւ Սաքսի սրճարանը ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ ։

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Ֆ. Կ. Խաչի քաղաքի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս չորեքշաբթի ժամը 3ին, Ահարոնեան ակումբը ։ Կարեւոր օրակարգ ։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ .— Ֆ. Կապ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, ընկեր. Վ. Յովհաննէսեանի բնակարանը ։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Հայ կին մը Ազգ. հաստատութեան մը մէջ օգնական խոհարարի աշխատանքներ կատարելու համար ։

Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան ։

×

Կ'ՈՒԶՈՒԻ հայ կին մը երկու պզտիկներ խնամելու համար ։

Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան ։

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

Tél.: PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.

Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300

Արտասահման՝ տարեկան 3000 ֆր.: ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 14 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ • MERCREDI 14 OCTOBRE 1953

20ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7192 Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 9ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2603

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԿԱՆԽԱՀԱՍ ԾԵՐՈՒԹԻՒՆ

•

Այս օրի՞ն պիտի հասնէր մեր գաղութը, խոշոր - խոշոր ջարդելէ ետք :

Կանխահաս ծերութեան մը ախտանշանները չե՞ն ներկայացներ կրթական ճակատին վրայ պարզուած թուլութիւնը, թմրութիւնը եւ յարաճուն անտարբերութիւնը :

Մէկ բառով՝ անփառունակ նահանջ :

Տարիներու քարոզներէն եւ պայքարներէն վերջ, հազիւ ափ մը ծաղկոցներ բացուեցան, եւ արդէն կը հեւան :

Ան որ մէկ – երկու տարի ղրկեր է իր զաւակները, յանկարծ կը ձանձրանայ : Իսկ ան որ հայկական ծաղկոցի մը դուռնէն չէ անցած, կ՚աշխատի ուրիշներն ալ վարակել :

Երէկ պարզեցինք Մուրատեան վարժարանի եւ Դպրոցասէրի վիճակն ալ, — զգալի նուազում աշակերտներու : Ինչ որ կը նշանակէ, նաեւ, նիւթական տագնապ :

Եւ տակաւին կը մտածենք թէ կարելի է երկու նոր ճեմարաններ բանալ, մէկը Փարիզ, միւսը՝ Մարսէյլ կամ Լիոն ...

Մենք ալ գիտենք որ եղածները չեն գոհացներ օրուան պահանջները :

Բայց, ինչո՞վ կ՚ապահովէք նորերու բացումն ու յարատեւութիւնը :

Ամէն տեղ ալ, սովորական դասընթացքի մը հողն իսկ բեռ կը համարուի :

Ընդհանրապէս ափ մը սրտցաւ հայրենակիցներ, մեծ մասով բանուորներ են որ ճրագը վառ կը պահեն :

Ի՜նչքան սրտառուչ պարագաներ, այս առթիւ :

Համեստ գաղութ մը, Վիէն, երեք ծաղկոցներ կը պահէ տարիներէ ի վեր, շնորհիւ Կապոյտ Խաչին :

Անցեալ օր, վերամուտի առթիւ, ցաւ կը յայտնէին թէ երրորդին վերաբացումը յետաձգած են, յարմար տեղ մը չունենալով :

Այսօր ուրախութեամբ կ՚աւետեն թէ ընկերուհի մը իր խոհանոցը տրամադրեր է :

Այսպէ՛ս են մեր մայրերն ու քոյրերը :

Երէկ, աքսորի ճամբուն վրայ, վրաններու տակ :

Այսօր, օտարութեան մէջ, տունի մը բակը կամ խոհանոցը, որպէս զի նոր սերունդը չմոռնայ իր մայրենի լեզուն :

Մինչդեռ անդին ունեւորներ կան որոնց համար դժուար չէ ճեմարան մը կառուցանել : Գոնէ իրենց փարթամ ապարանքները տրամադրել վարժարանի մը : Եւ կամ թեթեւցնել կրթական հաստատութեան մը բեռը :

Հիւս. Ամերիկայի մէջ մեծագումար հանգանակութիւններ կը կատարուին, նոր եկեղեցիներ շինելու կամ վարձու աղօթարաններ գնելու համար :

Միեւնոյն ատեն կը չարունակեն եղբայրական աջակցութիւն ընծայել կարօտ գաղութներու, զարկ տալով մարդասիրական հաստատութեանց եւ կրթարաններու : Քաջալերելով նոր ձեռնարկներ :

Մենք, այստեղ, ինչո՞վ կ՚ապացուցանենք մեր ազգային գիտակցութիւնը :

Մեր խառնիխուռն եւ հակասական դիտելիքները բազմա՞ն են, գոնէ մեր գլուխը կապելու համար :

Շատ բան մնացած չէ, Եւրոպայի Փիւնիկեցիները դառնալու համար :

Առեւտուրը նշանախօսք է դարձեր, նսեմացնելով ուրիշ ամէն ձգտում :

Զաւակները իրենց գլուխն առած կ՚երթան : Ծնողները կը կարծեն թէ յառաջ կ՚երթան :

Այո՛, սիգաճեմ յառաջ կ՚երթան դէպի «քոզմոփոլիթիզմ», մարելով տունին ճրագը :

Գաղութն ալ նոյն թափով յառաջ կ՚երթայ դէպի կանխահաս ծերութիւն, միշտ ապաւինած անցեալ փառքերու :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԹՐԻԷՍԹԷԻ ԹՆՃՈՒԿԸ

•

ԹԻԹՕ ՉՈՐՍԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎ ՄԸ Կ՚ԱՌԱՋԱՐԿԷ ՎԷՃԸ ԼՈՒԾԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Թրիէսթէի վէճը կը պահէ իր ծանրակշիռ հանգամանքը : Արտակարգ խորհրդակցութիւններ կը կատարուի Լոնտոնի եւ Ուաշինկթընի մէջ : Կը խօսուի նաեւ Ֆրանսայի միջնորդութեան մասին :

Մառեշալ Թիթօ նոր առաջարկ մը ներկայացուց Բշ. օր, — խորհրդաժողով մը գումարել ստիպողաբար, մասնակցութեամբ Մ. Նահանգներուն, Անգլիոյ, Իտալիոյ եւ Եուկոսլաւիոյ : Այս իմաստով ծանուցագիր մը յանձնուեցաւ Պելկրատի ամերիկեան եւ անգլիական ներկայացուցիչներուն, ճիշդ այն պահուն երբ ամբոխը կը յարձակէր ամերիկեան տեղեկատու գրասենեակին վրայ եւ կը ծեծէր ամերիկացի պաշտօնեայ մը : Այս վերջինը հիւանդանոց փոխադրուեցաւ, քիթէն վիրաւորուած ըլլալով : Ամերիկեան դեսպանատունը ուժգին բողոքագիր մը ուղղեց այս առթիւ :

Եուկոսլաւիոյ ծանուցագրին պատճէնը յանձնուեցաւ նաեւ Պելկրատի իտալական դեսպանին, ի տեղեկութիւն : Միեւնոյն ատեն կոչ մը ուղղուեցաւ Ազգաժողովին, ընդհ. քարտուղարին հասցէով : Երկու պաշտօնագիրներն ալ կը մերժեն անգլեւամերիկեան որոշումը, որ Իտալիոյ կը յանձնէր Թրիէսթէի Ա. շրջանին վարչութիւնը :

Ծանուցագիրները կ՚ըսեն թէ Եուկոսլաւիա «մասնաւոր շահեր» ունի Թրիէսթէի մէջ, իբրեւ մէկը Իտալիոյ հաշտութեան դաշնագիրը ստորագրող 21 պետութիւններէն, եւ չի կրնար ընդունիլ որ ուրիշ երկու ստորագրողներ (Անգլիա եւ Մ. Նահանգներ) այլափոխեն դաշնագիրը առանց խորհրդակցելու միւսներուն հետ : Այս պայմաններուն տակ, Եուկոսլաւիոյ կառավարութիւնը որոշումին գործադրութիւնը պիտի նկատէ ակներեւ նախայարձակում Իտալիոյ կողմէ» :

Եուկոսլաւիա միեւնոյն ատեն կը ծանուցանէ թէ մարտանաւեր ղրկած է Քափօ տ՚Իսթրիայի նաւահանգիստը, Թրիէսթէի շրջանին մէջ, ուժ տալու համար այն զօրքին զոր ղրկած է Բ. շրջանը :

Ծանուցագիրը կը յայտարարէ թէ Եուկոսլաւիա իրաւունք ունի «ինքնապաշտպանութեան դիմելու, պաշտպանելու համար իր իրաւունքը եւ ազգային շահերը բոլոր տրամադրելի միջոցներով : Եթէ անգլեւամերիկեան որոշումը գործադրուի պիտի ստեղծէ կացութիւն մը որ կրնայ վըտանգել միջազգային խաղաղութեան եւ ապահովութեան պահպանումը » : Հետեւաբար անհրաժեշտ կը գտնէ ուղղակի Ազգաժողովին դիմել : Բայց, այդ ձեռնարկէն խուսափելու յոյսով, կ՚առաջարկէ քառանդամ խորհրդաժողով մը գումարել, «վանելու համար կացութիւն մը որ կը սպառնայ խաղաղութեան» : Այս առթիւ կը շեշտէ թէ «խիստ ստիպողական է իր առաջարկը » :

Ազգաժողովին ուղղուած հեռագիրը որ կը բաղկանայ երկու հազար բառերէ, կը պարզէ Թրիէսթէի պատմութիւնը եւ Եուկոսլաւիոյ յարաբերութիւնները վերջին 35 տարիներու ընթացքին : Մասնաւորապէս կը մատնանշէ Իտալիոյ դիրքը պատերազմի ընթացքին, իբրեւ նախայարձակ պետութիւն, ինչպէս եւ անոր յետպատերազմեան յարաճուն պահանջները : Կ՚ըսէ թէ Իտալիա վերջերս պնդեց որ վերջ տրուի Դաշնակիցներու գրաւման, «դիմելով զինեալ ճնշումի» : Ցետոյ կը պատմէ թէ անցեալ Օգոստոսին իտալական զինուորներ եւ օդանաւեր ղրկուեցան սահմանամերձ շրջանը, եւ թէ «այդ վայր –

ՄՈՍԿՈՒԱ ԿԸ ԲՈՂՈՔԷ

•

Խ. Միութիւնը Բշ. օր ծանուցագիր մը ուղղեց ամերիկեան եւ անգլիական ներկայացուցիչներուն, ամբաստանելով թէ երկու կառավարութիւնները կը բռնաբարեն Իտալիոյ հաշտութեան դաշնագիրը եւ «Թրիէսթէն կը վերածեն անգլեւամերիկեան ցամաքային եւ ծովային ապօրէն խարիսխի մը, կարեւոր դեր մը վերապահելով անոր՝ Հիւս. Ատլանտեանի նախայարձակ խմբակցութեան ռազմական ծրագրին մէջ» : Ծանուցագիրը կ՚ըսէ նաեւ թէ երկու երկիրները իրար ձգած են Իտալիան եւ Եուկոսլաւիան եւ կը սպառնան Եւրոպայի այդ մասին խաղաղութեան եւ ապահովութեան, Թրիէսթէի Ա. շրջանը Իտալիոյ յանձնելու որոշումով : Եւ վերջապէս դիտել կու տայ թէ Անգլիա եւ Մ. Նահանգները կամովին խափանեցին Թրիէսթէի Ազատ Երկրամասին կարգադրութիւնը, այնպէս ինչպէս նախատեսուած էԻտալիոյ հաշտութեան դաշնագրին մէջ : Ծանուցագիրը կ՚ըսէ թէ արեւմտեան երկու պետութիւնները չյարգեցին իրենց յանձնառութիւնները : Այս առթիւ իբրեւ ապացոյց կը յիշէ թէ «Մ. Նահանգները եւ Անգլիա մերժեցին բոլոր թեկնածուները Թրիէսթէի կառավարչի պաշտօնին համար, ինչպէս թելադրած էր Ապահովութեան Խորհուրդը : Միեւնոյն ատեն ամերիկեան եւ անգլիական կառավարութիւնները մերժեցին այն թեկնածուները զորս իրենք իսկ առաջարկած էին Ապահովութեան Խորհուրդին » :

Եզրակացութիւն, — Մ. Նահանգները եւ Անգլիան են Թրիէսթէի վէճին պատասխանատուները : Մոսկուա նախապէս ալ երկու ծանուցագիրներ ուղղած էր Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն, 1951 Նոյեմբեր 13ին եւ 1952 յունիս 24ին :

կեանէն մինչեւ այսօր նոյն զինեալ ուժերը ցուցադրական շարժումներ կը կատարեն Եուկոսլաւիոյ սահմանին վրայ, նոյն իսկ զինեալ միջադէպեր յարուցանելով եւ խախտելով Եուկոսլաւիոյ օդային տարածութիւնը : Անցեալ շաբթուան վերջը յաւելուածական ուժեր սկսան մօտենալ Թրիէսթէի Ա. շրջանին, ներս մտնելու պատրաստուելով : Անգլեւամերիկեան որոշումը յայտնապէս ուժ կու տայ Իտալիոյ յարձակողական ճնշումին ի վնաս Եուկոսլաւիոյ իրաւունքներուն եւ շահերուն : Իտալիա գրաւելով Ա. շրջանը խարիսխ մը պիտի ստեղծէ Ադրիականի վրայ, ինչ որ լրջօրէն պիտի խախտէ Եուկոսլաւիոյ ապահովութիւնը : Հետեւաբար, Եուկոսլաւիոյ իրաւունքը եւ պարտականութիւնն է, համաձայն Ազգաժողովի Ուխտին 51րդ յօդուածին, բոլոր միջոցներով դիմադրել վերոյիշեալ որոշումին գործադրութեան եւ ՄԱԿի պատասխանատու օրկանին յանձնել այս խնդիրը » :

Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն ուղղուած պաշտօնագիրն ալ կը կրկնէ նոյն պատճառաբանութիւնները :

× Պելկրատի տեղեկատու գրասենեակը կը ծանուցանէ թէ Թրիէսթէի Բ. շրջանը փակուած է օտար թղթակիցներուն առջեւ, ցնոր տնօրինութիւն : Այդ շրջանը զինուորական գօտի է Եշ. օրէն ի վեր երբ Թիթօ զինուոր ղրկեց հոն :

Հինգերորդ օրն է որ ցոյցեր կը կատարուին Պելկրատի եւ ուրիշ քաղաքներու մէջ : Ցուցարարները մեծ մասով երիտասարդներ եւ կիներ են որոնց յաճախ կը միանան դպրոցականներ ալ : Հեռագիրը կ՚ըսէ թէ շատերը զէնք կը պահանջեն, կռուելու համար :

....

ԳԱՀԻՐԷԻ խորհրդային դեսպանը, Սեմէն Քօզիրեւ ուրիշ պաշտօնի կոչուած ըլլալով, իրեն յաջորդեց Դանիէլ Սոլոտ :

ՆՈՐ ԴԻՒՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԵԳԻՊՏԱՀԱՅ ՀԱՄԱՅՆՔԻՆ

•

Ցուսաբերի մէջ կը կարդանք (8 Հոկտեմբեր) .—

Ինչպէս ծանօթ է, եգիպտական իշխանութիւնները պայման դրած էին որ Թեմական Ժողովի անդամներուն ընտրութեան մասնակցին միայն եգիպտահպատակ Հայերը : Եւ որոշ դիւրութիւններ տրուեցան Հայերուն՝ եգիպտահպատակութիւն ստանալու համար :

Բայց եգիպտական կառավարութիւնը անդրադարձաւ, որ ներկայ պետական օրէնքին համաձայն, հինգ տարի անցնելէ ետք միայն եգիպտահպատակութիւն ըստացողը իրաւունք կ՚ունենայ քուէարկութեան մասնակցելու :

Այս սահմանափակումին հետեւանքով՝ եգիպտահպատակութիւն նոր ստացող քանի մը հազիւր Հայեր կը զրկուէին իրենց համայնքին ընտրութիւններուն մասնակցելու իրաւունքէն :

Այս հարցը քանի մը տարիէ ի վեր առկախ կը մնար, եւ այս պատճառով ալ իշխանութիւնները կը յետաձգէին Թեմական Ժողովի ընտրութիւնները :

Ուրախութեամբ կը յայտնենք, թէ նախարարաց խորհուրդը իր երէկուան նիստին մէջ վաւերացուց հրամանագիր օրէնք մը, որ հայ լուսաւորչական համայնքին եգիպտահպատակութիւն ստացած անդամները զերծ կը կացուցանէ եգիպտահպատակութեան օրէնքի այն տրամադրութենէն, որուն համաձայն եգիպտահպատակութիւն ստացող օտարականները չեն կրնար ընտրող կամ ընտրելի ըլլալ մինչեւ հինգ տարի :

Հրամանագիր օրէնքին կցուած բացատրագիրը կը յայտնէ, թէ այս միջոցը ձեռք առնուած է նկատի ունենալով հայ համայնքի անդամներուն սահմանափակ թիւը եւ այն պարագան, որ եթէ օրէնքին նախատեսած սեղմումը գործադրուէր, եգիպտահպատակութիւն ստացած բազմաթիւ Հայեր պիտի զրկուէին համայնքին գործերուն մասնակցելու իրաւունքէն :

Ուրախ ենք, որ ներկայ կառավարութիւնը արդար կարգադրութիւն մը ըրաւ ի նպաստ հայ համայնքին : Այս ձեւով ան պիտի կարենայ կատարել Թեմական Ժողովի պատգամաւորներու ընտրութիւնը, համաձայն նոր կանոնագրութեան :

Այսօրուան արաբերէն եւ օտար թերթերը տուած են Հայերու համար հրատարակուած այս օրէնքին մանրամասնութիւնները :

ԱՆԳԼԻՈ-ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ բանակցութիւնները վերսկսան հոկտեմբեր 12ին : Կը կարծուի թէ պիտի տեւեն քանի մը շաբաթ : Վերջին լուրերու համաձայն, Սուէզի շրջանին մէջ մնալիք չորս հազար անգլիացի մասնագէտները զինուորական համազգեստ պիտի չհագնին : Միւս կողմէ, Եգիպտոս սկզբունքով ընդունած է որ անգլ. զօրքը վերադառնայ, երբ յարձակում կատարուի Արաբական Դաշնակցութեան անդամակից երկիրներուն դէմ : Եթէ յարձակումը Թուրքիոյ դէմ ուղղուած ըլլայ, անմիջապէս խորհրդակցութիւն պիտի կատարուի : — Առջի օր երկու անգլիացի օդաչուներ յարձակում կրեցին Իսմայիլիայի մէջ : Երկուքն ալ հիւանդանոց փոխադրուեցան :

ՄԱՐՈՔԻ մէջ ձերբակալուեցան «Իսթիքլալ» կուսակցութեան քսան անդամներ, իբրեւ ահաբեկիչներ : Ֆրանսական ոստիկանութիւնը կ՚ըսէ թէ կալանաւորները կը պատկանէին «Սեւ Ձեռք» կոչուած կազմակերպութեան մը : Ոստիկանութիւնը զէնքեր ալ գտած է :

500.000 ՏՈԼԱՐԻ թմրեցուցիչ բռնուեցաւ Նիւ Եորքի առջեւ, ֆրանսական «Ֆլանտր» շոգենաւին մէջ :

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՆԵՐԳԱՂԹԻ ԲԱՑԱՌԻԿ ՕՐԷՆՔԸ

ԽՄԲ. — ԱՆՁԱյի կեդրոնէն ստացած ենք հետեւեալ շահեկան լուսաբանութիւնը, Պ. Պ. Ճորճ Մարտիկեանի (նախագահ) եւ Սուրէն Մ. Սարոյեանի (ընդհ. քարտուղար) ստորագրութեամբ. —

Ա.

Վերջին Համաշխարհային պատերազմէն վերջ, ինչպէս ծանօթ է ամէնուն, Եւրոպայի գրաւեալ երկիրները, Գերմանիա, Աւստրիա, ու Իտալիա, լեցուած էին միլիոնաւոր անտուններով, որոնք կամ բռնի տարուած էին նացի ուժերուն կողմէ գրաւեալ երկիրներէ եւ կամ կամովին հետեւած էին անոնց՝ Սովետական հողերէն քաշուելու ժամանակ, եւ չէին ուզեր վերադառնալ իրենց նախկին բնակավայրերը՝ Թելադրուած դառն փորձառութիւններէ: Գրաւեալ երկիրները՝ Գերմանիա, Աւստրիա եւ Իտալիա ի վիճակի չէին տեղաւորելու զանոնք: Այս անգործ ու ծփուն միլիոնները տնտեսական ու քաղաքական տնտեսակէտներէ ահաւոր սպառնալիք մըն էին Եւրոպայի վերականգնումին ու հաւասարակշռութեան:

Արեւմտեան Դաշնակիցները՝ Միացեալ Նահանգներ, Բրիտանիա եւ Ֆրանսա սիրով ընդ առաջ գացին Խ. Միութեան այն պահանջին թէ Սովետ իշխանութեանց յանձնուելու էին գրաւեալ երկիրներու մէջ գտնուող իր բոլոր քաղաքացիները, գերեալ զինուորներ, գերեվար աշխատաւորներ թէ փախստականներ՝ զանոնք վերադարձնելու համար իրենց նախկին բնակավայրերուն մէջ: Առաջարկը բանաւոր էր, մինչ այդ յարգուած բոլոր պետութեանց կողմէ: Արեւմտեան պետութիւններ սիրով ընդ առաջ գացին մանաւանդ որ պիտի ազատէին ահաւոր պատուհասէ մը:

Միլիոնաւոր անտուններ, գերեալ զինուորներ, գերեվար աշխատաւորներ եւն. այլ տրամադրութիւններ ունէին, ոչ միայն Թելադրուած մօտաւոր անցեալի դառն փորձառութիւններէն, այլեւ Սովետ իշխանութեան այն բացայայտ սպառնալիքէն՝ թէ Խ. Միութեան համար չկային գերիներ, այլ՝ միայն դաւաճաններ, որոնք իրենց արժանի պատիժը պիտի կրէին: Մեր յիշողութեան մէջ առաջին անգամն է որ պետութիւն մը նման տմարդի դիրք մը բռնած է իր քաղաքացիներուն ու զինուորներուն հանդէպ, որոնք պատերազմի ժամանակ գերուած էին Թշնամի պետութեան մը կողմէ:

Հակառակ այս բացայայտ սպառնալիքին, բազմաթիւ գերիներ ու տարագիրներ, որոնք բռնի գերուած էին, եւ իբրեւ այդպիսիներ բացարձակապէս անմեղ, հայրենիքի կարօտով յանձնուեցան Սովետ իշխանութեան գործակալներուն՝ վերադառնալու տուն, իրենց սիրելիներուն մօտ: Անոնցմէ շատեր, սակայն, շուտով փախան ճանապարհէն, եւ ետ դարձան եւրոպական երկիրներ, ու պատմեցին այն նախճիրները, զորս Սովետ իշխանութիւնները գործած էին վերադարձող բազմութեանց վրայ՝ կոտորելով կամ աքսորելով զանոնք ընդարձակ կայսրութեան ամենահեռաւոր ծայրերը: Ամէնէն բախտաւորն անգամ չէր կրցած հասնիլ իր սիրելիներուն մօտ:

Եւ հակառակ այս իրողութեանց՝ Արեւմտեան Դաշնակից ուժերը շարունակեցին բռնի ուժով գործակցիլ Սովետ իշխանութեան՝ վերադարձնելու բոլոր նախկին սովետ երկրացիները:

Այս փորձերու ընթացքին պարզուեցան ահռելի տեսարաններ: Մարդիկ որ չէին ուզեր վերադառնալ Սովետական Հայրենիք, իրենք զիրենք նետեցին շոգեկառքերու անիւներուն տակ, սրընթաց կառքերու պատուհաններէն, կամուրջներէն վար նետուեցան, գործեցին ամէն տեսակ անձնասպանութիւն Դաշնակից ուժերու աչքին առջեւ՝ միայն թէ չիյնային Սովետ իշխանութեան ձանկը: Մարդկային խիղճը խռովեցաւ, եւ հանրային ճնշումի տակ դաշնակից պետութիւնները վերջ տուին իրենց բռնի միջոցներուն, մերժեցին գործակցիլ Սովետ իշխանութեան այս տմարդի քաղաքականութեան: Եւ հաստատուեցաւ նոր քաղաքական մտածողութիւն մը՝ թէ պէտք չէր յանձնել պետութեան մը իր զինուորներէն կամ հպատակներէն ոեւէ մէկը որ չէր ուզեր վերադառնալ իր երկիրը ուր յայտնապէս իրեն կը սպասէր մահ կամ գերութիւն:

Հարկը կը պահանջէր նոր կարգադրութիւն մը: Եւրոպայի ոչ միայն գրաւեալ այլեւ ազատ երկիրները ի վիճակի չէին տեղաւորելու այս բազմութիւնները: Քայքայուած էին տնտեսապէս եւ կը տառապէին հողի նուազութենէ իրենց սեփական պէտքերը հոգալու համար: Կային Հիւսիսային ու Հարաւային Ամերիկաները, ինչպէս եւ Աւստրալիա, որոնք պիտի կրնային տեղաւորել այս բազմութիւնները շնորհիւ իրենց ընդարձակ տարածութեանց եւ համեմատաբար բարւոք տնտեսական վիճակին: Եւ ստեղծուեցաւ Միջազգային գաղթականական կազմակերպութիւն մը (ԻՐՕ), որ քանի մը տարուան մէջ յաջողեցաւ տեղաւորել մօտ մէկ միլիոն տարագիրներ յիշեալ ցամաքներու զանազան երկիրներու մէջ:

Այս մարդասիրական մեծ ձեռնարկին մէջ, որ միջազգային հանգամանք ունեցաւ, Միացեալ Նահանգները կատարեցին առաջին դերը, նիւթապէս ու բարոյապէս հոգալով ձեռնարկին իրագործման անհրաժեշտ գումարին մեծագոյն մասը եւ ներս առնելով աւելի քան 300,000 տարագիրներ 1948ի «Տիսփլէյստ Փըրսընս Էքթ» կոչուած օրէնքով: Երեք տարուան մէջ այս 300000ը տեղաւորուեցան աջակցութեամբը կարգ մը ազգային ու եկեղեցական կամաւոր կազմակերպութեանց: Անոնց մէջ էին մօտ 3000 տարագիր Հայեր, որոնք տեղաւորուեցան ԱՆՁԱյի միջոցով, Հայ Օգնութեան Միութեան մասնաճիւղերու գործակցութեամբ:

Դժբախտաբար հարցը վերջնական լուծում մը չստացաւ: Եւրոպայի մէջ մնացին հարիւր հազարաւորներ որոնք այսօր իսկ կ'ապրին երկու հարիւր «քէմփ»երու մէջ: Ասոնց վրայ աւելցան Արեւելեան Գերմանիայէն, Եուկոսլաւիայէն, եւ Արեւմտեան երկիրներու սահմանակից երկիրներէ փախած տասնեակ հազարներով ուրիշներ: Միւս կողմէ Գերմանիան, որ շնորհիւ իր ճարտարարուեստին պիտի կրնար այս անգործներու թիւը մեծապէս նուազեցնել, տակաւին կը մնայ բաժանուած. Իտալիան չկրցաւ իր տնտեսութիւնը դնել տանելի գետնի մը վրայ, Հոլանտայի, Աւստրիոյ եւ Յունաստանի նման փոքր երկիրները հնարաւորութիւն չունին ապրեցնելու իրենց բնակիչները: Եւրոպայի սպառնացող քաղաքական ու տնտեսական վտանգը միայն չափով մը թեթեւցած է:

Քաջալերուած երեք հարիւր հազար գաղթականներու տեղաւորման աննախընթաց ձեռնարկին մեծ յաջողութենէն՝ նախորդ նախագահ Թրումըն առաջարկեց Քոնկրէսին՝ թոյլ տալ մուտքը 400.000 տարագիրներու եւս, մէկ կողմէ թեթեւցնելու համար եւրոպական երկիրներու մարդկային ու տնտեսական բեռը, եւ միւս կողմէ լեցնելու այս երկրի աշխատող ձեռքերու պակասը: Նախորդ Քոնկրէսը (Խորհրդարան) նկատի չկրցաւ առնել այս առաջարկը՝ նախագահական ընտրութեանց մօտաւորութեան պատճառով:

Նախագահ Այզընհաուըր իր կարգին եւ նոյն նկատումներով անցեալ գարնան առաջարկեց Քոնկրէսին թոյլ տալ մուտքը 240.000 գաղթականներու: Նոր Քոնկրէսը անմիջապէս նկատի առաւ նախագահին առաջարկը, եւ, հակառակ որոշ տարրերու յարուցած բացայայտ դժուարութեանց, ընդունեց օրինագիծ մը, որով 214.000 նոր գաղթականներ ներս պիտի առնուին յառաջիկայ երեք տարիներուն ընթացքին (1954 – 1957): Նախագահ Այզընհաուըր ստորագրեց օրինագիծը Օգոստոս 7ին:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԴԷՄՔԵՐ

ՍՏԵՓԱՆ ԷՔՇԵԱՆ

Արեւմտահայ Թատրոնի հիմնարկութեան Թուականը տարտամ ու անորոշ է: Կարելի է ըսել թէ մինչեւ 1845 Թրքահայերու մէջ «օրթա – օյինի» տակաւին իր հրապոյրը կը պահէր եւ միայն 1850 թըւականէն սկսեալ է որ քանի մը Թատերասէր երիտասարդ ու խանդավառ անձերու ջանադրութեամբ, դպրոցներու, տուներու մէջ կը սկսին Թատերական ներկայացումները: Ասկէ քաջալերուած Բերայի մէջ ծնունդ կ'առնէ Ս. Հէքիմեանի տնօրէնութեամբ կազմուած կանոնաւոր Թատերախումբ մը: Այդ Թատերական ոգեւորեալ շարժումն է որ կեանք կուտայ Արեւելեան Թատրոնին, որուն փայլուն ու բեղնաւոր գործիչներէն մին կը հանդիսանայ Ստեփան Էքշեան:

Ծնած է 1843ին, Կ. Պոլիս: Հազիւ տասներկու տարեկան, կը ղրկուի Փարիզ, Մուրատեան վարժարանը, իր ուսումը կատարելագործելու:

Մուրատեան վարժարանի աշակերտութեան շրջանին Ստեփան Էքշեանի Թատերական ճաշակը աւելի եւս կը զարգանայ, որովհետեւ նոյն վարժարանի սրահին մէջ յաճախ ներկայացումներ կը սարքուէին, որոնց կը մասնակցէր Էքշեան: Ան իր ուսանողական շրջանէն իսկ Թունդ Թատերասէր մը եղած էր:

Էքշեան Փարիզէն վերադարձին, Խրիմի պատերազմին (1854 - 55) Թարգմանի պաշտօն կը կատարէ Օսմ. եւ եւրոպական դաշնակից պետութեանց միջեւ:

1856ին Ս. Հէքիմեան եւ Մ. Պէշիկթաշլեան Միջագիւղի Հայ - Հռոմէականներու վարժարանին մէջ կարգ մը Թատերասէր երիտասարդներու գլուխն անցնելով կանոնաւոր ներկայացումներու շարք մը կը սկսին: Կը բեմադրեն իրենց հեղինակած դիւցազներգութիւնները: Աւելի վերջերը, այս Թատերախումբը Բերա Նաումի բեմին վրայ եւս կ'երեւայ: Երկու տարի վերջը, Յ. Վանանդեցի եւ Գ. Երամեան՝ երկուքն ալ ուսուցիչ Միջագիւղի Թարգմանչաց ազգ. վարժարանին, Թատերասիրաց միութիւն մը կազմելով նոյն վարժարանի սրահին մէջ պարբերական ներկայացումներ կը սարքեն:

Այս երկու վարժարաններու Թատերական կազմակերպութեանց միջեւ կը սկսի ազնիւ մրցում մը եւ կը տեւէ մինչեւ 1867, երբ երկու կազմակերպութիւնները ի վերջոյ միանալով հիմը կը դնեն «Միջագիւղի Թատերական Բարեսէր Ընկերութեան»:

Էքշեան իբրեւ սիրող – դերասան, մեծ խանդավառութեամբ ու եռանդով կը մասնակցի նորաձոյլ կազմակերպութեան ներկայացումներուն, որոնք մեծ յաջողութիւն կը գտնեն:

Այս միջոցին, Վենետիկի Ռափայէլեան վարժարանէն Պոլիս կուգան Սրապիոն Թղլեան, Թովմաս Թէրզեան, Մկրտիչ Աճէմեան, որոնք Ս. Հէքիմեանի եւ Մ. Պէշիկթաշլեանի սկսած գործը կատարելագործելու անդուլ ջանք կը Թափեն: Խաղացանկին մէջ կը ներմուծուին ազգ. եւ եւրոպական նոր ողբերգութիւններ, կատակերգութիւններ:

Ահա այս միջոցին է որ, Էքշեան մէկդի կը Թողու իր սիրողի հանգամանքը, եւ Նաումի բեմին վրայ պատասխանատու դերեր ստանձնելով, դուրսի ամէն զբաղում կը ձգէ եւ հոգեւին կը նուիրուի բեմին:

Ինչպէս ըսինք, այս մասնակի Թատերական շարժումներն են որ ծնունդ կուտան Արեւելեան Թատրոնին, որ Թրքահայ Թատրոնին հիմը կարելի է համարել: Էքշեանի Թատերական արուեստին լրումը տեղի կ'ունենայ Արեւելեան Թատրոնի ծոցին մէջ: Սկիզբները այս Թատրոնին դե–

ՀԱՅՐԵՆԻ ԼԵՌՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

ՈՐՍՈՐԴԻ ՅՈՒՇԱՏԵՏՐԻՑ

Այդ քսան զոյգ կուղբերը զարգանալով մէկ տասնամեակի ընթացքում հազարներ են հասել: Բաւական է ասել, որ պատերազմից յետոյ՝ մինչեւ այժմ այդ կենդանիներից արդէն շուրջ չորս հազար գլուխ բռնուել է թակարդներով եւ նրանց մորթիները յանձնուել է պետութեանը: Չորս հազար կուղբ ընդամէնը 20 զոյգից... Եթէ նկատի ունենանք այն, որ կենդանու մորթին կրկնակի եռակի թանկ է աղուէսի մորթուց, ապա պարզ կը լինի, թէ որքան օգտաւէտ է կենդանու այդ տեսակի որսը:

Մեզ մօտ զարմանալի լաւ են աճում ճահճային կուղբերը, նրանցով են լցուած Սեւ Ջրի եւ Արաքսի առափնեայ եղեգնուտները, Խուռու — Արազի, Ուլուխանլուի, Արազդայեանի ճահիճները:

Այս ձմեռ իմ որսորդ ընկերներից մէկը ճահճային կուղբ էր տեսել Նորաշէնի մօտ՝ Ախուրեա գետին ստորին հոսանքներում: Այդ կենդանին զարգանալով, Սեւ Ջրի ափերով հասել է Արաքս, ապա նրա հոսանքով ցած գնացել մինչեւ Նախիջեւանի տերիտորիան, իր բաց թողնուած վայրից քիլոմեթրերով հեռու:

Այս առաջին հիանալի արդիւնքներից երեւում է, որ ճահճային կուղբն իրեն շատ լաւ է զգում մեզ մօտ, յանձինս Արարատեան դաշտի նա գտել է իր նորտունը: Որսորդական վարչութիւնն անգամ եղեգնուտներում համեղ կերեր է շաղ տալիս այդ վայրի կենդանիների համար՝ ճակնդեղ, հազար, կաղամբ: Եւ այժմ կուղբը մեզ մօտ իրեն այնքան ապահով, այնքան լաւ է զգում, որ նոյնիսկ ապրում է առանց բնակարանի: Հետաքրքիր է այդ մանրամասնութիւնը եւս:

Ճահճային կուղբը սովորաբար գետի բարձրադիր ափերին գետնափոր տնակ է կառուցում իր համար: Բայց Սեւ — Ջուրը հողէ բարձրադիր ափեր չունի: Գուցէ այդ բանը շատ է «վշտացրել» կուղբերին, սակայն նրանք որոշել են թեկուզ բացօթեայ, առանց բնակարանի ապրել այստեղ, այնքան հիւրընկալ ու դուրեկան վայրեր են Սեւ – Ջրի ափերը:

Ինչու այդքան լաւ է զգում իրեն կուղբը մեր ճահիճներում: Որովհետեւ, այնպիսի փարթամ ու առատ կեր, որ ունի Սեւ — Ջուրը, այնպիսի ջրառատ ու տաք աղբիւրներ, որ բխում են այդ գետի ակունքում, չկան իր հայրենիքում:

Արագածի հարաւային փէշերին՝ ժայռերի տակ, գեղեցիկ, մի գոգաւորութեան մէջ գուլալ աղբիւրներից ծիծաղկոտ մի լիճ է կազմուել, որից սկիզբ առնող գետակը միանալով լերան բարձունքներից ցած գլորուող աղբիւրների ջրերին՝ կազմում է ջրառատ մի գետ՝ Սեւ – Ջուրը, այնքան ջրառատ, որ նրա սկզբնաւորութեան վայրում անգամ նաւակներ են լողում:

Որտեղից այդքան ջուր այդ խանձուած վայրերում: Այդ՝ Արագածի բարձունքների անսպառ ձիւնն է, որ հալուելով ծծուել է լերան որովայնը եւ հազարամեակների ընթացքում այնտեղ ստորերկրեայ աւազաններ է փորել: Այժմ այդ աւազաններից առատօրէն դուրս է յորդում ջուրը եւ կեանք տալիս Արարատեան դաշտի պապակ այն մասերին, ուր դեռ չեն հասել Սեւանի եւ Արաքսի կենարար ջրերը:

Ջրերը կորչում են շամբուտներում եւ երբ Այգր – Լճի ափից նայում ես՝ դիմացըդ ընդարձակ ու միապաղաղ եղեգնուտեր են թւում է, թէ այդտեղ գետ չկայ: Բայց բաւական է, որ ձեր նաւակը շամբուտ մտնող ջրի նեղ շերտով առաջ ընթանայ, եւ ահա ձեր առջեւ կը բացուի մի զարմանալի աշխարհ, ողջ եղեգնուտը կարծես մի ընդարձակ կանաչ քաղաք է՝ կտրուած ջրէ փողոցներով, ջրէ պողոտաներով, նրբանցքներով եւ հրապարակներով:

Մեր նաւակը լողում է այդ փողոցների «պատերի» միջեւ ձգուող նեղ «միջանցքով»: Մեր դիմաց նորից եղեգնեայ պատ է, թւում է այդտեղ վերջանում է միջանցքը: Բայց ոչ, ահա ջրէ մի փողոց գալիս խաչաձեւում է մեր նեղ նրբանցքը:

Մենք ծռւում ենք դէպի ձախ եւ առաջ լողում՝ նորից եղեգնեայ բարձր պատերի միջով: Մի տեղ այդ ջրէ փողոցը լայնանում, կլոր հրապարակ է կազմում: Ապա այդ հրապարակից կապտագոյն ջրի մի նեղ շերտ, կանանչ պարսպեայ կողերով, մեզ տանում է շամբուտի խորքը եւ դուրս հանում մի լայն, խոր ու պայծառ գետ, այդ «քաղաքի» պողոտան է...

Շամբուտի մէջ թաղնուած այդ հէքեաթային, գաղտնի «քաղաքի» բնակիչներն առաջ վայրի խոզեր էին: Նկարագրուած ջրէ փողոցներում հանդարտ լողում են նաեւ գոյնզգոյն փետրաւորները, բայց նրանք ժամանակաւոր հիւրեր են, նրանք միայն ձմրան սառնամանիքներին են գալիս այդտեղ՝ «բաղի բաղնիք» կոչուած տաք աւազանում լողանալու: Իրօք, ինչ հիանալի է այդ տարօրինակ քաղաքի մշտաբաց «բաղնիքը», երբ դրսում 16–25 աստիճան սառնամանիք է, Սեւ - Ջրից տաք գոլորշիներ են բարձրանում, այնտեղ ջուրը շարունակ 14 աստիճան ջերմութիւն ունի:

Այժմ, սակայն, այդ «քաղաքը» նոր բնակիչներ ունի: Արգենդինայի (Արժանթին) ճահճային կուղբերն են դրանք:

Ահա մի տեղ եղեգնեայ պատը ճեղքուած է եւ նրա միջով մի «թունել» ձգւում է դէպի շամբուտի խորքը:

Վ. ԱՆԱՆԵԱՆ

(Շար.)

րաստնապետ եւ դերուսոյց կը կարգուի Մաղաքեան, սակայն աւելի վերջը Թատրոնին վարչութիւնը նոյն պաշտօնին կը կոչէ ծանօթ խաղացի դերուսոյց Աստին, որուն մականին տակ քիչ ատենէն կը հասնին իրենց արուեստի կոչումին գիտակ ճշմարիտ տաղանդներ՝ Էքշեան, Ֆասուլիաճեան, Պէնկլեան, Մնակեան, Թրեանց, Արուսեակ եւայլն, որոնք Արեւելեան Թատրոնի բեմին վրայ հրաշքներ կը գործեն :

Էքշեան քիչ ժամանակի մէջ կը տիրանայ ճարտար դերասանի համբաւին եւ կը յաջողի յաղթանակի պսակ մը հիւսել Ռոպերտ աւազակապետին դերով : Երբ ձմեռուան եղանակի ներկայացումները կը սկսին Էքշեան անսահման ժողովրդականութիւն կը շահի, իր անունը ընդհանուր խանդավառութեան առարկայ կը դառնայ : Այդ շրջանին իրեն խաղընկեր Արուսեակի հետ կը հասնին այնպիսի բարձրութեան մը ուր քիչեր հասած են արեւմտահայ Թատրոնի պատմութեան մէջ :

Ահա թէ ինչ կը գրէ Շարասան Էքշեանի արուեստին մասին, իր «Թրքահայ բեմը եւ իր գործիչները» հատորին մէջ.

— « Էքշեանի դերերը ընդհանրապէս մարդկային հոգիի չափազանցութեանց ներկայացումն էին . սակայն ինք շատ լաւ գիտէր զանոնք կատարել բնականութեան ճշգրիտ սահմաններու մէջ : Սրտի փոթորիկներու, կիրքերու կամ անպարփակելի սիրոյ, վշտի արտայայտութեանց անկեղծ թարգման, ներդաշնակ քաղցրախառնում մը ընել կը յաջողէր բեմական արուեստին էն նրբամասն պահանջներուն ու իր ինքնեկ ստեղծագործութեանց միջեւ եւ այդպէսով կը ներկայանար իբր կատարեալ արուեստագէտ» :

Էքշեան դիւցազներգակ դերասան մըն է եղած եւ միակ արեւմտահայ դերասանը՝ որ մնացած է մինչեւ վերջը միեւնոյն սեռին մէջ : Իր ներկայացուցած գլխաւոր դերերն են եղած՝ Ռոպերտ աւազակապետ, Արխտատէմ, Անճէլօ Մալիբիէռի, Հայկ դիւցազն, Վարդան Մամիկոնեան, Լեւոն Զ., Սանատրուկ եւն. :

1861ին Արեւելեան Թատրոնի յաջողութիւնը իր գագաթնակէտին կը հասնի : Սակայն դժբախտաբար, կռիւ մը կը ծագի վարչութեան եւ դերասանական կազմին միջեւ, կռիւ մը՝ որ կը նսեմացնէ Թատերախումբին շքեղ փայլը : Այդ վէճերուն հետեւանքով, աղքատներու ի նպաստ ներկայացում մը կիսկատար կը մնայ, վարագոյրը չի բարձրանար, խուճապ յառաջ կու գայ սրահին մէջ, եւ այսպէս Արեւելեան Թատրոնի գեղեցիկ գործը վերջ կը գտնէ եւ դերասանները կը ցրուին :

Էքշեան թէեւ դիւրագրգիռ, նոյնքան ալ ձեռներէց եւ ինքնավստահ մարդ մըն է եղած : Առանց յուսահատելու, կը յաջողի քիչ ատենէն իր գլուխը հաւաքել Արեւելեան Թատրոնի ցրուած դերասաններուն մեծամասնութիւնը եւ խումբ մը կազմելով կը մեկնի Զմիւռնիա (1762) : Արեւելեան Թատրոնի խաղացանկը մեծ ոգեւորութեամբ կը ներկայացուի Զմիւռնիոյ մէջ : Էքշեան հոն ալ ճշմարտօրէն կը նուիրագործէ Կ. Պոլսոյ մէջ վայելած իր տաղանդաւոր արուեստագէտի համբաւը :

Այս խումբն ալ թէեւ մեծ յաջողութիւն կ'ունենայ, սակայն, աւաղ, դերասաններուն մէջ ըսի – ըսաւները ծայր կու տան, կռիւները կը սկսին, խումբը կը քայքայուի եւ դերասաններէն ոմանք հոս ու հոն պարտքի տակ մնալով, անպատմելի թշուառութեամբ կը վերադառնան Պոլիս :

Ասոր վրայ, Ստեփան Էքշեան վերջնապէս հրաժեշտ տալով բեմին, ժամանակէն շատ առաջ նահանջ մը կը կատարէ եւ կը նետուի առեւտուրի ասպարէզը : Երբ բարեկամներ կը քննադատեն զինքը, Էքշեան կը յայտարարէ թէ իր առած քայլը փախուստ մը չէր բեմէն, այլ հարկադրեալ նահանջ մը : Սակայն իր քաշուելէն վերջ, բոլորովին ալ անտարբեր չի մնար դէպի բեմական շարժումը եւ երբ որեւէ ազգային նպաստի ներկայացման համար կը խնդրուի իր մասնակցութիւնը, ամէն անգամուն ալ սիրայօժար ընդառաջ կ'երթայ ու կը մասնակցի :

Էքշեան Պետրոս Ադամեանի առաջին վարպետներէն մին է եղած : Տարիներ վերջը, մեծ ողբերգուին դագաղին առջեւ, ինքն ալ աղբեկ մազերով բայց տակաւին առոյգ ու կորովի, յուզիչ դամբանական մը կը կարդայ :

Ու այդ դամբանականին մէջ, Էքշեան իր անժամանակ նահանջին մասին ալ խօսելով, դառնութեամբ կ'արտասուէ ...

Մեռած է 1901ին, Կ. Պոլիս :

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

ՏԷՐ ԶՕՐ

★

« Ազդակ »ի աշխատակից մը իր տպաւորութիւնները հրատարակելով Սուրիոյ հայաշատ քաղաքներու մասին, հետեւեալ ձեւով կը նկարագրէ Տէր Զօրի ներկայ վիճակը. —

Ամէն սրտցաւ Հայու ականջին շատ խորթ հնչող անուն մըն է, Մեծ Եղեռնի միջոցին բազմահազար անմեղ Հայերու սպանդանոցը դառնալուն համար, սակայն երբ մարդ տարիներով հոն ապրի եւ ժողովուրդի հետ շփման մէջ գտնուի, այդ անախորժ տպաւորութիւնը հետզհետէ կը ջնջուի եւ կը սկսի աւելի բարեացակամ վերաբերում ունենալ : Տեղին ժողովուրդը հակառակ իր քիչ մը վայրենի կերպարանքին, Հայերու հանդէպ չէ եղած այնքան անգութ, որքան կը կարծուէր : Բնականէն հիւրասէր ժողովուրդ մը, իր ասպնջականութիւնը չէ զլացած ոչ մէկ օտարի, լայնօրէն բանալով իր դուռը, երկար տարիներ իբրեւ հովանաւոր պահած իր գիրկին մէջ եւ ապահոված անոր կեանքը :

Կարելի է հանդիպիլ բազմաթիւ Հայերու, որոնք իրենց ֆիզիքական գոյութիւնը պահած են, շնորհիւ տեղացիներու այս բարի սովորութեան : Ամբողջ Սուրիոյ մէջ 5րդ տեղը գրաւող այս քաղաքը առեւտուրի գլխաւոր մէկ կեդրոնն է : Կարգ մը Հայեր վաղուց հոս հաստատուած են, նոյնիսկ տարագրութենէն առաջ, բայց անոնք իրենց լեզուն կորսնցուցած են, պահելով հանդերձ իրենց կրօնի աւանդութիւնները :

Այժմ 60 հայ ընտանիքներ միայն մնացած են, մինչ 8–10 տարի առաջ աւելի քան հարիւր ընտանիքներ կային : Ասոնք կը պահեն իրենց ազգ. ուրոյն դիմագիծը շնորհիւ իրենց ճարպիկութեան եւ տեղացիներու հետ մշակած սերտ յարաբերութեան :

Ժողովուրդին տնտեսական վիճակը առհասարակ լաւ է : Մեծ մասով արհեստաւորներ եւ մանր առեւտրականներ են շատ սիրուած՝ տեղացիներու կողմէ :

Ունին ազգ. վարժարան մը 70 աշակերտներով, ուսուցչական կազմը կը բաղկանայ մէկ ուսուցիչէ եւ երկու օրիորդներէ, »Մուարիֆի» տրամադրած արաբերէնի ուսուցիչէն զատ :

Հ. Մ. Ը. Մ.ը ունի երկրորդական խումբ մը :

Եկեղեցին կառուցուած է քաղաքի կեդրոն թաղամասերէն մէկուն մէջ, իսկ հայ քահանան ոչ միայն այս քաղաքի, այլ եւ Ռաքքայի Հայոց հոգեւոր պէտքերուն ալ գոհացում կու տայ պարբերական այցելութիւններով :

Դպրոցը ինքնաբաւ չէ, աշակերտներէն գանձուած թոշակը չի բաւեր պիւտճէն հաւասարակշռելու : Ամէն տարուան գոյացած բացը կը գոցուի Ուսումն. Խորհուրդի կողմէ :

Տէր Զօրի օդն ու ջուրը սքանչելի են, Եփրատի ջուրը լաւագոյն ըմպելին է, զոր ժողովուրդը կը գործածէ իր ամէն պէտքերուն համար, այդ պատճառաւ ալ առողջ եւ կայտառ է :

Կանանչեղէնը խիստ դիւրամատչելի գիներով կը ծախուի, իսկ պանիր, կաթ, մածուն եւ իւղը այնքան առատ եւ աժան են որ ուրիշ քաղաքներէ կու գան իրենց պարէնը ապահովելու համար :

ՅՈՅՆԵՐՈՒ ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔԸ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՀՕՄ-ԻՆ

★

Ինչպէս գրած էինք, Յունաստանի վերջին երկրաշարժին առթիւ Հ. Յ. Դ. Ամերիկայի Կեդր. Կոմիտէն եւ Հայ Օգնութեան Միութեան Կեդրոնական վարչութիւնը 500ական տոլարի գումարներ ղրկած էին հելլէն Նպաստամատոյցին Նիւ Եորքի կեդրոնին :

Վերոյիշեալ Մարմինը — «Յոնիական Կղզիներու Նպաստի Հիմնադրամ » — Կեդրոնական Կոմիտէին ղրկած է հետեւեալ նամակը, սեպտեմբեր 16 թուականով եւ Հիւս. եւ Հարաւային Ամերիկաներու թեմին առաջնորդին ստորագրութեամբ .

— « Երախտապարտ ենք Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան, ինչպէս նաեւ անոր օժանդակ Հայ Օգնութեան Միութեան այն առատաձեռն նպաստին համար, զոր ղրկած էին անոնք Յոնիական կղզիներու վերջին երկրաշարժին աղետեալներուն համար նշանակուած նպաստամատոյցին :

Շատ զգածուած ենք այն ազնիւ ու եղբայրական զգացումներէն, որոնք կը յայտնուին ձեր սեպտեմբեր 9ի նամակին մէջ :

Ձեր բառերուն, ձեր մտածումներուն եւ ձեր հոգածութեան մէջ, Յոյն ժողովուրդը պիտի գտնէ յոյս, մխիթարութիւն ու կորով, այն գիտակցութեամբ թէ մեր նեղ օրերուն, մեր հայ եղբայրներուն սիրտը բաց է մեզի համար : Ու նաեւ այն գիտակցութեամբ թէ դժբախտութեան ատեն, մեր հաւատարիմ բարեկամները — Հայերը — իրենց կարելին կ'ընեն մեր ցաւերը մեղմացնելու համար :

Կը վստահացնենք ձեզ թէ յոյն ժողովուրդը յաւէտ պիտի յիշէ այս ինքնաբուխ օժանդակութիւնը եւ այն ջանքերը, զորս ձեր կազմակերպութիւնը եւ հայ ժողովուրդը ի գործ կը դնեն օգնութիւն փութացնելու համար :

Ամենակալն Աստուած օրհնէ ձեզ եւ առողջութիւն պարգեւէ ձեզի, որպէսզի շարունակէք ձեր քրիստոնէաշունչ գործը. — Մնամ աղօթարար ՄԻԽԱՅԷԼ ԱՐՔ.

ՍԷՈՒՏԻ ԱՐԱԲԻՈՅ վեհապետը առաջին դահլիճը կազմեց վարչապետ նշանակելով իր անդրանիկ որդին, իշխան Սէուտ : Ո եւէ նախարար իրաւունք չունի որ եւ է կարգադրութիւն ընելու առանց վարչապետին հաւանութեան : Դահլիճը նիստ պիտի գումարէ ամէն ամիս, բացառիկ պարագաներու մէջ ալ՝ առանձին : Իր յիսնամեայ գործունէութեան ընթացքին առաջին անգամ է որ Իպնը Սէուտ դահլիճի մը կը յանձնէ իր իրաւասութեանց մէկ մասը :

Սէուտի Արաբիան Մ. Նահանգներուն եւ Անգլիոյ ուշադրութիւնը գրաւած է շնորհիւ իր հարուստ նաւթահորերուն : Իպնը Սէուտ, որ 73 տարեկան է, հզօր թագաւորութիւն մը հաստատեց երեսուն տարուան մէջ, գործելով նախ իբրեւ զօրավար, յետոյ իբրեւ դիւանագէտ : Ինք անդամալոյծ է եւ տարիներէ ի վեր նստած՝ անուաւոր կառքի մը մէջ : Երկիրը տարեկան երկու հարիւր միլիոն տոլար կը շահի քարիւղի հանքերուն շնորհիւ, բայց միշտ պարտքի տակ է : Կ'ըսուի թէ 25 միլիոն տոլարի փոխառութիւն մը պիտի կնքէ օտար սեղանաւորներու հետ, կարգ մը ծրագիրներ գործադրելու համար :

ԻՍՐԱՅԷԼԷՆ նաւ մը Օտեսա պիտի երթայ մօտերս, ածուխ փոխադրելու համար : Խ. Միութիւնն ալ նարինջ պիտի գնէ Իսրայէլէն :

ՅՈՆԻԱԿԱՆ ԿՂԶԻՆԵՐՈՒ 33.000 արկածեալները պիտի տեղաւորուին մինչեւ տարեվերջ : Քանդուած շէնքերուն թիւն է 12.000 :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (8)

Ո՞Վ ՍՊԱՆՆԵՑ

●

— Շատ ալ մեղադրելի չէ, ըսաւ Պ. Քոլմէն խնդալով : Երբեք տեսած չեմ այսքան աւերակոյտ :

— Օհ, չէ՞ք սիրեր հնութեան հրաշալիքները, Պիլ : Ուրեմն ինչո՞ւ համար հնախոյզի ասպարէզը ընտրած էք :

— Մի մեղադրէք զիս : Ցանցանքը խնամակալիս է : Գիտուն մըն է, մատենադարանի ճշմարիտ մուկ մը որ իր ամբողջ ժամանակը կ'անցնէ հողաթափերով, գիրքեր պրպտելով : Դժգոհ է որ իմ խառնուածքով աշակերտ մը ունի :

— Ծիծաղելի չէ՞ ենթադրուիլ արհեստի մը զոր չէք սիրեր ըսաւ Շէյլա Րէյլի :

— Կը սխալիք. երբեք չպարտադրեցին ինծի : Ծերուկը ինծի հարցուց թէ մասնաւոր փափաք մը ունի՞մ որեւէ գործի համար : Ոչ, պատասխանեցի : Այն ատեն որոշեց զիս հոս ղրկել քանի մը ամսուան համար :

— Ուրեմն, իրապէ՞ս չէք գիտեր թէ ինչ պիտի ընէք : Եւ սակայն անհրաժեշտ է նպատակ մը ունենալ կեանքի մէջ :

— Ահ, ես ալ գաղափար մը ունիմ. — Ոչ մէկ աշխատանք, ոսկիի մէջ լողալ եւ ինքնաշարժ քշել :

— Ինչ յիմարութիւն, բացագանչեց Օր. Րէյլի, բարկացած երեւոյթով մը :

— Գիտեմ որ արտառոց են տենչերս, պատասխանեց Պ. Քոլմէն զուարթօրէն : Եթէ ստիպուած եմ բանի մը կպչիլ, աշխատանքի տեսակը կարեւորութիւն չունի, կը բաւէ որ ամբողջ օրը գրասենեակի մը մէջ փակուած չըլլամ : Ասկէ զատ, խենդ կ'ըլլամ ճամբորդութեան համար :

Էհ լաւ, պատասխանեցի խնամակալիս, եւ ահաւասիկ հոս եմ :

— Եւ ով գիտէ ինչ խեղճուկրակ աշխատանք է ձեր ըրածը :

— Ոհ, ոչ, բացարձակապէս կը սխալիք, սիրելի բարեկամուհիս : Չկայ մէկը որ ինծի պէս «եալլա» աղաղակէ երբ որեւէ հնութիւն հանեն հողին տակէն : Յետոյ, լաւ գծագրութիւն գիտեմ : Դպրոցին մէջ իմ մասնագիտութիւնս էր գիր կեղծել : Առաջին կարգի դրամանենգ մը կրնայի ըլլալ, մնաց որ, ուշ չէ տակաւին : Եթէ սա քանի մը օրերը իմ ինքնաշարժովս ցեխարձակեմ ձեր վրայ, հանրակառքին անցած ատեն, պիտի տեսնէք թէ ինչ մեծ յաջողութիւն ձեռք բերած եմ իմ այս նոր ասպարէզիս մէջ :

Օր. Րէյլի պաղ կերպով պատասխանեց .

— Աւելի լաւ է ժամ առաջ ճամբայ ելլէք, փոխանակ այսպէս շաղակրատելու :

—Փառք Աստուծոյ, հիւրասիրութիւնն ալ սանկ կ'ըլլայ, անանկ չէ՞ Օր. Լիթըրէն :

— Վստահ եմ որ Օր. Լիթըրէն կ'ուզէ իր տեղը հասնիլ օր առաջ :

— Ամէն բանի մասին միշտ վստահ էք, սիրելի բարեկամուհիս :

Իմ ալ կարծիքս այդ էր. այս չարաճճի օրիորդը որեւէ բանի մասին տարակոյս չունէր :

— Կարծեմ ժամանակն է որ մեկնինք, Պ. Քոլմէն, ըսի :

— Հոգ մի ըներ, օրիորդ. ես պատրաստ եմ :

Օր. Րէյլի ձեռքը սեղմեցի եւ շնորհակալութիւն յայտնեցի, յետոյ ճամբայ ելանք :

— Շատ սիրուն է Տոքթ. Րէյլի աղջիկը, այնպէս չէ՞, Օրիորդ, բայց շատ կը սիրէ մարդոց հետ իյնալ :

Քաղաքը անցանք ինքնաշարժով եւ ապահետ մը բռնեցինք բանջարանոցներու մէջէն, խորդուբորդ կառքի անիւներէն ճեղքուած :

Կէս ժամ վերջ Պ. Քոլմէն մատով ցոյց տուաւ բլուր մը գետին մօտ. — Ահա, Թէլ Եարիմճան :

Աչքիս զարկին մանտրտիկ սեւ կերպարանքներ որոնք կ'երթեւեկէին մրջիւններու պէս : ”

Նոյն վայրկեանին ամէնը մէկ վար իջան վազելով զառիթափն ի վար :

— Դարձեալ օր մը վերջացաւ : Մայրամուտէն մէկ ժամ առաջ կը դադրեցնեն աշխատանքը :

Տունը շինուած էր գետէն քիչ մը հեռու :

Շարժանկարը աջ անկիւնը դառնալով մտաւ նեղ կամարի մը տակ : Հասած էինք :

Հաստատութեան զանազան մասերը կը շրջապատէին ուղղանկիւն ընդարձակ բակ մը : Նախապէս, տունը կը գտնուէր այդ բակին հարաւային կողմը, քանի մը յաւելուածական կառուցներով, արեւելեան կողմը : Արշաւախումբը շարունակած էր ուրիշներ շինել միւս կողմերուն վրայ : Նկատի առնելով այն կարեւորութիւնը որ պիտի ստանայ վայրերու դասաւորումը այս պատմութեան ընթացքին, անհրաժեշտ է գծել համառօտ յատակագիծը բնակարանին : Արշաւախումբին անդամներուն բոլոր սենեակները, ինչպէս եւ պատուհանները կը բացուին բակին վրայ, բացի հարաւային շէնքին սենեակներէն : Ասոնց պատուհաններն ալ դաշտին վրայ կը նային եւ պաշտպանուած են, երկաթէ ձողերով : Հարաւ. արեւմտեան անկիւնը սանդուղ մը կ'առաջնորդէր դէպի երկար տանիք մը շրջապատուած վանդակապատով մը՝ ամբողջ հարաւակողմին վրայ որ քիչ մը աւելի բարձր էր քան շէնքին մնացեալ մասը :

Շար.

ԻՏԱԼԻԱ ԿՈՒԶԷ ԵՏ ԱՌՆԵԼ Ա. ՇՐՋԱՆԸ ՔԱՌԱՆԴԱՄ ԺՈՂՈՎԷՆ ԱՌԱՋ

Իտալիոյ արտաքին նախարարութիւնը կը կարծէ թէ չորսերու խորհրդաժողով մը արդիւնք պիտի չունենայ, եթէ Անգլիա եւ Մ. Նահանգները նախապէս Իտալիոյ չյանձնեն Թրիէսթէի Ա. շրջանը: Նոյն պաշտօնատունը ռազմախաղ մը կը նկատէ Եուկոսլաւիոյ առաջարկը, ուշացնելու համար Ա. շրջանին Իտալիոյ յանձնումը: Այս առթիւ նորէն կ'առաջարկեն հանրաքուէ կատարել: «Եթէ Ա. շրջանը Իտալիոյ յանձնուի եւ հարաքուէ մը կատարուի, միայն այն ատեն օգտակար կրնայ ըլլալ Չորսերու ժողովը»:

Հռոմի պաշտօնական շրջանակները դիտել կուտան թէ «Եուկոսլաւիա փոխն ի փոխը դիւանագիտական ծանուցագիրներ կ'ուղղէ եւ ցոյցեր կը սարքէ փողոցներու մէջ, յուսալով թէ այդ մեթոտներէն մէկն ու մէկը կամ երկուքը միասին կրնան շփոթութիւն պատճառել Դաշնակիցներուն կամ միջազգային շրջանակի մէջ, եւ ինք կրնայ օգտուիլ: Այս մեթոտները չեն կրնար ազդել Իտալիոյ վրայ որ համոզում կառչած է իր իրաւունքներուն: Գալով դաշնակից կառավարութեանց, անոնք Ա. շրջանը Իտալիոյ յանձնելու որոշումէն առաջ լայնօրէն քննած են թէ օրինական կէտերը եւ թէ հաւանական հետեւանքները»: Նոյն շրջանակները անհետեթեթ կը գտնեն նախայարձակման մեղադրանքը:

× Լոնտոնի պաշտօնական շրջանակները համաձայն կը թուին Թիթոյի առաջարկին, միեւնոյն ատեն դիտել տալով թէ Ա. շրջանը Իտալիոյ յանձնելու որոշումը վերջնական է: Մասնագէտներ Սողոմոնի վճիռ կը նկատեն այս որոշումը, որ պիտի նպաստէ ուղղակի բանակցութեան մղելու Իտալիան եւ Եուկոսլաւիան:

Մ. Նահանգներուն մէջ ալ տրամադրութիւնները նպաստաւոր են: Կարգ մը զրոյցներու առթիւ, Ֆրանսայի արտաքին գործերու նախարարութիւնը յայտարարեց թէ միջնորդութեան առաջարկ չէ ստացած եւ միտք չունի միջնորդի դեր կատարելու: «Եթէ դիմում կատարուի, խնդիրը պիտի քննուի»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՈՂԱԳՈՐԾՆԵՐՈՒ ՑՈՅՑԸ վերջացաւ Բշ. օր, առանց կարեւոր միջադէպի: Ոստիկանութիւնը միջոցներ ձեռք առած էր, ճամբաները բանալու եւ երթեւեկը ապահովելու համար: Կարգ մը շրջաններու մէջ աճապին պատուարներ կանգնած էին, կառքերը կեցնելու համար, բայց դիմադրութիւն տեղի չունեցաւ, երբ շրջուն պահակները վերցուցին արգելքները: Ցոյցին կը մասնակցէին 18 նահանգներու գիւղացիները, զանազան ձեւերով: — Լանիէլի դահլիճը ծանր տագնապ մը պիտի անցընէ այս շաբթու, այս հարցին առթիւ:

ՑՈՒՆԱՍՏԱՆ պայմանագիր մը կնքեց Մ. Նահանգներուն հետ, անոր տրամադրութեան տակ դնելու համար օդանաւային եւ ծովային խարիսխներ, համաձայն Ատլանտեանի դաշինքին: Ամերիկան այս իրաւունքը պիտի վայելէ ցորչափ տեւէ Ատլանտեանի դաշինքը, — մինչեւ 1969: Պայմանագրին համաձայն ամերիկացի զինեալ պաշտօնէութիւն մըն ալ պիտի գտնուի Յունաստանի մէջ:

ԵՐԵՐԱՇԱՐԺԻ նոր ցնցումներ զգացուեցան Յոնիական կղզիներուն մէջ: Հարիւրաւոր խարխուլ տուներ փլան Արկոսթոլիի մէջ: Ցուրտը կը սաստկացնէ արկածեալներուն թշուառութիւնը:

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ քաղաքական յանձնախումբը Բշ. օր վերսկսաւ Մարոքի հարցին քննութիւնը: Սուրիոյ պատուիրակը, Ֆարիտ Զէյնէտտին, անկախութիւն պահանջեց, ըսելով թէ խնդիրը միայն Ֆրանսայի եւ Մարոքի չի պատկանիր, այլ Ֆրանսայի եւ տասնեւհինգ արաբ եւ ասիական երկիրներու: Այս առթիւ յիշեցուց թէ «Ազգաժողովին անդամները պարտաւոր են պատասխանատուութիւն ստանձնել, սկսելով Մ. Նահանգներէն»: Պատուիրակին ճառը, որ կը բաղկանար 60 էջերէ, կը ժխտէ այն կարծիքը թէ Մարոքի խնդիրը փակուած է Սուլթանին գահընկէցութեամբ:

ՔՈՐԷԱՅԻ հաշտութեան ժողովի մասին խորհրդակցութիւն մը առաջարկած էր Չինաստան, Փանմունժոմի մէջ: Մ. Նահանգները եւ իրենց դաշնակիցները հաւանութիւն յայտնեցին եւ պիտի խորհրդակցին Հոկտեմբեր 26ին:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ
ՀՈԿՏ. 31, ՇԱԲԱԹ ԳԻՇԵՐ

×

ԿՐԸՆՈԲԼԻ ՄԷՋ

Նոյ. 8ին: ՍԱՔՌԷ ՔԷՕՐԻ մէջ, ժամը 15ին:

Նախագահութեամբ ընկեր Հ. ՍԷՐԷՆ ԿԻՒԼԵԱՆԻ:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

ԱՆԻԷՌ ԳՈՒԱ ՔՈԼՈՄԲ.— Նոր Սերունդի դասաւանդութիւնները կը սկսին Չորեքշաբթի, 14 Հոկտ.:

Հայերէնի դասեր եւ երգչախումբի փորձեր՝ Չորեքշաբթի ժամը 20.30էն սկսեալ:

Պարի, թատերական եւ գեղարուեստական փորձերը՝ երկուշաբթի ժամը 20.30էն սկսեալ:

Պարբերաբար պիտի կազմակերպուին նաեւ դասախօսութիւններ եւ վիճաբանական հաւաքոյթներ:

Հաւաքավայր.—

149bis, Ave. d'Argenteuil, Asnières.

Այն բոլոր ծնողները որոնք կը փափաքին իրենց զաւակները արձանագրել Նոր Սերունդի շարքերուն մէջ՝ կրնան դիմել վերոյիշեալ հասցէին, չորեքշաբթի երեկոները:

ՀԱՃԸՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՇԱՍ.— Հաճընի Հայր. ընդհ. միութիւնը «Արծուերոյն Հաճընի» հերոսամարտի 33րդ տարեդարձը կը տօնէ մեծ շուքով, այս կիրակի օր: Վիէննէն Հ. Ցովսէփ վրդ. Լեւոնեան հոգեհանգստեան հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցանէ 8000 անթաղ նահատակներու խնկելի յիշատակին:

Օրուան բանախօս է Հ. ԱՐԱՄ ՄՈՒՇԵԱՆ

Երգ եւ արտասանութիւններ: Մատաղի օրհնութիւն: Սիրով կը հրաւիրուի քաղաքին եւ շրջանի հայութիւնը:

Վարչութիւն

ՍԵԲ. ՄՈՒՐԱՏ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑԸ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր գործօն. պատուոյ անդամները և հայրենակիցները 18 Հոկտ. կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ չորսին, ուր որ լա Տէֆանս, Խըրիմեան վարժարանի սրահը: (Կնիք)

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ.— Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.-ի ամենամեայ պարահանդէսը, 27 Նոյ. շաբաթ երեկոյ, Ալհամպրայի մէջ:

Մանրամասնութիւնները առանձին յայտարարութեամբ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Մարիամ Մելքոնեան, Այրի Տիկին Անգինէ Մինաս Մելքոնեան (ծնեալ Զարիֆեան) եւ բոլոր պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին իրենց ողբացեալ զաւկին եւ ամուսնոյն՝

Պ. ՄԻՆԱՍ ՄԵԼՔՈՆԵԱՆԻ

մահուան առթիւ, որ տեղի ունեցաւ Հոկտեմբեր վեցին, յետ անողոք եւ կարճատեւ հիւանդութեան, 44 տարեկան հասակին, իր բնակարանին մէջ, 33 ռիւ Հայկ Դպիրեան, Պանեէօ:

Ի ՊԱՏԻՒ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

ԼԻՈՆԻ Ազգ. Միութեան Կեդր. վարչութիւնը որոշած է սեղան մը սարքել ի պատիւ Արեւմտեան Եւրոպայի կաթող. պատուիրակ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեանի, Հոկտեմբեր 25ին, կիրակի օր:

Անոնք որ կը փափաքին սեղանակից ըլլալ, թող հաճին արձանագրուիլ եկեղեցւոյ խորհրդարանը մինչեւ 20 Հոկտեմբեր, ամէն օր ժամը 16–19:

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ ԴՊՐՈՑԻ

ՎԻԷՆ.— Կ. Խաչի վարչութիւնը ուրախութեամբ կը ծանուցանէ Փասքալի շըրջանի դպրոցին վերաբացումը, Հոկտեմբեր 14ին ուսուցչութեամբ Տիկին Ալիս Մանուկեանի, շնորհիւ ընկերուհի Այանեանի, որ այս տարի եւս սիրայօժար տրամադրած է իր խոհանոցը: Դասաւանդութիւնները չորեքշաբթի եւ շաբաթ օրերը, իրիկուան ժամը 7ին:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ, Ե. գիրք, Բ. տպագրութիւն (բարեփոխուած): Քրիստոնեայ Արշակունիներէն մինչեւ Բագրատունեաց հարստութեան անկումը: Գրեց՝ Արմէն Մարաշլեան (ԱրմէնԱնոյշ): Հրատ. Բերիոյ Ուսումն. Խորհուրդի: Գին 300 սուր. դահեկան:

ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ Զ. գիրք, Բ. տպագրութիւն, կիլիկեան շրջանէն մինչեւ մեր օրերը: Նոյն հեղինակէն: Հալէպ, 1953: Գին 350 սուր. դահեկան: Հասցէ.— Սամուէլ Քայնաքեան, Պ. Փ. 133, Հալէպ, Սիրի:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

■

Հ. Յ. Դ. ԵԳԻՊՏԱՑԻ կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր խումբերու անդամները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 20.30ին, Սոսիէթէ Սավանթին մէջ:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը ճիշդ 21ին, Ազգ. Տան մէջ: Կը խօսի Պ. Ա. ՋՈՊԱՆԵԱՆ: Նիւթը՝ «Հայ ազգի բաժինը աշխարհի քաղաքակրթութեան մէջ»: Հայերէնի դասերը 8էն 9: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները՝ այս հինգշաբթի ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին, 101 Ավընիւ Սաքսի սրճարանը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները այս շաբաթ ժամը 16ին Քափէ Բէժան:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի քաղաքի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս չորեքշաբթի ժամը 3ին, Ահարոնեան ակումբը: Կարեւոր օրակարգ:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Ֆ. Կապ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, ընկեր. Վ. Յովհաննէսեանի բնակարանը:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris.

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél. : PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ .
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. Վեցամսեայ 1300
Արտասահման՝ տարեկան 3000 ֆր. : ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 15 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
JEUDI 15 OCTOBRE 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻԻ 7193 | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 9ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻԻ 2604

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԵՆՔ ՄԵԶԻ

Երկու բացառիկ հանդէսներ ոգեւորութիւն ստեղծեցին անցեալ ուրբաթ օր :

Առաջին՝ հայկական արուեստի թանգարանին բացումը, ի ներկայութեան Հանրապետութեան Նախագահին :

Երկրորդ՝ ճաշ մը ի պատիւ տնտեսական նախարար Պ. Պերնար Լաֆէի, նախաձեռնութեամբ Ֆրանքօ-Հայկական Ակումբին :

Երկուքն ալ նոր ձեռնարկներ են, եւ կրնան մեծապէս նպաստել Ֆրանքօ-Հայկական յարաբերութեանց զարգացման, եթէ հաստատուն հիմերու վրայ դրուին :

Արուեստի Թանգարանը երկար ժամանակի եւ աշխատանքի կը կարօտի, արդարացնելու համար իր անունը :

Զմոռնանք որ Փարիզ կը գտնուինք :

Որ եւ է ցուցադրութիւն, ինչքան ալ համեստ ըլլայ, ամէն բանէ առաջ կը պահանջէ հմտութիւն, մասնագիտութիւն, յարատեւ պրպտումներ : Եւ մանաւանդ լրջութիւն :

Արուեստներու եւ հնագիտական հարստութեանց այս ոստանին մէջ դժուար է աչքեր շլացնել, պատմական թուականներ նշանակելով այս կամ այն առարկային վրայ :

Գիտենք որ պատահարար ձեռնարկուեցաւ այս գործին, եկեղեցւոյ մէկ անկիւնը : Այդ օրէն ի վեր, «հիմնադիր»ի, «նախագահ»ի եւն. անուններ ալ կ'երեւան, չուայլաբան ծանուցումներով, այցետոմսերով եւ լրագրական հրատարակութիւններով :

Ա՛յս ալ մեր գաղութին անտիրութեան հետեւանքներէն մէկն է :

Տարրական տրամաբանութիւնը կը պահանջէր գործը կազմակերպել իբրեւ համազգային ձեռնարկ, յանձնելով ընտրովի վարչութեան մը :

Զափազանց եռանդը եւ ստոստուն չարժուձեւերը բաւական չեն, վարելու համար այս տեսակ հաստատութիւն մը :

Ականաւոր դէմքերու բարեացակամ ժպիտներն ալ անպատճառ գնահատում չեն նշանակեր :

Փորձառու աչք մը երբեմն հեգնութիւն պիտի տեսնէր այդ ժպիտներուն մէջ :

Թերեւս ուրբաթ օրուան արտակարգ իրարանցումն ալ նոյն տպաւորութիւնը ձգեց :

Տակաւին չսորվեցանք թէ իրաւունք չունինք մեր տան պէս վարուելու ամէն տեղ : Եւ օրուան բոլոր ժամերուն :

Ի՞նչ կը նշանակէ Հանրապետութեան Նախագահին կամ Նախարարի մը թեւը մտնել, ծեքծեքուն շարժուձեւերով, հրահանգներ տալ արարողապետին : Եւ կամ թուղթ մը սահեցնել բարձր պաշտօնատարի մը ձեռքը ...

Դեռ չենք խօսիր դասակարգային բաժանումներու, քմահաճ ներկայացումներու եւ ուրիշ տնավարի մարզանքներու մասին, որոնք նոյնպէս հետեւանք են անտիրութեան :

Գալով Ֆրանքօ-Հայկական Ակումբի կոչունքին, յայտնի էր որ կազմակերպիչները ամէն զոհողութիւն եւ յոգնութիւն յանձն առած էին, պատշաճ ընդունելութիւն մը սարքելու համար :

Իրենք ալ կ'ընդունէին մէկ-երկու վրիպումներ, զանոնք վերագրելով անակնկալ պարագաներու :

Երկու հանդէսներուն առթիւ ալ, երբեք տրամադրութիւն չունինք դիւրագրգռութիւններ վիրաւորելու :

Առանց այս երկուքին վրայ ծանրանալու, անհրաժեշտ է երբեմն ամփոփուիլ եւ խօսիլ մենք մեզի : Գլուխ գլխի : Մեր իսկ բարիքին համար :

Օտարը յաճախ իր տպաւորութիւնը կը յայտնէ լռութեամբ, որ շատ աւելի պերճախօս է քան սաստ մը :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄՈՍԿՈՒԱ ԿԸ ՄԻՋԱՄՏԷ ԹՐԻԷՍԹԷԻ ՎԷՃԻՆ

ԱՅՍ ԱՌԹԻՒ ԲԱՆԱՁԵՒ ՄԸ ՅԱՆՁՆԵԹ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ

Ինչպէս գրած էինք, Խ. Միութիւնը բողոքագիր մը ուղղած էր Թրիէսթէի վէճին առթիւ, ծանրապէս ամբաստանելով Անգլիան եւ Մ. Նահանգները :

Հոկտեմբեր 13ին, Ազգաժողովին խորհրդային պատուիրակը, Վիշինսկի բանաձեւ մը ներկայացուց Ապահովութեան Խորհուրդին, առաջարկելով ամբողջական քննութեան մը ենթարկել Թրիէսթէի խնդիրը : Այս առաջարկին վրայ, Ապահովութեան Խորհուրդը նիստի հրաւիրուած է այսօր, հինգշաբթի : Մոսկուայի բանաձեւը կ'առաջարկէ .—

1. Թրիէսթէի Ազատ Երկրամասին կառավարիչ նշանակել Մոսկուայի զուիցերիական նախկին դեսպանը, գնդ. Հերման Ֆլուքիկէր, համաձայն Իտալիոյ հաշտութեան դաշնագրին որ կը տրամադրէ միջազգայնացնել այդ շրջանը :

2. Գործադրել առժամեայ կարգուսարքը :

3. Տեւական կարգուսարք մը հաստատել, կառավարիչին անուանումէն երեք ամիս վերջը :

Խ. Միութիւնը այս առթիւ ալ կը մեղադրէ թէ Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն վերջին որոշումը — Իտալիոյ յանձնել Ա. շրջանը — կրկին կը լարէ Իտալիոյ եւ Եուկոսլաւիոյ յարաբերութիւնները, ըսպառնալով Եւրոպայի այդ շրջանին խաղաղութեան եւ ապահովութեան : Կ'ըսէ նաեւ թէ արեւմտեան պետութիւնները խախտած են Իտալիոյ հաշտութեան դաշնագիրը, «Թրիէսթէի շրջանը վերածելով օտար ռազմական եւ նաւային ապօրէն խարիսխի մը » :

Հինգ Մեծերը վերջին անգամ Թրիէսթէի կառավարիչ մը նշանակելու խնդիրը քննեցին 1949 փետրուարին, բայց համաձայնութիւն չգոյացաւ : Այն ատեն արեւմտեան պետութիւնները ծանուցին թէ Իտալիա պիտի վերադարձնեն ազատ շրջանը : Իրագէկներ կը կարծեն թէ այժմ շատ աւելի դժուար է համաձայնիլ կառավարիչի մը նշանակման մասին :

Ազգաժողովի շրջանակներուն մէջ կը կարծեն թէ Խ. Միութիւնը այս միջամտութիւնը կատարելով կ'ուզէ խորհրդային փարախը վերադարձնել Եուկոսլաւիան : Իտալիոյ մէջ հանդարտութեամբ ընդունած են Մոսկուայի ձեռնարկը, եւ միշտ կը սպասեն որ արեւմտեան Դաշնակիցները օր առաջ իրենց յանձնեն Թրիէսթէի Ա. շրջանը : Պաշտօնական շրջանակներու մէջ կը կարծեն թէ Անգլիա եւ Մ. Նահանգները պիտի յարգեն իրենց խոստումը :

Եուկոսլաւիոյ արտաքին նախարարը, Պ. Փոփովիչ, որ Նիւ Եորք կը գտնուի, Պ. Տըլըսի հետ տեսակցելէ վերջ յայտարարեց թէ իրենք երբեք պատասխանատու չեն Խ. Միութեան ձեռնարկին ժխտական հետեւանքներուն : Իրենց համոզումով, չէզոքարար եւ ազդու ձեւ մըն է Թիթոյի առաջարկը, — քառանդամ ժողով մը գումարել, կարգադրելու համար Թրիէսթէի խնդիրը : Փոփովիչ այս առթիւ ալ ազդարարեց թէ Եուկոսլաւիա «բոլոր միջոցներով պիտի դիմադրէ» անգլեւամերիկեան որոշումին գործադրութեան :

ՄԱՐՈՔԻ խնդիրը նորէն արծարծուեցաւ Ազգաժողովի Քաղաք. յանձնախումբին մէջ : Մ. Նահանգներու պատուիրակը, Ք. Լաճ, յայտարարեց թէ համաձայն է ինքնավարութեան, բայց Ազգաժողովը իրաւունք չունի միջամտելու : Իր կարծիքով, Մարոքի կացութիւնը վտանգ չըսպառնար միջազգային խաղաղութեան : Այս առթիւ յիշեց 1776 ամերիկեան յեղափոխութիւնը, երբ պարզ գաղթավայրեր ազատութիւն ստացան, թօթափելով բրիտանական տիրապետութիւնը : Եզրակացնելով, բացատրեց թէ Քաղաք. յանձնաժողովը փոխանակ բանաձեւեր քուէարկելու անկախութեան համար, աւելի լաւ կ'ընէ որ օգնէ, որպէսզի Ֆրանսա եւ Մարոք աւելի սերտօրէն գործակցին, ինքնավարութիւնը իրականացնելու համար :

ԱՆԳԱՐԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ Մ. Նահանգներու մէկ զեկոյցին համաձայն, յառաջիկայ Գշ. օր Թուրքիոյ պիտի վերադարձուի Ալեքսանտրէթի նաւահանգիստը (Իսքէնտէրուն) : Ամրապէս տեղաւորուելով այս ռազմական դիրքին մէջ, արեւելեան Միջերկրականի ափերուն վրայ, Թուրքիա եւ Ատլանտեանի դաշնակիցները կը յուսան նորոգութեանց եւ պարենաւորման յառաջացեալ խարիսխ մը ունենալ այդ շրջանին մէջ :

ԵՐԵՔ ՄԵԾԵՐՈՒ ԲԱՑԱՌԻԿ ԺՈՂՈՎԸ

ՎԱՂԸ, ՈՒՐԲԱԹ, ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն արտաքին նախարարները որոշեցին բացառիկ ժողով մը գումարել վաղը, ուրբաթ, Լոնտոնի մէջ, քննելու համար միջազգային կացութիւնը : Մ. Նահանգներու ներկայացուցիչը, Պ. Տըլըս, օդանաւով հասած պիտի ըլլար երէկ, եւ պիտի մնայ երկու երեք օր :

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, օրակարգին վրայ կը գտնուին հետեւեալ խնդիրները, — Դաշնակիցներու եւ Խ. Միութեան միջեւ փոխանակուած ծանուցագիրները՝ Աւստրիոյ եւ Գերմանիոյ մասին. — Եւրոպայի պաշտպանութեան խնդիրը եւ ուրիշ եւրոպական հարցեր. — Թրիէսթէ. — Ծայր. Արեւելքի վերաբերեալ խնդիրներ, մասնաւորապէս Քորէա եւ Հնդկաչին. — Չորսերու խորհրդաժողովը :

Ամէնքն ալ կ'ընդունին Թրիէսթէի կացութեան ծանրութիւնը : Ապացոյց՝ Պելկրատի մէջ կատարուած դղրդագին ցոյցերը, մէկ ժամուան տեսակցութիւն մը՝ Տըլըսի եւ Փոփովիչի միջեւ եւ ուրիշ պարագաներ : Եուկոսլաւիոյ արտաքին նախարարը բացատրած է իր ամերիկեան պաշտօնակցին թէ Թրիէսթէի մէկ մասին Իտալիոյ յանձնումը պիտի խախտէ Իտալիոյ անկախութիւնը, շատ վտանգաւոր նախընթաց մը ստեղծելով :

Լոնտոնի մէջ պիտի քննուի Թիթոյի վերջին առաջարկը (քառանդամ ժողով) : Լոնտոնի խորհրդակցութեան առթիւ հրատարակուած պաշտօնական զեկոյցը կ'ըսէ թէ Պ. Իտըն իր պաշտօնը վերստանձնած ատեն հրաւէր մը ուղղեց Պ. Ֆ. Տըլըսի եւ Պ. Ժորժ Պիտոյի, որպէսզի Լոնտոն հանդիպին հոկտեմբեր 15ին քննելու համար հասարակաց խնդիրներ : Միւս երկու նախարարները ընդունած են այս հրաւէրը եւ համաձայնած են հոկտեմբեր 16ին սկսիլ խորհրդակցութիւնները որոնք մօտ երկու օր պիտի տեւեն : Այս հանդիպումը մաս կը կազմէ երեք նախարարներուն պարբերական խորհրդակցութեանց : Վերջինը տեղի ունեցաւ անցեալ յուլիսին, Ուաշինկթընի մէջ :

× Այս նոր ժողովին լուրը մեծ գարմանք պատճառեց արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ, քանի որ իրենց հետ ալ կապ ունի օրակարգը : Պաշտօնական շրջանակները չեն հաւատար թէ իրենք ալ պիտի հրաւիրուին, բայց կը յուսան դիտող մը ղրկել, գերմանական հարցին քննութեան ատեն : Զարմանքին հետ, որոշ մտահոգութիւն ալ կը տիրէ Գերմանիոյ մէջ : Հաւատեսներ կը կարծեն թէ Երեք Մեծերը Տօքթ. Ատընաուըրի կարծիքն ալ պիտի առնեն, Խ. Միութեան վերջին ծանուցագրին պատասխանելէ առաջ :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

★

« ԱՐԵՒԵԼՔԻՑ ԼՈՅՍ Է ԾԱԳՈՒՄ »

Մինչ այստեղ հետզհետէ կը ցամքին խանդավառութեան աղբիւրները, տպագրական մեքենան անընդհատ կը բանի անդին, Միջին Արեւելքի մէջ :

Յարատեւ աշխատանք՝ Լիբանանի ափերէն մինչեւ Իրան :

Ամէն օր նոր գիրքե՛ր կը հասնին Փարիզ, առանց հաշուելու պարբերական հրատարակութիւնները :

Ահաւասիկ Հայոց պատմութեան դասագիրքերու նոր շարք մը, կազմուած՝ ուսուցիչ - բանաստեղծ Արմէն Մարաշլեանի կողմէ (Արմէն Անոյշ) : Հրատարակութիւն Բերիոյ թեմին Ուսումն. խորհուրդին :

Ծանօթ շարքի մը վերջին երկու հատորները են (Ե. եւ Զ. գիրք), բարեփոխուած երկրորդ տպագրութեամբ :

« Յուսաբեր » ընկերակցութիւնը խորենացիէն վերջ, սկսած է հրատարակել Փաւստոս Բիւզանդի Հայոց պատմութիւնը, դարձեալ Ստեփան Մալխասեանի նեքածութեամբ եւ թարգմանութեամբ :

Ինչպէս առաջինը, այս ալ նախ իբրեւ թերթօն կը հրատարակուի «Յուսաբեր»ի մէջ, եւ անմիջապէս գրքի պիտի վերածուի, խնամեալ տպագրութեամբ :

Այս առթիւ կ'իմանամ թէ հետզհետէ պիտի հրատարակեն հին մատենագիրներու աշխարհաբար թարգմանութիւնները : Ձեռնարկ մը, որ արժանի է ջերմագին քաջալերութեան :

Փարիզի երբեք հայ գրավաճառները « Խորենացի » բերել տուած են եւ հետզհետէ կը սպառեն :

Շուտով լոյս կը տեսնեն ուրիշ գիրքեր : (Մէկը՝ Սողոմոն Թեհլիրեանի Յուշերը) :

« Յուսաբեր »ի հրատարակչական բաժինը կը ծանուցանէ թէ պատրաստ է արտասահմանէն ալ ապսպրանքներ ընդունելու, յանձն առնելով «400 էջնոց գիրք մը տպագրել մէկ ամսուան ընթացքին» : (Հայերէն թէ լատիներէն տառերով) :

Մենք Լոյս - Քաղաքին մէջ կ'ապրինք, բայց աղօտ եւ տժգոյն են հայկական լոյսերը :

Եթէ մեր պայմանները թոյլ չեն տար նոյն թափով արտադրել եւ արտածել, գոնէ զարկ տանք ներածման, նրագը վառ պահելու համար :

ՎԱՀԷ

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք հաւատարիմ բաժանորդէ մը (Փարիզ) 5000 Ֆր. :

Տիկ. Արշալոյս Նիկողոսեանէ իր զաւկին՝ Կարոյի նշանախօսութեան առթիւ 500 Ֆրանք :

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ մէջ վիճաբանութիւնները կը շարունակուին հողագործական տագնապի մասին : Գշ. օր 627 երեսփոխաններէն 521ը պահանջեցին ամբողջութեամբ քննել Ֆրանսայի հողագործութեան խնդիրը : Վիճաբանութենէն առաջ, ժողովը բանաձեւ մը քուէարկեց որ եղամտական եւ ուրիշ պաշտօնեաներ ազատ կը կացուցանէ արհեստին գաղտնապահութենէն, եթէ վկայութեան կանչուին խորհրդարանական յանձնաժողովի մը առջեւ : (Խնդիրը կապ ունի Հնդկաչինի դահեկաններու գայթակղութեան հետ) : Աւելի քան քսան երեսփոխաններ խօսք առած են, հողագործական հարցին քննութեան առթիւ : Հակառակ հողագործներու բողոքի ցոյցերուն, չի կարծուիր որ Լանիէլի դահլիճը տապալի :

ԱՆՈՒՂՂԱԿԻ Տուրքերը պիտի չաւելնան, համաձայն ելմտական նախարարին մէկ յայտարարութեան :

ՆՈՊԷԼԻ գրականութեան մրցանակը Չըրչիլի պիտի տրուի, համաձայն կարգ մը տեղեկութեանց :

ՏԷՐ ՎԱԶՐԻՆԱԿ

●

Անձնուէր եւ քաջ հովիւ մըն էր Վազրինակ աւագ քահանայ Տէր Մինասեան, որուն մահը կը գուժէր «Յառաջ», պատահաբար ձեռք անցած մահազդէ մը քաղելով. Եւ իր արժանիքներով աւելի քան քառասուն տարի մնաց պուլկարահայ գաղութի ամէնէն հոծ համայնքին, Ֆիլիպէի կամ Փլովտիւի եօթը հազար Հայերուն հոգեւոր հովիւը ։

Տէր Վազրինակ դիմացաւ աւելի քան քառասուն տարի, որովհետեւ իր դէմը ճակատ կազմած հակառակորդներ չունեցաւ։ Պատահօրէն լարուած հակառակորդներն անգամ ի վերջոյ սիրեցին ու յարգեցին զինքը։ Այս իրողութեան բերումով ալ ոչ մէկ կարեւոր վէճ կամ պայքար ստեղծուեցաւ իր անձին շուրջը։

Համեստ էր գլացումով, — փոքր նախակրթարանի մը մէջ կարգ մը դասեր միայն աւանդելու չափ համեստ։ Դպրապետի եւ ուսուցչի պաշտօնով ալ՝ Թուրքիայէն անցած էր Պուլկարիա, 1909ին, Սլիվէնի հայկական 50 – 60 տնուոր համայնքի եկեղեցիին ու դպրոցին մէջ պաշտօնավարելու համար։ Կուգար Պրուսայի գիւղերէն, կարծեմ Չէնկիլէրէն ։ Կարճ ժամանակ մը միայն կը մնայ հոն եւ տեղացի Հայուհիի մը հետ ամուսնանալով, կը ձեռնադրուի քահանայ։ Այնուհետեւ 1911ին կը հրաւիրուի պաշտօնավարել Ֆիլիպէի մէջ, իբրեւ համայնքի հոգեւոր հովիւներէն մէկը։ Կը փոխադրուէր հոն, մինչեւ իր կեանքի վերջը, ամբողջ 42 տարի հոն ալ մնալու համար։

Ծանչցայ զինք 1913ին, երբ Պալքանեան պատերազմի հետեւանքով, իբրեւ գաղթական, Թրակիայէն ապաստաներ էի Ֆիլիպէ, Էտիրնէէն եւ այլ քաղաքներէն փախստական հազարաւոր այլ Հայերու հետ։ Առաջին ծանօթութեանս իսկ խորապէս տպաւորեց զիս։ Տէր Վազրինակ, երիտասարդ դեռ այն ատեն, դուլ ու դադար չունեցաւ գաղթականներուն տանելի կեանք մը ապահովելու եւ իշխանութեանց մօտ անոնց գործերը դիւրացնելու համար։

Հետագային, երբ տարի մը ամբողջ պաշտօնավարեցի իբրեւ ուսուցիչ Ֆիլիպէի ազգ. վարժարանին, չփումս եղաւ գրեթէ ամենօրեայ իրեն հետ ։ Կը բնակէր եկեղեցիին կից տուն մը — ուր կը բնակէր նաեւ 1943ին, երբ վերջին անգամ տեսայ զինքը եւ հոն ալ ապահովաբար վախճանեցաւ — եւ մեր դրացնութիւնը յաճախ առիթ կը ստեղծէր, որ միասին ըլլայինք ։ Շատ օգտուած եմ իր հանրային փորձառութենէն եւ թելադրութիւններէն, իմ հանրային կեանքի սկզբնական շրջանին ։ Գաղափարակիցներ էինք եւ այս պարագան առաւել եւս կը շեշտէր իր խորհուրդներուն արժէքն ու անկեղծութիւնը ։ Այդ մէկ տարին բաւական եղաւ, որ ճանչնամ ընդհանրապէս պուլկարահայ գաղութի եւ մասնաւորապէս Ֆիլիպէի հայ համայնքի վատն ու բարին։

Այնուհետեւ մնացինք միշտ բարեկամ ։ Եւ ամէն անգամ որ առիթը ներկայանար արտասահմանէն Պուլկարիա երթալու, կ'այցելէի անպատճառ Ֆիլիպէ, շատ մը ընկերներու եւ բարեկամներու կարգին, սիրելի Տէր Վազրինակն ալ տեսնելու համար։ Ու կը խօսէինք անցեալ օրերէն, կը քրքրէինք հին յիշատակներն ու անոնց հետ մեր ընթացիկ հասարակական ցաւերը ։

Ինչպէս ըսի, վերջին հանդիպումս ունեցայ իրեն հետ 1943ին, պատերազմի օրերուն։ Ծերանալու վրայ էր, բայց միշտ կը պահէր իր կայտառութիւնը ։ Միշտ միեւնոյն մշտաշարժ ու արագաքայլ Տէր Վազրինակն էր։ Այցելեցի իրեն, իր տարաբախտ փեսին՝ գրագէտ Կարօ Ղազարոսեանի հետ։ Ժամերով խօսեցանք ։ Պատերազմը գէշ հոտեր կը բերէր Պուլկարիոյ համար, այդ օրերուն։ Անխուսափելի կը գտնէր ան Գերմանիոյ եւ Պուլկարիոյ պարտութիւնը։ Իսկ այդ պարագային, անխուսափելի կը գտնէր նաեւ Պուլկարիոյ գրաւումը Ռուսերու կողմէ ։ Պուլկարները, իբրեւ յուսահատական վերջին ելք, անձնատուր պիտի ըլլային բոլշեւիքներուն, որպէսզի նուազագոյն վնասով մը կարենային փակել իրենց պարտութեան հաշիւը։ Ուրեմն կը նախատեսնէր Պուլկարիոյ անխուսափելի բոլշեւիկացումը ։

Տէր Վազրինակ յոռետես էր։ Մտահոգութիւնները կնճիռներ կը խորացնէին ճակատին վրայ։ Կը վախնար որ նման բան մը կատարեալ աղէտ պիտի մատնէր պուլկարահայ գաղութը, ամբողջ պուլկար ժողովուրդի կողքին, անոր ալ պարտադրուած գերմանական — եւ հետեւաբար հակաբոլշեւիկեան — քաղաքականութեան հետեւանքով ։

Տարի մը հազիւ անցած իրականացան դժբախտաբար իր յոռետեսութիւնն ու վախերը։ Դեռ կարմիր բանակը Պուլկարիա չմտած — բայց Պուլկարիոյ սահմաններուն վրայ կեցած, պայթեցաւ ներքին համայնավար յեղափոխութիւնը 9 Սեպտեմբեր 1944ին եւ մէկ գիշերուան մէջ դարձաւ կացութեան միահեծան տէրը ։

Հետեւանքները արդէն հանրածանօթ պատմութիւն են։ Հազարաւոր հակաբոլշեւիկներ — պուլկար, հայ եւ այլազգի — իրենց կեանքերովը վճարեցին իրենց հակաբոլշեւիկեան « մեղքը » ։ Ձերբակալուեցան, խոշտանգուեցան եւ գնդակահարուեցան ։ Ուրիշ հազարաւորներ, որոնց կարգին եւ բազմաթիւ պուլկարահայ մտաւորականներ, աքսորուեցան անյայտ ուղղութիւններով, Պուլկարիոյ սահմաններէն դուրս, մինչեւ սիպերիական շըրջանները։ Աքսորականներուն մէջն էր նաեւ Տէր Հօր փեսան ։

Պուլկարիոյ գլխուն պայթած աննախընթաց աղէտը արդէն բոլորեց իններորդ տարին։ Եւ ինը տարի ամբողջ, շատերու կարգին, Տէր Վազրինակն ալ ապրեցաւ իր կեանքի ամէնէն տառապալից շրջանը։ Ոչ մէկ ուղղակի լուր ունէի իրմէ այս ինը տարիներու ընթացքին։ Ես ալ բնականաբար չէի գրեր իրեն։ Բայց ուղղակի լուրերու կամ գրելու հարկ ալ չկար երեւակայելու համար, թէ ինչ տաժանելի տարիներ եղան անոնք եւ ինչպէս տառապեցուցին դժբախտ Տէր Վազրինակը ։

Այդ տառապանքով ալ սպառած՝ փակեց ան իր աչքերը, Յուլիս 30ին, համատարած սուգի մատնելով ամբողջ պուլկարահայ գաղութը եւ յատկապէս Ֆիլիպէի հայկական մեծ համայնքը, որուն սիրուած հովիւն էր լուսահոգին ։

ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՆԵՐԳԱՂԹԻ ԲԱՑԱՌԻԿ ՕՐԷՆՔԸ

Բ.

Նախ քան օրէնքին տրամադրութեանց անցնիլը լաւ պիտի ըլլայ շեշտել այն կէտերը որոնցմով ան կը տարբերի 1948 — 1950ի «Տիսփլէյստ Փըրսընս Էքթ»էն ։

1.— Ներկայ օրէնքը կը կոչուի Տարագիրներու օրէնք 1953ի ։

2.— 1948ի օրէնքով կը թոյլատրուէին Ամերիկա գալ այն տարագիրները կամ անտունները, որոնք նախ 1945ին եւ ապա՝ 1949 Յունուար 1էն առաջ քշուած կամ փախած էին Սովետական Միութենէն եւ կամ անոր արբանեակ երկիրներէն եւ կը գտնուէին գրաւեալ երկիրներու մէջ — Գերմանիա, Աւստրիա եւ Իտալիա։ Ներկայ օրէնքը չի շեշտեր այդպիսի թուական մը։ Ոեւէ մէկը որ փախած է կոմունիստ երկիրներէ, խնդիր չէ թէ երբ, եւ սակայն տեղաւորուած չէ երկրի մը մէջ, ընդունելի պիտի ըլլայ ։

3.— Այս ձեռնարկը ունի զուտ Ամերիկեան հանգամանք, կապ չունի ոեւէ միջազգային կազմակերպութեան հետ ։ Նախորդ պարագային գործը դրուած էր միջազգային գետնի վրայ գլխաւորութեամբ ԻՐՕյի Միջազգային Տարագիրներու Կազմակերպութեան ։

4.— Այս անգամ «Տիսփլէյստ Փըրսընս Քըմիշընի» նման առանձին մարմին մը պիտի չստեղծուի այս գործին համար։ Այլ այն պիտի ղեկավարուի արտաքին գործերու նախարարութեան մէկ ստորադաս մարմնի (ապահովութեան եւ հիւպատոսական գործերու դրասենեակ) կողմէ որուն պիտի աջակցի գաղթային վարչութիւնը։ Եւ գործին ընթացք պիտի տրուի գաղթային գործերու համար ընդունուած հիմնական պայմաններով ։

5.— Նախկին օրէնքով երեք հարիւր հազար գաղթականները առնուեցան զանազան երկիրներու կանոնաւոր տարեչափի (քոթա) հաշւոյն, որով քանի մը երկիրներու — ինչպէս Լեհաստանի, եւ Լիթուանիոյ տարեչափը գոցուեցաւ մէկ – երկու հարիւր տարուան համար։ Այս օրէնքով տարեչափը կը մնայ անձեռնմխելի, եւ այն անձերը որոնց տարեչափի կարգն եկած է կամ պիտի գայ յառաջիկայ երեք տարիներու ընթացքին պիտի չարգիլուին Ամերիկա գալէ ։

6.— 1948ի օրէնքով երաշխաւորները ըստորագրելու էին քաղաքացիներէ կամ կառավարութեան վստահութիւնը վայելող կամաւոր կազմակերպութիւններէ, որոնք կ'աջակցէին «Տիսփլէյստ Փըրսընս Քըմիշըն»ին, տեղաւորելու համար Ամերիկա հասնող տարագիրները ։

Ներկայ օրէնքով ամէն երաշխաւոր պիտի ստորագրուի քաղաքացիի մը կամ քաղաքացիներու կողմէ, եւ հաւաքական կամ ընդհանուր երաշխաւորները որ ընդունելի էին նախորդ օրէնքով, ընդունելի պիտի չըլլան նոր օրէնքով ։

Վերադառնալով նոր օրէնքի էութեան՝ կարեւոր է նկատել որ 214 հազար գաղթականները բաժնուած են հետեւեալ որակումներով.— Ա) «Ապաստանեալներ», Բ) «Փախստականներ », Գ) «Գերման արտաքսեալներ», Դ) Որբեր եւ Ե) Ամերիկա գտնուող օտարականներ ։

Ա.— «Ապաստանեալ» (րէֆիւժէ) պիտի նկատուին ամէն անոնք որ ներկայիս կ'ապրին երկրի մը մէջ որ համայնավար չէ եւ ոչ ալ կը գտնուի համայնավար տիրապետութեան տակ, եւ որոնք հալածանքի, հալածուելու վախի, եւ կամ բնական աղէտի մը կամ ռազմական գործողութեանց պատճառներով չեն ապրիր իրենց երբեմնի բնակավայրերուն մէջ, ոչ ալ կրնան վերադառնալ, եւ մինչեւ այսօր վերջնապէս հաստատուած չեն այն երկիրներուն մէջ ուր կը գտնուին։

Բ.— « Փախստական » պիտի նկատուին այն ապաստանեալները, որոնք ցեղային, կրօնական կամ քաղաքական կարծիքի տարբերութեանց պատճառներով հալածուած են կամ հալածուելու վախով փախած են Խ. Միութենէն եւ համայնավար տիրապետութեան ներքեւ գտնուող եւրոպական երկիրներէ, ուր անոնք չեն կրնար վերադառնալ նոյն պատճառներով ։

Գ.— « Գերման արտաքսեալներ » պիտի նկատուին ցեղով գերման այն ապաստանեալները, որոնք ծնած էին հետեւեալ երկիրներուն մէջ — Ալպանիա, Պուլկարիա, Էստոնիա, Լատվիա, Լիթուանիա, Հունգարիա, Ռումանիա, Խ. Միութիւն, Լե –

ՀԱՅՐԵՆԻ ԼԵՌՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

ՈՐՍՈՐԴԻ ՅՈՒՇԱՏԵՏՐԻՑ

*

(Գ. եւ վերջին մաս)

Այդ թունէլով է կուղբն իր ձագերի հետ գալիս ջրի ափը լողանալու եւ զովանալու։

Առաջ ենք գնում ։ Այդպիսի մի այլ թունէլի բերանի մօտ, գետի ափին եղեգները կտրտուած են, դարսուած իրար վըրայ եւ ներքնակի նման մի բան է պատրաստուած։ Այդտեղ է կուղբը մեկնւում եւ արեւի տակ տաքանում՝ ջրում լողանալուց յետոյ ։

Մի տեղ եղեգնեայ պարիսպն այնքան բարձր է, որ մեր գլխավերեւից երկնքի կապոյտ նեղ շերտն է միայն երեւում ։ Այդ նեղ եւ մռայլ միջանցքից դուրս ենք գալիս պայծառ մի հրապարակ։ Նրա կենտրոնում եղեգներից կազմուած է մի կղզեակ, որի վրայի եղեգները հնձուած են կուղբի սուր ատամներով։ Այդ հրապարակի վրայ եւ կողքերին թափթփուած են ջրային խոտերի, եղեգների արմատների կոշտ ու անմարսելի մնացորդները ։ Այդ կուղբերն են կեր ուտում պարբերաբար եւ մնացորդները թողնում – հեռանում։ Այդ վայրը՝ պատկերաւոր ասած՝ կուղբերի «բացօթեայ ճաշարանն է»։

Առաջ ենք գնում ։ Մի այդպիսի կղզում մակերեսը տրորուած է թռչկոտող ու խաղացող կենդանիների ոտքերի տակ։ Ուստի մեզ ուղեկցող կենդանաբանը կատակով ասում է, թէ դա կուղբերի «ֆուտպոլի դաշտն»է ։

Եւ վերջապէս մենք տեսնում ենք այն կածանները, որ նրանք բացել են եղեգների խիտ, անանցանելի « պատերի » միջով, որպէսզի վտանգի դէպքում փախչեն։ Հիացմունքով տեսնում ենք «ջրէ փողոցների» երկարութեամբ կառուցուած նրանց եղեգնեայ բնակարաններն ու «ճեմելիքները»։

Այդ նշանները մեր մէջ հետաքրքրութիւն են բորբոքում տեսնելու վերջապէս մեր «կանաչ քաղաքի » այդ բնակիչներին։

Վերջապէս ահա նա, սուր, փոքրիկ գըլուխը եւ ճերմակ դունչը ջրի մակերեւոյթից բարձր պահած, տափակ ու լայն յետոյքը ջրի մէջ խոր թաղած, օձանման, լերկ պոչը դիք մեկնած խուճապով զոռ է տալիս իր կարճ ու ծուռ թաթիկներին եւ շտապով լողում է դէպի փրկարար թունելը։ Նրան հետեւում են ձագերը՝ չորս թէ հինգ հատ ։

Նրանք միշտ այդպէս են, լողում են իրար ետեւից, կանոնաւոր շարքով, մի գծի վրայ։ Առաջից մեծերը, ապա հերթականութեամբ փոքրերը։ Այդ կարգով էլ նրանք զոհ են գնում գետի ափին լարած թակարդներին, առաջ մեծերը, ապա փոքրերը։ Թակարդը բռնում է առաջինը նրա գրաւչանիւթին մօտեցած ծնողներից մէկին։ Կենդանին ճչում է եւ դա նախազգուշացում է լինում իր ձագերին, որոնք որ իսկոյն ջուրն են նետւում ու փրկւում ։

Վերջապէս ինչ կենդանի է դա։ Իր արտաքինով առնետի է շատ նման, գորշ-շագանակագոյն, թանկագին մորթով, լերկ, թեփուկներով ծածկուած եւլորդուն նման պոչով, կրծող է ։

Աշխոյժ, չարժուն կենդանի է կուղբը, ողջ օրը կամ ուտում է, կամ կառուցում, կամ խաղում ու չարաճճիութիւններ անում։ «Լուացք» անելը նրա սիրած զբաղումներից է, — ինչ առարկայ որ ճանկն ընկաւ՝ լինի դա եղեգ, փայտի կտոր, ջրի վրայ լողացող շորի կտոր, կը վերցնի, հետաքրքրութեամբ «կը հետազօտի» եւ կը խոթի ջրի մէջ ու խնամքով կը լուանայ... Այդ երեւոյթին ես ականատես եղայ նոյն օրը՝ երեկոյեան դէմ ։

Թաղնուած խիտ եղեգների մէջ՝ դիտում եմ Սեւ Ջրի կապարագոյն մակերեսը։ Բարձր աճած եղեգների հովը ընկել է ջրերի վրայ ու դրանից ճահճային կուղբը ջրի մէջ մի փունջ խոտ է լուանում։ Նրա շուրջը խլրտում են ձագերը ։

Մայր կուղբը թաթերով ձագերին բաժանեց ջրային խոտերի փունջը եւ նրանք կերան աշխոյժ կտկտոցով, նրանք ծընուելու երրորդ օրն արդէն նոյն կերն են ուտում, ինչ մեծահասակները։ Բայց դա չի խանգարում, որ 50–60 օր ճաշակեն իրենց մօր կաթը ։

Կուղբը յարմարելով մեր երկրի կլիմային, իր նոր միջավայրի ազդեցութեան տակ նոր սովորութիւններ է ձեռք բերել։ Դրանից ամենազարմանալին այն է, որ նրանք մեզ մօտ տարուայ բոլոր եղանակներին ձագ են բերում ։

Որսորդական տնտեսութեան աշխատողները նրանց որսում են յունուար եւ փետրուար ամիսներին եւ նկատում են, որ որսուածների մէջ կան ծնած մայրեր ։ Այդ ամիսներին յաճախ թակարդով բըռնւում են երկու երեք ամսական ձագեր, ուրեմն նրանք ծնուել են աշնանը։ Բայց չէ՞ որ իր հայրենիքում կուղբը ձագ է բերում գարնանն ու ամրանը, ինչպէս բոլոր վայրի կենցաղ վարող կենդանիները։ Բարեխառն գօտու այդ ո՞ր վայրի կենդանին աշնանը ձագ կը բերի, չէ՞ որ հեռու չէ ցրտաշունչ ձմեռը։ Բայց ինչո՞ւ մեզ մօտ տեղի են ունենում բնութեան հաստատուն կանոններից այդ օրինակ շեղումներ ։ Այդ հանելուկը մեզ համար կը լուծուի, եթէ յիշենք, որ այն ժամանակ, երբ մեզ մօտ գարուն է, հարաւային կիսագնդում աշուն է, երբ մեզ մօտ ձմեռ է՝ այնտեղ ամառ։ Ճահճային կուղբը մեզ մօտ բերուած է հարաւային կիսագնդից, ուր նա ձագ էր բերում հոկտեմբեր, նոյեմբեր, դեկտեմբեր ամիսներին, երբ այնտեղ իսկական գարուն էր, եւ յունուար, փետրուար, մարտ ամիսներին, երբ այնտեղ տաք ամառ էր։ Այժմ նա իր ցեղային սովորութեամբ շարունակում է ձագ բերել այդ ամիսներին, առանց իմանալու, որ այս երկրում, ուր ապրում է ինքը, այդ ամիսներին աշուն է եւ ձմեռ ։ Այստեղ եւս փրկարար դեր են կատարում Սեւ Ջրի տաք ճահիճները եւ աղբիւրների տաք ջրերը, ձմրան սերունդը մեզ մօտ բարեբախտաբար չի ոչնչանում ։

Բայց ապրելու տենչը, սերունդ թողնելու կենդանական հզօր բնազդը ստիպում է յարմարուել բնական կլիմայական նոր պայմաններին։ Նրանցից շատերը նոր միջավայրում սկսել են բազմանալ մեր կենդանիների նման՝ գարնանը եւ ամրանը ։

Վ. ԱՆԱՆԵԱՆ

հաստան, Չեխոսլովաքիա, Եուկոսլաւիա եւ այն շրջանները որոնք կը գտնուին նըման երկիրներու իշխանութեան կամ հակակշռին տակ — որոնցմէ անոնք ստիպուած փախած են կամ արտաքսուած բռնի կերպով, եւ այժմ կը բնակին գերման Դաշնակցական Հանրապետութեան, Աւստրիոյ եւ Պերլինի արեւմտեան մասին մէջ:

ՎԻԶԱՆԵՐՈՒ ԲԱՇԽՈՒՄԸ — 214 հազար վիզաներէն չորս հազարը յատկացուած են տասը տարեկանէն վար որբերու եւ հինգ հազար ալ այն օտարականներուն որոնք օրինաւորապէս արդէն կը գտնուին Ամերիկա: Մնացեալ 205 հազար վիզաները բաշխուած են հետեւեալներուն.—

1 — 55.000 «Գերման արտաքսեալներու» որոնք կը գտնուին Արեւմտեան Գերմանիա, Պերլինի Արեւմտեան մասը եւ Աւստրիա :

2 — 35.000 «Փախստականներու» որոնք կը բնակին Արեւմտեան Գերմանիա, Պերլինի Արեւմտեան մասը եւ Աւստրիա :

3 — 10.000 «Փախստականներու» որոնք կը բնակին Հիւսիսային Ատլանտեանի Դաշնակցութեան անդամ եւրոպական երկիրներու մէջ կամ Թուրքիա, Շուէտ, Իրան եւ Թրիէսթէ, սակայն քաղաքացիները չեն այն երկիրներուն ուր կը գըտնուին :

4 — 2000 «Ապաստանեալներու» որոնք Համաշխարհային երկրորդ պատերազմի ընթացքին ծառայեցին Լեհական բանակին մէջ, արձակուեցան պատուով, ու թէեւ կը բնակին Մեծն Բրիտանիոյ մէջ, սակայն ընդունած չեն բրիտանական քաղաքացիութիւն :

5 — 45.000 Ցեղով իտալացի ապաստանեալներու որոնք ներկայիս կ'ապրին Իտալիոյ կամ Թրիէսթէի մէջ :

6 — 15.000 Ցեղով Իտալացիներու որոնք պիտի կրնային գալ Ամերիկա սովորական տարեչափի երկրորդ, երրորդ եւ չորրորդ կարգերով : Ասոնք ազգականներ ունին Ամերիկա :

7 — 15.000 Ցեղով յոյն ապաստանեալներու, որոնք ներկայիս կը բնակին Յունաստանի մէջ :

8 — 2000 Ցեղով Յոյներու, որոնք պիտի կրնային գալ Ամերիկա՝ սովորական տարեչափի երկրորդ, երրորդ եւ չորրորդ կարգերով, Ամերիկայի մէջ ազգականներ ունենալով :

9 — 15.000 Ցեղով հոլանտացի ապաստանեալներու, որոնք ներկայիս կը բնակին եւրոպական Հոլանտայի հողին վրայ :

10 — 2000 Ցեղով Հոլանտացիներու, որոնք պիտի կրնային գալ Ամերիկա սովորական տարեչափի երկրորդ, երրորդ եւ չորրորդ կարգերով, շնորհիւ իրենց մօտիկ ազգականներու Ամերիկայի մէջ գտնուելուն :

11 — 2000 Եւրոպացիներու որոնք կը գտնուին Հեռաւոր Արեւելքի մէջ :

12 — 3000 Ասիացի ապաստանեալներու, որոնք բնիկներն են Ծայր. Արեւելքի :

13 — 2000 ցեղով չին ապաստանեալներու, որոնց անցագրերը վաւերացուած են Ջին Ազգայնական կառավարութենէն :

14 — 2000 արաբ ապաստանեալներու, որոնք կը գտնուին Մերձաւոր Արեւելքի մէջ :

ՖՐԱՆՔԵՒՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՐԵԿԱՄՈՒԹԻՒՆ

★

Ուրբաթ, 9 Հոկտ., Փարիզի Հայոց օրը եղաւ :

Ինչպէս գրած էր «Յառաջ», այդ օրը տեղի ունեցաւ «Հայկական արուեստի թանգարանին» բացումը, հանրապետութեան Նախագահ Վէնսան Օրիօլին կողմէ :

Տասնեւմէկ ժամ անընդհատ, ֆրանսացի եւ հայ ականաւոր դէմքեր և ժողովըրդական ներկայացուցիչներ քաջալերեցին զայն: Խումբ մը ձեռներէց հայրենակիցներու հետ, այս ձեռնարկին մէջ դեր ունեցան նաեւ ողբացեալ Ռընէ Կրուսէն, թանգարանին առաջին նախագահը եւ կրթական նախարար՝ Անտրէ Մարին, երկրորդ նախագահը: Նախարարը կը հսկէ ու կը քաջալերէ այս ձեռնարկը, որ ֆրանսական ազգային գանձին վրայ կ'աւելցնէ հայկական մշակոյթին գոհարները :

Թանգարանին աջակիցներէն է նաեւ Մարքիզ տիւ Վէու, քաջածանօթ՝ Կիլիկեան ողբերգութեան մասին հրատարակած գիրքերով :

Նոյն գիշերը, Ֆրանքեւհայ Բարեկամութեան ակումբը սեղան մը սարքած էր ի պատիւ տնտեսական նախարար Տոքթ. Պէռնար Լաֆէի :

Նախարարը, որ կարդացած է Հայոց վերաբերեալ Ֆրանսերէն գիրքերը եւ, համոզուած ու անկեղծ բարեկամ մըն է մեր ժողովուրդին, այդ իսկ պատճառով ընդունած է Ֆրանքեւհայ Բարեկամութեան Ակումբին ընդհանուր նախագահութիւնը, մեծ հիացում ունի մեր ժողովուրդին համար: Ճաշին ներկայ էին հարիւրէ աւելի անձնաւորութիւններ :

Ակումբին փոխ նախագահ եւ նախկին ռազմիկ Պ. Վարդանեան պանծացուց Ֆրանքեւհայ բարեկամութիւնը եւ պարգեց Պ. Տոքթ. Լաֆէի կեանքն ու գործը, գլխաւոր գծերով:«Ֆրանսան կառուցուած է իր մեծ զաւակներուն շնորհիւ, եւ անոնք, մեծ դարձած են միայն իրենց մահէն վերջ, որովհետեւ Ֆրանսայի մէջ գերմարդը միայն իր մահէն վերջ իբրեւ այդպիսին կը ճանչցուի : Այդ մեծ զաւակներէն մէկն է Պեռնար Լաֆէ, մեր ընդհ. Նախագահը եւ բարեկամը »:

Ակումբին ընդհ. քարտուղարը, երիտասարդ Ա. Մելոյեան խօսք առնելով փառաբանեց բարեկամութիւնը: «Ամէնէն ազնուական զգացումը բարեկամութիւնն է : Անոր համար ոչինչ կայ անկարելի: Ամէն մարդ կ'ուզէ ամբողջ մարդկութիւնն ունենալ իբրեւ բարեկամ, եւ եթէ բոլոր ժողովուրդները բարեկամ ըլլային, անկասկած որ երկրագունտը դրախտի պիտի վերածուէր: Մեր ակումբին միակ նպատակըն է ստեղծել բարեկամութիւններ, իրարու ճանչցնել անծանօթ բարեկամները եւ մշակել ֆրանքեւհայկ. բարեկամութիւնը»:

Յետոյ կարդաց նոր անդամներուն ցանկը, որոնցմէ յիշենք փրոֆ. Փերէս, Ժ. Ռոմէն, Ա. Մալրօ, Ֆ. Միթըրան, Զօր. Զէլլէր, եւն.:

Պ. Տիրան Ստեփանեան ներկայացուց զինուորական Պ. Տոքթ. Լաֆէյը եւ կարդաց զօր. Վէյկանի եւ զօր. տը Կոլի նըրբագականները ի վարձատրութիւն անոր հերոսական ծառայութեանց: Օր. Փափազեան փառաւորեց Տոքթ.Լաֆէյի մարդասիրական գործը:

Ամէնէն վերջ խօսք առաւ օրուան հիւրը, որուն գեղեցիկ ճառը պիտի հրատարակուի յաջորդով:

Ճաշին ներկայ էին ակումբին ականաւոր անդամներէն զօր. Տիւֆիէօ, զօր. Շըվալիէ, Ժ. Լըկարէ, Փ. տը Լէօթառ, դեսպան Լէքիւյէ, Ֆ. Պալսան, Մարքի տիւ Վէու, փրոֆ. Ֆէյտի, եւն.:

Կը յուսանք թէ Ֆրանքեւհայ բարեկամութեան այս առողջ ու գեղեցիկ ձեռնարկը, տեւական յաջողութեամբ պիտի շարունակէ իր գործը : Ա. Բ. Գ.

ՀԱՅԵՐԸ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ԵՒ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

★

Եգիպտոսի եւ Յունաստանի առաջնորդը, Մամբրէ արք. որ Պոլիս կը գտնուի, հետեւեալ տեղեկութիւնները հաղորդած է Մարմարա օրաթերթին, ի պատասխան զանազան հարցումներու. —

ԵԳԻՊՏՈՍԻ մէջ դպրոցներէ զատ ունինք ակումբները, մշակութային միութիւնները, մարզական միութիւնները, որոնք զանազան միջոցներով վառ կը պահեն մեր կեանքն ու լեզուն, մանաւանդ նորահաս երիտասարդութեան մէջ :

Ունինք մեծ թիւով ուսանողներ, ոչ միայն օտար երկրորդական վարժարաններու ու համալսարաններու, այլ նաեւ արաբական համալսարաններու մէջ: Ամենուրեք մեր զաւակները իրենց աշխատասիրութեամբ, պարկեշտութեամբ եւ կարգապահութեամբ առաջին տեղը կը գրաւեն իրենց աշակերտակիցներու շարքին մէջ՝ պատիւ բերելով իրենց ազգին :

Աղեքսանդրիոյ մէջ ունինք մէկ եկեղեցի ու մէկ մատուռ, հինգ քահանաներով: Ունինք Պօղոսեան Ազգ. բարձրագոյն վարժարանը, 350 աշակերտներով :

Տնտեսական լաւագոյն պայմաններու տիրացած է Եգիպտոսի հայութիւնը, իր աշխատասիրութեամբ եւ ուղղամտութեամբ: Վաճառականութիւն, արուեստ ու արհեստ Հայոց ձեռքն է ընդհանրապէս : Ունինք ազատ ասպարէզի հետեւող ստուարաթիւ ազգայիններ: Եգիպտոս ապրող օտար հասարակութեանց կարգին պատուոյ տեղը գրաւած է մեր գաղութը :

Իբրեւ պետը յեղափոխական շարժումին եւ եգիպտական կառավարութեան, զօր. Նէկիպ բարեկամական եւ սիրալիր յարաբերութիւններ կը մշակէ բոլոր համայնքներուն, նաեւ Հայոց հետ: Մեր ժողովուրդը երջանիկ կը զգայ ինքզինք, ապրելով Եգիպտոսի մէջ ու Հանրապետական վարչակարգին տակ :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ երբեմն 70 հազարի հասնող հայ գաղթականութենէն այժմ մնացած է տասը հազար հոգի միայն, որոնց մեծագոյն մասը կ'ապրի Աթէնքի ու Սելանիկի մէջ: Այս երկու քաղաքներէն զատ, ունինք աջ ու ձախ ցրուած փոքր գաղութներ զանազան քաղաքներու եւ կղզիներու մէջ :

Երկրաշարժէն աղէտեալ կղզիներուն մէջ ունեցանք կտրիճ Հայուհի մը, որ այժմ զբաղած է իր քանդուած օճախը վերաշինելու գործով, զմայլելի քաջութեամբ : Աթէնքի մէջ ունինք երեք եկեղեցի չորս քահանաներով, որոնցմէ մին շրջուն հովիւ է, հեռաւոր վայրեր հաստատուած մեր ժողովուրդին: Ունինք երկու դպրոցներ, որոնց շուրջ միացած եւ համախմբուած են ազգին բոլոր հատուածները, նոյն իսկ Կաթոլիկ Առաջնորդարանը: Այս միաբանութենէն դուրս կը մնայ, անարդարանալի պատճառաբանութիւններով, միայն աւետարանական եկեղեցին իր մեղաւոր պատուելիով :

Աթէնքէն զատ ուրիշ քաղաքներու մէջ չունինք հայկ. դպրոց դժբախտաբար ու մեր զաւակները կը յաճախեն յոյն վարժարաններ ու Յոյներէն աւելի լաւ կը սորվին յոյն լեզուն :: Բարեբախտաբար տուներու մէջ տակաւին կը հնչէ Մեսրոպեան բարբառը եւ հայ փոքրիկներ յունարէնին հետ կը խօսին նաեւ հայերէն :

Տնտեսապէս լաւ է այժմ մեր գաղութը ունինք վաճառականներ, նիւթական կացութեան տիրացած Հայեր, արհեստաւորներ, որոնք պատուաւոր կերպով կը ճարեն իրենց հացը: Մուրացկան չունինք ի պատիւ մեր գաղութին :

Գաղութը կը կառավարուի Ազգ. Կեդր. վարչութեան կողմէ, որուն կ'ատենապետէ երկար տարիներէ ի վեր պատուական ազգային մը. Պ. Գրիգոր Բաբաղամեան :

Բարեգործականը, Կապ. Խաչը, Ազգախնամը, Հ. Մ. Ը. Մ.ը նիւթապէս, բարոյապէս եւ ֆիզիքապէս մեծ ծառայութիւններ կը մատուցանեն յունահայ գաղութին :

Շատ սիրալիր է կառավարութեան վերաբերումը Հայոց հանդէպ :

— Ո՞վ կրնայ ըլլալ ձեր կարծիքով, կաթողիկոսական դահուն յարմարագոյն ու արժանաւոր թեկնածուն :

— Կը խորհիմ թէ վախճանեալ Հայրապետին գործը շարունակելու եւ Անթիլիասի Հայրապետական Աթոռը արժանաւոր անձով մը լեցնելու միակ եւ յարմարագոյն թեկնածուն ամեն. Գարեգին սրբազանն է, իր մտաւոր կարողութիւններով, իր արժանիքներով եւ անբասիր կենցաղով :

— Եթէ Խաչատուրեան Պատր. կաթ. դահը գրաւէ, ո՞վ կրնայ ըլլալ Իսթան–

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (9)

Ո՞Վ ՍՊԱՆՆԵՑ

●

Պ. Քոլմէն զիս անցուց բակին արեւելեան կողմէն մինչեւ մեծ դարպաս մը որ գրաւած էր ամբողջ հարաւային մասը : Աջէն դուռ մը հրեց եւ սենեակ մը մտանք ուր բազմաթիւ մարդիկ նստած էին սեղանի մը շուրջ :

— Բարեւ ձեզ, պարոններ, ձեզի կը ներկայացնեմ հիւանդապահուհին :

Սեղանին գլուխը նստող կինը ոտքի ելաւ եւ եկաւ բարեւեց զիս :

Առաջին անգամ ըլլալով տեսայ Տիկին Լէյտներ :

ԳԼՈՒԽ Ե.

Ձեմ ծածկեր որ Տիկին Լէյտնըրի տեսքը բաւական զարմանք պատճառեց ինծի: Ի վերջոյ մարդ կ'երեւակայէ մէկու մը մարմնական կազմը, երբ շատ կը խօսին անոր մասին: Գլխուս մէջ դամուած էր որ Տիկ. Լէյտնէր թուխ, կին մըն է դաժան երեւոյթով եւ միշտ ջղագրգիռ: Կը սպասէի նոյնիսկ թէ զայն պիտի գտնեմ ... քիչ մըն ալ գռեհիկ :

Երբեք չէր համապատասխաներ իմ երեւակայած պատկերիս: Նախ զիմացս զուտ շատ խարտեաշ կին մը, օժտուած՝ Սկանտինաւեան խարտեաշ ու նուրբ գեղեցկութեամբ:

Շուէտացի չէր ինչպէս իր ամուսինը. բայց դիւրաւ կրնար անոր հայրենակիցը նկատուիլ: Բոլորովին երիտասարդ չէր, երեսուն – քառասունին միջեւ: Քանի մը գորշ մազեր կը նշմարուէին իր խարտեաշ գլխուն վրայ :

Իր սեւածիր կապոյտ աչքերը մանիշակագոյն երանգ մը ունէին զոր երբեք տեսած չէի ուրիշներու վրայ: Բարակ եւ դիւրաբեկ, յոգնած երեւոյթ մը ունէր, կորովի երեւալով հանդերձ, ինչ որ տարօրինակ էր, այդ էր իմ կրած տպաւորութիւնս:

Միեւնոյնատեն համոզուեցայ թէ դիմացս կը գտնուէր ազնուաբարոյ կին մը, ինչ որ այնքան հազուագիւտ է այժմ :

Ձեռքը ինծի երկարեց ժպտուն: Իր մեղմ եւ քաղցր ձայնը ամերիկեան թեթեւ շեշտ մը կը մատնէր :

— Ուրախ եմ ձեզ տեսնելով, Օրիորդ : Թէյ մը կ'առնէ՞ք թէ կ'ուզէք նախ ձեր սենեակը երթալ :

Թէյը նախընտրեցի: Զիս միւս հիւրերուն ներկայացուց :

— Ահա Օր. Ճոնսընը եւ Պ. Րէյթէրը : Տիկին Մէրքատօ, Պ. Էմմըթ, Հայր Լաւինյի: Ամուսինս կուգայ քանի մը վայրկեանէն: Հաճեցէք նստիլ Հայր Լաւինյիի եւ Օր. Ճոնսընի մէջտեղը :

Հնազանդեցայ եւ Օր.Ճոնսըն սկսաւ խօսիլ հետս իմ երկար ճամբորդութեանս մասին :

Անմիջապէս համակրեցայ այս օրիորդին: Ինծի կը յիշեցնէր մեր հիւանդապահուհիներու պետ մը որուն հանդէպ բոլորս մեծ հիացում մը ունէինք եւ որուն համար մեծ եռանդով կ'աշխատէինք :

Յիսունին կը մօտենար, աւելի առնական ձեւերով, մոխրագոյն, կարճ կտրուած մազեր ունէր եւ խիստ ձայն մը բաւական հաճելի : Իր անկանոն գիծերով դէմքին վրայ քիչ մը վեր դարձած զաւեշտական քիթ մը զոր անդադար կը շփէր ամէն անգամ որ հակաճառութեան մը հանդիպէր կամ արտնեղութիւն մը զգար : Մոխրագոյն շրջազգեստ մը հագած էր: Շուտով հասկցուց թէ Եօրքի զաւակն էր :

Հայր Լավինյի քիչ մը վախ ազդեց ինծի: Բարձրահասակ էր, երկար մօրուքով մը եւ ակնոցով : Տիկին Քէլսի խօսած էր ինծի Ֆրանսացի վանականի մը մասին որ Թէլ Եարըմճա կը բնակէր: Իրաւ ալ հաստատեցի թէ Հայր Լավինյին ճերմակ բուրդէ աքեմ մը հագած էր, ինչ որ զարմանք պատճառեց ինծի, որովհետեւ միշտ այնպէս կարծած եմ թէ վանականները վանքերու մէջ կը փակուին անգամ մըն ալ դուրս չելլելու համար :

Գրեթէ միշտ Տիկին Լէյտնըր Ֆրանսերէն կը խօսէր իրեն հետ, իսկ ինծի հետ բաւական սահուն անգլերէն մը: Իր զննող եւ նուրբ նայուածքը մէկէն միւսին դէմքին կ'ուղղուէին միշտ :

Դիմացս նստած էին միւս երեք անձերը Պ. Րէյթըրը որ գիրուկ եւ խարտեաշ մէկն էր ակնոցներով: Երկար եւ գանգուր մազեր ունէր եւ կապոյտ կլոր աչքեր :

Ժամանակին գեղեցիկ երախայ մը պէտք է եղած ըլլայ, բայց հետք չէր մնացած այժմ: Իրականին մէջ խոճկորի կը նմանէր: Միւս երիտասարդը, արմատէն կըտրուած մազեր ունէր, երկար դէմք մը, գեղեցիկ ակռաներ եւ շատ սիրալիր ժպիտ մը: Բայց քիչ կը խօսէր, գլխու շարժումով մը կամ միավանկ բառով մը կը պատասխանէր: Ամերիկացի էր ինչպէս Պ. Րէյթըրը: Յետոյ կար Տիկին Մէրքատօն: Ձէք կրնար հանգիստ դիտել զինքը, ամէն անգամ որ իր կողմը կը նայէի, ամբարտաւան ձեւով մը երես կը նայէր, ինչ որ կը շուարեցնէր զիս: Հնտաքրքրական անասունի մը տպաւորութիւնը կ'ընէր իր վրայ, բոլորովին զուրկ կրթութենէ... Շատ երիտասարդ, պահովարար քսանհինգէն վեր չէր անցած: Թուխ, խուսափուկ, սիրուն էր, բայց ինչպէս կ'ըսէր մայրը, «խայծդամի թեթեւ խաւ մը ստացած էր»: Կաս կարմիր ժիւսակ մը հագած էր, որուն գոյնը կը համապատասխանէր եղունգներուն ներկին: Անհանգիստ թռչունի մը գլուխը ունէր, խոշոր աչքերով եւ սեղմուած եւ կասկածոտ շրթունքերով բերան մը:

(Շար.)

պուլի պատրիարքութեան յարմարագոյն թեկնածուն :

— Եթէ Խաչատուրեան սրբազան արժանապէս գրաւէ Կիլիկիոյ կաթող. Աթոռը, հայ ժողովուրդը, Նորին Ամենապատուութեան Թափուր ձգած Աթոռին վրայ պիտի բերէ ու բազմեցնէ արժանաւորագոյն բարձրաստիճան եկեղեցական մը, ի մեծ ուրախութիւն ամէնուս :

ՆՈՐ ՅՈՅՑԵՐ ՊԵԼԿՐԱՏԻ ՄԷՋ

Գչ. օր արտակարգ բազմութիւն մը հաւաքուած էր Պելկրատի եւ ուրիշ մեծ քաղաքներու փողոցներուն մէջ: Վեցերորդ օրն էր որ թշնամական ցոյցեր կը կատարուէին Իտալիոյ, Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն դէմ :

Պելկրատի մէջ աւելի քան հարիւր հազար քաղաքացիներ թափօր կազմեցին Ուսանողներու եւ Հանրապետութեան հրապարակներուն միջեւ, կէս քիլոմեթր տարածութեան մը վրայ, մասնակցելու համար համալսարանական ուսանողներու բողոքի ցոյցին: Ժողովը որոշեց հեռագիրմը ուղղել Ազգաժողովին, պարզելով Եուկոսլաւիոյ դիրքը Թրիէսթէի հարցին մէջ : Ժողովէն ետք բազմութիւնը մտաւ գլխաւոր փողոցները, թշնամական կանչեր արձակելով մինչեւ գիշեր : Նոյնիմաստ ցոյցեր տեղի ունեցան ամբողջ երկրին մէջ: Ոստիկանութիւնը արտակարգ միջոցներ ձեռք առած էր, պաշտպանելու համար անգլիական եւ ամերիկեան տեղեկատու գրասենեակները : Շղթայի տակ առնուած էին այն բոլոր փողոցները որ այդ կեդրոնները կը տանին: Գչ. օր հազար հոգինոց բազմութիւն մը լման երեք ժամ պաշարեց այդ հաստատութիւնները: Կէս օրէն վերջ խորտակուեցաւ անգլիական ընթերցարանը :

ՅՈՅՑԵՐԸ ԱՐԳԻԼՈՒԵՑԱՆ ԹՐԻԷՍԹԷԻ ՄԷՋ

Թրիէսթէի Ա. շրջանին անգլիական եւ ամերիկեան հրամանատարները արգիլեցին բոլոր հրապարակային ժողովները, թափօրները եւ ցոյցերը, իբրեւ հետեւանք այն լուրին թէ մարէշալ Թիթօ լաւագոյն գրահապատ զօրաբաժինը եւ ուրիշ երեք զօրագունդեր կը փոխադրէ դէպի Բ. շրջանը, գործադրելու համար իր սպառնալիքը :

Թրիէսթէի 5000 ոստիկանները, որոնք ենթակայ են անգլիական հրամանատարութեան, պիտի արգիլեն որեւէ քաղաքական ցոյց անգլեւամերիկեան որոշման առթիւ, թեր ըլլայ թէ դէմ: Թիթոյի կուսակից խմբակցութիւն մը հրապարակային ժողով սարքած էր երէկ, բայց արգիլուեցաւ: Միեւնոյն ատեն վար առնուեցան իտալական դրօշները որոնք կը ծածանէին անցեալ շաբթու, անգլեւամերիկեան որոշման վրայ :

Վերջին լուրերու համաձայն, կացութիւնը շատ ծանր է Թրիէսթէի մէջ: Կը թուի թէ անգլեւամերիկեան որոշման գործադրութիւնը պիտի յետաձգուի երկար ատեն, մինչեւ որ վերջնապէս պարզուի Թիթոյի նպատակը : Մարէշալը պարզապէս «կլլած է» Բ. շրջանը, եւ երթեւեկը կ'արտօնուի միայն բացառիկ պարագաներու մէջ: Իտալացիները կ'ըսեն թէ Եուկոսլաւիա բռնաբարած է Իտալիոյ հաշտութեան դաշնագիրը, աւելցնելով իր զինեալ ուժերը Բ. շրջանին մէջ: (Արտօնուած թիւն է 5000 զինուոր) :

ԿԱԽԱՂԱՆ ՀԱՆՈՒԵՑԱՒ, Գահիրէի կեդրոնական բանտին մէջ, ելեկտրագէտ Մահմուտ Սապրի Ալի, որ մահուան դատապարտուած էր յեղափոխական ատեանին կողմէ, իբրեւ հայրենադաւ եւ լրտես օտար պետութեան մը: Մահապարտը 53 տարեկան էր եւ կախաղան բարձրացաւ հանդարտօրէն: Վերջին պահուն գաւաթ մը ջուր ուզեց: Առաջին մահավճիռն է որ կը գործադրուի յեղափոխական ատեանին նոր դատավարութիւններէն ի վեր (26 Սեպտ.): Ատեանը Գչ. օր շարունակելով իր աշխատանքը, տասը տարի բանտարկութեան դատապարտեց լրագրող մը, Մուհամմէտ Շիւքրի, նոյնպէս իբրեւ հայրենադաւ: Դատապարտեալը «Ալ Միսրի» թերթին թղթակիցն էր 1951ին, Սուէզի շրջանին մէջ :

ՆՈՐ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼ մը որոշուած է Իտալիոյ մէջ, Հոկտեմբեր 20ի համար (երեքշաբթի):

ՅՈՐԴԱՆԱՆԷՆ հրոսախումբ մը յարձակած է Եհուտի գիւղին վրայ, ինչպէս կը հաղորդեն Հրէական աղբիւրէ :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ
ՀՈԿՏ. 31, ՇԱԲԱԹ ԳԻՇԵՐ

ՊՈՌՏՈՅԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի ժամը 3.30ին Բաքսեղ–Շահպազ ակումբին մէջ :

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մուրատ խումբին, մասնակցութեամբ Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի Ն. Աղբալեան խումբին :

Կը նախագահէ ընկ. Ա. ՔԷՆՏԻՐԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Հ. ԹԱՇՃԵԱՆ

Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ :

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 8ին, կիրակի կէսօրէ վերջ :

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

31 Հոկտ. շաբաթ գիշեր :

Կը նախագահէ ընկ. ՄԻՍԱԿ ՄԻՐԶԷ

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն :

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

7 Նոյեմբերին :

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Հոկտեմբեր 31ին շաբաթ գիշեր :

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նոյ. 8ին: ՍԱՔՌԷ ՔԷՕՐԻ մէջ, ժամը 15ին :

Նախագահութեամբ ընկեր Հ. ՍԷՐԷՆ – ԿԻՒԼԵԱՆԻ :

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄԲ.— Նոր Սերունդի դասաւանդութիւնները սկսան Չորեքշաբթի, 14 Հոկտ.:

Հայերէնի դասեր եւ երգչախումբի փորձեր՝ Չորեքշաբթի ժամը 20.30էն սկսեալ:

Պարի, թատերական եւ գեղարուեստական փորձերը՝ երկուշաբթի ժամը 20.30էն սկսեալ :

Պարբերաբար պիտի կազմակերպուին նաեւ դասախօսութիւններ եւ վիճաբանական հաւաքոյթներ :

Հաւաքավայր.—

149bis, Ave. d'Argenteuil, Asnières.

ՀԱՃԸՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՇԱՍ.— Հաճընի Հայր. ընդհ. միութիւնը «Արծուեբոյն Հաճընի» հերոսամարտի 33րդ տարեդարձը կը տօնէ մեծ շուքով, այս կիրակի օր: Վիէնէն Հ. Յովսէփ վրդ. Լեւոնեան հոգեհանգստեան հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցանէ 8000 անթաղ նահատակներու յիշատակին :

Օրուան բանախօսն է Հ. ԱՐԱՄ ՄՈՒՇԵԱՆ

Երգ եւ արտասանութիւններ : Մատաղի օրհնութիւն: Սիրով կը հրաւիրուի քաղաքին եւ շրջանի հայութիւնը :

Վարչութիւն

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Պոլսոյ Ազգ. Կեդր. վարժարանի հիմնարկութեան 65ամեակը հանդիսաւորապէս պիտի տօնուի հոկտեմբեր 24ի շաբաթ գիշեր ժամը 9ին ,Սալ տ'Իէնայի մէջ, (մեթրօ Իէնա):

Յայտագրին մանրամասնութիւնները յառաջիկային :

Մուտքը ազատ է :

ՓԱՐԻԶԻ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԷՆ

Փարիզի Հայոց Աղքատախնամ Ընկերութեան ներկայ վարչութեանս մէկ տարուան շրջանը լրացած ըլլալով, որոշուեցաւ ընդհ. ժողովը գումարել՝ երկրորդ անգամ, հոկտեմբեր19ին, երկուշաբթի, ժամը վեցին:

Սոյն ժողովը վճռական հանգամանքպիտի ունենայ, ինչ ալ ըլլայ ներկայ անդամներու թիւը, համաձայն ծրագիր կանոնագրի 8րդ յօդուածին :

Նկատի ունենալով ժողովին կարեւորութիւնը, որ տեղի պիտի ունենայ Ազգ.Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ (9), ստիպողաբար կը խնդրուի բոլոր անդամներէ անպայման եւ անձնապէս ներկայ գտնուիլ :

Օրակարգ.— Վարչութեան մէկ տարուան գործունէութեան մարոյական եւ նիւթական հաշուետուութիւնը: Զանազան հարցեր. :— Վարչութիւն

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ ՏԱԼՈՎ

ՈՒՇ – ԿԱՆՈՒԽ ԿԸ ՇԱՀԻՔ

SALLE GAVEAU
45, Rue la Boëtie

Երեքշաբթի 20 Հոկտ. ժամը ճիշդ 21ին:
Իր երրորդ նուագաշրջանի մեկնումէն առաջ Եւրոպա, Ափրիկէ, Միջին եւ Մերձաւոր Արեւելք:

ՄԻԱԿ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՌԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Յայտագիր՝ Պաf փառթիթա, Պեթօվէն սօնաթ, Պռամս վառիասիօն, Ռավէլ, Պէլա Պառթօf, Պէլիառ, Շօփէն եւ Լիսթ :

Դաշնակ Կաւօ :

Տոմսերը 300էն 1200 ֆրանք: Դիմել սըրահը՝ Պալ 29-14 եւ Տիւրան, 4 փլաս տը լա Մատըլէն :

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

THEATRE G. VERDI
56, Rue d'Alger, Marseille

կիրակի 8 նոյեմբեր, ժամը 15ին

Նախաձեռնութեամբ ԱՐՄԵՆԻԱ երգչախումբի, եւ մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչի, Բարեգործականի Երիտ. Միութեան, Համազգային Մշ. Միութեան, Վասպուրականի Հայր. միութեան եւ Արենուշներու միութեան:

Հրաւիրուած է յայտնի երգչուհի՝

ԱՐՓԻՆԷ ԱՐՂՈՒԹԵԱՆ
(Ռուսական քօնսէռվաթուառէն)

Յայտագիր.— Ռաքմանինօֆ, Չայքօվսքի, Պռամս, Ֆոռէ, Սէն Սանս, Կոմիտաս Ռ. Մելիքեան, Խաչատուրեան, Ալէմշահ, Վ. Սարգսեան :

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ ԴՊՐՈՑԻ

ՎԻԷՆ.— Կ. Խաչի վարչութիւնը ուրախութեամբ կը ծանուցանէ Փասքալի շըրջանի դպրոցին վերաբացումը, հոկտեմբեր 14ին ուսուցչութեամբ Տիկին Ալիս Մանուկեանի, շնորհիւ ընկերուհի Այանեանի, որ այս տարի եւս սիրայօժար տրամադրած է իր խոհանոցը: Դասաւանդութիւնները չորեքշաբթի եւ շաբաթ օրերը, իրիկուան ժամը 7ին:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը կը տօնէ Ջարթօնքը (ռէվէյյօն) Դեկտ. 24ի գիշերը :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ցերեկոյթ պարահանդէսը :

Առնուվիլի մէջ Նոյ. 8ին:

Պուա Քոլոմպի մէջ Դեկտ. 12ին :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՎԻԷՆԷՆ կը յայտնեն թէ կիրակի օր ծանուցուած նշանախօսութեան մէջ աղջկան անունը պիտի ըլլայ Արաքսի Մուրատեան (ոչ թէ Մարի) :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ, Ե. գիրք, Բ. տպագրութիւն (բարեփոխուած): Քրիստոնեայ Արշակունիներէն մինչեւ Բագրատունեաց հարստութեան անկումը : Գրեց՝ Արմէն Մարաշլեան (ԱրմէնԱնոյշ): Հրատ. Բերիոյ Ուսումն. Խորհուրդի: Գին 300 սուր. դահեկան :

ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ Զ. գիրք, Բ. տպագրութիւն, Կիլիկեան շրջանէն մինչեւ մեր օրերը: Նոյն հեղինակէն: Հալէպ, 1953: Գին 350 սուր. դահեկան: Հասցէ.— Սամուէլ Քայնաքեան, Պ. Փ. 133, Հալէպ, Սիրի :

ՍՏԱՑԱՆՔ

POESIE et MATIERE (Essai)— par A. Navarian. Imprimerie Meyerbeer, Nice. Prix 400 francs. Adresse: A. Navarian, 65, Rue de la Buffa, Nice,(A.M.)

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ.— Լիոնէն Պ. Պարգեւ Պաղտասարեան, Տիկին Մաքրուհի Մինասեանի (ծնեալ Պօրծաքեան) մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրէ :—Լիոնի Հայկազեան վարժարանի 500 ֆրանք, Կապ. Խաչին՝ 500, Կարմիր Խաչին 500 ֆրանք: Ստանալ եկեղեցւոյ գրասենեակէն փոխան ստացագիրի :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

■

Հ. Յ. Դ. ԵԳԻՊՏԱՑԻ կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր խումբերու անդամները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 20.30ին, Սոսիէթէ Սավանթին մէջ :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը ճիշդ 21ին, Ազգ. Տան մէջ: Կը խօսի Պ. Ա. ՉՈՊԱՆԵԱՆ: Նիւթը՝ «Հայ ազգի բաժինը աշխարհի քաղաքակրթութեան մէջ : Հայերէնի դասերը 8էն 9: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՕ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, ծանօ թհաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ :

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները՝ այս հինգշաբթի ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին, 101 Ավընիւ Սաքսի սրճարանը : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ :

ԱԶԱՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ժողովը՝ այս կիր. ժամը 14.30ին: Հաւաքատեղին Քաֆէ Ռեժան :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները այս շաբաթ ժամը 16ին Քաֆէ Ռէժան :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի քաղաքի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս չորեքշաբթի ժամը 3ին, Ահարոնեան ակումբը : Կարեւոր օրակարգ :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Ֆ. Կապ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, ընկեր. Վ. Յովհաննէսեանի բնակարանը :

ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ վարժարանի Տիկնանց Օժանդակ մարմնի տարեկան ընդհ. ժողովը՝ 28 հոկտեմբեր, ժամը 16ին, վարժարանին մէջ:

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴ. Միութեան Վալանսի մասնաճիւղին ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, Քաֆէ Քօհար սրճարանը: կարեւոր օրակարգ :

ՍԵԲ. ՄՈՒՐԱՏ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑԸ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր գործօն. պատուոյ անդամները և հայրենակիցները 18 Հոկտ. կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ չորսին, ռիւ տը լա Տէֆանս, Սըրիմեան վարժարանի սրահը: (Կնիք)

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ.— Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի ձմեռնային պարահանդէսը, 27 Նոյ. շաբաթ երեկոյ, Ալհամպրայի մէջ:

Մանրամասնութիւնները առանձին յայտարարութեամբ :

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris.

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամսեայ. 1300
Արտասահման՝ տարեկան 3000 ֆր.: ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.

ՈՒՐԲԱԹ 16 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ • VENDREDI 16 OCTOBRE 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7194 | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 9ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2605

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐԷՆ ՀՐԱԲՈՒԽԻ ՎՐԱՅ

•

Սերայեվօ, Տանցիկ, Թրիէսթէ ...

Առաջին երկուքը արդէն կը կազմեն ահաբեկնագանգ յիշատակարան մը ազգերու պատմութեան մէջ։ Երրորդը չարաշուք հարցական մըն է տակաւին։

Առաջինը պայթած ատեն դէմ դիմաց կը գտնուէին երեք հզօր կայսրութիւններ,— Վիլհելմ Բ.ի Գերմանիան, Աւստրիա-Հունգարիա եւ ցարական Ռուսաստանը։

Երկրորդին ապարէզ իջած էր սանձակոտր ուժ մը, հիթլերական Գերմանիան, ոչ միայն 1914-18ի պարտութեան վրէժը լուծելու, այլեւ սահմանէ սահման սուրալու համար։

Պատմական դէպքերը կը հաստատեն թէ կարելի էր խափանել այդ ահաւոր սպառնալիքը, եթէ Պերլինը եւ Մոսկուան ձեռք ձեռքի տուած չըլլային, 1939 Օգոստ. 23ի չարաշուք դաշինքով։

Աշխարհը բռնկած էր եւ այս անգամ միացեալ ճակատ կազմեցին աջն ու ձախը, աւանդապահ Անգլիայէն մինչեւ «ռեւոլիւցիոն» Ռուսիան, եւ հեռաւոր Մ. Նահանգները, խորտակելու համար հասարակաց թշնամին։

Մնացեալը երէկուան պատմութիւն է։

Հիթլերականութիւնը տապալեցաւ, ռազմադաշտի մը վերածելով բուն Գերմանիան ալ, որ ազատ մնացած էր Ա. աշխարհամարտէն։

Եւ սակայն, խաղաղութիւնը խախուտ է տակաւին։

Պատերազմէն վերջ, միացեալ ճակատը մեղրալուսնի մը չափ ալ չտեւեց։

Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնն անգամ (ՄԱԿ) դարձաւ լսարան մը որ կը ծառայէ ոչ թէ խնդիրներ լուծելու, այլ ապարէզ կարդալու օրն ի բուն։ Փոխադարձաբար։

Այնտեղ ալ, ինչպէս բոլոր ճակատներուն վրայ, դէմ դիմաց կանգնած են երկու հսկայական ուժեր, Խ. Միութիւնը իր արբանեակներով, Մ. Նահանգները իր դաշնակիցներով եւ Միացեալ ազատ երկիրներով։

Հազուադէպ է որ համաձայնութիւն գոյանայ որեւէ հիմնական, կենսական, ճակատագրական հարցի մասին։

Դեկլերով բանաձեւեր կը քուէարկուին, բայց, ո՞վ կ'երաշխաւորէ գործադրութիւնը։

Որ եւ է քաղաքական կնճիռ պատրուակ մը կը դառնայ զարկ տալու զինարշաւին։

Ապահովաբար այնքան զինամթերք ամբարուած չէր 1939ին, երբ Բ. աշխարհամարտը կը պայթէր։ Ոչ ալ այդքան թունաւորուած էր մթնոլորտը։

Երեւակայեցէք որ մարդիկ հիւլէական եւ ջրածնի ռումբերու, մանրէական պատերազմի մասին կը խօսին սովորական բանի մը պէս։ Իբրեւ թէ ճաշակի խաղ մը, մրցարդութիւն մը կամ ձիարշաւ մը սարքած ըլլային։

Այս մթնոլորտին մէջ է որ յանկարծ կը բռնկի առժամապէս մարած հրաբուխ մը, Թրիէսթէ։

Անցուդարձը կը կարդաք օրը օրին։

Անգլիա եւ Մ. Նահանգները Հոկտ. 8ին որոշեցին վերջ տալ զինուորական գրաւման, Իտալիոյ յանձնելով վիճելի հողամասին Ա. շրջանը, — Թրիէսթէ քաղաքը եւ նաւահանգիստը։

Թիթօ, որ արդէն տէր-տիրական է Բ. շրջանին մէջ, կրակ տեղաց, սպառնալով յառաջ խաղալ, եթէ իտալական զօրքը ներս մտնէ։

Եւ ահաւասիկ նորէն անճրկած են Դաշնակիցները։

Մ. Նահանգներն ալ միասին ըլլալով, չեն ուզեր վշտացնել երկու բարեկամ երկիրները։ Բայց, միեւնոյն ատեն, չեն ալ կրնար գործադրել տրուած որոշումը, վախնալով հետեւանքներէն։

Անշուշտ ելք մը պիտի գտնեն։ Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԹԵՐ ՈՒ ԴԷՄ ՑՈՅՑԵՐ ԹՐԻԷՍԹԷԻ ՎԷՃԻՆ ԱՌԹԻՒ

•

Վերջին լուրերու համաձայն, կացութիւնը միշտ ծանր է Թրիէսթէի շրջանին մէջ։ Առջի օր երկու հարիւր երիտասարդներ քաղաքին Եուկոսլաւ առեւտրական պատուիրակութեան կեդրոնին վրայ յարձակեցան, «անկցի՛ Թիթօ» աղաղակելով։ Ցուցարարները փողոց թափեցին հաստատութեան կարասիները եւ խորտակեցին, ոստիկանութեան ժամանումէն առաջ։ Ցուցարարները նախապէս պողպատեայ ցանկապատը խորտակելով, ջարդուփշուր ըրած էին հաստատութեան դուռները եւ պատուհանները։ Անգլ. զինուորական ոստիկանութիւնը, որ քանի մը քայլ անդին կը գտնուէր, դէպքը դիտեց առանց միջամտելու, այն պատճառաբանութեամբ թէ բարեկարգութեան պահպանումը կ'իյնայ 5000 հոգինոց քաղաքային ոստիկանութեան։

Դաշնակից իշխանութիւնները արգիլած էին բոլոր ժողովները, թափօրները եւ ցոյցերը, բայց կը թուի թէ ցուցարարները նկատի չեն առներ այս արգելքը։ Աւելի առաջ ալ 5000 «անկախներ», որոնք համաձայն չեն Թրիէսթէի առաջին շրջանը Իտալիոյ յանձնելու, ցոյց մը սարքեցին Կարիպալտի հրապարակին վրայ, «կեցցէ՛ Թիթօ, կեցցէ՛ Թրիէսթէ» աղաղակելով։ Ցոյցը տեւեց մօտ մէկ ժամ։ Վեց հարիւր քաղաքային ոստիկաններ ցրուեցին ցուցարարները, որոնք ապաստանեցան կողմնակի փողոցները։ Խանութպանները ահուդողի մատնուելով փակեցին վեղկերը։ Ցուցարարներէն ոմանք փորձեցին ոստիկանները ծեծել բիրերով եւ հովանոցներով։ Կարգ մը ձերբակալութիւններ կատարուեցան։ Անգլիական եւ ամերիկ. զինուորական կառքեր ալ դէպքին վայրը հասան, բայց ամբոխը կանգ չառաւ։

Ի նպաստ Իտալիոյ կատարուած բուռն ցոյցերուն կիներ ալ կը մասնակցէին։ Ցուցարարները միեւնոյն ատեն եւս կը պահանջէին Փոլան, այն իտալական նաւահանգիստը զոր Եուկոսլաւիա գրաւած է երկրորդ աշխարհամարտէն ի վեր։

Թրիէսթէի Բ. շրջանէն հասած լուրերու համաձայն, Եուկոսլաւիա հրասայլեր եւ զօրամասեր կը փոխադրէ դէպի Ա. շրջանին սահմանագլուխը, որպէսզի պատրաստ ըլլան գործելու, եթէ Անգլիա եւ Մ. Նահանգները չընդունին Թիթօյի առաջարկը՝ քառանդամ խորհրդակցութեան մը մասին։

Թրիէսթէի մէջ երկու կողմերն ալ թռուցիկներ կը ցրուեն, թելադրելով նկատի չառնել զինուորական իշխանութեան արգելքը եւ բողոքի ցոյցեր սարքել։ Անոնք որ հակառակ են Իտալիոյ, յաճախ համայնավարական երգեր կ'երգեն եւ ճառեր կը խօսին փողոցներուն մէջ։

ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Դաշնակիցները յետաձգած են իրենց որոշման գործադրութիւնը, առանց ժամանակ նշանակելու։ Նախապէս որոշուած էր գործադրել վեց շաբաթէն։

Այս յետաձգումն ալ կ'ապացուցանէ կացութեան ծանրութիւնը։ Իտալական կառավարութիւնը ամէն օր կը յիշեցնէ իր իրաւունքները։ Միեւնոյն ատեն տրամադրութեան կը յայտնէ բանակցելու թէ Դաշնակիցներուն եւ թէ Եուկոսլաւիոյ հետ, վերջնապէս լուծելու համար վէճը։ Հռոմ երկու պայմաններ կը դնէ այս առթիւ, — Կա՛մ Թրիէսթէի Ա. շրջանը Իտալիոյ յանձնել եւ կամ Եուկոսլաւիոյ զօրքը քաշել Բ. շրջանէն։

× Պելկրատի անգլիական, գերմանական եւ թրքական դեսպանները տեսակցութիւն մը ունեցան Եուկոսլաւիոյ արտաքին գործերու փոխ-նախարարին հետ, Թրիէսթէի հարցին առթիւ։

× Կարգ մը տեղեկութեանց համաձայն, Դաշնակիցները եւ Ապահովութեան Խորհուրդը պիտի մերժեն Խ. Միութեան վերջին առաջարկը, որ կը թելադրէր կառավարիչ մը նշանակել, առժամեայ կարգուսարք մը հաստատել եւն.։ Իտալիոյ մէջ «վտանգաւոր պատրանք մը» կը համարին Ազգաժողովին դիմելը։

Միւս կողմէ, ամերիկեան թերթ մը կը գրէ թէ Եուկոսլաւիա ի վերջոյ կրնայ Իտալիոյ ձգել Թրիէսթէի նաւահանգիստը, եթէ դաշնակիցները երաշխիքներ տան թէ Հռոմ նոր նուաճումներ պիտի չկատարէ նոյն շրջանին մէջ, դէպի ներս արշաւելով։

ՆԱԽ ՉՈՐՍԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ

•

Նախարարական խորհուրդը երկար վիճաբանութիւններէ ետք որոշեց միանալ Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն, նախ Չորսերու խորհրդաժողով մը գումարելու համար Աւստրիոյ եւ Գերմանիոյ մասին։ Յետոյ պիտի հրաւիրեն Չինաստանն ալ, աւելի լայն օրակարգով մը։

Այս համաձայնութիւնը գոյացաւ Պ. Ժորժ Պիտոյի պնդումներուն վրայ։ Իրեն դէմ ցցուած էր Պ. Փօլ Ռէնօ, քանի մը նախարարներու հետ։ Նախկին վարչապետը հակառակ է Չորսերու ժողովին, այն պատճառաբանութեամբ թէ այժմ կարելի չէ որ եւ է կարգադրութիւն Խ. Միութեան եւ Գերմանիոյ հետ, եւ թէ Հնդկաչինի բազմածախս պատերազմը եւ ջրածնի ռումբի սպառնալիքը այնքան ծանրակշիռ խնդիրներ են որ ստիպողական է ընդհանուր խորհրդակցութիւն մը կատարել։

Արտաքին գործերու յանձնաժողովին մէջ կատարուած խորհրդակցութեանց ատեն, Պ. Պիտօ ուժգնօրէն պաշտպանեց իր տեսակէտները։ Եւ բացորոշապէս հասկցուց թէ համաձայն է եւրոպական բանակի դաշնագիրը վաւերացնելու։ Գալով Խ. Միութեան հետ ոչ-յարձակման դաշինք մը կնքելու առաջարկին, հակառակ չէ, բայց ան այժմ ստիպողական չի գտներ։

× Այսօր, ուրբաթ, կը սկսի արեւմտեան երեք պետութեանց արտաքին նախարարներուն խորհրդակցութիւնը Լոնտոնի մէջ։ Օրակարգի խնդիրները ծանօթ են արդէն։ Այս խորհրդակցութենէն կախում ունի Չորսերու խորհրդաժողովին գումարումը։ Անշուշտ Թրիէսթէի մասին ալ որոշումներ պիտի տան, նկատի առնելով կացութեան ծանրացումը։ Մտահոգութիւն կը պատճառէ նաեւ Քորէայի խնդիրը։

ՔԱՌԱՍՈՒՆԵՒՉՈՐՍ ՀՈԳԻ ՄԵՌԱՆ օդանաւային արկածի մը հետեւանքով։ Պելճիքական օդանաւ մը, որ Ֆրանքֆորթէն ճամբայ ելած էր Դշ. կէս օրէն վերջ, դէպի Պրիւսէլ, դժուարութեան հանդիպելով չկրցաւ բարձրանալ։ Յետոյ անյաջող փորձ մը կատարեց, անտառի մը մէջ ինկաւ ջարդուփշուր եւ անմիջապէս բռնկելով մոխիր դարձաւ։ Բոլորն ալ ածխացան։ Քառասունեւչորսէն երկուքը մանուկներ, երեքը՝ օդաչուներ էին եւ մէկն ալ հիւրամեծար աղջիկը։

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԴԱՇՆԱԳԻՐ մը կնքուեցաւ Ֆրանսայի եւ Յունաստանի միջեւ, զարկ տալու համար առեւտրական յարաբերութեանց։ Յունաստանի տնտեսական նախարարը, որ Փարիզ կը գտնուի, հրաւիրած էր նաեւ ելմտական նախարարը, ինչ որ կ'ապացուցանէ գործին կարեւորութիւնը։ Այս միջոցին գերմանական տուներ մեծ գործունէութիւն կը ցուցնեն Յունաստանի մէջ։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

★

ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿ ՄԸ

Այս ամսու կը լրանայ Սիմոն Զաւարեանի մահուան քառասնամեակը։

Անշուշտ ֆրանսահայ մարմինները միջոցներ ձեռք առած են, ոգեկոչելու համար ողբացեալ վաստակաւորին յիշատակը։

Տարեդարձը կը զուգադիպի Դաշնակցութեան Օրուան տօնակատարութեանց։

Այնպէս որ, թերեւս միայն Փարիզի մէջ կարելի ըլլայ առանձին յուշ-երեկոյ մը սարքել։

Թելադրութիւն մը, այս առթիւ.—

Այն վայրերուն մէջ ուր միայն մէկ բանախօս ունին, Դաշնակցութեան Օրուան առթիւ, ճառին մէջ մասնաւոր բաժին մը յատկացնեն Զաւարեանի։

Իսկ ուր որ երկու բանախօս տրամադրուած է, մէկը յատկապէս կը խօսի Զաւարեանի մասին։

Աղբիւրներ չեն պակսիր, համառօտակի ներկայացնելու համար ողբացեալ յեղափոխականին կեանքն ու գործը։

Այս կերպով, անոր յիշատակը ոգեկոչած կ'ըլլանք աւելի մեծ բազմութեամբ։

Տարեցներուն յիշողութիւնը կը թարմանայ, երիտասարդներն ալ կարգ մը բաներ կը սորվին։

Հանդիսաւոր յարգանքէն զատ, կարելի է մասնաւոր դասախօսութիւններ ալ սարքել, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի։

Այդ Միութեան Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը, որ *Գոյամարտ* օրացոյցը կը հրատարակէ ամէն տարի, անշուշտ կը հետեւի իր իսկ նշանակած պատմական թուականներուն։

Ամէնէն առաջ երիտասարդներուն կ'իյնայ յուշարարի դեր կատարել, այս տեսակ պարագաներու մէջ։

Այս տարրական պարտականութիւնը ստանձնելով, երիտասարդական գործ մը կատարած կ'ըլլան։

Իրենց միտքն ու սիրտն ալ կը բացուին։

ՎԱՀԷ

Ս. ԶԱՒԱՐԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Յաւէտ ողբացեալ Սիմոն Զաւարեանի մահուան քառասնամեակին առթիւ Տիկին Ագնիւ Զաւարեան մէկ ձեռք (7 հատոր) Ռուբէնի «Յեղափոխականի մը Յուշերը» կը նուիրէ Քոքինիոյ (Աթէնք) Զաւարեան վարժարանին, ինչպէս եւ մէկ ձեռք «Պապ Թագաւոր»։

ՈՉ ՄԻՍ, ՈՉ ԱԼ ԿԱԹ

Տասնըչորս նահանգներու հողագործական սենտիքաներու դաշնակցութիւնը ժողով գումարելով, որոշեց մասնակցիլ բողոքի ցոյցերուն։ Ան ալ բաւական չի գտներ կառավարութեան ձեռք առած միջոցները, կացութիւնը բարուոքելու համար։ Ուստի որոշած է դադրեցնել կարգ մը արտադրութեանց յանձնումը՝ վաղուընէ սկսեալ (շաբաթ 17 Հոկտ.)։ Մասնաւորապէս արջառ պիտի չղրկեն Վիլէթ (Փարիզ), Հոկտ. 19ին, ինչպէս եւ արջառ պիտի չծախեն շրջանային հրապարակներուն վրայ։ Փարիզի Հալին ալ պիտի չղրկեն Հոկտ. 20ին, եւ ուրիշ կարգադրութիւններ պիտի ըլլան համաձայն օրուան կացութեան։

Աւելորդ է բացատրել այս որոշման հետեւանքները՝ Փարիզի պարենաւորման տեսակէտով։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ յեղափոխական ատեանը մահուան դատապարտեց երեք ամբաստանեալներ, Պոլիս Մաքսիմոս Սուչա, Ալֆրէտ Միխայէլ եւ Մոհամմէտ Բաղըրլ, որոնք վերջերս ձերբակալուած էին իբրեւ լրտես եւ գործակից օտար պետութեան մը։ Դատավարութիւնը կատարուեցաւ դռնփակ։

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐ ՏՈՔԹ. ՊԷՌՆԱՐ ԼԱՖԷԻ ՃԱՌԸ

(ՖՐԱՆՔՕ-ՀԱՅ ԱԿՈՒՄԲԻՆ ՃԱՇԻՆ ԱՌԹԻՒ)

●

Ինձ համար մեծ ուրախութիւն է գտնուիլ ձեզ հետ: Բարեկամներու քով գտնուելու հաճոյքին վրայ կ՚աւելնայ ուրիշ մը՝ ազատում առօրեայ անհամար հոգերէն, որոնք անընդհատ կը շրջապատեն մեզ: Արդարեւ, մեր օրերը շատ բազմազբաղ են եւ յաճախ սպառիչ աշխատանք մը կը պարտադրեն մեզի: Այստեղ, ձեր մէջ, ես եկած եմ նոր ուժեր եւ նոր եռանդներ փնտռելու, վաղուան հոգերուն դիմագրաւելու համար: Ձեր առասպելական հիւրասիրութեան հետ, ձեր ստեղծագործ եռանդը ինծի համար քաջալերութեան թանկագին աղբիւր մըն է. որովհետեւ մեր օրերուն յաճախ կը խօսուի «գործի մարդո՛ւն» (օմ տ՚աքսիոն) մասին, եւ իսկապէս, վերապրելու համար այդ պէտք է ըլլալ: Ո՞րն է այն ժողովուրդը, որ կրնար մեզի օրինակ դառնալ, եթէ ոչ հայ ժողովուրդը:

Անոր հերոսական պատմութիւնը գիտնալու համար, անհրաժեշտ է «ջրհեղեղէն սկսիլ», որովհետեւ, ինչո՞ւ չըսել որ Նոյեան Տապանը, Աւետարանի համաձայն, կանգ առաւ Արարատ լերան վրայ որ ձեր ազգային լեռն է: Բայց այս հրաշալի պատիւը ձեր միակ փառքը չէ: Պատմութեան մէկ ծայրէն միւսը, ձեր ժողովուրդը չափուեցաւ բոլոր մեծ ժողովուրդներուն հետ եւ ոչինչ կրցաւ պարտութեան մատնել ձեր քաջութիւնը: Դարեհ առաջինը հինաւուրց արձանագրութեան մը մէջ կը յիշատակէ Հայոց բանակը, Մեծն Աղեքսանդրը եւ անկէ վերջ հռոմէական լեգէոնները չափուեցան անոր հետ, խաչակիրները ձեզ ունեցան իբրեւ նեցուկ, ժամանակակից պատերազմները ձեզի շատ սուղի նստելով մէկտեղ, աւելցուցին ձեր փառքը:

Հայ ժողովուրդին յարատեւութիւնը, տոկունութիւնը, ռազմունակութիւնը, դարերու ընթացքին եւ բոլոր ազգերու կողմէ ճանչցուած են իբրեւ ազգային յատկութիւններ: Հայկական հեծելազօրքը մասնակցեցաւ Մերձաւոր Արեւելքի բոլոր ճակատամարտներուն, բոլոր արշաւանքները իրենց ճամբուն վրայ կը բախէին այս հերոսներուն, որոնք կը հսկէին երկրին դուռներուն եւ կրնային պարտուիլ միայն եւ միայն թշնամութեան ջախջախիչ առաւելութենէն:

Եւ աւաղ, եթէ յաճախ Հայոց պատմութիւնը կը նոյնանայ իր դժբախտութեանց հետ, կը նմանի Փիւնիկին, որ կը վերածնի իր մոխիրներէն: Հայ ժողովուրդին ուժը կը յորդի այն արիւնալի մարտերէն, որոնք շաղախն են իր միութեան: Ոչ մէկ ժողովուրդի ճակատագիր հանդիպած է նոյնքան անարդարութեանց, բայց եւ ոչ մէկը կրնայ նոյնքան հիացում պարտադրել, որովհետեւ Հայոց ազգային կեանքը յաւիտենական յարութիւն մըն է: Հրդեհները հազիւ մարած, հեղեղները հազիւ դադրած, վէրքերը հազիւ բուժուած եւ ահա Հայերը կը վերաշինեն աւերակները, կը նորոգեն ամբարտակները, կը վերստեղծեն ապրելու ուրախութիւնը:

Անմահ է յարատեւութեան այս հայկական յատկանիշը: Յարձակման ենթարկուած, հալածուած կամ անճիտուած, Հայաստանը կը շարունակէ տեւել: Ամէնուդ ծանօթ է անշուշտ պատմութիւնը, — Ձինացի մը Շանկայի մէջ կաղ մարդու մը հանդիպելով կը հարցնէ. — Ո՞վ ես: = Հայ եմ: — Ուրկէ՞ կուգաս: = Հայաստանէն: — Ոտքո՞վ եկար: — Անշուշտ եւ ձեռքերս ալ կը կերակրեն: — Եթէ կաղ Հայը Շանկայ կը հասնի, հապա մինչեւ ո՞ւր չեն կրնար հասնիլ երկու առողջ ոտքեր ունեցողները, կը բացագանչէ Ձինացին:

Այս ազնիւ յատկութիւնները մեզ կը բացատրեն թէ ինչու Հայերը ոչ յուսահատութիւն եւ ոչ ալ անկում կը ճանչնան: Հոն ուր ժողովուրդ մը անհետ պիտի կորսուէր, հակառակ ցրուած ու հալածուած ըլլալուն, Հայուն շինարար կամքը կը պահպանէ աւանդութիւնները, լեզուն, մշակոյթին կենսունակութիւնը, եւ մանաւանդ, միութեան տեւական ձգտում մը որ հիացում կը պատճառէ:

Սոյն միասնականութիւնը Հայոց միջեւ, անոնց տեւականութեան ոգին է: Համերաշխութեան շնորհիւ է որ կրնաք անեղծ պահել ձեր հոգեկան եւ ֆիզիքական ժառանգութիւնը: Տիգրան Մեծէն մինչեւ Վասպուրականի հերոսամարտը Հայոց մեծութիւնը երեւան է եկած շնորհիւ ընդհանուր համերաշխութեան եւ բարեկամութեան: Որովհետեւ յաղթանակները կը ծնին հաւաքական ուժէն, իսկ հաւաքական ուժը կը ծնի միութենէն: Ահա թէ ինչու կ՚ըսեմ — միացէք, շաղկապեցէք ձեր ճիգերը, ստեղծելով ձեր միութեանց ուժերուն դաշնակցութիւնը (ֆետերասիոն): Միայն այս կերպով պիտի կրնաք միշտ պահել ձեր մշակոյթն ու արժանիքները:

Դուք որ Ֆրանսա կը գտնուիք, ձեր ցեղական արժանիքները կ՚աւելցնէք մեր երկրի փառքին: Որովհետեւ ժողովուրդները կը նմանին թանկագին քարերու: Անոնց իւրաքանչիւրն ունի իր փայլը, իր գոյնն ու իր ջուրը: Աշխարհը պէտք ունի իւրաքանչիւր ժողովուրդի յատկութեանց: Պահելով ձերինները մեզի օգտակար կ՚ըլլաք:

Սակայն մեր բարեկամութիւնն ունի ուրիշ հիմք մը: Ֆրանսան ալ տառապած է անարդարութիւններէ եւ բարբարոսութիւններէ: Ան ալ պայքարած է իր ազատութեան համար: Ան ալ ճանչցած է մղձաւանջն ու խաւարը, պահելով հանդերձ իր ազգային իտէալին հաւատքը: Այս ճակատամարտները դեռ վերջացած չեն անշուշտ, սակայն Հայկայ Որդւոց պատմութիւնը, որ կը սկսի աշխարհի ստեղծագործութենէն, մեզ կ՚ապացուցանէ թէ կան յաւիտենական ճշմարտութիւններ, եւ թէ անմահ են զանոնք պաշտպանող ժողովուրդները:

Ճղճիմ հաշիւներէն եւ անյագ ախորժակներէն անդին, կան արդարութիւնը եւ պատուութիւնը, որոնք կը պաշտուին Ֆրանսայի կողմէ: Ուրեմն բնական է մեր բարեկամութիւնը, որովհետեւ հիմնուած է փոխադարձ օրինակի եւ ընդհանուր իտէալի մը վրայ: Ազգային Միութիւնը կը ստեղծուի ընդհանուր բարեացակամութեան շնորհիւ, եւ, ձերինը, միշտ անընկուն է եւ հաւատարիմ իր նպատակներուն: Եւ այսքան ազնիւ ու բարձր աղբիւրներէ բխած մեր բարեկամութեան, կ՚ուղղեմ իմ ջերմ քաջալերութիւնները:

ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԷՆ

●

ԽՄԲ. — Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութեան պաշտօնաթերթին՝ Իւմանիթէի Մոսկուայի մասնաւոր թղթակիցը նոր շարք մը սկսած է, «Ուրալէն Կովկաս»: Կ՚ամփոփենք Հայաստանի նուիրուած գրութեանց առաջին երկուքը. —

Երեւանի մէջ դէմ դիմաց կուգան անցեալն ու ներկան: Ահաւասիկ ամբողջ թաղ մը վկայ այն գեղեցիկ ճամբուն զոր կտրած է ան: Հողէ շինուած հիւղակներ, ինչպէս հարաւային Ալժերիոյ մէջ, կպած գորշ բլուրի կողին, կը յիշեցնեն անապատի եզրին կարտալան:

Հոկտեմբերի յեղափոխութենէն առաջ Երեւան աւան մըն էր երեսուն հազար բնակչութեամբ, որոնք կ՚ապրէին հիւղակներու տօթագին փոշիին եւ հովին մէջ: Այսօր Երեւանը 380 հազար բնակչութեամբ քաղաք մըն է, որուն նոր թաղերը բացառիկ գեղեցկութիւն մը ունին: Շինութեան մէջ երկու տեսակ քարեր կը տիրապետեն, մէկը վարդագոյն, մանիշակագոյն երանգներով, կենդանի ինչպէս միսը (տուֆ), միւսը կարմրած հացի գոյն ունի եւ երբ յղկուի մահոգինիի գոյն կը ստանայ:

Ճարտարապետներ գիտցած են օգտագործել այս քարերը, որոնք կ՚երգեն: ԺԸ. դարու հայ մանրանկարիչներու խորապէս ազգային զարդանկարչական նիւթերու վրայ, անոնք ստեղծած են ինքնատիպ ոճ մը, սիւներով որ կը յիշեցնէ ասորական փարթամ պալատները, եւ մասնաւոր կամարով մը որ ոչ ֆրանսական սրակամարն է, ոչ ալ արաբականը: Նոր ճարտարապետական տարրերուն մէջ ջուրը կը ցայտէ գոհարի մը պէս: Լենինի հրապարակին վրայ, որ նոյնքան ընդարձակ է որքան Քոնքորտը, շուրջի յուշարձաններուն եւ ընդարձակ ջրացայտ աւազանին միջեւ կը շինուի բազմերանգ կրանիթներով շատ մեծ հայկական գորգ մը: Այս ժողովուրդին համար, որ երկու հազար տարուան մշակոյթ մը ունի, կառուցանել ապագան՝ չի նշանակեր խզուիլ անցեալէն, այլ արտայայտուիլ նոր ստեղծագործութեամբ:

Երեւան ունի 57 միջնակարգ վարժարան (լիսէ): Հոն պարտաւորիչ է տասնամեայ ուսումը: Դասաւանդութիւնը հայերէն է, ռուսերէնը ըլլալով երկրորդ լեզու եւ ըստ դպրոցներու՝ գերմաներէն, ֆրանսերէն կամ անգլերէն երրորդ լեզու: Մատենադարանին մէջ կան ֆրանսական դասական գործերու հայերէն թարգմանութիւնները:

«Մոլոթով» համալսարանին մէջ վերատեսուչը ցոյց տուաւ իր ինը մասնաճիւղերը ուր 270 դասախօս կան 2800 ուսանողներու համար: Դասընթացքները հայերէն են: Աստղագիտութիւնը կը դասաւանդուի ականաւոր աստղագէտ Համբարձումեանի կողմէ: Համալսարանին մէջ հանդիպեցայ դասախօս Մոմճեանի: Մագիստրոսեան «թէզ» մը գրած է ԺԸ. դարու ֆրանսական փիլիսոփայութեան մասին: Ան իր գրադարանին մէջ ինծի ցոյց տուաւ Հելուեթիուսի եւ Տիտըրոյի բոլոր սկզբնական հրատարակութիւնները: Ունի ուրիշ հրատարակութիւն մը. — «Ֆրանսացի ժողովուրդին դիւցազներգութիւնը 1893ին»:

Երեւանի Մատենադարանը ունի տասնըվեց հազար ձեռագիր որոնք մեծ խնամքով կը պահուին: Հոն կան Արիստոտէլի հայերէն թարգմանութիւնները Է. դարէն: Կան նաեւ ԺԸ. դարու հայ նկարիչ Թորոս Ռոսլէնի գործերը:

Երկրորդ գրութիւնը նուիրուած է Սեւանի: Ճարտարագէտ Մարթինեան բացատրած է թէ ինչպէս կ՚իջեցնեն ընդարձակ ծովու նմանող լիճին մակերեսը տարեկան մէկ մեթրով: Յիսուն տարիէն անոր մակերեսը պիտի իջնէ երկու երրորդով: Ժընեւի լիճէն քիչ մը աւելի պզտիկ պիտի ըլլայ, որով իրենց նպատակին պիտի հասնին, հաւասարակշռելով լիճին ամբարումը եւ շոգիացումը:

... Լերան ընդերքը կը մտնենք: Լիճի մակերեսէն մինչեւ երեսուն, եօթանասուն, հարիւր մեթր վար: Վերելակը տասնըվեց յարկ անցած է արդէն: Հրաբուխի մը մէ՞ջ ենք: Օդը սաստիկ տաք է, հեղեղի մը տեւական գոռումը կը թաւալի խորութեանց մէջ: Ջուրն է որ կը մռնչէ հարիւր մեթր դէպի վար իջնելով: Իսկ

Ի՛ՆՉՊԷՍ ՓՐԿՈՒԵՑԱՆ Հ. ԱՃԱՌԵԱՆԻ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

★

Այս բոլորը գրի եմ առնում այնպէս, ինչպէս պատմել է ինձ իմ շատ մտերիմ բարեկամը, որ չի ցանկանում իր ինքնութիւնը հրապարակել:

— Բաքւում ճանաչում էինք հանգուցեալ Հ. Աճառեանին որպէս Հայոց դպրոցի հայերէնի ուսուցիչ. լսել էի, որ շատ պատրաստուած լեզուաբան է, ունի մի շարք մեծարժէք աշխատութիւններ Հայոց լեզուի, քերականութեան եւ պատմութեան շուրջ եւ տքնում է մի շատ կարեւոր աշխատութեան վրայ: Այն ժամանակ, երբ Բաքուի «Արեւ»ի վարիչն էի, յաճախ հանդիպել էի նրան թերթի խմբագրատանը:

Բաքուի 1918 թուի կռիւների սկզբնական շրջանում, երբ բոլորը խռնւում էին մեր կենտրոնական Կոմիտէի (սովորաբար ասում էին բիւրօ) շէնքի բակում, որեւէ գործի լծուելու համար, մի քանի անգամ տեսել էի նաեւ Աճառեանին: Մի օր էլ առաջս ելաւ եւ ասաց.

— Վերջապէս ինձ էլ մի գործ պիտի տա՞ք, թէ՞ շարունակ պիտի գամ ցցուեմ այստեղ եւ վերադառնամ տուն:

Բողոքի շեշտ կար ձայնի մէջ:

— Ի՞նչ էք ուզում, պարոն Աճառեան:

— Մի որեւէ գործ: Ճակատ գնալ չեմ կարող, այնտեղ ես անպէտք եմ, տանը աշխատելն էլ անհնար է, ապա ես ոեւէ բանի պէտք գալո՞ւ եմ թէ ոչ,

Զրոյցը տեղի էր ունենում առաջին յարկի միջանցքում, դէպի վերեւի յարկերը տանող սանդուղքի մօտ: Դրանից դէպի աջ, լայն ու տարածուն միջանցքը իր յարակից սենեակներով, եռ ու զեռի մէջ էր: Գնդացիրի դատարկ ժապաւէնների մէջ փամփուշտ էին շարում ձեռքով եւ մեքենաներով, Մի քանի տասնեակ ծեր ճարտարապետներ, հասարակական գործի մէջ երեւացող տիկնայք, կրթուած օրիորդներ զբաղուած էին այդ գործով:

Սակայն գործը նոր էր եւ անկազմակերպ: Պահանջը շատ էր, բայց աշխատանքը այնպէս չէր կազմակերպուած, որ բաւարարէր եղած պահանջը: Մէկ ընդհանուր պատասխանատու հսկիչ դեռ չէր նշանակուած: Աշխատողների թիւն էլ յարափոփոխ էր. մէկ օր մեծ թիւով մարդիկ գործը ձեռքից – ձեռք խլում էին, մէկ օր հազիւ մի երկու տասնեակ մարդ էր լինում, եւ դատարկ ժապաւէնները կուտակւում էին:

— Աշխատա՞նք էք ուզում, — ասացի, — համեցէք: Տեսնո՞ւմ էք այս աշխատանոցը.

— Այո, նախապէս դիտել եմ:

— Խնդրեմ ստանձնէք այս բաժնի կառավարչի պաշտօնը: Երկու օգնականներ վերցրէք՝ մէկը փամփուշտ եւ ժապաւէն մատակարարող, միւսը պահեստին պատրաստ ժապաւէններ յանձնող: Երեքից հինգ հոգի էլ տիկիններից եւ օրիորդներից թէյ ու հաց մատակարարողներ: Հացը տրւում է բոլոր աշխատողներին առաւօտեան եւ երեկոյեան: Ճաշին պիտի տուն գնան: Կարեւորագոյնը այն է, որ երիտասարդ տղամարդիկ չեն կարող այս մասում աշխատել:

Աճառեան այդ օրը, ինձանից մի շարք տեղեկութիւններ ստանալուց յետոյ, գնացել ծանօթացել էր գործի հետ, որտեղից պիտի ժապաւէն ու փամփուշտ ստանար, ում պիտի յանձնէր պատրաստ ժապաւէնները, որտեղից պիտի ձեռք բերէր, թէյը, հացը եւայլն:

Իրեն ծանօթ երկու ճարտարապետներին նշանակել էր օգնական եւ նրանց հետ գործը դասաւորել, մեքենաների տեղերը յարմարեցրել, եւ յաջորդ առաւօտւանից գործը սկսեց կանոնաւորուել:

Մի քանի օր յետոյ այլեւս դժգոհութիւն չկար ճակատից. գնդացիրի դատարկ ժապաւէններն ստացուելուն պէս լցնում էին: Աճառեան մինչեւ ուշ երեկոյ տեղից չէր հեռանում: Ճաշն էլ ուտում էր բիւրոյի պահակապետի եւ պահեստապետների հետ: Թէեւ գիշերը չափազանց յոգնած գնում էր քնելու, բայց լուսաբացին առաջին եկողն էր լինում:

Այդ օրերին մարդ ճանաչելը շատ հեշտ էր, գործից փախչողները շուտ էին երեւան գալիս: Աճառեանն այնպիսին չեղաւ, եւ մենք շատ մտերմացանք իրար հետ: Յաճախ կանչում էր.

— Հերիք է վազվզես, արի մի բաժակ թէյ խմիր:

Երբեմն տուն գնալուց առաջ բարձրանում էր վերեւ, մի քանի րոպէ զրոյց անում, օրուայ կացութեան մասին հետաքրքրւում եւ ապա միայն գնում էր տուն քնելու:

Ու հասաւ այն չարաբաստիկ օրը, երբ սկսեցինք քաղաքը դատարկելու աշխատանքը: Բոլոր նաւերը, մէկ հրամանի ենթակայ (ընկ. Գ. Բալայեանի), մօտեցել էին նաւահանգիստներին: Ժողովուրդին համբերատար սպասումով ուղարկում էինք դէպի նաւերը: Այդ օրը, Կենտր. Կոմիտէն իր երեկոյեան նիստում որոշել էր ճակատը թողնել գիշերուայ ժամը 12ին:

Կենտր. Կոմիտէի վերջին նիստը դեռ տեղի չէր ունեցել, այդ ծանր որոշումը դեռ չէր տրուել, բայց «օդի մէջ» արդէն զգալի էր, որ քաղաքը պիտի տանք:

Երեկոյ էր. ելեկտրական ճրագները նոր սկսել էին փայլփլել: Յիշում եմ, բիւրոյի բակը ամայի էր, կենտրոնում դրուած էր մի մէթր խորանարդ, գուցէ մի քիչ էլ աւելի մեծ, հասարակ տախտակէ մի սնդուկ: Բակից շէնքը տանող միջանցքի դռանը յենուած, վիզը ծուռ, կանգնած էր Աճառեանը:

Ռոստոմի հետ 7րդ թաղամասի Կոմիտէի գրասենեակից գալիս էինք Բիւրօ: Երբ բակը մտանք եւ Ռոստոմը տեսաւ Աճառեանին, թեւս բռնեց ու կանգ առաւ.

— Տեսնո՞ւմ ես այդ սնդուկը կարգադրիր տանեն «Պուշկին» նաւը: Մի վստահելի պահակ նշանակիր, որ հսկի, մինչեւ որ հնարաւոր լինի ցած դնել, ուր էլ լինենք, եւ յանձնել ինձ: Աճառեանի աշխատութիւններն են, ասում է «լաւ է ես մնամ այստեղ եւ մեռնեմ, բայց գործերս փրկեցէք», — վերջացրեց նա, շտապ անցաւ միջանցքը եւ անյայտացաւ առաջին յարկի սենեակներից մէկում:

Ա. ՄԱՀՏԵՍԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՆԵՐԳԱՂԹԻ ԲԱՑԱՌԻԿ ՕՐԷՆՔԸ

★

(Գ. եւ վերջին մաս)

4000 ՈՐԲԵՐՈՒ ԽՆԴԻՐԸ.— Ինչպէս յիշուեցաւ՝ այս բացառիկ օրէնքով պիտի ընդունուին տասը տարեկանէն վար 4000 որբեր, որոնք կորսնցուցած են իրենց ծնողները կամ անոնցմէ մին, որ ի վիճակի չէ խնամելու զանոնք: Որբերը պէտք է որ որդեգրուին ամերիկեան քաղաքացիներէ ուր անոնք կը գտնուին եւ կամ թէ Ամերիկա գտնուող քաղաքացին պէտք է ամէն ապահովութիւն տայ հիւպատոսին թէ երբ որբը հասնի Ամերիկա պիտի ընդունուի եւ խնամուի իր կողմէ: Որդեգրին հայրը կամ մայրը, եթէ կ'ապրի, գրաւոր կերպով պէտք է հրաժարի իր զաւկին վրայ ունեցած իրաւունքներէն, եւ ապագային պիտի չկրնայ օգտուիլ սովորական տարեչափի նախապատուութեան իրաւունքէն իբրեւ մէկը որ զաւակ ունի Ամերիկայի մէջ:

5000 ՕՏԱՐՆԵՐՈՒ ԽՆԴՐԻ ԿԱՐԳԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ.— Այս երկրին մէջ կան հինգ հազար օտարականներ, որոնք օրինաւորապէս եկած են Ամերիկա իբրեւ այցելուներ, առեւտրականներ, եւ կամ ուսանողներ, բայց իրենց Ամերիկա մտնելէն ի վեր այնպիսի փոփոխութիւններ տեղի ունեցած են իրենց երկիրներուն մէջ, որ անոնք չեն կրնար վերադառնալ իրենց նախկին երկիրները: Այս օրէնքով այսպիսիները պիտի կրնան փոխել իրենց վիճակը դիմելով պատկան մարմիններու օրէնքի գործադրութեան առաջին տարին չլրացած: Անոնք պէտք է որ այս երկիրը գտնուած ըլլան 1953ի Յուլիս մէկէն առաջ:

Եթէ էթըրնի ճէնըրըլը (ընդհ. դատախազ) ընդունի անոնց պատճառաբանութիւնները՝ հոս տեւականապէս մնալու համար՝ անոնց խնդիրը պիտի ղրկուի Քոնկրէսին վաւերացուելու համար:

ՆԱԽԱՊԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ.— Այս օրէնքով Ամերիկա գալ ուզողներէն նախապատուութիւն պիտի տրուի անոնց որ զանազան մասնագիտութիւններ ունին եւ կամ Ամերիկայի մէջ ունին մերձաւոր ազգականներ, որ քաղաքացի են, եւ կամ մնայուն կերպով հաստատուած են, թէեւ տակաւին քաղաքացի չեն:

ԵՐԿՐԻՆ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ.— Որպէսզի անբաղձալի օտարականներ չկրնան օգտուիլ այս օրէնքէն Ամերիկա գալու համար, ամէն դիմող գաղթական խիստ քննութեան մը պիտի ենթարկուի թէ հիւպատոսներու եւ թէ գաղթային պաշտօնեաներու կողմէ, ստուգելու համար անոր նկարագիրը, բարոյական ու ընկերային ըմբռնումները, դաւանանքները եւ անցեալը, նաեւ մտային եւ ֆիզիքական կարողութիւնները, կարճ խօսքով անոր վստահելի եւ առողջ ըլլալը: Մասնաւորապէս նկատի պիտի առնուի անոր վերջին երկու տարիներու կենցաղը:

Եթէ երեւան գայ որ գաղթականը սխալ տեղեկութիւն մը տուած է կամ յայտարարութիւն մը ըրած՝ Ամերիկա գալու համար, վճռապէս պիտի արգիլուի ան Ամերիկա գալէ եւ պիտի վտարուի երկրէն, եթէ նոյնիսկ յաջողած է մտնել Ամերիկա:

ԱՆՑԱԳՐԻ ՀԱՐՑԸ.— Վիզա պիտի տրուի միայն անոնց որոնք ամէն կերպով ընդունելի համարուելէ վերջ, կրնան ցոյց տալ անցագիր մը, որով պիտի կրնան վերադառնալ իրենց ներկայ վայրը կամ ուրիշ երկիր մը, եթէ պատճառով մը անոնք չկրնան մտնել Ամերիկա կամ մտնելէ ետք վտարուին անկէ:

ԵՐԱՇԽԱԳՐԻ ԽՆԴԻՐԸ.— Վիզա պիտի տրուի ամէն անոնց որոնք բոլոր քննութիւնները անցընելէ վերջ՝ կրնան ներկայացնել երաշխագիր մը, ստորագրուած ամերիկեան քաղաքացիէ մը, որ կ'ապահովէ բնակարան ու գործ երաշխագիրին ու ընտանիքին համար:

ԱՆՋԱ
Նախագահ ՃՈՐՃ Մ. ՄԱՐՏԻԿԵԱՆ
Ընդհ. քարտ. ՍՈՒՐԷՆ Մ. ՍԱՐՈՅԵԱՆ

ջերմութիւնը ջրանիւներէն յառաջ կու-գար, 32 հազար քիլովաթ ժամ:

... Մառան մը այցելեցինք ուր տասնըմէկ տեսակ գինի հրամցուցին: «Արարատ» գործարանն էր: Ընտիր են մանաւանդ անուշ գինիները: Մաքսիմ Կորքի այս մառանի ոսկեմատեանին մէջ գրած է. «Շատ աւելի դիւրին է մագլցիլ Արարատ լեռը քան այս մառանին սանդուղը, երբ համտեսած ես իր գինիները»:

Այցելեցինք նաեւ «Փարիզի համայնք» կոլխոզը, որ կը բաղկանայ 580 ընտանիքէ եւ ունի իր շարժանկարի սրահը, 22 հոգինոց նուագախումբ մը, կարի, դերձակի դպրոցը, միջնակարգ գիտական աշխատանոցը եւն.: Մատենադարանը ունի 6500 գիրք, ուր կան Սիրվանթէսի ռուսերէն եւ հայերէն թարգմանութիւնները նաեւ Դիքընսի եւ Պալզաքի գործերը: Կան մարմնամարզի եւ զանազան խաղերու սրահներ: «Փարիզի համայնք»ի կոլխոզը իր բամպակի բերքով կոտրած է համաշխարհային մրցանիշը:

... Մանկամսուրին մէջ երիտասարդ աշխատաւոր մայրերը իրենց զաւակները պահ կուտան երկու ամիս վճարովի արձակուրդէ ետք: Մինչեւ չորս տարեկան պզտիկներ կ'ընդունուին հոն:

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ մօտերս հազարաւոր ջրածին ռումբ պիտի ունենայ, եթէ հաւատանք ամերիկացի երեսփոխանի մը տեղեկութեանց:

ՆՈՐՎԵԿԻՈՅ երեսփ. ընտրութեանց մէջ նորէն մեծամասնութիւն շահեցան ընկերվարականները որոնք 18 տարիէ ի վեր կը կառավարեն այդ երկիրը: Շահած են 160 աթոռներէն 77ը (Նախապէս ունէին 82 անդամ):

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՏԽՐՈՒՆԻ

ՀԱՄՊՈՒՐԿ, (Յառաջ).— Սեպտ. 19ին յանկարծամահ եղած էր ծանօթ առեւտրական Միրման Արզումանեանց, Պարսկահայ, որ 1930էն ի վեր Համպուրկ հաստատուած էր: Յուղարկաւորութիւնը կատարեց, սեպտեմբեր 29ին, Վիէննայի հոգեւոր հովիւ Եղիշէ Ծ. Վրդ. Իւթիւճեան, մասնակցութեամբ Պերլինէն եւ Վիէննայէն հրաւիրուած չորս դպիրներու: Հայկական թաղումը խոր տպաւորութիւն ձգեց նաեւ գերման եւ պարսիկ յուղարկաւորներուն վրայ, որոնք մեծ թիւով եկած էին իրենց վերջին յարգանքը մատուցանելու,

Համպուրկի մեծ գերեզմանատան մէջ Եղիշէ վարդապետի դամբանականէն ետք խօսեցաւ Համպուրկի սակարանին Միութեան կողմէ գերմանացի Պ. Պլում, գովելով հանգուցեալին առեւտրական եւ ընկերական արժանիքները:

Պ. Փ.

× Վերջերս Պոսթընի մէջ մեռած է ընկեր Եղիշէ Եափուճեան: Բնիկ Կարնեցի էր: Կուսակցական թէ հանրօգուտ ձեռնարկներուն ընթացքին, կատարեալ տիպար Հայ մը հանդիսացաւ իր աշխատանքով եւ զոհաբերութեամբ: Կենսուրախ խառնուածք ունէր թէեւ գրոց-բրոց մը կամ ճարտասան մը չէր: Դիւրահաղորդ էր եւ բարեմիտ: Մեռաւ իր պաշտած Եռագոյնին տակ «Հայաստան» քէմփին հիւղակներէն մէկուն մէջ, ուր օդափոխութեան գացած էր:

×

ՍՈՒՐԻՈՅ երեսփ. ընտրութեան հայ թեկնածուն, Պ. Գրիգոր Էպլիղաթեան ծնած է 1924ին: Իր նախնական ուսումը առած է Հալէպի Ազգ. Հայկազեան վարժարանը: Ստացած է տաճկական եւ ֆրանսական պաքալօրէաները: 1947ին աւարտած է Ֆրանս. իրաւաբանական համալսարանը: 1948ին դատաւոր նշանակուած է եւ պաշտօնավարած է Լաթաքիա, Մասիաֆ, Ճեպլէ եւ վերջերս ալ Հալէպ, նախագահ պատժական հաշտարար առաջին դատարանի: Ան ծանօթ է իբրեւ անկաշառ եւ լուրջ դատաւոր:

ԲԱԶՄԱՄԵԱՅ ՈՒՍՈՒՑԻՉ Սերովբէ Պետրոսեան մեռած է Աղեքսանդրիոյ մէջ, իննսուն տարեկան հասակին: Բնիկ Շապին Գարահիսարցի էր: Երկար ատեն ուսուցչական պաշտօններ վարած է իր ծննդավայրին մէջ: 1914ին Պօղոսեան ազգ. վարժարանին տնօրէնն էր եւ 20 տարի առաջ հանգստեան կոչուեցաւ: Ունի տպագրուած եւ անտիպ գործեր:

ՄԱՀՈՒԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԵՑԱՆ 13 ամբաստանեալներ, Պուքրէշի մէջ, իբրեւ լրտես ի հաշիւ Մ. Նահանգներուն: Ուրիշ երեք հոգի ալ դատապարտուեցան 25, 20 եւ երեք տարի բանտարկութեան:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

★

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ախոյենական մրցումներու չորրորդն է: Քասիս առաջին իսկ վայրկեանին կ'անցնի յարձակողականի, մերոնք կը պատասխանեն հակայարձակողականով մը, որ առիթը կուտայ «քորներ»ի մը, սակայն չեն կրնար օգտագործել:

Գնդակը խիստ արագ եւ անընդհատ կը գլտորի մէկ բերդէն միւսը: Բացորոշ է հակառակորդին նպատակը,— անպայման յաղթել: Մերոնք անմիջապէս կը փոխեն խաղին ձեւը (անշուշտ մարզիչ Յով- հաննէսեանի հրահանգին վրայ): Երկու կողմերու ճիգը հասած է գագաթնակէտին: Հանդիսականներ հազիւ կրնան հետեւիլ գնդակին: 30րդ վայրկեանն է ոչ մէկ արդիւնք: Երեք վայրկեան վերջ հակառակորդը օգտուելով վերջապահ գծի մէկ սխալէն կը նշանակէ կէտ մը: Կիսախաղը կը լրանայ նոյն արդիւնքով:

Երկրորդ կիսախաղին մերոնք կրակ են կտրած, երբեք առիթ չեն տար հակառակորդին: Մասիսի երեք հարուածները կը հանդիպին ձողին: Այվաճեան, Քէփէկեան, Պերճ եւ Մարգար կը փորձեն իրենց բախտը: Հանդիսականները գոհ են տղոց գեղեցիկ խաղարկութենէն, սակայն արդիւնքը կը տխրեցնէ մեզ բոլորս:

Մեր պահեստին կը յաղթէ Աթլանթիկի 2 — 0ով: Պատանիները կը մնան հաւասար Քոտէրի խումբին դիմաց 1–1:

Կրտսերներու ու մինիմներու ախոյենական մրցումները կը սկսին Հոկտ. 25ին:

× Հայրենակիցներ մի մոռնաք Նոյ. 21ը— Հ. Մ. Ը. Մ.ի պարահանդէսը Ալհամպրայի մէջ: Միութեանս հասոյթի միակ աղբիւրը որմէ կախում ունի 120 մարզիկներու յարատեւութիւնը: Գոյամարտ, ամէն ճակատի վրայ, ինչպէս կ'ազդարարէ մեր սիրելի «Յառաջ»ը, միշտ ահազանգ հնչեցնելով:

Քաջալերեցէք խումբ մը անձնուէր երիտասարդներ որոնք տրամադրած են իրենց բարոյական եւ նիւթական կարողութիւնը, նոյնիսկ հանգիստի ու հաճոյքի ժամերը, վառ պահելու համար մարզական շարժումը:

1952 — 1953 տարեշրջանին մեր ելեւմուտքն է 800.000 ֆրանք: Այս թուանշանը բան մը չի՞ խօսիր ձեր սրտին:

ՍԱՐԳԻՍ ԳՈՒՑՈՒՄՃԵԱՆ

ՏԻԿԻՆԸ.— Այսօր իսկ նամակ մը պիտի գրես Ամերիկայի հօրեղբօրս:

ԱՄՈՒՍԻՆԸ.— Այս անգամ ալ դուն գրէ նամակը:

ՏԻԿԻՆԸ.— Ես գրագէտ ամուսին առի՝ որ դուն նամակներս գրես:

ԱՄՈՒՍԻՆԸ.—Ես ալ կարծեցի որ հետս ամուսնացար՝ որպէսզի նամակ գրել սորվիս ...

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (10)

Ո՞Վ ՍՊԱՆՆԵՑ

●

Թէյը սքանչելի էր: Հաճելի եւ թունդ խառնուրդ մը որ բոլորովին հակառակն էր Տիկին Քէլսիի չինական թեթեւ թէյին, որուն համը ամէն անգամ գլխ ծանր փորձի մը կ'ենթարկէր:

Սեղանին վրայ կային խորոված անուշ, փոքր եւ չոր կարկանդակներ եւ պտղալից խմորեղէն մը: Պ. Էմմըթ մեծ հոգածութիւն մը ցոյց կուտար ինծի հանդէպ: Այս լուրջ մարդը պնակս կը լեցնէր անուշեղէններով ամէն անգամ որ պարապ կը տեսնէր զայն:

Պ. Քոլմէն նստաւ Օր. Ճոնսընի միւս կողմը եւ անդադար կը շաղակրատէր, համաձայն իր սովորութեան:

Տիկին Վէյտնըր հառաչանք մը արձակելով յոգնած ակնարկ մը նետեց իր կողմը. բայց ան չլսեց: Հակառակ անոր որ Տիկ. Մերքատօ, որուն հետ խօսակցութեան բռնուած էր, ինծմով շատ զբաղած էր եւ չէր կրնար ճիշդ ու ճիշդ պատասխանել իր հարցումներուն, փախուկը նորէն չլսեց:

Նախընթրիքէն վերջ փրոֆ. Լէյտնըր եւ Պ. Մերքատօ վերադարձան պեղումներէն: Փրոֆէսէօրը, միշտ հաճոյակատար, եկաւ բարեւեց զիս: Նշմարեցի որ իր անհանգիստ նայուածքը իր կնոջը վրայ յառեց եւ կարծես սփոփուեցաւ զայն շատ հանդարտ տեսնելով: Գնաց նստաւ սեղանին միւս ծայրը. իսկ Պ. Մերքատօ գրաւեց պարապ աթոռը Տիկին Լէյտնըրի քով: Այս վերջինը բարձրահասակ եւ նիհար մարդ մըն էր, մելամաղձոտ, հիւանդկախ դէմքով եւ ծիծուն մօրուքով մը, շատ աւելի տարէց քան իր կինը: Իր ժամանումը զիս ազատեց Տիկին Մերքատոյի անսովոր հետաքրքրութենէն: Տիկինը իր ամբողջ ուշադրութիւնը դարձուց ամուսնոյն վրայ եւ զայն դիտեց ջղայնութեամբ մը որ առ նուազն տարօրինակ երեւցաւ ինծի: Մարդը թէյը կը խառնէր երազկոտ ձեւով մը: Կարկանդակի կտոր մը նոյնութեամբ կը մնար իր պնակին մէջ:

Տակաւին պարապ տեղ մը մնացած էր: Շատ չանցած դուռը բացուեցաւ եւ մարդ մը ներս մտաւ:

Անմիջապէս որ աչքերս Րիչըրտ Քարէյին յառեցան, այն տպաւորութիւնը կրեցի թէ կը գտնուիմ մարդկային ամէնէն գեղեցիկ նմոյշներէն մէկուն առջեւ: Եւ սակայն ինքնիրենս ըսի թէ արդեօք պատրանքի մը խաղալիքը չե՞մ: Ըսել թէ մարդ մը գեղեցիկ է եւ միեւնոյն ատեն հաստատել թէ մեռեալի մը գլուխը ունի՝ ակներեւ հակասութիւն է: Կարծէք իր դէմքին մորթը այնքան քաշուած էր որ պիտի ճաթէր ոսկորներուն վրայ, բայց շատ գեղեցիկ կաղապարուած ոսկորներու վրայ: Ծնօտին, յօնքերուն եւ ճակտին շրջագիծը այնքան նրբութեամբ գծուած էր որ ամբողջութիւնը պրոնզէ շինուած արձանի մը դէմքը կը յիշեցնէր ինծի:

Այդ թուխ եւ ծիրած դէմքին վրայ կը փայլէին խիստ կապոյտ աչքեր: Այս մարդը վեց ոտք հասակ ունէր եւ քառասունին մօտ կ'երեւար:

— Օր. Լիթըրէն, ձեզի կը ներկայացնեմ Պ. Քարէյը, մեր ճարտարապետը, ըսաւ Տոքթ. Լէյտնըր:

Քանի մը բառ մրմնջեց անուշ եւ հաճելի ձայնով մը եւ եկաւ նստաւ Տիկին Մերքատոյի քով:

— Վախնամ թէյը պաղած է Պ. Քարէյ, ըսաւ Տիկին Լէյտնըր:

— Անհանգիստ մի ըլլաք, Տիկին, յանցանքը իմս է որ ուշ եկայ: Կ'ուզէի անմիջապէս վերջացնել այս պատերուն յատակագիծը:

— Անուշ կ'ուտէ՞ք Պ. Քարէյ, հարցուց Տիկին Մերքատօ:

Պ. Րէյթըր առաջ քշեց խորովածին պնակը:

Այն ատեն միտքս եկաւ Պ. Փեննիմընի մէկ խօսքը.— «Միտքս աւելի լաւ բացատրած պիտի ըլլայի եթէ ըսէի թէ չափազանց մեծարանքներ կը փոխանակեն իրարու հետ»:

Այո, իրենց չափազանց բարեկիրթ վարմունքը տեսակ մը օտարոտի ձեւ մը կը մատնէր:

Քիչ մը շատ ծեքծեքուն չէի՞ն:

Կարծէք անծանօթներ էին քան մարդիկ — գոնէ ոմանք — որոնք իրար կը ճանչնային տարիներէ ի վեր:

ԳԼՈՒԽ Զ.

Թէյէն վերջ Տիկին Լէյտնըր զիս իմ սենեակս առաջնորդեց:

Կը կարծեմ թէ պարտաւոր եմ այստեղ գծել բնակարանին յատակագիծը որ արդէն շատ պարզ է: Ճեմելիքին ամէն մէկ կողմը դուռ մը կը բացուէր: Աջակողմեան ճաշասենեակին վրայ ուր թէյ առած էինք քիչ առաջ, իսկ միւսը, դիմացը, սրահի մը վրայ՝ զոր պիտի անուանեմ հասարակաց սրահ, ուր թէ հիւրասենեակի եւ թէ աշխատութեան սենեակի դերը կը կատարէր մեզի համար: Հոն կը գծագրէին եւ նորէն կը փակցնէին նուրբ եւ դիւրաբեկ ամանները: Այդ հասարակաց սենեակէն կ'անցնէին հնութիւններու սրահը, ուր դարակներու եւ խորշերու մէջ կամ նստարաններու եւ սեղաններու վրայ հաւաքուած էին պեղումներէն գտնուած բոլոր առարկաները:

Այս սենեակը միայն հասարակաց սենեակին վրայ ելք մը ունէր:

(Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻԶՄԻՐԷՆ կը հեռագրեն թէ օդանաւային նոր կազմակերպութիւն մը հաստատուեցաւ, միացնելով ամերիկեան, թրքական եւ յունական օդաչուները՝ ամերիկացի զօր. Իթընի հրամանատարութեան տակ :

ԸՄԲՈՍՏՈՒԹԻՒՆԸ կը շարունակուի անգլ. Կույանայի մէջ)Հարաւ. Ամերիկա): Բնիկները առջի օր փորձեցին հրդեհներ յարուցանել եւ ահուսարսափ ըստեղծել: Անգլ. ուժերը կը ջանան խափանել ըմբոստութեան ծաւալումը :

ՄԱՐՈՔԻ հարցին քննութիւնը, որ կը շարունակուէր Ազգաժողովի Քաղաք. յանձնախումբին մէջ, վերջացաւ առջի օր: Մեծամասնութիւնը հակառակ է միջամտութեան: Շուէտի, Նորվեկիոյ եւ Մեքսիկայի պատուիրակներն ալ խօսք առնելով, վստահութիւն յայտնեցին Ֆրանսայի հանդէպ :

ԻՏԱԼԻՈՅ արհեստակցական Միութիւնները եւս առին ընդհ. գործադուլի հրամանը որ տրուած էր Հոկտեմբեր 20ի համար :

ՌՈՒՄԱՆԻԱ ԵՒ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ եւս կը բանակցին, վերահաստատելու համար դիւանագիտական յարաբերութիւնները :

ԻՐԱՐՈՒ ԿԱՊՈՒԵԼՈՎ գետը նետուեցան տասնըվեց պուտտայական մայրապետներ, որովհետեւ Զինաստանի համայնավարները պատուիրած էին ամուսին ճարել եւ հաւաքական հարսնիք մը սարքել :

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ Բ. ՌՈՒՄԲԸ պայթեցուցին Անգլիացիները Աւստրալիոյ անապատին մէջ, Հոկտ. 14ին, առաջինէն մէկ տարի վերջը: Արդիւնքը բաւարար կը համարուի :

400.000 ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐ կան, տակաւին, Եւրոպայի մէջ: Ազգաժողովին ընկերային յանձնախումբը առաջարկ մը ստացած է վեց երկիրներէ: Կը խնդրեն առ նուազն հինգ տարի երկարաձգել ընդհ. վերատեսուչին պաշտօնավարութիւնը, որ կը լրանայ այս տարուան վերջը: Վերատեսուչը չատ ծանր կը գտնէ անճար տարագիրներուն վիճակը: Հարիւր հազար հոգի կը գտնուին Եւրոպայի երկու հարիւր գաղթակայաններուն մէջ, իսկ միայն Գերմանիոյ մէջ 300.000 հոգի:

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ հողագործներուն նոր հըրահանգներ տրուեցան, արմտիքի արտադրութիւնը եւ արջառը աւելցնելու համար :

ՆԱԽԱԳԱՀԱԿԱՆ ընտրութեան համար թեկնածու կը համարուին վեց քաղաքագէտներ: Մէկը ներկայ վարչապետն է, Լանիէլ, ուրիշ մը՝ ընկերվարական Եւն.:

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՆՊԱՍՏՆԵՐԸ տասը առ հարիւր աւելցնելու բանաձեւը վաւերացուեցաւ դահլիճին կողմէ: Մօտերս Ազգ. Ժողովին պիտի յանձնուի օրինագիծը:

ԳԵՐՄԱՆ զօր. Մանթէօֆէլ, այժմ երեսփոխան, պահանջեց մինչեւ Ծնունդ ազատ արձակել բոլոր այն գերման սպաները եւ զինուորները որոնք տակաւին արգելափակուած են դաշնակիցներուն կողմէ:

ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՄԸ ԶՈՀ ԳՆԱՑ Փարիզի 11րդ թաղամասի քիմիական գործարանի մը մէջ պատահած պայթումին : Անունը՝ Ժագ Անդրէասեան, 31 տարեկան: Կը բնակէր 48 ռիւ տը Քոնվանսիոն: Երբ դրացիները օգնութեան հասան, տեսան որ Անդրէասեանի հագուստները պատռած, փորը բացուած էր: Անմիջապէս Սէն Լուի հիւանդանոցը փոխադրուեցաւ, բայց չկրցան փրկել :

«ՅԱՌԱՋ»ի ՏԱՆՈՒՑՈՒՄ ՏԱԼՈՎ
ՈՒՇ – ԿԱՆՈՒԽ ԿԸ ՇԱՀԻՔ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՊՈՒՏՈՅԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի ժամը 3.30ին Բարսեղ–Շահպազ ակումբին մէջ :

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մուրատ խումբին, մասնակցութեամբ Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի Ն. Աղբալեան խումբին :

Կը նախագահէ ընկ. Ա. ՔԷՆՏԻՐԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Հ. ԹԱՇՃԵԱՆ

Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ :

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 8ին, կիրակի կէսօրէ վերջ :

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

31 Հոկտ. շաբաթ գիշեր :

Կը նախագահէ ընկ. ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն :

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

7 Նոյեմբերին :

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Հոկտեմբեր 31ին շաբաթ գիշեր :

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նոյ. 8ին: ՍԱՔՐԷ ՔԷՕՐԻ մէջ, ժամը 15ին :

Նախագահութեամբ ընկեր Հ. ՍԷՐԷՆ – ԿԻՒԼԵԱՆԻ:

Կը խօսի ընկեր ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Նոր Սերունդի դասաւանդութիւնները սկսան Չորեքշաբթի, 14 Հոկտ.:

Հայերէնի դասեր եւ երգչախումբի փորձեր՝ Չորեքշաբթի ժամը 20.30էն սկսեալ:

Պարի, թատերական եւ գեղարուեստական փորձերը՝ երկուշաբթի ժամը 20.30էն սկսեալ :

Պարբերաբար պիտի կազմակերպուին նաեւ դասախօսութիւններ եւ վիճաբանական հաւաքոյթներ :

Հաւաքավայր.—
149bis, Ave. d'Argenteuil, Asnières.

ՀԱՃԸՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՇԱՍ.— Հաճընի Հայր. ընդհ. միութիւնը «Արծուեբոյն Հաճըն» հերոսամարտի 33րդ տարեդարձը կը տօնէ մեծ շուքով, այս կիրակի օր: Վիէնէն Հ. Ցովսէփ վրդ. Լեւոնեան հոգեհանգստեան հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցանէ 8000 անթաղ նահատակներու խնկելի յիշատակին :

Օրուան բանախօն է Հ. ԱՐԱՄ ՄՈՒՇԵԱՆ

Երգ եւ արտասանութիւններ : Մատաղի օրհնութիւն: Սիրով կը հրաւիրուի քաղաքին եւ շրջանի հայութիւնը :

Վարչութիւն

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Պոլսոյ Ազգ. Կեդր. վարժարանի հիմնարկութեան 65ամեակը հանդիսաւորապէս պիտի տօնուի Հոկտեմբեր 24ի շաբաթ գիշեր ժամը 9ին ,Սալ տ'Իէնայի մէջ, (մեթրօ Իէնա):

Յայտագիրը.— Բանախօսութիւն, երգ, նուագ, արտասանութիւն եւ վինակախաղ մը որ պիտի շահի բազմաթիւ արժէքաւոր առարկաներ: Հասոյթը պիտի յատկացուի կեդրոնականցի ուսանողներու ֆոնտին :

Մուտքը ձրի է : Փափաքողները կրնան հրաւէր ճարել ԲԱԼՈՒԵԱՆ ԴՐԱՏՈՒՆԷՆ:

ՓԱՐԻԶԻ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԷՆ

Փարիզի Հայոց Աղքատախնամ Ընկերութեան ներկայ վարչութեանս մէկ տարուան շրջանը լրացած ըլլալով, որոշուեցաւ ընդհ. ժողովը գումարել՝ երկրորդ անգամ, Հոկտեմբեր19ին, երկուշաբթի, ժամը վեցին:

Սոյն ժողովը վճռական հանգամանքը պիտի ունենայ, ինչ ալ ըլլայ ներկայ անդամներու թիւը, համաձայն ծրագիր կանոնագրի 8րդ յօդուածին :

Նկատի ունենալով ժողովին կարեւորութիւնը, որ տեղի պիտի ունենայ Ազգ.Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ (9), ստիպողաբար կը խնդրուի բոլոր անդամներէ՝ անպայման եւ անձնապէս ներկայ գտնուիլ :

Օրակարգ.— Վարչութեան մէկ տարուան գործունէութեան բարոյական եւ նիւթական հաշուետուութիւնը: Զանազան հարցեր :— Վարչութիւն

SALLE GAVEAU
45, Rue la Boëtie

Երեքշաբթի 20 Հոկտ. ժամը ճիշդ 21ին: Իր երրորդ նուագաշրջանի մեկնումէն առաջ Եւրոպա, Ափրիկէ, Միջին եւ Մերձաւոր Արեւելք:

ՄԻԱԿ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՌԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Յայտագիր՝ Պաք փառթիթա, Պեթօվէն սօնաթ, Պռամս վառիասիօն, Ռավէլ, Պէլա Պառթօք, Պէլիառ, Շօփէն եւ Լիսթ :

Դաշնակ Կաւօ :

Տոմսերը 300էն 1200 ֆրանք: Դիմել սըրահը՝ Պալ 29-14 եւ Տիւրան, 4 Փլաս տը լա Մատըլէն :

ՇԱՏ ԿԱՐԵՒՈՐ

Փարիզի եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերակցութեան հովանաւորութեան տակ, Սեպտ. 24էն սկսեալ, բացուած են Հայ. եկեղեցւոյ կեդրոնի դպրոցի հինգշաբթի օրերու հայերէնի դասաւանդութիւնները՝ խորհրդարանին մէջ: Արդէն քառասունէ աւելի մանուկներ եւ պատանիներ կը հետեւին կանոնաւոր կերպով դասերուն եւ երգերուն : Դիւրութիւն տալու համար այն պատանիներուն՝ որ կ'աշխատին դուրսը եւ զրկուած են այս առիթէն, կազմակերպած ենք շաբաթ օրերը եւս հայերէնի դասեր իրիկուան ժամը 5էն մինչեւ 7 : Փարիզի եւ շրջանի բոլոր ծնողները կը հրաւիրուին արձանագրել եւ ղրկել իրենց զաւակները այս դասերուն :

Դասընթացքները կը կատարուին մասնաւոր ծրագրով եւ ուսուցչական տեւական կազմի մը կողմէ: — Կրթական յանձնախումբ :

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ ԱԼՖՈՐՎԻԼ

Այս կիրակի պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Անուշաւան Աբեղայ Զղջանեան : Սկզբ. ժամերգ. 8.30ին: Պատարագ ժամը 10ին:

ՀԱՃԸՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Հաճընի հերոսամարտի անկման 33րդ տարեդարձին առթիւ ութը հազար նահատակներու ի յիշատակ Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ 15 ռիւ Ժան Կուժօն, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի, այս կիրակի առտու: Կը հրաւիրուին հայրենակիցները եւ նահատակներուն յիշատակը յարգողները :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի տիկին Քէլէճեան եւ իր զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց ամուսնոյն եւ հօր ԳԷՈՐԳ ՔԷԼԷՃԵԱՆի մահուան առթիւ այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 ռիւ Ժան Կուժօն: Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Վահան Ունճեան կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի, Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի իրենց ողբացեալ մօր՝ ԵՐԻՑՈՒՀԻ ԷԼՊԻՍ ՏԷՐ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՔԱՀԱՆԱՅ ՈՒՆՃԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ, որ տեղի ունեցած է Սեպտ. 8ին Ֆիլատելֆիայի մէջ (Մ. Նահանգներ):

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.—Տէր և Տիկ. Համբարձ. Թէրզեան (Պոլսէն) եւ իր քոյրերը Տէր եւ Տիկին Տ. Տօնապետեան, Տէր եւ Տիկ. Լ. Տատեան, Տէր եւ Տիկին Ժ. Վըթանէսեան, Տէր եւ Տիկին Ա. Թօնկուրեան, ընտանիքները կուգան ծանուցանել թէ այս կիրակի Պոմոնի Սահակ Մեսրոպ եկեղեցւոյ մէջ պիտի կատարուի հոգեհանգստեան պաշտօն – պատարագ, նորոգ հանգուցեալ, իրենց սիրեցեալ մօր՝ ՏԻԿԻՆ ԱՐՄԱՔՍԻ ԹԷՐԶԵԱՆի (ծնեալ Հիւնքէրպէյէնտեան) յիշատակին :

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ.— Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի ձմեռնային պարահանդէսը, 27 Նոյ. շաբաթ երեկոյ, Ալհամպրայի մէջ:

Մանրամասնութիւնները առանձին յայտարարութեամբ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը կը տօնէ Զարթօնքը (ռէվէյյօն) Դեկտ. 24ի գիշերը :

ՄԱՏԹԷՆ ԱՍԱՏՈՒՐԵԱՆ
ԸՆԿ. ԽՈՐԷՆ ՄԻՆԱՍԵԱՆ
Ամուսնացած
Շաւիլ 4 Հոկտ. 1953 Վիրոֆլէ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

■

Հ. Յ. Դ. ԵԳԻՊՏԱՑԻ կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր խումբերու անդամները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 20.30ին, Սոսիէթէ Սավանթին մէջ :

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՕ.— Հ. Յ. Դ. Ջաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ :

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի « Անդրանիկ» խումբի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 21ին: Կը հրաւիրուին հին եւ նոր բոլոր ընկեր - ընկերուհիները: Ներկայ պիտի ըլլան Կեդր. վարչութեան եւ « Արդութեան » խումբի ներկայացուցիչները :

ԱԶԱՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆի ժողովը՝ այս կիր. ժամը 14.30ին: Հաւաքատեղին Քաֆէ Ռեժան :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները այս շաբաթ ժամը 16ին Քաֆէ Ռէժան :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Ֆ. Կապ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, ընկեր. Վ. Յովհաննէսեանի բնակարանը :

ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ վարժարանի Տիկնանց Օժանդակ մարմնի տարեկան ընդհ. ժողովը՝ 28 Հոկտեմբեր, ժամը 16ին, վարժարանին մէջ:

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴ. Միութեան Վալանսի մասնաճիւղին ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, Քաֆէ Քօհար սրճարանը: կարեւոր օրակարգ :

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴԻ Սէնթ Անթուանի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս կիրակի ժամը 15ին, Պաղտասար Աղազարեանի բնակարանը, Սէնթ Անթուան :

ՇԱԼԷ ՏԸ ՖԼԷՕՐԻ ՄԷՋ

212, Rue d'Alfortville

Այս շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ արեւելեան զեղեցիկ երեկոյթ, Տիկ. ՍՕՆԻԱ ԳԱՐԱԳԱՇի նուագախումբով եւ իրենց նոր յայտագրով, մասնակցութեամբ ՍԱԽՕ ԱՔԻՎԻ, արեւելեան ժապաւէններու յայտնի արուեստագէտ եւ նշանաւոր ձեռնածու ԿՈԼԱ – ԿՈԼԱՅԻ, որ պիտի ներկայացնէ իր նշանաւոր անակնկալները :

ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութիւնը բոլոր մարմիններուն կը տեղեկացնէ թէ մօտերս լոյս պիտի տեսնէ 1954ի ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑԸ : Այժմէն դիմել ապսպրանքներու համար :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ցերեկոյթ պարահանդէսը :

Առնուվիլի մէջ Նոյ. 8ին:

Պուա Քոլոմպի մէջ Դեկտ. 12ին :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄՐՑՈՒՄ.— Այս կիրակի էլիզէ Մոնթմարթր սրահին մէջ թեթեւ ծանրութեան կոփամարտիկը Փիէռ Սարգիսեան պիտի ճակատի Ժագ Տիւքաթէլի դէմ (8×3) ժամը 20.30ին:— Ս.Զ.

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris.

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. Վեցամսեայ 1300
Արտասահման՝ տարեկան 3000 ֆր.: ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.

ՇԱԲԱԹ 17 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ • SAMEDI 17 OCTOBRE 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7195 | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 9ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2606

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԿԻԼԻԿԵԱՆ ՈՂՋԱԿԷԶԸ

•

Մինչեւ այսօր ալ խոր կսկիծ մը կը խոցոտէ մեր սիրտը, երբ կը յիշենք 1920 — 1923ի եղերական դէպքերը:

Բնաջնջում կիլիկեան քաղաքներու եւ ի վերջոյ պարպում: Փլուզում Փոքր Ասիոյ, անհամար զոհերով: Ներքին երկրամասէն մինչեւ ծովափ, Իզմիր:

Ապա նահանջ ամբողջ ճակատին վրայ, եւ Լօզան, որ պիտի յանգէր Պոլիսն ալ պարպելու քառամեայ գրաւումէ մը ետք:

Մինչեւ այսօր ալ նոյն քստմնելի հարցականը, — Դաշնակիցները իսկապէս այդքան անճա՞ր էին:

Հսկայական ուժ մը որ կայսրութիւններ խորտակած եւ սպառազէն Գերմանիան ծունկի բերած էր, ստիպուա՞ծ էր ուրանալ իր իսկ թափած արիւնը, միայն ջարդուփշուր ոսկորներ եւ լեռնակուտակ աւերակներ ձգելով իր ետին...

Պատմութիւնը չատոնց տուած է այս հարցումներուն պատասխանը:

Ճիշդ ատոր համար ալ, մեր սիրտը միշտ կ'արիւնի, ամէն անգամ որ տարեդարձ մը կը սահի, այդ աղէտալի ողբերգութեանց վրայ:

Իրենք ալ կրակն ինկած էին 1918-14ին, եւ պահ մը ենթադրենք թէ ի վիճակի չէին խափանելու Հայաջինջ Սարսափը:

Իսկ զինադադարէ՞ն, երբ տիրաբար բազմած էին Սուլթանական մայրաքաղաքին, Կիլիկիոյ եւ ուրիշ ռազմագիտական դիրքերու մէջ:

Իրենց յաղթանակին շնորհիւ փրկուած, համախմբուած եւ նոր բոյներ շինած բազմութիւննե՞րն ալ չէին կրնար ողջ պահել:

Չէի՞ն կրնար սանձել, երբ նոյն թշնամին արիւն կը լակէր իրենց աչքերուն առջեւ: Զարախինդ քրքիջներ արձակելով իրենց թնդանօթներուն եւ մարտանաւերուն դէմ:

Այս խորհրդածութիւնները կուգան մեր գրչին տակ, Հաճընի նահատակութեան եւ ուրիշ նոյնքան եղերական տարեդարձներու առթիւ:

Երեսուներեք տարի անցած է եւ մինչեւ այսօր ալ չեն սպիացած վէրքերը:

Չեն կրնար սպիանալ մանաւանդ անոր համար որ, սպանդը տեղի ունեցաւ ոչ թէ գլխիկոր համակերպութեամբ, այլ հերոսական եւ երկարատեւ դիմադրութենէ մը վերջ: Ի ներկայութեան յաղթական զօրամասերու:

... Այս տարի ալ Փարիզի Հաճընցիները հոգեհանգիստ մը կը ծանուցանեն, 8000 զոհերու յիշատակին: Իսկ փոքր գաղութի մը՝ Շաւի Հայր. Միութիւնը տարեդարձը կը տօնէ հանդէսով մը:

Կը թուի թէ Փարիզի մէջ հաստատուած Հաճընցիներու թիւը բաւարար չէ, պատշաճ հանդիսութիւն մը սարքելու եւ անհամար զոհերուն յիշատակը ոգեկոչելու համար:

Կը կարծենք թէ լաւագոյն ձեւը պիտի ըլլար տարին մէկ հանդիսութիւն կազմակերպել բոլոր կոտորուած եւ լքուած քաղաքներուն համար:

Քանի մը տարի առաջ, շատ կը խօսուէր Կիլիկեան ընդհ. Միութեան մը գործունէութեան մասին: Մանաւանդ որ չարաթաթերթ մըն ալ ունէին:

Եթէ Միութիւնը տակաւին կանգուն է, կրնար ստանձնել ամբողջ կիլիկեան շրջանին տարեդարձներուն տօնակատարութիւնը, համախմբելով Հաճընը, Մարաշը, Զէյթունը, Եդեսիան եւ մնացեալը:

Եթէ կազմալուծուած է, կրնան վերահաստատել, ներշնչուելով յաջորդական տարեդարձներէն եւ ստանձնելով անոնց հաւաքական ոգեկոչումը:

Այն ատեն, ամէնուն ալ յիշատակը յարգած կ'ըլլան, փոխանակ պատահականութեան ձգելու: Փոխանակ մէկ տարին փառաւոր հանդէս մը սարքելու, միւս տարին մոռացութեան տալու: Փոխանակ մէկը փառաւորելու եւ միւսը անտեսելու:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԹՐԻԷՍԹԷԻ ԹՆՃՈՒԿԸ

•

ՄՈՍԿՈՒԱ ՆՈՐԷՆ ԿԸ ՑՈՅՑՆԷ ԹԷ ՊԻՏԻ ՉԸՆԴՈՒՆԻ ՈՐԵՒԷ ԿԱՐԳԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ԱՌԱՆՑ ԻՐ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

Ապահովութեան Խորհուրդին Եչ. օրուան նիստին մէջ, Խ. Միութեան պատուիրակը, Վիշինսկի ազդարարեց թէ պիտի չընդունին որեւէ կարգադրութիւն առանց իրենց մասնակցութեան: Հետեւաբար, կը մերժեն որեւէ «միակողմանի գործողութիւն» Մ. Նահանգներուն, Անգլիոյ, Իտալիոյ եւ Եուկոսլաւիոյ կողմէ:

Ցետոյ բանաձեւ մը առաջարկեց որ կը տրամադրէ միջազգայնացնել վիճելի շրջանը գուբերնիացի կառավարիչի մը իշխանութեան տակ, իբրեւ «միակ միջոցը» տեւական խաղաղութեան Ադրիականի այդ շրջանին մէջ: Իր կարծիքով, անգլեւամերիկեան վերջին որոշումը համազօր է Թրիէսթէի բաժանման եւ կը հակասէ Իտալիոյ հաշտութեան դաշնագրին: Այս առթիւ կարդաց դաշնագրին 21րդ յօդուածը որ կը տրամադրէ ապազինել եւ չէզոքացնել Թրիէսթէի շրջանը: «Ուրիշ զինեալ ուժ պիտի չգտնուէր այնտեղ, բացի Ապահովութեան Խորհուրդին որոշածէն: Արեւմտեան պետութիւնները մարժեցին զանազան անձեր կառավարիչ նշանակելու առաջարկները, երբ Խ. Միութիւնը հաւանութիւն յայտնեց: Կը թուի թէ մեր հաւանութիւնը արգելք է կամ ժանտախտ»:

Նոյն օրը Վիշինսկիէն առաջ խօսք առաւ Մ. Նահանգներու պատուիրակը, Պ. Ք. Լաճ, եւ ըսաւ թէ Խ. Միութիւնը Ապահովութեան Խորհուրդին առջեւ բերած է Թրիէսթէի խնդիրը, «կարելի եղածին չափ զայն պղտորելու համար»: Եւ բացատրեց թէ անգլեւամերիկեան որոշումը «պարկեշտ փորձ մըն է հաստատուն վիճակ ըստեղծելու համար Եւրոպայի այդ շրջանին մէջ»: Ցետոյ հեգնութեամբ դիտել տուաւ թէ Խ. Միութիւնը նախապէս կը զանգատէր թէ անգլեւամերիկեան զօրքին ներկայութիւնը Թրիէսթէի Ա. շրջանին մէջ սպառնալիք մըն է խաղաղութեան համար: «Իսկ այժմ կ'ըսեն թէ անոնց տեղափոխութիւնը վտանգ մըն է խաղաղութեան համար: Ի՞նչ տեսակ տրամաբանութիւն է այս»:

ՆՈՐ ՑՈՅՑԵՐ ԹՐԻԷՍԹԷԻ ՄԷՋ

Եչ. օր Թիթոյի կուսակից 300 սլովէն տղաք եւ աղջիկներ ցոյց մը սարքեցին պահանջելով պահել ազատ շրջանը, փոխանակ Իտալիոյ յանձնելու: Դաշնակիցները ցրուեցին ցուցարարները, իրենց գիշերային բիրերով: Դպրոցները երկու օր փակուած էին իբրեւ բողոքի ցոյց: Երբ ցուցարարները փողոցէն կ'անցնէին պատմական դրօշ մը պարզելով իբրեւ խորհրդանշան, Իտալացիներ յարձակեցան: Ցետոյ ոստիկանները միջամտեցին եւ ցրուեցին: Երկրորդ ցոյցն էր այս 24 ժամուան ընթացքին:

Թրիէսթէի մէջ անհամբեր կը սպասեն Լոնտոնի ժողովին որոշման: Քաղաքին մէջ տեղաւորուած տարագիրները հեռագիր մը ուղղեցին Ժընեւ, ընդհ. վերատեսուչին, օգնութիւն խնդրելով, քանի որ անգլեւամերիկեան զօրքը պիտի հեռանայ: «Ն. Ե. Հէրըլտ» արձանագրելով տարագիրներուն թիւը (2986 Եուկոսլաւ, 1089 Ռուս եւն.), Հայերուն թիւը կը հաշուէ վեց հոգի: Որքան գիտենք, առ նուազն 30 - 40 պիտի ըլլայ:

ԱՐԱԲՆԵՐՈՒ ԵՒ ԻՍՐԱՅԵԼԻ յարաբերութիւնները բարելաւելու համար, նախագահ Այզընհաուըր անձնական ներկայացուցիչ մը՝ Էրիք Ճոնսընը ղրկած է Միջին Արեւելք: Ուրիշ «հաշտարար» մըն ալ Թեհրան ղրկուած է, դիւրացնելու համար անգլեւիրանեան բանակցութեանց վերսկսումը:

ԼՈՆՏՈՆԻ ԺՈՂՈՎԸ

•

Երէկ, ուրբաթ, բացուեցաւ Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարներուն ժողովը, Լոնտոնի մէջ: Պ. Տըլըս օդակայան հասած ատեն յայտարարեց թէ վստահ է որ «խորհրդաժողովը պիտի նպաստէ համաշխարհային խաղաղութեան եւ արդարութեան»: Դիտել տալով հանդերձ թէ «պէտք չէ հրաշագործ բանաձեւի մը սպասել», բացատրեց թէ խորհրդաժողովը մաս կը կազմէ «այն տաժանելի ջանքերուն որ կը կատարուին լուծելու համար դժուարին կնճիռներ: Հետզհետէ յառաջ կ'երթանք դէպի մեր նպատակը, — միջոցներ ստեղծել որպէսզի ժողովուրդները կարենան փրկուիլ պատերազմի սպառնալիքի մղձաւանջէն»:

Ամերիկացի նախարարը ճաշի հրաւիրուած էր Չըրչիլի կողմէ եւ երկար խօսակցութիւններ ունեցաւ անոր, ինչպէս եւ Պ. Իտընի հետ: Կ'ըսուի թէ այս առթիւ շօշափած են օրուան բոլոր հրատապ խնդիրները, ինչպէս եւ ոչ-յարձակման դաշինքի առաջարկը: Այս ծրագիրը կը քննուի Ուաշինկթընի մէջ:

Ինչպէս գրած ենք արդէն, երեք նախարարներու ժողովին օրակարգը կը պարունակէ հետեւեալ խնդիրները, — Քորէա, Հնդկաչին, Թրիէսթէ եւն.: Պ. Ժորժ Պիտօ, որ ուշ հասած էր, նոյնպէս ճաշի հրաւիրուեցաւ Չըրչիլի կողմէ: Պաշտօնական ժողովներէն զատ, մասնաւոր խօսակցութիւններ ալ պիտի կատարուին, հարթելու համար երեք դաշնակիցներուն միջեւ ծագած թիւրիմացութիւնները: Պ. Պիտօ մասնաւորապէս պիտի ջանայ լուսաբանութիւններ տալ Անգլիոյ, ֆրանսական քաղաքականութեան մասին:

Ամէն բանէ առաջ կը սպասուի վճռական որոշման մը՝ Թրիէսթէի թնճուկը լուծելու համար: Իտալիոյ վարչապետը, Պ. Փելլա առջի օր ունկնդրութեան ընդունեցաւ Հռոմի ամերիկեան, անգլիական եւ ֆրանսական դեսպանները եւ նորէն յիշեցուց թէ Իտալիա պատրաստ է բանակցելու Եուկոսլաւիոյ հետ, եթէ. — 1. Իտալական զօրքին թոյլ տրուի Թրիէսթէի Ա. շրջանը մտնել: — 2. Եուկոսլաւիա ետ քաշէ իր զօրքը Բ. շրջանէն: Ուրիշ խօսքով, Իտալիա կ'ուզէ հաւասար դետնի վրայ գտնուիլ Եուկոսլաւիոյ հետ, որեւէ բանակցութենէ առաջ: Վարչապետը բացատրած է նաեւ թէ Իտալիա բռնութեան պիտի չդիմէ, լուծելու համար իր հողային վէճը:

× Պելկրատէն կը հեռագրեն թէ Եուկոսլաւիոյ Դաշնակցային Գործադիր Խորհուրդը միաձայնութեամբ հաւանութիւն յայտնեց Թիթոյի բանաձեւին (Թրիէսթէի մասին):

ԾԱՆՐ ԱՐԿԱԾ ՄԸ պատահեցաւ երէկ առտու Լիոնէն տասը քիլոմեթր դէպի հարաւ, Սերեզինի մէջ: Լիոնէն լարուած վայրաշարժ մը զարնուեցաւ Սէն Ռամպէր տ'Ալպանէն ճամբայ ելած բանուորական կառախումբի մը: Քանի մը փայտէ վագոններ ջարդուփշուր եղան: Ուղեւորները մեծ մասով բանուորներ էին: Ութ հոգի մեռան, 50 հոգի վիրաւորուեցան: Կը կարծուի թէ փլատակներուն տակ թաղուած զոհեր կան:

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆԻ ՄԸ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ամերիկացի երեսփոխան մը, Օքլէյ Հընթըր, որ ընտրուած է հայաշատ Լոս Անճըլըս, Սան Ֆրանչիսկօ եւ Ֆրէզնօ քաղաքներէն, երկար պտոյտէ մը վերջ Պէյրութ հասած է անցեալ շաբթու: Այս առթիւ այցելած է Կիլիկիոյ կաթող. տեղապահ Խադ արք.ի եւ կարդինալ Աղաջանեանի:

Այցելութիւնները տեղի ունեցած են հոկտեմբեր 10ին, ընկերակցութեամբ երեսփոխաններ Պ. Պ. Մովսէս Տէր Գալուստեանի եւ Տիգրան Թոսպաթի: Ամերիկացի երեսփոխանը տեղեկութիւններ քաղած է հայկական կեանքի մասին: «Ազդակ»էն կ'իմանանք թէ Խադ արք. եւ կարդինալ Աղաջանեան անհրաժեշտ գտած են Երուսաղէմի միջազգայնացումը:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

*

ՄԵՆՔ ԱԼ ՍԿՍԵՐ ԷԻՆՔ ԵՐԳԵԼ...

«Իւմանիթէ»ի թղթակիցը, Ռոժէ Կաբոտի, Հայաստանի նուիրուած երրորդ գրութեան մէջ կը նկարագրէ «Գոհարի երգերը»:

Վերջին ներգաղթի առթիւ Եգիպտոսէն Երեւան գացած երգչուհի մըն է Օր. Գոհար Գասպարեան, որ ջերմապէս գնահատուեցաւ:

Ի պատիւ թղթակցին հրաժեշտի ճաշ մը սարքեր են, եւ այս առթիւ Օր. Գոհար երգեր է տաղեր որոնք հայ ժողովուրդին «անցեալ թշուառութիւնները, նուաստացումները եւ սուգը» կ'արտայայտեն:

Թղթակիցը, խորապէս ազդուած, քանի մը տողով կը յիշէ «Հայաստանի ջարդերը»:

— «Թուրքիոյ մէջ, 1896էն 1920, երեք միլիոն Հայերէն երկու միլիոնը բնաջնջուեցան, եւ քանի մը հազար հոգի յաջողեցան արտասահման փախչիլ»:

— «Գոհար կ'երգէր, դէմքը ձեռքերուն մէջ եւ իր սեւ գիսակները կարծէք սուգի քողերով կը ծածկէին իր գլուխը: Ցանկարծ կանգ առաւ իր ցաւալին մեղեդին: Ծերունի մը, այժմ նոր Հայաստանի մեծ բանաստեղծներէն մին, որ կարծես ինքն իրեն հետ կը խօսէր, ինծի պատմեց իր մանկութիւնը»:

Անցեալ արհաւիրքներու այս նկարագրութենէն վերջ, Գոհար կը վերսկսի երգել հատընտիր կտորներ Սիլվա Կապուտիկեանէ, Գէորգ Էմինէ եւ ուրիշներէ, որոնք խանդավառութեամբ կը փառաբանեն խաղաղութիւնը, կեանքը եւ ուրիշ երանութիւններ:

Թղթակիցը, գործօն համայնավար, նկարագրութիւնը կը վերջացնէ պանծացնելով «ժողովուրդներու Սթալինեան բարեկամութիւնը», Ուրալէն մինչեւ Կովկաս:

Կարդալով «Իւմանիթէ»ի երեք թղթակցութիւնները եւ մանաւանդ վերջաբանը, սկսայ մտածել. —

Ինչպէս կ'երեւայ, թղթակիցը լուր անգամ չունի որ հայկական ջարդերուն մէջ ծանր պատասխանատուութիւն մը ունին, նաեւ, բոլշեւիկները:

Ինչ որ Թուրքերը պակաս ձգած էին ջարդերու մեղսակցութեամբ, լրացուցին Լենին - Սթալին եւ ընկ., 1917էն 1920:

Մենք ալ կը սիրենք խաղաղութեան, ազատութեան եւ կեանքի բարիքները:

Եւ սկսեր էինք երգել, երբ ձեռք ձեռքի տուին Անգարան եւ Մոսկուան, արեւմտեան Հայաստանի մուխը մարելու համար:

«Խաղաղ էինք մենք մեր լեռների պէս», երբ...

ՎԱՀԷ

ԳՐ. ԷՊԼԻՂԱԹԵԱՆ ԸՆՏՐՈՒԱԾ

Հալէպի վերջին թերթերէն կ'իմանանք թէ փայլուն յաղթանակ մը շահած է երիտասարդ իրաւագէտը, Պ. Գրիգոր Էպլիղաթեան, ընտրուելով անդամ Սուրիոյ երեսփ. ժողովին:

Ընտրուած 82 երեսփոխաններէն 73ը իսլամ են, ինը քրիստոնեայ: Հալէպի մէջ միացեալ ճակատի ցանկը ընտրուած է ամբողջութեամբ: Ցանկին գլուխը կը գտնուէր Հաննա Րայէս, որ ստացած է 27805 ձայն: Անմիջապէս վերջ, առաւելագոյն քուէները շահած է Պ. Գ. Էպլիղաթեան (25,484), ապահովելով հայկական թաղերու քուէներուն հարիւր առ հարիւրը:

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՀՈՂԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

Ֆրանսացի գիւղացիին խլրտումները վրդովիչ հանգամանք ստացան վերջերս: Միջին եւ հարաւային նահանգներու հողագործները բողոքի ցոյցեր սարքեցին, պատուարներ կանգնելով բանուկ ճամբաներու վրայ եւ երթեւեկը խափանելով: Այժմ Ազգ. Ժողովն ալ կը քննէ այս հրատապ խնդիրը որմէ կախում ունի նաեւ դահլիճին զօրացումը կամ տկարացումը:

Տեղական թերթ մը, «Քոմպա», յօդուածաշարքով մը կը վերլուծէ պատճառները:

Ազատագրութեան վաղորդայնին Ֆրանսայի տնտեսական վիճակը տեսակ մը չարունակութիւնն եղաւ պատերազմի առենի անձկութեան, իբրեւ հետեւանք պաշարի պակասին եւ մթերքի չգոյութեան: Այդ միջոցին էր որ արտադրիչները եւ մատակարարները կը դաշնակցէին առեւտուրի մէջ կատարեալ ազատութիւն ձեռք ձգելու, մանաւանդ գիներու ազատութիւն: Իսկ ներկայիս արտադրողները, կարճատեւ քաղաքականութեան մը ջատագովները եւ բոլորովին պատեհապաշտ, կը դիմեն պետութեան եւ կը խնդրեն որ միջամտէ, պաշտպանելու համար արտադրութեան գիները:

Երկրագործական արհեստակցական միութիւնն ալ ներհակ քաղաքականութիւն մը կը վարէր: Շաքարեղէգի եւ արմտիքի մեծ հաստատութեանց ներկայացուցիչները կը տիրապետէին անոր վրայ, այն տպաւորութիւնը ձգելով թէ ցորենի եւ շաքարեղէգի հարց մըն էր երկրագործութիւնը: Հետեւանքը այն եղաւ որ ցորենին գինը չափազանց հարստացնելով մեծաքանակ արտադրողները, փճացուց փոքրաքանակ արտադրողները, որոնց եւս նենգօրէն ապաստանեցաւ համաշխարհային ցորենի գինէն շատ աւելի բարձր գիներ դնելով, ինչ որ ստիպեց Ֆրանսան որ գերարտադրութիւն մը փորձէ արտածելու համար:

Յաջորդական կառավարութիւնները ասանց որոշ քաղաքականութեան, չկրցան երկրագործական հարցերու խորը թափանցել, եւ հիմա կը զարմանան որ խլրտումներ ծագեցան:

Ֆրանսայի երկրագործութեան ներկայ տագնապին մեղքը կ'իյնայ Խորհրդարանին եւ յաջորդական կառավարութեանց վրայ, բայց մանաւանդ երկրագործական արհեստակցական միութեանց վրայ, որոնք չկրցան ապահովել անհրաժեշտ կարգապահութիւնը:

Յատկանշական է որ յանկարծ միացան բանուորական կազմակերպութիւնները՝ երկրագործական արհեստակցական միութեան հետ, երբ հազիւ թէ քանի մը շաբաթ առաջ գիւղացիներու գործակցականի մամուլը կը քննադատէր անցեալ Օգոստոսի գործադուլները:

Ֆրանսայի կալուածական դրութեան յատկանիշն է հողերու սեփականատիրութիւնը:

Չորս միլիոն անհատներ սեփականատէր են 46 միլիոն հեկտարի:

Երկրագործութեան մէջ 2.400.000ի վրայ տասը առ հարիւրը կը մշակէ յիսուն առ հարիւր տարածութիւն եւ 4.25 առ հարիւրը կը ներկայացնէ 25 առ հարիւր ընդհանուր արտադրութեան: Հետեւաբար երկրագործական շահագործումը որ փոքր ձեռնարկութիւններու մեծ թիւ մը կը ներկայացնէ, եւ կը կոչուի «ընտանեկան օգտագործում» ուր շատ քիչ, կամ ոչ մէկ աշխատաւոր կը գործածեն:

Երկրագործութեան մէջ երկու ծայրայեղութիւններ կան: Փոքր արտադրողները, որոնք նիւթական միջոցներէ զուրկ են, ոչ ալ մասնագիտական միջոցներ ունին: Ասոր վրայ աւելցուցէք խմելիք ջուրի պակասը: Երեք հազար համայնքներ (գիւղախումբ) միայն աղբիւր մը եւ հաւաքական ջրհոր ունին: Հնամենի գեղջկական բնակարաններու քսան առ հարիւրը հոսուն ջուր ունին տան մէջ, **30 առ հարիւրը** կերակուր եփելու համար ակութ կը գործածեն, արեւմտեան նահանգներուն մէջ 34 առ հարիւրը գիւղացի ընտանիքներուն մէկ սենեակ ունին միայն բնակութեան համար: Ասոնք պատճառներ են որ գիւղացին ուզէ տեղ փոխել: Այս բոլորը եւ սարքաւորումի պակասը ծանր կը կշռեն փոքր երկրագործներու վրայ: Անոնց արտադրութիւնը կը պակսի եւ պարտաներու բերումով կը հեռանան, եւ այսպէս է որ կէս դարու ընթացքին 40 առ հարիւր ընտանեկան կամ փոքր հողագործներ անհետացած են:

Եթէ դարուս սկիզբը Ֆրանսան կրնար հպարտանալ իր երկրագործութեամբ, ներկայիս տկար է, բաղդատմամբ արտասահմանի: Ֆրանսան դանդաղ յեղաշրջում մը ունեցաւ, եւ 13րդ տեղը կը գրաւէ աշխարհի մէջ երկրագործական մեքենաներու եւ պարարտանիւթի օգտագործման եւ հասոյթի տեսակէտէ:

Ան չի կրնար գոհացնել իր պահանջները: Գերմանիան պատերազմէն առաջ Ֆրանսայէն երկու անգամ աւելի միս, կարագ եւ կաթ կ'արտադրէր, ցորենի եւ գետնախնձորի արտադրութիւնը 50 առ հարիւր աւելի էր Ֆրանսայէն:

Միայն Իտալիան է որ Ֆրանսայէն աւելի պակաս կ'արտադրէ: 1951ին 200 միլիառի երկրագործական արտադրութիւն ներածեց, իսկ արտածումը կը հասնէր 140 միլիառի: Այս պարագան աւելի եւս չեչտուեցաւ 1925ին: Մշակումի թերի դրութիւնը, արհեստագիտակ. տգիտութիւնը, միջոցներու պակասը եւն., պատճառներն են որ Ֆրանսայի երկրագործական վիճակը ետ մնաց ուրիշ երկիրներէ: Ներկայ վիճակին մէջ փոքր հողագործները չեն կրնար յարմարիլ եւ կ'ապրին շնորհիւ ինքնապաշտման:

Երկրագործական արտադրութեան յաւելումը, որ կարելի է, կրնայ գոհացնել գիւղացին, ապահովելով անոր յաջողութիւնը համաշխարհային մրցումին մէջ: Սակայն առաջին պայմանն է միջոցներ տրամադրել:

Ֆրանսայի երկրագործութիւնը կը տառապի իր եկամուտին պակսելէն, ինչպէս եւ ճարտարարուեստական արտադրութեան եւ երկրագործական արտադրութեանց գիներու մեծ տարբերութենէն: 1938ին երկրագործութենէ եկամուտը 23.8 առ հարիւր էր, 1951–52ին 17 առ հարիւր:

Հինգ տարիէ ի վեր երկրագործական եկամուտը վտանգաւոր ըլլալու աստիճան կ'իջնէ: Դրամին արժէքը հետեւեալ ելեւէջները կրած է — 1938ին, 107, 1948ին 102, 1949ին 78, 1950ին 65: 1948էն ի վեր է որ այս անկումը զգալի կը դառնայ:

Յօդուածագիրը կը կարծէ թէ շատ աւելի ծանր հետեւանքներ պիտի ծագին, եթէ անմիջական միջոցներ ձեռք չառնեն:

Թ. Ա. Թ.

ՀԱՃԸՆԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Որքան ժամանակը սահի, այնքան աւելի կ'ամրապնդուի մեր հոգիներուն մէջ Հաճընի հերոսներու մարմնչումի ու գոհողութեան այն խոր հաւատքը զոր մեր նոր սերունդին ժառանգ ձգեցին անոնք:

Հաճընը համաշխարհային պատերազմէն առաջ Կիլիկիոյ Հայաստանի ամէնէն հայաշատ քաղաքն էր, զուտ երեսուն հազար հայութեամբ: Ռուբինեանց հարստութեան անկումէն վերջ կիսանկախ կեանք մը ապրած են դարեր շարունակ, ու այդ ազատ ապրելու կամքն էր որ ցոյց տուին 1920ին:

Ինչպէս Արարատեան Հայաստանի մէջ Սարտարապատի ճակատամարտին յաջող ելքը պիտի ազատէր Հայութիւնը բնաջնջումէ, ճիշդ նոյն թուականին Կիլիկիոյ մէջ խռնուած 150.000 Հայերու ճակատագիրը կախում ունէր Հաճընի հերոսամարտի ելքէն:

1919ի սկիզբն էնք, բոլոր արհաւիրքներէն ազատուած 8000 Հաճընցիներ կուզան վերականգնել մոխրակոյտի վերածուած Հաճընը: Լման 18 ամիս լծուած էինք վերաշինութեան աշխատանքին որ յառաջ կ'երթար սրընթաց: Դարանակալ թշնամին ակռաները սրած կը սպասէր յարմար առիթին: Հաճընցին չէր ուզեր լքել իր պապենական հողը: Քաղաքը կը պաշարուի 1920ի Մարտի սկիզբը:

Ինքնապաշտպանութեան կոմիտէ մը կը կազմուի կառավարիչ Պ. Կ. Ջալեանի թելադրութեամբ, եւ զինուորական ընդհ. հրամանատարութիւնը կը յանձնուի Հեբոս Ճէպէճիի: Հաճընցիները քանիցս աբիաբար կուրծք կուտան կատաղի յարձակումներուն: Նոյն իսկ հակայարձակման անցնելով մինչեւ Ռումլու գիւղը կը հալածեն, ահագին քանակութեամբ ռազմամթերք եւ պաշար գրաւելով միասին կը բերեն եւ իւրաքանչիւր ընտանիքի բաժին կը հանեն: Արտասահմանի հայութիւնը օրը օրին լուրի կը սպասէր: Քանի մը անգամներ քաջարի սուրհանդակներ գաղտնաբար թրքական պաշարման շղթան ճեղքելով լուրեր կը բերեն կը տանին եւ ստիպողաբար օգնութիւն կը խնդրեն:

Հաճընցին մինչեւ վերջին վայրկեանը սպասեց այդ օգնութեան, որ պիտի չգար: Շատ ուշ էր արդէն: Ինը ամսուան պաշարումը անտանելի վիճակ մը ստեղծած էր: Ժողովուրդը սովամահ սպասեց ազատագրման: Թշնամին այս անգամ խոշոր թնդանօթներով եւ աւելի մեծ բանակով մը վերջին յարձակման կ'անցնէր, եւ 1920 Հոկտեմբեր 15ին, Հաճընը կ'իյնար քաջաբար: Կիլիկեան միջնաբերդը խորտակուած էր: Միայն 400 կտրիճներ կ'ազատին հրոս, Ա. Կայծակի հրամանատարութեամբ, անընդհատ կռուելով ձորերու եւ կիրճերու մէջ եւ վերջապէս Ատանա կը հասնին:

Հաճընի անկումէն քանի մը օր վերջ գոյժը կը հասնէր Կիլիկիոյ ամէն կողմը, բրկելով ամբողջ հայութեան սիրտը: Կիլիկիոյ Ծերունի կաթողիկոսը Սահակ Բ. Խապայեան երեք օր սուգ հռչակեց եւ բոլոր հայ եկեղեցիներն իրենց զողանջը հնչեցուցին: Կաթողիկոսական կոնդակ մըն ալ հրատարակուեցաւ:

Այդ օրէն ի վեր սահած են 33 տարիներ, սակայն Հաճընցիներս ամէն տարի նոյն թուականին հոգեհանգիստ կատարելով եւ յետոյ քով քովի հաւաքուելով մատաղ ապուրը կը ճաշակենք միասին, կը հաղորդակցինք նահատակներուն հետ, կ'ամրապնդենք անցեալի կապը, նոր սերունդին հերոսամարտին իմաստը կը պատուիրենք չմոռնալ անհուն զոհողութիւնները եւ ապրիլ իբրեւ Հայ:

Մ. ԳՐԱՃԵԱՆ

Ի՞ՆՉՊԷՍ ՓՐԿՈՒԵՑԱՆ Հ. ԱՃԱՌԵԱՆԻ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Չեմ յիշում, թէ ինչո՞ւ էի գնում վերեւ: Շէմքից անցնելիս բարեւեցի Աճառեանին: Նա հարցական նայեց ինձ, բայց ես ոչինչ չասացի: Երկրորդ յարկից էլ անցել էի եւ դեռ չհասած երրորդ յարկին, վերեւից ներքեւ էր գալիս դերասան Միշա Մանուէլեանը: Զինուորական համազգեստ ունէր հագին, կաշուէ գօտին ուսից կախ, փամփշտակալները խաչաձեւ եւ մաուզերը կողքին: Իրար լաւ էինք ճանաչում, նրա հետ բեմ էի բարձրացել:

— Ո՞ւր այսպէս, Պ. Մանուէլեան:

— Դէպի ճակատ:

— Ինչո՞ւ այսքան ուշ:

— Առաւօտեան ռազմամթերքի պահանջ ունէնք: Ինձ ուղարկել էին այդ մասին տեղեկացնելու: Պատասխանեցին, որ կը կարգադրուի:

Անմիջապէս անդրադարձայ, որ մինչեւ Մանուէլեանը տեղ հասնի, արդէն ճակատի զօրքը յետ դառնալու հրամանը կ'ըստանայ, նա չի գտնի իր զօրամասը եւ դուցէ գերի ընկնի:

— Հետեւեցէք ինձ, Պ. Մանուէլեան, ասացի ես եւ նորից իջայ ցած:

Երբ իջանք բակը, մօտեցայ փայտէ սնտուկին:

— Պ. Մանուէլեան, հրամայական շեշտով ասացի ես, այս սնդուկը պարունակում է խիստ կարեւոր փաստաթղթեր, որոնք պատկանում են բիւրոյին եւ պիտի ապահով պահուեն: Կէս ժամից մեր բեռնատարը այստեղ կը լինի եւ կը մեկնի Նախահանգիստ: Պահակապետին կը կարգադրեմ երկու զինուոր տալ. սնդուկը բեռնատարով կը տանէք «Պուշկին» նաւը: Նաւի վրայ դուք կը մնաք սնդուկի մօտ, իսկ զինուորներին կ'արձակէք: Այնուհետեւ սնդուկը կը լինի ձեր պատասխանատուութեան տակ: Ոչ ոք պիտի չմօտենայ սնդուկին: Կարող է մի թշնամի ձեռք նոյնիսկ այրել: Դուք պիտի հսկէք մինչեւ հնարաւոր կը լինի իջեցնել նաւից եւ յանձնել Պ. Ռոստոմին:

— Բայց ես պիտի վերադառնամ իմ զօրամասը:

— Դուք համապատասխան գրութիւն կը ստանաք ձեր բացակայութեան համար:

Պահակապետին տեսայ, երկու օգնական զինուորների խնդիրը կարգադրեցի եւ այնուհետեւ մոռացայ թէ Մանուէլեանին եւ թէ Աճառեանին:

Այո, այդ բոլորը կատարուեց այն սոսկալի օրը, երբ ամիսներ շարունակ արիւն քրտինք թափելուց յետոյ, գիշերուայ ժամը 12ին քաղաքը թողինք:

Լուսաբացին բոլոր նաւերը հեռացել էին ափից, ուշացողները ենթարկուել էին ոմբակոծութեան:

Յաջորդ օրը, կէսօրին, երբ նաւի վրայ դէս ու դէն էի գնում, յանկարծ աչքովս ընկաւ նաւի յետեւի մասում դերասան Մանուէլեանը, նստած սնդուկի վրայ, հրբացանը գրկին:

Աճառեանն էլ այստեղ կը լինի, մտածեցի ես: Եւ սխալուած չէի: Սնդուկից ոչ շատ հեռու, տախտակամածին պառկած էր մեր լեզուաբանը, թեւը դրած գլխի տակ:

Մօտեցայ Մանուէլեանին.

— Բարեւ, Պ. Միշա:

— Բարեւ:

— Ապահո՞վ է:

— Այո, բայց (ձայնը ցածրացրեց) Աճառեանը ձեռք չի քաշում ոչ ինձանից, ոչ էլ սնդուկից: Մի անգամ էլ նոյնիսկ սպառնացի... որ այլեւս չմօտենայ սնդուկին:

— Ներողամիտ եղէք, նա անվնաս մարդ է,— ասացի ժպտալով եւ հեռացայ:

Հասանք Պարսկաստան, Էնզէլի նաւահանգիստը, որ ներկայիս կոչւում է Փահլեւի: Թէ ինչեր տեղի ունեցան մինչեւ կարողացանք ափ իջնել, նիւթից դուրս է: Վերջապէս տեսայ սնդուկը ծովափին, մեր դերասանը կողքին կանգնած, իսկ Աճառեանը մի քանի քայլ հեռու, մի մեծ քարի վրայ նստած:

Արուեստագէտն ու գիտնականը իրար նայում էին թշնամիների պէս:

Մանուէլեանը երբ ինձ տեսաւ, խնդրեց սնդուկն ստանալ:

— Օ՛, ոչ, թոյլ տուէք, հիմա Պ. Ռոստոմը կ'երեւայ, կը յանձնէք իրեն:

Ռոստոմը հանգիստ չունէր. ով գիտէ ուրտեղ էր: Վերջապէս երեւացել էր: Մանուէլեանը խնդրել էր սնդուկն ստանալ: Ռոստոմը կարգադրել էր յանձնել Աճառեանին եւ հեռացել: Աճառեանը յարձակուել էր Մանուէլեանի վրայ, ընկել էր վզիը եւ համբուրել նրան:

Այդ պահին ես կրկին անցնում էի նրանց մօտով: Միշան դեռ զարմանքի մէջ էր, իսկ Աճառեանը սրբում էր արցունքները:

— Ճանաչեցի՞ր, հարցրի դերասանին:

— Այո, Պ. Ռոստոմի կարգադրութեամբ, բայց ես չհասկացայ, թէ ինչու Պ. Աճառեանն այդքան յուզուած է:

Նա դեռ չէր վերջացրել իր խօսքը, երբ Աճառեանը գրկեց ինձ եւ պինդ համբուրեց:

— Դուք փրկեցիք իմ գործերը, անչափ շնորհակալ եմ,— դիմեց նա երկուսիս:

Դերասանը, միաժամանակ գրագէտ, անշուշտ ճանաչում էր Աճառեանին, ուստի հասկացաւ ամէն ինչ եւ շատ գոհ մնաց կատարուածից:

— Ես շատ գոհ եմ եղածից:

Իրար ձեռք սեղմեցինք ու բաժանուեցինք: Արուեստագէտը, լեզուաբանն ու ես Էնզէլիում մի քանի անգամ հանդիպեցինք իրար: Միշան պատմում էր իր ճամբորդութիւնը, Աճառեանի անհամբերութիւնը, եւ ծիծաղում էր: Աճառեանը պատմում թէ, թէ որքան էր զայրացել դերասանի գործ դրած խստութեան համար, սակայն ներողամտութեամբ աւելացնում էր.

— Նա իրաւացի էր, իր պարտքն էր կատարում:

Էնզէլիում իրարից բաժանուեցինք: Մի քանի տարի յետոյ Աճառեանին նորից հանդիպեցի Թաւրիզում, բայց Մանուէլեանին այլեւս տեսնելու բախտ չունեցայ:

Աճառեանը Էնզելիից իր գործերը փոխադրել էր Թեհրան, ապա Թաւրիզ, ուր մի քանի տարի պաշտօնավարելուց յետոյ անցել էր Հայաստան:

Ահա թէ ինչպէս փրկուեցին մեծ գիտնականի գործերը Բագուի գժոխքից, մինչ քաղաքը ենթարկուեց կողոպուտի եւ տների մեծ մասը հրոյ ճարակ դարձաւ ներխուժող դահիճների եւ ամբոխի ձեռքով:

Ա. ՄԱՀՏՍԵԱՆ

ՑԻՐ ՈՒ ՑԱՆ ՀԱՅԵՐ
17 ԳԻՒՂԵՐՈՒ ՄԷՋ

•

Թերեւս ոչ մէկ նահանգի կամ շրջանի մէջ այնքան ցրուած, ցրցքնուած են Հայերը, որքան այս՝ Վոգլիւզ նահանգին մէջ։ Ոչ Փարիզը իր շրջականերովը, ոչ Միջին Ֆրանսան եւ ոչ ալ Մարսէյլի շրջանը։

Անշուշտ, հայապահպանման համար անփոփ վայրի մը մէջ գտնուիլը մասամբ կը դիւրացնէ գործը, եթէ իրական դարման մըն ալ չէ։

Քաղած տեղեկութիւններուս համաձայն, այս նահանգին լայնքին ու երկայնքին մէկական կամ երկուական ընտանիքներէ մինչեւ 25-30ական ընտանիքներ կը գտնուին հետեւեալ 17 քաղաքներուն, գիւղերուն ու աւաններուն մէջ. —

Նահանգին կեդրոնը՝ Ավինեոն, Օրանժ, Պոլէն, Փոնթէ, Մոնֆազէ, Ս. Սաթուրնէն, Լէ զ'Աւինեոն, Կրոմել (աւան), Լիլ սիւր Սորկ, Ֆոնթէն տը Վօքլիւզ, Կալաս (աւան), Քավայեոն, Ափթ, Փերթուի, Միրապօ, Լա Թուր տ'էկ, ալ Մոտ տ'էկ, Պար Թալաս կոչուած Ռոն գետի կղզեակին վրայ։ Կան տակաւին ուրիշ տեղեր ալ, սակայն ես չկրցայ ասկէ աւելին ճշդել։

Այս 17 վայրերուն մէջ գտնուած Հայերուն թիւը կը հասնի շուրջ հազարեակի մը, որոնց անպայման կէսը հոս ծնածները կը կազմեն Ապրիլեան Սերունդի զաւակներ։

Ամէնէն շատ ընտանիքներ կան Փոնթէ եւ Պոլէն, 25-30ական տնուոր, իսկ մնացած վայրերուն մէջ մէկէն մինչեւ 5-10 ընտանիքներ կը հաշուեն։

Ինչպէս ամէն շրջան, այս վայրերուն մէջ ալ ամէն արհեստի վրայ աշխատողներ կան, ինչպէս եւ առեւտրականներ, մասնաւորապէս՝ շրջուն։ Սակայն ջախջախիչ մեծամասնութիւն կը կազմեն բանուորները, որոնք առ հասարակ կ'աշխատին կղմինտրի եւ թուղթի գործարաններուն, ու նաեւ շինութիւններու ու դաշտերուն մէջ։

Տարիներ առաջ երբեմն ազգային կեանք, շարժում գոյութիւն ունեցած է քանի մը տեղերու մէջ, օրինակ Պոլէն, Փոնթէ, Ավինեոն եւայլն, բայց ներկայիս բոլորովին դադրած է որեւէ շարժում։

Ժամանակին, նոյնպէս շաբաթական քանի մը ժամ հայերէնի դասեր տրուած են վերոյիշեալ երեք վայրերուն մէջ, զանազան անհատներու կողմէ, երբեմն վճարովի, երբեմն ալ կամաւոր, բայց, տարիներէ ի վեր այս աշխատանքն ալ անհետացած է։ Իբրեւ պատճառ ցոյց կուտան մեր պանդխտութեան երկարիլը որ վհատում յառաջ բերած է։

Նոր Սերունդին մեծամասնութիւնը հայերէն քիչ շատ կը խօսի, բայց կան ալ որ բառ մը հայերէն չեն հասկնար։ Սակաւաթիւ են անոնք որ քիչ մըն ալ գրել կարդալ գիտեն...։ Հայր մը, դիտել կուտար թէ՝ ինչ որ սորվեցուցինք՝ մեծնալէ ետք շատերը մոռցան եւ մեր շունչ հատցնելն ի զուր անցաւ։

— Աշխատեցանք, ճգնեցանք ու բաներ մը սորվեցուցինք, այսօր-վաղը Հայաստան կ'երթանք ըսելով. բայց աւաղ, որ հայրենիքին ճամբան շուտ չբացուեցաւ եւ մեր զաւակներն ալ գրեթէ ձեռքէ կ'ելլեն։

Երկրորդ մը կ'ըսէր, աչքերն ու սիրտը լեցուած.

— Հին սերունդէն, չհաշուելով կարգ մը այլասերած, ապազգայնացած լրվանթէններ, որոնք վաղուց իրենց կապերը խզած են մեր ժողովուրդին հետ, մնացեալներս Հայ ենք, ու մինչեւ մեր մեռնիլը պիտի սպասենք հայրենիքին...։ Սակայն, մեր զաւակները մեզի պէս Հայ պահելու հրաշքը մեր ձեռքը չէ...։ Երբ պզտիկ էին մեզի մօտիկ կուտային, կը հնազանդէին, իսկ հիմակ երբ այլեւս մեծցած՝ երիտասարդ դարձած են, ու մենք ճակատահատ երբեմն իրենց ստեղծած հոսանքին ի վար կ'երթանք...։ Չկայ մաքուր հայ ծնողք մը, որ չողբայ այս անմխիթար կացութիւնը։ Գրէ, գրէ «Յառաջ»ին, թէ՝ ամէն անգամ, որ մեր զաւակներուն փրկութեան խնդիրը կ'արծարծէ ու յաճախ ալ կը մեղադրէ մեզ՝ ծնողքներս, մեր վէրքերը, կոշկոռ կապած մեր խորունկ վէրքերն է որ կ'արիւնէ, կը դանկլոտէ...։

Երրորդ մը, թէժ-կրակ կուրծքով մը կը խօսէր.

— Շլլին տակը գայ, ճիտը փրթի սա բոլշեւիկ կոչուած եօթնագլուխ հրէշին։ Թուրքէն պակաս չեղաւ իր գործած չարիքը մեզի։ Արեւմտահայ մեր ժողովուրդին կէսը Թուրքը ոչնչացուց Մեծ Եղեռնը պատրաստելով։ Բոլշեւիզմին յառաջխաղացութեամբ մեր գլխուն անփառունակ Լօզանը ստեղծուեցաւ եւ, մեր ժողովուրդին մնացածն ալ եօթը ծովերուն ցանցնուեցաւ փոխանակ հայրենի հողերուն վրայ մնալու, հաւաքուելու։ Ու ահա, երեսուն տարիէ ի վեր օտարութեան մէջ կը տուայտինք հայրենիքին կարօտովը, կը ճգնինք, կը պայքարինք հայ մնալու, մեր զաւակները հայ մեծցնելու կէս կատար միջոցներով, այս ազատ ու ճոխ մշակոյթով երկրին մէջ։ Ի՞նչ ընենք, ի՞նչպէս դիմանանք տակաւին։ Մեր զաւակները կրնա՞ն տոկալ, հաւատք կը մնա՞յ, ի՞նչ յոյսով ու հեռանկարով...։

Ահա ցաւերու տաղնապներ որոնց մէկ մասը միայն թուղթին կը յանձնեմ։

Վերոյիշեալ 17 վայրերուն մէջ, բացի 2-3 տեղերէ, մնացեալներուն կ'այցելէ «Յառաջ»ը, հայկական արտասահմանի բոլոր անկիւններէն լուրեր հասցնելով ու մխիթարելով այս աչքէ հեռու եւ ցիրուցան ազգակիցները։

ԱՆՑՈՐԴ

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք «ՅԱՌԱՋ»Ը

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՀԱՅԱՇԱՏ ՇՐՋԱՆ ՄԸ

Գամըշլի (Սուրիա) պատմական Մծբին (Նիսիպին) քաղաքին աւերակներուն վրայ շինուած նախկին գիւղաքաղաք մըն է։ Հինգ հարիւրէ աւելի մեքենաշարժ արօրներ անդուլ կը գործեն արմտիքի բերքը հասցնելով աննախընթաց արդիւնքի մը։ Թէեւ ցորենի հրապարակը կայուն է, սակայն Հայերը մեքենաներու առատութեան պատճառաւ անգործ չեն մնար, բազմաթիւ մեքենական գործատեղիներ պատիւ կը բերեն Հայուն, որովհետեւ բոլորն ալ արդիական գործիքներով օժտուած են։ Գամըշլը՝ Ճէզիրէի այս մեծ կեդրոնին մէջ կը գտնուի ազգ. առաջնորդարանը որ աւելի քան տասը հազար ժողովուրդի գլուխն է ազգային բոլոր մարմիններով եւ հաստատութիւններով։ Ժողովուրդը Ջըհորի ջուր կը գործածէ իր բոլոր պէտքերուն համար։ Ճաղճաղ գետակին զտարանն ու ջրամբարը վերջացած են, սակայն ջրաբաշխական աշխատանքը չէ կատարուած։ Օդը շատ տաք է եւ անապատէն սուրացող հովերը իրենց հետ կը բերեն շատ մը հիւանդութեանց մանրէներ։ Աչքի ցաւերը ընդհանուր են։ Քաղաքապետարանը ջանք չի խնայեր ասոնց առաջքը առնելու համար։ Քաղաքին տասը հազար Հայերը բնակչութեան մէկ երրորդը կը կազմեն։ Կան նաեւ քրտախօս Հայեր։ Ազգ. վարժարանը ունի 600 աշակերտներ եւ աշակերտուհիներ։ Ուսուցիչներն են մէկ տնօրէն, 11 այր ուսուցիչ, 13 ուսուցչուհի, (վեցը մանկապարտէզի բաժնին մէջ) եւ երկու պետութեան կողմէ տրամադրուած ուսուցիչներ։ Դպրոցէն ներս կը գործադրուի կրթական նախարարութեան ծրագիրը։ Քաղաքին մէջ Հայերը ունին մէկ եկեղեցի, երեք հոգեւոր հովիւներով, որոնք կ'այցելեն նաեւ շրջակաները։ Առաջնորդարանի շրջափակին մէջ կան երեք մեծ խանութներ, որոնք մնայուն հասոյթի աղբիւրներ են։ Ծրագրուած է նոր շէնքեր ալ շինել եւ պատսպարանի մը հիմը դնել, որպէսզի շրջականերէն աղքատիկ աշակերտները հոն պահելով ազգ. կրթութիւն տան։ Գամըշլիի շուրջ կան տասներկու գիւղեր ուր հաստատուած են քրտախօս Հայեր եւ երկրագործութեամբ կը զբաղին։ Հոս հաստատուած են ծաղկոցներ, բնիկ պզտիկներուն հայերէն գիր ու բարբառ սորվեցնելու համար։ Հայերուն տնտեսական վիճակը գոհացուցիչ է։ Կան ալ որ մեծ գործատեղիներու տէր են։ Երիտասարդութիւնը խանդավառ եւ ընթերցասէր է։ Շատեր 4-5 թերթերու բաժանորդ են։ Օգն. Խաչը ունի 220 անդամ որ մեծ ժողովրդականութիւն կը վայելեն, ունին 50 արծուիկներ։ Օ. Խաչը տեղւոյն դպրոցին մէջ որդեգրած է 50-55 չքաւոր սան-սանուհի, մէկ սան ալ Հալէպի Քարէն Եփփէ Ճեմարանին մէջ, իսկ երկու սաներու կէս թոշակ կը վճարէ։ Իրենց հասոյթը կրցան հաւասարակշռել շարժանկարով եւ վիճակահանութեամբ։ Լաւ հասոյթ կ'ապահովէ Ծոմապահութեան ձեռնարկը։ Հ. Մ. Ը. Մ.ը ունի 150է աւելի անդամ սկաուտներ, գայլիկներն ալ մէջը ըլլալով։ Ֆութպոլի դաշտ չկայ։ Պասքէթ պոլի եւ վոլէյպոլի դաշտեր կան։ Պատանեկան միութիւնը ունի 40 անդամ, որ երբեմն պըտոյտներ կը կազմակերպէ։ Ունի կոկիկ գրադարան մը։ Եկամուտը կը յատկացնէ նոր գիրքերու։

★

ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ԲԱՐԵՐԱՐ Մ. ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ այս տարի եւս այցելած ըլլալով Լիբանան, իր տպաւորութիւնները գրի առած է «Ազդակ»ի մէջ։ Այցելութեան գլխաւոր նպատակը եղած է հանդիպիլ «Տիգրանեան» համալսարանական շրջանաւարտ սաներուն, կազմակերպել «ուսուցիչներու Օր» դաշտահանդէսը, հետաքրքրուիլ ազգ. բուժարանով եւ ձրի հագուստ բաժնել Պէյրութի աղքատներուն։ Յուլիս 2ին կազմակերպած են ուսուցիչներու «Օր»ուան երրորդ դաշտագնացութիւնը ուր ներկայ եղած են մօտ 500 ուսուցիչներ եւ ուսուցչուհիներ։ Բարերարը այցելելով բուժարանը, գոհ մնացած է երրորդ յարկի կառուցումէն, որուն շնորհիւ բուժարանը կ'օժտուի 30 նոր սենեակներով, օգտակար ըլլալու հայ թոքախտաւորներու։ Բուժարանին մէջ նախախնամական դեր ունի բժ. Ենիգոմշեան։ Ամէն տարի Մ. Նահանգներուն մէջ 20-25 հազար տոլար կը հանգանակուի այս բուժարանին համար։ Ասկէ զատ Պէյրութի հայութիւնը գանձանակի դրութիւն մը հաստատած է։ Եթէ 150-200 գանձանակ եւս աւելցնեն Պէյրութը 3.5 հազար ոսկիի նոր հասոյթ մը կ'ունենայ։

Լոս Անճելըսի իր բարեկամները իրեն յանձնած են հագուստներ, 15 հակ եւ եօթը սնտուկ, Պ. Գառնիկ Մուրատճեանը եւս երեք հակ աւելցուցած է, որով 18 հակ եւ եօթը սնտուկը փոխադրուած է Պէյրութ Սիմոն Զթիկեանի խանութը, որ ձրի տրամադրած էր։ Չորս հարիւր ընտանիքներու մէջ բաժնուած են այս հագուստները եւ կօշիկները։

Պ. Տիգրանեան խորապէս ազդուած՝ Պէյրութի անտուն գաղթականներու թշուառութենէն, կը հրաւիրէ քաղաքին բարեկեցիկ դասակարգը միջոցներ մտածել։ Այցելած է քանի աւելի հայկ. վարժարաններ, որոնց մէջ կան աչքառու նմանող դպրոցներ։ Բարեգործականի քանի մը առանձնաշնորհեալ դպրոցներէն դուրս, մնացեալ կրթարաններուն մեծ մասը բոլորովին վատառողջ ճեմիչներ ունի անտանելի գարշահոտութեամբ, որեւէ մէկ հատ հարիւր աշակերտի համար...

ԱՅՐԸ.— Սիրելիս, ի՞նչ հարկ այսքան դոյք տանիլ օդափոխութեան. լաւ չէ՞ որ անպէտները տունը ձգենք։

ԿԻՆԸ.— Ասոնցմէ ոչ մէկը անպէտ է. եթէ կ'ուզես՝ դուն տունը մնացիր...

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (11)

Ո՞Վ ՍՊԱՆՆԵՑ

•

Ցարակից սենեակը Տիկին Լէյտըրի ննջասենեակն էր ուր կը մտնէին բակին վրայ բացուող դուռնէ մը։ Ինչպէս հարաւակողմի բոլոր սենեակները, աս ալ ունէր երկու վանդակապատ պատուհան որ բակին վրայ կը նայէր։

Տիկին Լէյտըրի սենեակին շէնքին վրայ, շէնքին արեւելեան կողմը Պ. Լէյտըրի սենեակն էր որ ուղղակի հաղորդակցութիւն չունէր կնոջը սենեակին հետ։ Անմիջապէս վերջը կուգար ինծի յատկացուած սենեակը, յետոյ Օր. Ճոնսընի եւ Տէյ. եւ Տիկին Մերքատոյենցսենեակները, իսկ անոնց ետեւէն երկու կարծեցեալ բաղնիքներ։

Ըր մը երբ այս բառը գործածեցի, Տոքթ. Րէյլի առջեւ, քրքիջ մը արձակեց եւ ըսաւ թէ բաղնիքը բաղնիք է կամ չէ։ Սակայն եւ այնպէս երբ մարդ վարժուած է արդիական ծորակներու եւ կը զարմանայ երբ բաղնիք կը կոչեն երկու տղմոտ առանձնարաններ, իւրաքանչիւրին մէջ թիթեղէ դաշտ մը, ուր պղտոր ջուր մը կը բերէին քարիւղի հին ամաններով։

Շէնքին այս մասը շինել տուած էր Տոքթ. Լէյտըր իբրեւ յաւելուած արաբական սկզբնական տունին։ Բոլոր ննջասենեակները իրարու կը նմանէին եւ ամէնքն ալ պատուհան մը եւ դուռ մը ունէին բակին վրայ։

Հիւսիսային մասին մէջ կը գտնուէին ճարտարապետներուն գրասենեակը, աշխատանոցը, լուսանկարչական արհեստանոցները։

Սենեակներուն դիրքը գրեթէ նոյնն էր ինչ որ ճեմելիքին միւս կողմը։

Ճաշասենեակէն կ'անցնէին այն գրասենեակը ուր կը պահուէին դիւանաթուղթերը, կը կազմուէին հաւաքածոները եւ կը կատարուէին մեքենագրութեան աշխատանքները։ Հայր Լավինյիի սենեակը Տիկին Լէյտըրի սենեակին դիմացն էր։ Իրեն տրուած էին երկու ննջասենեակներէն մէկը, որովհետեւ միեւնոյն ատեն գրասենեակի տեղ կը բռնէր, պնակիտներու (հնագիտական տախտակներ) արձանագրութիւնները կարդալու համար։

Այս նոյն անկիւնը կը գտնուէր այն սանդուղը որ պատշգամ կը տանէր։ Արեւմտեան կողմը կը բացուէր խոհանոցը, եւ յետոյ չորս պզտիկ ննջասենեակներ ուր կը պառկէին երիտասարդները, — Քարէյ, Էմմըթ, Րէյթըր եւ Քոլմէն։

Հիւսիս արեւմտեան անկիւնը լուսանկարչական աշխատանոցն էր՝ հաղորդակից սեւ սենեակին հետ. յետոյ կուգար գիտական աշխատանոցը։

Հիւսիսային ճակատին մէջտեղը կը բացուէր միակ մուտքը, մեծ կամար մը որուն տակէն անցեր էինք։ Դուրսը կ'երեւային այն շէնքերը ուր կը բնակէին բնիկ ծառաները, զինուորներու պահականոցը եւ ախոռները։ Ճարտարապետներու գծագրութեան սրահը, մուտքին աջ կողմը կը գտնուէր հիւսիսակողմին մեծագոյն մասը։

Քիչ մը երկար կանգ առի տան ընդհանուր յատակագիծին վրայ, որպէսզի չստիպուիմ նորէն անդրադառնալ պատմութեանս ընթացքին։

Ինչպէս ըսած եմ արդէն, Տիկին Լէյտըր ինք անձամբ ցոյց տուաւ ինծի ամբողջ հաստատութիւնը եւ վերջապէս տեղաւորեց զիս իմ սենեակս, յոյս յայտնելով թէ հոն պիտի գտնեմ ուզած հանգստութիւնս։

Կարասիներն ու անկողին մը, պահարան մը, արդուզարդի սեղան մը եւ թիկնաթոռ մը — թէեւ պարզ, բայց հաճելի տեսք մը ունէին։

— Ծառաները ձեզի տաք ջուր պիտի բերեն նախաճաշէն եւ ցերեկուան ճաշէն առաջ, անշուշտ ամէն առաւօտ։ Եթէ օրուան որեւէ մէկ ժամուն պէտք ունենաք, բակը ելէք ծափ զարկէք եւ երբ տղան երեւայ ըսէք. — «Ճիպ մայ-հար»։ Կրնա՞ք միտք պահել։

Հաստատական պատասխան տուի եւ կրկնեցի նախադասութիւնը, քիչ մը վարանումով։

— Շատ լաւ, բայց մի՛ մոռնաք պոռալ։ Արաբները չեն հասկնար երբ բնական ձայնով խօսիք իրենց հետ։

— Լեզուներու այս խնդիրը շատ տարօրինակ կը թուի ինծի։ Ինքնիրենս կը հարցնեմ թէ ինչո՞ւ այսքան շատ լեզուներ կան։

Տիկին Լէյտըր ժպտեցաւ.

— Պաղեստինի մէջ եկեղեցի մը կայ ուր «Հայր Մեր»ը գրուած է իննսուն լեզուներով։

— Աղէկ ըսիք, պէտք է այս բացառիկ երեւոյթը յայտնեմ ծեր մօրաքրոջս, որ մեծապէս կը հետաքրքրէ զինքը։

Տիկին Լէյտըր մտացրիւ դպաւ ջրամանին եւ կոնքին, յետոյ քանի մը սանդղմէթր անդին տարաւ օճառին ամանը։

— Կը սիրեմ հաւատալ որ հանգիստ պիտի ըլլաք այստեղ եւ շատ պիտի չձանձրանաք։

— Հազուադէպ է որ ձանձրանամ, ըսի, կեանքը շատ կարճ է։

Առանց պատասխանելու շարունակեց զբաղած դէմքով մը տեղափոխել առարկաները զարդասեղանին վրայ։

Ցանկարծ ինծի յառեց իր մութ մանիշակագոյն աչքերը.

— Ամուսինս ճիշդ ու ճիշդ ի՞նչ ըսաւ ձեզի, օրիորդ։

(Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

167 ԱՄԲԱՍՏԱՆԵԱԼ

Անգարայի զինուորական ատեանին առջեւ սկսան դատել 167 ամբաստանեալներ, իբրեւ համայնավար, այն մեղադրանքով թէ կը դաւէին կառավարութեան դէմ: Ամենամեծ դատն է այս: Ամբաստանեալ–ներուն մէջ կիներ ալ կան, մէկը՝ բժշկուհի Սեւիմ Թարի, որուն վրայ կարեւոր թուղթեր գտեր են, երբ կը պատրաստուէր նաւ նստիլ, Ֆրանսա գալու համար: Կ'ըսուի նաեւ թէ բժշկուհին մեռաքսէ շրջազգեստ մը ունէր որուն վրայ գաղտնի նամակ մը գրուած էր, ուղղուած՝ Թուրք համայնավարներուն: Ամբաստանագիրը որ կը բաղկանայ 122 էջերէ, կ'ըսէ թէ համայնավար կուսակցութիւնը Փարիզ ղրկած էր բժշկուհին, խորհրդակցելու համար Թուրք համայնավար խմբակցութեանց հետ:

ՈՂՈՂՈՒՄՆԵՐԸ մեծ վնասներ պատճառեցին Հարաւ. արեւելեան Ֆրանսայի, Ռոնի հովիտին, ինչպէս եւ Իտալիոյ եւ Սպանիոյ մէջ:

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ պատերազմին ամէնէն մեծ յարձակողականը սկսաւ առջի օր, Թոնքինի հարաւային – արեւմտեան շրջանին մէջ: Գործողութեան կը մասնակցին ստուարաթիւ զինուորներ որոնց մէկ մասը նոր ցամաք հանուած էր: Այս գործողութեան նպատակն է ի դերեւ հանել ըմբոստներուն աշնանային յարձակողականը:

ՆՈՊԷԼԻ ԳՐԱԿԱՆ մրցանակը որ Չըրչիլի տրուեցաւ, 175.292 քուրոն է (33.840 տոլար կամ 12 միլիոն ֆրանք): Վեցերորդ Անգլիացին է որ կը շահի այս մրցանակը: Հատ մըն ալ շահած է իրլանտացի գրագէտ մը:

ՍՈՒԷԶԻ ՄԱՍԻՆ բանակցութիւնները պիտի վերսկսին Բշ. օր:

ՍԻՈՆԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ վերջ տալու է, կ'ըսէ պարոն Կի տը Ռոշիլտ, աշխարհահռչակ սեղանաւորը, որ Իսրայէլ կը գտնուի այժմ: Իր կարծիքով, անոր տեղ պէտք է հաստատել «Իսրայէլի բարեկամներու ընկերակցութիւն մը ամէն երկրի մէջ, Հրեաներով եւ ոչ - Հրեաներով»:

ՔՈՐԷԱՅԻ գերիներու մասին խորհրդակցական ժողով մը գումարուեցաւ եւ այս առթիւ նորէն քննուեցաւ համայնավար գերիներու խնդիրը:

ԻՆՔՆԱՇԱՐԺ վարելու համար կեղծ արտօնագիրներ կը ծախէր մասնաւոր դպրոց մը, Փարիզի մէջ, հատը 15 հազար ֆրանքի: Կեղծարարները ձերբակալուեցան, եւ այժմ կը փնտռուին անոնք որ այդպիսի ստացագիրներ գնած էին:

ՃՇԴՈՒՄ.— Կը խնդրուի ճշդել թէ Ժաք Անդրէասեան, որ ծանրապէս վիրաւորուած էր դեղագործական աշխատանոցի մը պայթումին հետեւանքով, չէ մեռած եւ կը դարմանուի հիւանդանոցին մէջ: Բժիշկները կը յուսան փրկել իր կեանքը:

Ի ՊԱՏԻՒ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ.Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

ԼԻՈՆԻ Ազգ. Միութեան Կեդր. վարչութիւնը որոշած է սեղան մը սարքել ի պատիւ Արեւմտեան Եւրոպայի կաթող. պատուիրակ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեանի, Հոկտեմբեր 25ին, կիրակի օր:

Անոնք որ կը փափաքին սեղանակից ըլլալ, թող հաճին արձանագրուիլ եկեղեցւոյ խորհրդարանը մինչեւ 20 Հոկտեմբեր, ամէն օր ժամը 16–19:

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է

ՏԻՐՈՒՀԻ ՋԱՌԱՓԵԱՆԻ եւ ԻՎ ԹԵՍԻԷԻ երաժշտական երեկոյթը որ տեղի պիտի ունենար Նոյեմբեր 5ին, յետաձգուած է 1954 Փետրուարին:

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Տէր եւ Տիկին Ստեփան Մարկոսեան եւ զաւակները իրենց խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնեն Տէր եւ Տիկին Մկրտիչ Խաչիկեանի (Քլամառ) իրենց զաւկին՝ փոքրիկն ՎԱՐԴԵՐԵՍԻ կսկծալի մահուան առթիւ եւ երկու հազար ֆրանք կը նուիրեն Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացին:

Ստանալ Իսիի ծանօթ սրճարանապետ Պ. Զատիկեանէ, փոխան ընկալագրի:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ ՏԱԼՈՎ

ՈՒՇ – ԿԱՆՈՒԽ ԿԸ ՇԱՀԻՔ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՊՈՌՏՈՅԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի ժամը 3.30ին Բարսեղ–Շահպազ ակումբին մէջ:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մուրատ խումբին, մասնակցութեամբ Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի Ն. Աղբալեան խումբին:

Կը նախագահէ ընկ. Ա. ՔԷՆՏԻՐԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Հ. ԹԱՇՃԵԱՆ

Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ:

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Հոկտեմբեր 31ին, շաբաթ, ժամը 20.30–ին, Գ. թաղապետարանին մէջ:

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 8ին, կիրակի կէսօրէ վերջ:

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

31 Հոկտ. շաբաթ գիշեր:

Կը նախագահէ ընկ. ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՁԷ

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

7 Նոյեմբերին:

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Հոկտեմբեր 31ին շաբաթ գիշեր:

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նոյ. 8ին: ՍԱՔՈՒԷ ՔԷՕՐԻ մէջ, ժամը 15ին:

Նախագահութեամբ ընկեր Հ. ՍԷՐԷՆ–ԿԻՒԼԵԱՆԻ:

Կը խօսի ընկեր ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՁԷ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՀՈԿՏ. 31, ՇԱԲԱԹ ԳԻՇԵՐ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄԲ.— Նոր Սերունդի դասաւանդութիւնները սկսան Չորեքշաբթի, 14 Հոկտ.:

Հայերէնի դասեր եւ երգչախումբի *փորձեր՝ Չորեքշաբթի ժամը 20.30էն սկսեալ:*

Պարի, թատերական եւ գեղարուեստական *փորձերը՝ երկուշաբթի ժամը 20.30–էն սկսեալ:*

Պարբերաբար պիտի կազմակերպուին նաեւ դասախօսութիւններ եւ վիճաբանական հաւաքոյթներ:

Հաւաքավայր.—

149bis, Ave. d'Argenteuil, Asnières.

ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութիւնը բոլոր մարմիններուն կը տեղեկացնէ թէ մօտերս լոյս պիտի տեսնէ 1954ի ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑԸ: *Այժմէն դիմել ապսպրանքներու համար:*

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Պոլսոյ Ազգ. Կեդր. վարժարանի հիմնարկութեան 65ամեակը հանդիսաւորապէս պիտի տօնուի Հոկտեմբեր 24ի շաբաթ գիշեր ժամը 9ին, Սալ տ'Իէնայի մէջ, (մեթրօ Իէնա):

Յայտագիրը.— Բանախօսութիւն, երգ, նուագ, արտասանութիւն եւ վիճակախաղ *մը որ պիտի շահի բազմաթիւ արժէքաւոր առարկաներ: Հասոյթը պիտի յատկացուի Կեդրոնականցի ուսանողներու ֆոնտին:*

Մուտքը ձրի է: Փափաքողները կրնան հրաւէր ճարել ԲԱԼՈՒԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆԷՆ:

SALLE GAVEAU

45, Rue la Boëtie

Երեքշաբթի 20 Հոկտ. ժամը ճիշդ 21ին: Իր երրորդ նուագաշրջանի մեկնումէն առաջ Եւրոպա, Ափրիկէ, Միջին եւ Մերձաւոր Արեւելք:

ՄԻԱԿ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Յայտագիր՝ Պաք փառթիթա, Պեթօվէն սօնաթ, Պռամս վառիասիօն, Ռավէլ, Պէլա Պարթօք, Պէլիառ, Շօփէն եւ Լիսթ:

Դաշնակ Կալօ:

Տոմսերը 300էն 1200 փրանք: Դիմել սըրահը՝ *Պալ* 29-14 եւ Տիւրան, 4 փլաս *տը լա Մատըլէն:*

ՄԱՐՍԷՅԼ

SALONS ALHAMBRA

Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան պարահանդէսը Նոյեմբեր 21ին:

120 ՄԱՐԶԻԿՆԵՐՈՒ

ՀԱՍՈՅԹԻ ՄԻԱԿ ԱՂԲԻՒՐԸ

ՀԱՃԸՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Հաճընի հերոսամարտի անկման 33րդ տարեդարձին առթիւ ութը հազար նահատակներու ի յիշատակ Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ 15 ռիւ ժան Կուժօն, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի, այս կիրակի առտու: Կը հրաւիրուին հայրենակիցները եւ նահատակներուն յիշատակը յարգողները:

ՀԱՃԸՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՇԱՍ.— Հաճընի Հայր. ընդհ. միութիւնը «Արծուեբոյն Հաճընի» հերոսամարտի 33րդ տարեդարձը կը տօնէ մեծ շուքով, այս կիրակի օր: Վիէնէն Հ. Յովսէփ վրդ. Լեւոնեան հոգեհանգստեան հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցանէ 8000 անթաղ նահատակներու խնկելի յիշատակին:

Օրուան բանախօսն է Հ. ԱՐԱՄ ՄՈՒՇԵԱՆ

Երգ եւ արտասանութիւններ: Մատաղի օրհնութիւն: Սիրով կը հրաւիրուի քաղաքին եւ շրջանի հայութիւնը:

Վարչութիւն

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի տիկին Քէլէճեան եւ իր զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց ամուսնոյն եւ հօր ԳԷՈՐԳ ՔԷԼԷՃԵԱՆԻ մահուան առթիւ այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 ռիւ ժան Կուժօն: *Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:*

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տէր եւ Տիկին Համբ. Թէրզեան (Պոլսէն) եւ իր քոյրերը Տէր եւ Տիկին Տ. Տոնապետեան, Տէր եւ Տիկ. Լ. Տատեան, Տէր եւ Տիկին Ժ. Վրթանէսեան, Տէր եւ Տիկին Ա. Թոնկուրեան, ընտանիքները կուգան ծանուցանել թէ այս կիրակի Պոմոնի Սահակ Մեսրոպ եկեղեցւոյ մէջ պիտի կատարուի հոգեհանգստեան պաշտօն – պատարագ, նորոգ հանգուցեալ, իրենց սիրեցեալ մօր՝ ՏԻԿԻՆ ԱՐԱՔՍԻ ԹԷՐԶԵԱՆԻ (ծնեալ Հիւնքեարպէյէնտեան) յիշատակին:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

■

Հ. Յ. Դ. ԵԳԻՊՏԱՑԻ կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր խումբերու անդամները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 20.30ին, Սոսիէթէ Սավանթին մէջ:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի ժողովը այս երեքշաբթի ժամը 20.30–ին, Քաֆէ լը Ռէժան, մէթրօ Քատէ: Շատ կարեւոր օրակարգ: Անդամատետրերը միասին բերել:

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՕ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, ծանօթ թէհաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Անդրանիկ» խումբի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 21ին: Կը հրաւիրուին հին եւ նոր բոլոր ընկեր - ընկերուհիները: Ներկայ պիտի ըլլան Կեդր. վարչութեան եւ «Արդութեան» խումբի ներկայացուցիչները:

ԱԶԱՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ժողովը՝ այս կիր. ժամը 14.30ին: Հաւաքատեղին Քաֆէ Ռեժան:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները այս շաբաթ ժամը 16ին Քաֆէ Ռէժան:

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴ. Միութեան Վալանսի մասնաճիւղին ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, Քաֆէ Քօհար սրճարանը: կարեւոր օրակարգ:

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴԻ ՍԷՆԹ ԱՆԹուանի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս կիրակի ժամը 15ին, Պաղտասար Աղազարեանի բնակարանը, Սէնթ Անթուան:

ՍԵԲ. ՄՈՒՐԱՏ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑԸ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր գործօն. պատուոյ անդամները և հայրենակիցները 18 Հոկտ. կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ չորսին, ռիւ տը լա Տէֆանս, Խըրիմեան վարժարանի սրահը: (Կնիք)

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ ԱԼՖՈՐՎԻԼ

Այս կիրակի պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Անուշաւան Աբեղայ Զղջանեան: *Սկզբ. ժամերգ. 8.30ին: Պատարագ ժամը 10ին:*

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը կը տօնէ Զարթօնքը (ռէվէյյօն) Դեկտ. 24ի գիշերը:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

« *ԱՐԱՔՍ* » *ԹԻՒ* 24 (15 Հոկտ.)

Փարիզի միակ մանկական - պատանեկան թերթը, ազգային եւ միջազգային բովանդակութեամբ, ամբողջովին պատկերազարդ:

Կը պարունակէ նաեւ օգտակար գիտելիքներ եւ խաչ – բառ հանելուկ:

Տարեկան բաժնեգին հազար ֆրանք, (արտասահման 1400 ֆրանք):

N. Hovhannessian, 14, Rue du Soleil, Paris

ՇԱԼԷ ՏԸ ՖԼԷՕՐԻ ՄԷՋ

212, Rue d'Alfortville

Այս շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ արեւելեան գեղեցիկ երեկոյթ, Տիկ. ՍՕՆԻԱ ԳԱՐԱԳԱՇի նուագախումբով եւ իրենց նոր յայտագրով, մասնակցութեամբ ՍԱԻՏՕ ԱՔԻՎԻ, արեւելեան ժապաւէններու յայտնի արուեստագէտ եւ նշանաւոր ձեռնածու ԿՈԼԱ – ԿՈԼԱՅԻ, որ պիտի ներկայացնէ իր նշանաւոր անակնկալները:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300
Արտասահման՝ տարեկան 3000 ֆր.: ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.

ԿԻՐԱԿԻ 18 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ • DIMANCHE 18 OCTOBRE 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7196 | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 9ՐԴ ՏԱՐԻ: ԹԻՒ 2607

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

Ի՞ՆՉՊԷՍ ԿԸ ԳՈՐԾԷԻՆ

•

Անգամ մը եւս այս խորագիրը, ապացուցանելու համար թէ ի՛նչ հաւատքով, բծախնդրութեամբ եւ անձնուիրութեամբ կը գործէին երէկ:

Պատահաբար մեր ձեռքն անցաւ յայտարարութիւն մը, ճիշդ «Յառաջ»ի մեծութեամբ եւ երկու էջ :

Ընդհանուր կանոնագրութիւն Ներսիսեան ընկերութեան, հաստատեալ 1867 Նոյեմբեր 1, ի Գընալը կղզի :

Ուրեմն, ճիշդ 86 տարի առաջ, ընկերութիւն մը կազմած են Պոլիս, Գնալը կղզի, որ երբեմն կը կոչուէր «Հայ Կղզի»: Յայտարարութիւնն ալ այդ ընկերութեան կանոնագիրն է (24 յօդուած) :

Կ'արժէ արտատպել առաջին եւ երկրորդ յօդուածները, գաղափար մը տալու համար առաջադրուած նպատակին եւ օրուան հայերէնի մասին.—

1. Ընկերութեանս նպատակն է՝ Գինդիս Ազգային դպրոցին՝ թէ նիւթապէս եւ թէ՛ բարոյապէս ըստ կարի նպաստել, այսինքն Մանչ տղայոց ուսմունք սորվեցընելու համար որոշեալ դասատուաց ծախքն հոգալ՝ իրեն վերաբերած յատուկ պէտքերովը, եւ Աղջկանց սեռին ալ Դաստիարակ կամ վարժուհի մը յատկացընելով, անոնց ալ ըստ բաւականին կարդալ, գրել եւ ասղնեգործութիւն սորվեցընել է.

2. Ընկերութիւնս՝ բաժանորդագրութեամբ է. եւ կրկին սեռի ամեն ազգային անհատ, կրնան բաժանորդ գրուիլ, ուզածնուն չափ բաժին առնելով :

Բաժնեգինը՝ շաբաթական քսան փարա, վճարելի՝ «ամէն շաբաթ օրեր»: Ուզողը կրնար տարեկանը վճարել,— 25 ղաշ.:

Կա՛ր, նաեւ, մշտնջենական բաժնեգրութիւն մը :

— «Ո՛վ որ միոյ բաժնեգին միայն մէկ անգամ 250 դահեկան կանխիկ վճարելով անդորրագիր մը առնէ, յաւիտենական շաբաթականը տուած պիտի ըլլայ, եւ անանկներուն անունները՝ անմահ յիշատակի արժանի ըլլալու համար՝ Ընկերութեանս տումարին մէջ պիտի արձանագրուին» :

Կանոնագիրը յետոյ կը գծէ իրենց գործունէութեան պայմանները, մանրամասնօրէն թուելով իւրաքանչիւր կէտ, դրամներու, գոյքերու, թուղթերու, կնիքի, տետրակներու պահպանումէն մինչեւ հաշուապահութիւնը :

Բծախնդրութեան օրինակ մը .—

Յօդ. 17.— Առանց ամենակարեւոր պատճառի, ընկերութեան վերաբերեալ թուղթ, տետրակ, տումար, մուրհակ եւայլն, ամենեւին Կղզւոյս կեդրոնատեղիէն դուրս չելլեր, որովհետեւ արգիլեալ է :

Ուրիշ բծախնդրութիւն մը եւս. —

Վարչութեան հինգ անդամներէն երեքը մինչեւ որ ներկայ չըլլան, «ոչ դրսէն եկած նամակները կրնան բացուիլ, ոչ նամակներու պատասխան կրնայ գրուիլ եւ ոչ կնքոյ վերաբերեալ գործողութիւններ կրնան ըլլալ»:

Ապահովաբար մեր բանդէտները հեդնութեամբ պիտի կարդան այս միամիտ պայմանները :

Ոչինչ: Անգամ մը եւս ապացուցած պիտի ըլլան թէ եւ մնացողները իրենք են, եւ ոչ թէ անոնք որ այս կանոնագիրը մշակեր էին 1867ին:

Թող մնացեալն ալ կարդան, եւ եթէ բթացած, քարացած չեն, պիտի ստիպուին խղճի քննութիւն մը կատարել .

Յօդ. 21.— *Ժողովի ատեն՝ պարտին ժողովականք պարկեշտութեամբ եւ քաղաքավարութեամբ վարուիլ, անտեղի եւ անշնորհք խօսքեր չընել, համեղ եւ համոզմամբ խօսիլ եւ պատասխանն առնել, եւ հետեւաբար անպէտ բարբանջումներ չընելով, միշտ կարճառօտ խօսիլ »:*

Կ'արժէ՞ր այսքան ծանրանալ:

Ցաւօրդով կը բացատրենք :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԾԱՆՐ ԴԷՊՔ ՄԸ ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

•

ԱՄԲՈՂՋ ԳԻՒՂ ՄԸ ՔԱՆԴՈՒԱԾ

Անգլիական դեսպանը Իսրայէլի կառավարութեան յանձնեց բողոքագիր մը որով ուժգնօրէն կը ձաղկէ զինեալ ուժերու կողմէ Յորդանանեան երեք սահմանամերձ գիւղերու դէմ կատարուած գիշերային յարձակումը: Բողոքագրին ոճէն կը հետեւի թէ բրիտանական կառավարութիւնը կանխամտածութիւն կը տեսնէ այս արարքին մ[illegible] Լոնտոն ինքնաբերաբար կատարած է [illegible]մտութիւնը, առանց նախապէս [illegible] համակցելու Ֆրանսայի եւ Մ. Նահանգներուն հետ: Կը նշանակէ թէ Անգլիա մասնաւոր կարեւորութիւն կ'ընծայէ Միջին Արեւելքի ապահովութեան, ճիշդ այն պահուն երբ անգլեւեգիպտական բանակցութիւնները վճռական փուլի մը մէջ մտած են :

Միեւնոյն օրը արտաքին գործերու նախարարութիւնը զեկոյց մը հրատարակեց, ըսելով թէ Անգլիա «կը սպասէ որ Իսրայէլ յանցաւորները պատժէ եւ հատուցում տայ զոհերուն»: Անգլ. կառավարութեան կարծիքով, կարելի չէ արդարացնել Իսրայէլի զինեալ ուժերուն այս գործողութիւնը զոր դատապարտած է նաեւ զինադադարի խառն յանձնախումբը:«Այս արարքը ցարդ եղած ամենածանր խախտումն է զինադադարի պայմանագրին »:

Յորդանանի վարչապետը տեսակցութիւն մը ունեցաւ Ամմանի անգլ. դեսպանին հետ: (Երկու երկիրները զինակից են): Անգլիոյ արտաքին նախարարին փոխանորդն ալ իր մօտ հրաւիրեց Լոնտոնի իսրայէլեան դեսպանը, բողոքագիրը յանձնելու համար :

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, յարձակման հետեւանքով սպաննուած են 54 գիւղացիներ: Զինադադարի յանձնախումբին նախագահը Յորդանան գնաց, խորհրդակցելու համար վարչապետին հետ, որ օգնականով քննական պտոյտ մը կատարած էր քանդուած գիւղին մէջ (Քիպիա): Խառն յանձնախումբը պաշտօնապէս կ'ամբաստանէ Իսրայէլը եւ զոհերուն թիւը կը հաշուէ 42 մեռեալ, 12 վիրաւոր: Թէլ Աւիվի մէջ կ'ըսեն թէ Յորդանան դիմում կատարած է արեւմտեան երեք պետութեանց, խնդրելով երաշխաւորել երկրին սահմաններուն ապահովութիւնը : Մ. Նահանգներուն, Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ զինուորական կցորդները դէպքին վայրը երթալով, հաստատեր են թէ 41 տուներ քանդուած են գիւղին մէջ: Արաբական թերթերը սեւ գիծերով հրատարակուեցան ուրբաթ օր եւ մասնաւոր աղօթքներ տեղի ունեցան, մզկիթներուն մէջ: Իսլամ Եղբայրութեան, վարիչներուն մին ցոյց մը սարքեց Ամմանի մէջ մասնակցութեամբ հազարաւոր բնակիչներու, իսկ երեսփոխաններ ազդարարեցին թէ ժամանակը եկած է «դաս մը տալու» : Յորդանանի դահլիճը բացառիկ ժողով մը գումարելով յայտնեց թէ կարեւոր որոշումներ տրուած են ապագայ յարաբերութեանց մասին: Իսրայէլի թերթերը դէպքին պատասխանատուութիւնը կը ձգեն զինադադարի յանձնախումբին վրայ: Կ'ըսեն թէ յանձնախումբին նախագահը, զօր. Պենիքէ, ձախաւեր որոշում մը տուաւ, արգիլելով ծրագրուած ամբարտակին շինութիւնը Յորդանան գետին վրայ, զոհացում տալու համար Սուրիոյ: Ձախաւոր թերթ մը կը թելադրէ որ արաբ եւ իսրայէլացի հարեւաններուն պատուիրակները ժողով գումարեն, իրենց վէճերը լուծելու համար :

Խառն յանձնախումբին տեղեկութեան համաձայն, յարձակումը կատարուած է չորեքշաբթի գիշեր, մասնակցութեամբ 500 կինուորներու որոնք ինքնաշարժ զէնքեր, հրասանդներ, ձեռնառումբեր եւն. ունէին :

Դէպքը որոշ մտահոգութիւն պատճառած է նաեւ Մ. Նահանգներուն մէջ որոնք ուշադրութեամբ կը հետեւին Միջին Արեւելքի անցուդարձին :

× *Սուրիա Ապահովութեան Խորհուրդին դիմեց, խնդրելով արգիլել Իսրայէլի այն ծրագիրը որ կը տրամադրէ փոխել Յորդանան գետին ընթացքը, ելեկտրական կայան մը շինելու համար: Ծանուցագիրը կ'ըսէ թէ այդ ծրագիրը կը բռնաբարէ ապագինեալ շրջանին բնակիչներուն իրաւունքները, Սուրիացիները կը զրկէ իրենց արտերը ջրելու հնարաւորութենէն եւն.:*

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ ԵՒ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

•

ՆԱԽԱԳԱՀԸ ԻՆՉՈ՞Ւ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉ ՄԸ ԿԸ ՂՐԿԷ

Ինչպէս գրած էինք երէկ, Նախագահ Այզընհաուըր որոշած է Միջին Արեւելք ղրկել անձնական ներկայացուցիչ մը, Պ. Էրիք Ճոնսթըն, որ դեսպանի տիտղոս պիտի ունենայ: Նախագահը կ'ըսէ թէ Մ. Նահանգները պարտաւոր են ամէն բան ընել, հաստատուն վիճակ մը ստեղծելու համար Միջին եւ Մօտաւոր Արեւելքի մէջ, ի շահ աշխարհի խաղաղութեան :

Պ. Ճոնսթըն, որ մեկնած է արդէն, առաջին առթիւ պիտի քննէ Յորդանանի եւ Իսրայէլի միջեւ ծագած վէճերը, բարւոքելով երկու դրացի երկիրներուն յարաբերութիւնները: Յետոյ քննական պտոյտ մը պիտի կատարէ ամբողջ Միջին Արեւելքի մէջ: Այս առթիւ հրատարակուած յայտարարութիւնը կը յիշէ նաեւ արտաքին գործերու նախարարին քննական պտոյտը, որ տեղի ունեցաւ անցեալ գարնան : Արտակարգ դեսպանը այդ գործն է որ պիտի շարունակէ, խորհրդակցելով Միջին Արեւելքի կառավարութեանց հետ եւ անհրաժեշտ միջոցները ձեռք առնելով, ի խնդիր յարաբերութեանց բարւոքման: Պ. Ճոնսթըն պիտի վայելէ Նախագահին լիակատար աջակցութիւնը, իր առաքելութեան վերաբերեալ խնդիրները լուծելու համար :

Այդ խնդիրներէն մէկն է հարիւր հազարաւոր արաբ տարագիրներու հոգը: Անոնց նիւթական պէտքերը կը հոգայ նպաստամատոյց մարմին մը: Մ. Նահանգներու խորհրդարանը համագումար 153.513.000 *տոլար քուէարկած է վերջին չորս տարիներու ընթացքին: Անհրաժեշտ կը համարուի ամէն միջոց ձեռք առնել, ինքնապահ դարձնելու համար այս դժբախտները: Արտակարգ դեսպանը այս մասին ալ պիտի խորհրդակցի արաբական պետութեանց եւ Իսրայէլի հետ: Միեւնոյն ատեն պիտի զբաղի տնտեսական բարգաւաճման խնդիրներով: Ծրագիրներ պիտի մշակեն, օգտագործելու համար Յորդանանի հովիտը եւն.:*

ԼՈՆՏՈՆԻ ԺՈՂՈՎԸ ԵՒ ՈՒՐԻՇ ՀՈԳԵՐ

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻԱ ԿԸ ՄԵՐԺԷ ՏԵՂԻ ՏԱԼ

Վերջին լուրերու համաձայն Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն արտաքին նախարարները համաձայնած են Մոսկուայի տրուելիք պատասխանի մասին, նկատի առնելով արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետին առարկութիւնները: Խորհրդակցութիւնները երէկ ալ շարունակուեցան եւ պիտի վերջանան այս առտու (կիրակի): Յետոյ պիտի խմբագրուի պաշտօնական զեկոյցը :

Խ. Միութեան տրուելիք պատասխանը պիտի ղրկուի անյապաղ, առանց խմբագրական յանձնախումբի մը յղուելու, ինչպէս որոշուած էր առաջ : Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը կ'առաջարկէր պահանջել որ Խ. Միութիւնը հաւանի ազատ ընտրութեանց, յետոյ քննուի ոչ-յարձակման դաշինքի ծրագիրը: Այս տեսակէտն ընդունուած է :

Ժողովը քննած է նաեւ Թրիէսթէի խնդիրը: Վերջնական եզրակացութեան մը պիտի յանգէին երէկ: Երեք պետութիւնները համաձայն կ'երեւան քառանդամ խորհրդաժողովի մը, ինչպէս առաջարկած էր Թիթօ: Մինչ այդ, անգլեւամերիկեան իշխանութիւնները պիտի յետաձգեն իտալական զօրքին Թրիէսթէի մուտքը :

Եուկոսլաւիոյ փոխ վարչապետը Ճիլաս, ճառ մը խօսելով 30.000 ունկնդիրներու առջեւ, յայտարարեց .

— *«Մենք չենք կրնար եւ չենք ուզեր տեղի տալ այս հարցին մէջ: Արեւմտեան պետութիւնները անկեղծ չեղան մեզի հանդէպ: Կարգ մը բաներ կ'ըսէին մեզի եւ հակառակը կ'առաջարկէին Իտալացիներուն: Եուկոսլաւիա կ'ուզէ ազատ ըլլալ եւ հաւասար իրաւունքներ վայելել միւս ազգերուն հետ: Ան մինակ չէ. Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ ուրիշ երկիրներու ընկերվա-*

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

*

ՔԱՂԱՔԻՆ ԱՂՄՈՒԿԸ ԵՒ ՄԵՐ ԱՂՄՈՒԿԸ

Տեղական թերթ մը նկարագրելով Փարիզի փողոցներուն անտանելի աղմուկը, վկայութեան կը կանչէ մասնագէտ մը, բժիշկ կոմ, որ զարհուրելի յայտնութիւններ կ'ընէ :

Համաձայն բժիշկին կատարած զննութեանց, Փարիզի ներկայ ժխորը հետեւեալ նեղութիւնները կը պատճառէ .—

Խանգարում սրտի անօթներու, անկանոնութիւն բազկերակի, սրտի բաբախում, յաւելում սրտի կծկումներու, ծանրացում սրտի կամ երակներու հիւանդութեանց :

Միայն սրտի եւ երակներո՞ւ :

Անողոք մարդ է աղմուկի մասնագէտը եւ կը շարունակէ .—

Փարիզի աղմուկին հետեւանքով տեղի կ'ունենան ջղային խանգարումներ եւ գերագրգռութիւն: Կը խանգարուին քունը, նկարագիրը եւ կամքը, աչքերը կը մթագնին, միտքը շփոթութեան կը մատնուի, լսողութիւնը կը խանգարուի, երբեմն յանգելով խլութեան :

Դեռ ի՜նչ բաներ, ի՜նչ բաներ.. —

Ժխորը յառաջ կը բերէ մկաններու խանգարում, կը սաստկացնէ ստամոքսի կծկումները: Եւայլն, եւայլն :

Բժիշկը այս առթիւ ձայնաչափ (փոնոմեթր) անուն գործիք մըն ալ կը յիշէ, որուն վրայ հիմնուած են իր եզրակացութիւնները :

Երբ կը մտածէի մասնագէտներուն եւ առաջին առթիւ Նարդունիին ձգել այս չափազանց բարդ հարցին վերլուծումը, յանկարծ չար սատանայ մը մշտեց.

— Հապա մեր ազգային ժխորին հետեւանքնե՞րը: Ինչո՞ւ չես հարցներ որ այդ մասին ալ քննութիւն մը կատարուի :

— Կը վախնամ որ շատ աւելի ծանր եզրակացութեան մը յանգին, այդ կարգի քննութիւն մը կատարելով: Ժխորի ո՞ր մէկ տեսակը պակաս է,— պոռալ, կանչել: Ձեռքերը գրասեղանին զարնել: Ոտքով ձեռքով ծառանալ խօսակցին դէմ: Տեղէն ցատկել եւ առնել քալել: Յիշոցներ արձակել թրքախառն հայերէն, նոյնիսկ փրանսերէն...

— Այդ բոլորը ոչինչ: Երեւի լուր չունիս թէ ի՜նչ «լուացողական» ժխոր մը կը տիրէ այս միջոցին, արուեստի թանգարանին բացման եւ փրանքեւհայկ. կոչունքին առթիւ, երկու բշնամի ճակատներու բաժնելով ափ մը մրցակիցներ :

Չար սատանան ձգեց գնաց, առանց մնացեալն ալ պատմելու :

Կը յուսամ նորէն հանդիպիլ : ՎԱՀԷ

ՄԵՐ ԱՍՏՈՒԱԾԸ, ՁԵՐ ԱՍՏՈՒԱԾԸ

●

ՎԵՐՋԱԲԱՆ

Կ'ընդհատեմ այս յօդուածաշարքս՝ ճամբորդութեան մը պատրաստութեան հողերուն մէջ :

Ճառքաղի սակառիս մէջէն, տարիներու պրպտումներով դիզուած նօթերուս մէջէն, հազարէն մէկը միայն տուի դեռ, — անկարելի էր համառօտել աւելի :

Մովսէսը եւ իր Աստուածը ներկայացնելէս ետքը, — առանց արդի քննադատութեան միջամտութիւնը աւելցնելու՝ Աստուածաշունչ Մատեանին խմբագրութեան եւ նիւթերու աղբիւրներուն մասին, — կ'ուզէի բացատրել նաեւ հեթանոսական խորհրդագիտութեան կամ խորհրդապաշտութեան (initiation) աւանդութեանց պատառիկներուն, այլ խօսքով՝ Մովսիսական ծէսերուն իսկական նշանակութիւնը, արագ ակնարկով մը նախամովսէսեան քաղաքակրթութեան վրայ, շա՛տ հետաքրքրական, որովհետեւ տուով միայն հասկնալի, օրինակ, Թլփատութեան, մկրտութեան, Հին Կտակարանի սեռային աւանդութեանց, Քրիստոսի ամբողջ պատարագին, Քրիստոսի հետ «նըշանուելու» փորձերուն, Յիսուսի «ճաշակեցէք զմարմին իմ» կամ «արբէք ի սմանէ» (իմ արիւնը) խօսքերուն իմաստը, բոլորովին հեթանոսական՝ ըստ ծագման :

Յետոյ նոյն ձեւով պիտի ներկայացնէի Պօղոսը եւ իր Քրիստոսը, թէ ի՛նչ կապ ունի Քրիստոսը Յիսուսի հետ, որ իբրեւ այլամերժ եւ թթու ազգայնական գործիչ, « շուն »(*) կ'անուանէ օտար ժողովուրդները (Մատթ. ԺԵ. 26, Մարկ. Է. 27, Հմմտ. Մատթ. Է. 6) ու կը մերժէ ծառայել օտար ժողովուրդներուն (Մատթ. Ժ. 6, եւ ԺԵ. 24) : Ի վերջոյ՝ բուն քրիստոնէութիւնը, որ շատ քիչ կապ ունի Յիսուսի հետ, (վերջերս, Մեռեալ ծովին եզերքը՝ քարանձաւներու մէջ գտնուեցան ձեռագիրներ, որոնք վկայութիւններ կը բերեն «քրիստոնէութիւն նախ քան Յիսուս» տեսութեան մասին) : Բայց բուն քրիստոնէութիւնը ներկայացնելու համար հարկ է վերլուծել Աղեքսանդրեան դպրոցը : Այստեղ պիտի համատօսէի թէ Եղբայր Մասիս բան չի գիտեր Որոգինէսի, Օգոստինոսի եւ Արդարոն մարտիրոսին մասին, որոնց կեանքն ու գործը մաս կը կազմէ այս աշխատութեան : Այսքանը իբրեւ առաջին մաս :

Երկրորդ մասը պիտի կազմէ այն ուսումնասիրութիւնը, որ ցոյց պիտի տայ թէ ո՛ւր է Խորենացիի արժէքը, ո՞րն է արդի Հայ մտաւորականին Աստուածը, եւ ի՞նչ կը նշանակէ Աստուած, — այդ առթիւ՝ քննական ակնարկ մը Հայ. Եկեղեցիին վրայ, մեր ազգային ու քաղաքական տեսակէտներուն վրայ, (Օրմանեանի Հայոց Եկեղեցին միջակ աշխատութիւն մըն է, որովհետեւ հեղինակը, որ մտաւորական մեծութիւն մը չէ, կը հետեւի Հ. Միքայէլ Չամչեանի խմբագրական մեթոտին, այսօր ծիծաղելի, վասնզի ոչ-գիտական, — Օրմանեանի երիտասարդութեան գործերը աւելի լաւ են) :

Գիտեմ թէ խենթութիւն կը համարուի, ներկայիս, զոհողութիւն ընել, օրուան հացուպանիրէն զատ, ուրիշ որեւէ բանի համար : Կը խնդան վրադ՝ երբ կը ծախսես, հետեւելու համար միտքի նորագոյն նուաճումներուն, — գիտցածդ բաւական է այս ժողովուրդին՝ կ'ըսեն կէս-մտաւորականներ : Ամերիկայէն ետքը, ուր մարդուն արժէքը կը կշռեն գրպանի տոլարներուն թիւով, ահաւասիկ Եւրոպայի մէջ ալ, ու թերեւս ամէն տեղ, մարդկային արարածը դարձած է աւանակ մը, որ կ'ուզէ միայն լաւ ուտել, լաւ հագուիլ ու... լաւ իշխանալ : Ոչ ոք կը խօսի իտէալիզմի մասին : Երբեք մարդկային հետաքրքրութիւնը ինկած չէր այս աստիճան, ուրանալով՝ մարդկային մարմնոյն ստորին եւ միջին յարկերէն վեր՝ բարձրագոյն յարկին բովանդակութիւն տալու կարեւորութիւնը : Շատերու համար գրականութիւնը կամ արուեստը կամ նոյնիսկ ազգային գործունէութիւնը վազք մըն է միայն ... հացուպանիրին ետեւէն : Տգէտ կոչուելու աստիճան տգէտ չեմ սակայն, աչք ունիմ կը տեսնեմ, եւ ոմանց իտէալիզմ ծախելու խաբէական փորձերուն ալ ծանօթ եմ : Այսուհանդերձ, հակառակ ժամանակին ու միջավայրին, եթէ տակաւին կը նախընտրեմ խենթ համարուիլ, կը խնդրեմ որ համարուիմ մէկն այն խենթերէն, որոնք կ'ընդունին թէ հարկ է շուներուն նետել հացուպանիրը եւ, նման մեր նախահայրերուն, որոնք նուիրական կամ ազգային շէնքերու հիմերուն մէջ, կառոյցքը ամրացնելու եւ յաւերժացնելու համար, ողջ-ողջ կը թաղէին իրենց անդրանիկ զաւակը, ողջակիզել ինքզինք յանուն յաւիտենական բաներու եւ աստուածատենչ խոյանքներու : Այստեղ կը խորհիմ Պօղոսի մասին, որ մերժեց Մովսէսի ընչաքաղցութիւնը, կապեց եղան գունչը կալին մէջ, ու պարծանքով յայտարարեց թէ, հպարտ որ վրանագործ է, իր մատնե՛րը հոգացած է ապրուստը (Գործք, Ի. 34), առանց ձեռք երկարելու ժողովուրդին, որպէսզի ծրի քարոզէ Աւետարանը.— Ձեռքէ ոչ հագուստ ուզեցի, ոչ ալ ոսկի, նախընտրելով մեռնիլ քան թէ զրկուիլ այդ հպարտութեամբս պարծենալու իրաւունքէն (Ա. Կորնթ. Թ. 15) :

Ես վստահ չեմ, սակայն, թէ Աստուծոյ կամ Յիսուսի անունով պղծողները կընա՞ն պարծենալ ոչ թէ Պօղոսի, գէթ ինծի չափ՝ իրենց զոհողութեամբ եւ գաղափարապաշտութեամբ, կամ այն ուխտով՝ թէ պէտք է հայ ժողովուրդին տալ ինչ որ հայ ժողովուրդին հանճարը կրնայ մշակել մեր մտքի ածուին մէջ, — վերի յարկին մէջ : Իմ Աստուածս հայ ժողովուրդն է, իմ Քրիստոսս ալ հայ ժողովուրդն է, եւ երբ այս խօսքը կ'արտասանեմ, գիտեմ ու կը հաւատամ թէ մեծագոյն ու կատարեալ աստուածպաշտութիւնը կը կայանայ այդ տարազին մէջ, — ուրիշ ամէն տարազ կը մատնէ յետամնաց կամ զարգացումը կասած միտքերու հասկնալի դառնալու մտահոգութիւն մը միայն : Փարատոքսալ կը թուի իր ժողովուրդին նուիրած սիրոյն մէջ գտնել ճշմարիտ աստուածպաշտութիւնը, բայց եթէ ինծի տրուէր հատոր մը գրել այդ մասին, կը համոզուէր նաեւ ամէնէն բութ պատանին :

Այս կարեւորութիւնը տալէ ետք, ուրեմն, յօդուածաշարքին՝ զոր կ'ընդհատեմ այսօր ակամայ, պարտք կը համարիմ յայտնել թէ յառաջիկային գիրքի ձեւով պիտի հրատարակեմ բոլոր այս նիւթերը՝ ամբողջացուցած, կապելով «ազգապահպանում» կոչուած ծանօթ հարցին, ներ– ...

(*) Յիսուսի այլամերժութիւնը կը ծագի Մովսէսի վարդապետութենէն, որով թաքթաքսուած է Թալմուտը, որ կ'ընդունի թէ մարդը, զոր ստեղծեց Աստուած, Հրեան է միայն, օտարը չի կրնար կոչուիլ մարդ, այլ «աշխարհի աղուէսը» կամ «աղբը» : Եւ ուրիշ անարգական այնպիսի ածականներ, զորս կարելի չէ գործածել հոս : Ալեքսանտր Վեսթֆալ կը յիշատակէ Թալմուտի մէկ պժգալի բացատրութիւնը, բայց լատիներէն թարգմանութեամբ, ամչնալով գրել պարզ լեզուով : Կարդալ Եզեկիէլ ԺԶ. 26 եւ ԻԳ. 20, ուր գործածուած սարսափելի բառերը լաւ կ'ըմբռնէ ով որ ուշիմ է՝ եթէ չի գիտեր եբրայերէն :

ՀԱՅՐԵՆԻ ՑՈՒՇԵՐ

ՕՁՆ ՈՒ ՎԻՇԱՊԸ

ՄԵՐ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ ԸՄԲՌՆՈՒՄՈՎ

Բ.

Ժողովուրդը այն կարծիքն ունի թէ օձերը Օգոստոս ամսու ընթացքին կը կուրնան, չեն տեսներ, այն ատենն է որ օձերը իրենց շապիկը կը փոխեն : Շապիկ փոխելէն քանի մը օր առաջ, օձերու վրայի գծագրութիւնները կ'անհետանան եւ անոնց աչքերը կը կապուտնան, գորշագոյն կ'ըլլան, այս կը նշանակէ թէ օձերը կը պատրաստուին շապիկ փոխելու :

Օձերը այդ օրերուն՝ իրենց գլուխները կը զարնեն կարծր մարմնի մը, — քար, ծառ, պատ եւայլն : Հարուածէն փոխելիք շապիկը կը ցնցուի, մարմինէն կը փրթի, կը կակուղնայ, յետոյ՝ կը մտնէ ճղաչատ թուփի մը մէջ, կը քսուի անոր ու իր շապիկը կը թողու հոն :

Շապիկ-փոխելէն առաջ դժուար կը տեսնեն, ասոր համար կը ջղայնանան, ամէն ինչ թշնամի կարծելով՝ կը յարձակին, կը խայթեն, մահ կը պատճառեն :

Ուրիշ առասպել մըն ալ կայ, որպէս թէ ծանր վտանգներու ժամանակ, էգ կամ արու օձերը իրենց ձագերը պաշտպանելու համար՝ զանոնք կը կլլեն, վտանգը անցնելէ ետքը՝ ձագերը իրենց փորէն դուրս կը հանեն ողջ ու առողջ :

Հայաստանի բոլոր նահանգներուն եւ գաւառներուն մէջ օձեր կան առաւել կամ նուազ չափով, բայց մանաւանդ օձառատ են Երասխի հովիտը, Մեղրին եւ իր շըրջակաները, Նախիջեւան, Եաթաղան, Երեւան, Լէնինական, Կարմիր վանք, Արցախ, Վասպուրական, Կարին, Կարս եւ Տարօն : Այս օձերէն շատեր թունաւոր են, ուրիշներ անթոյն :

Օձեր կան որ բախտաբեր են, հարստութիւն ու երջանկութիւն կը պարգեւեն այն տունին՝ ուր կը բնակին : Այս կարգի օձերը կը յարգուին տնեցիներէն : Օձեր ալ կան որոնք կը յարգուին ու կը մեծարուին ընդհանուրին կողմէ :

Վարանդայի Քեաթուկ լերան վրայ «Սպիտակ հէր» կոչուած ուխտավայրին մէջ, ինչպէս նաեւ Սխտորաշէնի աշխարհին չինար ծառին մէջ՝ կ'ապրին մէկ մէկ օձ, ով որ այդ ուխտատեղիներու քովէն անցնի՝ կ'աղօթէ, մոմ կը վառէ, զոհ կը մատուցանէ եւ օձին պաշտպանութիւնը կը խնդրէ :

Վասպուրականի Արճէշ գաւառի մէջ կը գտնուի Օձ-Քարեր կոչուած քարաբլուր մը, որուն ծերպերուն մէջ կան բազմաթիւ օձեր եւ քարաթոթոշներ, իրարու փաթթուած խուրձ առ խուրձ : Քարաբլուրը սուրբ ճանչցուած է տեղացիներու կողմէ, իսկ օձերը՝ տեղին բնակչութեան համար՝ «Տան-տէօվլէթ» են :

« Արտուի գիւղի եւ Օհան Օձնեցու վանքին մօտ կը գտնուի «Օձի Պորտ»ը, որ ժայռի մը մէջ ինկած մօտ յիսուն սաժէն երկարութեամբ սեւ քարի շերտ մըն է, ուրոնց «պորտից» երկաթաջուր կը հոսի, հիւանդները հոս ուխտի կուգան, մոմ կը վառեն, խունկ կը ծխեն, մատաղ կը կտրեն, այդ ջուրը վէրքերուն կը քսեն, մէջը կը լողնան՝ որպէսզի առողջանան» : (Ազգ. հանդէս) :

Քարացած օձեր պաշտելու սովորութիւնը տարածուած էր Հայաստանի մէջ շատ դարեր առաջ : Սեւանայ լճի շուրջ տեղի ունեցած պեղումներէն երեւան ելած են վիշապ-ձկներ, թիւով 25 հատ : Մովսէս Խորենացիի յիշած Մարերու կամ Մեղացիներու թագաւորի — Աժդահակի — աւանդութեան մէջ Մար եւ Մեդա կը նշանակեն, առաջինը՝ օձ, եւ երկրորդը՝ վիշապ :

Օձի անունով աշխարհագրական անուններ կան, Գուգարքի մէջ — Օձուն գիւղ, ուրկէ՝ Օձնեցի, Կարինի մէջ՝ Օձին, Ապահունիքի մէջ՝ Օձին, Բաբերդ քաղաքին մօտերը՝ Օձտեղ, Գեղարքունիքի մէջ՝ Օձի գետ, Օձաբերդ : Խորենացին օձն ու վիշապը կը նոյնացնէ :

Ըստ Համշենցի Հայերուն, ով որ օձ սպաննէ, պէտք է զայն թաղէ հողին մէջ եւ կամ կախէ ծառէն : Կեսարացիները, երբ չոր կամ երաշտ տարի ունենան, օձ մը կ'այրեն եւ անոր մոխիրը հոս ու հոն կը ցրցքեն՝ որ անձրեւ տեղայ : Նոր Պայազիտի մէջ՝ օձի խայթէն զերծ մնալու համար, օձի կիրակի կը պահեն :

Անոնք կ'ապրէին գաղտնի : Օձերու ... կայացնելով զայն ոչ թէ պարագայական ու պատահական գաղափարներու ձեւին տակ, այլ իբրեւ պատմաքննական ու գիտական տեսակէտներ, ի մեծ ուրախութիւն ընկերներուս, որոնք ինծի հպարտութիւն կը ներշնչէին՝ ընթերցողի, նոր բան սորվողի, նոր նիւթեր գտնողի իրենց հրճուանքը յայտնելով ինծ :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Յ. Գ.— Այս ձեւով կ'իրագործուի բելադրանքն ընկերներուս, որոնք կ'ուզէին հատորի մէջ տեսնել այս նիւթերը, «չկորսուելու համար» : Ի պէտս հանրային կարծիք ուսումնասիրողներուն՝ արձանագրեմ նաեւ այն թէ ոմանք կը ցաւէին, որ ինքզինքս կը յոգնեցնեմ նման աշխատութիւններով, եւ վէպ, հէքեաթ ու բանաստեղծութիւն կը պահանջէին ինձմէ : Նման պահանջ մը դրած էր, ժամանակին՝ հրապարակաւ, վահան Թէքէեան, ու պատասխանս ալ երեւցաւ հրապարակաւ :

Թէեւ բարեկամներ, այս պահանջը ներկայացնողները կը նմանցնեմ ... հրախաներու, որոնք կարկանդակ կ'ուզեն իրենց հօրարէն : Կարկանդակ տուած եմ ու նորէն կուտամ, բայց կը խնդրեմ որ չնորգեն ցաւս,— մեր ժողովուրդը շա՛տ սնուցին կարկանդակներով : Ժողովուրդները, մեծնալու համար, չեն կրնար սնանիլ միայն ու միայն կարկանդակներով : Մտքի արտադրութիւն մը կայ, որ շատ աւելի սնուցիչ է, շատ աւելի կենսական, եւ շատ աւելի մեծարժէք բան... կարկանդակը :

Շ. Ն.

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ԵՂԵԳՆՈՒՀԻՆ

(ՀԷՔԵԱԹ)

★

Դարեր առաջ կ'ապրէր թագաւոր մը, որ մէկ հատիկ որդի մը ունէր :

Երբ որդին կը մեծնայ, թագաւորը կ'ըսէ անոր.

— Որդի, ամուսնանալուդ ժամանակը հասաւ : Եթէ հաւնած աղջիկ ունիս, ըսէ որ երթանք եւ ուզենք մեզի համար : Եթէ հաւնած մը չունիս, արտօնէ որ մենք փընտռենք ու գտնենք յարմար հարսնցու մը :

Թագաւորին որդին կը պատասխանէ.

— Հայր, հիմա չեմ մտածեր աղջիկ ուզելու մասին : Իսկ եթէ օր մը մտածեմ այդ մասին, պիտի ուզեմ այնպիսի աղջիկ մը, որ հօր ու մօր ծնունդ չըլլայ :

— Այդպիսի բան անկարելի է, կը զարմանայ թագաւորը :

— Անկարելի բան չկայ, Հայր : Աստուծոյ համար ամէն բան դիւրին է : Ան կըրնայ մարդ ստեղծել մինչեւ անգամ քարերէն, կ'ըլլայ գահաժառանգին պատասխանը :

Ամէն անգամ թագաւորը կը խօսի ամուսնութեան մասին, որդին միշտ ալ կու տայ նոյն պատասխանը :

Թագաւորը հարց ու փորձ կ'ընէ : Մարդիկ կ'ըսեն որ լսած են հայր ու մայր չունեցող արարածներու մասին, բայց իրենց աչքերով տեսած չեն այդպիսիները : Չեն ալ կրնար ըսել թէ ինչպէս մարդիկ կրնան բուսնիլ ծառի պէս, այսինքն չունենան հայր ու մայր :

Թագաւորը երկրէ երկիր կ'իյնայ, բայց չի գտներ իր ուզածը : Վերադարձին անտառի մը մէջ կը հանդիպի ծերունիի մը, որուն կը յայտնէ իր թափառումներուն նպատակը :

Ծերունին կ'ըսէ.

— Ատոր համար հեռուները երթալու պէտք չունէիր : Մայրաքաղաքիդ մօտիկը մեծ գետ մը կայ : Այդ գետին մէկ եզերքը կայ եղեգնուտ մը, ուր մարդու ոտք չէ կոխած : Այդ տեղը սուրբ կը համարուի : Շատերը կը կարծեն, որ այնտեղ աներեւոյթ ոգիներ կ'ապրին : Խորհուրդ կուտամ որ երթաս այնտեղ, ընտրես եղէգներէն ամէնէն գեղեցիկը, կտրես չգործածուած դանակով եւ ձգես ջուրը : Պիտի տեսնես որ այդ եղէգը խկոյն պիտի դառնայ թագաժառանգին ուզածին նման աղջիկ մը :

Թագաւորը կը կատարէ ծերունիին ըսածը : Եղէգը կը դառնայ աղջիկ, բայց կը մնայ ջուրին մէջ, որովհետեւ կ'ամչնայ առանց զգեստի ըլլալուն : Թագաւորը կը պատուիրէ անոր սպասել, մինչեւ ինք հագուստ եւ աղախիններ ղրկէ : Միաժամանակ կը յայտնէ որ ան իր հարսնցուն է :

Անունն ալ կը դնէ Եղեգնուհի :

×

Այդ օրերուն գետին մօտերը կը գնակէին թափառական բոշաներ : Երբ թագաւորը կը հեռանայ, բոշա աղջիկ մը կը մօտենայ, կը տեսնէ գեղեցկուհին ու կը սկսի խօսիլ հետը : Երբ կ'իմանայ որ այս միամիտ աղջիկը թագաւորին հարսնցուն է, ինքը կը փափաքի անցնիլ անոր տեղը, ուստի կ'ըսէ.

— Ջուրէն դուրս ելիր, ինձմէ մի քաշուիր :

Երբ Եղեգնուհին դուրս կ'ելլէ գետէն, բոշա աղջիկը կը յարձակի վրան, կը խեղդէ գեղեցկուհին ու կը նետէ գետը : Իսկ ինքը կը մերկանայ ու կը մտնէ ջուրը, որպէսզի եկողները կարծեն թէ Եղեգնուհին է :

Թագաւորի ղրկած նաժիշտները կը բերեն փառաւոր հագուստներ, բայց ի՞նչ կը տեսնեն... Սեւ, այլանդակ բոշա աղջիկ մը :

— Դո՞ւն ես, Եղեգնուհին, կը հարցնեն :

— Այո, կը պատասխանէ աղջիկը :

— Հապա ինչո՞ւ սեւ ու տգեղ ես : Թագաւորը կ'ըսէր որ իր հարսնցուն չքնաղ ու աննման է, կ'ըսեն աղախինները :

ՂԱԶԱՐՈՍ ԱՂԱՅԵԱՆ

(1)

(Շար.)

Տարօնի դաշտին արեւելեան – հարաւային կողմը, ուր չամբեր կը գտնուին՝ Օձ անունով քաղաք մը կար եւ կը յիշուի Գայլ Վահանի ժամանակ: Տիգրան Երուանդեանի օրով, օձը հայկական դրօշի նշանն էր:

Օձը կը գործածուէր հմայութեան արհեստին մէջ, ուրկէ յառաջ եկած են օձահմայ եւ օձահմայութիւն բառերը :

Գիւղերու մէջ սովորութիւն կար օձի չափիկ դնել բարձի տակ, ծոցը կամ գըրպանը, գլխարկի փօշիին(*) մէջ՝ որպէսզի օձերէն չխայթուին, բախտաւոր ու երջանիկ ըլլան եւ անոնց պաշտպանութիւնը վայելեն: Մանր ուլունքներով օձ կը հիւսեն, կը կարեն մանուկներու գդակին կամ հագուստին վրայ՝ նոյն նպատակով : Ուլունքաշար օձեր կը գործածուին իբրեւ համրիչ կամ իբր ժամանցքի առարկայ :

Գ. եպս. Սրուանձտեանց կը գրէ .

— « Դաշօնաց մօտ, Ֆօսուր կոչուած լերան ճակատը քար մը կ'երեւայ, որուն մէջ —կ'ըսեն — շատ մը քարայրներ կան, որոնց մէջ կ'ապրին օձեր: Այս օձերը ունին իրենց Թագաւորն ու Թագուհին, Թագաւորը արեգակի պէս քարակն ունի իր գլուխը, այսինքն՝ Թագ, եւ Թագուհին՝ բոցագոյն վարսեր: Ունին զօրապետներ, Թիկնապահներ եւ անհագին բանակով կ'երթան երբեմն Տիարպէքրի հողը, այն տեղը կան նաեւ օձերու ուրիշ Թագաւորներ, որոնք հարկատու են, երբ որ ապստամբին, չհնազանդին, Ֆօսուրի օձերու Թագաւորը ցանոնք կը կոտորէ, աւարով ու գերինեբով ետ կը դառնայ ...» :

« Օձեր ալ կան որ Մշոյ աշխարհին պահապաններ են, գիւղացիներուն վնաս չեն տար: Տեսակ մը օձերու համար կը պատմեն թէ՝ տուները եւ ջրաղացները կը բնակին, իրենց բնակած տան բախտը անոնցմով կը յաջողի եղեր»:

« Հետեւեալը իբր առակ կը պատմեն, թէ՝ գիւղացի մը որ արտեր եւ ջրաղացներ ունէր, եւ գիւղացիներու մէջ բախտաւոր եւ հարուստ մէկն էր, իր յաջողութեան բախտը կը պարտէր այն սեւ օձին՝ որ իր տան մէջ կը բնակէր: Մէկ հատիկ զաւակ կ'ունենայ այս գիւղացին եւ որովհետեւ օձը սովոր էր տանը մէջ համարձակ շրջելու, երախան օր մը օձին հետ խաղալով՝ անոր պոչը իր ափին մէջ առնելով, սաստիկ կը ճմլէ, օձը որքան կը ջանայ չի կրնար իր պոչը ազատել տղուն ձեռքէն, ճարը հատած՝ կը խայթէ տղուն Թաթիկը, կը Թողու տղան օձին պոչը, բայց կը Թունաւորուի: Օձը իր խայթածին ու Թունաւորածին հետեւանքը զգալով, կը փախչի, տան մէկ անկիւնը կը կծկտի, ժամեր կ'անցնին եւ տղան վերջապէս կը մեռնի ... »:

« Տղուն հայրը սաստիկ կսկիծէն ուրագը կը վերցնէ, օձին կը զարնէ, պոչը կը կտրէ, օձը իր գլուխը եւ մնացած մարմինը առած՝ տունէն կը փախչի, գիւղէն դուրս, քարերու մէջ կ'ապրի: Օրեր կ'անցնին, բայց հետզհետէ այդ գիւղացիին բախտը կ'աւրուի, օր մը, իր կնոջ հետ կը մտածեն թէ՝ երթանք մեր օձը նորէն մեր տունը հրաւիրենք, բերենք, որպէսզի մեր բախտը դառնայ վերստին: Կ'երթան, քարերու մէջ կը կանչեն իրենց օձը, ան՝ պատասխան կուտայ .

— Ինչպէս ձեզ, նոյնպէս ինձ փափաքելի է այդ, բայց՝ անկարելի է, քանի որ դուք ձեր զաւակի մահը յիշէք, եւ ես՝ իմ պոչը, իրարու հետ չենք կրնար հաշտ ապրիլ » :

ՍՕՍ–ՎԱՆԻ

(*) «Փօշի» կամ «փուշի» թադիթէ գլխարկին — գէօլօգին — բոլորտիքը կապուելիք մետաքսէ «եազման» է:

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

★

Քոռռատօ Ալվառօն Իտալիոյ ներկայ ամէնէն մեծ գրագէտներէն մէկն է որ ունի լեզուի բացառիկ գեղեցկութիւն : Ան ամէնէն աւելի կը բաղդատուի Ֆրանսացի Անտրէ Ժիտի հետ: Հեղինակն է «Սոսկում քաղաքին վրայ» նշանաւոր գրքին, ուր ուսումնասիրուած է համատիրական վարչաձեւը: Իր «Հեղինակի մը Օրագիրը » կը պարունակէ մանրավէպեր, դիմաստուերներ եւայլն: Կարգ մը պատմուածքներ պզտիկ գլուխ գործոցներ կը համարուին:

Փարիզեան քննադատ մը կը գրէ թէ նկարագրով համակերպող մըն է: Իրեն համար խաղաղութիւն եւ պատերազմ, լաւ կամ գէշ կառավարութիւն, մեր հասողութենէն դուրս են եւ զուրկ բարոյական իմաստէ: Երբեմն կը հաւատայ թէ իտալացի ժողովուրդը կը պահէ իր կենսունակութիւնը, իր աշխատասէր կորովը, սակայն միւս կողմէ կը մտածէ թէ այս այնքան օժտուած ազգը, խաթարուած է:

Այս գրքին մէջ Ալվառօ արուեստագէտ մըն է, հոգեբան մը եւ յուշագիր :Թէեւ իր նպատակը պատմութիւն գրել չէ, սակայն Թանկագին նիւթ կը ճարէ պատմագրին :

Առաջին մասը չոր ու ցամաք է: Այս նուրբ հոգեբանը հոգին վերածած է եսասիրական ձգտումներու, զգայնոտութիւն մը շատ յաճախ կոպիտ եւ վատթար, հաճելի ըլլալու եւ տիրելու ցանկութիւն, խաղ մը փառասիրութեան եւ ունայնասիրութեան, վախ մը ծերութենէ եւ մահէ: Կը կարդաք երիտասարդ աղջկան մը տխուր պատմութիւնը ուր առաջին իսկ առթիւ կը տեսնուի թէ հեղինակը սիրոյ դէմ է: Տխուր դարաշրջանի մը ազդեցութիւնը: Ալվառօ սեռային այս մտասեւեռումը կը վերագրէ Ֆաշականութեան : Ծիծաղական գոյներով կը նկարագրէ Մուսոլինին, կը ձաղկէ Հռոմի ազնուականութեան տափակութիւնը : Համատիրական կարգուսարքին մէջ մարդիկ իրենց վրէժը կը լուծեն չարախօսութեամբ : Փոխադարձ անվստահութիւն մը (ամէն մարդ կը կարծէ թէ դիմացինը գինք ոստիկանութեան կը մատնէ), արհամարհանք, (կինը վատ կը նկատէ այր մարդը, այրը կը նկատէ զայն բարոյապէս ծախուած պետին), հեռաձայնին եւ գրականութեան վրայ հսկողութիւն : Ասկէ յառաջ եկած ջղայնութիւնը: Ահաւասիկ այն տպաւորութիւնները որոնք ներշնչեցին «Սոսկում քաղաքին վրայ» գիրքը:

Իր փորձառութիւնը ճոխացաւ արտասահման ճամբորդութեամբ: 1928 – 29ին Գերմանիա, 1931ին Թուրքիա, 1934ին Խորհրդային Ռուսիա: Փոքրիկ կամ երկար նկարագրութիւններով կը պարզէ Պերլինի մէկ պատկերը, մտահոգութիւն պատճառող քաղաք մը, ուր բարքերու ազատութեան եւ անհատապաշտութեան տակ կը տեսնուի նացիականութեան ծագումը: Ան շատ բան ցոյց կուտայ այն ատենուան ռուսական մտաւորական կեանքի մասին, գիրքերու, մանկավարժութեան եւ Թափանցումով մէջտեղ կը հանէ Ռուսերու խոր հայրենասիրութիւնը :

Պատերազմ է: Հայրը կը մեռնի, իսկ ինք գինուորագրուած է զատ մը համար որուն ոչ հայրը կը հաւատար, ոչ ալ ինք: Ֆրանսան կ'իյնայ, Հռոմ կը ռմբակոծուի: Ցեառյ Մուսոլինին կ'իյնայ: Հռովմէացի կիները, որոնք տառապեցան իրենց ամբողջ կեանքին մէջ, կը նմանցնէ ազատութեան չասատուածներու : Հեղինակին համար կինը այրերը լափող չէ, այլ յաւիտենական զոհը: Պատերազմի փոթորիկէն դուրս եկած է բոլորովին փոխուած եւ իբրեւ կը դառնէ բոլորովին տարբեր կերպով: Մինչեւ անգամ կրօնը զոր կը մեղադրէր իր համակերպումին վարդապետութեան համար, կը գնահատէ հիմա իբրեւ մխիթարիչ, եւ կը զգայ թէ ինքն ալ կրնայ նաեւ աղօթել :

1944 Յունիս 8ին Հռոմ կ'ազատագրուի, ինչ որ մեծ յուսախաբութիւն կը պատճառէ իրեն: Ան աւելի եւս դառնութիւն կը զգայ երբ կը տեսնէ Դաշնակիցներուն արհամարհանքը Իտալացիներու հանդէպ : Անոնք որ այնքան խանդավառութեամբ ողջունուեցան, կենդանիներու պաշտպան ընկերութեան մը դերը կը կատարեն : Բայց կը զարմանան մշակուած ժողովուրդ մը գտնելով եւ կը նեղուին Իտալացին ստորաքաս չգտնելով: Հռովմէացին կը զգայ թէ զրկուած է իր փառաւոր անցեալէն: Ալվառօն կը զայթակղի դիտելով անքաղաքավարութիւնը: Պոռնկութիւնը, որ Դաշնակիցներու անցած ատեն կը տարածուի հրդեհին պէս, իբրեւ հետեւանք ահաւոր թշուառութեան: Ցեառյ սեւ շուկան, համատարած ապականութիւնը: Ոճիրներ եւ անձնապաշտութիւններ: Անարդ մաքրագործումները եւ սարկական բարքերը :

Եւ կը հառաչէ.— «Այսուհետեւ կեանքի տոկալը աւելի կը հետաքրքրէ զիս քան կեանքը»:

Ինչպէս ամէն երիտասարդութիւն, իտալականն ալ, որ պէտք ունի հաւատալու, յուսալու եւ գործելու, խստօրէն կը քննադատէ այս գիրքը: Բայց, օտարը անոր մէջ պիտի գտնէ հում նիւթեր՝ ճանչնալու իտալացի ժողովուրդը իր անհուն տառապանքներով :

ԾԱՂԻԿՆԵՐ ԻՐԱՆԻ ՊԱՐՏԷԶԷՆ

★

Օ՛, եթէ ես լիճ լինէի գիշերական ,
Իսկ դու լուսին լողանալիս մէջը նրան ,
Օ՛, եթէ ես գետ լինէի դաշտով սահող ,
Իսկ դու կանաչ խոտ լինէիր ափին աճող .
Օ՛, եթէ ես անոյշ վարդի թուփ լինէի ,
Իսկ դու վրան նորաբողբոջ վարդ գեղանի
Օ՛, եթէ ես լինէի շատ քաղցր հատիկ ,
Իսկ հատիկը կտցահարող դու իմ թռչնիկ :

ՀԱՖԸԶ

Թարգմ. Ա. Գրասիլինիկեան

ՏՈՄՍԵՐ

ԵՂԱԾԸ ՉԻ՞ ԲԱՒԵՐ

★

Շատ ծանօթ Անգլիացի ընկերվարական մը, որ ատեն մը Հայաստան ալ անցած էր, զարմանքով կը հարցնէր օր մը իր հայ խօսակցին թէ «եղածը չի՞ բաւեր» երբ իրենց զրոյցին նիւթն էր Սեւրի սահմաններուն խնդիրը :

— Խորհրդային Հայաստանի տարածութիւնը, կարծեմ, 12.000 քառակուսի մղոն է. բնակչութիւնը մէկուկէս միլիոն ալ չկայ, այս ի՞նչ ազմուկ է որ կը բարձրացնէք. ենթադրենք որ Ուիլսընի նուէրը ձեզի յանձնեցինք — սխալ չհասկնաք, յանձնելու միտք չունինք —, ինչո՞վ պիտի լեցնէք այդ հողերը, Աստուծոյ սիրոյն, քիչ մը չափաւորեցէք ձեր պահանջները ...

— Օգոստոս տասնին, երբ դաշնագիրը կը ստորագրէիք եւ կը յանձնարարէիք ողբացեալ Ամերիկացիին որ անկախ Հայաստանի սահմանները գծէ Էրզրումի, Վանի, Պիթլիսի եւ Տրապիզոնի մէջ, Թուրքահայկան հաշիւներ չըրիք, այնպէս չէ՞, այդ օրերուն ալ «լեցնելիք» չունէինք, ի՞նչ պատահեցաւ որ յանկարծ Թրքաբանութեան զոհ տալու եղած էք. այդ հողերը մե՞րն թէ մերը չեն :

— Հասկցանք, ձերն են եղեր, բայց ի՞նչ ընենք, սիրելիս, խելք ունենայիք եւ ձեռք չհանէիք :

— Ուրեմն, եթէ վաղը քու տունդ դող մը մտնէ, ու եղած, չեղածը առնէ, տանի, դատաւորը քեզի՞ պէտք ըսէ — «խելք ունենայիր ու դողցնել չտայիր» ... Ո՞ր դարուն մէջն ենք, բարեկամ ...

— Իրաւունք ունիք, բայց առնելիք չունիք ...

Այս պատմութիւնը միտքս ինկաւ, երբ քանի մը օր առաջ, կարդացի թէ Անգլիա եւ Ֆրանսա իրարու օձիքի փակած են ... Լա Հէյի Միջազգային Ատեանին առջեւ, որովհետեւ չեն կրցած բարեկամաբար լուծել հողային վէճ մը, որ հազար տարուան հնութիւն ունի: Եւ ինչ մեծ վէճ ...

Մանշի հարաւ - արեւմտեան անկիւնը, Ֆրանսայի ծովափէն մատ մը հեռու, կը գտնուի կղզեխումբ մը, որ կը պատկանի Անգլիացիներուն: Կղզեխումբին մաս կը կազմեն ապառաժի երկու կտորներ — մէկուն անունը Մինքիէ, միւսին անունը Էքռու: Առաջինին երկայնքը երեք հարիւր եարտ, լայնքը 150, միւսին երկայնքը՝ երկու հարիւր, լայնքը՝ 150: Այսինքն, երկուքը միասին այս խմբագրատան դիմացի պարտէզը :

Բայց դիմացի պարտէզին մէջ Թռչուն կայ, ծաղիկ կայ եւ պահապան մը: Վերոյիշեալ ապառաժներուն մէջ՝ ամայութիւն, ամայութեանց ...

Անգլիա կը բացատրէ թէ այդ հողերը իրեն տրուած էին հազար տարի առաջ, Ուիլեըմ Աշխարհակալի օրով: Ֆրանսա չուրանար որ Ֆրանսացի Կիյյոմը 1066ին, Ծըրզի կղզիները «հետը տարած էր », բայց կը պնդէ թէ ապառաժները « հետը տարած չէր»․ հետեւաբար եւ բնականաբար ...

Չեմ գիտեր թէ Ատեանը ի՞նչ իմաստուն որոշում պիտի տայ, որպէսզի «պատեբազմ մը» չպայթի երկու քարէ կտորներու պատճառաւ, բայց անհաւանական չէ որ նախագահը երկու կողմերը յանդիմանէ .

— Չէ՞ք ամչնար, եղածն ալ բա՞ն մը ըլլար ...

Անզօրներուն, անճարներուն « եղածը չի՞ բաւեր» ըսին երէկ:

Իրաւունք չունի՞մ նամակ գրելու իմ բարեկամիս՝ հարցնելու համար.

— Եղածը չի՞ բաւեր... 15 միլիոն քառակուսի մղոն մէկուդ ունեցածը, հինգ միլիոն միւսին ունեցածը :

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

«ՑԱՌԱՑ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (12)

Ո՞Վ ՍՊԱՆՆԵՑ

●

Մեր արհեստին մէջ միշտ նոյն ձեւով կը պատասխանենն այս կարգի հարցումներու :

— Այնպէս հասկցայ թէ թեթեւօրէն ընկճուած էք, Տիկ. Լէյտնըր, ըսի բնական ձեւով մը, եւ թէ մէկու մը ընկերակցութեան կը կարօտիք, ձեր հոգերը թեթեւցնելու համար : Գլուխը ծռեց, մըտածկոտ :

— Արդարեւ, ձեր ներկայութիւնը մեծապէս պիտի սփոփէ զիս :

Այս պատասխանը քիչ մը խորհրդաւոր Թուեցաւ ինծի, բայց ես երբեք սովորութիւն չունիմ շատ խորը մտնելու :

— Կը կարծեմ թէ այս տունը կառավարելու բոլոր հոգը ինծի պիտի վստահիք եւ զիս անգործ պիտի չԹողուք:

Ժպիտ մը չնորհեց ինծի :

— Շնորհակալ եմ, օրիորդ :

Այն ատեն նստաւ անկողնին վրայ եւ սկսաւ հազարումէկ հարցումներ ուղղել, մեծ զարմանք պատճառելով ինծի: Զարմացայ, որովհետեւ առաջին վայրկեանէն երբ տեսայ Տիկին Լէյտնըրը համոզուեցայ որ ազնուական տիկնոջ մը դէմացը կը գտնուիմ: Արդ, ազնուական անձնաւորութիւն մը ընդհանրապէս չի հարցաքններ ուրիշները, իրենց անձնական գործերուն վրայ :

Մինչդեռ ինծի այնպէս Թուեցաւ թէ Տիկին Լէյտնըր կ'ուզէր իմանալ ինծի վերաբերեալ ամենայետին մանրամասնութիւնները, — ո՞ւր բոլորած եմ հիւանդապահութեան շրջանը եւ որքան տեւած է, ի՞նչ բան պատճառ եղած է որ Արեւելք գամ, ի՞նչպէս եղաւ որ Տոքթ. Րէյլի զիս յանձնարարեց: Նոյնիսկ ինծի հարցուց թէ Ամերիկա եղա՞ծ եմ կամ հոն ընտանիք ունի՞մ :

Ուրիշ երկու երեք հարցումներ ալ ըրաւ, որոնք այն ատեն աննշան երեւցան ինծի, բայց յետոյ պիտի հասկնայի թէ կարեւոր են:

Յանկարծ փոխեց դիրքը եւ դէմքը փայլեցաւ արեւաշող ժպիտով մը : Քաղցր ձայնով մը ապահովցուց զիս թէ ուրախ է գալուս համար եւ վստահ՝ թէ մեծ սփոփանք պիտի պատճառեմ իրեն:

Ոտքի ելլելով աւելցուց .

— Կ'ուզէ՞ք պատշգամ ելլել եւ դիտել արեւամուտը: Տեսարանը սովորաբար հըրաշալի կ'ըլլայ օրուան այս ժամուն :

Սիրով ընդունեցի: Երբ սենեակէս դուրս կ'ելլէինք, հարցուց.

— Պաղտատի չոգեկառքին մէջ շատ մարդ կա՞ր : Տղամարդի՞կ :

Պատասխանեցի թէ ուշադրութիւնս չգրաւեց որեւէ մէկը, բացի երկու Ֆրանսացիներէ որոնց հանդիպած էի վակոն ճաշարանին մէջ եւ երեք հոգիէ, որոնց խօսակցութենէն հասկցայ որ նաւԹուղիով կը զբաղէին:

Գլուխը շարժեց եւ սփոփանքի հառաչանք մը ելաւ շրԹունքէն :

Միասին պատշգամ բարձրացանք: Տիկին Մերքատօ հոն էր արդէն, իսկ Տոքթ. Լէյտնըր քարերու եւ կաւէ ամաններու կոտրուանքներուն վրայ ծռած կը հիտնար իր գիւտերուն համար: Անոնց մէջ կային խոշոր խիճեր որոնց ձեռքի երկանաքար անունը կուտար, Թակեր, կացիններ եւ քարէ ուրիշ գործիքներ, զարդանօԹներու կտորներ ամէնէն տարօրինակ գծանկարներով զորս երբեք չէի տեսած:

— Այս կողմը եկէք, պոռաց Տիկին Մերքատօ, հրաշալի չէ՞:

Իրաւ ալ սքանչելի էր արեւամուտը : Հեռուն, Հասանիէն, որուն ետեւ կը խորասուզուէր լուսատուը, դիւԹական տեսք մը կը ստանար, իսկ Տիգրիսը հոսելով իր լայն ափերուն միջեւ, երազային գետ մը կը Թուէր :

— Ինչ զմայլելի տեսարան, այնպէս չէ՞, Էրիք, ըսաւ Տիկին Լէյտնըր :

Տոքթորը գլուխը վեր առաւ եւ դիտեց անորոշ նայուածքով մը, յետոյ մրմռաց անտարբեր,—«Այո, շատ գեղեցիկ է, շատ գեղեցիկ է», եւ վերսկսաւ դասաւորել իր կոտրտուքները :

(Տար.)

րականներն ալ հակառակ են կատարուած իրողութեան քաղաքականութեան ։ Իտալացիներուն Թրիէսթէ մուտքը պիտի բանայ ճամբան Հռոմի աշխարհակալութեան առջեւ ։ Հարկ է ընդդիմանալ այժմէն եւ մինչեւ ծայրը երթալ ։ Մենք փորձառութեամբ գիտենք թէ որեւէ զիջում ի վերջոյ կը յանգի արիւնահեղութեան ։ Մեր դառնութեան բաժակը յորդած է» ։

Մոսկուայի միջամտութեան առթիւ, Պ. Ճիլաս ըսաւ թէ Խ. Միութիւնը երբեք ուժ տուած չէ Եուկոսլաւիոյ պահանջներուն, 1948էն առաջ, երբ յարաբերութիւնները խզուած չէին ։«Ինչպէս այն ատեն, այս անգամ ալ Սովետները եսասիրական քաղաքականութեան մը կը հետեւին, միայն իրենց շահերը կը հետապնդեն » ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻՆ ծանրակշիռ լուրեր կը հասնին թէ զինուորական եւ թէ քաղաքական տեսակէտով ։ Այդ երկրին ազգ. համագումարը բանաձեւ մը քուէարկեց, որ կը մերժէ մասնակցիլ Ֆրանսական Միութեան եւ կ'առաջարկէ զինակցութիւն մը կնքել, պայմանաւ որ վաւերացուի ապագայ ազգ. ժողովին կողմէ ։ — Ֆրանսական զօրքին նոր յարձակողականը կը շարունակուի յաջողութեամբ ։

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ աշխատանքի յանձնախումբը կ'առաջարկէ նուազագոյն աշխատավարձք նշանակել 23.000 ֆրանք, ժամը 133 ֆրանք հաշուելով (173 ժամ) ։

ՓԱՐԻԶԻ ԱԶԳ. ԹԱՏՐՈՆՆԵՐԸ փակելու որոշում տրուեցաւ գեղարուեստից նախարարութեան կողմէ, համաձայնութիւն գոյացած չըլլալով ։ Ելեկտրագէտները, մեքենավարները եւ երաժիշտները 15-35 առ հարիւր յաւելում կը պահանջեն, ինչ որ կը խանգարէ Օփերային եւ միւս երեք նպաստընկալ թատրոններուն ելեւմուտքը ։

70 ՄԻԼԻԱՌ ֆրանք եւս խնայելու համար ծրագիր մը մշակած է ելմտական նախարարը ։ — Ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, Պ. Փլեւէն, կ'առաջարկէ փութացնել եւրոպական բանակի դաշնագրին վաւերացումը, «որպէսզի սպառազինութեանց գործարանները կարենան բանիլ» ։

117.000 ԵՒՐՈՊԱՑԻՆԵՐ Մ. Նահանգները պիտի ընդունուին 1954ի ընթացքին, համաձայն ներգաղթի միջկառավարական յանձնաժողովին որ նիստ գումարեց Վենետիկի մէջ ։ Մեծ մասը Իտալացիներ պիտի ըլլան (45.000 հոգի) ։

ՇԻՆՈՒԹԵԱՆՑ փոխադարձ վարկի ընկերութիւն մը սնանկութիւն հռչակեց տասը միլիառ ֆրանք բացով ։ Հետեւանքները պիտի կրեն հազարաւոր անտուն ընտանիքներ ։

ԿԱՐԱԳԻՆ ԵՒ ՇԱՔԱՐԻՆ գիները պիտի չաւելնան, կ'ըսեն տեղական թերթերը, հերքելով կարգ մը զրոյցներ ։

30 ՀՈԳԻ ՄԵՌԱՆ ամերիկեան օդանաւարանի մը մէջ, պայթումի մը հետեւանքով ։ Վիրաւորներուն թիւը՝ 40 ։

ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՒ անգլիացի ազնուական մը, լորտ Մոնթեկիւ, որ 27 տարեկան է եւ Մ. Նահանգները կը գտնուի ։ Ամբաստանուած է անբնական մոլութիւններով ։

ԽՐԻՄԻ մէջ կատարուած պեղումներու շնորհիւ, երկու շէնքեր երեւան հանուեցան Կերչի մօտ, Ե. եւ Բ. դարերէն (Քրիստոսէ առաջ) ։ Հնագէտներ գծանկարներով զարդարուած խեցեղէն անօթներ գտած են այդ շրջանին մէջ որ Միհրդատի մայրաքաղաքը եղած է ատեն մը ։

ԼԵՀԱՍՏԱՆԷՆ հասած լուրերու համաձայն, կաթոլիկ եպիսկոպոս մը եւս ձերբակալուած է ։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ յեղափոխական ատեանը մահապատիժ պահանջեց Ֆարուքի մտերիմ խորհրդականին, Թապէթի դէմ, այն ամբաստանութեամբ թէ գէշ խորհուրդներ տուած, երկրին դէմ դաւաճանած եւ հարստութիւն դիզած է ապօրինաբար ։

Շաբաթ առտու Գահիրէի մէջ կախուեցան երեք հոգի, որոնք մահուան դատապարտուած էին քանի մը օր առաջ ։ Երկուքը պատերազմական նախարարութեան պաշտօնատարներ էին ։ Ամբաստանագիրը կ'ըսէ թէ երեքը միասին գաղտնի տեղեկագիրներ եւ տեղեկութիւններ հաղորդած են օտար պետութեան մը ։

ՀՈՂԱԳՈՐԾՆԵՐԸ բողոքի նոր ցոյց մը կը պատրաստեն այս շաբթուան համար ։ Նորէն պիտի փակեն ճամբաները, կարգ մը նահանգներու մէջ ։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Հոկտեմբեր 31ին, շաբաթ, ժամը 20.30ին, Գ. քաղաքապետարանին մէջ ։

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 8ին, կիրակի կէսօրէ վերջ ։

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

31 Հոկտ. շաբաթ գիշեր ։
Կը նախագահէ ընկ. ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ
Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն ։

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

7 Նոյեմբերին ։

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Հոկտեմբեր 31ին շաբաթ գիշեր ։

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նոյ. 8ին ։ ՍԱՔՈՒԷ ՔԷՕՐԻ մէջ, ժամը 15ին ։
Նախագահութեամբ ընկեր Հ. ՍԻՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆԻ ։
Կը խօսի ընկեր ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ
ՀՈԿՏ. 31, ՇԱԲԱԹ ԳԻՇԵՐ

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ

Նախաձեռնութեամբ Նոր Սերունդի Անիէռ Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղին ։

Կիրակի 25 Հոկտ. կէսօրէ վերջ ժամը 16 – 23, 148պիս, Ավընիւ տ'Արժանթէօյ, Անիէռ ։

Ընկերական ջերմ մթնոլորտ, հաճելի ժամանց, պար եւ զանազան անակնկալներ ։ Ծոխ պիւֆէ, խիստ դիւրամատչելի Սիրով կը հրաւիրուին Փարիզի եւ շրջանի բոլոր ընկերներն ու ընկերուհիները ։

Մուտքը ազատ է ։

Հաղորդակցութեան միջոցներ — Հանրակառք թիւ 140, Փորթ տը Քլիշիէն, թիւ 165 Փորթ Շամփէռէէն ։ Իջնել Փլաս տէ Պուրկինեռ, Անիէռ ։

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ ԴՊՐՈՑԻ

Փոն տը Շէրիւի եւ Շարվիէօյի դպրոցի դասաւանդութիւնները կը վերսկսին այս երկուշաբթի ժամը 18ին Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ մատրան մէջ ։ Իսկ Պելմոնի շրջանին մէջ՝ հինգշաբթի ժամը 18.30ին, Յ. Պիշաքճեանի բնակարանը ։ Ջրի են բոլոր դասերը ։

ՄՕՏ ՕՐԷՆ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ

FRANCE — ASIE ի
Բացառիկ թիւը նուիրուած
René Grousset ի
Յօդուածներ ունին ականաւոր գրողներ եւ Պ. Ֆրետէրիք Ֆէյտի ։
Adresse. 93, Rue D'Ormay
B. P. 79, Saïgon - VIET-NAM

SALLE GAVEAU
45, Rue la Boëtie
Երեքշաբթի 20 Հոկտ. ժամը ճիշդ 21ին ։
Իր երրորդ նուագաշրջանի մեկնումէն առաջ Եւրոպա, Աֆրիկէ, Միջին եւ Մերձաւոր Արեւելք ։
ՄԻԱԿ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԸ
ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ
Յայտագիր՝ Պաք փառթիթա, Պեթօվէն սօնաթ, Գռամս վառիասիօն, Ռավէլ, Պէլա Պարթօք, Պէլիառ, Շօփէն եւ Լիսթ ։
Դաշնակ Կաւօ ։
Տոմսերը 300էն 1200 ֆրանք ։ Դիմել սըրահը՝ Պալ 29-14 եւ Տիւրան, 4 Փլաս տը լա Մատըլէն ։

ՄԱՐՍԷՅԼ
SALONS ALHAMBRA
Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան պարահանդէսը Նոյեմբեր 21ին ։
120 ՄԱՐԶԻԿՆԵՐՈՒ
ՀԱՍՈՅԹԻ ՄԻԱԿ ԱՂԲԻՒՐԸ

ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութիւնը բոլոր մարմիններուն կը տեղեկացնէ թէ մօտերս լոյս պիտի տեսնէ 1954ի ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑԸ ։ Այժմէն դիմել ապսպրանքներու համար ։

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Պոլսոյ Ազգ. Կեդր. վարժարանի հիմնարկութեան 65ամեակը հանդիսաւորապէս պիտի տօնուի հոկտեմբեր 24ի շաբաթ գիշեր ժամը 9ին, Սալ տ'Իէնայի մէջ, (մեթրօ Իէնա) ։

Յայտագիրը. — Բանախօսութիւն, երգ, նուագ, արտասանութիւն եւ վինակախաղ մը որ պիտի շահի բազմաթիւ արժէքաւոր առարկաներ ։ Հասոյթը պիտի յատկացուի Կեդրոնականցի ուսանողներու ֆոնտին ։

Մուտքը ձրի է ։ Փափաքողները կրնան հրաւէր ճարել ԲԱԼՈՒԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆԷՆ ։

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ ԽՆՋՈՅՔ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Զարսանճագցիներու Հայր. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղին, 20 Դեկտ., կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր, Ցոյներու սրահը ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տէր եւ Տիկին Համբ. Թէրզեան (Պոլսէն) եւ իր քոյրերը Տէր եւ Տիկին Տ. Տօնապետեան, Տէր եւ Տիկին Լ. Տատեան, Տէր եւ Տիկին Ժ. Վրթանէսեան, Տէր եւ Տիկին Ա. Թոնկուրեան, ընտանիքները կուգան ծանուցանել թէ այս կիրակի Պոմոնի Սահակ Մեսրոպ եկեղեցւոյ մէջ պիտի կատարուի հոգեհանգստեան պաշտօն - պատարագ, նորոգ հանգուցեալ, իրենց սիրեցեալ մօր՝ ՏԻԿԻՆ ԱՐԱՔՍԻ ԹԷՐԶԵԱՆԻ (ծնեալ Հիւնքեարպէյէնտեան) յիշատակին ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

■

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի ժողովը այս երեքշաբթի ժամը 20.30ին, Քաֆէ լը Ռէժան, մեթրօ Քատէ ։ Շատ կարեւոր օրակարգ ։ Անդամատետրերը միասին բերել ։

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Անդրանիկ» խումբի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 21ին ։ Կը հրաւիրուին հին եւ նոր բոլոր ընկեր - ընկերուհիները ։ Ներկայ պիտի ըլլան Կեդր. վարչութեան եւ «Արղութեան» խումբի ներկայացուցիչները ։

ԱԶԱՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ժողովը՝ այս կիր. ժամը 14.30ին ։ Հաւաքատեղին Քաֆէ Ռեժան ։

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ ԱԼՖՈՐՎԻԼ

Այս կիրակի պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Անուշաւան Արքեպս. Զղջանեան ։ Սկզբ. ժամերգ. 8.30ին ։ Պատարագ ժամը 10ին ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Ց. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը կը տօնէ Զարթօնքը (Ռէվէյյօն) Դեկտ. 24ի գիշերը ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ցերեկոյթ պարահանդէսը ։
Առնուվիլի մէջ Նոյ. 8ին ։
Պուա Քոլոմպի մէջ Դեկտ. 12ին ։
Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

« ԱՐԱՔՍ » ԹԻՒ 24 (15 Հոկտ.)

Փարիզի միակ մանկական - պատանեկան թերթը, ազգային եւ միջազգային բովանդակութեամբ, ամբողջովին պատկերազարդ ։

Կը պարունակէ նաեւ օգտակար գիտելիքներ եւ խաչ – բառ հանելուկ ։

Տարեկան բաժնեգին հազար ֆրանք, (արտասահման 1400 ֆրանք) ։

N. Hovhannessian, 14, Rue du Soleil, Paris

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris.

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 — C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300
Արտասահման՝ տարեկան 3000 ֆր.: ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 20 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ • MARDI 20 OCTOBRE 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7197 — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 9ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2608

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԿԷՍ ՃԱՄԲԱՆ ՉՄՆԱԼ

Ուրեմն, ճիշդ 86 տարի առաջ, ափ մը ազգասէրներ «Ներսիսեան» ընկերութիւնը կը կազմեն Պոլիս, Գնալը կղզին, շատ համեստ ծրագրով մը.

— «Մանչ տղայոց ուսմունք սորվեցընելու համար որոշեալ դասատուաց ծախքը հոգալ եւ աղջկանց սեռին ալ Դաստիարակ կամ վարժուհի մը յատկացընելով, անոնց ալ ըստ բաւականին կարդալ, գրել եւ աղանդագործութիւն սորվեցընել»:

Նախընթաց շաբթու (Հոկտ. 9, 10 եւ 11) ներկայացուցինք ուրիշ Միութիւն մը, դարձեալ Պոլսոյ մէջ կազմուած, 1867ին— «Արարատեան Ընկերութիւն Հայոց»:

Աւելի ընդարձակ ծրագիր մը ունէր այս Միութիւնը, որ յետոյ վերածուեցաւ «Միացեալ ընկերութեանց» — դպրոցներու ցանց մը ստեղծել արեւմտեան Հայաստանի յետամնաց գիւղերուն մէջ:

Այս առաջադրութեամբ, գործի կը սկըսին նախ ուսում եւ արուեստ սորվեցնելով «Կ. Պոլիս գտնուող գաւառացի տղոց»: Յետոյ իրենց ամբողջ ուժով կը նետուին ասպարէզ, դպրոցներ բանալով նախ Վասպուրականի, ապա Տարօնի մէջ եւ այլուր:

Երկու ընկերութիւններն ալ իբրեւ եկամուտի մնայուն աղբիւր կ'ունենան տասը եւ քսան փարանոցներ, — մօտաւորապէս մեր այսօրուան մէկ, երկու կամ հինգ ֆրանքնոցները (մասնագէտներ կրնան ճշդել):

Արարատեանը նուիրատուներ շրջ[illegible]րութեան կը հանէ, իսկ Ներսիսեան[illegible] բաժնեգին կը հաստատէ, — շաբաթական քսան փարա:

Վերջինը տեղական հանգամանք ունէր: Իսկ Արարատեանը իբրեւ Միացեալ շուտով դարձաւ համազգային ծաւալուն կազմակերպութիւն մը, ինչպէս իր ուղեկիցը, Ազգանուէր Հայուհեաց, որ նոյն հոգերն ունէր իգական սեռին համար:

Համիտեան բռնակալութիւնը խափանեց այս վերջին երկուքը. Թէեւ շուտ վերակազմուեցան Օսմ. Սահմանադրութեան շրջանին, բայց ամէն բան փոխուեցաւ Հայաստանի Սարսափներու դժոխքին մէջ:

— Ի՞նչ օգուտ այս մանրամասնութիւնները, երբ ամէն ինչ վեր ի վայր շրջուած է: Մանաւանդ որ, մինչ կը յիշեցնէք թէ երէկ հող ունէինք մեր ոտքերուն տակ, իսկ այսօր կը քալենք լպրծուն աւազի վրայ

— Պարզապէս ըսելու համար թէ այսօր ալ կրնանք հրաշքներ գործել, եթէ հաւատքը չպակսի:

Ներշնչումի աղբիւրներ են Արարատեանը, Միացեալը եւ Ազգանուէրը: Մինչեւ անգամ Գնալըի «Ներսիսեանը», իր այնքան սրտառուչ յայտարարութեամբ, ուր ժողովականութեան մասին ալ կը խօսին.

— «Ժողովի ատեն՝ ժողովականք պարտին պարկեշտութեամբ եւ քաղաքավարութեամբ վարուիլ, անտեղի եւ անշնորհք խօսքեր չընել, համեղ եւ համոզմամբ խօսիլ եւ պատասխանն առնել»:

Հաւաքական գործունէութեան, ներքին կազմակերպութեան շատ աւելի զօրաւոր ցանցեր ունինք այսօր: Բազմազան եւ տարածուն: Եւ դժուար չէ բազմապատկել արդիւնքը, եթէ ամէն մէկը գործէ նոյն գիտակցութեամբ եւ խանդավառութեամբ:

Ինքնավստահութեան եւ յարատեւութեան ոգին է որ կը պակսի, մանաւորապէս մեր գաղութին մէջ:

Կը թուի թէ անհատներ եւ կազմակերպութիւններ այլ եւս հաւատք չունին իրենց կոչումին եւ դերին վրայ, եւ պարզապէս ձեւակերպութիւններ կը կատարեն, հետեւելով ընկալեալ սովորութեանց:

Թմրութեան, կանխահաս ծերութեան ախտանշաններ են կեցած տեղը մնալ, ընկրկիլ, կամ եղծով գոհանալ:

Երէկուան ոգին կը թելադրէ կէս ճամբան չմնալ:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼՈՆՏՈՆԻ ԺՈՂՈՎԻՆ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

ԹՐԻԷՍԹԷԻ ՄԱՍԻՆ ՏՐՈՒԱԾ ՎՃԻՌԸ ԱՆՓՈՓՈԽ ԿԸ ՄՆԱՅ.— ՆՈՐ ՀՐԱՒԷՐ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ, ՉՈՐՍԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎ ԳՈՒՄԱՐԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ՆՈՅ. 9ԻՆ.— ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ ԵՒ ԻՍՐԱՅԷԼԻ ՎԷՃԸ ԵՒ ՈՒՐԻՇ ԽՆԴԻՐՆԵՐ

Լոնտոնի ժողովը վերջացաւ կիրակի օր: Երեք պետութեանց արտաքին նախարարները գոհ կ'երեւան արդիւնքէն, թէեւ ուրիշներ ձախողած կը նկատեն ժողովը:

Ինչպէս կը հաստատէ պաշտօնական զեկոյցը, երեք պետութիւնները որոշած են նոր հրաւէր մը ուղղել Խ. Միութեան, խորհրդաժողով մը գումարելու եւ Գերմանիոյ ու Աւստրիոյ խնդիրները լուծելու համար: Ժողովին վայր նշանակուած է Լուկանօ, Թուական՝ Նոյ. 9:

Ահաւասիկ պաշտօնական զեկոյցին ամփոփումը.—

Աւստրիոյ եւ Գերմանիոյ խնդիրներէն վերջ, երեք նախարարները քննեցին Թրիէսթէի հարցը եւ որոշեցին հաւաքաբար շարունակել իրենց ջանքերը՝ տեւական կարգադրութեան մը յանգելու համար այդ շրջանին մէջ:

Իսրայէլի զինեալ ուժերուն կողմէ Քիպիա գիւղին մէջ (Յորդանան) կատարուած գործողութիւնը ամենածանր միջադէպը կը կազմէ որուն հանդէպ երեք նախարարները իրենց խոր մտահոգութիւնը յայտնեցին: Համաձայն 1950 Մայիս 25ի եռրեակ յայտարարութեան, որ կը ձգտի կանխել զինադադարի որեւէ խախտում, երեք նախարարները որոշեցին Ապահովութեան խորհուրդին քննութեան յանձնել այս խնդիրը:

Երեք պետութիւնները պիտի շարունակեն իրենց ջանքերը գործադրելու համար Քորէայի զինադադարի համաձայնութիւնը եւ գումարելու քաղաք. խորհրդաժողով մը, ի խնդիր խաղաղ կարգադրութեան մը:

Հնդկաչինի կացութեան մասին զեկուցում տուաւ Պ. Ժորժ Պիտօ: Ժողովը այն եզրակացութեան յանգեցաւ թէ այս պատերազմին բարեդէպ վախճանը էական հանգրուան մը պիտի կազմէ խաղաղութեան վերահաստատման՝ Ասիոյ մէջ, ինչպէս Քորէայի մէջ կնքուած զինադադարը:

× Վիճաբանութեանց ընթացքին քննուեցաւ Չըրչիլի առաջարկը, որ կը տրամադրէ ժողով գումարել աւելի բարձր վարիչներու մասնակցութեամբ, քննելու համար բոլոր վիճելի խնդիրները: Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը նախապէս դիտել տուած էր թէ այդպիսի խորհրդաժողով մը տաղտկալի պատրաստութիւններ կը պահանջէ:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ԵՒ ԱՒՍՏՐԻՈՅ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

Երեք պետութիւնները նոյնիմաստ ծանուցագիրներ ուղղելով Խ. Միութեան, կը հասկցնեն թէ պատրաստ են երաշխիքներ տալու գերմանական յարձակման մը դէմ, եթէ Խ. Միութեան արտաքին նախարարը մասնակցի առաջարկուած խորհրդաժողովին, «գոհացուցիչ կարգադրութեան մը» յանգելու համար գերմանական եւ աւստրիական խնդիրներու մասին: Երեք ծանուցագիրները մանաւորապէս կը յիշեն այս պարագան, հետեւեալ նախադասութեամբ.

— Միջազգային գլխաւոր խնդիրներու լուծումը — մէջն ըլլալով Եւրոպայի ապահովութեան հարցը — կրնայ դիւրանալ սրտաբաց քննելով Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ խնդիրները:

Առաջին անգամ Չըրչիլն էր որ ըսաւ թէ

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԹՐԻԷՍԹԷԻ ԹՆՃՈՒԿԸ

Մարաջախտ Թիթօ հոկտեմբեր 18ին իր մօտ հրաւիրեց ֆրանսական, անգլիական եւ ամերիկեան ներկայացուցիչները, քննելու համար Լոնտոնի ժողովին եզրակացութիւնները Թրիէսթէի մասին: Խօսակցութիւնը տեւեց մօտ կէս ժամ: Առտուն ալ երեք ներկայացուցիչները տեսակցութիւն մը ունեցած էին Եուկոսլաւիոյ արտաքին նախարարի փոխանորդին հետ: Բոլոր մանրամասնութիւնները գաղտնի կը պահուին:

Կ'հաստատուի?

Կ'ըսուի վերջ Պելկրատի անթելը կը հաղորդէր թէ Թիթօ հաստատ կը մնայ իր որոշման վրայ — զինեալ ուժեր ղրկել Թրիէսթէի Ա. շրջանը, եթէ իտալական զօրքը ներս մտնէ: Անթելը տեղեկութիւններ հաղորդեց նաեւ Լոնտոնի ժողովի մասին, «չափազանց անորոշ» գտնելով հրատարակուած զեկոյցը: Նոյն օրը փոխ-վարչապետը, Մոշէ Փիժատ, ճառ մը կը խօսէր հունգարական սահմանին մօտ, ի ներկայութեան հարիւր հազար ունկնդիրներու, աղաղակելով.

— «Եթէ նախարարներու ժողովը անարդար որոշում մը տայ Լոնտոնի մէջ, Եուկոսլաւիոյ ժողովուրդը գիտէ թէ ինչպէս վճռական «ոչ» մը պիտի արտասանէ: Այն ատեն ամբողջ պատասխանատուութիւնը պիտի իյնայ իրենց վրայ: Մենք գիտենք թէ ինչ պիտի ընենք այդ պարագային: Ամերիկա եւ Անգլիա իրենց զինուորներով պա՞տ մը պիտի քաշեն մեր եւ Իտալացիներուն միջեւ, երբ մենք Ա. շրջանը մտնենք, խափանելու համար իրենց անշնորհք եւ ապօրէն որոշումը: Այդպիսի դիրք մը սարսափելի հետեւանքներ պիտի ունենայ: Մենք կրակ պիտի չբանանք ամերիկեան եւ անգլիական զօրքին վրայ, բայց ուրիշ բան մը պիտի պայթի որ երբեք չի կրնար դարմանուիլ»:

Բանախօսութեան ատեն բազմութիւնը կ'երգէր, — «Մեր կեանքը կուտանք, Թրիէսթէն չենք տար»:

× Կիրակի օր Պելկրատի բոլոր թերթերը խոշոր խորագիրներով հրատարակեցին Թիթօյի խօսակցութիւնը Լոնտոնի «Օպզըրվըր» թերթին թղթակցին հետ: Մարաջախտը անգամ մը եւս կրկնեց թէ ընդհարումը անխուսափելի է, եթէ անգլեւամերիկեան իշխանութիւնները Իտալիոյ յանձնեն Թրիէսթէն Ա. շրջանին վարչութիւնը: Այս առթիւ ինքն ալ ազդարարեց թէ «ողբալի անդրադարձումներ պիտի ծագին, եթէ անգլեւամերիկեան զօրքը պաշտպանէ իտալական զինուորները»: Բայց եւ այնպէս, օտար իրազեկներ կը կարծեն թէ զգալապէս մեղմացած է Թիթօյի դիրքը եւ թէ ան այլեւս չի պահանջեր պարզապէս ջնջել անգլեւամերիկեան որոշումը, այլ կը սպասէ որ բարեփոխուի, բանակցութեանց ճամբան հարթելու համար:

× Փարիզի, Լոնտոնի եւ Ուաշինկթընի Թուրք դեսպանները արեւմտեան երեք պետութեանց դիմելով, խնդրեցին օր առաջ լուծել Թրիէսթէի խնդիրը: Թուրքիա, Յունաստան եւ Եուկոսլաւիա համաձայնութիւն մը կնքած ըլլալով, ստիպուած են գործակցիլ, ամրապնդելու համար ապահովութիւնը Եւրոպայի արեւելեան կողին վրայ: Իրենց տեսակցութեանց ատեն, երեք մայրաքաղաքներուն Թուրք դեսպանները իրենց կառավարութեան մտահոգութիւնը յայտնեցին Թրիէսթէի կացութեան առթիւ, մանաւանդ որ սերտ կապեր ունին Եուկոսլաւիոյ հետ:

× Իտալիոյ վարչապետը, Փելլա, յայտարարեց թէ կառավարութիւնը պիտի հրաժարի, եթէ արեւմտեան պետութիւնները ետ առնեն իրենց որոշումները Թրիէսթէի մասին: Այս յայտարարութիւնը եղաւ ծերակոյտին մէջ, երբ կը քննէին դահլիճին արտաքին քաղաքականութիւնը: Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Իտալիա երեք նոր մարտանաւեր ղրկած է Վենետիկ, ինչպէս եւ երեք զօրաբաժիններ տեղափոխած, ի նախատեսութիւն անակնկալներու:

Կիրակի օր Թրիէսթէի զօրագունդէն 98 անգլիացի կիներ եւ 142 մանուկներ Լոնտոն վերադարձան:

ՉԸՐՉԻԼ սեղան մը սարքելով ի պատիւ Ֆրանսայի եւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարներուն, նորէն յիշեցուց թէ ինք օգտակար կը գտնէ գլուխ գլխի խօսակցութիւն մը Մալենկովի հետ եւ թէ պատրաստ է Մոսկուա երթալու առանձին:

ՅԿԵԱՆՍ ԲԱՆՏԱՐԿՈՒԹԵԱՆ դատապարտուեցաւ Ֆարուքի մտերիմ խորհրդականը, Քերիմ Թապէթ: Դատապարտեալը եւ կինը պիտի կորսնցնեն նաեւ 1946էն ի վեր դիզուած հարստութիւնը: Ընդհ. դատախազը 167.000 ոսկի կը հաշուէ առաջինը, 77.000 ոսկի երկրորդը: Թապէթ մեծապէս պատասխանատու կը համարուի նաեւ Ֆարուքի չուայտութեանց համար:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

★

«ՍՊԻՏԱԿ ՁԻԱՒՈՐԸ»

«Հայրենիք»ի վերջին թիւերէն կ'իմանամ թէ լոյս տեսած է Համաստեղի «Սպիտակ Ձիաւորը», երկու ընտիր հատորներով:

Առաջին հատորը կը բաղկանայ 595, երկրորդը՝ 654 էջէ: Ուրեմն երկուքը միասին 1250 էջ:

Հրատարակուած ազդը կ'ըսէ.—

«Գիրքերը տուփերու մէջ պատրաստ՝ կը յանձնենք թղթատարին, երբ ստանանք ձեր կանխիկ ապսպրանքը: Թղթատարի ծախքը մենք կը վճարենք»:

Գինը, լաթակազմ, տասը տոլար:

Գիրքերը տակաւին ստացած չըլլալով, չեմ ուզեր խօսիլ բովանդակութեան մասին:

Անոնք որ «Հայրենիք» ամսագիր կը ստանան, անշուշտ կը յիշեն թէ վէպին միայն մէկ մասը հրատարակուեցաւ տարիներ առաջ, 1931էն սկսեալ: Այնուհետեւ ընդհատուեցաւ եւ ահաւասիկ ամբողջութեամբ լոյս կը տեսնէ երկու շքեղ հատորներով:

Համաստեղ 1927ին երկար պտոյտ մը կատարեց Փարիզէն մինչեւ Միջին Արեւելք, հում նիւթեր հաւաքելու համար:

Կը նշանակէ թէ տիրաբար օգտագործած է զանոնք, այս բացառիկ ստեղծագործութեան համար:

Ամսագրին մէջ հրատարակուած մասերը արդէն ցոյց կուտային թէ հայ ժողովուրդին տենչերն ու տառապանքը, ողբերգութիւնը, ինչպէս եւ հերոսական մարտնչումները կը կազմեն վէպին նիւթը:

Ոճն ալ՝ ճիշդ ժողովուրդի լեզուն, տաք, ճկուն եւ գունագեղ:

Ահաւասիկ թանկագին վաստակ մը եւս Հայկական Արտասահմանի գրական անդաստանին մէջ:

Չեմ գիտեր թէ գրավաճառները ի՛նչ գին պիտի որոշեն:

Անոնք որ ի վիճակի չեն առանձին վճարելու, կրնան ընկերովի գնել, ինչպէս ուրիշ բազմածախս հրատարակութիւններ:

Անշուշտ գիրքին մեծ մասը պիտի սպառի Ամերիկայի մէջ:

Գաղտնիք չէ որ շատեր կը գնեն ազգասիրաբար, բայց չեն կարդար: Մանաւանդ մայրենի լեզուն «մոռցած» տարէցներն ու երիտասարդները:

Անոնք լաւագոյն գործը կատարած պիտի ըլլային, հայախօս այլ անճար երիտասարդներու տրամադրելով իրենց «Սպիտակ Ձիաւոր»:

ՎԱՀԷ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք Տիկին Աղաւնի Գասպարեանէ (Ֆրէզնօ), տասը տոլար, իր այցելութեան առթիւ:

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԹՐԻԷՍԹԷԻ ԹՆՃՈՒԿԸ

Փարիզեան թերթ մը գիտել կու տայ թէ Թրիէսթէն Ալպաս Լոռէնն է երկու ժողովուրդներու, Իտալացիին եւ Եուկոսլաւին: Երկուքն ալ խառուած ըլլալու զգացումը ունին, միեւնոյն ծարաւը փոխվրէժի ինչպէս Փրանսացին 1913ին արեւելքի իր երկու նահանգներուն համար:

Ճիշդ Թրիէսթէի վիճակին մէջ կը գտնուէր Ֆիումէն երեսունը չորս տարի առաջ: Ազատ հողամաս մըն էր որ կը կառավարուէր Դաշնակիցներու կողմէ: Անոնք չէին գիտեր թէ ի՛նչ կրնային ընել, երբ ականաւոր իտալացի գրագէտ Գաբրիէլէ տ'Անունցիօն որոշում առաւ անոնց տեղ, ճիշդ 287 հոգիով մտաւ ազատ հողը եւ Իտալիոյ միացուց զայն:

Շատ հին է Թրիէսթէի խնդիրը: Տանթէ կ'ըսէր թէ «Փոլան որ կը գտնուի Քուարնատոյի մօտ, պատ կը քաշէ Իտալիոյ շուրջ եւ կ'ոռոգէ իր սահմանները»: Տանթէէն աւելի առաջ 183ին (Ն. Ք.) շըջուկ մը իրար անցուց Հռովմէական հանրապետութիւնը թէ, «իտալական Ալպեաններու բարբարոսներ կը սպառնան մեր սահմաններուն»: Հռովմէական ծերակոյտը զինուոր ղրկեց սահմանագլուխ, ամբութիւններ շինուեցան եւ մէկ դար ետք Օգոստինոս հանդիսաւորապէս բացումը կը կատարէր Թրիէսթէի պատնէշներուն: Ատտիլաս քանդեց գիւղը, իսկ Մեծն Կարոլոս վերանորոգեց զայն: Վենետիկի դուքսերը գրաւեցին եւ բանեցուցին նաւահանգիստը, սակայն այնպիսի դանդաղութեամբ մը որ կը չվհատեցնէր ամէն տեսակ մրցակցութիւն:

ԺԴ. դարուն Աւստրիան գրաւեց Թրիէսթէն, որ իրեն համար բնական նաւահանգիստ մը եղաւ: Իսկ 1719ին Կարոլոս Զ. օրէնքով մը Թրիէսթէն ազատ քաղաք հռչակեց եւ ժողովուրդը տասը հազարէն բարձրացաւ 180 հազարի:

1918ին Աւստրիա – Հունգարիոյ քայքայումով ամէն բան փոխուեցաւ: Տ'Անունցիօ ազգայնականներուն գլուխը անցնելով առաւ քաղաքը Ռափալլոյի դաշնագրով: 1945 Մայիս 2ին Եուկոսլաւիոյ հայրենասէրներու Դ. բանակը Թրիէսթէ մտաւ, մինչ միւս կողմէ կը մտնէր անգլիական Է. բանակը: Հռոմ եւ Պելկրատ միեւնոյն ատեն պահանջեցին քաղաքը:

Մասնագէտներու կարծիքով, Թրիէսթէի հողամասը ոչ իտալական կարելի է նկատել, ոչ ալ Եուկոսլաւ: Աւելի ճիշդ քաղաքը եւ ծովեզերքը իտալական եւ շրջակայ դաշտը գիւղերով սլովէն, հետեւաբար Եուկոսլաւ:

Դաշնակիցները, մէջն ըլլալով Խ. Միութիւնը, կարծեցին թէ լուծում մը գտան 1945ին: Երկու շրջանի բաժնեցին: Բ. գօտին (հարաւային շրջան), յանձնուեցաւ Եուկոսլաւիոյ վարչութեան, Ա. գօտին (հիւսիսային շրջանը) անգլեւամերիկեան զինուորական հսկողութեան տակ դրուեցաւ: Ասոնք ի վերջոյ պիտի միանային, ազատ հողամաս մը կազմելու համար, որ պիտի կառավարուէր ՄԱԿի կողմէ նշանակուած կառավարիչի մը կողմէ:

Այս կառավարիչին ընտրութեան առթիւ համաձայնութիւն չգոյանալով, արեւմտեան պետութիւնները 1948ին այն եզրակացութեան յանգեցան թէ լաւագոյն լուծումը պիտի ըլլար Թրիէսթէն Իտալիոյ յանձնել: Սակայն ասիկա պիտի խախտէր Իտալիոյ հաշտութեան դաշնագիրը, թէեւ երեւութապէս միակ միջոցն էր հարցը փակելու:

Իտալիոյ նախորդ վարչապետը, Տէ Կասփերի ճարպիկօրէն օգտագործեց այս որոշումը, հարուածելու համար համայնավարները: Այն ատեն Թիթօ Մոսկուայի հաւատարիմ արբանեակ մըն էր:

Դիւանագիտական այս գործողութիւնը յանկարծ փոխուեցաւ, երբ Թիթօ բաժնուեցաւ Ստալինեան ճակատէն: Արեւմտեան պետութիւնները մոռցան Թրիէսթէն Իտալիոյ յանձնելու առաջարկը: Իսկ Խ. Միութիւնը որ մինչեւ այն ատեն կրակ կտրած էր Թիթոյի դէմ, եռանդով գործի ձեռնարկեց, զուիցերիացի կառավարիչ մը նշանակել տալու համար:

Մինչ այդ կացութիւնը անփոփոխ կը մնար Թրիէսթէի մէջ, եթէ չհաշուենք փոխադարձ սպառնալիքները:

Կացութիւնը փոխուեցաւ Հոկտեմբեր 8ին, երբ Անգլիա եւ Մ. Նահանգները որոշեցին քաշել իրենց զօրքը, Իտալիոյ յանձնելով Թրիէսթէի Ա. շրջանը:

Եւ ահա դէմ դիմաց կանգնած են երկու կողմերը, սպառնագին: Իբրեւ բողոքի ցոյց, Թիթօ զօրք ղրկեց Բ. շրջանը եւ կը սպառնայ արշաւել, եթէ իտալական զինուոր մտնէ Ա. շրջանը: Միւս կողմէ Խ. Միութիւնն ալ ժխտական դիրք բռնած է անգլեւամերիկեան որոշման դէմ, եւ կ'առաջարկէ միջազգայնացնել վիճելի շրջանը, զուիցերիացի կառավարիչ մը նշանակելով:

Թիթօն կ'առաջարկէ ժողով մը գումարել մասնակցութեամբ Անգլիոյ, Մ. Նահանգներուն, Իտալիոյ եւ Եուկոսլաւիոյ: Ոչ Ֆրանսան, ոչ ալ Աւստրիան հրաւիրուած են: Աւստրիան ալ ըսելիք ունի այս հարցին մէջ: Երեսուն տարի առաջ Աւստրեւհունգար դրօշը կը ծածանէր Թրիէսթէի քաղաքապետարանին վրայ: Թրիէսթէ դէպի ծով պատուհան մըն է կեդրոնական Եւրոպայի համար: Իբրեւ նաւահանգիստ կեդր. Եւրոպայի բնուկ ճամբան է դէպի Միջերկրական եւ Արեւելք: Քաղաքը վնասուեցաւ երկու պատերազմներուն ընթացքին: Եուկոսլաւները զայն գրաւեցին 1945ին եւ կ'աշխատին իրական նաւահանգիստ մը դարձնել Ադրիականի վրայ: Միայն Աւստրիան է որ այլեւս նաւահանգիստ չունի Վերսայլի դաշնագրէն ի վեր:

Այսուհանդերձ, Թրիէսթէն չէ միայն խնդրոյ առարկան: Քանի մը օր առաջ Թիթօ Ալպանիոյ հարցն ալ արծարծեց Թրիէսթէի մասին խօսած ատեն: Թերեւս փոխանակութեան մը մասին կը մտածէր:

Թրիէսթէն 333.356 բնակիչ ունի: Քաղաքին մէջ կան 202 հազար Իտալացիներ, իսկ մօտ 40 հազար Եուկոսլաւ արուարձաններուն մէջ: Ա. շրջանին մնացեալ մասին մէջ կան 15 հազար Եուկոսլաւներ եւ տասը հազար Իտալացիներ: Բ. շրջանին մէջ մօտ 30 հազար Եուկոսլաւ, 30 հազար Իտալացիի դէմ: Եուկոսլաւները կ'ըսեն թէ Մուսոլինի տասնեակ հազարաւոր Սլովէններ վտարեց քաղաքէն, որոնք կ'ուզեն վերադառնալ:

Ներկայիս Թրիէսթէի նաւահանգիստը 2.900.000 թոն փոխադրութիւն կ'ընէ, մինչդեռ 1913ին վեց միլիոնէն աւելի էր: Այս երկու պատերազմներէն վերջ Իտալիան աւելի ուժ տուաւ Վենետիկի եւ Պարիի:

Աւստրիան Թրիէսթէի նաւահանգիստին գլխաւոր յաճախորդն է, իր փոխադրութեան 70 առ հարիւրը այդ ճամբով կը կատարուի:

Այս վէճին առթիւ Իտալացիները կ'ըսեն.— Թրիէսթէն հռովմէական եղած է միշտ նախքան Աւստրիոյ գրաւումը, եւ դարձեալ իտալական եղաւ 1918ին: Ժողովուրդին երեք չորրորդը կամ Իտալացի է կամ համակիր, ընդդէմ Սլովէններու, որոնք քաղաքին ետեւի մասին մէջ են: Իտալերէնը կը տիրապետէ: Թրիէսթէ մեծ նաւաշինարան մըն է: Կը պաշտպանէ Փոլի հովիտը: Մօտ վեց հարիւր հազար Իտալացի մեռան Ա. Մեծ Պատերազմին, Թրիէսթէն Իտալիոյ դարձնելու համար: Ուրեմն իրենց համար ազգային արժանապատուութեան հարց է:

Եուկոսլաւները կ'ըսեն.— Իտալացիները Թրիէսթէ կը գտնուին 1300 տարիէ ի վեր: Գիւղերու մէջ միայն Սլովէններ եւ Խրուաթներ կը բնակին: Հողերուն տասնէն ինը Սլովէններու սեփականութիւն են: 1919ի մարդահամարը կեղծ էր: Կարելի է իտալերէն խօսիլ, բայց Սլովէն ըլլալ ցեղով: Սլովէն եւ Խրուաթ ժողովուրդները նպաստեցին դաշնակիցներու յաջողութեան Իտալիոյ դէմ: Թրիէսթէն Եուկոսլաւիոյ բնական ելքն է, քանի որ երկիրը չունի մեծ յարմար նաւահանգիստ մը: Թրիէսթէն անհրաժեշտ չէ Իտալիոյ համար:

Մէկ խօսքով, կատարեալ թնճուկ:

Թ. Ա. Թ.

ԱՇԽԱՐՀԻ ՀՆԱԳՈՅՆ ՈՐՍԱՆՈՑԸ

ԽՄԲ.— Արտատպուած էջմիածնի ամսագրի 1953՝ Յուլիս - Օգոստոսի թիւէն.—

Գեղեցիկ է Արարատեան դաշտավայրը մանաւանդ գարնանը, երբ ծաղկում են այգիները, երբ կանաչին են տալիս դաշտերը: Փարթամ ծառաստանները, խաղողի ընդարձակ այգիները, խնամքով մշակուած բամպակի դաշտերը մի ուրոյն գեղեցկութիւն եւ հմայք են տալիս մեր հայրենիքի այս մասին: Աւտօ մեքենան ժամերով կարող է սլանալ լայն ասֆալտապատ ճանապարհով եւ չուրջն ամենուրեք նոյն կանաչ բուսականութիւնն է:

Բայց ահա վերջանում է կանաչ գօտին, դէպի ձախ երեւում են մերկ, արեւից խանձուած չիկաւուն բլուրներ: Սա դաշտավայրի միանգամայն հակառակ պատկերն է, տխուր, անհրապոյր պատկեր: Մերկ բլուրների ստորոտում ընկած է Արարատեան դաշտավայրի մեծ գիւղերից մէկը՝ Ղարաքաղլարը: Գիւղն ամբողջովին թաղուած է այգիների մէջ, բայց շրջակայքի բլուրները զուրկ են կանաչից: Սակայն բաւական է անցնիլ անհրապոյր բլուրների շարքը եւ ահա բացւում է մի այլ տեսարան, ձորի միջով սկսում է անտառ, որը տարածւում է լեռնալանջերով դէպի հեռուն:

Այդ ի՞նչ անտառ է այս չոր, խոժոռադէմ լեռների գօտում: Ի՞նչպէս է այն գոյացել, ո՞վ է տնկել ու աճեցրել:

Տեղացիները այդ ծառաստաններն անուանում են «Խոսրովի անտառ»:

Հին պատմութիւն ունի այդ անտառը:

Հայոց Խոսրով Բ. Թագաւորը (330 – 338 թուական), որի օրօք հիմնուել է Դուին մայրաքաղաքը, է ընէ սիրահար էր որսի: Նա իր մայրաքաղաքից ոչ հեռու, Ազատ գետի հովտում, տնկել է տալիս արհեստական անտառներ եւ դրանք բնակեցնում վայրի կենդանիներով եւ թռչուններով:

Դ. դարու պատմագիր Փաւստոս Բիւզանդացին այդ մասին վկայում է:

— «Եւ հրաման տուեց Թագաւորն իր (Վաչէ) զօրավարին՝ աշխարհից բազմաթիւ մշակներ հաւաքել, անտառներից վայրի կաղին հանել եւ բերել տնկել Արարատեան գաւառում, սկսելով արքունի ամուր բերդից, որին ասում են Գառնի, մինչեւ Մեծամորի դաշտը, այն բլուրը, որ կոչւում է Դուին եւ գտնւում է Արտաշատ մեծ քաղաքի հիւսիսային կողմում: Եւ այսպէս մերի տնկեցին գետի ընթացքով դէպի ներքեւ, մինչեւ Տիկնունի ապարանքը: Նա այս մերին կոչեց Տաճար մայրի: Մի ուրիշ մերի էլ տնկեցին նրանից դէպի հարաւ, եղեգնուտի եզերքով, եւ ամբողջ դաշտը լցրին կաղնի տնկով, սրա անունն էլ դրին Խոսրովակերտ: Նոյն տեղում շինեցին նաեւ արքունական ապարանքներ: Երկու մերիներն էլ պարիսպներով փակեցին, առանց իրար հետ կցելու, անցուդարձի ճանապարհի համար:

Մերին աճեց ու բարձրացաւ: Յետոյ Թագաւորը հրամայեց ամէն տեսակ երէներ ու գազաններ ժողովել ու լցնել պարսպապատուած տեղերը, որպէսզի նրա թագաւորութեան որսի՝ զբօսանքի եւ ուրախութեան տեղեր դառնան: Վաչէն անմի...

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ԵՂԵԳՆՈՒՀԻՆ

(ՀԷՔԵԱԹ)

★

— Գիտէ՞ք, դուք չատ ուչացաք, արեւը սեւցուց զիս եւ փոխեց կերպարանքըս: Վստահ եմ որ պալատին մէջ քանի մը օրէն կրկին կը ստանամ նախկին գեղեցկութիւնս, կը պատասխանէ բոչա աղջիկը:

Նաժիշտները կը հաւատան, իրենց բերած հագուստները կը հագցնեն բոչա աղջկան ու սեւ հարսնցուն կ'առաջնորդեն պալատ:

Երբ թագաւորը կը տեսնէ, կը զարմանայ ու կ'ըսէ.

— Այս իմ տեսած աղջիկը չէ:

Իսկ երբ թագաւորի որդին կը տեսնէ աղջիկը, ետ կը քաշուի զզուանքով ու կ'ըսէ.

— Այս չէ իմ ուզածս, ես կ'ուզեմ հրեշտակի պէս ճերմակ աղջիկ, իսկ սա սատանայի պէս սեւ է:

Երբ կը խօսեցնեն աղջիկը, կը կրկնէ միեւնոյնը, որ ըսած էր նաժիշտներուն: Թագաւորը կը հրամայէ աղջիկը տանիլ արեւէն պաշտպանուած սենեակ մը եւ պահել մեծ պատիւներով ու հոգածութեամբ, որպէսզի օր առաջ ան վերագտնէ իր գեղեցկութիւնը:

Կը կատարուի թագաւորին հրամանը: Թագաժառանգը կը զգայ որ չարին մատը խառնուած է այս գործին: Հեռու կը մնայ աղջկան յատկացուած սենեակէն ու չարունակ կը մտածէ թէ ինչպէս պարզէ գաղտնիքը:

×

Թագաւորի որդին չատ կը տխրի: Օրերը կ'անցնին, բայց հարսնցուն գեղեցկանալու նշաններ չի ցուցներ: Որքան խնամք կը տանին, այնքան աւելի սեւ սաթի նման կը փայլի:

Իր մտատանջութիւնը քիչ մը փարատելու համար, թագաժառանգը պտոյտի կ'ելլէ եւ կ'երթայ գետափ: Հոն կը հանդիպի ձկնորսներու, որոնց կը հրամայէ ուռկանը նետել իր մատնանշած տեղը, յայտնելով որ կը փափաքի փորձել իր բախտը:

Թագաժառանգին հրամանը կը կատարուի: Քիչ յետոյ երբ կը քաշեն ուռկանը, մէջէն կ'ելլէ հրաշալի ձուկ մը՝ մարմինը արծաթ, թեւերը ոսկի: Ձկնորսները կը զարմանան, անոնք այդպիսի ձուկ տեսած չէին, ոչ ալ լսած էին նման պատմութիւն մը:

— Այս ձուկը մեզի կը պատկանի, եթէ զայն բռնած ըլլայինք առանց քու մասնակցութեան, նորէն քեզի պիտի բերէինք իբր ընծայ, կ'ըսեն ձկնորսները:

Թագաժառանգը շնորհակալութիւն կը յայտնէ եւ կը վարձատրէ ձկնորսները: Ձուկը կը տանի ու կը ձգէ իր ծաղկանոցին աւազանը: Ու այնուհետեւ չհեռանար անոր քովէն, չի կշտանար անոր նայելէն, անոր քովը կ'ուտէ, կը խմէ ու կը քնանայ:

Բոչա չրջիկը կ'իմանայ եղելութիւնը եւ կը հասկնայ որ այդ ձուկը Եղեգնուհին է: Անոր քունը կը կտրի: Գիշեր ցորեկ կը մտածէ: Օր մըն ալ կ'ըսէ նաժիշտներուն.

— Ես ի՞նչպէս կրնամ գեղեցկանալ, քանի որ թագաժառանգը կը խորշի ինձմէ եւ իր սէրը տուեր է ձուկի մը: Եթէ այդ ձուկը տապկեն ու ինծի կերցնեն, ես նորէն կը գտնեմ իմ գեղեցկութիւնս:

Երբ չարունակ կը կրկնէ նոյնը, ճարահատ կը կատարեն անոր փափաքը: Բայց ձուկը ուտելէ յետոյ ալ բոչա աղջիկը կը մնայ նոյնը:

×

Երբ բոչան կ'ուտէ ձուկը, փուշերը կու տայ նաժիշտներուն եւ կը հրամայէ ուտել: Գեղեցկանալու յոյսով նաժիշտները կ'ուտեն ձուկին փուշերը: Անոնց բերանէն կ'ազատի մէկ փուշ, որ կ'իյնայ պարտէզ ու կը դառնայ հրաշալի ծառ մը, մշտադալար, ու պտղաբեր: Անոր ծաղիկներու հոտէն մարդիկ չեն կշտանար:

Թագաւորի որդին այդ ծառի հովանիին տակ կը հաստատէ իր բնակութիւնը եւ գիշեր - ցորեկ անկէ չի հեռանար:

Բոչան կը հասկնայ որ այդ ծառը ձուկի մնացորդէն աճած է, չատ կը տխրի ու ամէն հնարք գործ կը դնէ, որպէսզի համոզէ թագաւորը թէ՝ քանի այդ ծառը կանգուն մնայ, թագաժառանգը չի սիրեր զինքը, եւ քանի ան չի սիրեր, ինքը միշտ տգեղ կը մնայ:

Թագաւորը կը համոզուի եւ կտրել կու տայ ծառը: Բոչան կ'այրէ ծառին բոլոր մասերն ու կը հանգստանայ:

Բայց ծառը կտրելու ատեն՝ կոկիկ տաշեղ մը կը թռի ու պառաւի մը բաց պատուհանէն ներս կ'իյնայ: Այս բանը չի նկատեր բոչան, հակառակ անոր որ ամէն միջոց ձեռք էր առեր, որպէսզի մինչեւ իսկ չիւղ մը չմնայ ծառէն:

Պառաւը կը տեսնէ տաշեղը, չատ կը հաւնի եւ անով կը ծածկէ հողէ ամանի մը բերանը:

Յաջորդ առտու կանուխ, երբ սովորականին պէս պառաւը գործի կ'երթայ, տաշեղ խուփը կը թռի տեղէն եւ կը դառնայ սիրուն աղջիկ մը, այսինքն այն Եղեգնուհին, միայն այս անգամ հագած պարզ զգեստ մը:

Եղեգնուհին կ'առնէ աւելը եւ կը մաքրէ տունը, կրակ կը չինէ եւ կերակուր կը պատրաստէ:

ՂԱԶԱՐՈՍ ԱՂԱՅԵԱՆ

(2)

(Շար.)

ջապէս կատարեց Թագաւորի ասածները : (Փաւստոս Բիւզանդ, Հայոց պատմութիւն, թարգմ. Ակադեմիկոս Ստ. Մալխասեանցի, Հայպետհրատ, Երեւան, 1947 Դպր. Գ. Գլ. Էջ 97) :

Այդ ժամանակներից անցել է տասնըվեց դար, սակայն Խոսրով Թագաւորի տնկած անտառը չի չորացել, մնացել է դալար: Ժամանակի եւ օտարերկրեայ ասպատակողների ձեռքից շատ քիչ է փրկուել մեր երկրում եւ այդ քչերից մէկն էլ անշուշտ, այս անտառն է :

Որոշակի չէ կարելի ասել, թէ ինչի շնորհիւ է այս անտառը մնացել մինչեւ օրս: Արդեօք այն պատճառով, որ այն հեռու է եղել բանուկ ճանապարհներից, հետեւապէս եւ փրկուել է ոչնչացումից, որին կարող էին ենթարկել ասպատակողները: Մի գուցէ եւ այն որ տեղի բնակիչները այդ անտառը եւ այնտեղ եղած վայրի կենդանիները հնուց ի վեր համարել են սրբազան եւ այդ պատճառով չեն ոչնչացրել: Սակայն այդ բոլորը կարեւոր չեն, հետաքրքիրն այն է, որ անտառը եւ նրանում եղած կենդանիները պահպանուած են :

Դժուար է ասել, թէ ինչ չափի է եղել այդ անտառը սկզբի շրջանում, սակայն ներկայումս այն գրաւում է աւելի քան երկու հազար հեկտար տարածութիւն : Այստեղ գլխաւորապէս աճում են կաղնի, թխկի, հացենի վայրի տանձենի եւ խնձորենի :

Անտառում հանդիպում են խաչքարեր եւ բաւականաչափ խոշոր շէնքերի աւերակներ: Հաւանաբար այդ շէնքերը հանդիսացել են պալատականների ամառանոցներ կամ որսորդական խմբերի կացարաններ :

Հետաքրքիր է Խոսրովի անտառի կենդանական աշխարհը, որը որսորդական տեսակէտից որոշակի արժէք է ներկայացնում :

Կենդանական աշխարհն այստեղ տարբեր է եւ բազմազան: Դէպի Գառնիի ամբողջ ընկած մասում շատ կան վայրի այծեր, կաքաւներ: Այս մասում կարելի է հանդիպել նաեւ ընձառիւծի, բորենու : Դէպի հարաւ, այնտեղ ուր անտառը նօսրանում է, լեռնային բարձրավանդակներում տարածուած է հայկական մուֆլոնը (վայրի ոչխար): Ջրերում հանդիպում ես վարազ, արջ, գայլ, աղուէս, նապաստակ, կարմիր կաքաւ եւն. :

Անտառի թէ բուսական եւ թէ կենդանական աշխարհը հիմնականում մնացել է նոյնը, ինչպիսին եղել է սկզբնական շրջանում: Հիմնադիրները հոգ են տարել ինչպէս բուսական, այնպէս էլ կենդանական աշխարհի բազմազանութեան մասին, ստեղծելով վայրի կենդանիների իսկական արգելափակոց: Այսպիսով, Խոսրովի անտառն իր բազմազան վայրի կենդանիներով ստեղծուել է տասը դար առաջ, քան Եւրոպայի առաջին արգելափակոցը՝ Բելովեժեան մայր անտառը :

Խորհրդային երկրում պատմական բոլոր յուշարձաններն ու վայրերը պահպանուում են օրէնքով: Դա հաւասարապէս վերաբերում է նաեւ Խոսրովի անտառին: Սովետական կարգերի առաջին իսկ տարիներին կառավարութիւնը իր հսկողութեան տակ առաւ անտառը, խստիւ արգիլուեց այնտեղ որս կատարել կամ ծառերը փճացնել: Ընդհակառակն, կառավարութեան կարգադրութեամբ Անտառային տնտեսութեան մինիստրութեան մարմիններն այնտեղ կատարել են նոր տնկումներ, ընդարձակել եղած տարածութիւնները :

Հայկական ՍՍՌ Մինիստրների Սովետի (Նախարարական խորհուրդ) որոշմամբ, Խոսրովի անտառը դարձուած է վայրի կենդանիներին մեր երկրի կլիմայական պայմաններին վարժեցնելու փորձակայան եւ յանձնուած է Հայկ. ՍՍՌ Գիտութիւնների Ակադեմիայի Կենդանաբանական Կաճառին եւ Երեւանի Կենդանաբանական այգուն՝ գիտական աշխատանքներ կատարելու համար :

Անցեալ տարի Ջրարջաձեւ շներին մեր կլիմայական պայմաններին վարժեցնելու ուղղութեամբ կատարուած առաջին փորձերը տուեցին դրական արդիւնքներ: Կենդանիներն ընտելացել են իրենց նոր բնակավայրին եւ արդէն տուել առաջին ծինը:

Այս տարի Կենդանաբանական կաճառը զգալի չափով ընդարձակելու է իր աշխատանքների ծաւալը: Նախատեսւում է Խոսրովի անտառում աճեցնել ուսուրիական խայտուցաւոր եղջերու, ազնուական եղնիկ, փասիան եւն.: Այս ամառ ստացուելու են ուսուրիական քսան հատ եղջերուներ :

Միաժամանակ Կենդանաբանական կաճառը գիւղատնտեսութեան մինիստրութեան մարմինների հետ միասին նախատեսել է լայն միջոցառումներ Խոսրովի անտառի տարածութիւնը աւելի ընդարձակելու, բաց տարածութիւններում տնկումներ կատարելու կենդանական աշխարհը հարստացնելու եւ գիշատիչ գազաններին ոչնչացնելու համար :

Ս. ՄԵԼԻՔ ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ

ՉԸՐՉԻԼ ԻԲՐԵՒ ՀԵՂԻՆԱԿ

Ինչպէս հաղորդեցինք, Նոպէլեան գրական մրցանակը այս տարի հոկտեմբեր 15ին պաշտօնապէս յանձնուեցաւ Սըր Ուինսթըն Չըրչիլի: Մրցանակը Ֆրանսական դրամով 12 միլիոն ֆրանք :

Ներկայ էին լրագրողները, երբ Լոնտոնի շուէտական դեսպանը պաշտօնապէս կը յանձնէր մրցանակը: Չըրչիլ ըսաւ թէ հըպարտ էր գրական այդ պատիւին համար եւ մատը ուղղելով լրագրողներուն, յայտարարեց.— Կը յուսամ թէ որեւէ կողմնակցութիւն պիտի չընէք գրական իմ յատկութիւններուս համար :

Այս մրցանակին արժանացած առաջին անգլիացին Րիւտիըրտ Քիփլինկն էր. երկրորդը՝ Պերնըրտ Շօ: Ցարդ եօթը Անգլիացիներ ստացած են զայն :

Նոպէլի առաջին մրցանակը ստացաւ Սիւլլի Փրիւտոմ 1901ին: Միսթրալ 1904ին, Քիփլինկ 1907ին, Սելմա Լակերլոֆ 1909ին, Մեթերլինկ 1911ին, Րապենտրանաթ Թակոր 1913ին, Ռոմէն Ռօլան 1915ին, Անաթօլ Ֆրանս 1921ին, Պեռնըրտ Շօ 1925ին, Պերկսըն 1928ին, Թոմաս Ման 1929ին, Փիրանտելլօ 1934ին, Մառթէն տիւ Կառ 1937ին, Փըրլ Պըք 1938ին, Անտրէ Ժիտ 1947ին, Թ. Ս. Իլիըթ 1948ին, Ուիլըըմ Ֆոլքնըր 1949ին, Պեռթռան Րասըլ 1950ին, Փաէռ Լակերքուիսթ 1951ին, Ֆրանսուա Մորիաք 1952ին :

Չըրչիլ առաջին պետական անձնաւորութիւնն է որ արժանի կը համարուի այս մրցանակին:

Երկրորդ անգամն է որ Չըրչիլ թեկնածու էր այս մրցանակին (առաջինը 1949ին): Այս անգամ շահեցաւ շնորհիւ իր պատմական նկարագրութեանց եւ կենսագրութեանց, ինչպէս եւ հռետորի իր փայլուն տաղանդին :

Ահա թէ ինչպէս կը սահմանէ ան գրելու արուեստը.— «Ընդհանուր առումով կարճ բառերը լաւագոյն են եւ հին բառերը ամէնէն լաւը »:

Չըրչիլի գրական համբաւը մասամբ նըսեմացաւ իր պետական մարդու յաղթանակներէն: Ոչ մէկ անգլիացի գրագէտ անոր չափ կը շահէր: Միայն վերջին պատերազմին իր Յուշերը իրեն բերին երեք միլիոն տոլար, այսինքն մէկ միլիառ ֆըրանքէն աւելի :

Իրեն անհաճոյ է, երբ գրագէտ մը ինքզինքը կը կորսնցնէ նախադասութեանց եւ շաղկապներու լաբիւրինթոսի մը կամ աւելորդաբանութեանց մէջ: Ան իր քարտուղարներէն կը պահանջէր կարճ եւ կտրուկ գրել: Վերջին տարիներն ալ շատ չէ փոխուած իրեն մեթոտը: Նիւթերը տուն կուտայ իր քարտուղարներուն, մեծ արագութեամբ, յետոյ օրերով կ'աշխատի անոնց վրայ : Գիշերը երկար կ'աշխատի եւ երբ տրամադիր է կրնայ մինչեւ ինը հազար բառ տուն տալ: Յետոյ օրեր կ'անցընէ զանոնք սրբագրելով:

Իր առաջին չորս գործերը կը վերաբերին զինուորական պատմական պատերազմներուն : Իր միակ վէպն է « Սաւարոլա» (թարգմանուած է ֆրանսերէնի), եւ որու համար կ'ըսէ թէ «կը յանձնարարեմ բոլոր բարեկամներուս չկարդալ զայն»: 1906ին գրեց իր հօր Լորտ Րանտոլֆ Չըրչիլի կենսագրականը: Յաջողութիւնը մեծ եղաւ: 1933ին գրեց իր նախահօր՝ Մարլպորոյի դուքսի մասին: Մինչեւ այդ՝ պատմաբանները վար զարկած էին անոր նկարագիրը : Լաւագոյն կենսագրական գիրքերէն կը համարուի այս, անգլիացի քննադատներու կողմէ : Իբրեւ Սպառազինութեանց նախարար 1914 - 1918 շրջանին, 1923ին սկսաւ գրել այս պատերազմի պատմութիւնը չորս հատորով: Եօթը տարիէն վերջացուց: Պատերազմէն առաջ Չըրչիլ հրատարակեց «Մեծ ժամանակակիցները » ուր կ'երեւան Ճորճ Ե., Հիթլէր, Պերնըրտ Շօ եւն.:

1948ին իր պարապոյ ժամերը կ'օգտագործէր նկարելով եւ ջութակ նուագելով:

ԵՐԵՒԱՆԻ ԱՆԹԵԼԷՆ

★

ՃԱԿՆԴԵՂԻ նոր տեսակ մը ձեռք բերաւ փրոֆ. Տոքթ. Ազատեան երկարատեւ փորձերէ ետք: Այս ճակնդեղին արմատը կը կշռէ տասը տասներկու քիլօ, ցարդ ստացուածներէն չորս անգամ աւելի, ինչ որ պիտի նպաստէ Հայաստանի շաքարի արդիւնաբերութեան զարգացման :

ԶԱՆԱԶԱՆ շրջաններու ժողովրդական երգերը հաւաքելու եւ հրատարակելու համար մեծ աշխատանք կը տանի Գիտութեանց Ակադեմիայի արուեստի եւ երաժշտութեան բաժինը: Աւագ գիտնական Դաւիթեանի ղեկավարութեամբ կաճառի անդամները մեկնելով Մարտունիի շրջանը սկսած են ձայնագրել զանազան ժողովրդական երգեր :

ԳՐԱԳԷՏ ՄՈՎՍԷՍ ԱՐԱԶԻԻ ծննդեան 75 ամեակին առթիւ Երեւանի մէջ տեղի ունեցած է հանդիսաւոր երեկոյ: Խօսած են գրագէտ Ստեփան Զօրեան, լեզուաբանական գիտութեանց թեկնածու պրոֆ. Ստեփանեան, որ ըսած է թէ «Հայ գրականութեան ականաւոր դէմքերէն մէկն էր բանաստեղծ Արազին: Ան նախասովետական շրջանին ցոյց տուաւ կապիտալիստական աշխարհի չարիքները եւ ներկայիս հայրենիքին բարձր նուաճումները» :

ՁՄԵՐՈՒԿԻՆ ՀՆՈՒԹԻՒՆԸ

●

Ամրան տաք օրերուն սիրուած պտուղ է ձմերուկը, մանաւանդ երբ սառնարանէն կը բերուի սեղանի վրայ: Համեղ է ու դիւրամարս :

Ամերիկացի բժիշկի մը կատարած հետազօտութեան համաձայն, տարին 70 միլիոն ձմերուկ կը սպառի Ամերիկայի մէջ: Արտադրող գլխաւոր նահանգներն են Ճորճիա, Քալիֆորնիա, Ֆլորիտա եւ Թեքսաս: Ձմերուկը կ'աճի տաք երկիրներու մէջ, ու կ'ըսուի թէ Ամերիկա տարած են Ափրիկեցի գերիներ :

Պատմական անցեալ մը ունի ձմերուկը, որ կը նշմարուի հին եգիպտական նկարներու վրայ, բուրգերու շրջանէն: Գիրքերու մէջ յիշուած է իբրեւ զովացուցիչ պտուղ եւ ծանօթ է իր արտադրութիւնը: Չինաստանի, Հնդկաստանի, հարաւ. Ռուսիոյ, հարաւ. Ֆրանսայի, Եգիպտոսի, հարաւ. Ափրիկէի եւ Մ. Նահանգներու հարաւի շրջաններուն, Հայաստանի եւ Թուրքիոյ մէջ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (13)

Ո՞Վ ՍՊԱՆՆԵՑ

●

Տիկին Լէյտնըր ժպտելով ըսաւ.

— Հնախոյզները կը հետաքրքրուին միայն իրենց ոտքերուն տակ եղած բաներով: Անոնց համար երկինքը գոյութիւն չունի:

Տիկին Մերքատօ աւելցուց .

— Օհ, տարօրինակ մարդիկ են: Շատ չանցած կը հասկնաք, Օր. Լիթըրէն: Թեթեւ դադար մը վերջ աւելցուց .

— Ամէնքս ալ շատ ուրախ ենք ձեր ներկայութենէն: Մեր բոլորին սիրելի Տիկին Լէյտնըրի վիճակը ինչ հոգեր կը պատճառէր մեզի :

— Ի՞նչ կ'ըսէք, բացականչեց Տիկին Լէյտնըր ոչ - քաջալերական շեշտով մը .

— Այո, այո, իրապէս հիւանդ էր, Օրիորդ եւ քանի մը անգամ մեզ վախցուց : Ամէնքն ալ կ'ըսէին .— «Օհ, ջիղերու խնդիր է»: Լաւ, կը պնդեմ որ ջիղերը շաբաշար կը տանջեն մարդը: Ջէ՞ որ մարմնին կեդրոնը կը կազմեն, օրիորդ :

— «Գնա բանդ, չողոքորթ », մտածեցի ինքնիրենս :

Տիկին Լէյտնըր չոր ձայնով մը վերսկսաւ.

— Ասկէ վերջ ինծի համար նեղուելու պատճառ չունիք: Օրիորդը պիտի խնամէ զիս :

— Կարելիս պիտի ընեմ, փութացի պատասխանել :

— Վստահ եմ որ շուտով պիտի հաստատենք բարերար արդիւնքը, ըսաւ Տիկին Մերքատօ: Բոլորս այն կարծիքը ունէինք թէ պէտք էր բժիշկի մը դիմէր կամ վերջապէս որեւէ բան ընէր: Իր ջղային դրութիւնը ծանօթ փորձի մը ենթարկուեցաւ : Այնպէս չէ՞, սիրելի Լուիզ :

— Այն աստիճան որ սկսայ ձեր ջիղերուն ալ դպիլ, ըսաւ Տիկին Լէյտնըր : Լաւ չըլլա՞ր որ, խօսինք աւելի շահեկան նիւթերու քան թէ իմ տառապանքիս մասին :

Այդ վայրկեանին հասկցայ թէ Տիկին Լէյտնըր կը պատկանէր այն դասակարգի կիներուն որոնք մէկ հատիկ են իրենց թշնամիներ ստեղծելու համար: Ձայնը պաղ գոռոզութիւն մը ունէր, — երբեք չեմ մեղադրեր — որ կարմրցուց Տիկին Մերքատոյի ընդհանրապէս տժգոյն այտերը : Քանի մը անհասկնալի բառեր մրմնջեց, բայց Տիկին Լէյտնըր ոտքի ելած էր արդէն իր ամուսնին քով երթալու համար պատշգամին միւս ծայրը: Կ'երեւի չէր լըսած կնոջը գալը, որովհետեւ երբ ձեռքը անոր ուսին դրաւ յանկարծ հարցական նայուածք մը ուղղեց անոր :

Տիկին Լէյտնըր գլխու շարժումով մը պատասխանեց եւ յետոյ թեւը մտնելով մինչեւ սանդուղը առաջնորդեց զայն եւ երկուքը միասին վար իջան :

— Իր կնոջը հանդէպ շատ հոգածու է, այնպէս չէ՞, նկատեց Տիկին Մերքատօ :

—Այո, պատասխանեցի, հաճելի է տեսնել ատիկա :

Եւ խուզարկու ակնարկ մը նետեց վրաս :

— Ձեր կարծիքով, ի՞նչ բանէ կը տառապի, օրիորդ, ըսաւ, ձայնը քիչ մը բարձրացնելով :

— Օհ, ծանր բան մը չունի, քիչ մը ջղային տկարութիւն թերեւս :

Իր հետախոյզ նայուածքը յառեց դէմքիս, ինչպէս քիչ առաջ, թէյի միջոցին:

— Մասնաւորապէս ջղային հիւանդնե՞րը կը խնամէք :

— Երբեք, ինչո՞ւ կ'ընէք այդ հարցումը :

— Գիտէ՞ք թէ այս կինը որ աստիճանի անբնական վիճակ մը ունի: Տոքթ. Լէյտնըր ձեզի չբացատրե՞ց :

Կ'ատեմ բամբասանքը հիւանդներուս մասին: Միւս կողմէ փորձառութեամբ գիտեմ թէ որքան դժուար է ճշմարտութիւնը իմանալ մտերիմներէ. ցորչափ հիւանդութեան ինչ ըլլալը չեն գիտեր, կը թաւթափին ապարդիւն: Անշուշտ երբ բժիշկ մը կը հետեւի հիւանդին, բոլորովին տարբեր կ'ըլլայ պարագան : Ան ձեզի կուտայ անհրաժեշտ ցուցմունքները : Բայց ոչ մէկ բժիշկ կը զբաղէր Տիկին Լէյտնըրով:

Տոքթ. Րէյլին իբրեւ բժիշկ քննած չէր զինքը եւ վստահ չէի թէ Տոքթ. Լէյտնըր կնոջը մասին իր բոլոր գիտցածը ըսած էր ինծի: Սովորաբար ամուսինը վերապահ կ'ըլլայ այս հարցերու մասին, եւ պէտք է գոհ ըլլալ ատոր համար: Բայց եթէ լրիւ տեղեկութիւն ունենայի, կրնայի գիտակցօրէն խնամել հիւանդս եւ ասիկա լաւագոյնը կ'ըլլար անոր առողջութեան համար: Տիկին Մերքատօ, այդ օձի լեզուն, խենդ կ'ըլլար խօսելու համար: Իսկ ես, թէ մարդկային տեսակէտով, թէ արհեստիս բերումով կը նախընտրէի լսել ինչ որ ունէր պատմելիք: Եթէ կ'ուզէք մեղադրեցէք զիս իբրեւ պարզ հետաքրքիր մը:

— Երեւոյթներէն դատելով, կ'ենթադրեմ թէ Տիկին Լէյտնըր այս վերջերս շատ բնական վիճակ մը չունէր:

Տիկին Մերքատօ անհաճոյ հեգնութիւն մը արձակեց.

— Բնական վիճա՞կ, օհ, ոչ, քիչ մնաց որ վախէն մեռցնէր մեզ: Գիշեր մը իբրեւ թէ մատներ կը տեսնէր որոնք իր պատուհանին կը զարնէին. յետոյ երեւակայեց առանց թեւի ձեռք մը... Եւ երբ դայ վըկայել թէ դեղին դէմք մը զարնուած էր իր պատուհանին ապակիին եւ թէ դէպի պատուհանը խոյանալով բան մը չէր տեսած, ըսէք, խնդրեմ, ձեր մազերը փուշ փուշ չե՞ն ըլլար:

(Շար.)

ՆՈՐ ԽԼՐՏՈՒՄՆԵՐ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Պոլսոյ վերջին Թղթաբերը ծանրակշիռ լուրեր կը հաղորդէ յետադիմական եւ համայնավարական խլրտումներու մասին, 168 կարմիրներու դատավարութեան առթիւ :

« Տինեա» Թերթը կը գրէ —

Այն խռովարար տարրերը, որոնք ցանց հիւսած են Թուրքիոյ ազգային միութիւնը քայքայելու եւ երկիրը ներսէն հարուածելու համար, Թափ տուած են իրենց խլրդային գործունէութեան : Գաղտնաբար երկիր կը մտնեն գրգռիչ քարոզութեան նմոյշներ, պրակներ եւ զանազան հրատարակութիւններ, որոնք կը ղրկուին արտասահմանի գործակալութեանց կողմէ :

Այս միջոցներով է որ կը ջանան ժողովուրդին մաքուր զգացումները չահագործել : Քանի օրերը կ'անցնին, նոր փաստեր երեւան կ'ելլեն խռովարարական ցանցին գործունէութեան շուրջ, որուն արմատը դուրսն է եւ կը ջանայ ճիւղաւորուիլ մեր երկրին մէջ : Անոնք կ'ուզեն օտարներու բաղձանքներուն գործիք ըլլալ, մեր արեւելեան նահանգներու ժողովուրդը Թունաւորել, Քիւրտիստանի գաղափարը տարածել, մեր հարաւ. եւ հարաւ. արեւելեան սահմաններուն մօտ մասնաճիւղեր բանալով, « Քրտական Միութիւն » անունին տակ : Անոնք կ'աշխատին երկրին մէջ ալ գաղտնի բջիջներ բանալ եւ իրենց գործունէութեան զարկ տալ մեր իսկ ծոցին մէջ, մեր ժողովուրդը մղել աւելի լայն շարժումներու :

Այս բոլորը կը քողարկուին յաճախ կրօնքի դիմակին տակ, եւ «Պիւյիւք Տօղու» եւ անոր նման «չէրխաթճի» եւ կրօնամոլ տարրեր յետադիմութիւն կը քարոզեն : Անոնց դիմակները վար ինկած են այլեւս եւ իրենց ինքնութիւնը երեւան ելած : Սամսոնի մէջ ձերբակալուած է Ապտիւր-րահիմ Զափսու, որ յետադիմական գրութիւններով հանրութեան միտքը կը պղտորէր : Մէկ կողմէ քրդական քարոզութիւն կ'ընէր, միւս կողմէ «Էհլի Սիւննէթ» պարբերականով իր սեւ գաղափարները կը տարածէր :

Պէտք է ըսել Թէ այս մարդոց ջանքերն ալ բոլորովին ապարդիւն չմնացին : Գտան միամիտներ որոնք հաւատացին իրենց խօսքերուն, իրենց տղաքը, հանեցին դպրոցներէն, եւ սկսան գաղտնաբար բացուած մէտրէսէները ղրկել, բողոքելով որ իրենց կիներն ու աղջիկները «չարշաֆ» հագնին : Միջոցը գտան եւ իրենց զաւակները արտասահման ղրկելով Ճամի Իւլ Էզհէր մէտրէսէն ղրկեցին, եւ այդ ուսանողները սկսան Թուրքիա ղրկել մոլեռանդական նամակներ, նկարներ, պրակներ, եւն. : Ճշդուած է որ կարգ մը ծանօթ ընտանիքներու տուներուն մէջ գաղտնի ժողովներ կը գումարուին «Իսլամ Եղբայրներու Միութեան» անդամներուն մասնակցութեամբ :

(Մնացեալը յաջորդով)

Մոսկուա կրնայ ընդունիլ Գերմանիոյ մասնակցութիւնը Արեւմուտքի պաշտպանութեան ցանցին մէջ, եթէ երաշխիքներ տրուին վերազինեալ Գերմանիայի մը նախայարձակման դէմ :

✕ Յուլիս 12էն ի վեր երրորդ անգամն է որ Ֆրանսա, Մ. Նահանգները եւ Անգլիա ծանուցագիր կ'ուղղեն Խ. Միութեան, առաջարկելով բանակցիլ Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ մասին : Երկրորդ ծանուցագիրը (Սեպտ. 2) կ'առաջարկէր չորս պետութեանց արտաքին նախարարները ժողովի հրաւիրել Հոկտեմբեր 15ին, Լուկանոյի մէջ :

Խ. Միութիւնը Սեպտեմբեր 28ի ծանուցագրով խուսափողական պատասխան մը կուտար : Կ'առաջարկէր Թէ Զորսերու եւ Թէ Հինգերու ժողով, անորոշ բացատրութիւններով : Այժմ արեւմտեան երեք պետութիւնները ուժգնօրէն կը պնդեն որ Խ. Միութիւնը ընդունի վերջին հրաւէրը, փոխանակ ծանուցագիրներ փոխանակելու : Իրենց նոր ծանուցագիրը յայտնապէս կը յիշեցնէ Թէ չափազանց ձգձգուեցան գերմանական եւ աւստրիական խնդիրները : Երբ այս խնդիրները կարգադրուին, ճամբան պիտի հարթուի Հինգերու ժողովին համար (մասնակցութեամբ Չինաստանի) :

ՄԻՍԻ ՆԵՂՈՒԹԻՒՆ պիտի չունենանք Փարիզի մէջ, հակառակ հողագործներու գործադուլին, կը գրեն տեղական Թերթերը, աւելցնելով Թէ Բշ. օր Վիլէթ հասած են 6000 եզ, 2000 հորթ, եւ 12000 ոչխար :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Հոկտեմբեր 31ին, շաբաթ, ժամը 20.30-ին, Գ. թաղապետարանին մէջ :

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 8ին, կիրակի կէսօրէ վերջ :

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

31 Հոկտ. շաբաթ գիշեր :
Կը նախագահէ ընկ. ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ
Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն :

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

7 Նոյեմբերին :

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Հոկտեմբեր 31ին շաբաթ գիշեր :

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նոյ. 8ին : ՍԱՔՌԷ ՔԷՕՐԻ մէջ, ժամը 15ին :
Նախագահութեամբ ընկեր Հ. ՍԷՐԷՆ-ԿԻՒԼԵԱՆԻ :
Կը խօսի ընկեր ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՀՈԿՏ. 31, ՇԱԲԱԹ ԳԻՇԵՐ

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ

Նախաձեռնութեամբ Նոր Սերունդի Անիէռ Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղին :

Կիրակի 25 Հոկտ. կէսօրէ վերջ ժամը 16 – 23, 148պիս, Ավընիւ տ'Արժանթէօյ, Անիէռ :

Ընկերական ջերմ մթնոլորտ, հաճելի ժամանց, պար եւ զանազան անակնկալներ : Ճոխ պիւֆէ, խիստ դիւրամատչելի

Սիրով կը հրաւիրուին Փարիզի եւ շրջանի բոլոր ընկերներն ու ընկերուհիները :

Մուտքը ազատ է :

Հաղորդակցութեան միջոցներ .— Հանրակառք Թիւ 140, Փորթ տը Քլիշէն, Թիւ 165 Փորթ Շամփէռէն : Իջնել Փլաս տէ Պուրկինեօն, Անիէռ :

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ ԴՊՐՈՑԻ

Փոն տը Շէրիւի եւ Շարվիէօյի դպրոցի դասաւանդութիւնները կը վերսկսին այս երկուշաբթի ժամը 18ին Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ մատրան մէջ : Իսկ Պելմոնի շրջանին մէջ՝ հինգշաբթի ժամը 18.30ին, Ց. Պիչաքճեանի բնակարանը ; Զրի են բոլոր դասերը :

ՇԱՏ ԿԱՐԵՒՈՐ

Փարիզի եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերակցութեան հովանաւորութեան տակ, Սեպտ. 24էն սկսեալ, բացուած են Հայ. եկեղեցւոյ կեդրոնի դպրոցի հինգշաբթի օրերու հայերէնի դասաւանդութիւնները՝ խոր-հրդարանին մէջ : Արդէն քառասունէ աւելի մանուկներ եւ պատանիներ կը հետեւին կանոնաւոր կերպով դասերուն եւ երգերուն : Դիւրութիւն տալու համար այն պատանիներուն՝ որ կ'աշխատին դուրսը եւ զրկուած են այս առիթէն, կազմակերպած ենք շաբաթ օրերը եւս հայերէնի դասեր իրիկուան ժամը 5էն մինչեւ 7 : Փարիզի եւ շրջանի բոլոր ծնողները կը հրաւիրուին արձանագրել եւ ղրկել իրենց զաւակները այս դասերուն :

Դասընթացքները կը կատարուին մասնաւոր ծրագրով եւ ուսուցչական տեւական կազմի մը կողմէ : — Կրթական յանձնախումբ :

ՄՕՏ ՕՐԷՆ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ

FRANCE — ASIE ի
Բացառիկ Թիւը նուիրուած
René Grousset ի
Ցօդուածներ ունին ականաւոր գրողներ եւ Պ. Ֆրետէրիք Ֆէյտի :
Adresse. 93, Rue D'Ormay
B. P. 79, Saïgon - VIET-NAM

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

« ԱՐԱՔՍ» ԹԻՒ 24 (15 Հոկտ.)

Փարիզի միակ մանկական - պատանեկան Թերթը, ազգային եւ միջազգային բովանդակութեամբ, ամբողջովին պատկերազարդ :

Կը պարունակէ նաեւ օգտակար գիտելիքներ եւ խաչ – բառ հանելուկ :

Տարեկան բաժնեգին հազար Ֆրանք, (արտասահման 1400 Ֆրանք) :

N.Hovhannessian,14,Rue du Soleil,Paris

SALLE GAVEAU
45, Rue la Boëtie

Երեքշաբթի 20 Հոկտ. ժամը ճիշդ 21ին :
Իր երրորդ նուագաշրջանի մեկնումէն առաջ Եւրոպա, Ափրիկէ, Միջին եւ Մերձաւոր Արեւելք :

ՄԻԱԿ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՌԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Յայտագիր՝ Պաք փարթիթա, Պեթօվէն սոնաթ, Պրամս վարիասիոն, Ռավէլ, Պէլա Պարթօք, Պէլիա, Շօփէն եւ Լիսթ :

Դաշնակ Կավօ :

Տոմսերը 300էն 1200 փրանք : Դիմել սրահը՝ Պալ 29-14 եւ Տիւրան, 4 Փլաս տը լա Մատըլէն :

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ս. Խ. ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

Այս կիրակի, ժամը 6էն մինչեւ կէս գիշեր Մօտէրն Փալաս Օթէլի շքեղ սրահներուն մէջ, 8պիս Փլաս տը լա Րէփիւպլիք Ճոխ պիւֆէ, նուագ, անակնկալներ :

Ապահովել սեղանները հեռաձայնելով՝ Օտէ. 02-12 Փրօ. 44–39 :

ՄԱՐՍԷՅԼ

SALONS ALHAMBRA

Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան պարահանդէսը Նոյեմբեր 21ին :
120 ՄԱՐԶԻԿՆԵՐՈՒ
ՀԱՍՈՅԹԻ ՄԻԱԿ ԱՂԲԻՒՐԸ

ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութիւնը բոլոր մարմիններուն կը տեղեկացնէ Թէ մօտերս լոյս պիտի տեսնէ 1954ի ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑԸ : Այժմէն դիմել ապսպրանքներու համար :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ԼՍԱՐԱՆԻՆ ՎԱՅՐԸ ԵՒ ՕՐԸ ՓՈԽՈՒԱԾ ԵՆ

Ֆրանսահայ Լսարանը կը վերաբացուի առաջիկայ ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻԷՆ (26 Հոկտ.) սկսեալ, Թրէվիզ փողոցի Ազգ. Տան Թատերասրահին մէջ : Իր հաւաքոյթները ասկէ ետքը տեղի պիտի ունենան ամէն երկուշաբթի երեկոյ :

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ
ԽՆՋՈՅՔ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Զարսանճագցիներու Հայր. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղին, 20 Դեկտ., կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր, Ցոյներու սրահը :

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Նոր Սերունդի դասաւանդութիւնները սկսան Չորեքշաբթի, 14 Հոկտ. :

Հայերէնի դասեր եւ երգչախումբի փորձեր՝ Չորեքշաբթի ժամը 20.30էն սկսեալ :

Պարի, թատերական եւ գեղարուեստական փորձերը՝ երկուշաբթի ժամը 20.30-էն սկսեալ :

Պարբերաբար պիտի կազմակերպուին նաեւ դասախօսութիւններ եւ վիճաբանական հաւաքոյթներ :

Հաւաքավայր .—
149bis, Ave. d'Argenteuil, Asnières.

ԿԸ ԳՆԵՄ

Փոքրաքանակ ամէն տեսակ ապրանքներ, Ֆէն տը սեռի, նորաձեւութենէ ինկած եւ նոյն իսկ պակասներով :

HAVAS, 672/590, 17, R. Vivienne,Paris

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Մովսէս Մուրատեան, Սուրիոյ Քեսապ քաղաքէն : Կը կարծուի Թէ Փարիզ կը գտնուի : Իրմէ լուր առնուած է մինչեւ 1936 : Տեղեկացնել Յովսէփ Մուրատեանի «Յառաջ»ի միջոցով :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ .— Գրիգոր, Հրանդ եւ Յակոբ Յակոբեան (Նէֆչէհիրցի), Փանոս Սատուքեան (Քեսապցի), Մարիամ Ժամկոչեան եւ աղջիկը Նարդուհի (Խարբերդցի), Պօղոս Թորոսեան (Սվազցի), Խաչիկ Սեդրակ (60 տարեկան, չաքարափաճառ), Սերոբ եւ Պետրոս Գույում-ճեան (բնիկ Կէրմիրցի), Վարդանոյշ Տէմիրճեան, դաղթած (Սվազի Հաֆիք գաղայէն) :

Կը խնդրուի հասցէները գիտցողներէն տեղեկացնել Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ դիւանատունը : (15 ռիւ Ժան Կուժօն) :

Օր. ՍՕՆԱ ՄԱՒԵԱՆ
Ընկ. ԲԱՐՍԵՂ ԽՐԻՄԵԱՆ
Նշանուած
Փարիզ Պրօն

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

■

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը 21.30ին, Ազգ. Տան մէջ (Ա. յարկ), 32 ռիւ տը Թրէվիզ : Կը խօսի Տոքթ. Լ. ՀԱՄԲԱՐՁ : Նիւթը՝ «Երաժշտաբուժութիւն : Այս առթիւ պիտի սկըսինք նաեւ հայկական երաժշտութեան դասը : — Հայերէնի դասերը ժամը 20էն 21.30 :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Ց. Դ. «Փոթորիկ» խումբի ժողովը այս երեքշաբթի ժամը 20.30-ին, Քաֆէ լը Ռէժան, մէթրօ Քատէ : Շատ կարեւոր օրակարգ : Անդամատետրերը միասին բերել :

ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ վարժարանի Տիկնանց Օժանդակ մարմնի տարեկան ընդհ. ժողովը՝ 28 Հոկտեմբեր, ժամը 16ին, վարժարանին մէջ :

ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ

ԵՒ ՀԱՃԵԼԻ ԱՆԱԿՆԿԱԼ ՄԸ

Ծնունդի եւ Նոր Տարուան առթիւ ձեռնարկեցինք օգտակէտ դեռակի մը ընդարձակ սրահներուն մէջ պատրաստելու մեծ խնամքով ԿԵՍԱՐԻՈՅ ԱՆՈՒԱՆԻ ԱՊՈՒԽՏԸ եւ ԵՐՇԻԿԸ, հինգ քիլօնոց տուփերու մէջ, Թարմ չէմէնով :

Գիտէք որ համով հոտով իսկական ապուխտ եւ երշիկ պատրաստելու համար մէկ ամիս պէտք է : Այս տարուան համար մեր պատրաստութիւնը սահմանափակ ըլլալով, մի միայն ՄԻՆՉԵՒ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1 ստացուած ապսպրանքներուն կրնանք ընթացք տալ :

Մեր այս նախաձեռնութիւնը հիմնաւորելու համար առաջին տարին գիները խիստ աժան պիտի ընենք, իբրեւ ռէքլամ, գրեթէ մեզի ապրանք եղած գիներով, որպէսզի ժողովուրդը կարենայ գնահատել տուփերով ներկայացուած մեր աննման ապուխտը :

Ահա մեր գիները եւ ծախելու պայմանները, —

ԵՐՇԻԿ 500 փրանք քիլօն :

Անուշի ճերմակ Թիթեղէ տուփերու մէջ ԱՊՈՒԽՏ Սելոֆան փայլուն Թուղթերու մէջ փաթթուած 500 Ֆրանք քիլօն :

Այս բացառիկ գիներէն օգտուելու համար, աճապարեցէք ապսպրել նուազագոյն հինգ քիլօ իւրաքանչիւրէն :

ԱՐԺԷՔԻՆ ԿԷՍԸ ԿԱՆԽԻԿ ՉՎՃԱՐՈՒԱԾ ԱՊՍՊՐԱՆՔՆԵՐԸ ՆԿԱՏԻ ՉԵՆ ԱՌՆՈՒԻՐ (ղրկել շէք – պանքերով կամ մանտա փոստով, իսկ մնացեալը ֆօնթը բամպուրսըման) :

Մինչեւ Դեկտ. 1 եղած ապսպրանք մը ամէնէն ուշը Դեկտ. 24ին կը հասնի ձեր ձեռքը :

ՃԱՄԲՈՒ ԾԱԽՔԸ ՄԵՐ ՎՐԱՅ, գրել յատակ եւ գլխագիր տառերով անուն եւ հասցէ :

Կաղանդի լաւագոյն նուէրը ձեր ազգականներուն եւ բարեկամներուն :

TANIELIAN, 38, Rue de Chalons
բակին մէջ, Մէթրօ Կառ տը Լիոն, Փարիզ : Կամ գրել՝

Le Château à Chamboury (S. et O.)

Փարիզի հասցէին կարելի է դիմել ամէն օր ժամը 9էն 19, միայն երշիկի համար մինչեւ Դեկտեմբեր 1 :

ԵԹԷ Կ'ՈՒԶԷՔ

Նպաստաւոր պայմաններով տուն, խանութ եւ որեւէ կալուած գնել կամ ծախել

Դիմեցէք՝

O. SIMONIAN, Cabinet Gros
18, Rue St. Ferréol, Marseille

ԼԻԼԱՅԻՆ

Միշտ լաւագոյն ճաշը կրնաք ընել հոն, իսկ շաբաթ եւ կիրակի օրերը ունկնդրել նաեւ արեւելեան նուագ :

Ձեր ճամբուն վրայ է

Լ Ի Լ Ա Ն

24, Rue Saint Lazare, Paris 9e
Métro Trinité, Notre Dame de Lorette

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris.

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. Վեցամս. 1300
Արտասահման՝ տարեկան 3000 ֆր.: ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
21
ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
MERCREDI
21 OCTOBRE
1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7198 Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 9ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2609

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԵՒ ՍԱԿԱՅՆ ԵՐԱԶ ԷՐ

Նոպելի մրցանակին բաշխման առթիւ ամէն տարի կը կրկնուի հետեւեալ պատմութիւնը.—

Շուէտացի մեծ գործարանատէրը, որ ահագին հարստութիւն դիզած էր ուժանակի շինութեամբ, կը կարծէր թէ այդ ահարկու պայթուցիկը պիտի նպաստէ պատերազմը դադրեցնելու:

Իր տրամաբանութեամբ, տինամիթը այնպիսի աւերներ պիտի գործէր որ, մարդիկ պիտի սարսափէին եւ այլեւս պիտի չհամարձակէին պատերազմ սարքել:

Այդ վստահութեամբ էր որ իր անսպառ հարստութիւնը կտակեց մարդկութեան: Հաստատեց մեծագումար մրցանակներ գրականութեան, գիտութեան եւ խաղաղութեան վաստակաւորներուն համար:

Շուէտի արքայական Ակադեմիան ամէն տարի կը բաժնէ այդ մրցանակները, (իւրաքանչիւրը 175.292 քուրոն կամ 33.840 տոլար, օրուան սակով՝ 12 միլիոն տոլար, ինչպէս ճշդեցին հաշուագէտներ):

Այս տարի գրական մրցանակը յատկացուած է Անգլիոյ պահպանողական վարչապետին, որ արդէն կը լողայ հարստութեան մէջ:

Շատեր հեգնեցին այս որոշումը, դիտել տալով թէ Չըրչիլ գեղարուեստական գրագէտ մը չէ, այլ յուշագիր–պատմագիր մը, որ գիրքեր կը յօրինէ քաղաքական անցքերէն, իր իսկ պետական մարդու կեանքէն:

Ակադեմիային այս եւ այն [illegible] անմիջապէս պատասխանեցին այս առարկութեան: Նոյնիսկ ընկերվարական մը գրական մրցանակին արժանի գտաւ ծերունի վարչապետը, իր քաղաքական գրականութեան համար:

Անցնելով բուն հարցին, իրականութիւնը հաստատեց թէ չարաչար կը սխալէր բարի Շուէտացին:

Ուժանակը ոչ միայն չնպաստեց պատերազմը խափանելու, այլ եւ լայն դաշտ մը բացաւ, հետազօտութիւնները շարունակելու եւ նոր, աւելի ահաւոր, պայթուցիկներ հնարելու համար:

Վերջին քառասուն տարիներու ընթացքին, մարդկութիւնը սոսանեցաւ երկու դարհուրելի աշխարհամարտներով, առանց հաշուելու Պալքանեան պատերազմը (1912 – 13), Իտալականը (1935) եւ ուրիշ արիւնահեղութիւններ:

Իւրաքանչիւր պատերազմ դարձաւ փորձադաշտ մը աւելի մահացու զէնքերու: Իւրաքանչիւրէն առաջ եւ մանաւանդ վերջը պետութիւնները հարիւրաւոր գիտնականներ վարձեցին, որպէսզի նոր գիւտեր յղանան, դրացին, մրցակիցը, հաւանական թշնամին ջախջախելու համար:

Եւ ահա մարդիկ առանց դողալու կը խօսին հիւլէական եւ ջրածին ռումբերու, մանրէական գիւտերու, մահուան ճառագայթներու եւ ուրիշ յայտնի կամ գաղտնի զէնքերու մասին:

Ոչ միայն կը խօսին, այլ եւ թափ կու տան իրենց երեւակայութեան, կարելի եղածին չափ վառ գոյներով նկարագրելու համար իւրաքանչիւրին աներեւակայելի սարսափները:

— Զգուշացէք, մենք այս եւ այն ունինք: = Մենք ալ ունինք: — Մենք այսքան ունինք: = Մենք ալ կրնանք պատրաստել...

Եւ դեռ կան մոլեռանդներ ալ որոնք պարբերաբար կը մղտան, ջղագրգռուելով համատարած անստուգութենէն.

— Ինչո՞ւ կը սպասենք... Անմիջապէս գործածենք, աւերենք, ոչնչացնենք, փոխանակ սպասելու որ թշնամին ալ պաշար ամբարէ կամ աւելի զօրաւոր գիւտեր յղանայ...

Եթէ Նոպէլ յանկարծ արթննար, պիտի փոշիացնէր իր մարմինը, իր իսկ հնարած ուժանակով... Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄՈՍԿՈՒԱ ՊԻՏԻ ԸՆԴՈՒՆԻ՞

ՅՈՒՍԱԽԱԲՈՒԹԻՒՆ ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՇՐՋԱՆԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Ինչպէս գրած էինք երէկ, Լոնտոնի [illegible] գումարէն վերջ Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Նահանգներու արտաքին նախարարները որոշեցին նոր հրաւէր մը ուղղել Խ. Միութեան, Չորսերու ժողով մը գումարելու համար Նոյ. 9ին, Լուկանոյի մէջ (Զուիցերիա): Օրակարգը՝ գերմանական եւ աւստրիական խնդիրներ:

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, արեւմտեան երեք երկիրներուն մէջ շատ հաւանական չեն գտներ որ Մոսկուա ընդունի այս նոր հրաւէրը: Գէթ այս տպաւորութիւնը կը գործեն Խ. Միութեան եւ արեւելեան Գերմանիոյ մէջ եղած հրատարակութիւնները:

Այս անգամ մեծ փափկանկատութեամբ խմբագրուած էր հրաւէրը: Եւ սակայն իրազեկներ կը կասկածին թէ Մոսկուա նորէն պիտի խուսափի առաջարկուած բանակցութիւններէն, հետեւեալ պատճառներով.—

1.— Մալենկով եւ Մոլոթով մեծ մտահոգութեան մատնուած են, տեսնելով արեւելեան Գերմանիոյ վարիչներուն տկարութիւնը Պերլինի Յունիս 17ի ըմբոստութեան առեն:

2. Տոքթ. Ատընաուըրի ընտրական ջախջախիչ յաղթանակը անգամ մը եւս հաստատեց թէ արեւմտեան Գերմանիան հաստատապէս յարած է արեւմտեան պետութեանց քաղաքականութեան:

3. Մոսկուա այժմ զբաղած է ներքին խնդիրներով, ինչպէս կառավարութեան վերակազմութիւն եւ նոր ուղեգիծ՝ թէ Խ. Միութեան եւ թէ արբանեակ երկիրներու մէջ:

4. Խ. Միութիւնը իր վերջին ծանուցագրով կը պահանջէր Հինգերու ժողով մը գումարել, քննելու համար այն բոլոր խնդիրները որ պատճառ եղած են յարաբերութեանց լարման:

Երեք պետութեանց նոր հրաւէրը հազիւ հրատարակուած, արեւելեան Գերմանիոյ տեղեկատու դիւանը դիտել տուաւ թէ ծանուցագիրը կ'անտեսէ Խ. Միութեան առաջարկները գերմանական հարցի մասին եւ կը գոհանայ ընդհանուր խօսքերով: «Արեւմտեան պետութիւնները նոյնիսկ չեն յիշեր խորհրդային առաջարկները, մեղմացնելու համար միջազգային յարաբերութիւնները, կրճատելով սպառազինութիւնները, արգիլելով օտար ռազմական խարիսխները, ապօրէն հռչակելով հիւլէական, ջրածին եւ ուրիշ քանդիչ զէնքերը. մինչդեռ Խ. Միութիւնը պնդած էր այս հարցերուն առնչութեան վրայ»:

Առաջին անգամ է որ արեւելեան Գերմանիոյ տեղեկատու դիւանը քանի մը ժամ չանցած կ'արտայայտուի արեւմտեան պետութեանց մէկ ծանուցագրին առթիւ: Նոյն երկրամասին կառավարական թերթն ալ կ'ամբաստանէ վարչապետ Ատընաուըրը եւ անոր եւելէն՝ Մ. Նահանգները, պնդելով թէ «կատակերգութիւն կը խաղան: Տոքթ. Ատընաուըր փութաջան աշխատանքներ կը կատարէ Նրբանցքներու մէջ, խորհրդաժողովին օրակարգը սահմանափակելու, զայն կանխաւ ձախողեցնելու համար»:

× Մոսկուայի դիւանագիտական շրջանակներուն մէջ կը կարծեն թէ Խ. Միութիւնը պիտի ձգձգէ իր պատասխանը: Երեք պետութեանց նոր ծանուցագրին յանձնումէն առաջ, խորհրդային մամուլը պարզած էր Մոսկուայի դիրքը: Պաշտօնական պատասխանը չսպասուիր երկու շաբաթէն առաջ, եւ բովանդակութիւնն ալ դրական չի համարուիր: Մոսկուայի մէջ դժգոհ են նաեւ անոր համար որ Երեք Մեծերուն պատասխանը բացորոշապէս չի խօսիր Խ. Միութեան տրուելիք երաշխիքներու մասին, այլ պարզապէս կ'ըսէ «Եւրոպայի ապահովութեան խնդիր»:

× Անգլիոյ աշխատաւորական կուսակցութիւնը համաձայն է Չըրչիլ–Մալենկով տեսակցութեան մը, ինչպէս կ'առաջարկէ ծերունի վարչապետը: Երեկ. ժողովը երէկ զբաղեցաւ արտաքին քաղաքականութեան խնդիրներով: Այս առթիւ անհամբեր կը սպասուէր Պ. Իտընի յայտարարութեան:

× Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Տըլըս, Ուաշինկթըն վերադառնալով լաւատես յայտարարութիւններ բրաւ Լոնտոնի խորհրդակցութեանց մասին, «որոնք պիտի նպաստեն աշխարհի խաղաղութեան եւ ապահովութեան»:

ՅՈՐԴԱՆԱՆ ԵՒ ԻՍՐԱՅԷԼ ԴԷՄ ԴԻՄԱՑ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՏԱԳՆԱՊԱԼԻ ԿԸ ՀԱՄԱՐՈՒԻ

Ամմանէն կը հեռագրեն թէ կացութիւնը տագնապալի է Յորդանանի եւ Իսրայէլի սահմանագլուխին վրայ: Իսրայէլացիները կը շարունակեն ամրութեանց շինութիւնը սահմանագիծէն երկու քիլոմեթր անդին, իսկ արաբական լեգէոնին զինուորները, որոնք Երուսաղէմի շրջանը հաստատուած էին Քուիպա գիւղին դէմ կատարուած յարձակումէն վերջ, կը շարունակեն շարժումներ կատարել սահմանագլուխին երկայնքը: Արաբական սպայակոյտին պետը, զօր. Կլապ (փաշա) կը կարծէ թէ պատերազմը անխուսափելի է, եթէ արաբական զօրքն ալ յարձակում կատարէ Իսրայէլի դէմ:

Յորդանանի Հիւսէյին թագաւորը, որ կը գտնուի Ժընեւի մէջ, Ամման վերադարձած պիտի ըլլար աջին օր, նկատի առնելով կացութեան ծանրութիւնը:

Դամասկոսէն կը հեռագրեն թէ Սուրիոյ կառավարութիւնը զգուշական միջոցներ ձեռք առած է Իսրայէլի սահմանագլուխին վրայ: Սուրիոյ բանակին հրամանատարին հրահանգուած է եւ մզել որեւէ յարձակում, առանց հրամանի սպասելու: Արաբական Դաշնակցութեան քաղաքական յանձնախումբը ժողովի հրաւիրուած է այսօր, չորեքշաբթի, Ամմանի մէջ, «գործնական միջոցներ ձեռք առնելու համար, նկատելով որ կացութիւնը այլեւս թոյլ չի տար ամենաթեթեւ վարանում»:

× Ազգաժողովին Ապահովութեան Խորհուրդը նիստ գումարեց Բչ. առտու, քննելու համար Յորդանանի եւ Իսրայէլի յարաբերութեանց յարաճուն լարումը, ինչպէս առաջարկած էին արեւմտեան երեք պետութիւնները: Լիբանանի պատուիրակը, Պ. Շարլ Մալիք, որուն կը ձայնակցէր Պ. Վիշինսկի, փորձեց օրակարգին վրայ աւելցնել հետեւեալ պարբերութիւնը, — «Վերջին բռնութիւնները՝ զոր Իսրայէլի զինեալ ուժերը գործեցին Յորդանանի դէմ»: Ամերիկեան պատուիրակը յանուն երեք պետութեանց դիտել տուաւ թէ խոհեմութիւն չէ մանրամասնութեանց մէջ խրիլ, առանց ստուգելու բոլոր իրողութիւնները: Ի վերջոյ որոշուեցաւ Նիւ Եորք հրաւիրել Պաղեստինի զինադադարի յանձնախումբին նախագահը, որպէսզի մանրամասն զեկուցումտայ:

× Մ. Նահանգները ազդարարած են Իսրայէլի թէ պիտի դադրեցնեն իրենց տնտեսական աջակցութիւնը, եթէ Իսրայէլ անմիջապէս չընդհատէ իր շինութիւնները՝ Յորդանան գետին ընթացքը փոխելու եւ ելեկտրական կայան մը հաստատելու համար: Մ. Նահանգները զինադադարի պայմանագրի խախտում կը նկատեն այս ձեռնարկը: Կ'ըսուի թէ ամերիկեան այս ազդարարութիւնը եղած է երկու շաբաթ առաջ, բայց Իսրայէլ աշխատանքները կը շարունակէ շոգեպինդ, կրկնապատկելով բանուորներուն թիւը: Անցեալ տարի Մ. Նահանգներուն դրամական օգնութիւնը հասած էր 65 միլիոն տոլարի:

Միւս կողմէ, Մ. Նահանգները եւ Անգլիա ուժգնօրէն պարսաւած են Իսրայէլը, Յորդանանի Քուիպա գիւղին դէմ կատարուած յարձակումին առթիւ: Երկուքն ալ պահանջած են պատժել պատասխանատուները եւ միջոցներ ձեռք առնել, որպէսզի այսպիսի դէպքեր չպատահին այսուհետեւ:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

★

ՓՈՐՁԵՑԷՔ ԵՒ ԿԸ ՎԱՐԺՈՒԻՔ

Բազմիցս գրած, բացատրած, թելադրած ենք, եւ նորէն կը յիշեցնենք.—

Նամակներ ուղղեցէք խմբագրութեան, տեսակէտներ, դիտողութիւններ, բաղձանքներ կամ թելադրութիւններ յայտնելով:

Բայց, շատ կարճ եւ ամփոփ: Մինչեւ անգամ 15-20 տող:

Այդքանով ալ կրնաք շատ մը բաներ ըսել: Պայմանաւ որ ըլլաք անկեղծ եւ պայծառ: Եւ ստորագրէք:

Խմբագրութիւնը կրնայ ի հարկին վերապահել անունը – մականունը, եթէ մտէն կը ճանչնայ:

Անգլեւամերիկեան լրագրութեան ամէնէն կենդանի մասը կը կազմէ այս նամակագրութիւնը — «Նամակներ խմբագրին»:

Բոլոր թերթերը, ծանրաբարոյ «Թայմըզ»էն մինչեւ բուն ժողովրդական թերթը ամէն օր մէկ – երկու սիւնակ տեղ կու տան այս կարգի գրութեանց, որոնք մեծ հետաքրքրութիւն կը շարժեն:

Այդ գլուխին տակ դէմ դիմաց, քով քովի կ'երեւան համեստ աշխատաւորներ եւ «շնորհքով մարդիկ»: Ինչպէս եւ նախարարներ, վարչապետներ, դուքսեր եւ կոմսեր: Հոգեւոր հովիւներ, եպիսկոպոս թէ վարդապետ: Եւ վերջապէս գիտուններ, գրագէտներ, արուեստագէտներ, ակադեմականներ կամ հանգստեան կոչուած երեւելիներ:

Անշուշտ ամէնքն ալ ուշադրութեամբ հետեւելով օրուան անցուդարձին: Սխալ մը մատնանշելով, երեւոյթ մը պարզելով, նորութիւն մը, մոռցուած պարագայ մը յայտնելով:

Բնականաբար գրուած նամակը մեծ մասով պիտի բխի թերթին բովանդակութենէն, անոր մէջ յուզուած հարցէ մը:

Հետեւելով այս օրինակին, ընթերցողը կը վարժուի *մտածելու, գաղափար մը բանաձեւելու, հանրային կարծիքը լուսաբանելու*:

Մէկ խօսքով, գիտակցօրէն մասնակցած կ'ըլլայ օրուան անցուդարձին:

Երբեմն կ'երեւան *Նամակներ Յառաջի*: Բայց կ'ուզէինք որ տեւական ըլլար այս շարքը, ոչ թէ պատահական:

Մեր առաջարկը կապ չունի «*Նամակ խմբագրութեան*» գլուխին հետ, որ բոլորովին տարբեր բան է:

Փորձեցէք եւ կը վարժուիք: ՎԱՀԷ

ԹՐԻԷՍԹԷԻ ՎԻՃԱԿՆ ԱԼ ԱՆՈՐՈՇ

Տեսակցութեան մը առթիւ, Մարեշալ Թիթօ յայտարարեց թէ քառանդամ ժողով մը գումարելու առաջարկը «վերջին փորձ մըն է իրենց կողմէ՝ խաղաղօրէն լուծելու համար Թրիէսթէի վէճը»:

Ազգաժողովին Եուկոսլաւ պատուիրակն ալ կ'ըսէ թէ իր երկիրը վճռապէս պիտի ընդդիմանայ որեւէ փորձի որ կը ձգտի Թրիէսթէն Իտալիոյ յանձնել: Իր կարծիքով, Եուկոսլաւիա պիտի չընկրկի, եթէ նոյնիսկ Ամերիկա դադրեցնէ իր նիւթական աջակցութիւնը: «Մարեշալ Թիթօ անամէջ սպառնալիք մը չըներ երբ կ'ըսէ

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

Գ Ո Ր Ծ
ՈՉ ԹԷ ՄԱՐԶԱՆՔ

Յուսահատեցան բոլոր անոնք՝ որ ամէն տարի, դպրոցական տարեշրջանի փակումէն անմիջապէս վերջ, ուսումնական, կրթական հարցերու շուրջ ծրագիրներու տարափ մը կը տեղային մեր մամուլի էջերէն: Մէկը միւսէն շլացուցիչ, մէկը միւսէն յուսատու:

Լաւագոյն ծրագիրը ներկայացնելու մրցումի մը տպաւորութիւնը կը կրէինք այն ատեն:

Մէկը կ'առաջարկէր նախակրթարաններու ցանցով մը օժտել ֆրանսահայ գաղութը եւ առհասարակ գաղութները: Ուրիշ մը կը թուէր երկրորդական, բարձրագոյն վարժարաններու առաւելութիւնները եւ աւելին ցանկացողներ ալ պակաս չէին:

Այդ յօդուածներուն ստորագրութիւններն ալ վստահութիւն կը ներշնչէին բոլորիս եւ անստոյգ վաղուան տագնապէն դողահար մեր հոգիները քիչ մը կը զովանային, գոնէ քանի մը ամսուան համար:

Տակաւին այն ատեն, երկու տարի առաջ, երբ վրայ կը հասնէր ամառնային արձակուրդներու շրջանը, ամէն մէկը առանց ծրագիր պատրաստելու, կը պատրաստէր պայուսակը եւ կը մեկնէր: Ու իրենց հետ՝ մէկ տարուան համար, արձակուրդի կը մեկնէր նաեւ դպրոցական հարցը:

Յօդուածագիրները՝ որոնք այնքան սիրտ ու միտք էին դրած, չարչրկելով իրենց գլուխը, յղանալու համար այդ գեղեցիկ ծրագիրները, ծովու աւազին վրայ երկնցած եւ կամ նոճիի մը բունին կռթնած իրաւամբ կը հարցնէին, թէ ինչո՞ւ ընթացք չտրուեցաւ իրենց առաջարկին:

Ո՞ւր գացին, ինչո՞ւ այլեւս չեն գրեր այս նիւթերով հետաքրքրուող մեր յօդուածագիրները:

Կ'երեւի ցոյց տրուած անտարբերութենէն զգուելով քաշուեցան իրենց պատեանին մէջ:

Եւ տարիները կ'անցնին եւ մինչ մէկ կողմէ անձնական ձեռնարկներու թիւը օրէ օր կ'աւելնայ, անդին, հաւաքական ազգային կրթական ձեռնարկներու համար, շլացուցիչ ծրագիրներ միայն կը դիզուին իրարու վրայ:

Ինչո՞ւ այս աններդաշնակ, տարրական տրամաբանութեան չդիմացող վիճակը: Պարզապէս անոր համար, որ աշխատող ձեռքերու սով կը տիրէ մեր մէջ: Ամէն յօդուածագիր, իր մտքի պտուղը հրապարակելով պարտականութիւնը լիովին կատարած կը նկատէ, գործադրութիւնը ըսպասելով ուրիշներէն:

Ուրիշ: Ո՞վ գիտէ, այդ ուրիշին հասցէն: Պետութիւն ունեցող բախտաւոր ազգերու մէջ, այո, կարելի է բաց նամակ գրել «առ որ անկ է» եւ առաջարկներ տանիլ նոյն հասցէին: Եթէ խելքի մօտիկ, հանրութեան օգտակար միտք մըն է, ձեռնոցը վերցնող հաստատութիւն մը կը գտնուի: Իսկ մեր մէ՞ջ ...

Այսպէս կ'անցնին օրերը եւ հետզհետէ կ'աւելնան փոխադարձ մեղադրանքները, մինչ հայրենասիրական ոգին օրէ օր կը հիւծի, կը նահանջէ:

Ո՞վ է պատասխանատուն:

Անպայման մտաւորականութիւնը շատ աւելի քան ժողովուրդը: Նորութիւն մը ըսած չեմ ըլլար եթէ ստորագծեմ որ՝ երբ անդին մեր ազգին մտաւորականները, մեր մշակոյթի մշակներն ու պահապանները լոյս քաղաքի լոյս սրահներուն մէջ նստած, լսարան ու դասախօսութիւն կը խաղան, գաւառի անկիւնները, «Այր»ը իրենց գլուխի սանտրի հետ շփոթող հայ կիներ ինչպէս կ'ըսեն իրենք — գիշերներ կը լուսցնեն քննելու համար թէ արդեօք այս տարի չե՞ն կրնար իրենց դպրոցը ընկերուհի Ք.ի պարտէզի հիւղակէն Թ.ի սրճարանին ետեւի խոնաւ սենեակը փոխադրել:

Այո, գիշերներ կը լուսցնեն այդ համեստ բայց պաշտելի կիները, որպէսզի ազգին զաւակները հայերէն սորվին: Բայց ի՞նչ պայմաններու մէջ, ի գին ինչքան դժուարութիւններու եւ ինչքան զոհողութեան: Տարիներ շարունակ սրահի, ուսուցչի, գրքի եւ նիւթական միջոցներու հոգերը կուգան մեր ընկերուհիներու, հայ տիկիններու սեղաններուն վրայ: Եւ սակայն արմատական լուծումը չէ գտնուած, ձեռք ձգուած արդիւնքը բաւարար չէ, իսկ ամէնէն կարեւորը՝ եղածներն ալ սկսած են տեղ տեղ քանդուիլ:

Ով խելքը թոցուցեր է որ երթայ կիրակնօրեայ կամ հինգշաբթի օրուան դասընթացքով զբաղի: Եւ մեր մտաւորականները կը շարունակեն երանելի անտարբերութեամբ դիտել իրենց լսարաններէն, թէ ինչպէս կը չորնայ արմատը՝ մեր մշակոյթին, մեր ոսկեղինիկին՝ որոնց անունով երդում կ'ընեն իրենք:

Անշուշտ մենք պէտք ունինք լսարանի ալ, երկրորդական վարժարանի ալ եւ նաեւ, արդիական ծրագրով եւ պատրաստուած ուսուցչական կազմով նախակրթարաններու: Ո՞վ է որ չոգեւորուիր այդպիսի հեռանկարով մը: Ո՞վ է, որ պիտի ժխտէր անոնց կարեւորութիւնը: Ամէն բան իր ժամանակն ունի: Թերեւս անոնց ալ ժամանակը գայ: Բայց մինչ այդ, եւ հաւանաբար այդ երանելի երազներու հարցական իրագործումէն վերջն ալ տակաւին, մենք պարտաւոր ենք ուժ տալ փոքր ճիգերով եւ հազար դժուարութիւններով մէջտեղ բերուած հայերէնի դասընթացքներուն:

Ո՞վ մեզ սորվեց որ հայերէնի ուսուցման ներկայ ձեւը ընդգրկենք, եւ հաստատենք կիրակնօրեայ թէ հինգշաբթօրեայ դասընթացքներ, որոնց դպրոց անունը կուտանք: Պատասխանը ամէնքս միաբերան կրնանք տալ — մեր պայմանները՝:

Այս ժողովուրդը երբ հողմահալած այս ափերուն վրայ հիւրընկալուեցաւ, երբ իր վաղը անստոյգ էր տակաւին, առանց վերէն հրահանգ, ուղղութիւն կամ նիւթական միջոցներ սպասելու, մղուած՝ միայն մեր ազգային դիմագիծը պահելու ինքնապաշտպանութեան բնազդէն, հիմը դրաւ հայերէնի ուսուցման ներկայ ձեւին: Կ'ըսենք, մեր պայմաններու պարտադրութեան տակ:

Փոխուա՞ծ են պայմանները: Ոչ,

Տուեալ պայմաններուն մէջ չօչափելի արդիւնքի մը հասա՞ծ ենք: Այո:

Այս ժողովուրդը սկսաւ գործ մը՝ որուն ձեռնհասութիւնը չունէր: Կամքի ուժով տուաւ ինչ որ կրնար: Աւելին սպասելու իրաւունք չունինք, բայց, ո՞վ պիտի շարունակէ սկսուած այս կենսական գործը, աւելի ամուր հիմերու վրայ դնելով զայն:

Զարժե՞ր որ մտաւորականները քանի մը ժամ ալ այս գործին յատկացնեն:

Ոչ թէ դժուարին պայմաններու տակ ձեռք ձգուած արդիւնքին առջեւ խունկ ծխելու, այլ անոր ուղղութիւն եւ մղում տալու համար, զայն նկատելով հիմը՝ մնացած բոլոր ծրագիրներու իրականացման:

Ինչո՞ւ այս հասցէին տուինք նախընտրութիւնը: Զէ՞ որ դպրոցական հարցին կապուած ուրիշ կազմակերպութիւններ ունինք արդէն: Այո, ունինք: Գիտենք նաեւ թէ ինչքան ռէքլամներ կ'ըլլան Բարեգործականի եւ ուրիշ կարգ մը կազմակերպութիւններու կրթական գործունէութեան շուրջ: Գիտենք միեւնոյն ատեն որ նիւթական միջոցները չէ որ կը պակսին, եթէ անոնք ուզեն հարցը արմատական ձեւով լուծել: Բայց թեւերը սօթթած վէրքը լուալու մասին խորհող չէք գտներ այդ բոլոր կազմակերպութիւններուն մէջ: Անոնք մէկ քիլօ նարինջով հիւանդատեսի կ'երթան իբրեւ մխիթարանք, մինչ անդին վէրքը կը լայննայ, կը տարածուի եւ կը սպառնայ մահացու դառնալ:

Այդպէ՞ս էին մեր վարդապետներն ու պատուելիները: Այդպէ՞ս էին մեր յեղափոխականներն ու մտաւորականները, Ազգանուէր Հայուհեացներն ու Միացեալ ընկերութիւնները:

Անոնք՝ ժողովուրդէն ծնած, ժողովուրդին կը խառնուէին, անոր համար կ'աշխատէին:

Այսօր աւելի քան երէկ անհրաժեշտ է ժողովուրդին ծոցին մէջ ապրիլ եւ անոր համար աշխատիլ: Ահա թէ ինչու համար դիմեցինք լսարանի շուրջ հաւաքուած մեր մտաւորականներուն՝ որոնք նոյնպէս կտրուած են ժողովուրդէն, բայց կրնան կապուիլ: Ինչպէ՞ս:

Ամբողջական եւ վերջնական ծրագիր մը ներկայացնելու յաւակնութիւնը չունիմ: Ամփոփ գծերով պիտի պարզեմ միտքս:

Ծաւալուն եւ ժողովրդական կազմակերպութիւն մըն է Կապոյտ Խաչը: Ան մասնաճիւղեր ունի բոլոր այն վայրերուն մէջ՝ ուր հայկական բազմութիւններ կան: Իր գործունէութեան մաս կը կազմէ կրթական հարցը: Բաւական դպրոցներ կը պահէ ան տարիներէ ի վեր եւ առանց արտաքին օժանդակութեան: Ունի աշխատող ձեռքեր:

Լսարաններու շուրջ հաւաքուած մտաւորականութիւնը, ուսումնասիրելէ վերջ գաղութին հնարաւորութիւնները, կը կազմէ ուսումնական կրթական վարիչ մարմին մը: Կապ կը ստեղծէ Կապոյտ Խաչի Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչին հետ եւ կը պատրաստէ աշխատանքի իր յատակագիծը՝ քննելէ վերջ եղած դպրոցներու կրթական մարմիններու դժուարութիւնները, եւ ցուցմունքները:

Նախապատրաստական այս աշխատանքներէն վերջ միայն կը ճշդուին այն հարցերը՝ որոնցմով պէտք է զբաղի այդ մարմինը: Ուսուցչի, դասագրքերու, ուսումնական միօրինակ ծրագրի, նիւթական միջոցներու ապահովութեան, նոր դպրոցներ բանալու նման հարցերը, իրենց ամբողջական իմաստով, ըմբռնելի կը դառնան՝ երբ մարդիկ անոնց իւրաքանչիւրին վրայ միտք կը յոգնեցնեն, կարծիքներ կը հաւաքեն, եւ լուծում կը փնտռեն:

Կը կարծենք թէ այդպիսի մարմնի մը ուղղամիտ գործունէութիւնը կրնայ հարթել շատ մը դժուարութիւններ եւ ճամբան բանալ գործակցութեան, գոնէ կրթական գետնի վրայ:

Վերջ տանք գրչի ու խօսքի մարզանքներուն: Այս ժողովուրդը իր կարողութեան սահմանին մէջ, գործով հաստատած է իր զգացումները և գործ կը սպասէ բոլորէս:

ՍԻՍԱԿ ՍԻՍԼԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք «ՅԱՌԱՋ»Ը

ԵՐԿՈՒ ՅԱՆԴՈՒԳՆ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐ

(Ուրֆայի հերոսամարտի 38րդ տարեդարձին առթիւ)

●

Ուրֆայի մէջ Հայերն ու Թուրքերը տարբեր թաղամասերու մէջ կը բնակէին. շուկան էր այն վայրը, ուր անոնք կը միախառնուէին ու իսկական դրացի կը դառնային: Այսուհանդերձ, հայկական թաղամասի ծայրամասերուն վրայ կային աղքատ դասակարգէն Թուրքեր կամ թըրքացած Քիւրտեր, որոնք միշտ շփման մէջ գտնուելով Հայերու հետ, հայախօս դարձած էին:

Ասոնցմէ մէկը, Աչճի Մէհմէտ անուն, լաւ հայախօս եւ կեղծաւոր տիպար մը, շատ կը մօտենայ Հայերուն Օսմ. Սահմանադրութեան հռչակումէն վերջ: Այդ օրերուն «եղբայրութիւնը» շատ թարմ էր: Աչճի Մէհմէտը կ'ուզէ օգտուիլ պատեհութենէն, ու առիթը չի փախցներ ներկայ ըլլալու Հայոց լսարաններուն, երիտասարդական ժողովներուն: Յանդգնութիւնը հոն կը հասցնէ որ, ամէն օր կ'այցելէ Դաշնակցութեան ակումբը, կը խօսակցի տղոց հետ, կը ծանօթանայ հոն այցելողներուն, շատ անգամ իբրեւ Հայ ներկայացնելով ինքզինքը ոմանց:

Մկրտիչ Եօթնեղբայրեան, ամէնէն եռանդունը այդ օրերու երիտասարդական շարժումին ղեկավարներէն, սկիզբէն կը նշմարէ Աչճի Մէհմէտի խեղկատակութիւնը եւ կը գտնէ անոր մէջ ճարպիկ Թուրք լրտեսը: Շատ պաղ վերաբերում կ'ունենայ անոր հետ, եւ լռելեայն տղաքը կը զգուշացնէ անոր հետ մտերմանալէ:

Բայց օրին մէկը, կը պատմէ Արշակ, Մկրտիչ փոխեց իր քաղաքականութիւնը եւ սկսաւ մօտենալ Մէհմէտին: Ժամանակ մը վերջ հակալքոլական Մկրտիչը տեսնուեցաւ որ կը մասնակցի օղիի սեղաններու. այդ Թուրքին հետ: Ամէնքը զարմացած եւ շուարած էին Մկրտիչի նոր ուղեգծէն:

Խօսքը կրկին Արշակինն է: Ան կը պատմէ թէ «օր մը իրենց տան դիմաց գտնըւող աղօրիքն էի (Պըտիք մէյտանի մատաղը): Աղօրիքին մութ անկիւնէն, մարդկային հեծծիւնի խուլ ձայն մը լսեցի: Երբ դէպի հոն ուղղուեցայ, յանկարծ դիմացս ելաւ Մկրտիչ, արիւնոտ դաշոյն մը ձեռքին մէջ, եւ այնպիսի խոժոռ դէմքով մը, որ սարսափած տեղս գամուեցայ»: Մկրտիչը կ'ըսէ իրեն. «Ազգական պատանի, գիտես թէ որքան կը սիրեմ քեզ, բայց եթէ տեսածդ մէկուն պատմես, այս դաշոյնը քու սրտիդ ալ պիտի մխեմ», ու կ'անհետանայ...

Մկրտիչ ինքնագլուխ ծրագրած եւ գործադրած էր հրէշ մատնիչին ահաբեկումը, առանց նոյնիսկ զնդակ մը արձակելու, վստահ իր պողպատէ դաշոյնին եւ աւելի քան պողպատ իր սրտին....

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ԵՂԵԳՆՈՒՀԻՆ

(ՀԷՔԵԱԹ)

★

Իրիկունը երբ կը մօտենայ պառաւին գալու ժամանակը, Եղեգնուհին կը քաշուի անկիւն մը եւ կը պահուի:

Երբ պառաւը ներս կը մտնէ ու կը տեսնէ պատահածը, կը մնայ զարմացած:

— Ո՞վ ըրած պիտի ըլլայ այս ամէնը, կ'ըսէ ան ինքնիրեն: Դուռը գոց էր, մարդ չէր կրնար ներս մտնել: Թերեւս մէկը պատուհանէն է մտեր: Բայց ով որ է, ինձ աջակցութիւն է ըրեր, երանի միշտ այսպէս ընէ:

Եղեգնուհին կը լսէ պառաւին խօսքերը եւ կամաց մը դուրս կ'ելլէ մութ անկիւնէն: Պառաւը կը հիանայ անոր վրայ: Աղջիկը կը փաթթուի պառաւին վիզը ու կ'ըսէ.

— Դուն ինծի մայր, ես քեզի՝ աղջիկ:

— Շատ ուրախ եմ, կ'ըսէ պառաւը, բայց դուն այնքան գեղեցիկ ես որ կարծես հեղեղէն չըլլաս, երեսէդ լոյս կը թափի: Քանի դուն այս տունն ես, ոչ ճրագի պէտք կ'ունենանք, ոչ ալ կրակի: Բայց դուն ո՞վ ես, ուրկէ՞ եկար:

— Իմ ով ըլլալս մի հարցներ, օր մը կ'իմանաս: Մարդու ալ մի ըսեր որ ինծի նման աղջիկ ունիս: Քեզմէ զատ, մարդ պիտի չտեսնէ իմ երեսս: Դուն կը շարունակես աշխատանքդ: Ես տունը կը մնամ: Ինծի համար ալ կար ու ձեռագործ կը բերես:

×

Եղեգնուհիի կար ու ձեռագործի համբաւը պալատ կը հասնի: Թագաժառանգը կը կանչէ պառաւը եւ կար ու ձեռագործի պատուէրներ կուտայ: Երբ գործը պատրաստ կ'ըլլայ, Թագաժառանգը կը մնայ զարմացած: Անոր այնպէս կ'երեւի որ շինուածներուն ձեռք ու ասեղ չէ դպած:

Երբ Թագաժառանգը կը հարցնէ թէ որուն ձեռքի գործն են այդ բոլորը, պառաւը չի կրնար ծածկել եւ կը պատմէ եղելութիւնը:

Թագաժառանգը կը փափաքի տեսնել աղջիկը: Պառաւը կ'ուզէ առնել Եղեգնուհիին հաճութիւնը: Աղջիկը կը համաձայնի, պայմանով, որ Թագաժառանգին ընկերանան Թագաւորը, Թագուհին եւ հարսնցուն: Պառաւին հրաւէրով բոլորը միասին հիւր կ'երթան անոր խրճիթը:

Եղեգնուհին արքայավայել ընդունելութիւն կ'ընէ հիւրերուն, որոնք կը հիանան անոր վրայ, ինչ գեղեցկութիւն, ինչ շարժ ու ձեւ, ինչ խօսքեր ու զրոյց: Անոր հասակը եղեգնի նման ճկուն էր եւ նուրբ: Երբ կը խօսէր, կարծես բերանէն մարգարիտ կը թափէր: Երբ կը ժպտէր, կարծես երեսին վարդ ու մանիշակ կը բացուէին:

Թագաւորը կը յիշէ որ իր տեսած աղջիկը ասոր կը նմանէր, բայց ձայն չի հաներ: Թագաժառանգն ալ կը զգայ որ այս պիտի ըլլայ իր հարսնցուն: Իսկ բուշա աղջիկը ամէնէն առաջ կը ճանչնայ ու կը սկսի աւելի ու աւելի սեւնալ: Կը սկսի սրտնեղիլ, կ'ուզէ որ մեկնին շուտով, բայց մարդ կարեւորութիւն չի տար անոր խօսքերուն:

Պառաւին ուրախութիւնը չափ ու սահմանը կ'անցնի: Ան կը յայտարարէ որ իր աղջիկը հեղեղէն չէ, այլ երկինքէն իջած հրեշտակ, որուն ձեռքէն ամէն ինչ կուգայ:

Թագաւորը կը դառնայ Եղեգնուհիին ու կ'ըսէ.

— Սիրուն աղջիկ, մենք քեզի հետ խօսելէն չենք կշտանար, քեզ հետ ապրողին համար տարին մէկ ժամուայ պէս կ'անցնի: Կը փափաքինք որ մեզի շուտով ըսես թէ ո՞վ ես դուն, ուրկէ՞ ես եկած, ո՞վ եւ ո՞ւր են հայր ու մայրդ:

— Իմ մասին ոչինչ կրնամ ըսել, կը պատասխանէ աղջիկը: Բայց եթէ կ'արտօնէք եւ ճանճրոյթ չեմ պատճառեր, կարճ հէքեաթ մը կը պատմեմ:

ՂԱԶԱՐՈՍ ԱՂԱՅԵԱՆ

Ծանօթ է որ ծխախոտի առուծախը մենաշնորհն է Թուրք կառավարութեան եւ հսկողութեան տակ է օտար ընկերութեան մը. բայց առով մէկտեղ, ծխախոտի գաղտնի շուկայ մը կար գաւառներու մէջ, որ վտանգաւոր ըլլալուն չափ ալ շահաբեր էր :

Ուրֆայի մէջ ալ կարգ մը Թուրք եւ Հայ բախտախնդիրներ կը զբաղէին այդ գաղտնի եւ դժուարին առեւտուրով :

Այդ մաքսանենգները վերջին աստիճան քաջ ու ճարպիկ կռուողներ պէտք է ըլլային, որ կրնային փախցնել ծխախոտի բեռները զինուած պետական պահակներու (խօլճի) հսկողութենէն, եւ տերեւները բարակ բարակ չերտելէ վերջ, սպառումի շուկան հանէին: Ամէն տարի շատ մը արիւնահեղ բախումներ կ'ունենային քաղաքին շուրջ, եւ վիրաւորներ կամ ըսպաննուածներ անպակաս էին պահակներու եւ մաքսանենգներու շարքերէն: Հայ նշանաւոր մաքսանենգներէն յիշատակելի են Խտրեան, Պաղ աղա Յակոբ եւ իրենց ընկերները, որոնք ունէին զինակից Թուրքեր ալ, եւ սարսափն էին կառավարութեան :

Երբ Զաղա Քիւրտերը, ծխախոտի հակերով բեռնաւորուած ջորիներով քաղաք մտնել կ'ուզեն, զանոնք կ'առաջնորդեն մաքսանենգները եւ կռուելով պահակներուն հետ, կը ճեղքեն անոնց շղթան եւ կ'անհետանան թաղերուն մէջ: Շատ անգամ հրացան արձակելու հարկ անգամ չըլլար, երբ մաքսանենգը Թուրքերէն իր անունը կը պոռայ պահակներուն եւ իր անուան սարսափով՝ կը ճեղքէ անոնց պաշարումը :

Թրքական թաղերու ծայրամասին վրայ կը գտնուի Գալապօյին ըսուած վայրը, ուրուն բնակիչները աւելի վայրենաբարոյ եւ աւելի անոպայ են: Այդ վայրին ազդեցիկ բնակիչներէն է Միւհթէսիպ Ալօն, նշանաւոր ծխախոտի մաքսանենգ մը, նաեւ նշանաւոր խման եւ հաշիշամոլ մը :

Օր մը Զաղաները բերած են ծխախոտի հակերը եւ իջեւանած Ալոյի ընդարձակ բակը եւ իրենց 18 հատ Մարթինի հրացանները սենեակի մէջ պահած, ցրուած են քաղաքին մէջ, զուարճանալու եւ առեւտուրի :

Ալօն կը կանչէ Հայ «տօղրամաճի» մը (ծխախոտի տերեւները բարակ չերտաւորող), որպէսզի ծխախոտը պատրաստէ հրապարակին համար: Հայը օր մը առաջ կ'երթայ Ալոյին տան առանձնացած բակը, եւ ըստ սովորութեան տերեւները կը թրջէ, որպէսզի յաջորդ օրը չերտէ զանոնք: Աշխատած ատեն կը տեսնէ 18 Մարթինները բաց դրան մը ետեւ շարուած:

Ալօն տունը չէ, «նամէհրամ» կինն ալ վերնայարկն է, առանձին զբաղած իր տան գործերով: Հայն ալ ինչպէս միշտ բակն է առանձին եւ կը տեսնէ փայլուն հրացանները: Յեղափոխական զարթումի շրջանն է, ինչպէ՞ս կարելի է այդ հրացաններէն հրաժարիլ... Լուսաւոր գաղափարը կը ծագի իր մտքին մէջ. իր ազգական Մկրտիչը կրնայ այդ գործը կարգադրել ... Անմիջապէս լուրկ մը կը հեռանայ բակէն եւ կ'երթայ մօտակայ Հարանի դուռը, ուր «խան»ի մը մէջ Եօթնեղբայրեանները պայտարութեան խանութ ունին: Կը պատմէ տեսածը երէց Եօթնեղբայրեան Գէորգին, մինչ Մկրտիչ պառկած կը քնանայ եղեր: Պայման կը դնէ որ եթէ յաջողի գործը, իբր նուէր կ'ուզէ բակը կապուած ձիու մտրուկը: Սուտ քուն Մկրտիչ ոտքի կ'ելլէ եւ լրատուն հետը առնելով կը հեռանայ: Ճամբան տեղեկութիւն կ'ուզէ տան շրջապատին, Ալոյին նկարագրին մասին եւն.: Լրատուն կը պատմէ բակին առանձնութիւնը, Ալոյին նշանաւոր խման եւ հաշիշամոլ ըլլալը, եւ ամէն օր կէսօրէն վերջ մինչեւ երեկոյ Այգլխայի լճակին եզերքի սրճատան մէջ բաղոսի խնկարկելը: Մկրտիչ ստուգելու համար լաւծները, եւ անձամբ տեսնելու համար Ալօն, լրատուին հետ կ'երթայ տուն, հրացանները կը տեսնէ, յետոյ կուգայ Այնգլխայի լճակին մէջ լողացողներուն խառնուելու, եւ ճանչնալու Ալոյին դէմքը, որ անգիտակ անցուդարձին կը ճնկէր անմահական օդին, ըստ իր ամենօրեայ սովորութեան..

Լողալէն վերջ Մկրտիչ գոհ իր քննութիւններու արդիւնքէն, կը հրամայէ լրատուին որ տուն երթայ քնանայ եւ յաջորդ օրը վերադառնայ Ալոյին տունը, մանրէ ծխախոտները առանց այլեւայլի :

Այդ գիշեր Մկրտիչ իր մարդոցմով կը կը փախցնէ եւ Թաքստոցի մէջ կը պահէ 18 հրացանները, մինչ Ալօն վերը կը քնանայ, գինովութեան առթած երանութեան մէջ :

Յաջորդ օրը Հայը իր գործին գլուխն է: Մեքենային սուր դանակները կ'ելլեն ու կ'իջնեն թրջած ծխախոտի տերեւներուն վրայ, զանոնք վերածելով բարակ բարակ թելերու: Կէս օրի ատենները, գործը դեռ չըրացած փոթորիկը կը փրթի... Քիւրտերը վերադարձած են եւ հրացանները չկան: Հայ «տօղրամաճի»ն կը հարցափորձեն. «Բակը ուեւէ մարդու մտնել տեսա՞ծ է», հրացանները ո՞ւր են: Հայ երիտասարդը պաղարիւնով կը պատասխանէ թէ որեւէ բանէ լուր չունի: Ալոյի բոլոր սպառնալիքները, հայհոյութիւնները անօգուտ են: Հայը բոլորովին անտեղեակ է: Ի՞նչ ընել, կարելի չէ կառավարութեան լուր տալ, Քիւրտերը իրաւունք չունին պետական հրացան կրելու ... Ալոյին մէկ ծեր ընկերը կ'ըսէ անոր թէ այդ խեղճ «կեավուր»ը չի կրնար 18 հրացան գողնալ, թերեւս այս եղածը «քեաֆիր» Քիւրտերուն մէկ խաղն է, որով կ'ուզեն հրացաններուն փոխարժէքը գանձել իրենցմէ ...

Խնդիրը կը մնայ անլուծելի :

Մկրտիչին պահեստը աւելցած էր 18 մարթինով եւ Արշակ ալ տիրացած իր մտրուկին...

Գ. Ա. ՈՒՌՀԱՅԵՑԻ

ՆԵՐՔԻՆ ԽԼՐՏՈՒՄՆԵՐԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

★

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները (11 Հոկտ.).

Յետադիմական, խռովարարական եւ համայնավարական ցանցին շուրջ քննութիւնները կը շարունակուին երկրին զանազան կեդրոններուն մէջ: Ցանցը կը փորձէր Թուրքիոյ ներքին միաբանութիւնը թունաւորել եւ քայքայել երկիրը: Այս գործը կը ղեկավարուէր արտասահմանէն, թէ յետադիմական, թէ համայնավարական կազմակերպութիւններու կողմէ, որոնք հազարումէկ միջոցներով Թուրք երիտասարդութիւնը եւ հանրային կարծիքը պղտորել կ'ուզէին :

Այս կազմակերպութեան միւս արմատն ալ երկրին մէջ էր, եւ կեդրոնացած էր մասնաւորաբար արեւելեան նահանգներուն մէջ, գաղտնի մասնաճիւղեր բանալով: Մարաշի մէջ կազմուած էին գաղտնի բջիջներ, չէյխերու եւ իմամներու կողմէ, որոնք փոքրիկ տղոց արաբերէն դաս կուտային, մոլեռանդական գաղափարներ ներարկելով անոնց մատղաշ մտքին : 7—11 տարու տղաք կը հաւաքուէին իմամներու կողմէ, որոնք Իսթանպուլի իրենց կեդրոնէն կը ստանային հարկ եղած հրահանգը: Իսթանպուլի ոստիկանութիւնը երկար ատենէ ի վեր վերահասու էր խնդրին, եւ լռելեայն կը հետեւէր մոլեռանդական ցանցին գործունէութեան : Ճշդուած է որ Մարաշի իմամներէն Իպրահիմ Կիւլ եւ Ֆայըր Ասլանթիւրք տղաքը կը կանչէին մզկիթներու սենեակները, եւ արաբերէն դասերէն զատ չէրիաթական քարոզութիւն ալ կ'ընէին: Այդ սենեակներուն մէջ հաստատուած էին գիշերային ուսումնարաններ, ուր աշակերտներու թիւը քանէն բարձրացած է 46ի: Գահիրէի եզհէր մէտրէսէէն եկած պարբերաթերթերը կը տրուէին այդ տղոց, եւ կարճ ժամանակի մէջ այդ տղաքը կը թունաւորուէին :

Ոստիկանութիւնը անակնկալ կերպով խուզարկած է Մարաշի մզկիթները, եւ յանցանքի վրայ ձերբակալած է երկու իմամները: Քննութեանց խորացումով ճշդուած է որ Մարաշի Իմամներու վարժարանէն ուսուցիչ մը, Մէհմէտ Սայկըլը, այս գործին ղեկավարներէն է, Իսթանպուլէն Մարաշ գացած է եւ իր տունը վերածած յետադիմական բոյնի մը, կապ հաստատած համբաւաւոր Սայիտի Նուրսիի հետ, տղոց զոց սորվեցուցած է անոր գրութիւնները: Իր տան մէջ գտնուած են յետադիմական բազմաթիւ հրատարակութիւններ : Երեք ամբաստանեալները, Իպրահիմ Կիւլ, Ֆայըր Ասլանթիւրք եւ Մէհմէտ Սայկըլը, ձերբակալուած են եւ իրենց դէմ օրինական հետապնդումի ձեռնարկուած: Իրենց բնակարաններուն մէջ գտնուած են Սաիտի Քիւրտիի գաղտնի շրջաբերականները, ուր կային արաբերէն պատուիրաններ, եւ Թուրք յեղաշրջումի ներկայացուցիչները կ'որակուէին «հաւատաքննութեան դիմակաւոր գործակալներ»:

Կրթական նախարարութիւնը այս երեւոյթը նկատի առնելով, որոշած է Դուրանի դասախօսութիւնները իր հակակշռին տակ առնել, եւ քննութիւն բացած է «Իլմ Եայմա» Միութեան դէմ, որ կապ ունի Իմամներու վարժարաններու ներքին գործերուն հետ :

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

Ի ՆՊԱՍՏ ԴՊՐՈՑԻՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հոկտ. 11ին տեղի ունեցաւ Մարթիկօ Ֆոնտանը Թաղամասերու դպրոցին ի նպաստ կազմակերպուած գինեձօնը, համեստ սրահին մէջ, ուր սեղաններուն շուրջ բոլորուած էին կրթասէր թաղեցիներ : Փոխան բացման խօսքի խնամակալութեան քարտուղարը, Պ. Կ. Յովհաննէսեան, կարդաց համառօտ տեղեկագիր մը, մէկ տարուան գործունէութեան մասին, որ իրապէս գոհացուցիչ էր: Խնամակալութեան ջանքերով եւ ծնողներու աջակցութեամբ, կարելի եղած է գոյացնել 150 հազար փրանքի գումար մը, որուն 125 հազարը դպրոցին վրայ ծախսուած ըլլալով, սնտուկը պատրաստ մնացած մօտ 30 հազար փրանք, 53-54 տարեշրջանին համար: Սրահին տրուած վարձքն ալ վճարուած է: Դպրոցը վերաբացուած է Սեպտ. 17ին, ուսուցչութեամբ Տիկին Ռ. Մելտոնեանի:

Այս առթիւ ներկաները հետեւեալ նուէրներն ըրին. —

Պ. Պ. Պետր. Մխճեան երեք հազար փր., Օննիկ Կիրիկեան երկու հազար, Պօղոս Տիրատուրեան 1700, Մկրտիչեան եղբայրք եւ Բարկէն Շաքարեան 1500ական, Նորայր Հացագործեան, Աբրահամ Լուսիկեան, Շմաւոն Քաջունեան, Բագրատ Շաքարեան, Գրիգոր Եղիայեան, Յակոբ Գըտըրեան եւ Գէորգ Սարգիսեան 1000ական, Կիրակոս Մինասեան, Գրիգոր Էլոյեան, Կիրակոս Թումայեան, եւ Համբարձում Պասմաճեան 500ական : Գումար 18.700 փրանք :

Նոյն միջոցին ծանուցուեցաւ թէ Պ. Զորպաճեանի մահուան առիթով փոխան ծաղկեպսակի դպրոցին կը նուիրեն, Պ.Պ. Յովհաննէս Հացագործեան, Յովհ. Զորպաճեան, եւ Սուրէն Մաղմանաճեան 1000ական փրանք: Բոլորին համար խնամակալութիւնը իր խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնէ հրապարակաւ :

Յետոյ սկսաւ գեղարուեստական բաժին մը որ մինչեւ ժամը 7 շարունակուեցաւ երգերով, խմբերգներով, արտասանութիւններով եւ հայկ. պարերով: Դպրոցի խումբ մը աշակերտուհիները անգամ մըն ալ ցոյց տուին իրենց ընդունակութիւնները:

Ներկաները բաժնուեցան լաւագոյն տըրամադրութեամբ :

ԹԱՂԵՑԻ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (14)

Ո՞Վ ՍՊԱՆՆԵՑ

Թերեւս մէկը այդպէս անհաճոյ կատակներ կ'ընէր իրեն, ըսի :

— Ոհ, ոչ: Այդ բոլորը իր երեւակայութեան արդիւնքն են: Երեք օր առաջ, ընթրիքի ատեն, ասկէ մէկ քիլոմեթր անդին գիւղին լակոտները կը խաղային հրթիռներ արձակելով: Տիկինը աթոռէն ցատկելով սկսաւ խենդի պէս պոռչտալ, սառեցնելով մեր արիւնը : Տոքթ. Լէյտնըր վազեց քովը եւ ծիծաղելի վարմունք մը ունեցաւ: Անդադար կը կրկնէր. — «Բան մը չէ, սիրելիս, բան մը չէ» :Ըստիս, Օրիորդ կարգ մը մարդիկ պարզապէս կը քաջալերեն կիները ջղագարութեան տագնապներու ատեն: Յանցաւոր են, վասնզի պէտք չէ քաջալերել զգայախաբութիւնները :

— Անշուշտ, եթէ իսկապէս զգայախաբութիւններ են:

— Ի՞նչ կ'ուզէք որ ըլլայ:

Զկրնալով պատասխան մը գտնել, լռեցի: Այս դէպքերը խռովեցին միտքս :Զանց կ'առնեմ Տիկին Լէյտնըրի պոռալ-կանչելը հրթիռներու ձայնը լսած ատեն. պատուհանին կռթնած դեղին դէմքին եւ ուրուական ձեռքին պատմութիւնը տարօրինակ երեւցան ինծի :Երկու խնդիր կար այստեղ, — կամ Տիկին Լէյտնըր այս բոլորը հնարած էր ինչպէս տղայ մը որ սուտեր կը քչէ հետաքրքրութիւն շարժելու համար, եւ կամ, ինչպէս մտածեր էի առաջին առթիւ, չարաչուք կատակ մըն է, ինչպէս կրնար հնարել երեւակայութենէ զուրկ զուարճաբան մը, երիտասարդ Քոլմէն: Ուրեմն որոշեցի մօտէն հսկել: Այս կարգի գլխային տագնապներ ի վերջոյ կրնան խելագարութեան առաջնորդել ջղային անձ մը:

— Ձինքը շատ վիպային չէ՞ք գտներ, Օրիորդ, հարցուց Տիկին Մերքատօ: Այսպիսի կին մը ենթակայ է ամէն տեսակարկածախնդրութեանց:

— Արդէն շատ արկածներ ունեցա՞ծ է:

— Իր առաջին ամուսինը սպաննուած է պատերազմին մէջ, երբ ինք հազիւ քսան տարեկան էր: Սրտառուչ սկզբնաւորութիւն մը չէ՞, Օրիորդ:

—Զգոյշ, սագը, կարապը իրար չխառնենք, պատասխանեցի, չոր շեշտով մը:

— Ոհ, Օրիորդ, ինչ տարօրինակ դիտողութիւն:

— Ամէն պարագայի մէջ, շատ ճիշդ: Որքան կիներ կը հառաչեն. «Ոհ, եթէ Պետրոսը, Պօղոսը կամ Յակոբը դոնէ վերադարձած ըլլային:»: Մինչդեռ ես կը մտածեմ թէ այդ երիտասարդները հիմա հասունտարիքի ամուսիններ պիտի ըլլային սովորական տիպարներ, կլորիկ փորով, մըմռացող բնաւորութեամբ:

Մութը կոխել սկսած էր, ուստի առաջարկեցի Տիկին Մերքատոյի վար իջնել: Համաձայնեցաւ եւ ուզեց զիս պտտցնել գիտական աշխատանոցը:

— Ամուսինս հոն կ'աշխատի այս պահուս, աւելցուց :

Զիս առաջնորդեց սենեակ մը որ լուսաւորուած էր, բայց մարդ չկար: Տիկին Մերքատօ ինծի ցոյց տուաւ գործիքներ, ուր պղինձէ զարդանկարներ քիմիական ձեւափոխման կ'ենթարկուէին, ինչպէս եւ մոմի խաւով մը ծածկուած ոսկորներ:

— Ո՞ր ծակը մտեր է Ժոզէֆ, բացագանչեց Տիկին Մերքատօ :

Ակնարկ մը նետեց ճարտարապետներու աշխատանոցէն ներս, ուր Քարէյ կը գծագրէր: Հազիւ աչքերը վեր առած էր երբ ներս մտանք, եւ աչքիս զարկաւ չափազանց յոգնութիւն մը իր դէմքին վրայ :

Միտքէս բան մը անցաւ, — «Այս մարդուն գործը վերջացած է, պիտի չկարենայ աւելի երկար շարունակել», եւ յիշեցի թէ ուրիշ մէկն ալ նոյն կարծիքն ունեցած էր այս մասին :

Երբ դուրս ելանք գլուխս դարձուցի վերջին անգամ մըն ալ դիտելու համար : Իր թուղթին վրայ ծռած, շրթունքները սեղմած, տարօրինակ կերպով կը յիշեցնէր «Մեռելի գլուխ մը», այնքան դուրս ցցուած էին դէմքին ոսկորները : Թերեւս պարզ երեւակայութիւն մըն էր իմ կողմէ, բայց այն տպաւորութիւնը կ'ընէր թէ երբեմնի ասպետ մըն է որ պատերազմի կ'երթայ ճակատամարտի դաշտին վրայ մեռնելու ստուգութեամբ :

Անգամ մըն ալ զգացի իր ձգողական ուժը, որ իրմէ կը բխէր անգիտակցաբար :

Պ. Մերքատօն գտանք հասարակաց սրահին մէջ: Գիտական նոր փորձ մը կը ներկայացնէր Տիկին Լէյտնըրի որ ուղիղ յենարանով աթոռի մը վրայ նստած ծաղիկներ կը բանէր մետաքսէ կտորի մը վրայ: Անգամ մըն ալ ապշեցայ տեսնելով իր դիւրաբեկ եւ եթերային երեւոյթը : Կը նմանէր դիւթական արարածի մը քան միսով ու ոսկորով էակի մը:

Տիկին Մերքատօ պոռաց սուր եւ կծու ձայնով մը.

— Հոս ե՞ս, Ժոզէֆ: Կը կարծէինք քեզ տարրալուծարանը գտնել:

Տեղէն ցատկեց, զարմացած եւ շուարած, կարծես թէ իր կնոջ մուտքը փարատած էր կախարդանքը :

— Ես... պէտք է որ ելլեմ երթամ հիմա, հասայ ... մէջտեղը... մէջտեղը...

Զկրցաւ լրացնել խօսքը եւ դէպի դուռը ուղղուեցաւ :

Տիկին Լէյտնըր ըսաւ իր քաղցր եւ նըւաղուն ձայնով .

— Ուրիշ անգամ մը կը պատմէք շարունակութիւնը, շատ շահեկան է :

Շար.

թէ Եուկոսլաւիա զօրք պիտի մտցնէ Թրիէսթէ, եթէ իտալական զինուորները փորձեն անգլեւամերիկեան զօրամասերուն տեղն անցնիլ»: Սակայն պատուիրակը չի կարծեր թէ Թրիէսթէի տագնապը կրնայ երրորդ աշխարհամարտի մը յանգիլ:

× Լոնտոնի «Թայմզ»ը կ'առաջարկէ Իտալացիներուն յանձնել Թրիէսթէի քաղաքական եւ վարչական իրաւասութիւնները, բայց հոն պահել իրենց զօրքը: «Այս կերպով մառեչալ Թիթօ որեւէ պատճառ չունենար կռուելու, կը զօրանայ Իտալիոյ դիրքը բանակցութեանց ատեն եւ թերեւս կարելի կ'ըլլայ ելք մը գտնել»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԱՐԻԶԻ ԱԶԳ. ԹԱՏՐՈՆՆԵՐՈՒ աշխատաւորներէն 2300 հոգի նամակներ ստացան, որոնցմով կ'ազդարարուի թէ պիտի ճամբուին, իբրեւ հետեւանք իրենց սարքած գործադուլին: Այս որոշման ենթակայ են դերասաններ, երաժիշտներ, ինչպէս եւ արհեստագիտական ճիւղին պաշտօնեաները: Նախարարական հրամանագիրը կ'ըսէ թէ արձակուած պաշտօնեաներու վերահաստատումը պիտի կատարուի նոր պայմանագրով մը, համաձայն ելմտացոյցին մէջ նախատեսուած վարկերուն:

ՊՏՈՒՂԻ ԵՒ ԲԱՆՋԱՐԵՂԷՆԻ նեղութիւն չկրեցին Փարիզի մէջ, հակառակ 35 նահանգներու կողմէ սարքուած պայքարին: Անոնք որոշեր էին ապրանք չղրկել երեքշաբթի եւ չորեքշաբթի (այսօր), բայց արդէն մեծ քանակութեամբ խնձոր, տանձ, սալոր եւ պանան կը գտնուէր Փարիզի սառնարաններուն մէջ: Միայն բանջարեղէնը առատ չէր: Հողագործները կը գանգատին թէ իրենց վճարուած գինը կ'իյնան 1950էն ի վեր, մինչդեռ պտուղի եւ բանջարեղէնի փոքրաքանակ վաճառման գիները կը բարձրանան եւ ամէն օր տարբերութիւնը կ'աւելնայ փոքրաքանակի եւ մեծաքանակի գիներուն միջեւ: Նոյն գանգատը ունին արջառաբոյծները, որոնք վերջերս դադրեցուցին արջառի առաքումը: Տեղական թերթերը դիտել կուտան թէ արջառը այնքան առատ է այս տարի որ, անցեալ շաբթու եւ այս շաբթու շատ աւելի մեծ քանակութեամբ ղրկուեցաւ Փարիզ, քան անցեալ տարուան նոյն ժամանակաշրջանին: Վերջին լուրերու համաձայն, բանջարեղէններու գիները մեծապէս բարձրացած են, առաքումը մէկ երրորդ համեմատութեամբ նուազած ըլլալով:

ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՆ չինութեանց փոխադարձ վարկի ընկերութեան նախագահը եւ ընդհ. քարտուղարը, այն ամբաստանութեամբ թէ խարդախութիւններ գործած են:

ԱՇԽԱՐՀԻ ԳԵՂՈՒՀԻ հռչակուեցաւ Լոնտոնի մէջ, միաձայնութեամբ, Ֆրանսուհի մը, Օր. Տընիզ Փեռիէ, երբ հայրը Հնդկաչին կը մեկնէր իբրեւ զինուոր: Տընիզ 18 տարեկան է եւ կ'ուզէ շարունակել դպրոցը, մօրը ղրկելով 500.000 ֆրանքի պարգեւը: Երկրորդ հանդիսացած էր Օր. Յունաստան, երրորդ՝ Օր. Եգիպտոս, որ բարկութենէն մարեցաւ: Իր կարծիքով «դատաւորները կոյր են, Օր. Ֆրանսան ամենեւին գեղեցիկ չէ: Պէտք է առտուն արթնցած ատեն տեսնել զայն»:

ՊԱԼՔԱՆԵԱՆ դաշինք մը կնքելու համար, Եուկոսլաւիոյ արտաքին նախարարին այցելեցին Պելկրատի յունական եւ թրքական դեսպանները: Կը յուսան ելք մը յանգիլ մինչեւ մէկ ամիս:

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԱՆԴԱՄԱԼՈՅԾՄԱՆ (փոլիօ) քսան դէպքեր պատահեցան կեդր. Ֆրանսայի մէջ, երկուքը մահացու: Ուրիշ դէպքեր ալ կը հաղորդուին:

ԱՐԱԲԻՈՅ քարիւղի ամերիկեան ընկերութեան 15.000 բանուորներէն 13.000ը գործադուլ հռչակած են կիրակի օրէն ի վեր: Կ'ըսուի թէ բռնութիւններ ալ գործուած են:— Սէուտի Արաբիոյ թագաւորը ծանրապէս հիւանդացած է: Երկու Ֆրանսացի մասնագէտներ գացած են օդանաւով:

ԹԵՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ Մոսատեղի դատը պիտի սկսի մինչեւ ամսու վերջ:

Պ. ՋԱՒԷՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ հազար ֆր. կը նուիրէ Կ. Խաչի Որբերու Օգն. մարմնին, փոխան ծաղկեփունջի, Օր. Ֆլորա Պալեանի նշանախօսութեան առթիւ:

Ստանալ «Յառաջ»էն:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Հոկտեմբեր 31ին, շաբաթ, ժամը 20.30ին, Գ. քաղաքապետարանին մէջ:
Կը խօսի ընկ. ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 8ին, կիրակի կէսօրէ վերջ:

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

31 Հոկտ. շաբաթ գիշեր:
Կը նախագահէ ընկ. ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ
Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

7 Նոյեմբերին:

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Հոկտեմբեր 31ին շաբաթ գիշեր:
Կը խօսի ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

ԿՐԸՆՈԲԼԻ ՄԷՋ

Նոյ. 8ին: ՍԱՔՌԷ ՔԷՕՐԻ մէջ, ժամը 15ին:
Նախագահութեամբ ընկեր Հ. ՍԷՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆԻ:
Կը խօսի ընկեր ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 15ին:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՀՈԿՏ. 31, ՇԱԲԱԹ ԳԻՇԵՐ

Կը նախագահէ ընկեր Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ
Կը խօսին ընկերներ ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ եւ ՏԻԳՐԱՆ ԹԱԴՈՍԵԱՆ:

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ

Նախաձեռնութեամբ Նոր Սերունդի Ս. Նիէօ Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղին:

Կիրակի 25 Հոկտ. կէսօրէ վերջ ժամը 16 – 23, 148պիս, Ավընիւ տ'Արժանթէօյ, Անիէռ:

Ընկերական ջերմ մթնոլորտ, հաճելի ժամանց, պար եւ զանազան անակնկալներ: Ձրի պիւֆէ, խիստ դիւրամատչելի

Սիրով կը հրաւիրուին Փարիզի եւ շրջանի բոլոր ընկերներն ու ընկերուհիները:

Մուտքը ազատ է:

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Հանրակառք թիւ 140, Փորթ տը Քլիշիէն, թիւ 165 Փորթ Շամփէռէէն: Իջնել Փլաս տէ Պուրկինեօն, Անիէռ:

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ ԴՊՐՈՑԻ

Փոն տը Շէրիւի եւ Շարվիէօյի դպրոցի դասաւանդութիւնները կը վերսկսին այս երկուշաբթի ժամը 18ին Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ մատրան մէջ: Իսկ Պելմոնի շրջանին մէջ՝ հինգշաբթի ժամը 18.30ին, Յ. Պիչաքճեանի բնակարանը: Ձրի են բոլոր դասերը:

ՇԱՏ ԿԱՐԵՒՈՐ

Փարիզի եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերակցութեան հովանաւորութեան տակ, Սեպտ. 24էն սկսեալ, բացուած են Հայ. եկեղեցւոյ կեդրոնի դպրոցի հինգշաբթի օրերու հայերէնի դասաւանդութիւնները՝ խորհրդարանին մէջ: Արդէն քառասունէ աւելի մանուկներ եւ պատանիներ կը հետեւին կանոնաւոր կերպով դասերուն եւ երգերուն: Դիւրութիւն տալու համար այն պատանիներուն՝ որ կ'աշխատին դուրսը եւ զրկուած են այս առիթէն, կազմակերպած ենք շաբաթ օրերը եւս հայերէնի դասեր իրիկուան ժամը 5էն մինչեւ 7: Փարիզի եւ շրջանի բոլոր ծնողները կը հրաւիրուին արձանագրել եւ ղրկել իրենց զաւակները այս դասերուն:

Դասընթացքները կը կատարուին մասնաւոր ծրագրով եւ ուսուցչական տեւական կազմի մը կողմէ: — Կրթական յանձնախումբ:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

«ԱՐԱՔՍ» Թիւ 24 (15 Հոկտ.)

Փարիզի միակ մանկական - պատանեկան թերթը, պչրային եւ միջազգային բովանդակութեամբ, ամբողջովին պատկերազարդ:

Կը պարունակէ նաեւ օգտակար զբօսանքներ եւ խաչ - բառ հանելուկ:

Տարեկան բաժնեգին հազար ֆրանք, (արտասահման 1400 ֆրանք):

N.Hovhannessian,14,Rue du Soleil,Paris

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ

ԿԵԴՐ. ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ 65ԱՄԵԱԿԸ

Այս շաբաթ գիշեր ժամը ճիշդ 9ին, Սալ տ'Իէնայի մէջ, 10 Ավընիւ տ'Իէնա: Կը տօնուի Պոլսոյ Ազգ. Վարժարանի հիմնարկութեան 65ամեակը:

Խօսք՝ Պ. Ա. ՉՕՊԱՆԵԱՆԻ վարչութեան կողմէ:

Արտասանութիւն՝ Կեդրոնականցի բանաստեղծներ Չօպանեանէ, Մեծարենցէ, Վահրամ Թաթուլէ եւ Ն. Սարաֆեանէ, Պ. Պ. Շահան Սարեանի, Նուրհան Մարգարեանի, Ա. Գմբէթեանի եւ Գ. Վահանի կողմէ:

Երգ Փարիզի օփերայէն երիտասարդ Պ. ՍԵՐԳՈՅԵԱՆԷ:

Նայիրի երգչախումբ՝ ղեկավարութեամբ Պ. Եամպէկեանի:

Թաւջութակ եւ դաշնակ հայկական նոր եղանակներով:

Մուտքը ազատ է:

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

THEATRE G. VERDI
56, Rue d'Alger, Marseille

Կիրակի 8 նոյեմբեր, ժամը 15ին

Նախաձեռնութեամբ ԱՐՄԵՆԻԱ երգչախումբի, եւ մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչի, Բարեգործականի Երիտ. Միութեան, Համազգային Մշ. Միութեան, Վասպուրականի Հայր. միութեան եւ Արենուշներու միութեան:

Հրաւիրուած է յայտնի երգչուհի՝

ԱՐՓԻՆԷ ԱՐՂՈՒԹԵԱՆ

Յայտագիր.— Ռաքմանինոֆ, Չայքովսքի, Պռամս, Ֆոռէ, Սէն Սանս, Կոմիտաս Ռ. Մելիքեան, Խաչատուրեան, Ալէմշահ, Վ. Սարգսեան:

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

Այս կիրակի, ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր Մօտէրն Փալաս Օթէլի շքեղ սրահներուն մէջ, 8պիս Փլաս տը լա Ռէփիւպլիք

Ձրի պիւֆէ, նուագ, անակնկալներ:

Մասնակցութեամբ Օր. ՄԱՐԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑԻ եւ Փարիզի Օփերայէն Օր. ՌԷԺԻՆԱ ՕՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ, ընկերակցութեամբ իր հօր՝ Պ. ԳԱՐԵԳԻՆԻ:

Ապահովել սեղանները հեռաձայնելով՝ Օտէ. 02-12 Փրօ. 44-39:

ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութիւնը բոլոր մարմիններուն կը տեղեկացնէ թէ մօտերս լոյս պիտի տեսնէ 1954ի ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑԸ: Այժմէն դիմել ապսպրանքներու համար:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ԼՍԱՐԱՆԻՆ ՎԱՅՐԸ ԵՒ ՕՐԸ ՓՈԽՈՒԱԾ ԵՆ

Ֆրանսահայ Լսարանը կը վերաբացուի առաջիկայ ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻԷՆ (26 Հոկտ.) սկսեալ, Թրէվիզ փողոցի Ազգ. Տան թատերասրահին մէջ: Իր հաւաքոյթները ասկէ ետքը տեղի պիտի ունենան ամէն երկուշաբթի երեկոյ:

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ
ԽՆՋՈՅՔ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Զարսանճագցիներու Հայր. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղին, 20 Դեկտ., կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր, Ցոյներու սրահը:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Մովսէս Մուրատեան, Սուրիոյ Քեսապ քաղաքէն: Կը կարծուի թէ Փարիզ կը գտնուի: Իրմէ լուր առնուած է մինչեւ 1936: Տեղեկացնել Յովսէփ Մուրատեանի «Յառաջ»ի միջոցով:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ.— Գրիգոր, Հրանդ եւ Յակոբ Յակոբեան (Նէֆշէհիրցի), Փանոս Սատուքեան (Քեսապցի), Մարիամ Ժամկոչեան եւ աղջիկը Նարդուհի (Խարբերդցի), Պօղոս Թորոսեան (Սվազցի), Խաչիկ Սեդրակ (60 տարեկան, չաքարաֆաճուռ), Սեդօր եւ Պետրոս Գույումճեան (ընիկ Կէրմիրցի), Վարդանոյշ Տէմիրճեան, գաղթած (Սվազի Հաֆիք գաւառէն):

Կը խնդրուի հասցէները դիւցազներէն տեղեկացնել Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ դիւանատունը: (15 ռիւ Ժան Կուժօն):

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

■

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը 21.30ին, Ազգ. Տան մէջ (Ա. յարկ), 32 ռիւ տը Թրէվիզ: Կը խօսի Տոքթ. Լ. ՀԱՄԲԱՐՁ: Նիւթը՝ «Երաժշտաբուժութիւն: Այս առթիւ պիտի սկըսինք նաեւ հայկական երաժշտութեան դասը: — Հայերէնի դասերը ժամը 20էն 21.30:

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 20.30ին: «Հ. Օհանջանեան» ակումբը: Կարեւոր օրակարգ:

ԱՂԲԻՒՐ ՍԵՐՈԲ ԵՕԹՆԵՂԲԱՅՐԵԱՆ խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ.— Կը խնդրուի Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան ուղղուած թղթակցութիւնները ղրկել հետեւեալ հասցէին՝ Օր. Մ. Մկրտիչեան,

146, Ave. Jean Jaurès, Epinay s/Seine

իսկ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ վերաբերեալ թղթակցութիւնները Պ. Գ. Փափազեան,

25,Rue Martial Boudet,Chaville(S & O)

ԵՂԱՆԱԿԻ ԱՌԱՋԻՆ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ
THEATRE d'IENA, 10, Ave d'Iéna
Երկուշաբթի 9 Նոյեմբեր ժամը 21ին

ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆ

Միջին Արեւելքէն վերադառնալով
կը ներկայացնէ իր

ԵՐԿՈՒ ՃԱՄԲԱՅ

Թատերգութիւնը (3 արար), մասնակցութեամբ՝ մուտքի կարգով Յ. ԼԱԹԻՖԵԱՆԻ, ՏԻԿԻՆ Յ. ԼԱԹԻՖԵԱՆԻ, Գ. ՏԷՐՎԻՇԵԱՆԻ, Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ, ՆՈՒՐՀԱՆ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆԻ եւ ՏԻԿԻՆ ԲԵՐԿՐՈՒՀԻ ԴԱՒԻԹԵԱՆԻ:

Բեմադրութիւն հետեւողութեամբ Պէյրութի ներկայացման ղեկավար Պ. ԱՇՈՏ ՄԱՏԱԹԵԱՆԻ:

Մուտքի տոմսերը 200 ֆրանքէն սկսեալ: Դիմել գրատուն Հ. Բալուեանի՝ 43 ռիւ Ռիշէ, Փարիզ (9): Հեռ. ՓՐՕ25-46

Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

Խումբ մը Սեբաստացիներ իրենց հայրենակից Արտաշէս Գմբէթեանի համար հաւաքած են 2600 ֆրանք:

Ստանալ Պ. Յ. Յակոբեանէ (Կառաժ Կամիս), Պանեէօ Քաշան:

Օր. Թերեզ Գասապեանի եւ պարագաները կը յայտնեն մահը իրենց հօր եւ ազգականին

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԳԱՍԱՊԵԱՆԻ

որ տեղի ունեցաւ շաբաթ 17 Հոկտ. Սէնթ Անթուան հիւանդանոցին մէջ:

Յուղարկաւորութիւնը տեղի կ'ունենայ այսօր չորեքշաբթի ժամը 8.30ին Փանթէնի գերեզմանատունը:

Մասնաւոր մահազդ դրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Տէր եւ Տիկին Տէր Պօղոսեան (Նիսէն) ցաւակցութիւն կը յայտնեն Տէր եւ Տիկին Բ. Աճէմեանի իրենց հօր ԱԲՐԱՀԱՄ ԱՃԷՄԵԱՆԻ մահուան առթիւ եւ այս առթիւ հազար ֆր. կը նուիրեն Հ. Մ. Մ.ին:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris.

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris-9e

Tél.: PRO. 86-60 — C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.

Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300

Արտասահման՝ տարեկան 3000 ֆր.: ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 22 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ • JEUDI 22 OCTOBRE 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7199 | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 9ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2610

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

Անցեալ շաբթու շնորհալից տեղեկութիւններ հաղորդուեցան Թուրքիոյ ներքին խլրտումներու մասին։

Ինչպէս կ՚երեւայ, նոյն թափով կը գործեն կարմիրն ու կանանչը, — համայնավարական բջիջներ եւ յետադիմական բոյներ։

Առաջին ճակատէն դատի քաշուած են 168 ամբաստանեալներ, որոնց մէջ կիներ ալ կան։

Ամբաստանագիրը մանաւորապէս կը յիշէր բժշկուհի մը, իբրեւ գործօն անդամ։ Մինչեւ անգամ կ՚ըսէր թէ բժշկուհին, Սեւիմ Թարի, մետաքսէ շրջազգեստ մը ունէր որուն վրայ գաղտնի նամակ մը գրուած էր։

Յետոյ, կը յայտնէր թէ սերտ կապ մը հաստատուած է Փարիզի Թուրք ձախակողմեան երիտասարդութեան եւ Թուրքիոյ բջիջներուն միջեւ։

Պոլսոյ վերջին թղթաբերը տակաւին չի ներկայացներ բոլոր մանրամասնութիւնները։ Թերեւս կառավարութիւնը ինքն ալ կարճ կապել կ՚ուզէ։

Ամէն պարագայի մէջ, ամբաստանեալներուն թիւն անգամ կը բացատրէ դէպքին ծանրութիւնը։

Տարիներէ ի վեր Թուրք մամուլը յայտնութիւններ եւ մատնութիւններ կը հրատարակէ բոլշեւիկեան բջիջներու գործունէութեան մասին։

Ամէն անգամ ալ, ամբաստանեալներուն մէջ կ՚երեւան ոչ միայն ուսանողներ եւ ուսուցչականներ, այլեւ պետական պաշտօնեաներ, բանուորներ եւ արհեստաւորներ։

Ուրեմն, այս անգամ աւելի ստուարաթիւ ներկայացուցիչներ կան իւրաքանչիւր դասակարգէ։

Բուն իրականութիւնը պիտի պարզուի հրապարակային դատավարութեան ատեն, եթէ թոյլ տան հրատարակել ամբողջ անցուդարձը։

Գալով յետադիմական շարժումներուն, հետզհետէ կը շեշտուի։

Թուրք մամուլը աւելի ազատ կը գրէ այդ մասին, թերեւս դիտակցօրէն չափազանցելով կամ հետեւելով վարչական հրահանգի մը։

«Յառաջ» Հոկտեմբեր 20ին եւ 21ին քաղած էր կարգ մը տեղեկութիւններ որոնք բաւական պերճախօս են։

Այդ լուրերուն համաձայն, «խռովարարները գաղտնի ցանց մը ստեղծած են, ազգային միութիւնը կազմալուծելու եւ երկիրը ներսէն հարուածելու համար»։

Ինչպէս միշտ, այս առթիւ ալ «կը շահագործեն ժողովուրդին կրօնական զգացումները»։ Գրգռիչ թերթեր կը հրատարակեն, դուրսէն բերուած թռուցիկներ կը ցրուեն եւ յետադիմական քարոզութիւններ կը կատարեն։

Յետոյ, արաբերէն տառերով դասեր կու տան նոր սերունդին։ Կը ստիպեն իրենց կիները որ «չարշաֆ» հագնին։ Եւ վերջապէս, իրենց ուզած եղանակով կ՚օգտագործեն Գուրանը։

Այս տեղեկութիւնները հաղորդած ատեն, Թուրք մամուլը մասնաւորապէս կը յիշէ «արեւելեան նահանգները», հարաւային եւ հարաւ-արեւելեան սահմանները, ուր ամէնէն աւելի աչքի կը զարնեն խլրտումները։

Այս անգամ «Քրտական Միութեան» մը մասին ալ կը խօսին։

— «Խռովարար տարրերը կ՚ուզեն գործիք դառնալ օտարներու քաղաքականութեան, թունաւորել մեր արեւելեան նահանգներու ժողովուրդը, Քիւրտիստանի գաղափարը տարածել, գաղտնի բջիջներ բանալ» եւն.։

Թերեւս կապ մը կայ այս մատնանշումներուն եւ բոլշեւիկեան գործունէութեան միջեւ։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԹՐԻԷՍԹԷԻ ՏԱԳՆԱՊԸ

ԴԻՒԱՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԻՐԱՐԱՆՑՈՒՄ ԵԼՔ ՄԸ ԳՏՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Թրիէսթէի խնդիրը կը պահէ իր ծանրակշիռ հանգամանքը, հակառակ կարգ մը նպաստաւոր պարագաներու։ Իտալիա եւ Եուկոսլաւիա կը շարունակեն զինուորական շարժումներ կատարել վիճելի շրջանին շուրջը։

Միեւնոյն ատեն արտակարգ իրարանցում կը տիրէ դիւանագիտական շրջանակներու մէջ. Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Տըլըս առջի օր լրագրական ասուլիսի մը մէջ յայտարարեց թէ իր կարծիքով Հինգերու ժողով մը կրնայ օգտակար ըլլալ, վէճը լուծելու համար։ Մ. Նահանգները արդէն իսկ սկսած են բանակցիլ Իտալիոյ եւ Եուկոսլաւիոյ հետ, որոշելու համար թէ ի՛նչ պայմաններով կրնան մասնակցիլ Երեքներու ժողովի մը (Մ. Նահանգներ, Ֆրանսա եւ Անգլիա)։ Պ. Տըլըս այս առթիւ հաւկցուց թէ իր կառավարութիւնը համաձայն չէ որեւէ փոփոխութիւն կատարելու անգլեւամերիկեան որոշման մէջ (Իտալիոյ յանձնել Թրիէսթէի Ա. շրջանը)։ Բայց մերժեց պատասխանել, երբ թղթակից մը հարցուց թէ անգլիական եւ ամերիկեան զինուորները պիտի պաշտպանե՞ն իտալ. զօրքը, երբ ան Թրիէսթէ մտնէ եւ Եուկոսլաւներու յարձակման ենթարկուի։ Տակաւին որոշուած չէ թէ երբ ետ պիտի կանչեն 7000 անգլիացի եւ ամերիկացի զինուորները։ Նախարարին կարծիքով, Միջերկրականի ապահովութեան հիմնական խնդիրը Թրիէսթէն չէ, այլ ռազմագիտական հաստատուն ծրագիր մը՝ հարաւային Եւրոպայի պաշտպանութեան համար։ Այս ծրագիրը կը նախատեսէ ոչ միայն Եուկոսլաւիոյ եւ Իտալիոյ, այլ եւ Թուրքիոյ եւ Յունաստանի մասնակցութիւնը։ Անհրաժեշտ է միջոցներ ձեռք առնել որպէսզի Թրիէսթէն կռուախնձոր չդառնայ Իտալիոյ եւ Եուկոսլաւիոյ միջեւ»։

ԱՆԳԼԻՈՅ ԵՐԵՍՓ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

Երեքշաբթի օր յուզումնալից վիճաբանութիւն մը տեղի ունեցաւ Անգլիոյ երեսփոխանական ժողովին մէջ, արտաքին քաղաքականութեան եւ մասնաւորապէս Թրիէսթէի մասին։ Նախկին վարչապետը, Էթլի (աշխատաւորական) ուժգնօրէն քննադատեց Թրիէսթէի մասին տրուած որոշումը եւ պահանջեց հրապարակային վիճաբանութիւն մը կատարել։ Գանգատեցաւ թէ նախապէս լուր տրուած չէր Եուկոսլաւիոյ։ Արտաքին նախարարը, Իտըն, պատասխանեց թէ Իտալիոյ եւս լուր տուած չէին։ Հռոմը եւ Պելկրատը կատարուած իրողութեան առջեւ դնելով, Անգլիա եւ Մ. Նահանգները ուզած էին դիւրացնել վէճին լուծումը, պարպել «պալար»ը որ վտանգաւոր հանգամանք մը ստացած էր, իբրեւ հետեւանք անցեալ Օգոստոսին եղած շնորհալից յայտարարութեանց։

Ընդդիմադիրները գոհ չմնացին տրուած լուսաբանութիւններէն եւ կը սպասեն ընդհ. վիճաբանութեան։ Պ. Իտըն ուրիշ խնդիրներու մասին ալ խօսելով, ըսաւ թէ կը յուսայ մօտերս գոհացուցիչ տեղեկութիւններ հաղորդել անգլեւեգիպտական բանակցութեանց մասին։ Գալով Իրանի, «այդ երկրին կառավարութիւնը գիտէ որ մենք պատրաստ ենք վերահաստատելու դիւանագիտական յարաբերութիւնները։ Եթէ այդ վերահաստատումը կատարուի, այն ատեն աւելի դիւրին պիտի ըլլայ միասին քննել իրանեան քարիւղի բարդ խնդիրը։ Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը սերտօրէն կը գործակցի մեզի այս հարցին մէջ»։ Թրիէսթէի խնդիրն է որ մտահոգութիւն կը պատճառէ։

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ՏԱԳՆԱՊԸ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

Ազգ. ժողովը Գչ. օրուան նիստին մէջ գրեթէ միաձայնութեամբ որոշեց լայն վիճաբանութիւն մը կատարել Հնդկաչինի մասին, վաղը, ուրբաթ, իբրեւ հետեւանք վերջին դէպքերու։

Ժողովը բացուած ատեն, վարչապետը տեղեկութիւններ հաղորդեց քաղաքական եւ զինուորական կացութեան մասին։ «Զօր. Նաւառ, որ կառավարութեան կատարեալ վստահութիւնը կը վայելէ, արդէն կարգ մը յաջողութիւններ ձեռք բերած է։ Ան աւելցուց բանակին թիւը, որ 200.000ի պիտի հասնի մինչեւ տարեվերջ, իսկ 250.000ի՝ մէկ տարիէն։ Նիւթական դժուարութիւններ ծագեցան, բայց կրցանք հարթել, շնորհիւ մեր ամերիկացի բարեկամներուն կողմէ տրամադրուած 385 միլիոն տոլարի օգնութեան։ Հնդկաչինի երեք պետութիւնները հրաւիրեցինք պատուիրակութիւն մը ղրկել Փարիզ, լրացնելու համար անկախութիւնը։ Լաոսի մէջ կատարուած բանակցութիւնները նպաստաւոր ընթացք ունին, Քամպոճի բանակցութիւնները ելքի մը յանգած են։ Գալով Վիէթ Նամի, Պաօ Տայ կայսրը համագումար մը սարքեց Սայկոնի մէջ, խնդիրը քննելու համար»։

Երբ վարչապետը կը յիշէր կայսեր հաւատարմութեան հաւաստիքները, տրտունջներ բարձրացան, որոնք երեք անգամ կրկնուեցան։ Ընդհ. վիճաբանութեան մը համաձայն ըլլալով հանդերձ, Պ. Լանիէլ կ՚ուզէր յետաձգել թուականը։ Երեսփոխան մը խօսք առնելով, քննադատեց կառավարութեան քաղաքականութիւնը եւ հարցուց, — Պատերազմըշարունակե՞լ կ՚ուզէք թէ բանակցիլ։ Կառավարութեան յայտարարութիւնները կրնան կուրցնել միայն անոնք որ կ՚ուզեն փակել իրենց աչքերը»։ Իբրեւ եզրակացութիւն, երեսփոխանը բանաձեւ մը առաջարկեց յանուն 50 ընկերներու, պահանջելով անմիջական վիճաբանութիւն։ Վարչապետը տեղի տուաւ, եւ ժողովը որոշեց վիճաբանութիւնը կատարել ուրբաթ օր։

ՅՈՐԴԱՆԱՆ ԵՒ ԻՍՐԱՅԷԼ

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը պաշտօնապէս հաստատեց թէ որոշած են դադրեցնել վաթսուն միլիոն տոլարի նպաստը, նկատելով որ Իսրայէլի կառավարութիւնը կ՚անտեսէ Ազգաժողովին որոշումները։ Նախագահ Այզընհաուըր որոշած է յետաձգել որեւէ օգնութիւն, մինչեւ որ Իսրայէլ չյարգէ Ազգաժողովին որոշումը — դադրեցնել Յորդանանի վրայ ծրագրուած ելեկտրական կայանին շինութիւնը։

Մ. Նահանգները կը շարունակեն փոքր վարկեր տրամադրել Իսրայէլի, բայց ոչինչ վճարուած է Մ. Արեւելքի համար սահմանուած մեծագումար վարկերէն։ Խորհրդարանը մօտ հարիւր միլիոն տոլար քուէարկած է, որուն վաթսուն միլիոնը Իսրայէլի պիտի յատկացուէր։ Արաբական երկիրներուն յատուկ վարկերը պիտի վճարուին։

× Վերջին լուրերու համաձայն, յուզումը կը շարունակուի Յորդանանի եւ Իսրայէլի մէջ։ Արաբական թերթերը կը շարունակեն ազդարարութիւններ ուղղել, ըսելով թէ «արիւն պիտի թափի Թէլ Ավիվի մէջ»։ Ապահովութեան Խորհուրդը որոշեց հիմնովին քննել վերջին դէպքերը, նկատի առնելով Արաբներու ջղագրգռութիւնը։ Իսրայէլի ֆրանսական դեսպանն ալ ծանուցագիր մը յանձնելով, ցաւ յայտնեց վերջին դէպքերուն առթիւ։

Դամասկոսի թերթերը այս առթիւ ալ դիտել կու տան թէ Իսրայէլի ներգաղթի քաղաքականութիւնը ապագային շատ աւելի ծանր վտանգ մը պիտի կազմէ արաբական պետութեանց ապահովութեան համար, վասն զի Իսրայէլ հողային նորէն պահանջներ պիտի դնէ։

× Վերջին լուրերու համաձայն, սահմանամերձ շրջանի Արաբները զէնք եւ ռազմանիւթ կը պահանջեն, ինքնապաշտպանութեան համար։ Դրացի հրեայ գիւղացիներն ալ զինուած են։ — Լոնտոնի եւ Ուաշինկթընի մէջ մտահոգութեամբ կը հետեւին դէպքերու ընթացքին։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

★

ԱՆԳԱՄ ՄԸ ԵՒՍ

Ուրեմն, կը սպասենք որ մեր ընթերցողները նամակներ ուղղեն խմբագրութեան, թեր ու դէմ տեսակէտներ յայտնելով կամ առաջարկներ բանաձեւելով, իբրեւ «ժողովուրդի ձայն»։

Մէկ պայմանով, — Չըհեղեղէն չսկսիլ։ Գրել կարճ, յստակ եւ բովանդակալից։ Ձեռագիրն ալ մաքուր եւ մելանով։

Այս առթիւ, կ՚ուզէի անգամ մը եւս յիշեցնել կարգ մը գիտելիքներ, մասնաւորապէս մեր թղթակիցներուն եւ հանդիսութեանց կազմակերպիչներուն, —

Որ եւ է ձեռնարկի նկարագրութիւն շատ բան կը կորսնցնէ իր արժէքէն, եթէ ժամանակին չհասնի։

Ուրիշ ատեն ալ յիշեցուցած եմ, — Հանդէսներու կազմակերպիչները երբ նախագահ, բանախօս, երգիչ-երգչուհի եւ արտասանող կը գտնեն, մոռնալու չեն թղթակից մըն ալ ճարել, որպէսզի հետեւի եւ գրէ։

Ներելի չէ որ Փարիզի կամ Ֆրանսայի որեւէ հայաշատ քաղաքի մէջ կատարուած հանրօգուտ ձեռնարկի մը նկարագրութիւնը լոյս տեսնէ 10–15 օր ետքը։

«Կամքէ անկախ պատճառները» շատ քիչ անգամ կ՚արդարացնեն յապաղումը։

Յաճախ թղթակցութիւն մը աւելի շուտ կը հասնի Հարաւ. Ամերիկայէն, Իրանէն կամ Իրաքէն, քան Մարսէյլէն եւ Լիոնէն։

«Յառաջ»ի տպագրութիւնը այնպէս մը դասաւորուած է որ մինչեւ չորեքշաբթի հասած թղթակցութիւն մը կրնայ հրատարակուիլ շաբաթ օր, փոխանակ յաջորդ շաբթուան յետաձգուելու։

Խմբագրական գաղտնիք մը եւս, —

Այն ձեռագիրները որ մաքուր են եւ խնամքով շարադրուած, անմիջապէս նկատի կ՚առնուին եւ տողաշարին կը յանձնուին։

Իսկ անոնք որ դժուար կը կարդացուին, իբրեւ ձեռագիր եւ իբրեւ շարադրութիւն, մէկդի կը դրուին, սպասելով որ խմբագիրը տրամադրութիւն ունենայ... հանելուկ լուծելու եւ կամ օրինակել տալու։

ՎԱՀԷ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք հաւատարիմ բաժանորդէ մը (գաւառէն) 500 ֆրանք, իր այցելութեան առթիւ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետը, Տոքթ. Ատընաուըր, վերջնապէս կազմեց իր կառավարութիւնը։ Այս առթիւ երկար յայտարարութիւն մը կարդաց Երեսփ. ժողովին մէջ, ներքին եւ արտաքին քաղաքականութեան մասին։ Սահմաններու մասին խօսած ատեն, ազդարարեց թէ Գերմանիա երբեք պիտի չճանչնայ Օտէր-Նայսէ սահմանագլուխը։ Այս յայտարարութիւնը ծափահարուեցաւ 45 երկվայրկեան։ Վարչապետը փութաց ճշդել, սակայն, թէ երբեք բռնութեան պիտի չդիմեն, սահմանագլուխը բարեփոխելու համար։ Յայտարարութեան այս մասը ծափահարուեցաւ 16 երկվայրկեան։

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՄՐՑԱՒԻ ԽՕՍՔԵՐ

Աշնան հետ կը սկսի ինչպէս դպրոցական վերամուտը, նոյնպէս Փարիզի համար կը բացուի հանդէսներու եղանակը :

Հոկտեմբերէն — Յունիս դրեթէ բոլոր կիրակիները բռնուած են իրար հրմշտկող հանդէսներով : Անշուշտ լուր օրերն ալ պակաս չեն դասախօսութիւններ կամ զանազան հաւաքոյթներ, լսարան, կամ յարգանքի երեկոներ, եւայլն :

Բոլորն ալ բարով գան : Շարժում է եւ գաղութին կենսունակութեան ապացոյց :

Ֆրանսահայ գաղութը այս տեսակէտով չի կրնար գանգատիլ, եթէ նկատի ունենանք անշուշտ քանակը : Խնդիրը սակայն միայն քանակով չի վերջանար : Երեսուն տարի Եւրոպա եւ այն ալ քաղաքակիրթ աշխարհի սրտին վրայ բնակելէ վերջ, կարծեմ պէտք է որ գրաւինք քիչ մըն ալ մեր հանդէսներու կամ որեւէ հաւաքոյթի որակով : Եթէ քանակը շարժումի եւ կենսունակութեան ապացոյց է, որակն ալ ցոյց պէտք է տայ մեր ճաշակին ազնուացումը, ապացուցանելով թէ վերջապէս տարիները պարապ անցած չեն, թէ բան մը սորված ենք օրն ի բուն կոխկրտելով Փարիզի մայթերը :

Օգտակար է երբեմն յիշեցնել կարգ մը տարրական գիտելիքներ, որպէսզի յաւակնութիւնը չունենանք թէ ամէն ինչ կատարեալ է եւ թէ երբեք սորվելիք բան չունինք :

Տեսակէտի խնդիր մըն ալ կայ քննադատութեանց առթիւ :

— Ինչո՞ւ մեր աղտոտ լաթերը հրապարակով լուանք : Եւ կամ, — վհատեցնենք կազմակերպիչները :

Ձե՞ք կարծեր որ առ նուազն չափազանցուած են այս երկու տեսակէտներն ալ :

Ինչո՞ւ հրապարակով չմատնանշել թերիները : Ի՞նչպէս պիտի դարմանենք զանոնք, եթէ մամուլը չանդրադառնայ պակասներուն կամ փառաբանէ ամէն ինչ որ հայկական է :

Յաճախ կը պարզուին այնպիսի տնավարի սովորութիւններ որոնք երբեք պատիւ չեն բերեր բարեկիրթ ժողովուրդի մը :

Գալով զոհողութեանց, ոչ ոքի մտքէն կ'անցնի վհատեցնել անոնք որ անկեղծօրէն կ'աջակցին հանրօգուտ ձեռնարկի, յանձն առնելով ամէն յոգնութիւն :

Ուղղամիտ, պատշաճ եւ արդար քննադատութիւնը միշտ ալ անհրաժեշտ է եւ օգտակար :

Եւ որպէսզի կարելի ըլլայ խուսափիլ «անհաճոյ» նկատուած ըսի - ըսաներէ պէտք է բոլորս ալ աշխատինք գոնէ կարգ մը սովորական դարձած տգեղութիւններէ փրկել մեր հանդէսները :

Թուենք քանի մը հատ :

Նախ սրահի ընտրութիւնը կատարել համաձայն հանդիսականներու որակին եւ հանդէսին կարեւորութեան :

Եթէ մեր ժողովրդ. տօները որոնք մեր սրտին այնքան մօտ են, իրենց հայրենասիրական պոռթկումներով, երթանք Փարիզի ամենաչքեղ սրահներէն մէկուն մէջ փայլեցնել, օրին մէկը մեզի ցոյց կուտան չէնքին դուռները, ինչպէս պատահած է արդէն :

Պաշտօնական օտար հիւրեր ընդունած ատեն կարելի չէ՞ նախապէս ուսումնասիրել ընկալեալ պատշաճութիւնները :

Դժուա՞ր է մեր օտար բարեկամներուն խնայել զանազան վէճեր եւ կենցաղագիտական սայթաքումներ :

Երբ կը պարծենանք... մեր չգիտցածներով, գոնէ մեր գիտցածները արժեցնենք, առիթը ներկայացած ատեն :

Հարստութիւնը եւ առեւտրական ճարպիկութիւնը բաւական չեն, ապացուցանելու համար մեր արժանիքները, իբրեւ դարաւոր մշակոյթի տէր ժողովուրդ մը :

Ամէն հանդէսէ վերջ, ըլլայ Ժորժ Ե.ի կամ Սէրքըլ Միլիթէրի շքեղ սրահներուն մէջ, կամ Փըթի Ժուռնալ եւ Միւթիւալի - թէ, յաճախ այնպիսի պատմութիւններ կը լսենք որ ափ ի բերան կը ձգեն քեզ : «Բամբասողին սիրտը սեւնայ», պիտի ըսէր հայ մամիկը եթէ իր աչքովը տեսած չըլլար :

«Դեմոկրատ» ըլլալ՝ չի նշանակեր տնավարի բարքեր ցուցադրել : Ամէն «կեցուածք» իր արժէքը ունի : Բոլորս, կազմակերպող թէ հանդիսական ամէն բան պէտք է ընենք, մեր ժողովուրդին երեսը ճերմակ հանելու համար օտարութեան մէջ ուր հազար աչքեր մեզ կը դիտեն, բարեկամ ըլլան թէ թշնամի :

Քանի մը խօսք ալ սա մեր գեղարուեստական հանդէսներու կամ հանդիսութեանց գեղարուեստական բաժիններու մասին :

Դժուար է Փարիզի նման արուեստի ոստանի մը մէջ, ուր աշխարհի ամէն կողմերէն «աստղեր» կը թափին, իրապէս գեղարուեստական արժէք ունեցող ուժեր մէջտեղ հանել : Մեղադրելի ալ չենք, իբրեւ պզտիկ ժողովուրդ մեր համեստ միջոցներով չենք կրնար մրցիլ միջազգային համբաւներու հետ :

Այս գիտակցութիւնը կը թելադրէ զգուշանալ սնամէջ եւ ուռուցիկ գովեստներէ եւ շռայլաբան ածականներէ, որոնք յուսախաբութիւն կը պատճառեն ամէնէն բարեացակամին ալ :

Այս պարագային անշուշտ մամուլն է մեղաւորը :

Կարճ, — մասնաւոր խնամքի կը կարօտին երեկոյթներու եւ ցերեկոյթներու գեղարուեստական յայտագիրները : Ոչինչ կը շահինք աւելորդ խճողումներով :

Քիչ մը աշխատանք եւ համեստութիւն, քիչ մը կենցաղագիտութիւն եւ շատ մըն ալ վայելչութիւն, վերսկսելու համար հանդէսներու վերամուտը :

ՍՕՍԻ

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ՄԵՐ ԱՊԱԳԱՅ ՍՆՈՒՆԴԸ

Կեղծի՞ք թէ ճշմարտութիւն — չենք գիտեր, ամէն ոք խաղաղութիւն կը ցանկայ : Քաղաքական խորհրժողովներ իրարու կը յաջորդեն յանուն խաղաղութեան : Պետական մարդիկ պաշտօնական առիթներով խաղաղութեան մասին կը ճառեն, սփոփանք ներշնչելով մտահոգ մարդկութեան :

Այսուհանդերձ խաղաղութիւնը եւս ունի իր պահանջներն ու տագնապները : Դժուարալոյծ հարցեր՝ տնտեսական թէ սննդագիտական :

Պէտք է նկատի ունենալ որ մահերէն դուրս ամէն օր 80 հազար կեանքեր կ'աւելնան երկրագունտին բնակչութեան վրայ : Ինչպէ՞ս կերակրել զանոնք : Հակառակ բազմատեսակ գիտական յառաջդիմութեանց, երկրագործութեան մէկ մասին մեքենացման եւ արուեստական պարարտանիւթերու բերած նպաստին, դարձեալ մռայլ հեռանկար մը կը պարզուի մարդկութեան առջեւ, իբրեւ հետեւանք ծնունդներու սրընթաց յաւելման :

Այս ընացքով մօտիկ ապագային հողէն ստացուած բերքը անբաւարար պիտի գայ մարդկային հսկայ զանգուածներու սնունդին համար : Ահա այս վրդովիչ պարագան է որ այժմէն խորհիլ կուտայ պատասխանատու անձերու : Նշանաւոր տնտեսագէտներ իրենց գլուխները հակած զանազան ծրագիրներու վրայ՝ ելք մը կը փնտռեն սպառնացող վտանգին առաջքը առնելու համար : Կը ջանան այս փշոտ հարցին լուծումը գտնել հողային սովորական բերքերէն դուրս՝ տարբեր միջոցներով, քիմիագիտութիւնը կը փորձէ ճարտարարուեստի ճամբով իր օժանդակութիւնը բերել ապագայի սննդական պահանջներուն :

Փորձենք ներկայացնել այդ հնարաւորութիւններէն մաս մը :

Անշուշտ նորութիւն մը չէ բնական նիւթերը փոխարինող արուեստական կամ համադրական նիւթերու գործածութիւնը ամէն գետնի վրայ : Գերմանացիներուն կատարած փորձը համաշխարհային վերջին պատերազմի ընթացքին համոզիչ օրինակ մըն է այդ ուղղութեամբ : Նշանաւոր «էրզաց»ները առաւելագոյն չափով եկան գոհացնել Գերմանիոյ պատերազմական եւ տնտեսական պահանջները :

Որո՞նք պիտի ըլլան ապագայ արուեստական սնունդի նախանիւթերը : — Առաջին առթիւ անտառը : Այսինքն փայտը՝ ուրկէ կը ստանան սէլիւլոզը (բջիջանիւթ) : Շատերուն ծանօթ է թէ «սէլիւլոզ»ը, նշան «նիշասթէ), եւ «կլիւքոզը» (շաքար) համանման կազմութիւն ունին : Անոնք կազմուած են բնածուխի, թթուածինի եւ ջրածինի օղակուած մասնիկներով :

Ասոնցմէ շաքարը ամենապարզն է այսինքն միակ օղակէ մը կազմուած : Նշան քանի մը տասնեակ եւ երբեմն քանի մը հարիւր օղակներու միացումով, իսկ «սէլիւլոզ»ը բազմահազար օղակներու երկար շղթայ մը կը ձեւացնէ : Հարց է թէ՝ երբ այս երեք նիւթերը նոյն տարրը կը ներկայացնեն, կարելի չէ՞ «սէլիւլոզ»ը նշայի եւ շաքարի փոխակերպել քիմիական հակազդեցութեամբ կամ կենսաբանական ներգործութեամբ փշրելով շղթան ու անջատելով օղակները իրենց ամուր ագուցուածքէն :

Այս հարցը երէկ անհնարին կը նկատուէր, իսկ այսուհետեւ հնարաւոր կը համարուի վերցնել փոքր արգելքները : Մանաւանդ շաքարը աւելի դիւրաւ կը ստացուի, քան նշան եւ կարգ մը գործարաններ այժմէն կ'արտադրեն բաւարար քանակութեամբ շաքար, օգտագործելով իբրեւ նախանիւթ՝ սղոցարաններու փայտի տաշեղներն ու սղոցուքները :

Գերմանացիները պատերազմի ընթացքին պատրաստեցին փայտի շաքարը : Անշուշտ առայժմ մեծ մղում մը չի տրուիր այս արտադրութեան, շաքարեղէգէն ու ճակնդեղէն ստացուած շաքարը աւելի նըպաստաւոր ըլլալով :

Դարձեալ քիմիական մեթոտներով կարելի պիտի ըլլայ քարիւղին կամ հանքածուխին պարունակած «փարաֆին»ը (հանքային ճարպ) փոխակերպել... կարագի : Այսինքն՝ սննդական ճարպի : Ի վերջոյ, այդ «սեւ ցեխը» իր անսպառ մթերքով պիտի դառնայ կարեւոր նախանիւթ մը մարդկային սնունդի արտադրութեան : Թէեւ առայժմ մասնագիտական լուրջ խոչընդոտներ կը պարզուին :

Միսը եւս մարդոց սնունդին կարեւոր մասը կը կազմէ : Կը նախատեսուի նաեւ աշխատանոցի միսին ու համադրական «փրոթէին»ներու արտադրութիւնը : Փրոթէինները որոնք բնասպիտային նիւթեր են, կարեւոր դեր կը կատարեն մարդկային կազմի սննդառութեան հաւասարակշռութեան մէջ : Միսի մշակումը Գարրէլի փորձերէն ի վեր որոշ յառաջդիմութիւններ արձանագրած է : Արդարեւ կարելի է յաջողութեամբ մշակել կենդանական միսի յարմար հիւսկէններ, զանոնք սնուցանելով ու կենդանի պահելով կենսաբանական հեղուկներով, յատուկ միջավայրի մը մէջ :

Արուեստական փրոթէինի երկրորդ տիպարը պիտի ըլլայ թթխմորը (լըվիւր), Միայն Ֆրանսան այժմ կ'արտադրէ տարեկան երեսուն հազար թոնէն աւելի թթխմոր որ սննդական տեսակէտով կը հաւասարի 120 հազար եզան : Թթխմորին սպառումը չի սահմանափակուիր հացի պատրաստութեան մէջ, այլ զանազան տեսակի արգանակներու (պույեոն քիւպ, վիանտոքս, փուլ օ փո եւն.) գլխաւոր նախանիւթը կը կազմէ : Թթխմորը ցարդ կը պատրաստուէր շաքարի ճարտարարուեստի մնացորդ համարուած մելասներով : Սակայն վերջերս Ամերիկայի մէջ կատարուած բազմաթիւ փորձերով կարելի եղած է օգտագործել փայտի խմորին անպէտ նիւթերը, եւ ստացուած են յատուկ թթխմորներ կենդանիներու սնուցման ու պարարտացման համար :

Կը խորհուի նաեւ արուեստական կաթի մասին : Ըլլայ փրոթէիններու եւ ճարպային նիւթերու ջրային լուծոյթով եւ կամ կովերու ծիծերուն մշակութեամբ, որ միսի մշակութեան մեթոտով պիտի արտադրեն կենսաբանական կաթ...

Ձեմ խօսիր զանազան արուեստական համեմներու մասին : Այսքանը արդէն ցոյց կուտայ թէ մարդիկ կ'աշխատին հնարաւորութիւններ ստեղծել, իրենց նմաններուն կեանքի յարատեւութեան ու բարօրութեան համար :

ԳՈՒՐԳԷՆ ՓՕՑԱՃԵԱՆ

ՓԻԹԸՐ ԻՒՍԹԻՆՈՎԻ, որ «Քօ Վատիս» («Ո՞ւր կ'երթաս») շարժանկարին մէջ Ներոնի դերը կը կատարէ, Հայ մըն է, Իւսթիւքեան եւ կը բնակի Լոնտոն : Միեւնոյն ատեն դերասան է, հեղինակ եւ վիպասան : Առաջին անգամ խաղաց իր իսկ գրած «Սունկինկ տհը Կէյթ»ին մէջ : Իր «Հաուզ աֆ Րիկրէթս» լաւագոյն պատերազմի թատերգութիւնը կը նկատէ «Տէյլի Մէյլ» : Իր մասին երկար գրութիւն մը ունի Արման Մասիս, Պրիւքսէլի «Լա Նուվէլ Կազէթ» օրաթերթի մէջ :

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ԵՂԵԳՆՈՒՀԻՆ

(ՀԷՔԵԱԹ)

★

Թագաւորը արտօնութիւն առնելէ յետոյ, Եղեգնուհին նախ որթատունկի չոր ճիւղ մը կը բերէ ու կը տնկէ սեղանին մէջտեղը, յետոյ կը բերէ մորթած, մաքրած եւ չամփուրած հում կաքաւ մը, կը դնէ սեղանին վրայ ու կ'ըսէ.

— Եթէ իմ պատմածս ճիշդ լինի, այս կաքաւը առանց կրակի թող խորովուի, իսկ այս չոր ճիւղը թող կանաչի :

Ամէնքը աչք ու ականջ կը դառնան : Աղջիկը կը սկսի պատմել հետեւեալը.

— Թագաւորին մէկը մէկ հատիկ որդի մը կ'ունենայ : Երբ որդին կը մեծնայ եւ հայրը կը փափաքի ամուսնացնել իր թագաժառանգը, վերջինը կ'ըսէ. «Հայր, ես կ'ամուսնանամ, բայց իմ հարսնցուն հօր ու մօր ծնունդ պիտի չըլլայ» :

Այստեղ կը կանգնի աղջիկը, կը դառնայ կաքաւին ու կը հարցնէ.

— Այդպէս չէ՞ կաքաւ :

— Այդպէս է տիրուհի, կը պատասխանէ կաքաւը :

Յետոյ աղջիկը կը դառնայ որթատունկի ճիւղին ու կ'ըսէ.

— Ուրախացիր ու խաղող հասցուր :

Որթատունկի ճիւղը կը դալարի ու կը ծաղկի : Իսկ կաքաւը կը սկսի թշթշալ ու խորովուիլ, ինչպէս պիտի ըլլար կրակի վրայ :

Աղջիկը կը շարունակէ.

— Ծառ չկար : Թագաւորը շատ կը թափառի, որպէսզի իր զաւակին ուզած աղջիկը գտնէ : Վերջապէս ծերունիի մը խորհուրդով կը կտրէ եղէգ մը եւ գետը կը ձգէ : Եղէգը իսկոյն աղջիկ կը դառնայ եւ ջուրին մէջ կը մնայ : Այսպէս չէ՞, կաքաւ, կը հարցնէ նորէն :

— Այդպէս է տիրուհի, կը լսուի պատասխանը :

Կաքաւը կը շարունակէ խորովուիլ, իսկ որթատունկի ճիւղը խաղող կը չինէ :

Բոլոր աղջիկը կը զուշակէ որ հիմա պիտի պատմուի իր չարագործութիւնը : Կը սկսի տրտնջալ թէ՝ տաքէն կը նեղուի, տուն կ'ուզէ երթալ :

Թագաւորը կը պատուիրէ համբերել, ըսելով որ պատմութիւնը լմննալէն յետոյ, զինքը կը ղրկէ պէտք եղած տեղը :

Եղեգնուհին կը շարունակէ.

— Աղջիկը մերկ ըլլալուն չի կրնար ջուրէն ելլել : Թագաւորը կը պատուիրէ անոր սպասել, մինչեւ ինքը պալատ հասնի եւ զգեստ ղրկէ : Թագաւորը կը մեկնի թէ չէ, ուրկէ ուր աղջիկ մը կուգայ, դէմքն այլանդակ ու սեւ աղջիկ մը, կը խաբէ ջուրին մէջի աղջիկը, դուրս կը հանէ, կը խեղդէ, կը նետէ գետը եւ ինք կը մտնէ ջուրը : Կուգան պալատի նաժիշտները եւ ոճրագործ աղջիկը կը տանին թագաժառանգին հարսնցու : Այսպէս չէ՞ կաքաւ, կը հարցնէ կրկին :

— Այդպէս է տիրուհի, կը լսուի պատասխանը :

Բոլոր աղջիկը չի դիմանար այլեւս ու կ'ըսէ.

— Այս աղջիկը սատանայ է : Իր ըսածները սուտ են : Կ'ուզէ բռնել իմ տեղս ու կը հնարէ այդ բոլորը : Այս աղջիկը խարդախ է :

— Լաւ, կ'ըսէ թագաւորը, դուն կրնաս տուն երթալ : Նաժիշտներ, տուն տարէք այս աղջիկը եւ մինչեւ մեր գալը լաւ պահեցէք :

Եղեգնուհին կը պատմէ մնացածը, մինչեւ կաքաւը լաւ մը կը խորովուի ու խաղողը կը հասնի :

Հիւրերը կ'ուտեն խորովածն ու խաղողը : Եղեգնուհին կը տանին պալատ, եօթն օր ու եօթ գիշեր հարսնիք կ'ընեն :

Եղեգնուհին եւ Թագաժառանգը կը հասնին իրենց փափաքին, իսկ բոշա աղջիկը կը ստանայ իր արժանի պատիժը :

ՂԱԶԱՐՈՍ ԱՂԱՅԵԱՆ

(4րդ եւ վերջ)

ԴԷՊ Ի ԳՈՐԾ

★

Ազգապահպանման անհրաժեշտ աշխատանքի մասին ամէն օր կը գրուի : «Պատմութեան ձայնը» յօդուածաշարքը «Յառաջ»ի մէջ բաւական ապացոյցներ բերաւ թէ ինչ կը սպասէ մեր գաղութներուն՝ եթէ չարունակենք հին ձեւերով տատամսիլ եւ վիճիլ բանկալին չուրջ եւ ձգենք որ մեր մտաւորական մնացորդն ալ մաշի օրական հացի մը համար :

Նախ՝ ընդունինք որ գործ կայ կատարելիք ազգապահպանման, յառաջդիմութեան եւ իրերօգնութեան ուղղութեամբ : Երկրորդ՝ պէտք է գործենք՝ եթէ չենք ուզեր մեր յաջորդ սերունդը տաշեղի մը պէս յանձնել չորս հովերուն, կամ եթէ ազգովին ծերացած չենք... : Երրորդ՝ գործին յարմար մարդիկ պաշտօնի կոչել, միջոցներ գտնել մեր կարող ուժերը աշխատանքի լծելու եւ մեր մտաւորականութիւնը վճարովի կապելու հայկ. մշակոյթին տարածման եւ զարգացման :

Եղբայրներ, մեր մշակոյթը որ մեր հպարտութեան աղբիւրն է անշուշտ պիտի չձգենք որ ցամքի եւ ամէն զոհողութիւն պէտք է յանձն առնենք անոր տեւականացման համար :

Կ'առաջարկեմ հայկական մշակութային համագումար մը կազմել, ուր ներկայացուցիչներ ունենան բոլոր հայկ. գաղութները եւ ամէն մշակութային ծրագիր ունեցող միութիւն : Ընտրել կեդրոնական վարչութիւն մը որ պաշտօն ունենայ կազմելու ծրագիր – կանոնագիր մը երեք ամսուան ընթացքին : Արդէն իսկ տրամադրելի ունենալ գրասենեակ մը եւ պաշտօնեայ մը ,որ զբաղի ընթացիկ հարցերով,— հայերէն գրքի տարածում եւ պահանջքի գոհացում, վճարման դիւրութիւններ, նոր հրատարակութեանց տեղեկատուութիւն, աջակցութիւն դպրոցներու կամ դասընթացքներու, ուսուցիչներու փոխանակութիւն, թատերական, գրական կամ երաժշտական կազմակերպութիւններու օժանդակութիւն եւն. :

Աւելորդ կը համարեմ մանրամասնութեանց մէջ մտել ժողովի հրաւիրման եւ ուրիշ հարցերու համար : Կը բաւէ մշակոյթի միութեան մը նախաձեռնութիւնը կամ քանի մը ծանօթ անձերու կոչը, մնացեալը դիւրին է կարգաւորել : Չեմ կրնար ըմբռնել թէ ինչու պիտի անճրկինք երբ այնքան կենսական է հարցը :

Օն ուրեմն գործի :

Ազգի գործը քաջալեր :

Պ. ՖՐՈՒՆՃԵԱՆ

ԶՈՒԻՑԵՐԻԱԿԱՆ կանանց պատուիրակութիւն մը գլխաւորութեամբ Շառլոթ Մուռոնի այցելած է Երեւան : Այս 11 հոգիէ բաղկացած պատուիրակութեան մէջ կային գրագիտուհիներ, բժշկուհիներ եւ տնային տնտեսուհիներ :

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

★

ՎԵՆԵՏԻԿ, (Յառաջ).— Օդը այսօր, ինչպէս գեղեցիկ է, լոյսի յորդահոսան ալիքներ կ'ողողեն ծով, քաղաք ու երկինք : Կ'ուղղուիմ դէպի Մուրատ Ռափայէլ վարժարան : Աշակերտները, հաւաքուած մանաւանդ Ֆրանսայէն եւ Միջին Արեւելքէն, `ուղեւորի մէջ են : Ներկայիս, անոր թիւը յիսուն է : Առաւօտեան ժամը ութին պատարագ, կը պատարագէ Հ. Եղիա վրդ. Փէչիկեան, վարժարանին ներկայ տեսուչը : Իր քարոզը սեղմ է եւ կուռ, ուր կրօնքը, ազգը, ազգ. պատմութիւնը, ներկայի եւ ապագայի մտահոգութիւնները իրարու կը շաղկապուին յուզիչ եւ առողջ ընդլայնումով մը : Տեսչութեան մտահոգութիւնն է վարժարանը վերակենդանացնել իր անցեալի աւանդութիւններով, անոր ընծայելով հայերէնի, Հայոց պատմութեան եւ մատենագրութեան երբեակ սրբութիւնները :

Կէս օրէն վերջ՝ վանք : Ներկայիս, Ս. Ղազարը գրեթէ կրկնապատկուած է, պարսպաւորումը աւարտած, սալայատակուած նաւամատոյց եւ յարակից զառլարուէտ ճամբաներ, որոնք անմիջապէս կը յագեցնեն տեսողութիւնը : Հոս ու հոն, օտարազգի բազմաթիւ այցելուներ, որոնք կը խօսին իտալերէն, ֆրանսերէն, անգլիերէն : Անոնց կը հետեւին միաբանները : Ահաւասիկ Հ. Սահակ վրդ. Տէր Մովսէսեանը, աթոռակալ Հ. Քերոբէ վրդ. Չըրաքեանը, երաժշտագէտ եւ յաւէտ խընդումերես Հ. Ղեւոնդ վրդ. Տայեանը, որոնք իրենց չուրջ կ'արտացոլան ալեհեր երիտասարդութեան մը աղուոր լոյսը : Աբբահայրը, Հ. Սրապիոն վրդ. Ուլուհոճեան, կանգնած վերջալոյսի չողերուն մէջ, այցելուներուն կը ներկայացնէ իր աջը : Կը համբուրեն զայն երկիւղածօրէն :

Վերադարձի ճամբուս վրայ, նաւուն մէջ, ընկերութիւնը կը վայելեմ երկու հայ երիտասարդներու, մին 22 տարեկան, միւսը 27 : Առաջինը տարրաբանութիւն եւ բնագիտութիւն կը դասաւանդէ Մուրատ Ռափայէլի մէջ, երկրորդը՝ Ֆրանսերէն լեզուն վանքի ընծայարանին աշակերտներուն, ինչպէս նաեւ Մուրատ Ռափայէլի : Լուրջ երիտասարդներ են, զարգացած, գիտակից :

Վենետիկի եւ յարակից գիւղերու սակաւաթիւ հայութիւնը, ազգային տեսակէտով, կազմակերպութիւն մը չի ներկայացներ : Մեր վանքի եւ վարժարանին գոյութիւնը այս անհրաժեշտ պահանջը թերեւս զգալի չէ ըրած : Սակայն, անհրաժեշտ է կազմակերպուիլ, համախմբուիլ կեդրոնական մարմնի մը չուրջ, կապեր հաստատել Իտալիոյ զանազան քաղաքներուն մէջ բոյն դրած հայութեան հետ, մանաւանդ Միլանոյի :

ՄԻԼԱՆՕ, (Յառաջ).— Տասը հայրենակիցներէ բաղկացած այն յանձնախումբը, որ չուրջ երեք տարի չարունակ տքնաջան աշխատելէ վերջ հիմը դրած էր Միլանոյի Ազգային Տան, իր հրաժարականը ներկայացուց Հոկտեմբեր 15ին : Այս ժողովին մէջ քննուեցաւ եւ վաւերացուեցաւ Ազգ. Տան կանոնագիր - ծրագիրը եւ ընտրուեցաւ եօթը հայրենակիցներէ բաղկացած վարչական մարմին մը :

Հրաժարող յանձնախումբը, որուն տարած աշխատանքը, վեր է ամէն գնահատանքէ՝ արժանի է հրապարակային շնորհակալութեան : Միլանի գաղութը այժմ ունի հոյակապ Ազգային Տուն մը : Այս յաջողութիւնը անկիւնադարձ մըն է ազգային գետնի վրայ :

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՕԳՆ. ԽԱՉԸ ծաւալելով իր բարեսիրական եւ մշակութային գործունէութիւնը, բացած է կազդուրման կայան մը, Շթօրայի ծառաշատ եւ օդասուն, իր իսկ սեփական կալուածին մէջ : Լիբանանի Օգն. Խաչի «Աղբալեան» սրահ-վարժարան նորակառոյց չէնքին մէջ : Մեծ հոգածութեամբ խնամուած են 40 հայ տկարակազմ փոքրիկներ (ապագային 75ի պիտի բարձրանայ) : Կայանը գիշերօթիկ դպրոցէ մը տարբերութիւն չունի :

ԿԻՊՐՈՍԻ Լիմասոլ քաղաքին մէջ 50 հայ ընտանիքներ կը գտնուին, եւ սակաւաթիւ կաթողիկէ Հայեր, որոնց հոգեւոր հովիւն է Արսէն Վ. Խօրասանճեան, ինչպէս կը գրէ Հ. Հ. Ոսկեան որ վերջերս հոն այցելած էր : Նիկոսիոյ մէջ կան 2500 Հայեր, որոնցմէ քանի մը տուն միայն կաթողիկէ եւ բողոքական : Բաւական բարեկեցիկ եւ հարուստ ընտանիքներ կան, ինչպէս եւ կարող արհեստաւորներ : բըժիշկներ եւ պետական պաշտօնեաներ : Հայերը ունին ակումբ եւ Երիտ. Միութիւն : Ազգ. վարժարանը երեք չէնքէ կը բաղկանայ, կոկիկ մանկապարտէզի բաժինով մը : Նախակրթարանի առաջին չէնքը չինուած է 1921ին եւ ճակատին վրայ գրուած է «Ազգ. Մելիքեան վարժարան չինեալ արդեամբ ժառանգորդաց Արթին Պէյ Մելիքեանի 1921 : Երկրորդը «Ազգ. Ուզունեան վարժարան, չինեալ արդեամբ տիար Տիգրան Ուզունեանի, ի յիշատակ իւր եւ իւր տիկնոջ Թ. Ուզունեանի 1938» : Եկեղեցին հին լատինական եկեղեցի մըն է : Կուսաններու աղօթավայր, որ ժամանակ մը աղի չտեմարանի վերածուած է եւ ապա Թուրքերէն Հայերու կը յանձնուի :

Եկեղեցին եզական յատակագիծ մը ունի եւ հին գոթական ոճ : «Իբրեւ Ֆրանք» եկեղեցի հնութիւն կը համարուի եւ արգիլուած է փոփոխութիւն կատարել : Առաջնորդարանի բակին մէջ կայ կոթող – Յուշարձան մը, որուն վրայ գրուած է « Յիշատակարան մէկ միլիոն հայ նահատակաց 24 Ապրիլ 1915ի, կանգնեցաւ կոթողս Ապրիլ 24, 1932 ի Կիպրոս» : 1897ին Վահան Քիւրքճեանի (Բակուրան) միջոցով եւ Մանչեսթըրի հայ վաճառականներու նիւթական օժանդակութեամբ կը բացուի Ազգ. կրթարան - որբանոցը, որ կ'ունենայ կարճատեւ կեանք : Մելքոնեան կրթական հաստատութիւնը բացուեցաւ նախ իբրեւ որբանոց, ապա դարձաւ վարժարան եւ վարժապետանոց : Ունի եռայարկ զոյգ ուսումնարաններ, մանչերու եւ աղջիկներու :

Ս. Մակար վանքը կը գտնուի Քերենի : Հին եկեղեցին անտեսանելի է, իսկ նորը մէկ դարու հնութիւնն ունի : Հոն է Մխիթար Աբբահօր խցիկը, եւ Մխիթարի բըլուրը : Ս. Մակար վանքը գիտութեան եւ մշակոյթի կեդրոն չէ եղած, Խոտական հիմնարկութիւն է եւ Հայերու ձեռքըն անցած :

ՀԻՒՍ. ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ հայ գաղութի մասին հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ հարաւ. Ամերիկայի կաթող. պատուիրակը, Սիոն եպիսկ. Մանուկեան. — Գաղութին թիւը կը հաշուեն երկու հարիւր հազար : Կան քառասունի մօտ եկեղեցիներ եւ չատ մը հայկ. նախակրթարաններ : Եկեղեցիներուն մէջ արարողութիւնը հայերէն է, իսկ քարոզը անգլերէն : Հայերէն խօսողներու թիւը հետզհետէ կը նուազի :

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

★

Այս անգամ «Էլիզէ Մոնմարթրի» կըռփամարտի հաւատարիմ հանդիսականները ականատես եղան հետաքրքրական դէպքի մը :

Կիրակի, 18 Հոկտեմբեր, թեթեւ ծանրութեան հայ ախոյեանը, Ֆ. Սարգիսեան (61 քիլօ հարիւր կր.) պայքարեցաւ Ֆրանսացի կայտառ հակառակորդ Ժ. Տիւքաթէզի դէմ (61 քիլօ 450 կր.), եւ 8×3) :

Անհամբեր սպասուած այս մրցումը որ չատ վտանգաւոր պիտի ըլլար, երկուստեք, վերջացաւ անսպասելի արդիւնքով : Սարգիսեան յարձակումի անցաւ եւ Բ. Գ. եւ Դ. շրջաններու ընթացքին $5 \times 8 = 40$ հարուածներով խոնարհեցուց իր հակառակորդը : Իրաւարարները «նօք աութ թէքնիք»ով յաղթական հռչակեցին հայ մարզիկը :

× Հոկտեմբեր 16ին, Զմեռնային մարզարանին մէջ տեղի ունեցած ըմբշամարտի մրցումներու ընթացքին, Նորեկ հայ ըմբիշը Կէպէճեան պարտուեցաւ 19 վայրկեանէն : Հակառակորդն էր Ալ. Պիսօն :

ՍԱՐԳԻՍ Զ.

Քաղաքագէտը.— Ինչպէ՞ս են ձեր գործերը :

Վաճառականը.— Չափազանց գէշ. Թղթադրամին արժէքը տակաւ կը նուազի, անգործութիւնը կը բազմապատկուի, ժողովուրդին անվստահութիւնը կ'աւելնայ, եւ այս կերպով մեր շահը բաժան բաժան կ'ըլլայ : — Իսկ ինչպէ՞ս են ձեր գործերը :

Քաղաքագէտը. — Մեր գործերը հիմա չատ լաւ են. խիղճերը աժան աժան կը գնենք, եւ սուղ սուղ կը ծախենք ...

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (14)

Ո՞Վ ՍՊԱՆՆԵՑ

●

Մեզի նայեցաւ սիրալիր բայց խուսափուկ ժպիտով մը, վերսկսաւ իր ձեռագործը :

Պահ մը վերջը ըսաւ .

— Ընտիր գիրքեր ունինք հոն, Օրիորդ, հատ մը ընտրեցէք եւ եկէք նստեցէք :

Դէպի գրադարանը ուղղուեցայ, Տիկին Մերքատօ վայրկեան մըն ալ կեցաւ, յետոյ յանկարծ ետ դառնալով ելաւ գնաց : Իմ առջեւէս անցած ատեն դիտեցի դիմագծին արտայայտութիւնը որ չատ անհաճոյ թուեցաւ ինծի : Ինքզինքէն դուրս ելած ձեւ մը ունէր :

Հակառակ կամքիս յիշեցի կարգ մը մանրամասնութիւններ, որոնց ակնարկած էր Տիկին Քելսի, Տիկին Լէյտնըրի մասին : Կը դժկամակէի զանոնք խորացընել, որովհետեւ Տիկին Լէյտնըր մեծ համակրութիւն մը կը ներշնչէր ինծի : Եւ սակայն կը հարցնէի ինքս ինծի թէ արդեօք ճշմարտութեան մասնիկ մը չէ՞ն պարունակեր այդ ակնարկները :

Անշուշտ կարելի չէր մեղադրել Տիկին Լէյտնըր, բայց ոչ սիրելի պառաւ Օր. Ճոնսընը իր ամբողջ տգեղութեամբ, եւ ոչ ալ չլթիկ Տիկին Մերքատօն իր գռեհկութեամբ անոր ոտքին եղունգը չէին արժեր, մէկը հրապուրելու համար : Իսկ մենք, հիւանդապահուհիներս, չատ լաւ գիտենք այս բաները : Տղամարդիկ տղամարդ են ամէն կլիմայի տակ :

Մերքատօ ոչ մէկ բան ունէր Տօն Ժուանի մը նկատուելու համար եւ վստահօրէն կ'ենթադրեմ թէ Տիկին Լէյտնըր որեւէ կարեւորութիւն չէր տար իր կնամեծար չարժուձեւերուն. բայց իր կինը տհաճութիւն կը զգար : Եթէ չեմ սխալիր, եզական հանգամանք մը կուտար հարցին եւ ի հարկին կրնար գէշ խաղ մը խաղալ Տիկին Լէյտնըրի :

Տիկին Լէյտնըր հոն նստած, իր սիրուն ծաղիկները բանելով զբաղած էր, այնքան արհամարհոտ և այնքան անտարբեր ամէն պատահարի հանդէպ : Ինքնիրենս կ'ըսէի թէ պէ՞տք էր որ տեղեկացնէի իրեն : Թերեւս չէր գիտեր թէ մինչեւ ուր կրնար հասնիլ նախանձէն բխած բռնութիւնը եւ ատելութիւնը, եւ թէ չատ բան պէտք չէր այդ կիրքը հրահրելու համար : Յետոյ ըսի ինքնիրենս. — «Էմի Լիթըրէն, յիմար մէկն ես դուն : Տիկին Լէյտնըր երախայ չէ : Քառասունին կը մօտենայ ու պէտք է որ բաւականաչափ փորձառութիւն ունենայ կեանքի մասին» :

Թէեւ, ներքնապէս կը կասկածի այդ մասին : Այնքան անմեղ երեւոյթ մը ունէր ան : Ի՞նչ տեսակ կեանք մը վարած կրնայ ըլլալ : Գիտէի որ երկու տարի առաջ ամուսնացած է Տօքթ. Լէյտնըրի հետ եւ ըստ Տիկին Մերքատոյի պատմութեան իր առաջին ամուսինը մեռած էր քսան տարի առաջ :

Գիրք մը առի եւ քովը նստայ. քիչ մը վերջը գացի ձեռքերս լուացի ճաշէն առաջ : Ճաշը չատ համեղ էր, մանաւանդ համեմը ամէն գովեստէ վեր : Ամէնքն ալ կանուխէն քաշուեցան, ի մեծ գոհունակութիւն ինծի, որովհետեւ չափազանց յոգնած էի :

Տօքթ. Լէյտնըր ընկերացաւ ինծի մինչեւ սենեակս եւ ուզեց գիտնալ թէ պակաս բան մը կա՞յ :

Ջերմօրէն ձեռքս սեղմեց եւ ըսաւ սիրալիր չեշտով մը.

— Ձեզ չատ կը սիրէ, Օրիորդ : Անմիջապէս հաւանեցաւ ձեզի : Շատ ուրախ եմ : Վստահ եմ որ առաջին օրէն իսկ ամէն բան կարգի պիտի մտնէ :

Իր խանդավառութիւնը մանկունակ բան մը ունէր :

Ես կը զգայի որ Տիկին Լէյտնըր համակրած էր ինծի եւ ուրախ էի :

Եւ սակայն չէի բաժներ իր ամուսնոյն լաւատեսութիւնը : Երեւի չէր գիտեր կարգ մը բաներ զորս չէի կրնար ճշդել, բայց կը զգայի որ կը յածին օդին մէջ :

Անկողինս թէեւ փափուկ էր, բայց չկրցայ քնանալ : Մինչեւ առտու երազներ հալածեցին զիս : Քիցի մէկ բանաստեղծութիւնը, զոր մանկութեանս զոց սորված էի, կը դառնար գլխուս մէջ : Ամէն անգամ գէշ կ'արտասանէի զայն եւ այդ մտածումը կը ջղայնացնէր զիս : Միշտ ատած էի այդ բանաստեղծութիւնը, անշուշտ անոր համար որ ժամանակին բռնի սորված էի զայն : Արդ, արթնցած ատեն, առաջին անգամ ըլլալով տեսակ մը գեղեցկութիւն գտայ անոր մէջ.

Օ՛հ, ի՜նչ ցաւ է որ կը կրծէ քեզ, մենաւոր ասպետ...

Եւ առաջին անգամ ըլլալով ասպետին տժգոյն դիմագիծը ընդնշմարեցի Պ. Քարէյի դէմքին վրայ. սղինձէ դէմք մը քաշուած գիծերով եւ անարիւն, որ ինծի կը յիշեցնէր բազմաթիւ երիտասարդներ,զորս տեսած էի պատերազմի ընթացքին եւ մեղքցած՝ երբ աղջնակ մը դիտես :

Քիչ վերջ թմրեցայ եւ «Գեղեցիկ Անողորմ Տիկինը» ինծի երեւցաւ Տիկին Լէյտնըրի երեւոյթով : Ձիու մը թամբին վրայ ծռած ձեռքը բռնած էր իր ծաղկաւէտ ձեռագործը : Յետոյ ձիաւորը վար ինկաւ եւ գետինը ծածկուեցաւ մոմապատ ոսկորտիքով : Արթնցայ քստմնելով եւ անգամ մը եւս հաստատեցի թէ ինծի համար լաւ չէր համեմ ուտել իրիկունը :

Շար.

ԱՒՍՏՐԻՈՅ խորհրդային շրջանին հրամանատարութիւնը արտօնեց որ բնակիչները որսի հրացաններ գործածեն։ Այս իրաւունքը արգիլուած էր պատերազմէն ի վեր։

ԲԱՆՋԱՐԵՂԷՆՆԵՐՈՒ գիներուն յաւելումը կը շարունակուի, առաքումները մեծապէս նուազած ըլլալով։ Երէկ հողագործներու գործադուլին վերջին օրն էր։ — Միսին գինը նորէն դեղչելու համար ծրագիր մը կը մշակուի։ Ընտիր կտորներն ալ ենթակայ պիտի ըլլան չարժական սակացոյցի։

ԵԼՄՏԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ տեսակցութիւն մը ունեցաւ վարչապետին հետ։ Այս առթիւ յայտնեց թէ բացարձակապէս հակառակ է նուազագոյն օրապահիկի յաւելման, զայն վտանգաւոր գտնելով ազգային տնտեսութեան համար։ Բայց համաձայն է որ աղատօրէն սակարկուին աշխատավարձքերը։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ գնաց եւրոպական ճակատին սպարապետը, զօր. Կրուենթըր, քննելու համար զինուորական կացութիւնը։

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ խորհրդային բանակը մեծ ռազմափորձ մը սարքած է, ցամաքային եւ օդանաւային ուժերով, ծանր հրասայլերով եւ արդիական զէնքերով։

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ շարունակ նոր եւ արդիական մարտանաւեր կը շինէ, համաձայն անգլիական աղբիւրէ հաղորդուած տեղեկութեանց։ «Ոչ մէկ նաւաշինարան պարապ չի մնար. անմիջապէս որ մարտանաւ մը լրանայ, ուրիշ մը շինել կը սկսին։ Այնպէս որ խորհրդային տորմիղը կրնայ աճարկու ուժ մը դառնալ»։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ իրաւասու շրջաններէն կը հաղորդեն թէ բաւական հիւլէական ռումբ ունին եւ կրնան ընդհատել նորերու շինութիւնը։ Դարձեալ ամերիկեան աղբիւրի մը համաձայն, «արագօրէն կը մօտենայ այն պահը երբ Խ. Միութիւնը պիտի կրնայ վճռական հարուած մը տալ Մ. Նահանգներուն, վայրկենապէս ոչնչացնելով անոր ռազմական ուժը»։

ՀՌՈՄԻ մէջ երեք հազար ուսանողներ ցոյց մը կատարեցին խորհրդային դեսպանատան առջեւ, կռուելով ոստիկանութեան հետ։ Ուրիշ խումբեր ալ ցոյցեր սարքեցին անգլիական եւ ամերիկեան դեսպանատուններուն առջեւ։ Շատեր վիրաւորուեցան ընդհարումներու միջոցին։ Հարիւրաւոր ոստիկաններ կը պաշտպանեն խորհրդային դեսպանատունը։ Ցոյցերուն պատճառն է Թրիէսթէի խնդիրը։

ՄԱՐՍԷՅԼ
SALONS ALHAMBRA

Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան պարահանդէսը Նոյեմբեր 21ին։

120 ՄԱՐԶԻԿՆԵՐՈՒ
ՀԱՍՈՅԹԻ ՄԻԱԿ ԱՂԲԻՒՐԸ

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ ԽՆՋՈՅՔ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Զարսանճագցիներու Հայր. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղին, 20 Դեկտ., կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր, Ցօյներու սրահը։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Համախարբերդի «Եփրատ» միութեան կարօտ ուսանողներու ի նպաստ կազմակերպած երեկոյթ պարահանդէսը Քլիւպի մէջ, Նոյեմբեր 14ին։ (Մարսէյլ)։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ
ՀՈԿՏ. 31, ՇԱԲԱԹ ԳԻՇԵՐ

Կը նախագահէ ընկեր Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ
Կը խօսին ընկերներ ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ եւ ՏԻԳՐԱՆ ԹԱԴՈՍԵԱՆ։

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Հոկտեմբեր 31ին, շաբաթ, ժամը 20.30ին, Գ. թաղապետարանին մէջ։
Կը խօսի ընկ. ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 8ին, կիրակի կէսօրէ վերջ։

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

31 Հոկտ. շաբաթ գիշեր։
Կը նախագահէ ընկ. ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ
Կը խօսի ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

7 Նոյեմբերին։

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Հոկտեմբեր 31ին շաբաթ գիշեր։
Կը խօսի ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նոյ. 8ին։ ՍԱՔՈՒԷ ՔԷՕՐԻ մէջ, ժամը 15ին։
Նախագահութեամբ ընկեր Հ. ՍԷՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆԻ։
Կը խօսի ընկեր ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 15ին։

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ

Նախաձեռնութեամբ Նոր Սերունդի Անիէռ Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղին։

Կիրակի 25 Հոկտ. կէսօրէ վերջ ժամը 16–23, 148պիս, Ավընիւ տ'Արժանթէօյ, Անիէռ։

Ընկերական ջերմ մթնոլորտ, հաճելի ժամանց, պար եւ զանազան անակնկալներ։ Ճոխ պիւֆէ, խիստ դիւրամատչելի

Սիրով կը հրաւիրուին Փարիզի եւ շրջանի բոլոր ընկերներն ու ընկերուհիները։

Մուտքը ազատ է։

Հաղորդակցութեան միջոցներ. — Հանրակառք թիւ 140, Փորթ տը Քլիշէէն, թիւ 165 Փորթ Շամփէռէէն։ Իջնել Փլաս տէ Պուրկինեօն, Անիէռ։

ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ ԳԱԼ ՇԱԲԹՈՒ

ՀԱՅ — ԲՈՅԺ
ԺՈՂՈՎՐԴ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

13րդ տարի, խմբագիր Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Թիւ 152–4 (Օգոստոս - Հոկտեմբեր), 40 էջ, ճոխ բովանդակութեամբ. — Ա. Տիմա ողջի եւ իր առողջութիւնը (Խմբ.) —Ծահճատենդը Հայաստանի մէջ (Տոքթ. Ալէքսանեան). — Ապուխտին չամանը (Յ. Իշխանեան). — Զուկ կերէք (Տոքթ. Ֆարէզ). — Լէօքէմիա կամ «արեան քանսէր» (Թոքթ. Սերոբեան). — Բուսական կարագ (Տոքթ. Աշճեան). — Փոխանցիկ հիւանդութիւնները (Տոքթ. Ալթունեան). — Երբ խայթէ օձը, մեղուն կամ ... (Տոքթ. Լըմէռ). — Փորին մէջ ճճի ունի (Տոքթ. Հուզէ). — Բուսական դեղեր (Տոքթ. Գալուստեան). — Առտուան նախաճաշը (Տոքթ. Պլոնտէլ)։

Տարեկան բաժնեգինը 800, արտասահման 1000 ֆրանք։

Դիմել «Հայ – Բոյժ»ի վարչութեան,

32, Rue de Trévise, Paris

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ ԴՊՐՈՑԻ

Փոն տը Շէրիւի եւ Շարվիէօյի դպրոցի դասաւանդութիւնները կը վերսկսին այս երկուշաբթի ժամը 18ին Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ մատրան մէջ։ Իսկ Պեկոնի շրջանին մէջ՝ հինգշաբթի ժամը 18.30ին, Յ. Պիչաքճեանի բնակարանը։ Զրի են բոլոր դասերը։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ. — Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացը իր անդամներէն Լեւոն Կիւրինեանի զաւակին դառնաղէտ մահուան առթիւ կը յայտնէ իր ցաւակցութիւնը եւ կը մաղթէ մխիթարութիւն։ Եւ այս առթիւ Պ. Նշան Դարբինեանէ շնորհակալութեամբ ստացած է հազար ֆր. փոխան ծաղկեպսակի։

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ
ԿԵԴՐ. ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ 65ԱՄԵԱԿԸ

Այս շաբաթ գիշեր ժամը ճիշդ 9ին, Սալ տ'Իէնայի մէջ, 10 Ավընիւ տ'Իէնա։ Կը տօնուի Պոլսոյ Ազգ. Վարժարանի հիմնարկութեան 65ամեակը։

Կը խօսի Պ. Ա. Չօպանեան, իսկ վարչութեան կողմէ ՅԱԿՈԲ ՏԷՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆ։

Արտասանութիւն՝ Կեդրոնականցի բանաստեղծներ Չօպանեանէ, Մեծարենցէ, Վ. Թէքէեանէ, Վահրամ Թաթուլէ եւ Ն. Սարաֆեանէ,

Պ. Պ. Շահան Սարեանի, Նուբիան Մարգարեանի, Ա. Գմբէթեանի եւ Գ. Վահանի կողմէ։

Երգ Փարիզի օփերայէն երիտասարդ Պ. Սերգոյեանէ։

Նայիրի երգչախումբ՝ ղեկավարութեամբ Պ. Եանըքեանի։

Թաւջութակ եւ դաշնակ հայկական նոր եղանակներով՝ Օր. Կազէր։

Մուտքը ազատ է։

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ
THEATRE G. VERDI
56, Rue d'Alger, Marseille

Կիրակի 8 Նոյեմբեր, ժամը 15ին

Նախաձեռնութեամբ ԱՐՄԵՆԻԱ երգչախումբի, եւ մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչի, Բարեգործականի Երիտ. Միութեան, Համազգային Մշ. Միութեան, Վասպուրականի Հայր. միութեան եւ Արենուշներու միութեան։

Հրաւիրուած է յայտնի երգչուհի՝

ԱՐՓԻՆԷ ԱՐՂՈՒԹԵԱՆ

Յայտագիր. — Ռաքմանինոֆ, Չայքօվսքի, Պուտշ, Ֆոռէ, Սէն Սանս, Կոմիտաս Ռ. Մելիքեան, Խաչատուրեան, Ալէմշահ, Վ. Սարգսեան։

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

Այս կիրակի, ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր Մօտէրն Փալաս Օթէլի շքեղ սրահներուն մէջ, 8պիս Փլաս տը լա Րէփիւպլիք

Ճոխ պիւֆէ, նուագ, անակնկալներ։

Մասնակցութեամբ Օր. ՄԱՐԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑԻ եւ Փարիզի Օփերայէն Օր. ՌԷԺԻՆԱ ՕՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ, ընկերակցութեամբ իր հօր՝ Պ. ԳԱՐԵԳԻՆԻ։

Ապահովել սեղանները հեռաձայնելով՝ Օտէ. 02-12 Փրօ. 44-39։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Ի յիշատակ առաջնորդ ՊԱԼԱՔԵԱՆ եպիսկ.ի եւ ՆՈՐՈԳ հանգուցեալ Տ. ԲԱԲԳԷՆ քահանայի, Պոմոնի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցին, այս կիրակի, (Գիւտ Խաչ) առաւօտեան ժամը 11ին։

Սիրով կը հրաւիրուի հասարակութիւնը յարգանքի պարտականութիւն մը կատարելու համար Հայ. եկեղեցւոյ սոյն երկու վաստակաւորներուն։ Թաղ. Խորհուրդ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

«ԱՐԱՔՍ» Թիւ 24 (15 Հոկտ.)

Փարիզի միակ մանկական - պատանեկան թերթը, ազգային եւ միջազգային բովանդակութեամբ, ամբողջովին պատկերազարդ։

Կը պարունակէ նաեւ օգտակար գիտելիքներ եւ խաչ – բառ հանելուկ։

Տարեկան բաժնեգին հազար ֆրանք, (արտասահման 1400 ֆրանք)։

N.Hovhannessian,14,Rue du Soleil,Paris

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՓԱԿ ԴՐԱՆ ՅԵՏԵՒ (էջեր բժշկի օրագրէց)։ Երկերի ժողովածու երկրորդ հատոր։ Գրեց՝ Բժ. Իսահակ Տէրտէրեան։ 450 մեծադիր էջ։ Գին հարիւր րիալ։ Արտասահման երկու տոլար։ Հասցէ. — Զհարբահ Իսլէֆապատ, Թեհրան։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ. — Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը՝ շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Թադէոս Մինասեանէ իր կնոջ Տիկին Մաքրուհի Մինասեանի (ծնեալ Պօրծաքեան) մահուան առթիւ հազար ֆր։ Նոյն տխուր առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի, Պ. Պաղտիկ Պաղտասարեանէ 500ֆր.։ Վարչութիւն։

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris.

Օր. ՖԼՈՐԱ ՊԱԼԵԱՆ
Ընկեր ՏԻԳՐԱՆ Յ. ԹՈՐՈՍԵԱՆ
(Նոր Սերունդ) Նշանուած

Վերսայլ, 18 Հոկտ. 1953

Այս առթիւ բարեկամ մը հազար ֆրանք կը նուիրէ «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

■

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը 21.30ին, Ազգ. Տան մէջ (Ա. յարկ), 32 ռիւ տը Թրէվիզ։ Կը խօսի Տոքթ. Լ. ՀԱՄԲԱՐՁ։ Նիւթը՝ «Երաժշտութիւն։ Այս առթիւ պիտի սկըսինք նաեւ հայկական երաժշտութեան դասը։ — Հայերէնի դասերը ժամը 20էն 21.30։

ՎԻԷՆ. — Հ. Յ. Դ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 20.30ին։ «Հ. Օհանջանեան» ակումբը։ Կարեւոր օրակարգ։

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի բոլոր ենթակոմիտէններուն եւ խումբերուն վարչութիւնները, այս շաբաթ ժամը 21ին, Ահարոնեան ակումբին մէջ։

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Սէն Ժեռոմի Հ.Յ.Դ. Հայաստան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ։ Ներկայ պիտի ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը։

ԱՂԲԻՒՐ ՍԵՐՈԲ ԵՕԹՆԵՂԲԱՅՐԵԱՆ խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Միութեան Կարտանի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս կիրակի ժամը 15ին, Կարտանի հայկական դպրոցի սրահին մէջ։ Օրակարգի հարցեր տեղւոյն վրայ։ Բոլոր անդամներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ։ Սիրով կը հրաւիրուին նաեւ ոչ անդամ Խարբերդցիները անխտիր։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ. — Կը խնդրուի Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան ուղղուած թղթակցութիւնները ղրկել հետեւեալ հասցէին՝ Օր. Մ. Մկրտիչեան,

146, Ave. Jean Jaurès, Epinay s/Seine

իսկ ՀԱՅԱՍՏԱՆի վերաբերեալ թղթակցութիւնները Պ. Գ. Փափազեան,

25,Rue Martial Boudet,Chaville(S & O)

ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութիւնը բոլոր մարմիններուն կը տեղեկացնէ թէ մօտերս լոյս պիտի տեսնէ 1954ի ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑԸ։ Այժմէն դիմել ապսպրանքներու համար։

ԴԵՐԱՍԱՆ ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ համար, Պ. Ե. Երանոսեան հազար ֆրանք կը նուիրէ։ Ֆ. Կ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղը 2000 ֆրանք։

Ստանալ «Յառաջ»էն։

ԾԱԽՈՒ ԽԱՆՈՒԹ
ԵՒ ԲՆԱԿԱՐԱՆ

Սոխպողաբար ծախու է, շատ նպաստաւոր պայմաններով Րօնի սու Պուաի կեդրոնը, կայարանին եւ քաղաքապետարանին դիմացը, գլխաւոր պողոտային վրայ, ընդարձակ խանութ մը, բնակարան, խոհանոց, պարտէզ։ Կեդրոնական ջերմութիւն, ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն։ Շատ յարմար կօշկակարի, դերձակի եւ ոեւէ ուրիշ արհեստի կամ առուտուրի։ Կատարելապէս նոր վիճակի մէջ։ Դիմել Պ. ԿԱՐՈՅԻ

3, Rue Gambetta, Rosny s/Bois

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ. — Միհրան Լօքմաճեան, Թոքաթցի որ աքսորի ընթացքին կը գտնուէր Հալէպ։ Կը կարծուի թէ փոխադրուած է Հիւսիս. Ամերիկա։ Կը խնդրուի իր հասցէն իմացնել Տիկին Սիրուհի (ծնեալ Թումանեան) 54 Բէ Պլանքի։ Ալֆորվիլ, (Սէն)։ Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris-9e

Tél.: PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.

Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. Վեցամսեայ 1300

Արտասահման՝ տարեկան 3000 ֆր.: ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.

ՈՒՐԲԱԹ 23 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

VENDREDI 23 OCTOBRE 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7200 | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 9ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2611

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԿԸ ԾԱՄԵՆ ՈՒ ԿԸ ԾԱՄԵՆ

Հրաշք մը պատահած պիտի ըլլար, եթէ բոլշեւիկ վարիչներն ու գրիչները գոնէ վեց ամիս բերան չառնէին Դաշնակցութեան անունը եւ զբաղէին իրենց «ռեւոլուցիոն» մարզանքներով :

Ծառ, Թերթ, գեկուցում՝ աշխարհի բոլոր լեզուներով, որոնց մէջ ամէնէն անլին իրենց մշակած հայերէնն է :

«Ուսումնասիրութիւններ» եւ «պատմական տեսութիւններ», ուր իրար կը գզեն սախական խուժանավարութիւնը եւ անյատակ տգիտութիւնը :

Վերագրումներ եւ ցնդաբանութիւններ որոնք ոտքի վրայ քուն կը բերեն :

Եւ այս՝ քանի՞ տարիէ ի վեր :

Կրնաք հաշուել 1903 - 1905էն, երբ նոր սկսեր էին խլրտիլ: Եւ կամ 1920էն, երբ իրենց յանձնուեցաւ Հանրապետական Հայաստանի կառավարութիւնը :

Միամիտներ կը կարծէին թէ բաւական բան սորված կ'ըլլան տարիներու ընթացքին: Կամ քիչ մը լրջութիւն կը փորձեն, ուրպէսզի արգահատելի չդառնան իրենց իսկ ընթերցողներուն աչքին :

Ընդհակառակն: Քանի տարիները կ'անցնին, մարդիկ այնքան կը խրին, կը թաւալին միեւնոյն ճախճախուտքին մէջ:

Արձանագրենք ամենավերջին փաստը :

Երեւանի գրական ամսագիրը, «Սովետական Գրականություն եվ Արվեստ», 1953 Սեպտեմբերի թիւին մէջ հրատարակած է նոր պարսաւագիր մը, «Իմպերիալիզմի գործակալները երեկ եվ այսօր»:

Յօդուածագիրը, ոմն Կ. Սահիփանեան, սուտ - իրաւ իրար կը խառնէ տասնուհինգ էջի վրայ, սկսելով Հանրապետական Հայաստանի առաջին օրերէն, երբ ամբողջ ժողովուրդ մը օրհասական պայքար կը մղէր, ոտքի կանգնելու համար :

Այս առթիւ, կը յիշէ զանազան վկայութիւններ, ապացուցանելու համար թէ այն ատեն դժոխք էր, իսկ այժմ դրախտ : («Այն ատեն»ը տեւեց 30 ամիս, ներկան՝ երեսուն տարին ալ անցաւ) :

Յետոյ կ'ոստոստէ դէպքէ դէպք, խեղաթիւրելով հանրածանօթ ճշմարտութիւններ :

Ոչ մէկ խօսք այն քստմնելի եւ արիւնազանգ դաւերու մասին զոր իրենք իսկ սարքեցին թուրք պէյերու եւ փաշաներու, վաւերական ջարդարարներու հետ, խորտակելու համար մինուճար Հայաստանը :

— «Մ. Բէքմալ եղբայրդ է գալիս ...»:

Եւ պատէ պատ զարնուելով, կը հասնի մեր օրերը: Կը փորձէ համոզել թէ Դաշնակցութիւնը ոչ միայն «իմպերիալիզմ»ի գործակալ է, այլեւ թշնամի խաղաղութեան: Պարզապէս պատերազմի հրձիգ :

Կարդացէք եւ տարածեցէք աշխարհի բոլոր լեզուներով .

— «Ամբողջ աշխարհի առաջաւոր մարդկութիւնը մեծ զոհունակութեամբ ընդունեց Կորէայում զինադադար կնքուելու լուրը : Դա հասկնալի է .որովհետեւ մարդկային է : Իսկ Դաշնակները խիստ դժգոհութեամբ ընդունեցին զինադադարի փաստը : Դա էլ հասկանալի է : Արկածախնդիրները ծարաւի են արեան եւ իշխանութեան» : (էջ 105) :

Դեռ աւելի զարհուրելին .

— «Այսպէս, երբ ամբողջ աշխարհի առաջաւոր մարդկութիւնը պայքարում է խաղաղութեան համար, դաշնակ շէֆիկները հանդէս են գալիս պատերազմի իմպերիալիստական հրձիգների լաքէի դերում եւ գալային ախորժակները սրած գիշեր – ցերեկ երազում են մարդկային նոր սպանդներ, արեան նոր գետեր »:

Ահա այսպէս կը ծամեն ու կը ծամեն : Կը զառանցեն գիշեր – ցերեկ: Տարուան բոլոր եղանակներուն:

Կարելի չէ՞ր Երեւանի կենդանաբանական պարտէզին մէջ մասնաւոր բաժին մը բանալ այս կարգի «չախկալ»ներու համար, ինչպէս կ'ըսեն իրենք : Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՍՈՒՐԻԱ, ԻՐԱՔ ԵՒ ԵԳԻՊՏՈՍ ԶԻՆՈՒՈՐ ԿԸ ՂՐԿԵՆ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ

ԲՈՒՌՆ ՅՈՅՑԵՐ ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

Ճիշդ այն պահուն երբ Արաբական Դաշնակցութեան քաղաքական յանձնախումբը ժողով կը գումարէր Ամմանի մէջ (Յորդանան), Դամասկոսի անթելը հաղորդեց թէ օգնական զօրք պիտի հասնի Երուսաղէմի հին քաղաքամասը, զօրացնելու համար Յորդանանի զինեալ ուժերը :

Այսպէս, չորեքշաբթի օր իրաքեան եւ սուրիական զօրամասեր ճամբայ ելած են դէպի Երուսաղէմ, ուր առաջինները հասած պիտի ըլլային երիկունը, իսկ միւսները եւ եգիպտական զօրամասերը՝ երէկ (Եչ.): Առաջին չօշափելի քայլն է որ կ'առնուի այս անգամ, իբրեւ պատասխան Յորդանանի օգնութեան կոչին, ընդդէմ Իսրայէլի :

Եգիպտոսի փոխ - վարչապետը, զօր. Կամալ Նասըր, պատասխանելով իրեն ուղղուած հարցումի մը, յայտարարեց թէ «որեւէ արժէք չունի ՄԱԿի Ապահովութեան Խորհուրդին տալիք որոշումը : Արաբ ազգերը պէտք է հոգիով – սրտով միանան, ներշնչուելով 1949ի պարտութենէն»: Արաբական տեղեկատու գործակալութեան լուրերուն համաձայն, Լիբանանի վարչապետը, Ապտուլլահ Եաֆի, երեկ. Ժողովի Դչ. օրուան գաղտնի նիստին մէջ ըսած է թէ «արաբական երկիրները կրնան հակայարձակումի մը ձեռնարկել Իսրայէլի դէմ, երբ որ պէտք ըլլայ: Արաբական երկիրները կրնան դիմադրել Իսրայէլի ծաւալման փորձերուն: Մենք պատրաստ ենք եւ մղելու որեւէ նոր յարձակում» :

Եգիպտոսի փոխ – վարչապետը ուրիշ տեսակցութեան մը առթիւ յայտարարեց թէ 20.000 ոսկի պիտի տրամադրեն, ամրացնելու համար Յորդանանի գիւղերը Իսրայէլի սահմանին վրայ: Այս գումարը պիտի ղրկուի յառաջիկայ շաբթու :

× Բուռն ցոյցեր տեղի ունեցան Ամմանի մէջ, տեւելով ամբողջ օրը: Ցուցարարները յարձակեցան արեւմտ. պետութեանց դեսպանատուներուն վրայ: Խումբ մը երիտասարդներ քարկոծեցին Ֆրանսական դեսպանատունը, խորտակելով ապակիները: Մարդկային կորուստ չկայ :

Ցոյցերը սաստկացան կէս օրէ ետք : Արաբական լեգէոնէն ջոկատ մը եւ մղեց խումբ մը ցուցարարներ, երբ կը փորձէին գրաւել ամերիկեան տեղեկատու գրասենեակը: Այս առթիւ ալ ապակիներ խորտակուեցան եւ ամերիկեան դեսպանատան ինքնաշարժը տապալեցաւ :

Անգլիական, ֆրանսական եւ ամերիկեան դեսպանատուները կը պաշտպանուէին արաբական լեգէոնին կողմէ որ չրջուն խումբեր կը պահէ փողոցներու մէջ:

Ուրիշ ցուցարարներ ալ ուղղուեցան դէպի վարչապետութեան պաշտօնատունը, թշնամական կանչեր արձակելով օտար տիրապետութեան դէմ եւ պահանջելով անգլիացի սպարապետ Կլապ փաշայի տեղ արաբ սպայ մը նշանակել : Յորդանանի դատական նախարարը հանդարտութեան կոչ մը ուղղեց ամբոխին, հաւաստելով թէ կառավարութիւնը իր կարելին կը փորձէ վերջ տալու համար հրէական յարձակումներուն : Նախարարը միեւնոյն ատեն յայտնեց թէ պիտի հրաժարի, եթէ իր ջանքերը ձախողին :

Յորդանանի Հիւսէյին Թագաւորը Ամման վերադարձաւ Ջուիցերիայէն: Իր հրամանին համաձայն որեւէ պաշտօնական ընդունելութիւն չկատարուեցաւ : Գլխաւոր պողոտաներուն վրայ հաստատուած յաղթական կամարները քանդուեցան գիշերանց :

Նոյն օրը (Դչ.) երեք ժամուան գործադուլ մը սարքուեցաւ Յորդանանի բոլոր քաղաքներուն եւ գիւղերուն մէջ: բողոքելու համար Քիպիա գիւղին մէջ կատարուած ջարդին դէմ, ուր սպաննուած են 66 Արաբներ: Խանութները փակուեցան, երթեւեկը դադրեցաւ եւ ամբողջ ժողովուրդը փողոց թափեցաւ: Ոստիկանութիւնը եւ զօրքը շարժման մէջ դրուած էին: Մասնաւոր պատուիրակութիւններ իրենց գլուխն ունենալով երեսփոխաններ եւ բարձր պաշտօնատարներ կ'աղաղակէին — «Զէնք եւ ռազմանիւթ կ'ուզենք»: Ուրիշներ կը պահանջէին իրենց տուները վերադառնալ (Իսրայէլ): Դեռ ուրիշներ կ'աղաղակէին, — «Անկցի՜ն Մ. Նահանգները, Անգլիան եւ Ֆրանսան: Անկցի՜ աշխարհակալութիւնը»: Շատ մը ցուցարարներ սուգի դրօշներ պարզած էին, ի յիշատակ 66զոհերուն: Ծառախօսները վրէժ կը պահանջէին, ինչպէս եւ զէնք՝ պաշտպանելու համար սահմանամերձ գիւղերը :

× Ամման հասաւ նախագահ Այզընհաուըրի անձնական ներկայացուցիչը Էրիք Ճոնսթըն: Իր գործերէն մէկը պիտի ըլլայ համաձայնութիւն մը գոյացնել արաբական պետութեանց եւ Իսրայէլի միջեւ, օգտագործելու համար Յորդանանի ջուրերը:

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ՏԱԳՆԱՊԸ

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԾԱՆՈՒՑԱԳԻՐ ՄԸ ՈՒՂՂԵՑ ԿԱՅՍԵՐ, ՈՐՈՇ ՊԱՏԱՍԽԱՆ ՊԱՀԱՆՋԵԼՈՎ

Նախարարական խորհուրդը բացառիկ նիստ մը գումարեց առջի օր, քննելու համար Հնդկաչինի խնդիրը, որ աւելի բարդացած է այժմ, իբրեւ հետեւանք Սայկոնի համագումարին տուած որոշումներուն: Այս առթիւ ընդհանուր վիճաբանութիւն մըն ալ պիտի կատարուի Ազգ. Ժողովին մէջ, այսօր, ուրբաթ :

Կառավարութիւնը որոշեց սախլողաբար Պաօ - Տայ կայսեր ուղղել ծանուցագիր մը, լուսաբանութիւններ պահանջելով տրուած որոշումներու մասին : Ծանուցագիրը կը յիշեցնէ Ֆրանսայի կատարած աշխատանքը՝ ապահովելու համար Հնդկաչինի պետութեանց անկախութիւնը: Կը պահանջէ որ կայսրը եւ իր կառավարութիւնը յստակօրէն բացատրեն իրենց դիրքը յուլիս 3ի Ֆրանսական յայտարարութեան մասին: Եւ վերջապէս կը յայտարարէ թէ Ֆրանսական կառավարութիւնը միաձայնութեամբ հաւատարիմ կը մնայ Ֆրանսական Միութեան (գաղթապետութիւններ) կարգուսարքին :

Վիէթ Նամ, Հնդկաչինի երեք պետութիւններէն մին (նախկին Աննամ), մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ եօթը տարիէ ի վեր: Անցեալ շաբթու, Սայկոնի ազգ. համագումարը, որուն կը մասնակցէին պատգամաւորներ բոլոր քաղաքական, կրօնական եւ ընկերային խաւերէն, յայտարարեց թէ չի կրնար Ֆրանսական Միութեան մէջ մնալ, եթէ չփոխուի անոր ներկայ կարգուսարքը: Վիէթ Նամ իրական անկախութիւն կը պահանջէ, աւարկելով թէ Ֆրանսական Միութիւնը իր ներկայ սահմանադրութեամբ կը ժխտէ այդ իրաւունքը :

Տեղական թերթերը մասնաւորապէս կը շեշտեն թէ դահլիճին անդամները նիստ գումարեցին Դչ. ամբողջ օրը, կարճ ընդհատումներով, — Առտուն՝ լիագումար, կէս օրէն վերջ՝ կրճատեալ անդամներով, ծանուցագիրը խմբագրելու համար, իսկ գիշերը դարձեալ ամէնքը միասին, վաւերացնելու համար ծանուցագիրը: Այս աճապարանքը հետեւանք էր Ազգ. Ժողովի Գչ. օրուան նիստին մէջ տրուած որոշման, որ կը պահանջէր անմիջական վիճաբանութիւն մը կատարել: Շատ մը երեսփոխաններ, մասնաւորապէս ծայրադոյն ձախեր, ինչպէս եւ մաս մը պահպանողականներ կը պահանջեն որ Ֆրանսա անմիջապէս հեռանայ Հնդկաչինէն, ձգելով որ այդ տկար եւ «ապերախտ» Վիէթ Նամը առանձին կռուի կարմիրներուն դէմ: Դահլիճին անդամներուն մէջ ալ տարբեր կարծիքներ կը տիրեն այս հարցի մասին: Կան բացարձակ անկախութեան կուսակիցներ, ինչպէս եւ պատերազմը շարունակելու կողմնակիցներ :

Անհամբեր կը սպասուի Ազգ. Ժողովին այսօրուան վիճաբանութեանց, որոնց ելքէն կախում ունի Լանիէլի դահլիճին ճակատագիրը :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

★

ԽԵ՞ՂՃ ԱԶԳԱԺՈՂՈՎ ...

Միեւնոյն օրուան մէջ երկու չարակամ արտայայտութիւններ Ազգաժողովին դէմ :

Ճիշդ այն պահուն երբ ամէնքն ալ անձկութեամբ անոր ազդու միջամտութեան կը սպասեն, լուծելու համար երկու նոր թնճուկներ, — Թրիէսթի վէճը եւ Յորդանան – Իսրայէլ ընդհարումը :

Առաջին ողբերգութիւն, —

Չորեքշաբթի օր Մոսկուայի պատուիրակը, Ցարափին, բողոքեց Խ. Միութեան, Սպիտակ Ռուսիոյ եւ Ուկրայնայի անդամավճարներուն յաւելման դէմ :

Այս առթիւ դիտել տուաւ թէ վերջին չորս տարիներու ընթացքին խորհրդային խմբակցութեան բաժինը աւելցած է աւելի քան 90 առ հարիւր համեմատութեամբ:

Անցեալ տարի Խ. Միութիւնը Ազգաժողովի ծախքերուն համար կը վճարէր 12.28 առ հարիւր: Վարչական յանձնաժողովը կ'առաջարկէ բարձրացնել 14.15 առ հարիւրի :

Արդեօք անո՞ր համար որ խորհրդային ճակատը անվերջ կ'երկարաձգէ նիստերը, ճոռոմ ճառերով, «վեթօ»ներով եւ ձգձգումներով :

Անշուշտ միւսներն ալ խօսքի տակ չեն մնար: Եւ նիստերը իրարու կը յաջորդեն, ծախքերը կը դիզուին, առանց որեւէ խնդիր լուծելու :

Երկրորդ ողբերգութիւն ,—

Հարաւ. Ափրիկէի վարչապետը, Մալան, կատաղի ցեղապաշտ մը, կը յայտարարէ բարձրաձայն .

— «Ազգաժողովը խլիրդ մըն է (քանդուէր) որ կը կրծէ համաշխարհային խաղաղութիւնը: Եկած է ժամանակը որ կա՛մ արմատապէս փոխէ իր քաղաքականութիւնը, եւ կամ անհետանայ երկրի երեսէն»:

Երեւի Պ. Մալան — կամ Ալան — շատ աւելի բան գիտէ Ազգաժողովի գաղտնիքներու մասին, քան մենք՝ հասարակ մահկանացուներս :

Լուսահոգի Ազգերու Դաշնակցութեան օրով, փոքր եւ անճար ժողովուրդներն էին որ օգնութիւն կը սպասէին երկիւղածութեամբ :

Այսօր, Մեծերը «Տէր ողորմեա» կ'երգեն, որպէսզի խաղաղութիւն պարգեւէ համաշխարհային նոր յարանը, ՄԱԿ ...

ՎԱՀԷ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՈՂԱԳՈՐԾՆԵՐԸ կը սպառնան նոր ցոյց մը սարքել կառավարութեան դէմ, Նոյեմբեր 5էն սկսեալ, փակելով ճամբաները ամբողջ Ֆրանսայի մէջ եւ դադրեցնելով ամէն վճարում, եթէ գոհացում չստանան: Ոչ միայն արջառ եւ հողագործական արտադրութիւններ պիտի չղրկեն մէկ շաբաթ, այլ եւ ետ պիտի քաշեն իրենց աւանդները պետական բոլոր սնտուկներէն, պիտի դադրեցնեն որեւէ գնում եւն. :

ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐՆ ալ գործադուլ մը սարքած են Նոյեմբեր 9ի համար : Մասնակցողներուն թիւը կը հասնի 240.000ի:

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԲԱՐԵՊԱՏԵՀ ՈՐՈՇՈՒՄ ՄԸ

Եգիպտական կառավարութիւնը որոշում մը տուաւ եգիպտահպատակութիւն նոր ստացած Հայերու մասին, որոնք պիտի կրնան Թեմական Ժողովներու ընտրութեանց մասնակցիլ, առանց սպասելու, որ օրէնքով նախատեսուած հինգ տարուան շրջանը լրանայ :

Անմիջապէս յայտնենք, թէ այս որոշումը անգամ մը եւս կ'ապացուցանէ ներկայ կառավարութեան բարեացակամ վերաբերումը դէպի Հայերը, երկրորդ՝ այն կարեւորութիւնը, զոր կուտան իշխանութիւնները՝ ապահովելու համար Հայերուն ժողովրդական քուէարկութեամբ եւ օրէնքով նախատեսուած Թեմական ժողովներու ընտրութիւնը Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ մէջ :

Քանի մը տարիէ ի վեր առկախ կը մնար ու կը քաշքշուէր այս խնդիրը, բայց յեղափոխական կառավարութիւնը — ինչպէս իր բոլոր գործերուն մէջ — եղաւ արդարամիտ եւ վճռական, տալով վերոյիշեալ որոշումը :

Հարցին էութիւնը բացատրելու համար՝ յետադարձ ակնարկ մը :

Եգիպտոսի հայ եկեղեցական կազմակերպութիւնը անցեալին ենթակայ էր Պոլսոյ Պատրիարքարանին եւ կը կառավարուէր Ազգ. Սահմանադրութեամբ : Եւրոպական պատերազմին հետեւանքով, Պատրիարքարանի յարաբերութիւնները խզուեցան արտասահմանի հետ, իսկ աւելի ուշ Եգիպտոս, ստանալով իր անկախութիւնը, հասկնալի է որ այս երկրի իշխանութիւնները պիտի ուզէին մեր համայնքի աշխարհական մասին կազմակերպումը ներդաշնակել երկրի օրէնքներուն հետ :

Դժբախտաբար, երկար տարիներ անտարբեր գտնուեցան Եգիպտոսի հայ գաղութին եկեղեցական ու աշխարհական վարիչները : Զունէինք կառավարութենէն վաւերացուած կազմական կանոնագրութիւն մը :

Անցած պատերազմի ընթացքին է, որ Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ Թեմականներու Համագումարէն ընտրուած յանձնախումբ մը պատրաստեց կանոնագրութիւն մը, եւ երկար աշխատանքներէ ետք կառավարութիւնը սկզբունքով տուաւ իր համաձայնութիւնը, յանձնարարելով կարգ մը փոփոխութիւններ, որոնց մէջ կարեւորն էր, ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունք ունենալու համար, եգիպտահպատակ ըլլալը :

Բայց եգիպտահպատակ Հայերու թիւը մեծ չէր : Այս կացութեան անդրադարձան իշխանութիւնները, որոնք սկսան ընթացք տալ եգիպտահպատակութեան համար դիմում կատարող Հայերուն, անշուշտ եթէ լրացնէին օրէնքի պահանջած պայմանները :

Քանի մը տարուան ընթացքին հինգ հարիւրէ աւելի Հայեր ստացան հպատակութիւն : Հասկնալի է, թէ այս պարագան ենթականերուն կ'ապահովէր, երկրի տնտեսական ու քաղաքական կեանքին մէջ, պարտականութիւններու կարգին նաեւ իրաւունքներ :

Պատերազմը աւարտած էր, պիտի կատարուէր Թեմական Ժողովի ընտրութիւն Աղեքսանդրիոյ մէջ, երբ արտաքին միջամտութիւններ մեր գաղութի գործերէն ներս, ձախողեցուցին այդ ընտրութիւնները : Նաեւ նստելու պատրաստուած ներգաղթողները ուզեցին մասնակից դառնալ ընտրութիւններուն : Զենք ուզեր մանրամասնել այդ դէպքերը, որոնց հետեւանքով քանի մը անգամ յետաձգուեցան Թեմականի ընտրութիւնները Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ մէջ :

Հազիւ դադրած էին արտաքին միջամտութիւնները, այս անգամ ուրիշ դժուարութիւն մը, չենք գիտեր որու կողմէ, մէջտեղ նետուեցաւ : Եգիպտահպատակութիւն հրովարտակով ստացող Հայերը հինգ տարի սպասելու էին կարենալ մասնակցելու համար այդ ընտրութիւններուն : Իրականութեան մէջ, այդ արգելքը Եգիպտոսի պետական ընտրութիւններուն կը վերաբերէր, բայց հարցը երբ գնաց Պետական Խորհուրդին, այս վերջինը չկրցաւ վճիռ արձակել ի նպաստ քուէարկութեանց մասնակցութեան եւ պէտք տեսաւ նոր օրէնսդրութեամբ մը յօդուած 10ը փոխել ի նպաստ մեր պաշտպանած տեսակէտին : Դժբախտաբար նախորդ կառավարութեան օրով, մեզի համար անհասկնալի պատճառներով շարունակ ձգձգուեցաւ այս հարցին կարգադրութիւնը, որ համապատասխան էր հայ գաղութին, նոյնպէս Եգիպտոսի շահերուն :

Նախարարաց խորհուրդի նոր որոշումը կուգայ վերցնել վերջին արգելքը, որ կար ձեռնարկելու համար հայ համայնքի Թեմական Ժողովներու ընտրութեան :

Ըմբռնելու համար, թէ ինչքան բարեպատեհ եւ օգտակար կարգադրութիւն մըն է եղածը, անմիջապէս ըսենք, որ Գահիրէի Թեմական Ժողովը մեծ դժուարութեամբ գումարեց իր վերջին նիստերը : Անդամներէն մէկը (հիւանդ) եթէ դոհողութիւն յանձն առած չըլլար ներկայ գտնուելու, չէինք ունենար Թեմական, Քաղաքական Ժողովի կանոնաւոր համարատուութիւն եւ նոր Քաղաք. Ժողովի ընտրութիւն :

Իսկ Աղեքսանդրիոյ մէջ Քաղաք. Ժողովի պաշտօնավարութեան շրջանը հինգ տարիէ ի վեր լրացած է, որովհետեւ երկու անդամները հրաժարած են Թեմականի անդամակցութենէն եւ չեն փափաքիր անոր գումարումը, որպէսզի կարելի ըլլար ընդունիլ Քաղաք. Ժողովի եօթը տարուան նիւթական ու բարոյական գործունէութեան համարատուութիւնը եւ ձեռնարկել նորի ընտրութեան :

Մենք բացասական վերաբերում չունինք Աղեքսանդրիոյ ներկայ Քաղաք. Ժողովին, ոչ իսկ անոր հակադաշնակցական երկու անդամներուն հանդէպ, բայց մեղադրանքէ զերծ չի կրնար մնալ փոքրամասնութիւնը, որ անելի մատնած է Թեմականը : Եւ Թեմականը չի կրնար նիստ գումարել :

Գահիրէի Թեմականին մէջ եւս կայ փոքրամասնութիւն մը, որ շարունակեց մասնակցիլ ժողովներուն, հակառակ այն իրողութեան որ իրեն համար ոչ ցանկալի մարդիկ անցեալին ընտրուեցան Քաղաքականի անդամ :

Հարկադրուեցանք յիշեցնել թէ Թեմական չէր գումարուեր քանի մը մարդոց քմահաճոյքին հետեւանքով : Իսկ այժմ Եգիպտոսի հայ գաղութի գործերը կը մտնեն աւելի օրինաւոր վիճակի մը մէջ : Ժողովրդական քուէարկութեամբ ընտրուելիք Թեմականի անդամներ պիտի գան ստանալ գործադիր իշխանութեան համարատուութիւնը եւ Քաղաքական Ժողովները միշտ պատասխանատու պիտի մնան Թեմականի առջեւ :

Ամէն Հայ, ամէն խմբակցութիւն, մոռնալով մօտիկ անցեալի վէճերը, ամէն ջանք պիտի թափէ, որպէսզի օրինական եւ խաղաղ պայմաններու մէջ Եգիպտոսի հայ գաղութը ունենայ իր զոյգ Թեմականները, համաձայն նոր կանոնագրութեան տրամադրութեանց, ինչ որ ցանկութիւնն է նաեւ Եգիպտոսի յեղափոխական կառավարութեան :

Գ. Լ.

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՍԷՅԴՈՅԻ ԵՂԵՐԱԿԱՆ ՎԱԽՃԱՆԸ

ԽՄԲ.— վերջին մասն է այս յօդուածաշարքի մը որ հրատարակուեցաւ Սեպտ. 17 – 24 :

Այդ օրերուն Գէորգի եւ Ղասըմ բէկի բարեկամութեան լաւագոյն օրերն էին : Այդ կռուին, գիւղի Թալանը ամբողջապէս Խոյթեցիներ (Ղասըմի աշիրէթէն) դրաւեցին : Շատերու կարծիքով, Ղասըմ բէկ գրաւած Թալանըպիտի վերադարձնէր :Ու՜ մը անգամ եւ չեկաւ :

Ասոր վրայ կ'աւելնային նոյն տարուան աշնան վերջերը, Խասըմ բէկի ղոլամ Խլոյի սխրագործութիւնները : Հեծած Ղասըմ բէկի ձին, զինուած անոր զէնքերով, կը մտնէր Խարսայ Բաւա Մարգարի տունը : Ուտել խմելէ վերջ, բզիկ բզիկ կը սպաննէր 80 տարեկան ծերունի Մարգարը, որուն յարկին տակ հիմնուած էր Ղասըմ բէկի եւ Գէորգի բարեկամութիւնը : Բէկը լաւ գիտէր, որ այդ տունը Դաշնակցութեան Թաքստոցն էր ուր, կը դարբնուէր եւ կը գործադրուէր տարիներու աշխատանքը :

Ղասըմ բէկ մոռցած չէր Բաւա Սահակի տարած կռիւը Գրմադրակի լանջին վրայ 9 ընկերներով 1904ի Մկրադոմի կռուի օրերուն, երբ մարախի նման չորս կողմէն, յարձակող խուժանի դէմը ցցուելով քաջաբար կռուեցան եւ դարկին մեծ մասով իր մարդիկը, ապահովեցին Մկրադոմի ռազմիկներուն, Սէյտոյի, Սմբատի, Զուլումաթի, Տէր Քերոբի եւ ուրիշներու Թիկունքը : Ի վերջոյ անխնայ գործածելով կը սպառեն իրենց ռազմանիւթը եւ 9 քաջեր նահատակ կ'իյնան :

Շարունակենք մեր պատմութիւնը :

Նոյն չարքթուն, նոյնԽլօն, նոյն ձիով ու զէնքերով, օր ցերեկով սպաննեց նոյն գիւղի Դաւոյի նորընծան, Տէր Յարութին, եւ Պօղոսի տղան՝ Մուշեղը :

Անփորձ Սէյդօն, իր երկու անփորձ ընկերներով, Զաւէնի եւ Ճնտոյի հետ, կ'երթար այս դաւաճանին քով, նոր ուխտ ու խոստումներ փնտռելու : Եւ քնացած ատեն կը սպաննուէին Ղասըմի դաւաճանութեամբ : Գէորգի դիակի փոխարէն, Սէյդոյի, Զաւէնի եւ Ճնտոյի դիակները փըռելով հրէշը նեքման կ'արժանանար :

ՌՈՒԲԷՆԻ ԿԱՐԾԻՔԸ ՍԷՅԴՈՅԻ ՄԱՍԻՆ

— « Սէյդօ Պօղոս Մալխասեան, Մշոյ Առվարինչ գիւղէն : Այդ խաւի մէջ կան մեծութիւններ որ հազար հազար դիպլոմաւոր ուսումնական արժեն : Սէյդօն ասոնցմէ էր, ան սովորական մարդ չէր : Արտաքինով աչքի կը զարնէր իր խոշոր գեղեցիկ աչքերով, ոսկրոտ դիմագծով, Թիկնաւէտ լանջքով խիստ դիմացկուն ուժեղ եւ դիւրաշարժ : Բնաւորութեամբ շատ բարի էր. խեղճին չդպչող ,այլ անոր մասին հոգացող : Ինկածին հարուած տըւողը նամարդ էր անոր աչքին, նոյն իսկ գերի ինկած ոստիկանին պաշտպան էր Սէյդօն : Այս տեսակէտէն՝ ան բարի հայ քրիստոնեայ էր :

Բայց Սէյդօն անողոք էր ցասումի մէջ,

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ՃՆՃՂՈՒԿՆԵՐՈՒ ԴԱՏԱՍՏԱՆԸ

Բարին Աստուած անգամ մը ինքզինք Թռչուններու խումբի մը առջեւ գտնելով, որմանք զարմանք կը յայտնէ Թէ՝ ինչպէս անոնք երկրէն երկինք անհուն միջոց մը ճամբայ կտրած իրեն կը ներկայանային : Ճնճղուկներ, ամէնքն ալ հողի գոյն փոքրիկ ճնճղուկներ, մէկը մէջերնէն համարձակութիւնը կ'ունենայ իր բուԹ կտուցին բացուածքովը հետաքրքրող պատճառներու պատմութիւն մը ընել ան իրենց յանդուգն վերելքին, որուն տեսակը, իրաւ որ ժայռերու շահապին՝ բաղէին ալ մտքէն չէր անցներ :

Երկինքի, երկրի մեծ ստեղծողը « ասոնց ի տես » կը Թողու վերջապէս զարմանքը ու պահ մը իր գուԹի զգացումին տեղ կուտայ այն պզտիկ բաներուն վրայ ակնարկ մը ձգելու վայրկեանին :

— Գիտես Թէ՝ ես ձեզ ալ ստեղծեցի, ճնճղուկներ, կ'ըսէ, ձեռքիս կաւին զանգուածովը երբ մեծութիւններ մը ծրագրեցի ու նետեցի երկրի վրայ . մնացածը՝ այն կաւէն մանր, աւելորդ փշուրներ, ձեռքս Թօթուեցի ու դուք եղաք : Ես ապա ինչպէս մարդուն, մրջիւնին, ձեզի համար ալ կեանքի աղուոր, աժան պայմաններ ապահովեցի . մարդկային բնակարաններու այն ինչ բարձրութիւնները՝ ձեր անմատչելի բոյներ, ալ ի՞նչ է ուզածնիդ . հա, աս ալ կար, որ ինչպէս դուք ալ կը տեսնաք, ձեր քովերը մարդիկ երբ պատառ մը հացի համար գլուխնին քարէ քար կը զարնեն ու նորէն չպարտկուած անօԹութիւն մը կուլան, ձերը բախտ մը չէ՞ որ դուք չցանած կը հնձէք . անցորդը ճամբան շատ բան կը Թափէ, դուք կը ժողվէք . դաշտին երեսը միջատն ու մարախը կար, շատ մը անոնցմէ ձեզի բաժին կ'իյնայ չէ՞, ալ ի՞նչ է ուզածնիդ :

— Մերը ուրիշ խնդրանք է, Տէր, կը պատասխանէ մէկը առաջ անցնելով, մեր ըսելիքը շատ կարճ, բայց շատ բանաւոր է :

— Ըսէք, շուտ ըսէք, վախնամ սխալ մը պիտի տաք երեսիս :

— Չէ, մեղայ իմ լեզուիս :

— Է, ուրեմն, մտիկ պիտի ընեմ :

—Մերը զանգատ մը ու մեր գեղին տէրտէրին դէմ միայն, Տէր, նա անցած օր մեզի այնպէս մը երեւաց յանկարծ, որ մեզ ամէնքս ալ զարմանքի ու զայրոյԹի մէջ քարացուց :

— Ձեր գեղին տէրտէ՞րը, ես այն մէկը բարի կրօնաւոր մը կը ճանչնամ սակայն :

— Մենք ալ այդպէս, Տէր, մենք ալ բարի դրացի մը գիտէինք զինքը :

— Վե՞րջը :

— Իրիկուայ կողմը խաչ մը ձեռքը ժամ կուգար, մենք այն ատեն սայլակներէն Թափթփած հասկեր կը ժողուըտէինք ճամբուն մէջտեղը, իրիկուայ ճաշերնիս կ'ընէինք . տէրտէրը մեր քովէն անցնելուն, բան մը նետեց վրանիս, պզտիկ քար մը ու ժամ մտաւ :

— Այն քարով ի՞նչ եղաւ ձեզի :

— Մեզնէ մէկուն Թեւը կոտրեցաւ, խեղճ պզտիկ մը որ ինկած տեղը մնաց ոտքերու տակ, ու հիմա մեռաւ կարելի է :

— Օհ, գէշ բան իրաւ որ . տէրտէրը....

— Գէշ, ու շատ ալ ցաւալի, Տէր, այն մէկը, որուն ալ լմնցած է բանը, կ'ըսենք, իր ընտանիքին մէկ հատն էր . երեք էին անոնք, մէկը՝ որին փախցուց, միւսը անժամանակ Թռիչք մը փորձեց ու մեռաւ, այն վերջինն ալ, բայց իրաւ որ շատ բարի մնացորդ մը այն վերջինը, ժամուն գիժ տէրտէրին ձեռքովը լմնցաւ . գուԹ ըրէք Տէր, գուԹ ըրէք, մենք, պզտիկ ճնճղուկներս կը հաւատանք Թէ բարին Աստուած մեզի ալ կը խորհի :

— Շատ լաւ, շատ ճշմարիտ, ուզածնի՞դ սակայն :

— Ինչ որ դուն կ'ուզես, Տէր :

— Տէրտէրին ձե՞ռքը կտրէի հրաման մը չանԹերուն ու կ'ըլլար այդպէս :

— Չէ չենք ուզեր այդպէս :

— Աչքերը կուրցնե՞մ, հրաման մը արծիւներուն ու կ'ըլլար այդպէս, անոր կոպիճներն անգամ փորել տայի, զոյգ մը մուԹ ծակի վերածէի, ուր ալ միայն մամուկները բնակէին :

— Այն ատեն աւելի գէշ, Տէր :

— Ինչպէս :

— Կոյր մը, որ չի տեսներ, կրնայ ըլլալ որ ոտքին տակ ուրիշ կեանքեր, ուրիշ Թանկութիւններ ալ տրորէ . վերջն ալ ի՞նչ ըսել անոր . կոյր մը շատ աժան կ'արդարանայ :

— Ըսել է դուք ձեր մաքինը ունիք . օն, ուրեմն :

— Շնորհք, Տէր, շնորհք, հիմա աղաչելու քեզի, որ անմիջական հրաման մը ղրկես գեղին սափրիչին, որ այն անբարոյ տէրտէրին մօրուքն ածիլէր :

— Ըսէ., ինչո՞ւ այդպէս :

— Որովհետեւ մենք մինչեւ հիմա աշխարհիկ մարդուն ներկայութենէն միայն կասկածներ ընելով կը փախչէինք անոր հէնց հոտը առած հեռուէն . ծոցը խաչ կըրող կրօնաւորէ մը ի՞նչպէս չարիք սպասել . արդ՝ քանի որ հիմա խաբուածներ եղանք, մենք անոր մօրուքին կամ դըսերեւոյԹին պատճառովը մենք ահա անոր այս ծպտանքին մերկացումն է որ կ'ուզենք քեզնէ : Այս տեսակ պատիժ մը, ասկէ վերջ անգամ մըն ալ պիտի նորոգէր մեր մէջ այն հաւատքը, Թէ տէրտէր մը, Աստուծոյ մարդը, միշտ այն բարի ու սուրբ մարդն է, որ իր ոտքին տակ եկած մըրջիւնն ալ պիտի չուզէ տրորել : Մեր խընդիրը այսչափ միայն :

Բարին Աստուած կը լսէ ճնճղուկներուն, իրաւունք կուտայ անոնց, ու անմիջապէս հրաման մը իրենց իսկ ուզածին պէս, որ սափրիչը իր գործը կատարէ , ու ճնճղուկները անկէ վերջ այն մէկը անմօրուք ու անփակեղ աշխարհական մը ճանչնալով, անոր հանդիպելուն, վայրկենապէս ինքզինքնին ժողվտեն ու Թեւերնուն վրայ գտնուին :

Ասոր վրայ, անոնք երկինքէն երկիր զուարԹ ճռուողիւններով հպարտ վայրէջք մը կ'ընեն, ու կը խորհին՝ Թէ իրենց աբեւին ու բարիին համար ալ բարեգուԹ Աստուած մը կայ երկինքը : Երջանիկ ճնճղուկներ :

Ու կ'ըսեն, այս դէպքէն ի վեր մարդիկ ալ շատ անգամ այն կրօնականներուն վըրայ ըրին, պահեցին կասկածնին ու գըտան՝ Թէ անմազ, լերկ փինչ մը ունին, ու գլխնուն վրայ ալ ծպտանքը ամբողջացնող կասկածելի փակեղը էր ցուցադրեն : Բայց մենք ալ ի՞նչ պիտի ըսէինք : Վայ այն ճնճղուկներուն, վայ հէք, միամիտ ժողովուրդին մանաւանդ, որ անանկներուն շուրջը կը Թռչկոտէ, ու անոնց դուրսի կեղեւանքովը ապահովուած կը մնայ :

ԹԼԿԱՏԻՆՑԻՆ

դժուար կը յուզուէր, դժուար կը վճռէր արիւն թափել, բայց անգամ մը որ վճռէց, ալ անդառնալի էր, կամ պիտի գործադրէր, կամ կեանքը վրայ տար : Սէյդօ բնաւորութեամբ, ոչ վաղր էր ոչ գայլ, այլ անտառի մէջ թափառող մեծահիրտ Առլան, որ կը յօշոտէ այնքան, որ քան պէտք է, կը հարուածէ այն որ կը համարձակի իր դէմ ցցուիլ: Ցաճախ լուռ էր, եւ երբ խօսէր, չափուած կշռուած կը խօսէր, անոր խօսքը քամուն չէր գնար, գետին չէր իյնար: Ինչպէս խնամքով էր խօսքի մէջ, նոյնպէս խնամքով իր շարժուձեւի մէջ: Իշխանական հովեր ունէր, համարձակ, հպարտ ու տիրական : Անոր հագուստն ալ խնամքով էր ընտրուած, նոր եւ մաքուր ճաշակով: Ամէն ինչ իր վրայ կը ներշնչէր, որ առջեւդ կանգնած է իշխան մը, ոչ թէ գեղջուկ փէտայի մը: Ով գիտէ, գուցէ այդ գեղջուկի մէջ յառութիւն էր առած մեր հին տոհմական իշխաններու մէկ սերունդը, որոնց հոգին մտած էր անոր մէջ իրենց մահուանէն վերջ: Սէյդօն սառնարիւն էր, եւ քաջ կռուող, եւ տուեալներ կային հաւատալու, թէ կարող է ի վերջոյ զինուորական ղեկավար դառնալ: Շատեր կան որպէս գի բանի տեղ դրուին, ածան հաւի նման չարունակ կը կչկչան, այդպէս չէր Սէյդօն: Շատեր ալ դերասանական ձեւերու, հռետորական ոճերու, եւ ամէն կարգի նման միջոցներու կը դիմեն հեղինակութիւն պարտադրելու: Սէյդօն հեռու ասոնցմէ, իր բնածին էութեամբ կը պարտադրէր, ան չէր զգար իր ուժը, ոչ ալ կը զգացնէր, բայց շրջապատը միշտ այս հարցը ունէր՝ «ի՞նչ կ'ասէ Սէյդօն, ի՞նչ կ'անէ եւ ի՞նչ կը խորհի Սէյդօն»:

Սէյտոյի անցեալը փառահեղ է եղած, թէեւ ինք պատմելու սովորութիւն չունէր, եւ շատ մը ժանկագին դրուագներ մութին մէջ մնացին: Ես ուզեցի որ Կորիւն եւ Սէյտօն զրկեն Մուշ՝ ինձ օգնելու համար: Սէյտօն անմիջապէս կ'անցնի Վան, քանի մը ամիս հոն գործելէ ետք կը հասնի Տարօն:

Սէյտօն նոր էր եկած, երբ պատահեցաւ Սուլուխի կռիւը, որուն մասնակցեցաւ եւ վիրաւորուեցաւ: Ան ունեցած է բազմաթիւ արկածներ, կռիւներ զանազան վայրերու մէջ, բոլորն ալ փառահեղ: Դժուար է բոլորը նկարագրել, այսքան ըսենք միայն, որ այդ փառաւոր անցեալի տէր ֆետային, անփառունակ կերպով, մութ դաւադրութեամբ մահացաւ Արտօնք գիւղի մէջ, մեր բարեկամ համարուած Ղասըմ բէկի ձեռքով: Սէյտոյի մահուամբ խոշոր սիւն մըն էր փլած Տարօնի աշխարհի մէջ»: (Ռուբէն):

Սիրելի Սէյտօ, առանց խնայելու քու կանաչ արեւին, հայ ժողովուրդի փրկութեան համար կատաղի կը դիմէիր, բայց բախտին անիւը հակառակ դարձաւ: Առանց նպատակի հասնելուն դաւաճանօրէն պոռ եղար քու երկու աննման ընկերներուդ հետ: Հայ ժողովուրդի ազատութեան մուրատը մնաց ձեր սրտերուն, եւ կարօտը ձեր աչքերուն :

Ոգեկոչելով քու եւ երկու աննման ընկերներուդ յաղթանակները, երկիւղածութեամբ կուզամ ձեր յիշատակին առջեւ : Փառք ձեր դերագոյն զոհողութեան եւ տանջանքին :

ՄԱՐԳԱՐ ԲԱՐԽԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊՈԼՍՈՅ ԴՊՐԵՎԱՆՔԸ

Հոկտեմբեր 11ին տեղի ունեցած է Պոլսոյ դպրեվանքին բացումը, Սկիւտար, Ս. Խաչ եկեղեցւոյ շրջափակին մէջ: Այս առթիւ հանդիսաւոր պատարագ մատուցած եւ քարոզած է Երուսաղէմի պատր. տեղապահը, Եղիշէ արք. Տէրտէրեան : Ներկայ եղած են նաեւ Եգիպտոսի առաջնորդը Մամբրէ արք., Գրիգոր եպիսկոպոս եւ երկու քահանաներ: Պատարագէն վերջ սեղան մը սարքուած է նախագահութեամբ Գարեգին պատրիարքի: Այս առթիւ մաղթանքներ եղած են Թուրքիոյ հանրապետութեան նախագահին, Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին եւն. համար :

Մարմարա հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ նորահաստատ դպրեվանքի մասին.— ուր պիտի ուսանին դաւառէն փոխադրուած սաներ .—

Դպրեվանքին շէնքը կը բաղկանայ երեք յարկերէ. —

Ա. յարկ.— Ընդհանուր մուտքի, հանդերձարանի եւ յարակից մասերուն կը յաջորդէ մեծ սրահը որ ունի հարիւր քառակուսի մեթր տարածութիւն: Սրահին ետեւի կողմը կայ հասարակաց ճաշարանը, մառանը, խոհանոցը եւ լուացարանը եւ կեդրոնական ջեռուցումի կեդրոնի սենեակը :

Բ. յարկ.— Կը պարունակէ չորս մեծ եւ մէկ պզտիկ դասարան, գրադարանը, տեսչարանը եւ ուսուցիչներու սենեակը, բոլորն ալ արդիական եւ ամբողջովին լուսաւէտ :

Գ. յարկ. — Այս յարկը կը պարունակէ ննջարանները, չորս մեծ սենեակ ննջարան, սենեակ մը՝ Պատրիարքին յատկացուած իբր աշխատութեան սենեակ եւ ննջարան, որու դէմ յանդիման կը գտնուի Դպրեվանքի տեսուչին յատկացուած սենեակ մը: Կայ նաեւ միջակ մեծութեամբ ննջասենեակ մը որ պիտի յատկացուի հիւր եկեղեցականներու. անոր քով՝ ուրիշ սենեակ մը, բժշկական քննութիւններու համար: Այս յարկը կը պարունակէ բազմաթիւ լոգարաններ եւ նաեւ ջրցանի յատուկ բաժիններ, ինչպէս նաեւ առողջապահական այլ անհրաժեշտ մասերը :

Շէնքի ընդհանուր տարածութիւնն է իւրաքանչիւր յարկի՝ մօտ հինգ հարիւր քառակուսի մեթր. շրջապատուած պարտէզով մը, որու տարածութիւնն է աւելի քան երկու հազար քառ. մեթր,

ՀԱՅԿ. ԿԵԱՆՔԸ ՀԱԼԷՊԻ ՄԷՋ

Սուրիոյ հարիւր հազար հայութեան գրեթէ կէսը՝ յիսուն հազար կը գտնուի Հալէպ: Հայկական շրջաններ են Նոր Գիւղ, Տաււտիէ, Պուսթան փաշա, Խորդլախ տաղ, Գերմանիկ լեռ, զուտ հայաբնակ ներդաղթէն առաջ: Այս թաղերը ունին իրենց եկեղեցին եւ դպրոցը, որոնք կ'առաջնորդուին Ազգ. Սահմանադրութեամբ եւ Ուսումն. Խորհուրդի մշակած ծրագրով: Առաջնորդարանի ջանքերուն շնորհիւ վերջին սեղմումները մեղմացած են: Ուսուցիչներու ապրուստի մակարդակն ալ բարձրացած է: Կան ուսուցիչներ որոնք մինչեւ 200 – 250 ս. ոսկի ամսաթոշակ կը ստանան: Սուրիահայ Օգն. Խաչը տարածուն կազմակերպութիւն մըն է : Ունի 19 մասնաճիւղեր ամբողջ գաղութին մէջ, 2000 անդամ, 597 արծուիկ, 283 սան: Ծախսած է կրթականի 9938 ս. ոսկի, Առողջ. 4508 ս. ոսկի: Ընդհ. մուտք եղած է 30710 ս. ոսկի: Տարեկան ելեւմուտքը բարձրացած ըլլալով վաթսուն հազար ոսկիի, Ամերիկ. Օգն. Միութիւնը ամէն տարի վեց հազար տոլար կը յատկացնէ :

Ճեմարանի խնամակալութիւնը եւ Օգն. Միութիւնը կը հոգան ծախքին մէկ մասը, իսկ աշակերտութիւնը իրեն ինկած բաժինը: Ուսանողական տունը երկու մասէ կը բաղկանայ, մէկը աղջիկներու, միւսը տղոց: Ներկայիս 25 սան – սանուհիներ իբրեւ գիշերօթիկ կը մնան ճեմարանը: Ունեւորներ կը վճարեն 150 ս. ոսկի: Պատսպարանը տեսակ մը որբանոց է ուր կը խնամուին նախակրթարան յաճախող չքաւոր աշակերտներ, Սուրիոյ զանազան շրջաններէն: Այս հաստատութեան ծախսը կը հոգայ ժողովուրդը Պէյրութի «Պնակ մը կերակուրի » ձեռնարկին դրութեամբ, ինչպէս եւ նուէրներով: Հոն կը պահուին 45 աշակերտներ: Տարբեր վարժարաններէ մօտ տասնըհինգ աշակերտներ եւ Ճեմարանի գիշերօթիկները պատսպարանի խոհանոցէն կը ստանան իրենց ճաշը :

Հ. Մ. Ը. Մ.ի անդամներու ընդհ. թիւը միայն Հալէպի մէջ բարձրացած է հազարի: Այս մարզական ընդհ. միութեան վերին ղեկավարութիւնը կը վայելէ Պէյրութի Շրջ. վարչութեան հովանաւորութիւնը: Հալէպի Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ֆութպոլի Ա. խումբը որ 16 հոգիէ կը բաղկանայ ամէնէն զօրաւորներէն է: Ամբողջ Միջին Արեւելքի, մասնաւորաբար Լիբանանի եւ Սուրիոյ մէջ աւանդութիւն դարձուցած են երկու մեծ համազգային մրցումներ կազմակերպել: Պասքէթ պօլն ալ ընդհանրացած է Սուրիոյ մէջ : Ունի աղջիկներու եւ մանչերու խումբեր: Փինկ փոնկի ակումբներ կան Հալէպի արուարձաններուն մէջ, եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ը փայլուն յաղթանակներ տարած է : Հ. Մ. Ը. Մ.ը ունի չորս հարիւր սկաուտ եւ գայլիկներ 13 խումբերու բաժնուած : Կը կատարեն բանակումներ: Միութիւնը ունի նաեւ յիսուն հոգիէ բաղկացած իր Ֆանֆառի խումբը որ մեծապէս գնահատուած է : Իր հեծելանուորդներն ալ անուն չահած են Սուրիոյ մէջ: Լուղորդութեան մէջ միութենէն միայն անհատներ կը մասնակցի :

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԵԱՆՔԸ ՎԱԼՊԱՐԷԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սիրելի «Ցառաջ», մեր դպրոցական վերամուտը այս տարի կատարուեցաւ հոկտեմբեր մէկին, ուսուցչութեամբ Պ. Ա. Մարտիրոսեանի :

Անցեալ տարուան 22ին վրայ՝ մինչեւ հիմա դժբախտաբար արձանագրուած են միայն 14 աշակերտներ: Հոգաբարձութիւնը ստիպուած է պտտիլ տունէ տուն զգաստութեան հրաւիրելով անտարբեր ծնողները, ինչպէս որ դուն ալ խմբագրականներով կը յիշեցնես :

Մխիթարական չէր նաեւ տարեկան ընդհ. ժողովը, որ տեղի ունեցաւ հոկտ. 11ին: Հակառակ հոգաբարձութեան մասնաւոր հրաւէրներուն ներկայ էր թաղեցիներու աննշան թիւ մը:

Հրաժարեալ հոգաբարձութեան զեկուցումէն երեւան եկաւ որ անցեալ տարեշրջանին ունեցած են չորս կարեւոր ձեռնարկներ՝ օրացոյցի հրատարակութիւն, « Տօնածառ» (15 Ցունիս), «Գինեձօն » (12 Ապրիլ), «Դաշտահանդէս» (12 Ցուլիս) եւն.: Ժողովուրդը լայնօրէն քաջալերած է այս ձեռնարկները :

Ցետոյ ընտրուեցաւ հոգաբարձութիւնը, Պ. Պ. Ա. Աչճեան, Ա. Պօլիկեան, Բ. Գուլումճեան, Հ. Պետիկեան, Հ. Եղիկեան, Գ. Միրիճանեան, եւ Լ. Փէշէքճեան : Նոր հոգաբարձութիւնը պիտի ջանայ բազմապատկել աշակերտներուն թիւը ու որոշ գումար մը ճարել, սեփական սրահի մը շինութեան համար :

Կը յուսանք թէ ամէն մէկը պիտի կատարէ իր պարտականութիւնները, գլուխ հանելու համար այս հանրօգուտ ձեռնարկը :— Հայորդի

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հոկտ. 11ի մրցումին Ֆօնթէնէպլոյի դէմ, հաւասար արդիւնքով դուրս եկանք, 1-1, երկու կողմէն կէտերը նշանակուեցան «քօրնըր»ի վրայ, ինչ որ ցոյց կուտայ խաղին սաստկութիւնը: Անցեալ կիրակի, 18 Հոկտ. Ֆրանսայի բաժակի երրորդ չարքին մեզի վիճակուած էր Շըմինօ տը լ'էսթի զօրաւոր խումբը, մեզմէ մէկ դասակարգ բարձր :

Անակնկալ մը պիտի չըլլար եթէ պարտուէինք: Բայց մեր յաղթութիւնը 7 - 2ով զարմանք պատճառեց մարզական շրջանակներուն մէջ :

Մեր յառաջապահ գիծը յաջողեցաւ գնդակը բերդին մէջ խրել: Այս առթիւ փայլեցան Լօչեան, Սրապ, Զարիֆեան, Գալուստեան, Միլոյեան (2) եւ Փեռիս :

Պէտք է ըսել որ մեր պաշտպանողական գիծն ալ կը դիւրացնէր իրենց գործը, կասեցնելով հակառակորդին յարձակումները :

Այս կիրակի Ֆօնթընէ սու Պուաի դէմ կը կատարենք ախոյենական մրցումներուն չորրորդը, իրենց դաշտին վրայ :

Ընդհ. դասաւորման մէջ առաջին ենք Ֆօնթէնէպլոյի եւ Փէրրէօյի հետ :

Զ. Մուրատեան

«ՑԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (15)

Ո՞Վ ՍՊԱՆՆԵՑ

●

ԳԼՈՒԽ Է.

Թերեւս լաւ է որ առաջուց ըսեմ թէ պատմութիւնս ոչ մէկ տեղական գոյն պիտի ունենայ: Բոլորովին անտեղեակ եմ հնագիտութեան եւ բացարձակապէս անտարբեր: Իմ կարծիքով, ծիծաղելի է երթալ խռովել դարերէ ի վեր անհետացած մարդոց եւ քաղաքներու հանգիստը :

Պ. Բարէյ իրաւունք ունէր երբ կ'ըսէր թէ հնախոյզի մը խառնուածքը չունիմ :

Ժամանումիս յաջորդ առտուն իսկ Պ. Բարէյ առաջարկեց ինծի ցոյց տալ այն պալատը որուն ... յատակագիծը կը պատրաստէր, համաձայն իր իսկ բացատրութեան: Ի՞նչպէս կրնար գծել երկար ատենէ ի վեր աւերակի վերածուած շէնքի մը յատակագիծը : Բան մը որ իմ հասկացողութենէս դուրս էր: Ընդունեցայ իր առաջարկը եւ չխտակն ըսելու համար, որոշ հետաքրքրութեամբ : Կը թուի թէ այս պալատը շինուած էր երեք հազար տարի առաջ: Ի՞նչ տեսակ պալատ մը կրնար գոյութիւն ունենալ այդ հեռաւոր ժամանակաշրջանին : Այդ շինութիւնը ինծի կը յիշեցնէր Թութանխամոնի դամբարանը որուն նկարները տեսած էի: Բայց, կը հաւատա՞ք, տեսնելիք բան չկար, բացի ցեխէն: Ցեխէ պատեր վաթսուն սանթիմեթր բարձրութեամբ : Ահա թէ ինչ մնացած էր պալատէն:

Պ. Բարէյ զիս պտտցուց բոլոր անկիւնները, շատ մը բացատրութիւններ տալով: Հոս պատուոյ դարպասն էր, հոն, սենեակները, աւելի անդին՝ այն սանդուղը որ վերի յարկը կը բարձրացնէր, ուր ուրիշ սենեակներ կը նայէին կեդրոնական բակին վրայ: Ինքնիրենս կ'ըսէի — «Ինչպէ՞ս կրնայ գիտնալ»: Բայց քաղաքավարութեան համար չուզեցի հարցումներ ուղղել: Ի՛նչ յուսախաբութիւն: Այս բոլոր պեղումները ինծի համար ուրիշ բան չէին, ցուցադրութիւն ցեխի ... ոչ իսկ կտոր մը մարմար, կամ ոսկի, ոչ մէկ գեղեցկութիւն: Մօրաքրոջս տունը աւելի պատկառելի բեկորներ ձգած պիտի ըլլար: Եւ ըսել որ այս Ասորեստանցիները, կոչեցէք ինչպէս որ կ'ուզէք, թագաւորական ... տիտղոսներով կը պճնազարդուէին :

Պ. Բարէյ իր հին «պալատը» ինծի ցոյց տալէ վերջ, զիս յանձնեց Հայր Լավինյիի որ մնացեալ պեղումները ցոյց տուաւ : Այս Հայր Լավինյին ինծի տեսակ մը վախ կը պատճառէր որովհետեւ վանական էր, օտարական եւ խուլոտ ձայնով մը կը խօսէր: Բայց եւ այնպէս պէտք է ըսեմ որ սիրալիր եւ բարեկիրթ էր, թէեւ իր բացատրութիւնները տարտամ էին: Սկսայ մտածել թէ ինձմէ աւելի կը խանդավառուէր հնախուզութեամբ:

Տիկին Լէյտնըր քիչ վերջը բացատրեց պատճառը: Հայր Լավինյի կը հետաքրքրուէր միայն «գրուած վաւերագիրներով», ինչպէս կը կոչէր ինք: Հիները ամէն բան կը փորագրէին քարի վրայ, հեթանոսական բայց ոչ անկարեւոր նշաններ կը գործածէին: Նոյն իսկ դպրոցականի յատուկ պնակիտներ կային, մէկ կողմը ուսուցիչին դասը եւ միւս կողմը աշակերտին պարտականութիւնը գրուած: Կը խոստովանիմ թէ հաճոյք զգացի ուսումնասիրելով այդ վաւերագիրները, որոնք մարդկային բան մը ունէին, գոնէ իմ կարծիքով:

Հայր Լավինյի ինծի հետ պտոյտ մը կատարեց պեղումներուն շուրջը, ցոյց տալով մեհեաններուն, պալատներուն կամ մասնաւոր բնակարաններուն տեղերը, եւ նոյն իսկ ակկադեան հին գերեզմանատան մը հետքերը: Կը խօսէր կցկտուր ձայնով մը, կտոր բրդուճ տեղեկութիւններ կուտար, յետոյ կ'անցնէր ուրիշ նիւթի մը:

— Ձեր հոս ներկայութիւնը հետաքրքրութիւն կը պատճառէ ինծի, Օրիորդ, Տիկին Լէյտնըր իսկապէս հիւա՞նդ է, հարցուց:

— Բուն բառով հիւանդ չէ, պատասխանեցի առանց ինքզինքս մատնելու:

— Այլանդակ անձնաւորութիւն մըն է, վտանգաւոր կին մը, կարծեմ:

— Ի՞նչ ըսել կ'ուզէք: Վտանգաւո՞ր. ի՞նչ տեսակէտով:

Գլուխը շարժեց մտածկոտ.

— Անգութ, անսիրտ կին մըն է:

— Ներեցէք, Պարոն, ծանրապէս կը սխալիք իր մասին:

Նորէն գլուխը շարժեց:

— Յայտնի է որ ինծի չափ չէք ճանչնար կիները:

Այս դիտողութիւնն առ նուազն տարօրինակ թուեցաւ ինծի վանականի մը բերնին մէջ: Թերեւս շատ մը գաղտնիքներ լսած էր իր խոստովանողներէն: Մնաց որ, բոլորովին վստահ չէի թէ վանականները արտօնուած էին խոստովանցնելու, կամ թէ այդ իրաւունքը կը պատկանէր միայն աշխարհական քահանաներու: Հայր Լավինյի ինծի համար վանական մըն էր, իր երկար քուրձով, ու փոշիները կ'աւլէր եւ վարդարանով:

— Այո, անողորմ է այդ կինը, ես համոզուած եմ, ըսաւ մտածկոտ: Եւ սակայն հակառակ իր ժայռի նման կարծր սիրտին, կը վախնայ: Ի՞նչ բանէ կը սարսափի:

«Ամէն մարդ պիտի ուզէր գիտնալ ատիկա», մտածեցի ինքնիրենս: Անշուշտ եթէ ուրիշներ ամէն բան չեն գիտեր, գոնէ ամուսինը գիտնալու է:

Շար.

ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ սնտուկին բացը 15 միլիառ կը հաշուեն մինչեւ տարեվերջ, իսկ 1954ին՝ 54 միլիառ: Կառավարութիւնը դեռ ելք մը չէ գտած, այս խոշոր բացը գոցելու համար :

ԹՐԻԷՍԹԷԻ ԹՆՃՈՒԿԸ միշտ կը զբաղեցնէ դիւանագիտական շրջանակները : Վերջին լուրերու համաձայն, Եուկոսլաւիա համաձայն է Հինգերու ժողովի մը : Կը խօսուի նաեւ Ֆրանսայի միջնորդութեան մասին: Մինչ այս մինչ այն, երկու երկիրներն ալ գինուոր կը համախմբեն սահմանագլուխին վրայ: Թիթօ կ'ամբաստանէ Իտալիան թէ քանի անգամ բռնաբարած է Եուկոսլաւիոյ օդային տարածութիւնը, վերջին քանի մը օրերու ընթացքին: — Դշ. օր նոր ցոյցեր տեղի ունեցան Հռոմի մէջ: Այս առթիւ ընդհարում մը պատահեցաւ կարմիրներու եւ փաշականներու միջեւ :

ԱՆԳԼԻԵԳԻՊՏԱԿԱՆ բանակցութիւնները նորէն անելի մը յանգեցան: Դեռ բազմաթիւ դժուարութիւններ կան : Համաձայնութիւն գոյացած է որ անգլ. զօրքը Սուէզի շրջանէն հեռանայ 18 ամիսէն, բայց չէ ճշդուած թէ երբ կը սկսի պարպումը: Անգլիա կ'ուզէ չորս հազար մասնագէտները պահել 5ուկէս տարի, զօրքին պարպումէն վերջ: Եգիպտոս 4ուկէս տարի կ'առաջարկէ եւն.:

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ Քաղաք. յանձնախումբը սկսաւ քննել Թունուզի խնդիրը: Ինչպէս Մարոքի խնդիրը քննուած ատեն, ֆրանսական պատուիրակութիւնը չի մասնակցիր: Լիբանանի ներկայացուցիչը բանաձեւ մը ներկայացուց, որ կը պահանջէ վերցնել պաշարման վիճակը եւ ուրիշ բացառիկ տնօրինութիւններ, ընդհ. ներում շնորհել, ժողովրդավար կարգեր հաստատել, Թունուզի ժողովուրդին յանձնել քաղաքական իրաւասութիւնները եւ բանակցիլ Ֆրանսայի հետ, կատարեալ ինքնավարութիւն հաստատելու համար :

ԲԵՐԻԱ միշտ Ռուսիա կը գտնուի, արգելափակուած է Մոսկուայի մօտերը եւ պիտի դատուի մինչեւ տարեվերջ, համաձայն վերջին լուրերու :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ծերակոյտին արտաքին յարաբերութեանց յանձնաժողովին նախագահը յայտարարեց թէ ժամանակը եկած է դէմ դիմաց խօսելու Խ. Միութեան հետ, համաձայնութեան մը յանգելու համար: Իր կարծիքով, Մ. Նահանգները եւ ազատ աշխարհը շատ աւելի զօրաւոր են այսօր, բանակցելու համար :

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ ցնցումներ զգացուեցան Քորֆուի մօտերը :

ԻՏԱԼԻՈՅ վարչապետը, Փելլա, Անգարա պիտի այցելէ նոյ. 12ին, Թուրքիոյ հրաւէրով :

ԳՆԴԱԿԱԽԱՂԻ մը առթիւ ծանր անկարգութիւններ ծագեցան Թուլուզի մէջ: Աթոռներ, քարեր փոխանակուեցան : Հինգ հոգի վիրաւորուած են, մէկը՝ բժիշկը :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ Գերմանիոյ Ֆրանսական մարզպանութիւնը կը ծանուցանէ թէ յանձնախումբ մը կազմուած է, քննելու համար ութսուն գերման պատերազմի ոճրագործներու ներման խնդիրը :

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ

Լիոնի Ազգ. Միութիւնը կը ծանուցանէ թէ 25 Հոկտեմբերին տեղի ունենալիք ճաշասեղանը յետաձգուած է բանաւոր պատճառով մը: Նոր թուականը պիտի յայտարարուի քանի մը օրէն :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Համախարբերդի « Եփրատ » միութեան կարօտ ուսանողներու ի նպաստ կազմակերպած երեկոյթ պարահանդէսը Քլիւպի մէջ, Նոյեմբեր 14ին: (Մարսէյլ) :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ, Ե. գիրք, Բ. տպագրութիւն (բարեփոխուած): Քրիստոնեայ Արշակունիներէն մինչեւ Բագրատունեաց հարստութեան անկումը : Գրեց՝ Աւմէն Մարաշլեան (ԱրմէնԱնոյշ): Հրատ. Բերիոյ Ուսումն. Խորհուրդի: Գին 300 սուր. դահեկան :

ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ Զ. գիրք, Բ. տպագրութիւն, կիլիկեան շրջանէն մինչեւ մեր օրերը: Նոյն հեղինակէն: Հալէպ, 1953: Գին 350 սուր. դահեկան: Հասցէ.— Սամուէլ Քայնաքեան, Պ. Փ. 133, Հալէպ, Սիրի :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՀՈԿՏ. 31, ՇԱԲԱԹ ԳԻՇԵՐ

Կը նախագահէ ընկեր Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ
Կը խօսին ընկերներ ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ եւ ՏԻԳՐԱՆ ԹԱԴՈՍԵԱՆ :

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Հոկտեմբեր 31ին, շաբաթ, ժամը 20.30ին, Գ. թաղապետարանին մէջ:
Կը խօսի ընկ. ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 8ին, կիրակի կէսօրէ վերջ :

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

31 Հոկտ. շաբաթ գիշեր :
Կը նախագահէ ընկ. ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ
Կը խօսի ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

7 Նոյեմբերին :

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Հոկտեմբեր 31ին շաբաթ գիշեր :
Կը խօսի ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նոյ. 8ին: ՍԱՔՌԷ ՔԷՕՐԻ մէջ, ժամը 15ին :
Նախագահութեամբ ընկեր Հ. ՍԷՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆԻ:
Կը խօսի ընկեր ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 15ին :

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ

Նախաձեռնութեամբ Նոր Սերունդի Անիէռ Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղին :

Կիրակի 25 Հոկտ. կէսօրէ վերջ ժամը 16 – 23, 148պիս, Ավընիւ տ'Արժանթէօյ, Անիէռ :

Ընկերական ջերմ մթնոլորտ, հաճելի ժամանց, պար եւ զանազան անակնկալներ: Ծոխ պիւֆէ, խիստ դիւրամատչելի

Սիրով կը հրաւիրուին Փարիզի եւ շրջանի բոլոր ընկերներն ու ընկերուհիները:

Մուտքը ազատ է :

Հաղորդակցութեան միջոցներ .— Հանրակառք թիւ 140, Փորթ տը Քլիշէէն, թիւ 165 Փորթ Շամփէռէէն : Իջնել Փլաս տէ Պուրկինեոն, Անիէռ :

ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ ԳԱԼ ՇԱԲԹՈՒ

ՀԱՅ – ԲՈՅԺ

ԺՈՂՈՎՐԴ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

13րդ տարի, խմբագիր Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Թիւ 152–4 (Օգոստոս - Հոկտեմբեր), 40 էջ, ճոխ բովանդակութեամբ. — Ա. Տիմա որդի եւ իր առողջութիւնը (Խմբ.) —Ծահճատենդը Հայաստանի մէջ (Տոքթ. Ալէքսանեան) .— Ապուխտին չամանը (Յ. Իշխանեան) .— Ջուկ կերէք (Տոքթ. Ֆարէզ) .— Լէօքէմիա կամ «արեան քանսէր» (Տոքթ. Սերոբեան) .— Բուսական կարագ (Տոքթ. Աշճեան) .— Փոխանցիկ հիւանդութիւնները (Տոքթ. Ալթունեան) .— Երբ խայթէ օձը, մեղուն կամ ... (Տոքթ. Լըմէռ) .— Փորին մէջ ճճի ունի (Տոքթ. Հուզէլ) .— Բուսական դեղեր (Տոքթ. Գալուստեան). — Աստուան նախաճաշը (Տոքթ. Պլոնտէլ):

Տարեկան բաժնեգինը 800, արտասահման 1000 ֆրանք :

Դիմել «Հայ – Բոյժ»ի վարչութեան,

32, Rue de Trévise, Paris

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ ՏԱԼՈՎ.

ՈՒՇ – ԿԱՆՈՒԽ ԿԸ ՇԱՀԻՔ

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ

ԿԵԴՐ. ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ 65ԱՄԵԱԿԸ

Այս շաբաթ գիշեր ժամը ճիշդ 9ին, Սալ տ'Իէնայի մէջ, 10 Ավընիւ տ'Իէնա: Կը տօնուի Պոլսոյ Ազգ. Վարժարանի հիմնարկութեան 65ամեակը :

Կը խօսի Պ. Ա. Զօպանեան, իսկ վարչութեան կողմէ Յակոբ Տէր Յակոբեան :

Արտասանութիւն՝ Կեդրոնականցի բանաստեղծներ Զօպանեանէ, Մեծարենցէ, Վ. Թէքէեանէ, Վահրամ Թաթուլէ եւ Ն. Սարաֆեանէ,

Պ. Պ. Շահան Սարեանի, Նուբիան Մարգարեանի, Ա. Գմբէթեանի եւ Գ. Վահանի կողմէ :

Երգ Փարիզի օփերայէն երիտասարդ Պ. Սերգոյեանէ :

Նայիրի երգչախումբ՝ ղեկավարութեամբ Պ. Եանպէկեանի :

Թաւջութակ եւ դաշնակ հայկական նոր եղանակներով՝ Օր. Կազէր :

Մուտքը ազատ է :

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

Այս կիրակի, ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր Մօտէրն Փալաս Օթէլի շքեղ սրահներուն մէջ, 8պիս Փլաս տը լա Րէբիւպլիք

Ծոխ պիւֆէ, նուագ, անակնկալներ :

Մասնակցութեամբ Օր. ՄԱՐԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑԻ եւ Փարիզի Օփերայէն Օր. ՌԷԺԻՆԱ ՕՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ, ընկերակցութեամբ իր հօր՝ Պ. ԳԱՐԵԳԻՆԻ :

Ապահովել սեղանները հեռաձայնելով՝ Օտէ. 02-12 Փրօ. 44–39:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Ի յիշատակ առաջնորդ ՊԱԼԱՔԵԱՆ եպիսկ.ի եւ ՆՈՐՈՅ հանգուցեալ Տ. ԲԱԲԳԷՆ քահանայի, Պոմոնի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցին, այս կիրակի, (Գիւտ Խաչ) առաւօտեան ժամը 11ին :

Սիրով կը հրաւիրուի հասարակութիւնը յարգանքի պարտականութիւն մը կատարելու համար Հայ. եկեղեցւոյ սոյն երկու վաստակաւորներուն: Թաղ. խորհուրդ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

« ԱՐԱՔՍ» ԹԻՒ 24 (15 Հոկտ.)

Փարիզի միակ մանկական - պատանեկան թերթը, ազգային եւ միջազգային բովանդակութեամբ, ամբողջովին պատկերազարդ:

Կը պարունակէ նաեւ օգտակար գիտելիքներ եւ խաչ – բառ հանելուկ :

Տարեկան բաժնեգին հազար ֆրանք, (արտասահման 1400 ֆրանք):

N.Hovhannessian,14,Rue du Soleil,Paris

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

■

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 20.30ին: «Հ. Օհանջանեան» ակումբը: Կարեւոր օրակարգ :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի բոլոր ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն վարչութիւնները, այս շաբաթ ժամը 21ին, Ահարոնեան ակումբին մէջ :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէն Ժեռոմի Հ.Յ.Դ. Հայաստան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ : Ներկայ պիտի ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ.Յ.Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի առաւօտ ժամը 9.30ին, Ահարոնեան ակումբը: Կարեւոր օրակարգ: Անդամատետրերը միասին բերել եւ ճշդապահ ըլլալ :

ԱՂԲԻՒՐ ՍԵՐՈԲ ԵՕԹՆԵՂԲԱՅՐԵԱՆ խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին : Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Միութեան Կարտանի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս կիրակի ժամը 15ին, Կարտանի հայկական դպրոցի սրահին մէջ: Օրակարգի հարցեր տեղւոյն վրայ: Բոլոր անդամներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ: Սիրով կը հրաւիրուին նաեւ ոչ անդամ Խարբերդցիները անխտիր:

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴԻ «Եփրատ» Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, Փրէֆէքթիւրին դիմացի սրճարանը: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Տէսինի մեր բաժանորդներէն կը խնդրուի իրենց բաժնեգինները վճարել գործակալ Պ. ՎԱՀԱՆ ՀԻՒՍԵԱՆԻ :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԸ իր վերաբացումը կը կատարէ այս երկուշաբթի ժամը ճիշդ 21ին, Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ:

Կը խօսի Ֆրանսայի կաթողիկէ Հայոց առաջնորդ Հ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ վրդ.

Նիւթ ունենալով օրուան հրատապ հարցը — Ազգապահպանումը եւ եկեղեցին:

Կարծիքներու փոխանակութիւն: Մուտքը ազատ է :

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴԻ «Եփրատ» միութեան Վալանսի եւ շրջանի մասնաճիւղերը արագ ապաքինում կը մաղթեն միութեան անդամներէն Երուանդ Ղուկասեանի, որ երեք ամիսէ ի վեր կը դարմանուի Լիոնի մէկ հիւանդանոցին մէջ, վիրաբուժական յաջող գործողութենէ մը վերջ :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Տէր եւ Տիկին Մանուկ Համբարձումեան իրենց խորունկ ցաւակցութիւնները կը յայտնեն Տէր եւ Տիկին Վահան Ունճեանի եւ իրենց պարագաներուն, իրենց մօր ԵՐԻՑՈՒՀԻ ԷԼՊԻՍ ՈՒՆՃԵԱՆԻ մահուան առթիւ: Այս առթիւ 500 ֆրանք կը նուիրեն Անթիլիասի ծերանոցին :

Ստանալ «Յառաջ»էն :

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris.

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300
Արտասահման՝ տարեկան 3000 ֆր.: ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.

ՇԱԲԱԹ 24 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
SAMEDI 24 OCTOBRE 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7201 | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 9ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2612

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆԻ ՇՈՒՔԸ

Պատկառելի շուք մը ունէր Կ. Պոլսոյ Ազգ. Կեդրոնական վարժարանը, եւ այսօր տմոյն շուք մը մնացած է իր անցեալ փառքէն :

Եւ սակայն, ահաւասիկ 67 տարի ձգած է իր ետին: (Երկու տարի առաջ լրացաւ 65ամեակը, որ կը տօնուի այսօր, Փարիզի մէջ):

Քաղաքական ձեռնարկի մը խանդավառութեան յաջորդեր էին դառն յուսախաբութիւններ :

Օրուան պատրիարքը, Ներսէս արք. Վարժապետեան, խորապէս ազդուած՝ այդ ձեռնարկին ձախողանքէն, կը յայտարարէր Ազգ. Ժողովին մէջ.

— « Եթէ միտք ունենայինք այսպէս չէինք ըլլար. այս հեռանկարով կ'առաջարկեմ որ Կեդրոնական անուան տակ երկրորդական բարձրագոյն վարժարան մը հիմնուի, միտքը դարբնելու համար մեր մէջ»:

Եւ վարժարանը կը բացուէր 1884ին, նոր շրջան մը բանալով մշակոյթի ճակատին վրայ :

Կեդր. վարժարանին ինքնուրոյն, բնաւորող դիծը կը կազմէր իր ոգին :

Անոր շնորհիւ էր որ կրցաւ ոչ միայն ներշնչել եւ տոկուն սերունդ արտադրել, այլ եւ յարատեւել :

Նոյն իսկ դանազան ցնցումներ եւ ընդհատումներ չկրցան խաթարել այդ ոգին :

Աշակերտը այնտեղ, կը խմորուէր ինքնաբերաբար :

Իր մտաւոր ընդունակութեանց հետ, հանրօգուտ ծառայութեան տրամադրութիւնն ալ կը զարգանար: Նոյն իսկ եթէ շրջանը աւարտած չըլլար :

Անհրաժեշտ չէ անուններ արձանագրել, հաստատելու համար իր արտադրած սերունդին առանձնայատկութիւնը :

Մեծահամբաւ հեղինակաւոր ուսուցիչն մինչեւ ամէնէն համեստ վարժապետը այնտեղ մտած ատեն միասին կը տանէր ոչ միայն մտաւոր պաշար, այլեւ շունչ :

Այնտեղ իրար խառնուած էին Պոլիսն ու « Գաւառ»ը, նոր մթնոլորտ մը ստեղծելու համար :

Հաստատութիւնը առաջին ծանր հարուածը կրեց 1896ին, երբ կը փակուէր «Մեծ Դէպք»ին հետեւանքով :

Համիտեան բռնակալութիւնը հետզհետէ կը պրկէր օղակները: Թանկագին ուժեր պակսեցան տարուէ տարի :

Բայց եւ այնպէս, Կեդրոնականը միշտ կանգուն էր: Նոր ուժեր կը յաջորդէին հեռացածներուն :

Եւ այլապէս փայլուն շրջան մը բոլորեց Օսմ. Սահմանադրութեան օրերուն, երբ մայրաքաղաք համախմբուած էին առաջնակարգ մտաւորականներ, — ուսուցիչ, գրագէտ, բանաստեղծ, գիտնական :

Կազմուած էր նոր եւ աւելի այլազան շքախումբ մը, մասնակցութեամբ ներքին եւ արտաքին ուժերու :

Հաստատութիւնը այլեւս նեղ կուգար, աշակերտներու յարաճուն բազմութեան առջեւ: Կը մտածէին նոր շինութեանց կամ տեղափոխութեան մասին, երբ դժոխքին կրակները թափեցին հայութեան գլխուն, սկսելով 1914 - 15էն:

... Կեդրոնականը կանգուն է դարձեալ եւ Պոլսոյ հայութիւնը իր կարելին կը փորձէ, ապահովելու համար անոր յարատեւութիւնը :

Նախկին հնարաւորութիւնները չկան այժմ: Ոչ ալ անհրաժեշտ մտաւոր ուժերը:

Բայց եւ այնպէս, իր գոյութիւնն անգամ սփոփանք մըն է, ներկայ պարագաներուն մէջ :

Պոլսոյ թերթերը ուրախութեամբ կ'աւետեն նոր տնօրէնի մը անուանումը :

Մաղթենք որ արդիւնաւոր շրջան մը բացուի, այս կարգադրութեամբ :

Շ.

ԻՍՐԱՅԷԼԵԱՆ ԿԱՌԱԽՈՒՄԲ ՄԸ ՊԱՅԹԵՑԱՒ

ՆՈՐ ՄՏԱՀՈԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԱՍԻՆ

Երուսաղէմի հրէական շրջանէն կը հեռագրեն թէ Եշ. օր վաճառաբարձ կառախումբ մը ականներու զարնուելով պայթեցաւ Յորդանանի սահմանագլուխին մօտ: Ազգաժողովին զինադադարի յանձնախումբը անմիջապէս նիստի հրաւիրուեցաւ, լսելու համար Իսրայէլի մեղադրանքները :

Հեռագիրը կ'ըսէ թէ կառախումբին 52 վակոններէն 13ը խորտակուեցան գիծէն դուրս ելլելով: Պայթումը տեղի ունեցաւ առտուն արշալոյսին, Հայֆայի եւ Թէլ Աւիվի միջեւ: Մարդկային կորուստ չկայ: Մէկ ժամ առաջ նոյն գիծէն անցած էր ուղեւորներու կառախումբ մը : Իսրայէլի ոստիկանութիւնը կ'ըսէ թէ մարդկային ոտքի հետքեր գտած են Յորդանանի Քալքիլիա գիւղին շրջակաները : Իսրայէլի զինուորական իշխանութիւնը ուժգին բողոքագիր մը ուղղած է, «Յորդանանի այս նոր նախայարձակման դէմ »:

Ազգաժողովին ներկայացուցիչները արկածին վայրը հասան պայթումէն երկու ժամ վերջը եւ անմիջապէս քննութեան ձեռնարկեցին: Կ'ըսուի թէ պայթիւնը արաբական վրէժ մըն է Հոկտ. 14ի յարձակման առթիւ որ կատարուեցաւ Քիպիա գիւղին մէջ եւ ուր 66 Արաբներ սպաննուեցան: Իսրայէլի կառավարութիւնը մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայէ այս դէպքին :

Իսրայէլի արտաքին նախարարը պատասխանելով Անգլիոյ վերջին բողոքագրին, կ'ըսէ թէ Քիպիա գիւղին դէպքը կապ ունի Յորդանանի կողմէ կատարուած շարք մը յարձակումներու հետ: Այս առթիւ դիտել կուտայ թէ Անգլիա Յորդանանի զինակիցն ըլլալով, պարտաւոր է անոր ուշադրութիւնը հրաւիրել, որպէսզի ապահովութիւնը չխանգարուի :

× Արաբական պետութիւնները, Եգիպտոս, Իրաք, Լիբանան, Արաբիա, Սուրիա եւ Եմէն առաջարկեցին Ապահովութեան Խորհուրդին օրակարգը անցընել իրենց հաւաքական բողոքագիրը որ զինեալ նախայարձակում կը վերագրէ Իսրայէլի :

Վերջին լուրերու համաձայն, Իսրայէլ պահանջած է ստիպողաբար նիստի հրաւիրել զինադադարի յանձնախումբը որպէսզի սահմանագլուխէն ետ քաշել տայ Յորդանանի զօրքը «որ արտօնուած թիւէն շատ աւելի է »:

Զինադադարի յանձնախումբին նախագահը, զօր. Պենիքէ Նիւ Եորք հասաւ, զեկուցում տալու համար վերջին դէպքերու մասին:

× Արաբական եօթը պետութեանց ներկայացուցիչները նոր ժողով մը գումարեցին Ամմանի մէջ, խորհրդակցելու համար Իսրայէլի դէմ ձեռք առնուելիք միջոցներու մասին: Յորդանանի վարչապետը պահանջեց զէնք, ուտելիք եւ դրամ ճարել իր զօրքին համար: Լիբանանի վարչապետը բացատրեց թէ Իսրայէլի արարքը միայն Յորդանանի դէմ ուղղուած չէ, այլ արաբական բոլոր պետութեանց դէմ :

Իրաքի վարչապետը յայտարարեց թէ չեն կրնար ընդունիլ նախագահ Այզընհաուըրի անձնական ներկայացուցիչը, Ճոնսթըն, վասն զի բարեկամ է սիոնականներուն :

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ երէկ սկսաւ քննել Հնդկաչինի խնդիրը: Եշ. օր փակուեցաւ հողագործական տագնապի մասին բացուած վիճաբանութիւնը: Ուրբաթ առտու ժամը 4ին 298ի դէմ 260 ձայնով քուէարկուեցաւ բանաձեւ մը որուն համաձայն էր կառավարութիւնը: Շատ աւելի ծանրակշիռ է Հնդկաչինի հարցը: Տասներեք հարցապնդումներ կան սեղանի վրայ : Կառավարութիւնը դրկեց այն ծանուցագիրը որ բացատրութիւն կը պահանջէ Վիէթ Նամէն.— Նոյն օրը համաձայնութիւն մը կնքուեցաւ Լաոսի Թագաւորին հետ, որ կատարեալ անկախութիւն ստանալով, կը խոստանայ մնալ Ֆրանսական Միութեան մէջ : — Կուիները կը շարունակուին նոյն սաստկութեամբ : Ֆրանսացիները կարեւոր քաղաք մը գրաւեցին Հանոյի մօտ:

ՆԵՐՍԷՍ ԱՐՔ. ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ, ՊԱՏՐԻԱՐՔ ՀԱՅՈՑ ԹՈՒՐՔԻՈՅ, ԾՆԱԾ՝ 1837ԻՆ, ՎԱԽՃԱՆԱԾ՝ 1884ԻՆ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԱԶԳ. ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՈՐ ԲԱՑՈՒԵՑԱՒ 1886ԻՆ ԵՒ ՈՐՈՒՆ 65ԱՄԵԱԿԸ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ ԱՅՍՕՐ, ՇԱԲԱԹ, ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՊՈԼՇԵՒԻԿԵԱՆ ԽԼՐՏՈՒՄՆԵՐԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կ'իմանանք թէ Հոկտեմբեր 15ին սկսած է 167 համայնավար ամբաստանեալներու դատը՝ զինուորական ատեանին առջեւ:

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, ոստիկանութիւնը իմացած էր թէ կարգ մը մարդիկ գաղտնի համայնավար կուսակցութիւն մը հիմնել կ'ուզեն եւ քննութիւն կը կատարէր :

Փարիզի «Փոլիթէքնիք» վարժարանի ուսանողուհիներէն Սեւիմ Թարը երբ 1951 Հոկտեմբերին «Անգարա»շոգենաւով մեկնելու կը պատրաստուէր, կարգ մը կասկածներու վրայ խուզարկեցին վրան եւ համայնավար կուսակցութեան վերաբերեալ նամակներ եւ գրքոյկներ գտան : Ոստիկանութիւնը ձերբակալեց Սեւիմը եւ քննութեամբ հաստատեց թէ կապեր ունէր Միհրի Պելլիի հետ որ 1944ին երկու տարի բանտարկութեան դատապարտուած էր իբրեւ համայնավար եւ անկէ յետոյ մեկնած էր Եւրոպա :

Ոստիկանութիւնը աւելի խստացուց իր քննութիւնները եւ հաստատեց թէ անոնց նպատակն էր միջազգային համայնավար կազմակերպութեան հետ կապուած կուսակցութիւն մը հաստատել Թուրքիոյ մէջ: Ծշդուեցաւ թէ երկրին զանազան վայրերուն մէջ ձերբակալուած համայնավարներուն նիւթական օգնութիւն կ'ըլլար այս ցանցին կողմէ եւ թէ կարեւոր դեր մը կատարած էին նաեւ Նազըմ Հիքմէթի փախուստին մէջ :

Միշտ նոյն աղբիւրին համաձայն, Թուրքիոյ համայնավար կուսակցութիւնը կապ ունէր Կոմինֆորմին հետ եւ հրահանգներ կը ստանար Մոսկուայէն:

167 ամբաստանեալներէն 143ը ձերբակալեալ, 24ն ալ ոչ ձերբակալեալ վիճակի մէջ կը դատուին: Ամբաստանեալներէն 156ը այր են, 11ը կին: Ասոնց միջեւ կը գտնուին 34 ուսանող, 43 ատամնաբոյժ, 3 բժիշկ, 35 պաշտօնեայ, 7 արուեստագէտ եւ նուագածու, վեց ուսուցիչ, մէկ արհեստաւոր, երեք թարգմանիչ, ութ անգործ, երկու զինուոր, երկու գործարանատէր, մէկ վաճառական եւ երկու փաստաբան :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՏԵՐԵՒԱԹԱՓ

Աշուն է արդէն :

Հետզհետէ աւելի շուտ կը թափին տերեւները, իրենց դեղնութիւնը փռելով պարտէզներու, դաշտերու եւ այգիներու մէջ :

Մեր խմբագրատան դիմացի պարտէզն ալ ծածկուած է դեղին տերեւներով : Ամպոտ երկինք մը, անձրեւի կաթիլներ օրն ի բուն կը յիշեցնեն եղանակի փոփոխութիւնը:

Մարդիկ հետզհետէ կ'ամփոփուին, պատրաստուելով ձմրան համար, եւ սպասելով գարնան, երբ ծառերը նորէն կը ծաղկին :

Քանի՞ աշուն, քանի՞ ձմեռ, գարուն եւ ամառ թաւալեցան այսպէս, օտարութեան մէջ: Հեռու՝ հայրենիքէն որ միայն «էջմիածին»ով ազգային կապ մը կը պահէ տարագիր բազմութեանց հետ ...

Ամէնքս ալ անձկութեամբ կը սպասենք յաջորդ գարնան, որ կուգայ բնական կարգով :

Իսկ ի՞նչ կ'ընենք մենք մեզի, դիմադրելու համար օտարութեան տերեւաթափին, որ շարաշուք աւերներ կը գանէ մեր ճամբուն վրայ, յարանուն ուժգնութեամբ :

Վերամուտը հազիւ սկսած, տրտունջներ կը լսուին Փարիզէն մինչեւ Միջերկրականի ափերը :

Ամէնքն ալ կը մատնանշեն վրդովիչ նահանջ՝ հանրային գործունէութեան ճակատին վրայ: Սկսելով շաբաթական դասընթացքներէն :

— Անցեալ տարի այսքան աշակերտ ունէինք, այս տարի հազիւ կէսը արձանագրուած է:

— Անոնք որ դասերուն կը հետեւէին քանի մը տարիէ ի վեր, այս տարի չեն վերադարձած ...

— Տարէցները կը բացակային երիտասարդական ձեռնարկներէն: Երիտասարդներն ալ կը սորվին ամենավերջին պարը, բայց ոչ մէկ բառ աւելի՝ մայրենի լեզուէն ...

Այսքան շո՞ւտ պիտի սկսէր տերեւաթափը՝ մեր հանրային անդաստանին մէջ :

Կոչնակին, ահազանգին ո՞ր մէկ տեսակը հնչեցնենք, ցնցելու համար քնացողները ու քնացնողները :

Ժամհարներ, ժամկոչնե՞ր վարձենք, որպէս զի պտտին տունէ տուն, յիշեցնելու համար տարրական պարտականութիւն մը,— հայերէն սորվեցնել իրենց հոգեհատորներուն ...

Քիչ մըն ալ, եւ մեր հանրային կեանքին գիրքը պիտի ծածկուի աշնան տերեւներով :

ՎԱՀԷ

ՄԵՐ ՍԵՐՈՒՆԴԸ

Փոթորիկ էր, արիւնազանգ, ահաւոր փոթորիկ, երբ մեր աչքերը բացինք լոյսին։ Երեք տարեկան էի, կը յիշեմ այսօրուան պէս, երբ իրիկուն մը (վերին Եգիպտոսի մէջ գիւղ մը կը բնակէինք այն ատեն), հայրս գունաւոր պատկերներ բերած էր տուն։ Անոնք հայկական ջարդերը կը ներկայացնէին։ Կտրուած գլուխներ, շարուած քով քովի, մարմիններ անհամար լայն վէրքերով ծածկուած, սեւեռաբիր սառած աչքեր՝ որոնց անգոհական յաճախանքը զգացի կարծես ամբողջ կեանքիս ընթացքին, աղօթող ձեռքեր՝ որոնք կը բարձրանային դէպի անողոք աստուածի մը երկինքը։

Անբաժան եղաւ այս ամէնը մեր ճակատագրէն։ Զունեցանք սփոփանքն իսկ մեռնելու հոն՝ ուր լուսէ ձեռք մը մեր օրօցքն էր շարժած։ Թափառական եղանք երկրէ երկիր։ Հոն ուր հաստատուեցանք, մեր ոտքին կռուանը զօրաւոր եղաւ այնքան որքան ցաւատանջ կարօտը մեր հոգիներուն, որքան անշէջ խորհուրդը մեր յուշերուն՝ որոնց շնորհիւ երազային հայրենիք մը, տեսիլքի գեղեցկութեամբ Հայաստան մը ստեղծեցինք օտար երկինքներու տակ։

Անխծեալ սերունդ խելապէս։

Մէկ օր խնդացինք, հարիւր օր արցունք թափեցինք։ Մէկ օր փորձեցինք մոռնալ մեր չարչարանքը, հարիւր օր խաչուած մնալու համար անհասելի Գողգոթայի մը կատարին։

Եւ հիմա, ծերութեան սպիտակ դրան հասած, յոյսէ յոյս, ցնորքէ ցնորք տաբուբեր, կը հաւատանք որ ամէն ինչ ի սպառ չէ վերջացած։ Չեն քանդուած հիմնայատակ լուսեղէն կամարները մեր երազին։ Չեն ցամքած աղբիւրները կախարդահոս՝ որոնց ջուրը ոսկի կը վազէ հրաշալի առաւօտ մը։ Դեռ չէ կորսուած այդ սխրալի աստուածընծայ գանձը՝ զոր մեր նախահայրերը պահած են մեզի համար հայրենի հողերուն մէջ։ Արիւնարբու աւազակները չեն գիտեր թէ ուր դրուած է անիկա. ո՞ր սուրբին արիւնովը թրծուած սափորին մէջ. նահատակի մը սրտին մօտիկ, հերոսի մը լուսաճաճանչ գլուխին քով։ Այդ գանձը Հայոց Աշխարհի՝ ոգին է՝ որուն կը հաւատանք մեր էութեան ամբողջ ուժովը, եւ որուն պսպղուն գոհարներուն բոցն է որ կը վառի ամէն գիշեր Արարածի կատարէն առկախուած կանթեղին մէջ։

Մեր սերունդը։

Տառապանքով, ցնորքով, մրրիկներով, նահատակներով, սուրբերով, հերոսներով այնքան հարուստ մեր սերունդը, ահաւասիկ մօտ է իր վերջալոյսին։ Լուսաճակատ բանաստեղծներ երգեցին անոր փառքը եւ իրենք ալ նահատակներու կարգը դասուեցան։ Անոնց արիւնն է որ, մեր մայրերու արցունքին խառնուած, ահեղասաստ մրրիկ պիտի դառնայ օր մը եւ պիտի սարսէ խիղճը մարդկութեան։ Ասոր ալ կը հաւատանք։ Մենք ամբողջ յոյս ենք, եւ անուրջ, եւ անսասան հաւատք։ Ուրվհետեւ մերժելով կը մերժենք համակերպիլ այն ողբերգական եւ արգահատելի վիճակին, ուր ինկած ենք տասնեակ տարիներէ ի վեր։ Մերժելով կը մերժենք մահուան յաղթանակը մեր կեանքին վըրայ։

Մեր իւրաքանչիւր օրը փշէ պսակ եղաւ։ Իւրաքանչիւր գիշերը՝ հսկումի գիշեր մեռելներուն համար։ Ամէն մէկ արեւին, ամէն մէկ ճրագին տակ մեր հեծեծանքը բարձրացաւ. բայց նոյնպէս մեր ցասումը. մեր մռնչող աղաղակը։

Մենք պարտուածներու սերունդ չենք, այլ պայքարի ու տանջանքի անվկանդ կերպարանքներ։

Մեր բազուկները ջարդուած, մեր աչքերը փորուած, մեր ոտքերը ճանապարհին տատասկներէն արիւնլուայ, չարունակեցինք բարձրանալ, աղօթքը մեր շրթունքին՝ Աստուծոյ համար եւ պաշտումի լուսահեղ զգացումը մեր հոգիին մէջ՝ այն ամէն բաներուն՝ որոնցմէ գեղեցկութիւն եւ ներդաշնակութիւն կը ճաճանչէին։

Պաշտելով պաշտեցինք Հայոց լեզուն. սօսիններու սօսաւիւն եւ գետերու մրմունջին այդ սրբազան խորհուրդը՝ որ քարերու եւ բիւրեղներու մէջէն յաւիտենական դրոշմներով կը յայտնուի եւ մեր սրտին արիւնէն ջերմացած՝ արդար արեգակին բոցերովը կը ճառագայթէ ամէն առաւօտ։

Եւ այսօր հեռատեսիլ Հայրենիքին ամբափակ դռներուն առջեւ, կորաքամակ եւ դողահար ուխտաւորներ՝ կը սպասենք։

Ի՞նչ եղած է մեր ոճիրը, մեր մեղքը որ դռները չեն բացուիր։ Ներսէն կը հասնին Արաքսի եւ Հրազդանի քաղցրաձայն մրմունջները։ Գեղամայ ծովին ջրվէժները կը կանչեն, էջմիածնի կոչնակները կը կանչեն մեզ։ Հոխիսմէն ճամբուն եղերքն է կանգներ, որբուհիի նման։ Շողակաթին աչքերէն արցունք կը հոսի։ Զուարթնոցի աւերակներն ալ կ'արիւնին մեր կարօտահար սիրտերուն պէս։

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

ԱՊՐԻ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆԸ

Մինչեւ Կեդրոնական վարժարանի հիմնարկութիւնը, Պոլսոյ հայկական վարժարանները անհատական հիմնարկութիւններ էին, մեծապէս գնահատելի։ Զունեւոր դասու տղաք մասնաւոր կարգադրութիւններով եւ շնորհիւ բարերարներու անշուշտ օգտուած են այդ դպրոցներէն, սակայն Կեդրոնականը առաջինն եղաւ Պոլսոյ մէջ, ուր աղքատ պատանին կը մտնէր իր սեփական տունին պէս, ամէն երկչոտութիւն եւ ստորակայութիւն մէկդի դրած՝ հաւասար ամէնուն եւ համարձակ։

Քանի քանի անգամներ, մեր ընկերական հաւաքոյթներու ընթացքին շատեր ընդառած են այս պարագան, մանաւանդ մեր ամէնէն տաղանդաւոր եւ տարէց մեծ ընկերը՝ Արշակ Զօպանեան, այդ կարգադրութիւնը համարելով Կեդրոնականի գլխաւոր յատկանիշը։

Ահա բոլորովին ճիշդ տեսակէտ մը։

Քանի որ դպրոցը ընկերային զարգացման եւ յառաջդիմութեան ծառայող հիմնական ազդակներէն մէկն է, ժողովուրդներու բարիքին եւ վերելքին անհրաժեշտ ազդակը, ոչ միայն արդար, այլ բանաւոր է անոր դռները բանալ անխտիր բոլոր պատանիներուն առջեւ։ Առհասարակ դպրոցին շնորհիւ եւ դպրոցէն վերջ է որ կը յայտնուին ճշմարիտ արժէքները։ Եւ ո՞վ պիտի ուզէր իր ազգին վնասը, պատուարներ զետեղելով հաւանական հանճարներու եւ տաղանդներու պոռթկումին դէմ։ Հետեւաբար, այդպիսի կարգադրութիւն մը բարերար էր մանաւանդ մեզի համար, եւ մեր առաջնորդող տարրը շնորհաւորելի է որ, ըմբռնած եւ կիրարկած է ձրի ուսման սկզբունքը։

Կեդրոնականը այս տեսակէտով ալ, դէթ իր սկզբունքին մէջ առաջնութիւն շահած օրինակելի գործ մըն է։

Մենք բոլորովին գոհ չենք սակայն Կեդրոնականի տուածէն։ Ան չէ կրցած ըլլալ այն, ինչ որ երազած են իր հիմնադիրները։ Ըլլալով ազգային սեփականութիւն, իր վրայ անդրադարձած են ամէն աղէտ ու փորձանք որոնց ենթարկուած էր Հայութիւնը։ Ան առժամապէս փակուած եւ կրկին վերաբացուած է շնորհիւ մեր Պոլսահայ ազգասէր ունեւորներուն, որոնք խնամակալ կանգնած են եւ ամէն գնով փորձած են զայնմիշտվերականգնել։

Հոս անուններ պիտի չտանք, բայց մեր անվերապահ յարգանքի բաժինը կը բերենք անխտիր, ծանօթ եւ անծանօթ, մըտաւորական, հարուստ թէ համեստ այն բոլոր ազգակիցներուն, որոնք միշտ ալ ուզած են այդ ճրագը դարձնել յորդահոս ճառագայթներով ջահ մը։

Պոլսահայութիւնը, իր ազգային ձեռնարկներով պարծենալու շատ մը տուեալներ ունի, իր զոհաբերութեան ոգին ամէն գովեստէ վեր եղած է։ Բայց թող ներուի մեզ ենթադրել որ, եթէ Կեդրոնականը հիմնուած ըլլար վաճառաշահ մայրաքաղաքի մը մէջ, որուն բնակչութեան դէթ մէկ մասին կարգախօսն էր «գործի մարդը» եւ ոչ թէ «պօչ մարդը», թերեւս հոն մտնող աշակերտները հայկական աւանդական յամառութեան շնորհիւ, մնային աւելի սերտօրէն փարած գաղափարական ձգտումներու։ Եւ Կեդրոնականը փոխանակ ցանցառ թիւով շրջանաւարտներ տալու, աւելի առատ բերք տուած կ'ըլլար եւ ըստ այնմ շատ աւելի բազմաթիւ՝ մեծ եւ պիտօգուտ մարդիկ։

Վստահամբաւ թաղի մը մէջ հիմնուած այդ շէնքին մէջ, ըսինք նաեւ այդ ազգային խառնարանին մէջ, զօրեղ նկարագիրներ են կերտուած, ազնիւ եւ արժէքաւոր մարդիկ են պատրաստուած, եւ Կեդրոնականի համբաւը յայտնապէս հաստատուն, գերիվեր է մեր բոլոր դպրոցներէն։

Բնականաբար Կեդրոնականը ճանչցած են առաւելապէս անով հետաքրքրուողները եւ մասնաւորապէս իր նախկին սաները։ Սակայն, որքան ալ իւրաքանչիւր սան, ճանչցած եւ սիրած ըլլայ իր վարժարանը, պիտի չկրնայ վեր բարձրանալ անհատական սահմանափակ յիշատակներէն եւ մասամբ ալ շահախնդիր գնահատանքէ ու պիտի չկրնայ հասնիլ անոր մեծութիւնը չափելու աստիճանին, եթէ վարժարանի կեանքէն դուրս նախկին սաներու միութեան մը չգոյութեամբ յաճախակի շփումներէ զրկուած մնայ։ Հոն ամէն նախկին սան չափ մը, կշիռ մը ունի իր դիրքն ու տեղը ճշդելու։

Հասկնալի է անշուշտ եւ մասամբ ալ արդար երբ իւրաքանչիւր նախկին սան կը պնդէ թէ իր շրջանի տնօրէնն է լաւագոյնը բոլորէն, թէ միայն իր օրերու հայերէնի, գիտութեանց, պատմութեան եւ այլ նիւթերու ուսուցիչներն եղած են ամէնէն կարողները Կեդրոնականի։ Բայց երբ անոնք հաւաքուելով իրենք զիրենք դէմ առ դէմ կը գտնեն յամառ պնդումներու, կը նշանակէ թէ այդ օրը իրենց համար դպրոցը կը դադրի ըլլալ իւրայատուկ եւ սեփական հաստատութիւն մը, լոկ պատանեկան օրերու երջանկայիշատակ պատահար մը, դառնալու համար հսկայ միաւոր մը, մեծութիւն մը, որուն անպաճոյճ եւ մթին դասարաններուն մէջէն բոլորին համար յանկարծ կը պայծառանան դէմքերը նախ բոլոր նահատակ ուսուցիչներուն եւ ընկերակիցներուն, ինչպէս նաեւ Ներսէս վարժապետեան եւ Եղիշէ Դուրեան սրբազաններու, Մինաս Չերազի, Յարութիւն Մոստիչեանի, Նալպանտեանի, հայր եւ որդի Գալֆաեաններու, Ստեփան Կուրտիկեանի, Եղիա Տէմիրճիպաշեանի, Յակոբ Գուրգէնի, Առաքել Զաքրեանի, Պօղոս Գէորգեանի, Մելքոն Կիւրճեանի, Կարապետ Քիւրքճեանի, Յովհաննէս Հինտլեանի, Ռուբէն Զարդարեանի, Պետրոս Ատրունիի, Լեւոն Թաշճեանի, եւայլն եւն., որոնք եւ որոնց նմանները Կեդրոնականի սիւներն եղան։

Եւ յիշելով նաեւ գէթ դպրոցի առաջին շրջանի բեղնաւոր հունձքը, մեզի անխառն հպարտութիւն պատճառող ընկերական դէմքերը, Արշակ Զօպանեանի, Հրաչեայ Աճառեանի, Երուանդ Մանուէլեանի, Մաքսուտ Միհրդատեանցի, առանց մոռնալու նաեւ իր ազգանուէր բոլոր խնամակալները։

Յոբելենական այս առիթով յուզումով եւ պաշտամունքով լի կը խոնարհինք մասնաւորապէս Կեդրոնականի հիմնադիր, խնամակալ, տնօրէն, ուսուցիչ, ծառայող եւ նախկին սան բոլոր նահատակներու յիշատակին առջեւ։

Թող շատ ապրի Կեդրոնականը։ Ան անփոխարինելի եւ անհրաժեշտ հանգրուան մըն է, դէպի լուսաւորութիւն սլացող ժողովուրդի մը ճամբուն վրայ, պատուոյ խորհրդանիշ մը, որ կը բնորոշէ քաղաքակիրթ ազգ մը։

Երէկ եւ այսօր, ինչպէս այն օրերուն երբ հոն աշակերտելու բախտը ունեցած են մեզմէ շատեր, Կեդրոնական վարժարանը կրթարան մըն էր ուր ուսուցիչ եւ աշակերտ սովեցնելու եւ սովելու տենդովը միայն կը տառապէին։ Եւ ուրկէ հեռացողները տասնեակ տարիներ վերջ ամէն ոգեկոչումի առիթով կ'արտայայտուէին հոն կատարուած դասաւանդութիւններու եւ իրենց սիրելի ուսուցիչներու մասին, ու կ'ապրին անոնց թողած անջնջելի յիշատակներովը։

Ահա այս իրողութիւնը հաշւակելու եւ մեր ազգին համար օգտաշատ եւ պատուաբեր ձեռնարկի մը տեւականութիւնը հաստատելու, ինչպէս նաեւ մեզմէ շատերուն համար քաղցր յիշատակ մը տօնախմբելու համար է որ Փարիզ բնակող Կեդրոնականցիներս կը հրաւիրենք մեր հայրենակիցները միասին տօնել վարժարանին հիմնարկութեան 65ամեակը։ Այս առթիւ անոնք պիտի ծանօթանան Կեդրոնականի կատարած գործին եւ մանաւանդ այն բացառիկ դերին որ սահմանուած է սեփական հայրենիքի մէջ, բայց մանաւանդ հայրենիքէ դուրս ապրող համայնքի մը համար, եթէ կ'ուզէ մշակոյթի մարզին մէջ ոչ միայն մուրացիկ չմնալ, այլեւ բերել բաժին մը մարդկութեան յառաջդիմութեան, առանց որուն ոչ ոք պիտի ուզէր հաշուի առնել զինքը, ոչ մարդիկ եւ ոչ ալ պատմութիւնը։

ՎԱԶԳԷՆ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆԻ ՀՄԱՅՔԻՆ ԱՌՋԵՒ

Պոլսոյ ծովափին այն նեղ հողաշերտին վրայ, ուր ատենօք կը տարածուէր Ճենովացի Փոտեստային իշխանութիւնը, 1889էն ի վեր կը բարձրանայ Կեդրոնական վարժարանը, Ս. Լուսաւորիչ կաթողիկէին հովանիին ներքեւ։ Սրտագին նուէրը երջանկայիշատակ Ներսէս Պատրիարք Վարժապետեանի, ազգային այդ բարձրագոյն կրթարանը կանգուն կը մնայ այսօր ժամանակի փոթորկոտ վերիվայրումներէն։

Տղայ օրերուս, երբ Պատրիարքարանի պաշտօնէութիւնը առժամաբար տեղաւորուած էր ուսումնարանին մէկ թեւին մէջ, (ազգային հաստատութեան նոր շէնքին կառուցման պատճառով), յաճախ հոն կ'երթայի հօրս շուքին տակ։ Դիտելով Կեդրոնականցիներու երթուդարձը, անոնց անկաշկանդ շարժուձեւերն ու մարդական խաղերը, վարժարանի շրջափակին կամ վերանտային վրայ, Կեդրոնական մտնելու անդիմադրելի բաղձանք մը կը խլրտէր սրտիս մէջ։ Որովհետեւ, Կեդրոնականը ընտանիք մըն է, ինչպէս Սանասարեանը ու Պէրպէրեանը, որ ունի իր հըպարտանքը եւ անձնադրոշմ նկարագիրը։ Մղուած այդ անմեղ փառասիրութենէն, որ աւելի քան հօրս ալ էր, անհունօրէն երջանիկ էի առաջին աշխարհամարտի վախճանին այդ մեծ կրթարանէն ներս մուտք գործելով։

Սկզբնական շրջանին, ես զիս ճնշուած կը զգայի անոր խորհրդաւոր վեհութենէն։ Բայց ի վերջոյ կը խորհէի թէ Մեծարենցի, Երուխանի, Զօպանեանի, Երուանդ Մանուէլեանի, Հրաչեայ Աճառեանի եւ Արշակ Ալպօյաճեանի պէս արժէքներ այնտեղ թափ տուած էին իրենց վեհերոտ թեւերուն եւ դարձած մէկ մէկ մեծութիւններ։ Ժամանակի ընթացքին պիտի վերագտնէի ինքզինքս ջերմ քաջալերանքովը Թանկագին ուսուցչական կազմին, որ հեռու էր վաղեմի համբաններուն շուքին տակ մնալէ։ Պիտի յիշեմ ընդմիշտ Օշականը, Հ. Արսէն Ղազիկեանը, Լեւոն Թաշճեանը, փրոֆ. Ա. Զագըրեանը, Վարդան Սարգիսեանը, Փայլակ Սանասարը, Գրիգոր Սինէին, Ե. Ճանկէօզեանը եւ Մըշեցի Արտաշէս Տէր Յովհաննէսեանը։

Անցեալ փառքերու ամբողջ համայնապատկեր մըն էր որ կը բացուէր այնտեղ իմ առջեւ, Չերազներով, Պարոնեաններով, Խաժակներով, Զարդարեաններով, փրոֆ. Ա. Խաչատուրեաններով եւն.։ Անոնք աւելի կը մեծնային իմ աչքին, կը ճոխացնէին երեւակայութեանս հորիզոնը Հայաստանի անկախութեան այդ շրջանին որ աւա՜ղ այնքան կարճ պիտի տեւէր։

Պայծառ մթնոլորտին մէջ, Կեդրոնականի վերանտայէն յաճախ դիտած եմ Մարմարան եւ երկար որոճացած պատմութեան իրադարձութիւններուն վրայ։ Հոն էր, ծովափի այն նեղ հողաշերտին վրայ, որ հզօր կայսրութիւն մը ճանչցած էր իր փառքի զենիթը ու յետոյ տեղատուութիւնը, Մուհամմէտ Բ.ի գրոհին առջեւ։

... Տխուր ու արցունքը իրարու կը միախառնուէին Ղալաթիոյ այս թաղամասին մէջ, ուր աշխարհիկ բոյներ դէչ խորհրդատուներ են ուսումնատենչ հոգիներուն։

Բայց եւ այնպէս, հոս է որ հաստատուած է Պոլսոյ առաջին հայ գաղթականութիւնը, ըստ միջնադարեան պատմագիր Երեմիա Չելէպիի, հոս է նմանապէս որ աշխարհ եկած է հայ ժողովուրդի հանճարեղ զաւակը՝ Պետրոս Ադամեան։ Եւ ճենովական աշտարակը, որ կը վերապրի բիւզանդական կործանած պալատներէն, մեզ՝ կը յիշեցնէ թէ ծովափնեայ այս հողաշերտը ոսկի կամուրջ մըն է արեւելքի եւ արեւմուտքի միջեւ։

.. Կեդրոնականը ահա կը բարձրանայ այնտեղ, արեւմուտքի քաղաքակրթութեան ճամբուն վրայ։

Երբեմնի դառն յուսախաբութիւններէն, — որոնք կը մնան բաժինը հասարակ մահկանացուներուն եւ նոյնքան ալ ազգերուն, — բաւ է որ վերապրի Ներսէս Պատրիարքի ոգին։ Թող այդ ոգին բաշխուի ամէնուն ծագէ ի ծագ, Ս. Լուսաւորիչի կանթեղէն եւ մեզի տայ լոյս եւ իմաստութիւն։

ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ԵՐԳԻ ԴԱՍԸ ԿԵԴՐ. ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

★

Համիտի օրով, Կեդր. վարժարանի մէջ իբրեւ երգի դաս, տարին մէկ անգամ կը փորձէին աշակերտներուն սորվեցնել Սուլթանական քայլերգը, որպէսզի Րամազանի 15ին, երբ Սուլթանը Եըլտըզէն Քյուպ երթար, Մարգարէին պատմուճանը համբուրելու, կամուրջէն հաւանական անցած ատեն երգուէր եւ անոր մատուցուէր Թուրքերէնի ուսուցիչ Ս. Կուրտիկեանի կողմէ պատրաստուած ու գեղագրուած ուղերձ մը:

Հակառակ բոլոր պատրաստութիւններուն Սուլթանը դաղտնօրէն կը տեղափոխուէր շոգենաւակով մը կամ ուրիշ միջոցներով եւ մեր պատրաստութիւնները կ'ըլլային ի պատիւ մայր Թաղուհիին եւ միւս պալատականներուն, որոնց շքեղ կառքերուն ընկերացող աւագ թիկնապահին կը յանձնուէր պատրաստուած ուղերձը:

1904ին, Օրմանեան պատրիարքի յանձնարարութեամբ, խնամակալութիւնը իբրեւ դպրապետ եւ Կեդր. վարժարանի երաժշտութեան ուսուցիչ հրաւիրեց Լ. Զիլինկիրեանը որ համբաւ հանած էր Իզմիրի եւ Ատափազարի մէջ:

Նոր ուսուցիչը ատեն մը Ռուսեան շոգենաւային ընկերութեան մէջ իբրեւ քարտուղար ծառայած ըլլալով՝ յաճախ դէպի Կովկաս ճամբորդելու հնարաւորութիւնը ունեցած էր: Այդ առթիւ հոյ եւ ռուս եկեղեցիներու մէջ բազմաձայն պատարագներ լսելով՝ անոնցմէ տպաւորուած՝ ինքն ալ փորձած էր եռաձայն դաշնաւորել Հայկ. պատարագը եւ ժողովին վաւերացումով երգել տուած էր Իզմիր եւ Ատափազար:

Կեդրոնական վարժարանի տղոց մէջ չէին պակսեր յարմար տարրերը երգչախումբ մը կազմելու համար: Շաբաթական մէկ ժամ եւրոպական ձայնագրութեան դաս եւ ամէն օր, կէսօրուան ճաշէն անմիջապէս ետք, դրօսանքի յատկացուած պահերուն սկսան եռաձայն պատարագի փորձերը, որոնք մեր մէջ ստեղծեցին որոշ ոգեւորութիւն եւ սէր՝ դէպի եւրոպական երաժշտութիւնը: Շատերը սկսան յաճախել Պոլիս այցելող Ֆրանսական եւ Իտալական օփերայի խումբերուն, կիրակի օրերն ալ ռուսական դեսպանատան մատուռը, քառաձայն պատարագ լսելու:

1906 Փետրուար 14ին, Ղալաթիոյ Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ Կեդր. վարժարանի երգչախումբը, Պոլսոյ մէջ առաջին անգամը ըլլալով բազմաձայն կ'երգէր պատարագը, Եւ ընդ հոգւոյդ քում... Ձեռնարկը յաջողած էր:

Եկեղեցւոյ երեք բաժինները այդ օրը լեցուն էին անհամար բազմութեամբ:

Օրմանեան պատրիարքը փափաքած էր որ Պոլսոյ արուարձաններու մէջ իր մատուցած պատարագներուն մասնակցի Կեդրոնականի երգչախումբը: Այնպէս, գրեթէ ամէն կիրակի մէկ մէկ գիւղ կ'երթայինք, մեր ետեւէն քաշելով բազմաթիւ հաւատացեալներ:

Միջոց մըն ալ, տգէտ եւ դժգոհ hաճէճտէ — տիրացուներ սկսան խուլ պայքար մը մղել եռաձայնի եւ մանաւանդ երգեհոնի դէմ եւ Բիւզանդ Քէչեան միշտ «Բիւզանդիոն»ով կը պաշտպանէր Զիլինկիրեանի այս նոր ձեռնարկը եւ կը խրախուսէր: Շատ մը հարուստներ նիւթական քաջալերութիւն ալ կուտային խումբին:

Ազգ. Հիւանդանոցի տարեկան պարահանդէսին երգչախումբը մասնակցեցաւ երկար փորձերով պատրաստուած դժուարին երգացանկով մը, երգելով Վէրտիի «Նապուգօն», Սէն Սանսի «Սէրէնատ տ'Իվէր»ը, Վէպէռի «Ֆրայշիւց»ը եւ Սուլթանական քայլերգը քառաձայն:

Դժուարահաճ Պոլսոյ հայլայֆը շատ գնահատեց այս երգչախումբը:

Տիրացուներու պայքարին հետ սկսան նաեւ «ժուռնալ»ներ: Նշանաւոր Կէօչէ–Օղլու լրտեսը Լ. Զիլինկիրեանը ներկայացուցած էր Կովկասէն եկած յեղափոխական մը որ Կեդրոնականի տղոց յեղափոխական երգեր կը սորվեցնէ...: Ամիսներով զրկուեցանք իրմէ:

Պէրպէրեան վարժարանի Իտալացի եւ լածիշտ – ուսուցիչը կուգար Կեդրոնականի տղոց սորվեցնել իր յայտագրէն երգեր, որպէսզի խումբը երթար Սկիւտար եւ Ճասնակցէր Պէրպէրեանի մահուան տարելիցի հանդէսին, եւ Պէրպէրեան վարժարանի ի նպաստ Փըթի Շանի մեծ հանդէսին:

1907ին, դարձեալ Րամազանի աւանդական Թափօրին, Կեդր. երգչախումբը այս անգամ քառաձայն երգեց Սուլթանական քայլերգը եւ այս առթիւ Թաղին բոլոր ռուս եւ յոյն խանութպանները կուգային իրենց ծափերով քաջալերելու երգչախումբը:

1908ին, Օսմ. Սահմանադրութեան տարեդարձին, Ռըտվան փաշայի որդին նշանաւոր բեմադրիչ Րէշատ պէյ Կեդրոնականի երգչախումբը կը հրաւիրէր, լայն վճարումով հռչակաւոր «Վաթան» թատերախաղին մասնակցելու համար:

Երգչախումբին 2–3 տարուան գոյութիւնը, աշակերտներու մէջ արթնցուց եւրոպական երաժշտութեան հանդէպ որոշ սէր եւ շատերը հետեւեցան երաժշտական ասպարէզին:

Երբ Կոմիտաս վարդապետ Պոլիս եկաւ, հոն գտաւ արդէն պատրաստուած կորիզ մը, բաղկացած Կեդրոնական վարժարանի նախկին աշակերտներէն:

Եթէ ոչ առատ՝ բայց օգտակար հունձք մը տուաւ Կեդրոնական վարժարանի մէջ աւանդուած երգի դասը, ուրկէ առաւելապէս օգտուեցայ նաեւ ես, երգչախումբ մը կազմելով Փարիզի մէջ:

Լ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

★

Երեքշաբթի իրիկուն բացառիկ հաճոյք մըն էր Փարիզի մէջ լսել Րաֆֆի Պետրոսեանը, որուն յաջողութիւններու արձագանգները վերջերս կուգային Միլանոյէն եւ ուրիշ կեդրոններէ:

Նուագահանդէսին մասին խօսելէ առաջ, քանի մը խօսք այդ իրիկուան հասարակութեան մասին:

Ուրախութեամբ ու նաեւ ցաւով նկատեցինք որ ժողովուրդը մեծ մասով օտար էր: Ուրախութեամբ, որովհետեւ մեծ հաճոյք է նկատել որ մեր երիտասարդ արուեստագէտը այդքան գնահատուած է օտար շրջանակներու մէջ: Ցաւով, վասնզի պիտի ուզէինք որ Րաֆֆին, այլեւս միջազգային արժէք, անտարբեր չձգէր Հայերը, նոյնիսկ եթէ անոնք հինէն հետեւած են անոր յառաջդիմութեան: Պէտք էր որ Հայերը մեծամասնութեամբ լեցնէին Սալ Կավօն:

Րաֆֆի Պետրոսեան, իր հաստատ եւ այնքան ծանօթ «թէքնիք»ին վրայ այժմ աւելցուցած է նուագելու նրբութիւն մը, որ կը յատկանշէ ճշմարիտ արուեստագէտը: Պաքէն եւ Սքառլաթիէն վերջ, մեծ ոգեւորութիւն ստեղծեց Պէթհովէնի «Սօնատ ան ռէ մինէօռ»ը: Կատարեալ վարպետի մը նման, Րաֆֆի Պետրոսեան վերջացուց առաջին մասը Պռամսի «Վարիասիօն»ներով (Փականինի կտորի մը վրայ):

Երկրորդ մասը նուիրուած Շոփէնի, նոր ապացոյց մըն էր թէ որքան հարազատ թարգմանը եղած է տաղանդաւոր դաշնակահարը նշանաւոր երաժշտագէտին:

Երրորդ մասին, Րաֆֆի նուագեց Ռավէլի «Լա Վալսէ տէ Քլօշ»ը, մեծ փայլ մը տուաւ Պելլա Պարթօքի «Ալլեկրօ Պառպառօյին»: Պելլառէն նուագեց իրեն ձօնուած երեք «էթիւտ»ներ, եւ վերջացուց Լիսթի «Երգ Ռափսոտի»ով, որուն մէջ դրաւ իր ամբողջ ճարտարութիւնը:

Գոհացում տալու համար հասարակութեան կրկնակի ծափերուն, Րաֆֆին նուագեց Շոփէնէն «Նոքթիւռն» մը, Տէ Ֆալլայի «Տանս Ռիթիւէլ տիւ Ֆէօ»ն եւ Սքառլաթիէն Սօնատ մը:

Րաֆֆի Պետրոսեան մօտերս նոր շրջան մը պիտի բոլորէ, այցելելով Եւրոպա, Ափրիկէ եւ Միջին Արեւելք: Նորանոր յաջողութիւններ կը մաղթենք: Ա. Մ.

ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ նոր հրատարակութիւններ Ե. Միրզոյեան «Երգ Խաղաղութեան» Վ. Արարատեան «Խնդութեան երգ», Ս. Ջրբաշեան «Այ Աղբիւր», Ա. Աճէմեան «Երկու երգ», Է. Յովհաննէսեան «Երկու Ափ», Ա. Տէր Ղեւոնդեան «Քայլերգ», Ա. Նախդեան «Հանքափորի երգը», Գ. Խաչատուրեան «Օրօր», Է. Բաղդասարեան «Պրէլիւդ»:

ԼՈՒՐԵՐ ԵՐԵՒԱՆԻ ԹԵՐԹԵՐԷՆ

★

ՄՈՎՍԷՍ ԱՐԱԶԻԻ (Մովսէս Մելիքի Յարութիւնեան) ծննդեան 75ամեակի առթիւ, ինչպէս գրեցինք երեկոյթ մը սարքուած էր Երեւանի մէջ: Մ. Արազի սկըսած է գրել 1905ին: 1912-1913ին լոյս տեսան իր «Վերջին Երազը», «Կարմիր Հեքիաթներ», «Կիսատ տունը», «Արեւը», եւ կարգ մը ուրիշ երկեր: 1914ին հրատարակուեցաւ «Բանուորի ալբոմը» եւ «Կարմիր մեխակներ» ժողովածուները: «Կարմիր համբոյրին» եւ «Հէքեաթին», «Արեւը» քնարական արձակ բանաստեղծութիւն է: «Սով. Հայաստան» կ'ըսէ թէ Արազին իր բոլոր ուժերը նուիրած է սովետական գրականութեան զարգացման: «Ընկեր Մուկուչը», «Աչքը վախեցած հանդէսը», «Փուշ Արեւը» վէպերուն մէջ կ'արտացոլան նոր ընկերութեան եւ գիւղացիներուն ապրումները, Լենինեան–Ստալինեան ազգային քաղաքականութեան նուաճումները, ընկերվարական շինարարութեան վերելքը: «Ջրվէժի ցոլքում», եւ «Լուսնի ցոլքերում» վիպակներուն մէջ ցոյց կուտայ այն դերը զոր կը կատարէ համայնավար կուսակցութիւնը մարդոց հոգեբանութեան վերափոխման գործին մէջ: «Այրող Հորիզոնը» Արազի ծաւալուն գործերէն է որ որոշ թերութիւններով հանդերձ, իրապաշտ կերպով կը պատկերացնէ հայ յեղափոխական մտքի զարգացումը ռուս յեղափոխական մտքի ազդեցութեամբ: «Անյաղթները», գրուած Հայրենական Մեծ Պատերազմի տարիներուն մասին, «Ցաղթական Ծիլերը» վէպը գրըւած է Գերմանիոյ պարտութենէն ետք: Արազի դեռ կը շարունակէ գրել:

ԱԼ. ՍՊԵՆԴԻԱՐԵԱՆ օփերայի եւ պարախաղի պետական թատրոնի խաղացանկը տարուէ տարի կը հարստանայ ռուս, արեւմտաեւրոպական եւ հայ երաժշտութեան դասականներու, նաեւ խորհրդային երգահաններու օփերաներու եւ պարախաղի բեմադրութիւններով: Թատրոնը կ'աշխատի աւելի բարձրացնել նախկին ներկայացումները, ինչպէս օրինակ ռուս «Իվան «Սուսանի» օփերայի նորոգուած բեմադրութիւնը: Մօտ օրէն պիտի ներկայացուի Ալ. Սպենդիարեանի «Խանդութ» պարախաղը: Ցանկին մէջ է նաեւ խորհրդային նոր օփերաներու եւ պարախաղերու բեմադրութիւնը: Այս թատերաշրջանին կը բեմադրուի երաժշտագէտ Մէյտուսի «Երիտասարդ Գվարդիա» օփերան (Ալ. Ֆադեևի համանուն վէպի մօթիւներովգրուած): Կը պատրաստուի Գ. Եղիազարեանի «Սեւան» պարախաղը, Մինկուսի «Դոն Կիխոտ» պարախաղը: Լենինականի եւ Կիրովականի մէջ եւս պիտի տրուին այս ներկայացումները:

Ա. Մանուկ.— Դուն ե՞րբ ծնած ես:
Բ. Մանուկ.— 1947ին:
Ա. Մանուկ.— Ուրեմն ես քեզմէ մէկ տարի աւելի մեծ եմ. ես 1948ին ծնած եմ:

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (16)

Ո՞Վ ՍՊԱՆՆԵՑ

●

Վանականը յանկարծ իր մութ աչքերը սուզեց իմ աչքերուս մէջ:

— Այստեղի մթնոլորտը տարօրինակ չի՞ թուիր ձեզի: Եւ կամ բնակա՞ն կը գտնէք զայն:

— Ոչ բոլորովին բնական: Նիւթական տեսակէտով բնելիք չկայ. բայց մարդ տեսակ մը սրտնեղութիւն կը զգայ:

— Եթէ ինծի հարցնէք, ես ինքզինքս բոլորովին հանգիստ չեմ զգար: (Այդ վայրկեանին իր օտարականի շեշտը քիչ մը աւելի զգալի դարձաւ): Այն նախզգացումը ունիմ թէ անբնական բան մը կը պատրաստէ Տոքթ. Լէյտնըր, ինք ալ հանգիստ չէ: Զանազան հոգեր կը կրծեն իր սիրտը:

— Կնոջը առողջութիւնը:

— Թերեւս: Բայց այդ չէ բոլորը: Տեսակ մը մտահոգութիւն կը ծփայ օդին մէջ: Իրաւունք ունէր: Մտահոգութիւնը կը տիրապետէր ամէն տեղ:

Այս անգամուան համար խօսակցութիւնը հոդ կանգ առաւ, որովհետեւ Տոքթ. Լէյտնըր մեր կողմը եկաւ: Ինծի ցոյց տուաւ տղու մը գերեզմանը, զոր նոր գըտած էին: Սրտառուչ էր տեսարանը, — Մանտրտիկ ոսկորներ, մէկ երկու անօթներ եւ հատիկներ որոնք ըստ Տոքթ. Լէյտնըրի մարգարիտէ մանեակի մը բեկորներն էին:

Հողակիրներու տեսքը մեծ զուարճութիւն պատճառեց ինծի: Երբեք չէի տեսած խրտուիլակներու այդպիսի խումբ մը, ամէնքն ալ ցնցոտիներով եւ գլուխները այնպէս մը փաթթած որ կարծես ակռայի ցաւ ունէին: Երբ կ'երթային կուգային հողով լեցուած սակառներ փոխադրելու համար, եղանակ մը կ'երգէին որ երբեք չէր վերջանար: Բոլորն ալ սարսափելի աչքեր ունէին, փոշեթաթախ: Մէկ-երկուքը կոյրի կը նմանէին: Կը խղճայի իրենց տխուր վիճակին վրայ, երբ Տոքթ. Լէյտնըր ըսաւ. — Ահա մարդկային ցեղի ընտիր նմոյշներ, ի՞նչ կը մըտածէք»: Տարօրինակ աշխարհ մը, ուր նոյն տեսարանին առջեւ կեցող երկու մարդիկ բոլորովին հակոտնեայ տպաւորութիւններ կրնան կրել:

Քիչ վերջը Տոքթ. Լէյտնըր յայտնեց թէ տուն կը վերադառնայ գաւաթ մը թէյ խմելու համար ճաշէն առաջ: Երկուքս մէկ ճամբայ ելանք եւ շատ մը բաներ պատմեց ինծի: Երբ իր բացատրութիւնները լսեցի, ամէն բան տարբեր երեւոյթ մը ստացաւ իմ աչքիս: Այն ատեն կրցայ երեւակայել փողոցները, տուները այնպէս ինչպէս գոյութիւն ունէին երբեմն այս երկրին մէջ: Ինծի ցոյց տուաւ հացի փուռեր եւ ըսաւ թէ այսօր ալ Արաբները նոյն տեսակ փուռեր կը գործածեն:

Երբ տուն հասանք Տիկին Լէյտնըր ելած էր: Աւելի առողջ երեւոյթ մը ունէր եւ դէմքը հանդարտացած էր: Անմիջապէս թէյ հրամցուցին եւ Տոքթ. Լէյտնըր պատմեց կնոջը թէ ինչեր գտած էին առտուան պեղումներուն մէջ: Յետոյ բաժնուեցաւ մեզմէ, իր աշխատանքը շարունակելու համար եւ Տիկին Լէյտնըր առաջարկեց ինծի երթալ քննել ամենավերջին գիւտերէն մաս մը:

Խանդավառութեամբ ընդունեցայ եւ գլխ առաջնորդեց հնութեանց սրահը, ուր շարուած էին այլազան առարկաներ, մեծ մասով կոտրած զարդանօթներ, գոնէ ինծի այնպէս թուեցաւ, եւ կամ ուրիշներ՝ նորէն շակրտուած եւ փակցուած: Ասոնք բոլորը ըստ իս, աղբաման նետուելիք բաներ էին:

— Օհ, Աստուած իմ, Աստուած իմ, մեղք որ բոլորն ալ կոտրած են: Կ'արժէ՞ պահել:

Տիկին Լէյտնըր դիտել տուաւ թեթեւ ժպիտով մը.

— Զըլլայ որ Էրիքի առջեւ ըսէք այդ խօսքերը: Աշխարհի վրայ չկայ բան մը որ այնքան հետաքրքրէ զինքը որքան կաւէ անօթները: Մի մոռնաք որ ասոնց բեկորներ կան որոնք եօթը հազար տարուան հնութիւն ունին:

Բացատրեց թէ կան այնպիսիներ, որոնք շատ խոր խաւերէ հանուած են: Ահաւասիկ հազարաւոր տարիներ առաջ, մաս մը կոտրած եւ կուպրով փակցուած է, ինչ որ անվիճելի կերպով կ'ապացուցանէ թէ այն ատեն ալ մարդիկ այնքան կառչած էին իրենց ինչքերուն որքան այսօր:

Իսկ հիմա աւելցուց, շատ հետաքրքրական բան մը պիտի տեսնէք: Դարակէ մը տուփ մը առաւ եւ ցոյց տուաւ ոսկիէ հըրաշալի դաշոյն մը որուն կոթը փորագրուած էր մութ կապոյտ քարերով: Սքանչացման ճիչ մը արձակեցի: Տիկին Լէյտնըր սկսաւ խնդալ:

— Ամէն մարդ կը սիրէ ոսկին, բացի ամուսինէս:

— Ինչո՞ւ այդ խորշանքը:

— Նախ անոր համար որ այս մետաղը իրեն շատ սուղի կը նստի: Զայն գտնող բանուորներուն պէտք է վճարել այդ ոսկի առարկային ծանրութեամբ:

— Տէր Աստուած, ի՞նչ պատճառով:

— Սովորութիւն է: Նախ այդ ձեւով գողութեան առաջքը կ'առնուի: Այդ առարկան իր հնագիտական արժէքով չէ որ փորձութեան կը մատնէ զիրենք, այլ իր նիւթին արժէքով: Կը տանին կը հալեցնեն: Այսպէս մեր շնորհիւ, իրենց պարկեշտութեան համար բան մը չեն կորսնցներ:

Ափսէ մը առաւ եւ սքանչացայ տեսնելով չքնաղ բաժակ մը որուն վրայ փորագրած էին խոյի գլուխներ: Կրկին հիացիկ մնացի:

ԹՐԻԷՍԹԷԻ ԹՆՃՈՒԿԸ

«ԵԹԷ ԻՏԱԼԱՑԻՆԵՐԸ ՄՏՆԵՆ, ՄԵՆՔ ԱԼ ՊԻՏԻ ՄՏՆԵՆՔ»

— «Եթէ Իտալիա Թրիէսթէի Ա. շրջանը մտնէ, Եուկոսլաւիան ալ պիտի մտնէ: Իմ կարծիքով Իտալիա երբեք չի կրնար գրաւել եւ վարել Ա. շրջանը: Եթէ Պ. Փելլա (Իտալիոյ վարչապետը) չփոխէ իր անհաշտ եւ ծայրայեղ դիրքը, անկարելի է խորհրդաժողով մը գումարել եւ այս կացութեան հետեւանքներուն պատասխանատուութիւնը պիտի կրէ ինք: Մեր քաղաքականութիւնը, որ ցարդ կը յենուր արեւմտեան պետութեանց վրայ դրուած վստահութեան մը, պիտի վերաքննուի, եթէ իտալական զօրքը Ա. շրջանը մտնէ Անգլեւամերիկացիներու պաշտպանութեամբ: Եուկոսլաւիոյ հանրային կարծիքը չի կրնար հանդուրժել այդ արարքին: Եթէ անկարելի է Զօրսերու կամ Հինգերու խորհրդաժողով մը, որ պիտի գումարուէր Նոյ. 2ին, Ապահովութեան Խորհուրդին քննութենէն առաջ, ուրիշ առաջարկ չունինք եթէ ոչ պնդել որ Իտալիա եւ Եուկոսլաւիա միասին քննեն այս խնդիրը եւ ելք մը գտնեն: Ես երբեք չեմ հրաժարած առաջին առաջարկէս — միջազգայնացնել Թրիէսթէն»:

× Պելկրատի անթելը կը ծանուցանէ թէ Ֆրանսա իր միջնորդութիւնը առաջարկած է, լուծելու համար Թրիէսթէի վէճը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԵՐԼԻՆԻ արեւմտեան շրջանին քաղաքապետ ընտրուեցաւ Տօքթ. Շրայպըր, որ 69 տարեկան է, իրաւագէտ եւ անդամ կառավարական կուսակցութեան:

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ նախկին թագուհին, Ալեքսանդրա, փարիզեան դատարան մը ներկայացաւ, առջի օր: Իր ամուսինը, նախկին արքայ Փեթար, ապահարզան պահանջած է: Թագուհին կապած էր ձախ դաստակը: Իր փաստաբանը կ'ըսէ թէ փորձած էր զմելիով մը կտրել բազկերակը, նկատելով որ ամուսինը երբեք համաձայն չէ հաշտուելու: Թագաւոր եւ թագուհի որոնք զատուած են երկար ատենէ ի վեր, իրենց օրերը կ'անցընեն Փարիզի պանդոկներուն մէջ:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ անթելը կը ծանուցանէ թէ շատ մը վնասարարութիւններ (սապօթաժ) գործուած են բնակարաններու շինութեանց մէջ: Մասնաւորապէս կ'ամբաստանուին ելեկտրական ուժի, հաղորդակցութեանց, մեքենաշինութեանց եւ ուրիշ նախարարութիւններ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ վաճառական մը 200000 Ֆր. տուգանքի եւ 450 միլիոն Ֆրանքի հատուցման դատապարտուեցաւ, այն ամբաստանութեամբ թէ 15 թոն շաքար խառնած է երկու հարիւր հազար լիտր գինիի, ալքոլին ուժը աւելցնելու համար:

ՄԻՍԻՆ ՆՈՐ ԳԻՆԵՐԸ կը գործադրուին երէկուընէ ի վեր:

ԻՏԱԼԻՈՅ ողողումներուն զոհ գացած են երկու հարիւր քաղաքացիներ, համաձայն վերջին լուրերու: Հարիւրաւոր բնակիչներ անպատսպար կը մնան: Յիսուն գիւղեր հաղորդակցութենէ զրկուած են Քալապրիայի մէջ:

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ նոր ցնցումներ տեղի ունեցան Յոնիական կղզիներուն մէջ: Ցնցումները մասնաւորապէս ուժգին էին Քեֆալոնիոյ, Ամաթիասի եւ Կասթունի մէջ (Պելոպոնէսի արեւմտեան ափերուն վրայ): Ցնցուեցան նաեւ Քալամաթա, որ կը գտնուի նոյն կղզեխումբին ծայրագոյն հարաւակողմը, ինչպէս եւ Քորֆու, Միսոլոնկի եւ Փաթրաս:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Ի յիշատակ առաջնորդ ՊԱԼԱՔԵԱՆ Եպսկ.ի եւ ՆՈՐՈՅ հանգուցեալ Տ. ԲԱԲԳԷՆ քահանայի, Պոմոնի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցին, այս կիրակի, (Գիւտ Խաչ) առաւօտեան ժամը 11ին:

Սիրով կը հրաւիրուի հասարակութիւնը յարգանքի պարտականութիւն մը կատարելու համար Հայ. եկեղեցւոյ սոյն երկու վաստակաւորներուն: Թաղ. խորհուրդ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ
ՀՈԿՏ. 31, ՇԱԲԱԹ ԳԻՇԵՐ

Կը նախագահէ ընկեր Ց. ՊԱՊԻԿԵԱՆ
Կը խօսին ընկերներ ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ եւ ՏԻԳՐԱՆ ԹԱԴՈՅԵԱՆ:

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ
Հոկտեմբեր 31ին, շաբաթ, ժամը 20.30ին, Գ. թաղապետարանին մէջ:
Կը խօսի ընկ. ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

ԻՍԻԻ ՄԷՋ
Նոյեմբեր 8ին, կիրակի կէսօրէ վերջ:

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ
31 Հոկտ. շաբաթ գիշեր:
Կը նախագահէ ընկ. ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ
Կը խօսի ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ
7 Նոյեմբերին:

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ
Հոկտեմբեր 31ին շաբաթ գիշեր:
Կը խօսի ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ
Նոյ. 8ին: ՍԱՔՈՒԷ ՔԷՕՐԻ մէջ, ժամը 15ին:
Նախագահութեամբ ընկեր Հ. ՍԷՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆԻ:
Կը խօսի ընկեր ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԷՋ
Նոյեմբեր 15ին:

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ

Նախաձեռնութեամբ Նոր Սերունդի Անիէռ Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղին:

Կիրակի 25 Հոկտ. կէսօրէ վերջ ժամը 16 – 23, 148պիս, Ավընիւ տ'Արժանթէօյ, Անիէռ:

Ընկերական ջերմ մթնոլորտ, հաճելի ժամանց, պար եւ զանազան անակնկալներ: Ճոխ պիւֆէ, խիստ դիւրամատչելի
Սիրով կը հրաւիրուին Փարիզի եւ շրջանի բոլոր ընկերներն ու ընկերուհիները:
Մուտքը ազատ է:

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Հանրակառք թիւ 140, Փորթ տը Քլիշէէն, թիւ 165 Փորթ Շամփէռէէն: Իջնել Փլաս տէ Պուրկինեոն, Անիէռ:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԸ իր վերաբացումը կը կատարէ այս երկուշաբթի ժամը ճիշդ 21ին, Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ:
Կը խօսի Ֆրանսայի կաթողիկէ Հայոց առաջնորդ Հ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ Վրդ.
Նիւթ ունենալով օրուան հրատապ հարցը — Ազգապահպանումը եւ եկեղեցին:
Կարծիքներու փոխանակութիւն: Մուտքը ազատ է:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ, ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղի տարեկան պարահանդէսը ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 24ի գիշերը: Կը խնդրուի նկատի ունենալ:
Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ

ԿԵԴՐ. ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ 65ԱՄԵԱԿԸ

Այս շաբաթ գիշեր ժամը ճիշդ 9ին, Սալ տ'Իէնայի մէջ, 10 Ավընիւ տ'Իէնա: Կը տօնուի Պոլսոյ Ազգ. Վարժարանի հիմնարկութեան 65ամեակը:

Կը խօսի Պ. Ա. Զօպանեան, իսկ վարչութեան կողմէ Յակոբ Տէր Յակոբեան:

Արտասանութիւն՝ Կեդրոնականցի բանաստեղծներ Զօպանեանէ, Մեծարենցէ, Վ. Թէքէեանէ, Վահրամ Թաթուլէ եւ Ն. Սարաֆեանէ,
Պ. Պ. Շահան Սարեանի, Նուբիան Մարգարեանի, Ա. Գմբէթեանի եւ Գ. Վահանի կողմէ:

Նայիրի երգչախումբ՝ ղեկավարութեամբ Պ. Եանպէկեանի:

Թաւջութակ եւ դաշնակ հայկական նոր եղանակներով, Պ. Օ. Տուրեան եւ Օր. Կազէր:

Մուտքը ազատ է:

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

Այս կիրակի, ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր Մօտէրն Փալաս Օթէլի շքեղ սրահներուն մէջ, 8պիս Փլաս տը լա Ռէփիւպլիք
Ճոխ պիւֆէ, նուագ, անակնկալներ:

Մասնակցութեամբ Օր. ՄԱՐԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑԻ եւ Փարիզի Օփերայէն Օր. ՌԷԺԻՆԱ ՕՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ, ընկերակցութեամբ իր հօր՝ Պ. ԳԱՐԵԳԻՆԻ:

Ապահովել սեղանները հեռաձայնելով՝ Օտէ. 02-12 Ֆրօ. 44–39:

ՓԱՐԻԶԻ Հայ Աղքատախնամ ընկերութեան վարչութիւնս խորին շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները. —Պ. Խաչատուր Երամեանէ հազար Ֆր. Անտիյյէի ծերանոցին, Օր. Պիւլպիւլեանէ հինգ տուփ իր երգերէն, Մօնմօրանսիի ծերանոցին, Պ. Գէորգ Թ. Գազազեանէ (Լիոն) թաղու մը՝ Մոնմօրանսիի ծերանոցին:

× ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ քարտուղարութեան հեռախօսը՝ ՓՐՕ. 77-73:

AMICALE ARMÉNIENNE
de Marseille et des Bouches du Rhône
pour l'Entr'aide

«ՀԱՅ ԲԱՐԵԿԱՄԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ»

Մարսէյլի եւ Պուշ տիւ Ռոն նահանգի շրջան

Déclaration d'Association
Prêfecture des B. d. R. 7 - 53 - 225

1.— Հայ Բարեկամական Միութիւնը զուտ բարեկամական ընկերակցութիւն մըն է եւ իրեն գլխաւոր նպատակն է իրերօգնութիւնը:

2.— Միութիւնը ոչ մէկ քաղաքական կամ կրօնական հանգամանք ունի:

3.— Բաց է բոլոր հայ այրերու եւ կիներու առջեւ, առանց դիրքի, կարծիքի եւ դաւանանքի խտրութեան:

4.— Անոր գործը պիտի ըլլայ՝ իրերօգնութեան նպատակին հասնելու համար, հաւաքել ամբողջ հայ հասարակութիւնը եւ կամ հայկ. ծագում ունեցող մարդիկ, սեղմել եւ զօրացնել այն բնական եւ եղբայրական կապերը, որոնք կը միացնեն նոյն հասարակութիւնը:

5. Առաջադրուած իրերօգնութեան նպատակին հասնելու համար Միութիւնը պիտի ջանայ Ա) Ստեղծել սոյն ամբողջ պայմանները որոնք մեծապէս կրնան օգտակար ըլլալ հայ հասարակութեան եւ ընդունակ են անոր համբաւը բարձրացնելու: Մտաւորական, մշակութային, գիտական, բժշկական, իրաւագիտական, դպրոցական, համալսարանական, առեւտրական, ճարտարարուեստական, արհեստական, մարզական, ընկերային, գեղարուեստական եւ այլն մարզերու մէջ:

Բ) Հետապնդել եւ իրականացնել նոյն գործերը իր միջոցներուն ներած չափով:

Գ) Ֆրանսական մշակոյթը եւ քաղաքակրթութիւնը տարածել հայ հասարակութեան մէջ:

Բացատրութեան եւ անդամագրութեան համար դիմել

2, Rue Colbert, Bar de la Poste, Marseille
Tél. CO. 17 - 78

Ընդունելութիւն, ամէն կիրակի առաւօտները ժամը 10-12, ամէն երկուշաբթի իրիկուն ժամը 18-20:

Օր. ԱՂԱՒՆԻ ՍԱՐԱՖԵԱՆ
Պ. ԱՐՇԱԿ ՔՐԻՍ ՖԷՆԷՐՃԵԱՆ
Ամուսնացած

Վիլմոմպլը 15 Հոկտ. 53 Առնուվիլ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

■

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 20.30ին: «Հ. Օհանջանեան» ակումբը: Կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի բոլոր ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն վարչութիւնները, այս շաբաթ ժամը 21ին, Ահարոնեան ակումբին մէջ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէն Ժեռոմի Հ.Յ.Դ. Հայաստան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ: Ներկայ պիտի ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ.Յ.Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի առաւօտ ժամը 9.30ին, Ահարոնեան ակումբը: Կարեւոր օրակարգ: Անդամատետրերը միասին բերել եւ ճշդապահ ըլլալ:

ԱՂԲԻՒՐ ՍԵՐՈԲ ԵՕԹՆԵՂԲԱՅՐԵԱՆ խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Միութեան Կարտանի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս կիրակի ժամը 15ին, Կարտանի հայկական դպրոցի սրահին մէջ: Օրակարգի հարցեր տեղւոյն վրայ: Բոլոր անդամներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ: Սիրով կը հրաւիրուին նաեւ ոչ անդամ Խարբերդցիները անխտիր:

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴԻ «Եփրատ» Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, Փրէֆէքթիւրին դիմացի սրճարանը: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Պանեէօ Քաշանի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս երեքշաբթի ժամը 20.30ին ընկերուհի Նորիկեանի բնակարանը 145 ռիւ տէ Մէօնիէ, Պանեէօ:

ՍԻՓԱՆ ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻՆ վերակազմութեան առժամեայ յանձնախումբը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր նախկին անդամները 11 Նոյեմբեր ժամը 14.30ին, 32 ռիւ տը Թրէվիզ, Ազգ. Տան թատերասրահը:

Նմանապէս կը հրաւիրէ անոնք որ կ'ուզեն անդամակցիլ Սիփան Կոմիտաս երգչախումբին:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Տէսինի մեր բաժանորդներէն կը խնդրուի իրենց բաժնեգինները վճարել գործակալ Պ. ՎԱՀԱՆ ՀԻՒՍԵԱՆԻ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկին Եսթեր Մարգարեան եւ զաւակները՝ Մանուկ, Ժաք եւ Մարի Լուիզ, Տէր եւ Տիկին Յ. Մարգարեան: Տէր եւ Տիկին Մ. Մարգարեան, Տէր եւ Տիկին Խաչիկեան եւ զաւակը (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Յովհ. Մանուկեան եւ զաւակները (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Կ. Կրճիկեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Ե. Մանուկեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Մ. Մանուկեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկ. Համալեան (Հայաստան), Օհաննէս եւ Ներշան (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Խ. Խաչիկեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Գըրճեան, Տէր եւ Տիկին Խ. Մանուկեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Փառանձեմ եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գ. Կրճիկեան, Տէր եւ Տիկին Լ. Սրապեան, Տէր եւ Տիկ. Վ. Տէրտէրեան, Այրի Տիկին Աղնիւ եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ոսկերիչեան, Տէր եւ Տիկին Երեմ Թադոյեան, ազգականները եւ բարեկամներ, շնորհակալութիւն կը յայտնեն ամէն անոնց, որոնք անձամբ, նամակով, եւ հեռագրով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր, հօրեղբօր, քեռայրին, ազգականին եւ բարեկամին՝

ԽԱՉԻԿ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆԻ (Քղեցի)

մահուան առթիւ, որ տեղի ունեցաւ 70 տարեկան հասակին, Մարսէյլի մէջ:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. Վեցամս. 1300
Արտասահման՝ տարեկան 3000 ֆր.: ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.

ԿԻՐԱԿԻ 25 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
DIMANCHE 25 OCTOBRE 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7202 | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 9ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2613

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԻՆՉՈ՞Վ ԿԸ ՊԱՐԾԵՆԱՆՔ

Հարցումը ուղղուած է ամէնուն, բայց աւելի շատ պիտի ծանրանանք մեր գաղութին վրայ :

Երբեմն չափազանց կը խեղճանանք, — « Մենք ո՞վ ենք ...» : Իսկ աւելի շատ կը պարծենանք հին ու նոր փառքերով : Բերնէ բերան փոխանցուած մեծագործութիւններով :

Ամէնէն անճարակն ալ, եթէ ուրիշ բան չգտնէ, կը յիշէ մեր դարաւոր գոյութիւնը, — աւելի քան երեք հազար տարի :

Եւ կամ կը ցուցնէ Հայ. Եկեղեցւոյ դմբէթը, հոգ չէ թէ ինք ներս մտած չըլլայ :

Քիչ – շատ գրող - բրոցներ կը խօսին մեր մշակոյթի մասին ալ, սկսելով Սահակ – Մեսրոպէն եւ Աստուածաշունչին հայերէն թարգմանութենէն :

Առնենք այս վերջին պարագան :

Ինչո՞վ կ'ապացուցանենք մեր նախանձախնդրութիւնը, սէրը, խանդավառութիւնը հայկ. մշակոյթին հանդէպ :

Երկրորդ աշխարհամարտէն տարիներ առաջ, 1927 - 28ին, ձեռնարկեցինք Մշակոյթի Օր մը սարքելու, ամէն տարի հոկտեմբերին :

Ձեռնարկը յաջողեցաւ, խանդավառելով ուրիշ գաղութներ ալ :

Ցետոյ բաւական տեւեց եւ առատ մը չոգիացաւ :

Անդին, Լիբանանի մէջ, Գարեգին կաթողիկոս ալ պաշտօնապէս Մշակոյթի ամիս հռչակեց հոկտեմբերը : Եւ մինչեւ այսօր կը շարունակեն տօնել :

Մենք, որ աւելի շատ կը պարծենանք իբրեւ Լոյս – Քաղաքի բնակիչներ, ինչո՞վ փոխարինեցինք Մշակոյթի Օրը :

Միւս հայաշատ կեդրոնները, Լիոն, Վալանս, Մարսէյլ, կրցա՞ն տեւական ձեռնարկի մը կապուիլ :

Իսկ Ֆրանսայի սահմաններէ՞ն անդին :

Ո՞ր եւ է կազդուրիչ ձայն կը լսէ՞ք Լոնտոնէն, Մանչեսթըրէն, Պրիւսէլէն, Անվերսէն, Ժընեւէն :

Միայն Միլանն է որ որոշ աշխուժացում կը ցուցնէ, եւ անշուշտ աւելին պիտի կատարէ, երբ նոր ակումբը բացուի :

Այս նոյն հարցումները կ'ուղղէինք ազգային կազմակերպութեան առթիւ ալ, առանց պատասխան ստանալու :

Այսօր յատկապէս կը յիշեցնենք մշակոյթի խնդիրը, երբ հոկտեմբերն ալ վերջանալու վրայ է եւ բազմազան հանդէսներ, տարեդարձներ իրար կը հրմշտկեն :

Երկրորդ աշխարհամարտէն առաջ, երբ երկիրը ազատ էր, ամբողջ Պուլկարիան ոտքի կ'ելլէր, հանդէսներ եւ թափօրներ կը կազմէր, տօնելու համար իրենց Սահակ - Մեսրոպին, Կիւրիլ եւ Մեթոտի տարեդարձը, (Կիւրեղ եւ Մեթոտիոս) :

Հանդիսութեանց գլուխը կանգնած էր օրուան վեհապետը, որ իր կարգին փողոց կ'ելնէր, ժողովուրդին միանալու համար :

Պայման չէ որ մենք ալ փողոց ելնենք ամէն տեղ, դղրդալից ցոյցեր կատարելու համար :

Բայց, տարրական պարտականութիւն է տարին գոնէ մէկ օր յատկացնել Հայկական Մշակոյթին :

Ֆաչվերացի մը չա՞փ ալ արժէք չունի այդ մշակոյթը :

Դժուա՞ր է տարին մէկ օր ամփոփուիլ մեծ կամ փոքր սրահի մը մէջ, ոգեկոչելու համար դարաւոր վաստակը : Ամէն հայաշատ կեդրոնի մէջ : Եւ մօտաւորապէս նոյն թուականին :

Ի՞նչպէս պիտի աշխուժացնենք մեր մտաւոր անդաստանը, որ հետզհետէ կը դեղնի եւ կ'ամայանայ, իբրեւ հետեւանք համատարած եւ յարաճուն անտիրութեան :

Այս պայմաններուն մէջ, կարելի՞ է պահել հին արժէքները եւ նորեր ստեղծել :

Դեռ ամէն բան չըսինք :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ԽՆԴԻՐԸ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

★

ՎԻՃԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ ԳՇ. ՕՐ

Ազգ. Ժողովին ուրբաթ օրուան նիստին մէջ, քննուեցաւ Հնդկաչինի խնդիրը, որ մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ ազգային թէ միջազգային տեսակէտով : Բուն վիճաբանութիւնները յետաձգուեցան Գշ. օրուան :

Տասնըչորս հարցապնդումներ կային : Այդ օրը խօսք առին չորս հոգի : Խօսք տալէ առաջ, նախագահ Էռիօ յայտարարեց .

— « Անհրաժեշտ եւ դժուարին վիճաբանութիւն մը կը բանամ այսօր, որպէսզի ամէն մէկը ազատօրէն յայտնէ իր կարծիքը : Կը խնդրեմ բոլոր հարցապնդողներէն զգուշանալ որեւէ արտայայտութենէ որ կրնայ սաստկացնել հակաֆրանսական չարակամութիւններ կամ վնասել ֆրանսացի զինուորներու : Վիճաբանութիւնը պէտք է ըլլայ ազատ եւ արժանի մեծ երկրի մը» :

Վարչապետը, Պ. Լանիէլ, չնորհակալութիւն յայտնեց նախագահին : Առաջին հարցապնդումը կատարեց զօր. Օմերան, դիտել տալով թէ սխալ էր յոյս դնել Պաօ Տայ կայսեր վրայ եւ յամառիլ այդ ընթացքին մէջ : Ինք վնասակար կը գտնէ Դ. Հանրապետութեան ամբողջ քաղաքաքականութիւնը Հնդկաչինի մէջ :

Երկրորդ հարցապնդողը, համայնավար Ժիօվոնի, յայտարարեց թէ պատերազմը պայթեցաւ իբրեւ հետեւանք կարգ մը զօրականներու սխալին : «Անոնք ուզեցին դաս մը տալ Հնդկաչինի բնիկներուն եւ կառավարութիւնը թոյլ տուաւ որ իրենց ուզածին պէս գործեն : Բառին բուն իմաստով գաղթային արշաւանք մըն էր որ կատարուեցաւ ի շահ քանի մը մեծ ընկերութեանց որոնց միակ հոգն է, ութսուն տարիէ ի վեր, առաւելագոյն շահերը ապահովել » : Իր կարծիքով, «եթէ կառավարութիւնը դատական հետապնդումներ կը կատարէ համայնավար կուսակցութեան վարիչներուն դէմ, պատճառը այն է որ անոնք չատոնց իրաւունք ունէին » :

Ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, Պ. Փլեւէն խօսքը կտրեց — «Երբ ձեր կուսակցութիւնը կը դաւէ, պարտութեան մատնելու համար ֆրանսական բանակը, կառավարութիւնը իրաւունք ունի դատական հետապնդում կատարելու ձեզի դէմ» :

Այս դիտողութիւնը կատղեցուց համայնավարները, որոնք սկսան լուտանքներ տեղալ, — «Ամերիկացիներուն վարձկանները» : Կուսակցութեան առաջնորդը, Ժաք Տիւքլօ, որ վերամուտէն ի վեր առաջին անգամ կ'երեւար, պոռաց .— «Քեզի կը հասկցնենք» : Ժիօվոնի շարունակելով իր հարցապնդումը, պահանջեց «անմիջական» բանակցութիւններ կատարել եւ դադրեցնել կեղտոտ պատերազմը, վասն զի մենք կը պաշտպանենք ժողովուրդներու ինքնորոշման բացարձակ իրաւունքը : Հերիք է Ֆրանսական արիւնը սակարկել ամերիկեան տոլարի համար » :

Երրորդ հարցապնդողը, աջակողմեան, վտանգաւոր գտաւ ձեռնթափութիւնը, որ «նոր Մինիխ մը» պիտի ըլլայ » : Զօրքերը, ընկերվարական, թելադրեց մի – ջոցներ մտածել, զինադուլ մը կնքելու եւ «խլրդին (քանսէր) վերջ տալու համար» :

Ինչպէս ըսինք, վիճաբանութիւնները պիտի շարունակուին Գշ. օր : Տեղական թերթերը կը գրեն թէ վարչապետը մասնաւոր խօսակցութեան մը ատեն դիտել տուած է թէ ջարդ մը տեղի պիտի ունենայ, եթէ անձնատուր ըլլան Հնդկաչինի մէջ : Այս առթիւ յիշեր է Բարթուղիմէոսեան ջարդերը՝ Փարիզի մէջ, 1572ին, երբ 50.000 հոգի կոտորուեցան : Ուրիշ մաս –

ՄՈՍԿՈՒԱ ՆՈՐ ՃԻԳԵՐ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԷ

★

Ա. ՄԻԿՈՅԵԱՆ ԿԸ ՀՐԱՄԱՅԷ ՁԱՐԿ ՏԱԼ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՒ ԱՐՏԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Խ. Միութեան կառավարութիւնը եւ կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէն նոր հրամանագիր մը հրատարակեցին Հոկտ. 23ին, պահանջելով բոլոր ներքին արհեստակցական կազմակերպութիւններէն փութացնել ընթացիկ ապրանքներու արտադրութիւնը եւ բարեկարգել անոնցբաշխումը, գոհացնելու համար ժողովուրդին պահանջները :

Նոր հրամանագիրը, որ երկու էջ բռնած է խորհրդային թերթերուն մէջ, խստօրէն կը հրահանգէ պետութեան առեւտրական ցանցին աւելցնել ընթացիկ ապրանքները, համաձայն Օգոստոս 8ին յայտարարուած արշաւին :

Հեռագիրը կ'ըսէ թէ ներքին առեւտուրի պաշտօնեաները Մոսկուա հրաւիրուեցան ուր Պ. Ա. Միկոյեան, փոխ – վարչապետ եւ ներքին առեւտուրի նախարար, հաղորդեց իր հրամանները : Ցետոյ հրատարակուեցաւ հրամանագիրը, որ կ'ըսէ .

— «Շատ մը ապրանքներու արտադրութեան մէջ լիովին գոհացում տրուած չէ ժողովուրդի պէտքերուն : Մեծ թերացումներ եւ պակասներ կան առեւտրական կազմակերպութեան մէջ : Բաւարար քանակութեամբ սառնարաններ, բեռնարարձ մեքենաներ չկան : Ետ մնացած է ժողովուրդին պարենաւորման կազմակերպումը : Բաւարար չափով ճաշարաններ չկան եւ քաղաքացիները հարկադրուած են կարգի սպասել, իրենց ճաշը ստանալու համար » :

«Նախարարական խորհուրդը եւ Կեդր. Կոմիտէն կը պահանջեն կառավարական եւ կուսակցական կազմակերպութիւններէն ուղղել զանցառութիւնները եւ կարելին փութալ գոհացնելու համար ժողովուրդին ամէնօրեայ սպասարկութիւնը : Բոլոր բանուորներուն պարտականութիւնն է անյապաղ դարմանել թերացումները եւ նոր, աւելի բարձր մակարդակի մը հասցնել խորհրդային առեւտուրը » :

Հրամանագիրը յետոյ կը յանձնարարէ հետեւեալ յաւելումները .— Նախապէս որոշուած էր միսին բաշխումը աւելցնել 90 առ հարիւր, հինգ տարուան մէջ, մինչեւ 1955 : Նոր յաւելումը պիտի ըլլայ 230 առհարիւր, բաղդատելով 1950ի հետ : Կարագին յաւելումը 70 առ հարիւրէն պիտի բարձրանայ 190 առ հարիւրի, կարասինեբու արտադրութիւնը՝ երեք հարիւրէն 400 առ հարիւրի, զգեստեղէնը՝ 80էն 240 առ հարիւրի, սառնարաններու, լուացքի, աւելածու մեքենաներու արտադրութիւնը՝ աւելի քան հազար առ հարիւր, կարի մեքենաներու արտադրութիւնը՝ 510 առ հարիւրի (նախապէս 240) եւն. :

Միեւնոյն ատեն, պետական մթերանոցները պարտաւոր են ուշադրութիւն ընել ապրանքներու որակին եւ մերժել գործարաններէ յանձնուած որեւէ վարնոց ապրանք : Հրամանագիրը կը հրահանգէ նաեւ 40.000 նոր խանութներ բանալ 1955էն 1956, ինչպէս եւ 11.000 նոր ճաշարաններ եւ ճաշասրահներ :

նաւոր խօսակցութեան մը առթիւ Փարիզի ամերիկեան դեսպանն ալ հաւաստեր է թէ Մ. Նահանգները պիտի շարունակեն իրենց աջակցութիւնը :

ՈՂՈՂՈՒՄՆԵՐԸ կը շարունակեն ահագին աւերներ գործել Իտալիոյ Քալապրիա շրջանին մէջ : Ամբողջ բնտանիքներ խեղդուած են : Անձրեւները չեն դադրած տակաւին :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԴԱՍԱԿԱՐԳԱՅԻՆ ...

Մի՛ հաւատաք, երբ կ'ըսեն թէ դասակարգեր չկան մեր մէջ :

Անշուշտ չկան միջազգային կամ բոլշեւիկեան իմաստով :

Բայց եւ այնպէս, կա՛ն իբրեւ վերի եւ վարի արտի ցորեն :

Չեմ ուզեր ետ երթալ մինչեւ ամիրաներու, էֆէնտիներու, ջոջ - աղաներու եւ «էսնաֆ»ներու շրջանը :

Օրինակները կ'առնեմ այսօրուան գաղութներէն : Սկսելով «մեր տունէն» :

Բազմաթիւ նոր դէմքեր, ազգային եւ միջազգային համբաւի տիրացած հայրենակիցներ հասան այստեղ եւ ամէն տեղ :

Շատերը եկած էին Պոլսէն, Փոքր Ասիայէն, Սեւ Ծովու ափերէն կամ Կովկասէն :

Երբեմն իրենց անունները կ'երեւան թերթերու մէջ :

Բայց, տեսա՞ծ էք որ իրենք երեւան հայկական հաւաքոյթներու ատեն : Նոյն իսկ Հայաշէնց Սարսափներու տարեդարձին առթիւ :

Շատ բացառիկ, «շքեղ եւ անձնական – թագ » հանդիսութեանց ատեն, երբեմն կը տեսնէք մէկուն, միւսին շուքը կամ ամբողջ շփախումբը :

Մնացեալը չի հետաքրքրեր զիրենք :

Առանձին դասակարգ մը կը կազմեն իրենք, եւ չեն «ուզում պղտորուել» :

Առնենք չափահասները եւ, քանի որ 20 – 25 տարեկան էին, երբ հոս եկան, ուսանելու կամ առեւտուր ընելու համար :

Իրենց ետեւէն հասած են նորեր : Անոնք որ չորս – հինգ տարեկան էին, երբ եկան, կամ հոս ծնած են :

Առանձին դասակարգ մըն ալ անոնք :

Հաւաքոյթներ, դասախօսութիւններ կը սարքեն իրենք իրենց : Անշուշտ ֆրանսերէն : «Ի՞նչ լեզու է որ հայերէնը » ...

Հազուադէպ է որ մէկ – երկուքը բարեհաճին իրենց ներկայութեան շնորհը բերել հայկական ձեռնարկի մը :

Կը խօսին ու կը գործեն իրենք իրենց համար : Կը փայլին իբրեւ նոր սալոնականներ, միշտ զգուշանալով շփումէ :

Եւ այսպէս «ազգերնիս կը յառաջդիմէ » մասնիկներու բաժնուելով : Մէկը միւսին երես դարձնելով :

« Զափահարեցէ՛ք», ինչպէս պիտի ըսէին Ամերիկայի մէջ : Վ.Ա.Հ.

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԻՆ ԴԷՄ

Ֆրանսայի Համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէն բացառիկ ժողով մը գումարեց, ճշդելու համար իր նոր ուղեգիծը ներքին եւ արտաքին քաղաքականութեան մէջ : Այս առթիւ ուժգին ճառ մը խօսեցաւ կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Պ. Մորիս Թորէզ, մասնաւորապէս շեշտելով .

— Զկայ աւելի կարեւոր, աւելի սախրողական գործ մը քան համախմբումը բոլոր Ֆրանսացիներու՝ ձախողեցնելու համար Պոնի եւ Փարիզի համաձայնութիւնները, (Արեւմտեան Գերմանիոյ հետ կնքուած պայմանագիրներ, առժամեայ հաշտութեան եւ եւրոպական բանակի մասին) : Մեզի կ'ըսեն, — կա՛մ Գերմանիոյ վերազինումը պիտի կատարուի մեզի հետ, եւրոպական կոչուած բանակով, կամ պիտի կատարուի մեզի դէմ : Երկու պարագաներուն մէջ ալ, արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինումը, Թնդանօթի վաճառականներու մականին տակ եւ իբրեւ ամերիկացի պատերազմի հրձիգներու յառաջացեալ դիրքը, պիտի կատարուի խաղաղութեան, հետեւաբար եւ Ֆրանսայի դէմ : Համայնավարները համոզուած են եւ վճռական կազմակերպիչները պիտի ըլլան քաղաքականութեան փոփոխութեան զոր կ'ուզէ եւ

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅՐԵՆԻ ՅՈՒՇԵՐ

ՕՁՆ ՈՒ ՎԻՇԱՊԸ

●

(Գ. եւ վերջին մաս)

Ժողովուրդը մեծ օձ մը վիշապ կը համարի, որուն համար կը հաւատայ թէ անմահ է։ Օձն ու վիշապը կը խորհրդանշեն յաւիտենականութիւն, միայն թէ կրնան սպաննուիլ մարդոց հարուածներէն։

Վիշապն ալ օձին պէս Տիգրան Երուանդեանի օրով, Հայկազանց դրօշակին նշան եղած է։ Վիշապը ուժ է, մեծութիւն, երբ մարդու մը զօրաւոր եւ հուժկու ըլլալը կ՚ուզեն փաստել՝ զայն կը նմանցնեն վիշապի։ Անհաւատալի չէ որ վիշապը իր պատճառած զարհուրանքին շնորհիւ, օր մը բարձրացած ըլլա՛ր աստուածներու աստիճանին եւ պաշտուած ըլլայ մեր ժողովուրդի կողմէ։

Մեր գաւառացիները վիշապներու մասին զանազան ու զարմանազան առասպելներ ու աւանդութիւններ ունին։ Ըստ անոնց՝ վիշապները դերբնական էակներ են, կը թռին, թեւեր ունին, մազեր ունին իրենց գլխուն եւ մարմնին վրայ։ Երբ հազար տարեկան ըլլան՝ մարմինով շատ կը մեծնան, կրնան երկիրը կլլել..., ասոր համար ալ հրեշտակները երկինքէն վար կ՚իջնեն, շղթայով մը կը կապեն զանոնք, վեր կը քաշեն, ապա կը ձգեն որ վար իյնան, լեռներու կամ ժայռերու վրայ, ջախջախուին, սատկին...։

Վիշապները երկակենցաղ են, կ՚ապրին ցամաքի վրայ եւ ջուրերու մէջ։ Աւանդութեան մը համաձայն, Վանայ լճին մէջ վիշապի բոյն կայ, որուն մէջ բնակող վիշապը այնքան մեծ է որ՝ լճին ամբողջ յատակը գրաւեր է։ Տարօնի մէջ Վիշապ անունով քաղաք մը կար։ Հետաքրքրութեան համար, վիշապներու մասին տանք քանի մը աւանդութիւններ։

Ա) Բարթուղմէոս վանքի մօտերը բնական քարայր մը կայ, «Վիշապու հեր» (այր · քարայր), որուն ճակատին վրայ դրոշմուած են տարօրինակ եւ անընթեռնելի գիրեր։ Բնութեան ճարտարապետութեան մէկ հրաշակերտը՝ այդ գիրերը։ Համաձայն աւանդութեան, դարեր առաջ, այս քարայրին մէջ ապրած է վիշապ օձ մը, որ՝ կը գոցէր Բժնկերտ գիւղի աղբիւրին ակը եւ բնակիչները ծարաւ կը ձգէր։ Գիւղացիները ստիպուած էին ամէն օր մանուկ մը զոհ տանիլ։ Զայն կը դնէին աղբիւրէն քիչ մը հեռու տեղ մը։ Երբ վիշապը տեսնէր զոհը, աղբիւրի ակէն դուրս կ՚ելլէր, կը սկսէր մանուկը ուտել, մինչ այդ՝ աղբիւրին ջուրը կը վազէր առատօրէն, գիւղացիները իրենց ամանները ջուրով կը լեցնէին, կը վերադառնային իրենց տուները։

Օր մը, զոհ տալու կարգը Բժնկերտցի կնոջ մը կուգայ։ Կինը որբեւայրի է եւ մէկ հատիկ զաւակ ունի, կը գրկէ իր սրբտահատորը, լալով ճամբայ կ՚ելլէ դէպի աղբիւրը։ Ժողովուրդը իրեն կը հետեւի։ Բարթուղմէոս առաքեալ կը հանդիպի այս բազմութեան, կը տեսնէ լացող կինը եւ գրկին մանուկը, կը հարցնէ լալուն պատճառը, կ՚իմանայ եղելութիւնը, մօրը գիրկէն կ՚առնէ մանուկը, կը տեղաւորէ աղբիւրին մօտերը։ Վիշապը երբ զոհը կը տեսնէ՝ դուրս կ՚ելլէ ջրակէն, կը նետուի տղեկին վրայ որպէսզի լափէ զայն։ Առաքեալը տէգը ձեռքին մէջ՝ կը հալածէ վիշապը, որ՝ փախ կուտայ դէպի Առէս գիւղը, վերջապէս Առաքեալը կը հասնի ետեւէն, կը սպաննէ վիշապը։

Հիմա գիւղին մօտերը կայ այդ վիշապը քարացած վիճակին մէջ։ Երկայնութիւնն է 12 մեթր, լայնութիւնը՝ երեք մեթր, աջ կողմին վրայ ինկած ու աջ ականջը մտեր է հողին մէջ, իսկ ձախ ականջը՝ բարձրացեր է դէպի երկինքը, ճագարի ձեւով, որուն մէջ՝ գիւղացի մը իր խոտերը դիզած է։

Վիշապին փորը մեծ է, կրնայ տասնեակ մը մարդ ներս առնել։ Հայերը այս քարացած վիշապը կ՚անուանեն «Աղբակու վանքի վիշապ – քար», իսկ Քիւրտերը՝ «Աժտահարէ տէրա Ալբակէ» (Աժտահար = վիշապ, տէր = վանք)։ Գարնան, երբ սպառած են խոտերը, գիւղացի մանուկները կը հաւաքուին քարացած վիշապի փորին կամ ականջին մէջ, զանազան խաղեր կը խաղան։ Քարացած օձի կամ վիշապի մէկ գեղեցիկ օրինակն է այս։ Քարայրը տաճար մը ըլլալ կը թուի եւ վիշապը՝ անոր մէջ պաշտուած աստուած մը, աստուածներու յատուկ ստորոգելիներով եւ իշխանութեամբ։

Բ) Արտոս լերան կուշտէն գետ մը կը հոսէր, ու մեր երկրին մէջ կ՚ապրէր գեղուհի մը Աստղիկ անունով, հաւանաբար Հայերու կողմէ պաշտուած Աստղիկ աստուածուհին, որ կախարդեր էր Արտոսի գետը, որպէսզի երբ շրջակայ գիւղերու հասուն աղջիկները անոր մէջ լողնան՝ բռնուին սիրոյ տենդէն, գիտնան սիրելու եւ սիրուելու արուեստը, գեղեցկանան, զուարթանան եւ ծաղիկի նման բոյր ունենան։ Այսպիսով էր որ Ռշտունեաց գաւառը լեցուեցաւ գեղուհիներով։

Արտոս լերան վրայ, այն ատեն կը բնակէր վիշապ աստուածը։ Լսեց որ հայ աղջիկները կուգան խումբ խումբ, գետի կախարդական ջուրին մէջ կը լողնան եւ գեղեցկացած, բուրումնաւէտ իրենց տուները կը վերադառնան։ Գիշեր մը Արտոսի գագաթէն վար իջաւ, Սիրոյ Գետին մօտ քարայր մը փորեց, յարդարեց, մէջը մըտաւ, պահուըտեցաւ հոն եւ դարանակալ սպասեց որ՝ երբ աղջիկները լողնալու գան, տեսնէ անոնց մերկութիւնը, ծծէ անոնց քնքոյշ միսէն վեր բարձրացող գոլը, գինովնայ, ապա՝ յափշտակէ անոնցմէ ամէնէն գեղեցիկը եւ լափէ։

Օր մը, վերջապէս, վիշապը կը յափշտակէ լողանքի եկող ամէնէն գեղեցիկ աղջիկը, կը ջանայ զայն տանիլ իր քարայրը։ Աղջիկը սարսափած՝ կը պոռայ, կը կանչէ, օգնութիւն կ՚ուզէ։ Աստղիկը կը լսէ վտանգուած աղջկան ճիչերը, Արեւը կը ղրկէ որ երթայ վիշապին ձեռքէն ազատէ գեղուհին։ Կը փութայ Արեւը, կռուի կը բռնուի վիշապին հետ, բայց որովհետեւ երկուքն ալ աստուածներ էին, ոչ մէկը պարտուեցաւ, հաւասար էին իրարու՝ իրենց ուժովը եւ կռուի վարպետութիւնովը։ Երկար տեւեց պայքարը։ Օր մը, սակայն, երկու թշնամի կողմերը իրարու հետ համաձայնեցան՝ որ վազեն դէպի Արտոսի կատարը, երկուքէն ով որ առաջին անգամ հասնի նշանակակէտին՝ ան՝ յաղթական ըլլայ։ Այս մրցումին մէջ՝ վիշապը կը պարտուի եւ իր ամօթէն կը քարանայ...։

Օձերն ու վիշապները աստուածներ էին, կը պաշտուէին Հայերու կողմէ։ Անոնք՝ յաւիտենականութեան, երկար ապրելու, բախտաւորուելու խորհրդանշաններ էին։ Անոնց ներկայութիւնը, պատկեր կամ նըկարն անգամ՝ պաշտպանութիւն էր, աստուածային հովանաւորութիւն՝ ընդդէմ վտանգներու եւ պէս պէս փորձութեանց։ Այս մտահոգութեամբ չէ՞ր արդեօք որ Հայաստանի մէջ կը գործուէին ու կը գործածուէին վիշապագորգերը...։

1942ին, Սոֆիայի պուլկար թերթերէն մէկը, ուսումնասիրութիւն մը հրատարակեց հայկական վիշապագորգերու մասին։ Յօդուածագիրը կը դրուատէր հայկական գորգերու արժէքը եւ հայ կնոջ ճարտարութիւնը։ Ան՝ տուած էր նմոյշներ, մէկը՝ «Հայկական վիշապագորգ», գործուած 1250ին, կը գտնուի գերման «կայսերական թանգարանին» մէջ, երկրորդը՝ Գուհերեան տիպի հայկական գորգ, ԺԵ. դարու, երրորդը՝ հայկական վիշապագորգ՝ 13րդ դարու, չորրորդը՝ հայկական վիշապագորգ՝ նորէն ԺԵ. դարու, հինգերորդը՝ հայկական Ղարապաղեան գորգ՝ 1910։

Այս վիշապագորգերը տուներու մէջ՝ վիշապներու եւ օձերու պաշտօնը կը կատարէին, պաշտպանելով տունն ու տնեցիները փորձանքներու դէմ։ Վիշապագորգը կամ քարացած վիշապ մը վիշապապաշտութեան դարուն, կը ներկայացնէր կրօնական այն հաւատալիքի ուժը՝ ինչ որ խաչը ունի հիմա մեր դարուն մէջ։

ՍՕՍ - ՎԱՆԻ

ԱՌԱՋԻՆ ԹԱՐԳՄԱՆԻՉՆԵՐԸ

●

ԽՄԲ.— Հոկտեմբերը Մշակոյթի Օր է ամէն տեղ, բացի... մեր գաղութէն։ Պատերազմէն առաջ գեղեցիկ շարժումը ոչ իսկ Փարիզի մէջ տեւեց։

Այս առթիւ հատուած մը Մանուկ Աբեղեանի «Հայոց Հին Գրականութեան Պատմութիւն»էն, սպասելով որ ճնացող-ները արթննան.—

Սահակը, Մաշտոցը եւ նրանց աւագ աշակերտները եղել են առաջին թարգմանիչները։ Այդ աշակերտներն են Յովսէփ Վայոց Ձորեցի կաթողիկոսը կամ կաթողիկոսական տեղապահը, — այս երկու անունով էլ կոչում են նրան, — Ղեւոնդ, Վարդանանց պատերազմի ժամանակ մեծ դեր խաղացող Ղեւոնդ երէցը, որ նախորդի եւ ուրիշների հետ նահատակուել է Պարսկաստանում, այսինքն սպանուել է քրիստոնէութեան համար. ապա՝ Յովհան Եկեղեցացի, Յովսէփ Պաղնացի, Եզնիկ Կողբացի, Կորիւն, Մուշէ, Աբրահամ Զենակացի կամ Աբրահամ Խոստովանող եւ ուրիշները։

Թէ ինչ թարգմանութիւններ են արել առաջին թարգմանիչները եւ թէ որ թարգմանիչն ինչ է թարգմանել, այդ մասին Կորիւնը սակաւ տեղեկութիւններ է տալիս։ Բայց եւ այնպէս գիտենք, որ այդ շրջանում թարգմանական մեծ գործ է կատարուած։ Այստեղ կը դնենք այն, որ յիշատակում է Կորիւնը։

Առաջին գործը բնականաբար Աստուածաշունչի թարգմանութիւնն էր։ Մաշտոցը Սամոսատ քաղաքում արդէն իր երկու աշակերտների հետ ձեռնարկել էր դրան՝ սկսելով Սողոմոնի առակներից։ Թէ նա այնտեղ ուրիշ գրքեր էլ թարգմանե՞լ է կամ ոչ, այդ մասին չի հաղորդում Կորիւնը։ Երբ նա վերադառնում է, այն ժամանակ «մեր երանելի Հայրերը», այսինքն Մաշտոցն ու Սահակը, — ասում է Կորիւնը, — ձեռնարկում են թարգմանութեան աշխատանքի, եւ այս «երկու հաւասարեալների ձեւով հայաբարբառ, հայերէնախօս են դառնում» Մովսէսի գրքերը, մարգարէութիւնները, Պօղոսի եւ բոլոր առաքեալների թղթերը. Աւետարանը։

Այս անունները յիշելուց յետոյ՝ Մաշտոցի վարքագիրն աւելացնում է, թէ թարգմանութեան միջոցով երկիրն «առժամայն վաղվաղակի ամենայն իրացն եղելոց խելամուտ լինէր, ոչ միայն ժամանակաւ պաշտելոցն, այլ եւ յառաջագոյն յաւիտենիցն, եւ ապա եկելոցն, սկզբանն եւ կատարածի, եւ ամէնայն աստուածատուր աւանդութեանցն», — շատ շուտով իսկոյն իմացան բոլոր եղած բաները, ոչ միայն ժամանակով կատարուածները, այլ եւ առաջնագոյն յաւիտենականութիւնը եւ յետոյ եկածները, սկիզբը եւ վերջը, եւ բոլոր աստուածային աւանդութիւնները։ Ուրեմն ամբողջ Աստուածաշունչը, նոյնիսկ «Յայտնութիւն Յովհաննու» գիրքը, քանի որ «կատարած»ը, վերջը, վերաբերում է «աշխարհի կատարածին», վերջին, որի մասին խօսւում է այդ գրքի մէջ։ Թէ որ լեզուից են թարգմանել Աստուածաշունչը, այդ մասին չի յիշում Կորիւնը։

Աստուածաշունչի այս թարգմանութեան հետ զուգընթաց թարգմանել են եկեղեցու մէջ ընդունուած աղօթքները։ Դրանք անհրաժեշտ էին գործնական պէտքի, ժամերգութեան համար։ Դրանք, բացի աղօթքներից ու սաղմոսներից, էին նաեւ որոշ թիւով նոր երգեր, որոնք ընդունուած էին ընդհանուր եկեղեցու մէջ։ Դրանց մի մասը հայերէնի նշանագրերից առաջ ասորերէնից կամ յունարէնից թարգմանուած են եղել բերանացի, քանի որ ժամերգութիւնը բերանացի էր կատարւում։ Դրանց վրայ աշխատել է Սահակը. «Երանելւոյն Սահակայ գեկեղեցական գրոց գումարութիւնն կանխաւ ի յունական բարբառոյն ի հայերէն դարձուցեալ, եւ բազում եւս զհայրապետաց սրբոց զճշմարիտ զիմաստութիւնն» — երանելի Սահակը, — գրում է Կորիւնը, — առաջուց յունականլեզուից հայերէն էր դարձրել եկեղեցական գրքերի ամբողջութիւնը, եւ շատ էլ սուրբ հայրապետների ճշմարիտ իմաստութիւնը։ «Եկեղեցական գրքերը», դրանք, ինչպէս ընդունում են, եկեղեցու ժամերգութեան եւ ծիսակատարութիւնների ժամանակ գործածուած գրքեր են — ժամագիրք, պատարագամատոյց, տօնական, որոնց հիմնական մասերը հին են։ Իսկ «սուրբ հայրապետների ճշմարիտ իմաստութիւն» ասելով հասկանալի են աստուածաբանական – դաւանաբանական գրուածքները։

Աստուածաշնչի եւ եկեղեցական գրքերի թարգմանութիւններն անհրաժեշտ էին։ Աստուածաշնչի վրայ ուսում էին տալիս, իսկապէս աստուածաշունչ էին սովորե–

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՀԷՔԵԱԹ

ԽԱԼԻՖԱՆ ԵՒ ՅԱՆՑԱՒՈՐ ԿԻՆԸ

★

— Յանուն Պաղտատի Խալիֆա Հարուն էլ Ռաշիտի, ես Պաղտատի գերագոյն Միւֆթին՝ կը հռչակեմ ներկայ սրբազան Ֆեթվան, թող բոլորը գիտնան։

«Ամէն տեսակ խաղեր, երգեր ու նըւագներ այսօրուընէ սկսեալ կ՚արգիլուին Պաղտատի մէջ։ Կիները՝ երբ տունէն դուրս կ՚ելլեն, գլխէն մինչեւ ոտքերը ըսպիտակ կերպասով պէտք է ծածկուին, որուն վրայ միայն երկու փոքրիկ ծակեր ըլլան իրենց աչքերուն համար։ Թող բոլորը գիտնան՝ որ եթէ կին մը իր ծածկոցին մէկ ծայրը բաց ձգած է, անմիջապէս քարկոծահար պիտի ըլլայ»։

Այս հրամանը տուաւ Միւֆթին եւ իսկոյն Պաղտատի մէջ կեանքը կանգ առաւ ու գերեզմանային լռութիւն տիրեց։

Այդ ատենները Գահիրէի մէջ կ՚ապրէր տասնըութ տարեկան Ֆաթմա Հանըմ, որ անգիտակ էր այս հրամանին եւ որոշած էր Պաղտատ երթալ՝ Խալիֆային առջեւ պարելու համար։

Երբ ան Պաղտատ հասաւ, ուշ գիշեր էր եւ մեռեալ քաղաքին մէջ երկար թափառումներէ վերջ, տուն մը նշմարեց որ լոյս կար դեռ։ Այս տունը մեծ Միւֆթիին տունն էր։ Ֆաթմա դուռը զարկաւ եւ Միւֆթին բացաւ դուռը։

— Ես պարուհի Ֆաթման եմ, ըսաւ ան, ներեցէք, ես չէի գիտեր ձեր հրամանը, ուստի Պաղտատ եկած եմ Խալիֆային առջեւ պարելու։ Դուք ի՞նչ պատիժ պիտի տաք ինծի։

— Ոչինչ, ըսաւ Միւֆթին, քեզ պիտի սիրեմ, օրէնքը շան նման է, ան պէտք է խածնէ ուրիշները, բայց իրեն մօտիկները գգուէ։ Պարէ ու երգէ տանս մէջ որքան որ կը փափաքիս։

Այն ատեն պարուհին սկսաւ դափը զարնել ու պարել։

Այն ատեն Միւֆթին սկսաւ խորհիլ. «Աւելի լաւ է որ ղրկեմ զայն դատըին մօտ, թող ան ալ տեղեկանայ անոր յանցանքին։ Հարկաւ, ճշմարիտ է որ կրնայ հանդիստ կերպով քնանալ այն ամբաստանեալը, որուն ոճիրին նոյն ինքն դատըն եւս մասնակցած է»։

Ֆաթմա Հանըմ, նշանաւոր պարուհին, գնաց դատըին տունը եւ հոն եւս պարեց ու նուագեց մինչեւ ուշ գիշեր։

Խալիֆան նոյնպէս չէր քնանար, այլ կը շրջագայէր անկենդան քաղաքին փողոցներուն մէջ եւ լսեց նուագին ձայնն ու երգերը միւֆթիին եւ դատըին տուներուն մէջ։ Յաջորդ օրը, ան Գերագոյն Ատեանը ժողովի հրաւիրեց։

— Այս գիշեր, ըսաւ Խալիֆան, Պաղտատ հանգիստ քնացաւ, որովհետեւ երբեք հոգի չքնացան անոր համար, ես, ամենախիստ Միւֆթին եւ իմաստուն դատըն։ Ես տեսայ՝ որ անոնց տուները լուսաւոր էին ու դափի եւ երգի ձայները կը լըսուէին։

— Մենք հարցաքննեցինք ոճրագործուհի մը, ձայն տուին երկուքը միասին։

Ես գիտեմ այդ ոճրագործուհին ով ըլլալը եւ հրամայեցի ձերբակալել զայն եւ արդէն հոս է։ Թող ներս մտնէ։ Երբ Ֆաթմա Հանըմ ներս մտաւ, Խալիֆան հրամայեց որ պարէ. ան երկար պարեց ու երգեց Գեր. Ատեանին առջեւ։

Ու Խալիֆան ըսաւ անոր.

— Մեղաւորուհի, ոչ մի բան չի կրնար մեղմացնել քու յանցանքդ։ Դուն պէտք է քարկոծամահ ըլլաս. առաջին քարը ես պիտի նետեմ քու վրադ։

Ի վերջոյ, Խալիֆան ադամանդ մը հանեց գրպանէն եւ նետեց զայն պարուհիին վրայ։

— Հիմա կարգը քուկդ է, ըսաւ Խալիֆան մեծ Միւֆթիին։ Միւֆթին խոշոր զմրուխտ մը նետեց Ֆաթմա Հանըմին վրայ։

— Դուն ալ կատարէ պարտականութիւնըդ. ըսաւ Խալիֆան դատըին։

Դատըն սուտակ մը նետեց Ֆաթմային։

— Կին, ըսաւ Հարուն էլ Ռաշիտ, առ այդ քարերը՝ իբր քու ոճրագործութեանդ արժանի պատիժը եւ հեռացիր։

Ֆաթման՝ թանկագին քարերը հաւաքելով, խոնարհութիւն մը ըրաւ եւ մեկնեցաւ։

Այդ օրէն ի վեր աշխարհի մէջ սովորութիւն եղած է գեղեցիկ կիները քարկոծել... թանկագին քարերով։

ցնում ։ Դա եւ ընթերցանութեան, եւ կրօնի գիրքն էր ։

Թարգմանութեան գործով, ինչպէս երեւում է, պարապել է աւելի Սահակ կաթողիկոսը, որ մանկութիւնից լաւ կրթութիւն էր ստացել Յոյների մէջ, քաջ հելլենագէտ էր ։ Նա էլ մի ժամանակ անձնատուր էր եղել ճգնաւորական կեանքի, եւ բազմաթիւ աշակերտների հետ շրջում էր քարոզելու ։ Կաթողիկոս դառնալով՝ բնականաբար նուիրւում է եկեղեցու գործերին ։ Մաշտոցը շրջում էր գաւառները, իսկ կաթողիկոսն իր պաշտօնի պատճառով մնում էր աւելի Վաղարշապատում, ուստի եւ աւելի յարմարութիւն ունէր գրաւոր աշխատանքով պարապելու ։

Կորիւնը պատմում է, թէ երբ Մաշտոցը երկրորդ անգամ Վրաստան այցելելուց յետոյ՝ վերադառնում է Վաղարշապատ՝ այն ժամանակ «երկու երանելիներն էլ ուշադրութիւն դարձրին իրենց ազգի դպրութիւնը աւելի յարգելու եւ դիւրացնելու», եւ անմիջապէս աւելացնում է, թէ « Մեծն Սահակը սկսեց թարգմանել ու գրել ըստ իր առաջուայ սովորութեան » ։ Ապա թարգմանութեան համար հարկ է լինում նոյնիսկ յատուկ թարգմանիչներ ուղարկել ժամանակի եկեղեցական – գրական կեդրոնները ։ Նրանք իրենց աշակերտներից երկուսին, Յովսէփին եւ Եղնիկին, որ Այրարատեան գաւառի Կողբ գիւղից էր, ուղարկում են Եդեսիա, որպէզի ասորական սուրբ հայրերի աւանդութիւնները հայերէն թարգմանեն ։ Այդ գործը կատարելուց յետոյ՝ նրանք թարգմանութիւններն ուղարկում են Սահակին ու Մաշտոցին եւ իրենք գնում են Կոստանդնուպոլիս, «ուր եւ ուսանելով եւ հմտանալով՝ կարգւում են հելլենական լեզուից թարգմանիչներ» ։ Ապա այնտեղ գնում են եւ Ղեւոնդէսն ու Կորիւնը ։ Սա Մաշտոցի վարքագիրն է ։

Այդ երիտասարդները Եդեսիայում ու Կոստանդնուպոլսում ծանօթանում են եկեղեցական գրականութեանը եւ մատւոր հոսանքներին այն ժամանակ, երբ բորբոքուած էր դաւանաբանական մեծ վէճը, շատ բան թարգմանում են եւ վերադարձին հետները բերում են ձեռագիրներ նոյն թարգմանական գործը Հայաստանում շարունակելու համար ։ « Այնտեղ միասին հոգեւոր պիտոյքի խնդիրը վերջացնելուց յետոյ», — գրում է Կորիւնը, — վերադառնում են՝ բերելով իրենց հետ Ս. Գրքի «հաստատուն օրինակներ եւ շատ շնորհագիր հայրերի աւանդութիւններ» եւ Նիկիայի ու Եփեսոսի ժողովների կանոնները ։ Ըստ այսմ նրանք վերադառնում են Եփեսոսի ժողովից, ուրեմն 431 թուից յետոյ ։ Մաշտոցն ինքն էլ Արեւմուտքում, յունական կողմերում եղած ժամանակ «բազում շնորհագիր մատեանս գհարցն եկեղեցւոյ ստացեալ», անշուշտ յունական ։

ՄԱՆՈՒԿ ԱԲԵՂԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՏՈՄՍԵՐ

ՇԱՏԱԽՕՍԸ

●

— Ինչպէ՞ս ես, պարոն Կիկօ, տնեցինե՞րը ինչպէս են ...

— Շատ լաւ չեմ, որովհետեւ մասս կը ցաւի, անցեալ օր կտրեցի, բայց կեցիր որ պատմեմ թէ ինչ պատահեցաւ ... Ուրբաթ իրիկուն ժողովի պիտի երթայի բայց չկրցայ. գիտես, չէ՞ ։ Սակաւախօսներու Ընկերութեան անդամ եմ եւ վեց ամիսէ ի վեր զիս նախագահ ընտրած են ... Ժամը չորսը կար, կարծեմ չորսը հինգ կ'անցնէր — ճամբայ ելայ որ տուն երթամ. յանկարծ յիշեցի որ տիկինս կարգ մը ապսպրանքներ ըրած էր, առտուն, թուղթի մը վրայ նշանակած էի առնելիքներս. բայց թուղթը կորսնցուցեր էի. ըստիպուեցայ կնոջս հեռաձայնել ... Կինս տունը չէր բայց աղջիկս տունն էր. հարցուցի թէ մաման բանի մը պէտք ունէ՞ր. աղջիկս պատասխանեց թէ «իրիկուան հիւր պիտի ունենանք եւ շիշ մը շամպայն համար միս կ'ուզէ, քիչ մըն ալ պտուղ եւ քաղցրեղէն »...

Ուրեմն գացի մեզի ծանօթ մսավաճառին, որ մեր ընկերութեան քարտուղարն է եւ ըսի իրեն որ իրիկուան կարեւոր հիւրեր պիտի ունենանք եւ կ'ուզեմ որ իր ամէնէն լաւ միսէն կտոր մը տայ. այսինքն իր ծախած միսերէն, ոչ թէ իր միսէն ...

Ինչ որ է, չերկնցնեմ, բարեկամս, որ շնորհքով տղայ մըն է եւ անցեալները իր եղբայրը ամուսնացուց Պաղտասարեանին մեծ աղջկան հետ եւ հարսնիքին մենք ալ ներկայ էինք, շիշ մը շամպայն համար ամէնէն լաւ միսը տուաւ... Ընկերոջս հետ քանի մը վայրկեան խօսեցանք ազգային խնդիրներու մասին. յաճախորդներ ունէր, բայց բոլորն ալ սպասեցուց ... Նիւթըն ալ շատ կարեւոր էր — Կիլիկիոյ Կաթողիկոսին ընտրութիւնը ։ Ես ըսի որ Մաղաքիա վարդապետը լաւ թեկնածու է, ան սկսաւ Գերասիմ եպիսկոպոսին թեկնածութիւնը պաշտպանել. բաւական տաք վիճաբանութիւն ունեցանք ...

Ինչ որ է, չերկնցնեմ, գացի Սարգիսին խանութը՝ պտուղ եւ շաքարեղէն առնելու համար... Հո՛ն, որո՞ւն հանդիպիմ, աղէկ, մեր Թագուկ հանըմին. շնորհքով կնիկ մը, բայց քիչ մը շատ կը խօսի ։ Աղջիկը նշաներ է Իտալացիի մը հետ. խեղճ կնոջ մազերը ճերմկեր են ....

Ինչ որ է, չերկնցնեմ, առնելիքներս առի եւ ճամբայ ինկայ ... Զմոռնամ ըսելու որ կառք չունիմ եւ ամէն օր աապուէյ կ'առնեմ. սարսափելի բազմութիւն մը կար... Գործ չունիս սպասէ. ինչ որ է, չերկնցնեմ, սապուէյը եկաւ. նետուեցայ մէջը. հազիւ պիտի նստէի, երբ ո՞վ տեսնեմ աղէկ, մեր Զարլիին նշանածը. բարեւ տալուս պէս զղջացի, սկսաւ ճպուռի պէս խօսիլ... Ինչ որ է, չերկնցնեմ, հասայ մեր կայարանը եւ չիտակ տուն գացի ...

Տիկինս նոր վերադարձեր էր, սինեմա գացեր է եղեր... լուացուեցայ, փոխուեցայ եւ հարցուցի թէ հիւրերը ե՞րբ պիտի գան. աղջիկս ըսաւ՝ ժամը եօթին, ոչ, սխալ եմ, կինս ըսաւ, աղջիկս այդ պահուն հոն չէր.... Ինչ որ է, չերկնցնեմ, խոհանոց մտայ որ քիչ մը օգնեմ ։ Բաճկոնս հանեցի, թեւերս վեր դարձուցի եւ դանակը ձեռքս առի որ միսը կտրեմ ... Սքանչելի դանակ մը, զոր 10 տարի է կը գործածենք, ինչ որ է, չերկնցնեմ, միսը ձեռքս առի, աջ ձեռքով դանակը բռնեցի եւ սկսայ կտրել ... Մէկէն, դանակը սահեցաւ եւ մատս կտրեցի. վերջը ...

— Մնացածն ալ ուրիշի մը պատմէ, ես գործ ունիմ, ցը ....

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՄԻՇՏ ՆՈՅՆ ԳԱՆԳԱՏՆԵՐԸ

★

«Սովետական Հայաստան»ի Սեպտ. 25ի թիւէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները, Գրողներու Միութեան տարեկան ժողովի վիճաբանութեանց մասին ։ Այս առթիւ քննուեցան խնդիրներ «Սովետահայ Գրականութեան յետագայ զարգացման համար» ։

Օրուան զեկուցաբերն էր Գ. Տէր Գրիգորեան ։ Վիճաբանութեանց մասնակցեցան քսան հոգի ։ Զեկուցաբերը հաստատեց թէ Սովետահայ գրողները շահած են որոշ յաջողութիւններ ։ Բեկում կը նկատուի արձակի մէջ ։ Հաշուետու ժամանակաշրջանին մէջ լոյս տեսած են Հր. Քոչարի, Գ. Սեւունցի, Մ. Արմէնի, Ս. Ալաջաջեանի վէպերն ու վիպակները ։

Սակայն խորհրդահայ գրականութիւնը իր ընդհանուր մակարդակով ետ կը մնայ հայկական կեանքի պահանջներէն ։ Վերջին տարին տպագրուած է Վ. Արամունիի, Ա. Ալիքեանի, Մ. Քարամեանի եւ ուրիշներու բանաստեղծութեանց ժողովածուները որոնք գեղարուեստական մակարդակով «խիստ ցած» են, զուրկ յուզականութիւնից եւ չեն բաւարարում ընթերցողների պահանջները » ։

Պատճառներէն մէկն այն է որ անոնք հոգ չեն տանիր իրենց ստեղծագործական կարողութիւնները զարգացնել, պատասխանատուութիւն չեն զգար իրենց գրուածքներու մշակման մէջ ։

Խորհրդահայ բանաստեղծութեան հարցերով շատ քիչ կը զբաղին Գրողներու Միութեան քարտուղարութիւնն ու կուսակցական կազմակերպութիւնը ։ Կուսակցական ժողովներուն մէջ չեն լսուիր բանաստեղծներու ստեղծագործական հաշուետուութիւնները, «անհրաժեշտ օգնութիւն ցոյց չի տրուել նրանց աճման » ։

Հաշուետու ընտրական ժողովը լուրջ թերութիւններ բացայայտեց խորհրդահայ մանկական գրականութեան մէջ ։

Ցարդ հրապարակի վրայ չկան մեր մանուկներու ճանաչողական աշխարհը հարստացնող վարպետօրէն գրուած վէպեր, վիպակներ, պատմուածքներ, բանաստեղծութիւններ, թատերգութիւններ ։ Զափազանց քիչ է նախադպրոցական տղոց համար գրուած գործերու թիւը ։

Գոհացուցիչ չէ նաեւ խորհրդահայ թատերգութեան ու շարժանկարի վիճակը ։ Երգիծական գրականութիւնը տակաւին հեռու է ընթերցողներու պահանջը բաւարարելէ ։ Անցեալ տարի գրուեցաւ միայն երկու կոմեդի, քանի մը երգիծական բանաստեղծութիւններ ու առակներ ։

Խօսողները նշեցին որ երգիծական գրականութեան զարգացման մէջ մեծ արգելք է կարգ մը գրողներու մտավախութիւնը կեանքի մէջ եղած թերութիւններու համարձակ խարազանման մէջ ։

Կարգ մը գրողներ ալ կանգնած են բաստեղծագործական սխալ դիրքերու վրայ, որ կը տանի դէպի կեանքի ճշմարտութեան խեղաթիւրումը ։

Խորհրդահայ գրականութեան մէջ եղած թերութիւններու հիմնական պատճառներէն մէկը գրականագիտութեան եւ գրաքննադատութեան ետ մնալն է ։ Գրողներու Միութիւնն ունի քննադատներու մեծ կազմ, բայց անոնց գերակշռող մասը հանդէս չի գար գրականութեան զարգացման հարցերուն վերաբերող տեսական յօդուածներով, որոշ երկերու վերլուծումով ։ Մասնաւորապէս քննադատուեցան համայնավար գրաքննադատներ Մ. Մկրեան, Ս. Բաղեան, Ա. Ասատրեան, Թ. Յովհաննիսեան, Գ. Ստեփանեան, Էլ. Պետրոսեան որոնց Գրողներու Միութեան անդամակցութիւնը փաստօրէն վերածուած է ձեւականութեան ։

«Իրենց առջեւ դրուած մեծ խնդիրները մեր գրողները կարող են կատարել միայն այն դէպքում, երբ տիրապետեն մարքսիզմ – լենինիզմի ամենայաղթ ուսմունքին, օր աւուր բարձրացնեն իրենց գաղափարական – քաղաքական մակարդակ»ը ։

Խորհրդահայ գրականութիւնը ձեռք է բերած վերջին տարիներ որոշ նուաճումներ, ըսաւ Հր. Քոչար ։ Այս ուղղութեամբ որոշ աշխատանք տարած է Կուս. Բիւրոն, սակայն ան պէտք եղածին պէս չզբաղիր գրականութեան զարգացման հարցերով, միութեան մէջ քննադատական մթնոլորտ չստեղծեր, չի խափաներ Գրողներու Միութեան մէջ ստեղծուած «անդորրութիւնը » ։ Գրողներու Միութեան ղեկավարութիւնը չի կազմակերպեր ստեղծագործական վիճաբանութիւն, կարծիքներու փոխանակութիւն ։ Գրական հասարակութեան առջեւ քննարկման չի դներ լոյս տեսած երկերը ։ Գրողներու Միութեան ղեկավարութիւնը եւ կուսակցական բիւրոն կենդանի աշխատանքը փոխարինած են «թղթային քաշքշուքով » ։

« Գրողների Միութիւնում խախտուել է կոլեգիալութեան սկզբունքը » ։

Մատնանշուեցան նաեւ «Գրական թերթի» ու «Սովետական Գրականութիւն եւ Արուեստ» ամսագրի աշխատանքին մէջ եղած լուրջ թերութիւնները ։

ԳԻՒՂԱՆԿԱՐ

★

Կիրակմուտի պէս խաղա՛ղ ու յոնկաւէտ
իրիկուն ...
Հեռո՛ւն, պուրակ մը դալար, եղեւինններ
սպիտակ,
Զանգակատուն մը պահուած թոյլ ծառերու գութին տակ ...
Զմրան կանաչ մայրամուտ՝ ձիւնին վրայ
պապղուն ։
Հո՛վն է լռած ... Սպասումն է մրրիկին
կարօտով ։
Հեռո՛ւն, ոսկի հիւղակներ, բուխերիկներ
մխացող,
Եկեղեցին գիւղական՝ զօղանջովն իր յուսացող,
Ու ճամբուն վրայ լուռ կիներ, որ կ'երթան խա՛չ հանելով ։
Եւ այս արինգը տարտամ, ջութակին հետ
միալար՝
Մահերգ մըն է հեծեծող մե՛ղմ հրեշտակի
մը համար,
Որ կը մեռնի կուրծքին դէմ աստուծոյ մը
պատանի ...
Եւ կ'իջնէ ձի՛ւնը հանդարտ մեծ սրբութեան մէջ խորին,
Մինչ զանգը դեռ կ'օրհներգէ ու երկնքին
կը տանի
Մա՛հը կապոյտ հրեշտակին, իղձն ու երազն իր վերջին ։

ԵԴ. ՍԻՄՔԷՇԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (17)

Ո՞Վ ՍՊԱՆՆԵՑ

●

— Աղուոր չէ՞ ։ Այս գոհարը իշխանի մը գերեզմանէն ելաւ ։ Ուրիշ արքայական գերեզմաններ ալ գտանք, բայց արդէն կողոպտուած էին ։ Այս բաժակը մեր լաւագոյն գիւտն է ։ Միակ նմոյշ մը աշխարհի վրայ ։

Յանկարծ, ճակատը կնճռոտելով, Տիկին Լէյտներ բաժակը աչքերուն մօտեցուց եւ փափկօրէն քերեց եղունգներովը ։

— Տես տես ինչ տարօրինակ բան. մոմի արատ մը կայ ։ Մէկը եկած է մոմով ։

Մոմին կաթիլը հանեց եւ բաժակը տեղը դրաւ ։

Յետոյ ինծի ցոյց տուաւ տարօրինակ պատկերներ թրծուն հողէ շինուած մեծ մասով անվայել ։ Ինչ ապականած բարքեր ունէին եղեր այդ մարդիկ ։ Երբ պատշգամ ելանք անակնկալի եկանք հոն նստած գտնելով Տիկին Մերքատօն որ եղունգներ կը փայլեցնէր ։ Մատները երկնցուցած աչքերուն առջեւ կը հիանար ջնարակին պայծառութեան վրայ ։ Ինծի համար զարշելի բան էր այդ նարնջագոյն կարմիրը ։

Տիկին Լէյտներ հնութեանց սրահէն բերած էր նուրբ սկաւառակ մը քանի մը կոտոր եղած ։ Սկսաւ այդ կտորները փակցնել ։ Վայրկեան մը դիտեցի, յետոյ առաջարկեցի որ օգնեմ իրեն ։

— Հաճոյքով, փակցնելիք այնքան բան կայ որ ։

Գնաց դէզ մը կոտրած անօթներ բերաւ եւ գործի սկսանք ։ Շուտ մը վարժուեցայ եւ շնորհաւորեց ճարտարութիւնս ։ Հիւանդապահուհի մը ամէն բանէ առաջ պէտք է ճկուն մատներ ունենայ ։

— Ամէն մարդ բանով մը զբաղած է այս տան մէջ, ըսաւ Տիկին Մերքատօ ։ Կարծեմ ես եմ միայն անպէտը ։ Ծոյլ մէկն եմ ։

— Ազատ էք անգործ նստելու, ըսաւ Տիկին Լէյտներ անտարբեր շեշտով մը ։

Կէս օրին սեղան նստանք ճաշելու ։ Յետոյ Տոքթ. Լէյտներ եւ Պ. Մերքատօ սկսան մաքրել քանի մը անօթներ «սոտ քլորիդրիք»ի բաղադրութիւնով մը ։ Մէկ հատին վրայ մէջտեղ ելաւ սքանչելի մութ կապոյտ գոյն մը, իսկ ուրիշի մը վրայ գծանկար մը որ կը ներկայացնէր ցուլի եղջիւրներ ։ Այս գործողութիւնը մոգական բան մը ունէր ։ Զորցած ցեխը զոր լուալով կարելի չէր մաքրել, կը պղպջար եւ կը չքանար ։ Պ.Պ. Քարէյ եւ Քոլմէն պեղումներէ վերադարձան, իսկ Պ. Րէյթըր լուսանկարչատուն գնաց ։

— Ի՞նչ կը մտածէք, Լուիզ, հարցուց Տոքթ. Լէյտներ կնոջը ։ Անշուշտ քիչ մը կը հանգստանաք ։

Տիկին Լէյտներ սովորութիւն ունէր քիչ մը մրափելու կէս օրէ ետք ։ Վերջը հասկցայ ։

— Մէկ ժամի չափ պիտի երկննամ ։ Յետոյ պտոյտի պիտի երթամ ։

— Լաւ, Օրիորդ Լիթըրէն կրնայ ձեզի ընկերանալ ։

— Հաճոյքով, փութացի պատասխանել ։

— Ոչ, ոչ, շնորհակալ եմ ։ Կը սիրեմ մինակս դուրս ելլել ։ Չեմ ուզեր որ Օրիորդը կարծէ թէ պարտաւոր է քայլ առ քայլ հետեւիլ ինծի ։

— Երբեք մտքէ մի անցնէք թէ ինծի համար տաղտկալի է դուրս ելլել ։

—Անկեղծօրէն, կը նախընտրեմ մինակս դուրս ելլել, ըսաւ Տիկին Լէյտներ, տիրական շեշտով մը ։ Երբեմն առանձնութիւնը հաճելի է ինծի, նոյն իսկ անհրաժեշտ ։

Զպնդեցի ։ Եւ սակայն երբ սենեակս ելաւ քիչ մը քնանալու համար, մտածեցի թէ տարօրինակ է որ Տիկին Լէյտներ, միշտ ենթակայ ջղային ահուդողի, կը նախընտրէր մինակը պտոյտի ելլել, բոլորովին անպաշտպան ։

Երբ, ժամը երեք ու կէսին, սենեակէս վար իջայ, բակին մէջ տեսայ տղեկ մը որ անօթներ կը լուար պղնձէ կոնքի մը մէջ ։ Պ. Էմմըթ կը ջոկէր լուացուած անօթները ։ Երբ իրենց կողմը կը յառաջանայի, Տիկին Լէյտներ կամարակապ դուռնէն ներս մտաւ, աւելի քան երբեք կայտառ երեւոյթով մը ։ Աչքերը կը փայլէին, բոլորովին կազդուրուած կերպարանք մը ունէր, գրեթէ զուարթ ։

Շար.

պիտի պարտադրէ Ֆրանսայի Ժողովուրդը»:

× Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը, Տոքթ. Ատընաուըր, տեսակցութեան մը առթիւ յայտարարեց թէ հաւատք չունի որ Չըրչիլ արդիւնք մը ձեռք բերէ Մոսկուա երթալով: Յետոյ ըսաւ թէ ինք չի կարծեր որ պատերազմ ծագի: Գալով եւրոպական բանակին, ըսաւ. — «Գերմանիան տրամադիր չէ անվերջ սպասելու որ Ֆրանսա վաւերացնէ այդ ծրագիրը»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹԵՀՐԱՆԷՆ հասած լուրերու համաձայն, կառավարութիւնը որոշած է վերսկսիլ բանակցութիւնները Անգլիոյ հետ, լուծելու համար քարիւղի վէճը: — Վարչապետ Զահետի կոչ մը ուղղեց ընդդիմադիրներուն, որպէսզի անցեալը մոռնան եւ գործակցին կառավարութեան: Դաւադիրները խստօրէն պիտի պատժուին:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒՆ հիւլէական ուժի նախկին տնօրէնը, Պ. Տին, յայտարարեց. — «Խորհրդային յաջորդ նախայարձակումը, ուր որ ալ գործուի, պէտք է հրաւէր մը համարուի գործածելու հիւլէական ռումբը, թերեւս բուն իսկ Խ. Միութեան վրայ: Բացորոշապէս ըսենք Խ. Միութեան թէ եթէ վաղը ուղղակի կամ անուղղակի գործէ Քորէայի, Միջին Արեւելքի կամ Սառուցեալ ովկիանոսին մէջ, պիտի ոչնչացնենք այդ յարձակման բոլոր խարիսխները: Ըսենք Ռուսերուն թէ մենք պիտի չհանդուրժենք որ վիճաբանութիւններ կատարուին նախայարձակում բառի մասին: Տարիներ տեւեցին այդ կարգի վիճաբանութիւնները»:

ԹՐԻԷՍԹԷԻ վէճին առթիւ, իրազեկներ դիտել կուտան թէ մառեչալ Թիթօ սնամէջ սպառնալիքներ (պլըֆ) չըներ, երբ կ'ըսէ թէ զինուոր պիտի ղրկէ Ա. շրջանը, եթէ Իտալացիները մտնեն: Բայց եւ այնպէս, Լոնտոնի եւ Ուաշինկթընի մէջ կը յուսան թէ կարելի է Հինգերու ժողով մը գումարել, խնդիրը լուծելու համար: Եթէ ժողովը ձախողի, այնատեն կը խորհին Ապահովութեան Խորհուրդին յանձնել խնդիրը: Կայ ուրիշ ելք մը եւս, — ուղղակի բանակցութիւն Իտալիոյ եւ Եուկոսլաւիոյ միջեւ: Ատոր համար ալ անհրաժեշտ է որ երկու երկիրները սահմանամերձ շրջաններէն հեռացնեն իրենց զօրքը:

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ կացութիւնը միշտ մտահոգութիւն կը պատճառէ, իբրեւ հետեւանք Յորդանանի եւ Իսրայէլի միջեւ պատահած դէպքերուն: Ուրբաթ օր գրոյց կը շրջէր թէ չուէտական մեծ օդանաւ մը խորտակուած է Սուրիոյ սահմանին վրայ, եւ թէ 35 հոգի կորսուած են: Քիչ վերջ հաղորդուեցաւ թէ փոքր օդանաւ մըն էր եւ թէ միայն երկու հոգի զոհ գացած են:

ԼՈՆՏՈՆԻ մէջ երթեւեկը խանգարուած է մէկ երրորդ համեմատութեամբ, իբրեւ հետեւանք հրանիւթի (էսանս) փոխադրութեան բանուորներու գործադուլին (6000 հոգի): Կառավարութիւնը 2500 զինուոր ղրկեց, փոխադրութիւնը ապահովելու համար:

ՎԱՏԻԿԱՆԻ «Օսսերվաթորէ Ռոմանօ» թերթը Ֆրանսերէն բաժնին Սեպտ. 3ի, 4ի եւ 11ի թիւերուն մէջ բուռն պարսաւանք մը տպած էր մարքիզ Քուէվասի կողմէ սարքուած խրախճանքի մը առթիւ, «բարքերու ապականութիւն, խելագարութիւն, անբարոյականութիւն» եւն. կոչելով եղածը: Մարքիզը դատ բացած է Վատիկանի դէմ, իբրեւ փաստաբան ընտրելով հայ իրաւագէտ մը, Պ. Եր. Իւթիւճեան, որ վերջերս Հռոմ գացած էր, խնդիրը ուսումնասիրելու համար:

ՉՈՐՍ ԱՆԾԱՆՕԹՆԵՐ փարիզեան գործարանի մը գանձապահին վրայ յարձակեցան Սէն Տընիի մէջ եւ 5.100.000 ֆրանք թռցուցին: Նոյն օրը ուրիշ երկու անծանօթներ Քաշանի մէջ յարձակեցան դրամատան մը տնօրէնին վրայ, բայց դիմադրութեան հանդիպելով փախան: Տնօրէնը ծանրապէս վիրաւորուեցաւ:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

«ԱՐԱՔՍ» Թիւ 25 (25 Հոկտ.)

Փարիզի միակ մանկական - պատանեկան թերթը, ազգային եւ միջազգային բովանդակութեամբ, ամբողջովին պատկերազարդ:

Կը պարունակէ նաեւ օգտակար գիտելիքներ եւ խաչ-բառ հանելուկ:

Տարեկան բաժնեգին հազար ֆրանք, (արտասահման 1400 ֆրանք):

N.Hovhannessian,14,Rue du Soleil,Paris

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԻՅԼԻ ՄԷՋ

ՀՈԿՏ. 31, ՇԱԲԱԹ ԳԻՇԵՐ

Կը նախագահէ ընկեր Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ եւ ՏԻԳՐԱՆ ԹԱԴԻՈՍԵԱՆ:

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Հոկտեմբեր 31ին, շաբաթ, ժամը 20.30ին, Գ. թաղապետարանին մէջ:

Կը խօսի ընկ. ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

ԽՍԻԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 8ին, կիրակի կէսօրէ վերջ:

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

31 Հոկտ. շաբաթ գիշեր:

Կը նախագահէ ընկ. ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

Կը խօսի ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱԽՈՐԵԱՆ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

7 Նոյեմբերին:

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Հոկտեմբեր 31ին շաբաթ գիշեր:

Կը խօսի ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նոյ. 8ին: ՍԱՔՌԷ ՔԷՕՐԻ մէջ, ժամը 15ին:

Նախագահութեամբ ընկեր Հ. ՍԷՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆԻ:

Կը խօսի ընկեր ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 15ին:

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 14-ԻՆ

5րդ ԹԱՂԱՊԵՏԱՐԱՆԻ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԸ իր վերաբացումը կը կատարէ այս երկուշաբթի ժամը ճիշդ 21ին, Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ:

Կը խօսի Ֆրանսայի կաթողիկէ Հայոց առաջնորդ Հ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ վրդ.

Նիւթ ունենալով օրուան հրատապ հարցը — Ազգապահպանումը եւ եկեղեցին:

Կարծիքներու փոխանակութիւն: Մուտքը ազատ է:

ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ ԳԱԼ ՇԱԲԹՈՒ

ՀԱՅ – ԲՈՅԺ

ԺՈՂՈՎՐԴ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

13րդ տարի, խմբագիր Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Թիւ 152–4 (Օգոստոս - Հոկտեմբեր), 40 էջ, ճոխ բովանդակութեամբ. — Ա. Տիմա որդի եւ իր առողջութիւնը (Խմբ.) —Ծահճատենդը Հայաստանի մէջ (Տոքթ. Ալէքսանեան).— Ապուխտին չամանը (Յ. Իշխանեան).— Ձուկ կերէք (Տոքթ. Ֆաբէզ).— Լէօքէմիա կամ «արեան քաղցկեղ» (Տոքթ. Սերոբեան).— Բուսական կարագ (Տոքթ. Աշնեան).— Փոխանցիկ հիւանդութիւնները (Տոքթ. Ալթունեան).— Երբ խայթէ օձը, մեղուն կամ ... (Տոքթ. Լըմէռ).— Փորին մէջ ճճի ունի (Տոքթ. Հուզէլ).— Բուսական դեղեր (Տոքթ. Գալուստեան). — Առտուան նախաճաշը (Տոքթ. Պլոնտէլ):

Տարեկան բաժնեգինը 800, արտասահման 1000 ֆրանք:

Դիմել «Հայ – Բոյժ»ի վարչութեան,

32, Rue de Trévise, Paris

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Ի յիշատակ առաջնորդ ՊԱԼԱՔԵԱՆ եպիսկ.ի եւ ՆՈՐՈԳ հանգուցեալ Տ. ԲԱԲԳԷՆ քահանայի, Պոմոնի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցին, այս կիրակի, (Գիւտ Խաչ) առաւօտեան ժամը 11ին:

Սիրով կը հրաւիրուի հասարակութիւնը յարգանքի պարտականութիւն մը կատարելու համար Հայ. եկեղեցւոյ սոյն երկու վաստակաւորներուն: Թաղ. խորհուրդ

ՄԱՐՍԷՅԼ

SALONS ALHAMBRA

Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան պարահանդէսը Նոյեմբեր 21ին:

120 ՄԱՐԶԻԿՆԵՐՈՒ

ՀԱՍՈՅԹԻ ՄԻԱԿ ԱՂԲԻՒՐԸ

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

THEATRE G. VERDI

56, Rue d'Alger, Marseille

կիրակի 8 նոյեմբեր, ժամը 15ին

Նախաձեռնութեամբ ԱՐՄԵՆԻԱ երգչախումբի, եւ մասնակցութեամբ կապոյտ Խաչի, Բարեգործականի Երիտ. Միութեան, Համազգային Մշ. Միութեան, Վասպուրականի Հայր. միութեան եւ Արենուշներու միութեան:

Հրաւիրուած է յայտնի երգչուհի՝

ԱՐՓԻՆԷ ԱՐՂՈՒԹԵԱՆ

Յայտագիր.— Ռաքմանինօֆ, Չայքօվսքի, Պուամս, Ֆոռէ, Սէն Սանս, Կոմիտաս Ռ. Մելիքեան, Խաչատուրեան, Ալէմշահ, Վ. Սարգսեան:

ԵՂԱՆԱԿԻ ԱՌԱՋԻՆ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ

THEATRE d'IENA, 10, Ave d'Iéna

Երկուշաբթի 9 Նոյեմբեր ժամը 21ին

ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆ

Միջին Արեւելքէն վերադառնալով

կը ներկայացնէ իր

ԵՐԿՈՒ ՃԱՄԲԱՅ

Թատերգութիւնը (3 արար), մասնակցութեամբ՝ մուտքի կարգով Յ. ԼԱԹԻՖԵԱՆԻ, ՏԻԿԻՆ Յ. ԼԱԹԻՖԵԱՆԻ, Գ. ՏԷՐՎԻՇԵԱՆԻ, Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ, ՆՈՒՐՀԱՆ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆԻ եւ ՏԻԿԻՆ ԲԵՐԿՐՈՒՀԻ ԴԱԽԻԹԵԱՆԻ:

Բեմադրութիւն հետեւողութեամբ Պէյրութի ներկայացման ղեկավար Պ. ԱՇՈՏ ՄԱՏԱԹԵԱՆԻ:

Մուտքի տոմսերը 200 ֆրանքէն սկսեալ: Դիմել գրատուն Հ. Բալուեանի՝

43 ռիւ Ռիշէ, Փարիզ (9): Հեռ. ՓՐՕ25-46

ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութիւնը բոլոր մարմիններուն կը տեղեկացնէ թէ մօտերս լոյս պիտի տեսնէ 1954ի ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑԸ: Այժմէն դիմել ապսպրանքներու համար:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ.— Կը խնդրուի Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան ուղղուած թղթակցութիւնները ղրկել հետեւեալ հասցէին՝ Օր. Մ. Մկրտիչեան,

146, Ave. Jean Jaurès, Epinay s/Seine

իսկ ՀԱՅԱՍՏԱՆի վերաբերեալ թղթակցութիւնները Պ. Գ. Փափազեան,

25,Rue Martial Boudet,Chaville(S & O)

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՓԱԿ ԴՐԱՆ ՅԵՏԵՒ (էջեր բժշկի օրագրէս): Երկերի ժողովածու երկրորդ հատոր: Գրեց՝ Բժ. Իսահակ Տէրտէրեան: 450 մեծադիր էջ: Գին հարիւր րիալ: Արտասահման երկու տոլար: Հասցէ. — Զհարրաւ Իսլէֆաղատ, Թեհրան:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

■

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս հինգշաբթի ժամը 20.30ին, 101, Ավընիւ Սաքսի անկիւնի սրճարանը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ.Յ.Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի առաւօտ ժամը 9.30ին, Ահարոնեան ակումբը: Կարեւոր օրակարգ: Անդամատետրերը միասին բերել եւ ճշդապահ ըլլալ:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Պանեէօ Քաշանի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս երեքշաբթի ժամը 20.30ին ընկերուհի Նորիկեանի բնակարանը 145 ռիւ տէ Մէօնիէ, Պանեէօ:

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴԻ «Եփրատ» Միութեան Մարսէյլի կեդրոնը կը խնդրէ ճշդել թէ իրենց հետ կապ չունի Փըէֆէքթիւրի դիմացի սրճարանին մէջ ծանուցուած ժողովը: Իրենց ժողովը պիտի գումարուի Նոյեմբեր մէկին:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Տէսինի մեր բաժանորդներէն կը խնդրուի իրենց բաժնեգինները վճարել գործակալ Պ. ՎԱՀԱՆ ՀԻՒՍԵԱՆի:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Միհրան Լօքմաճեան, Թոքաթցի որ աքսորի ընթացքին կը գտնուէր Հալէպ: Կը կարծուի թէ փոխադրուած է Հիւսիս. Ամերիկա: Կը խնդրուի իր հասցէն իմացնել Տիկին Սիրուհի Թիւճարեանի (ծնեալ Թումանեան) 54 Քէ-Պլանքի, Ալֆորվիլ (Սէն): Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել:

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Հայ կին մը տնական գործեր կը փնտռէ, ամբողջ օրը, նախընտրելի է Փարիզի մէջ: Դիմել՝ «Յառաջ»ի վարչութեան:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris.

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél. : PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. Վեցամս. 1300
Արտասահման՝ տարեկան 3000 ֆր. : ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
27
ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
MARDI
27 OCTOBRE
1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7203 | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 9ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2614

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԻՆԸ ՆՈՐՈՎ ՆՈՐՈԳԵԼ

Որ եւ է պարծանք արժէք չունի առանց աշխատանքի :

Դարաւոր պատմութիւն ենք ունեցեր, արքայական եւ կայսերական փառքերով :

Եղած ենք առաջին քրիստոնեաները, հազարումէկ եկեղեցիներով :

Ունեցած ենք «Թագուհի Թարգմանութեանց» եւ ուրիշ փառաւոր յիշատակարաններ :

Մեզի ժամանակակից ազգեր անհետացած են, մենք մինչեւ այսօր ալ մեր տեղն ունինք արեւուն տակ :

Թէեւ կորսնցուցինք աւելի քան մէկ միլիոն ժողովուրդ, արեւմտեան Հայաստանն ու Կիլիկիան ալ միասին, բայց ունինք Արարատեան Հայաստանը, որ կը ծաղկի եւ կը բարգաւաճի, հակառակ իր նեղ տարածութեան եւ օտարոտի կարգուսարքին :

Այս բոլորը եւ դեռ ուրիշ պարծանքներ մխիթարանք են, բայց ամէն բան չեն :

Ի՞նչ կ'արժէ աշակերտի մը տրուած վկայականը, խաչանիշով եւ «քաջալաւ», եթէ տղան գիտցածն ալ պիտի մոռնայ, դպրոցէն դուրս :

Ինչպէս անհատին, ազգին համար ալ ապագան ուրիշ երաշխիքներ կը պահանջէ, — Նորոգում եւ ճոխացում վաւերական արժէքներու :

Պարզ աշխարհաբարով, կը պահանջէ հաւատք, աշխատանք և յարատեւութիւն :

Այդ երեք յատկութեանց շնորհիւ էր որ դիմացանք մինչեւ այսօր :

Երեքին ալ պէտք ունինք այսօր, աւելի քան երբեք : Մանաւանդ օտարութեան մէջ : Օտարութեան եւրոպական եւ անդրատլանտեան ափերուն վրայ :

Հաւատքը պիտի ըլլայ անսասան. աշխատանքը՝ յարաճուն, յարատեւութիւնը՝ տոկուն :

Պիտի չգոհանանք եղածով, որ հետզհետէ կը դեղնի եւ կը մաշի :

Պիտի չթմրինք, հեռաւոր սուրբերով եւ երազներով :

Պիտի ստեղծենք նոր արժէքներ, քամելով, իւրացնելով արդիական արուեստի եւ գիտութեանց աւիշը։

Պիտի թարմացնենք մեր գիտելիքները, ժամանակէն ետ չմնալու համար :

Մեր ուժերէն վեր չեն այս բոլորը, կը բաւէ որ հաւատանք մեր ճակատագրին :

Ընթակայ՝ աշխարհի չորս հովերուն, դատապարտուած ենք տրորուելու կամ կէս ճամբան մնալու, եթէ թոյլ տանք որ մեր մտաւոր կեանքը լճանայ :

Ախտանշանները կը տեսնենք արդէն, ամենօրեայ կեանքի զանազան երեւոյթներուն մէջ :

Բազմաթիւ պիտանի տարրեր ոչ միայն անցեալ կամ հեռաւոր փառքերով կ'օրօրուին, այլ եւ կը գոհանան իրենց ունեցած պաշարով : Երեսուն - քառասուն տարի առաջ ամբարուած գիտելիքներով :

Ուսումնականներ, ազգային վաստակաւորներ, խմբագիրներ կամ յօդուածագիրներ ունինք որոնք պատգամներ կ'արձակեն չորս պատի մէջ, առանց հինգ տասը գիրք թղթատած ըլլալու :

Եթէ ուշադիր ակնարկ մը նետէք մամուլին վրայ, պիտի տեսնէք որ մեծ մասով երբեմնի պոլսահայ թերթերէն ալ ետ մնացեր են, հակառակ իրենց չնմզալից աղմուկին :

Ոչ միայն գաղափարական տեսութիւններով եւ քննական վերլուծումներով, պաշարով եւ բարոյականով, այլեւ չափազանցութեամբ : Նոյնիսկ լեզուով :

Մակարդակը խախտեր է եւ կ'երերայ : Հետզհետէ կը ծոփ եւ կ'իջնէ :

Այսպէս նաեւ հանրային գործունէութեան միւս ասպարէզներուն մէջ :

Ուր որ լճացում կը տիրէ ծաղիկ չի բուսնիր :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀՌՈՄ Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԷ ՊԵԼԿՐԱՏ ԿԸ ԾԱՂՐԷ

«ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐԸ ԵՏ ՔԱՇԵՆՔ» — «ԿԵՂԾԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ ՄԻ ԸՆԷՔ»

Իտալական կառավարութիւնը պաշտօնապէս կը ծանուցանէ թէ վարչապետը, Փելլա, պատրաստակամութիւն յայտնած է ետ քաշելու իր զինուորները Թրիէսթէի սահմանամերձ շրջանէն, եթէ Եուկոսլաւիան ալ իրեն հետեւի : Այս կարգադրութեամբ Իտալիա կ'ուզէ մեղմացնել յարաբերութիւնները : Այս առաջարկը հաղորդած էր Փարիզի, Լոնտոնի եւ Ուաշինկթընի դեսպաններուն : Մ. Նահանգներուն եուկոսլաւ դեսպանը լուրը իմանալով, անմիջապէս հաղորդած է իր կառավարութեան :

Եուկոսլաւիոյ արտաքին նախարարութիւնը անմիջապէս զեկոյց մը հրատարակեց, որ «ակներեւ կեղծաւորութիւն» կը կոչէ Իտալիոյ առաջարկը, դիտել տալով թէ իտալական վտանգը փարատած չէ : Զեկոյցին հրատարակութենէն քանի մը ժամ վերջ, Եուկոսլաւիոյ փոխ - վարչապետը յայտարարեց թէ Եուկոսլաւիա եւս պիտի գրաւէ Թրիէսթէի Ա. շրջանը, եթէ նոյնիսկ Իտալիա գոհանայ վարչական գրաւումով : Փոխ — վարչապետը այս առթիւ դիտել կուտայ թէ «արեւմտեան պետութիւնները կ'ուզեն ձգել որ Իտալիան Թրիէսթէ մտնէ կողմնակի դուռնէ մը, քանի որ չի կրնար գլխաւոր դռնէն մտնել : Իտալացիները շաբաթ մը կը փորձեն Եուկոսլաւիոյ եւ արեւմտեան պետութեանց հանդէպ : Անգլեւամերիկացիները որոշած են Իտալիոյ յանձնել Ա. շրջանը, վասն զի Հռոմ կը սպառնայ հեռանալ Ատլանտեան դաշինքէն » :

Հակառակ այս յայտարարութեանց, Իտալիա կ'ըսէ. — «Մեր առաջարկը կը պահէ իր ուժը, թէեւ Պելկրատ յայտնապէս կ'ուզէ միջադէպեր ստեղծել » :

Ինչպէս յայտնի է, Անգլիա եւ Մ. Նահանգները Հոկտեմբեր 8ին որոշեցին Իտալիոյ յանձնել Թրիէսթէի Ա. շրջանը (նաւահանգիստը եւ քաղաքը) : Եուկոսլաւիա իր «չահերուն եւ իրաւունքներուն բռնաբարում» կը նկատէ այս որոշումը : Այդ օրէն ի վեր բանակցելը կը շարունակուի երկու երկիրներուն միջեւ : Լաւատեսներ կը կարծեն թէ կացութիւնը զգալապէս մեղմացած է, քանի որ Եուկոսլաւիա կ'ընդունի մասնակցիլ հինգերու ժողովի մը : Պելկրատի մէջ կը կասկածին թէ արեւմտեան դաշնակիցները կ'ուզեն օգտագործել Ատլանտեան զինակցութիւնը, խրախուսելու համար Իտալիոյ «աշխարհակալութեան տենչերը » : Պելկրատի անթելը կծու լեզու մը կը գործածէր առջի օր, հետեւեալ յայտարարութեամբ . — « Իտալիոյ առաջին կեղծիքը եղաւ նոր զինուոր ղրկել սահմանագլուխ, այն առարկութեամբ թէ Եուկոսլաւիա «զգուշական միջոցներ ձեռք առած է արդէն» : Իտալիա ինչո՞ւ կը ներկայացնէ այս նոր առաջարկը : Վասն զի կը տեսնէ որ վարկաբեկուած է աշխարհի առջեւ եւ Եուկոսլաւիա յաղթական կ'երեւայ : Հիմա որ հինգ պետութեանց խորհրդաժողով մը կը պատրաստուի, Հռոմ կ'ուզէ խաղաղասէր երեւալ, պարտկելով իր բուն յարձակողական դիտումները : Իտալիան առաջարկելով փոխադարձաբար ետ քաշել զինուորները, կ'ուզէ տպաւորութիւն գործել անտեղեակ շրջանակներու վրայ » :

✕ Եուկոսլաւիոյ փոխ - վարչապետը, Ճիլաս, կիրակի օր ճառ մը խօսելով Մոնթենեկրոյի Թիթօկրատ քաղաքին մէջ, հերքեց այն կարծիքը թէ անգլեւամերիկեան որոշումը պատճառ պիտի ըլլայ որ Եուկոսլաւիա խորհրդային ճակատը վերադառնայ : «Միծադելի է մտածել թէ Եուկոսլաւիա Խ. Միութեան հետ յարաբերութիւններ պիտի հաստատէ առաջուան պէս» : (Եուկոսլաւիա Կոմինֆորմէն, այսինքն խորհրդային ճակատէն բաժնուեցաւ 1948ին) : Պելկրատ եւ Մոսկուա համաձայնեցան վերահաստատել դեսպանութիւնները . բայց, ինչպէս դիտել կուտայ Ճիլաս, «կարելի չէ վերահաստատել նախկին յարաբերութիւնները, վասն զի ոչ հաւասարութիւն կար այդ կապերուն մէջ, ոչ ալ բարեկամութիւն » :

800 ՄԻԼԻՈՆ ՏՈԼԱՐԻ ՎԱՐԿ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՀԱՄԱՐ

ՊԻՏԻ ՕԳՏՈՒԻՆ ԹԷ ԱՐԱԲՆԵՐԸ ԵՒ ԹԷ ԻՍՐԱՅԵԼ

Խումբ մը ականաւոր Ամերիկացիներ առաջարկեցին Ազգաժողովին 800 միլիոն տոլարի վարկ մը տրամադրել արաբական պետութեանց եւ Իսրայէլի, տարագիրներու տեղաւորման եւ տնտեսական բարգաւաճման համար, որպէսզի կարելի ըլլայ վերջնական խաղաղութիւն հաստատել : Այս ծրագիրը պիտի գործադրուի, երբ առժամեայ զինադադարին յաջորդէ հաշտութեան դաշնագիրը : Ծրագիրը կը տրամադրէ . —

1. Հինգ հարիւր միլիոն տոլար տրամադրել, զարկ տալու համար ջուրի, հողային արտադրութեանց, քիմիական եւ մարդկային ուժի : Ծրագիրը կը նախատեսէ վեցամսեայ ժամանակաշրջան մը : Արաբական երկիրները, որոնք այժմ կարեւոր գումարներ կը ստանան կամ կը սպասեն իրենց նաւթային հարստութեանց համար, պէտք է նիւթապէս աջակցին այս ծրագրին գործադրութեան :

2. Երեք հարիւր միլիոն տոլար տրամադրել, վերջնապէս տեղաւորելու համար 800.000 արաբ տարագիրները արաբական երկիրներու մէջ : Իսրայէլ պէտք է նիւթապէս աջակցի այս ձեռնարկին, հատուցում տալով լքուած արաբ. հողերուն փոխարէն :

Ծրագրին գործադրութեան համար Ազգաժողովը պիտի կազմէ երկու մասնաւոր յանձնախումբեր : Ծրագիրը անմիջապէս յղուեցաւ Ազգաժողովի նախագահին եւ ընդհ. քարտուղարին, որպէսզի իրաւասու մարմնին յանձնեն :

✕ Արաբական Դաշնակցութեան Քաղաք. յանձնաժողովը բացառիկ նիստ մը գումարելով, որոշեց եռապատկել իր վարկերը՝ զօրացնելու համար Յորդանանի ազգ. պահակախումբը արաբական սահմաններուն վրայ : Որոշուած գումարն է երկու միլիոն տինար (հինգ միլիոն տոլար) : Այս դրամը պիտի ճարեն արաբական եօթը պետութիւնները :

✕ Յորդանանի կառավարութիւնը մերժեց ամերիկեան առաջարկ մը որ կը տրամադրէր Իսրայէլի հետ միասին գործածել Յորդանանի հովիտին ջրային հարստութիւնները :

✕ Մ. Նահանգներու հրեայ հասարակութեան վարիչներէն 60 երեւելիներ Եբրուսաղէմ հասան օդանաւերով, մասնակցելու համար տնտեսական խորհրդաժողովի մը, որուն հրաւիրուած են 150 պատգամաւորներ աշխարհի զանազան կողմերէն :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ ծրագիր մը կ'որոճան, արտասահման եղած ամերիկեան ուժերը կրճատելու համար, անոնց տեղ զարկ տալով հիւլէական սպառազինութեանց : Այժմ 13 ամերիկեան զօրաբաժիններ կը գտնուին արտասահմանի մէջ : Միւս կողմէ, այլ եւս անհրաժեշտ չեն դտներ երկու հսկայական օդանաւային խարիսխներ կառուցանել Մարոքի մէջ, քանի որ համաձայնութիւն մը կնքած են Սպանիոյ հետ, անոր նաւային եւ օդային խարիսխները օգտագործելու համար :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

★

« ՊՐԱԳ, ԵԱՓՄԱ... »

« Նայիրի » շաբաթաթերթը, որ նոր, աւելի գործնական ծաւալով մը կը հրատարակուի Բ. տարեշրջանէն ի վեր, վերջին թիւին մէջ գրութիւն մը հրատարակած էր Պոլսէն :

Յօդուածագիրը, ուսուցիչ – խմբագիր Բագրատ Թեւեան, կը նկարագրէ իր հանդիպումը թուրք բանաստեղծ Մէհմէտ Էմինի հետ, շոգենաւի մը մէջ :

Հինէն նորէն խօսելով, թուրք բանաստեղծը յանկարծ կը յիշէ իր բարեկամութիւնը Դանիէլ Վարուժանի հետ : Ցաւ կը յայտնէ որ չկրցաւ օգտակար ըլլալ, հալածանքի օրերուն :

Այս առթիւ «Նայիրի» արտատպած է Մէհմէտ Էմինի ծանօթ ոտանաւորը, — »Պրագ, եափմա », (Զգէ՛ մի՛ շինէր), որ «Մեղրագէտ»ի մէջ ալ տպուեցաւ :

Լաւ կը ճանչնամ թուրք բանաստեղծը, Պոլսէն կարին :

Երբ կուսակալ էր, կ'աշխատակցէր «Ցառաջ»ի : Ցանախ անձամբ խմբագրատուն կը բերէր ոտանաւորները, որոնց վերջինն էր «Փարոս»ը :

Միեւնոյն ատեն թուրքերէնի թարգմանել կուտար Ահարոնեանի «Ազատութեան ճանապարհին»ը :

Երբ դիտել տուի թէ կուսակալին թարգմանը ապիրական հայերէն մը գիտէր եւ բան չէր հասկնար գրականութենէ, պատասխանեց .

— Ես կը հասկնամ : Մենք Թուրքերս չունինք այդպիսի գրականութիւն : Պիտի ջանամ այդ ճիւղն ալ մշակել :

Որքան գիտեմ, այնուհետեւ շարք մը ոտանաւորներ գրեց, թունդ ազգայնական :

Միշտ կը պարծենար Վարուժանի հետ ունեցած բարեկամութեամբ : Խմբանկար մըն ալ ունէր անոր եւ Սեբաստիոյ հերոսին հետ :

Եկան Սարսափի օրերը :

Կը նախընտրեմ վաղուան ձգել պատմութեան մնացեալ մասը :

ՎԱՀԷ

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆԻ 65ԱՄԵԱԿԸ

Շաբաթ գիշեր տօնուեցաւ Պոլսոյ Կեդրոնական վարժարանին հաստատման 65 — ամեակը, Ենայի սրահին մէջ, որ ամբողջովին լեցուած էր : Երիտասարդներն ալ բազմութիւն մը կը կազմէին :

Բացումը կատարեց առաջին շրջանաւարտներէն Պ. Ա. Հարենց, խօսքը տալով Պ. Ա. Զօպանեանի : Օրուան բանախօսն էր ծանօթ հրապարակագիր Պ. Յակոբ Տէր Յակոբեան, նոյնպէս Կեդրոնականցի, որուն գրաւոր ճառը պիտի հրատարակենք սաանձին :

Ա. ՄԻԿՈՅԵԱՆԻ ՃԱՌԸ ԵՒ ՆՇԱՆԱԽՕՍՔԵՐ

Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթը, «Փրաւտա», Հոկտեմբեր 25ին հրատարակեց փոխ — վարչապետ եւ ներքին առեւտուրի նախարար Ա. Միկոյեանի մէկ ճառը՝ Խ. Միութեան արտադրութեան մասին : Ըստ թէ այդ արտադրութիւնը 29 անգամ աւելի է, բաղդատելով 1923ի հետ : «1952ին վերջացող 12 տարիներու ընթացքին աճումը երկուքուկէս անգամ աւելի եղած է, հակառակ պատերազմին : Բարւոքած է նաեւ քաղաքացիներու գնելու կարողութիւնը : Գիների բարձրացումը անդադար կ'աւելնայ : Շամփանը, որ նախապէս պերճանք էր, այժմ մատչելի է բանուոր դասակարգին, ինչ որ ապացոյց մը կը կազմէ ընդհանուր բարօրութեան : Կեդր. Կոմիտէին վերջին որոշումները մեծ հեռանկար մը կը բանան մեր հսկայաքայլ յառաջդիմութեան համար, ի խնդիր ժողովրդային զանգուած –

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՍԻՄՈՆ ԶԱՒԱՐԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Իմաստուն մը կ'ըսէ․— «Մեծ մարդիկ աննշանին մէջ չեն պարտկիր, անոնց հոգիներուն պէս մեծ է նաեւ անոնց պատմութիւնը»։

Զաւարեան այդ մեծ հոգի ունեցող անհատներէն էր։ Անոր սրտաբուխ քարոզն էր միշտ ։

— «Հայրենիքին ծառայել՝ կը նշանակէ անոր տէր ըլլալ։ Ազգիդ ծառայէ թէ բանուոր ես, թէ կօշկակար ես, թէ մեքենագէտ ես, կամ գիտուն ես։ Քու ցանկացածդ ձեռք բերելու համար, փնտռէ հայրենիքդ, ու տէր դարձիր անոր, որովհետեւ հայրենիքը քուկդ է, եւ դուն հայրենիքին»։

1909ին, Զաւարեան Երկիր (Մուշ) մըտաւ, իր հետն էր նաեւ բժիշկ Զաւրեւ, եւ Ազուլիսցի Մատթէոս։ Զաւարեան իբրեւ կրթական տեսուչ, իր պաշտօնին բերումով, այցելեց նաեւ մեր գիւղը՝ Ալվառինջ։ Եւ հիւր եղաւ Վարդանին, որ նոր դարձած էր Երկիր։ Անոնք իրարու հին ծանօթներ էին։ Կովկասէն կրթական գործէն զատ անոնք կլանուած էին մի դաղտնի խօսակցութեամբ։ Կը վիճէին գլուխ գլխի եւ կնճռոտ ճակատով։

Եւ ահա Վարդան գիս կը կանչէ․

— Քանի՞ լուծք ունի գիւղը ։

= 31, կը պատասխանեմ, (գիւղին դըպրոցն էր)։

— Քանի՞ տունէ կը բաղկանայ գիւղը, կը հարցնէ Զաւարեան ։

= 130, կը պատասխանեմ ։

— Ուրեմն անդին հարիւր տուներ կը մնան առանց լուծքի, անոնց հողերը կը մնան անմշակ ու խոպան ։

= Այո, ճիշդ այդպէս, կը պատասխանեմ ։

Ու Զաւարեան կ'աւելցնէ․

— Կրնա՞ս բացատրել թէ այդ հարիւր տուները ինչո՞ւ լուծք չունին։

= Այո պարոն Զաւարեան։ Գլխաւոր պատճառներն են կառավարութեան ներքին ճնշումները, անհաշիւ տուրքերու գանձումը, երկրորդ՝ քրտական սանձարձակ ասպատակութիւնը եւ անոնց հասցուցած վնասները։ Երրորդ՝ յեղափոխական յաճախադէպ կռիւները որոնց հետեւանքով Քիւրտերը կը քշեն կը տանին մեր դուարն ու ոչխարները, քրտնաթոր մաճկալին ձեռքէն խլելու լծկան եզն ու գոմէշը։ Դեռ 1905ի Զատկի չարթուն, կէսօրուան մօտ, յանկարծակի գիւղը պաշարուեցաւ, ու սկսաւ անողոք խուզարկութիւն։ Գիւղին մէջ կը գտնուէին երկու հայդուկներ, Խասգիւղի Մայէլի Մկրօն եւ Մշոյ քաղաքի զինուոր Եղօն։ Կռիւը պայթեցաւ, հայդուկները քանի մը զինուորներու կորուստ տուին, ճեղքեցին շղթան եւ ազատ անցան կորսուելով անտառին մէջ։ Գազազած զօրքը իր բարկութիւնը թափեց անմեղ գիւղացիներուն վրայ, սպաննելով եօթը անձեր, վիրաւոր ձգելով երեք հոգի եւ աւարի տալով տնական կահ կարասին։ Իսկ դուարն ու ոչխար ազատեցան ապաստանելով դրացի գիւղերու սահմանները։ Նոյն թուականի, Սեպտ․ 1ին, երկրորդ կռիւ մը մեզմէ խլեց 72 գոմէշ եւ ինը յեղափոխականներ, ինը հարիւր կովու մատակ, 1500 ոչխար, հարիւր եզ ու գոմէշ եւ քսան հատ էշ։ Ահա թէ ինչու հարիւր տուներ լծկան չունին ։ Եթէ երեսուն լուծքեր կան, անոնք գիւղի երեք աղաներուն կը պատկանին ։

Զաւարեան առաւ ցուցակը եւ արձանագրեց իր յուշատետրին մէջ ։

Զաւարեանի բուն նպատակը ինքնապաշտպանութեան խնդիրն էր։ Իր կարելին կը փորձէր դալիք փոթորիկէն ժողովուրդը փրկելու ։ Ատանայի ջարդը(1909) ջնջած էր Օսմ․ կառավարութեան վրայ եղած վստահութիւնը։ Սակայն, այլ էր պատկերը մեր եւ ուրիշ գիւղացիներու ։ Զաւարեան, իր գաղափարական չարժումներով, իր բարձր ըմբռնումով կ'ուզէր դարմանել մեր ճնշուած ու թալանուած գիւղացիներուն վէրքերը ։ Եւ հետեւեալ առաջարկը բերաւ ․

— Խարախանեան Ներսէս եպիսկ․ի անունով, Կովկասէն Պօղոսեան կտակ մը կայ, Տարօնի նշանաւոր գիւղերէն մէկուն մէջ, Բարձրագոյն վարժարան մը հիմնելու համար։ Մօտերս, առաջնորդարանին մէջ, Կրօնական, Քաղաքական եւ Գաւառական խառն ժողով մը տեղի կ'ունենայ։ Դպրոցի վայրին խնդիրն ալ պիտի քըննուի։ Ներկայ եղէք այդ ժողովներուն, եւ պահանջեցէք որ դպրոցը ձեր գիւղին մէջ հիմնուի, ես ալ ուժ կուտամ»։

Որոշուած օրը հոգաբարձուները եւ մենք Վարդանի հետ միասին ներկայացանք ժողովներուն։ Դպրոցի հիմնարկութեան իբրեւ թեկնածու կը ներկայանային հետեւեալ երեք գիւղերը․— Խասգիւղ, Յրօնկ, եւ Աւրան, իրենց ընդարձակութեամբ։ Խօսք առաւ Վարդան ․

— «Ձեմ ուրանար ձեր առաջարկած գիւղերուն ընդարձակութիւնը, բայց դուք ալ մի մոռնաք որ ձեր խոշոր գիւղերը իրենց առաւելութեամբ պզտիկ Ալվառինջի ռոհաբերող ոգին չունեցան։ Զյիշէնք մասնակի դէպքերը, թալան ու սպանութիւններ, այլ դառնանք 1905ի ոճիրներուն, մէկ տարուան մէջ կրկնակի ջարդեր, ութսունէ աւելի սպանութիւններ, դալաւոր հարստութեանց խորտակում, գիւղին կէսէն աւելին հրկիզուած ։ Ինչ եղբայրական օգնութիւն հասցուցին ձեր ընդարձակ գիւղերը դժբախտութեան մատնուած Ալվառինջին։ Ես իմ գիւղի զոհաբերութեան իրաւունքով կը պահանջեմ որ դպրոցը հիմնուի Ալվառինջ, եւ լաւագոյն հողը կը տրամադրեմ ձրի, անմահական աղբիւրով մը»։

Վարդանի այս ճառը մեծ տպաւորութիւն ձգեց ժողովին վրայ։ Զաւարեան եւ ժողովին երկու երրորդը սկսան ծափահարել։ Սակայն Խարախանեան եպիսկ․ իր համախոհներով կարգադրեց որ վարժարանը հիմնուի Ս․ Կարապետու վանքին մէջ։ Եւ այս կ'ըլլար անոր համար որ, իր հայեցողութեան ձգուած էր վերջնական կարգադրութիւնը ։

Այս որոշման դէմ ծառացաւ Զաւարեան ։

— Ոչ մի օրինականութիւն չեմ տեսներ այս կարգադրութեան մէջ։ Ս․ Կարապետի վանքը կարող է Պօղոսեանի դպրոցի նման երկու դպրոցներ հիմնել իր միջոցներով։ Ինչ անխղճութիւն է անտեսել Ալվառինջը, որ նոր զոհաբերութիւն մը եւս յանձն կ'առնէ ձրի հող ու ջուր տրամադրելով նոր շինուելիք դպրոցին ։

Եւ բարկանալով ձգեց ժողովը, Վարդանի եւ հոգաբարձութեան հետ մեկնեցաւ Ակումը ։

Հոն պատրաստեց յօդուած մը, նկարագրելով գիւղին դէպքերը, թալանը, եւ ութսունէ աւելի զոհերը, գիւղի հրկիզումը, ժողովուրդին թշուառութիւնը ․— անկողին ճիլ ու փալախ, հագուստ, կար ու կարկտան, որբեր խնամքի եւ ուսման կարօտ ։ Ցղուածը ստորագրել տուաւ հոգաբարձութեան եւ ղրկեց Պոլիս, «Ազատամարտ»ին, որ հրատարակեց։ Փարիզէն Աղաթօն պէյ կարդալով կը պարտադրէ Ռուբէն Մարկոսեանը, որ դպրոց մը հիմնէ այդ գիւղի մէջ։ Տասը հազար ֆրանքի չէք մը հասաւ Բարեգործականի Մշոյ մասնաճիւղին ատենապետ Նազարէթ էֆ․ Քէլէշեանին, երեք յատակագծով, մէկը՝ կառավարութեան, մէկը ընդհ․տեսուչին, երրորդն ալ հոգաբարձութեան ։ Ալ սկսանք աշխատանքի, նախանիւթեր ճարելով, սակայն կառավարութիւնը ձգձգեց իր որոշումը, վրայ հասաւ 1914ի աշխարհաքանդ պատերազմը, եւ հեղեղը տարաւ ամէն բան ։

ՄԱՐԳԱՐ ԲԱՐԽԵԱՆ

ԳՆԱՀԱՏԵԼԻ ՁԵՌՆԱՐԿ ՄԸ

ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍ, 19 Հոկտ․ (Յառաջ)․ Ուրախալի լուր մը այս հեռաւոր գաղութէն ։

Ծանօթ է «Յառաջ»ի ընթերցողներուն, որ քաղաքիս հայաշատ Ֆլօրէս թաղին մէջ (մօտ 250 տուն) քանի մը տարի առաջ կառուցուեցաւ հայկական ճարտարապետական ոճով եւ երկու կաթուղիկէ – գմբէթով եկեղեցի մը, Վարագայ Ս․ Խաչ անունով, բարերարութեամբ Տէր եւ Տիկին Յովհ․ Տիարպէքիրլեանի ։

Անցեալ տարի եկեղեցւոյ տօնին տարեկան սովորական մատաղօրհնութեան եւ բարերարներու ծնողաց յիշատակի հոգեհանգիստ կատարուած ատեն, նկատելով որ բակին երկու երեք փոքր սենեակները անբաւական են թաղին հարիւրէ աւելի աշակերտներուն իբրեւ դպրոց ծառայելու, որոշեցին թաղը օժտել նաեւ դպրոցի շէնքով մը։ Ճիշդ եկեղեցւոյ կից, յարմար գետինը գնեցին։ Շէնքը լրանալու վրայ է արդէն եւ պիտի բացուի յառաջիկայ դպրոցական շրջանին որ հոս կը սկսի Ապրիլին ․ (Դպրոցները կը փակուին Դեկտ․ վերջերը եւ արձակուրդը մօտ չորս ամիս կը տեւէ)։

Այս տարի Վարագայ Ս․ Խաչի տօնին օրը, նման Վասպուրականի Վարագայ վանքի ուխտագնացութեան պէս հեռաւոր թաղերէն ժողովուրդը լեցուած էր եկեղեցին, մեծ բակը եւ բոլորտիքը ։

Հոգեհանգստեան արարողութենէն վերջ տեղի ունեցաւ՝ բացօթեայ մատաղօրհնութիւն մասնակցութեամբ եւ նախագահութեամբ կաթող․ պատուիրակ Սիոն եպիսկ․ի։ Ներկայ էին եկեղեցւոյ եւ դպրոցին բարերարը Տէր եւ Տիկին Յ․ Տիարպէքիրլեան՝ ընտանեկան պարագաներով ։

Սեղանատան վերածուած դպրոցի փոքր սրահի սեղաններու շուրջ՝ ուրախ տրամադրութեամբ եւ առատաձեռնօրէն՝ այս անգամ բարերարները խոստացան՝ եկեղեցւոյ եւ դպրոցին թէ որպէս հասոյթի աղբիւր մը, եւ թէ թաղին անհրաժեշտ պակասը լրացնելու համար, մօտակայ շրջանի մը մէջ հիմնել յարմարագոյն դետին մը եւ կառուցանել մեծ սրահ մը բոլոր յարմարութիւններով։

Այս առթիւ գնահատելի են Ֆլօրէս թաղին հայրենասէր եւ անձնուէր հոգեւոր հովիւը, եւ դպրոցին հմուտ տեսուչ դաստիարակը, Գուրգէն վարդ․ Թաշճեան՝ Թաղ․ Խորհուրդը իր իմաստուն գործունէութեամբ եւ թաղեցիներուն համերաշխութիւնը։ Այս մխիթարական երեւոյթները աւելի քաջալերեցին բարերար ամոլը, որպէս զի լրացնեն թաղին պակասները ։

Իզմիրցիները, թէեւ սակաւաթիւ, մըրցանիշը շահած են իրենց բարեգործութեամբ։ Քաղաքիս Ս․ Գր․ Լուսաւորիչ մայր եկեղեցին շինուեցաւ Իզմիրցի հանգուցեալ Պ․ Հրանտ Նիքոթեանի բարերարութեամբ ։

Ֆլօրէս թաղի Վարագայ Ս․ Խաչ եկեղեցին, նորաշէն դպրոցը եւ նոր կառուցուելիք սրահը կը պարտինք Իզմիրցի Տիարպէքիրլեան ամոլին ։

Նորէն հայաշատ եւ գեղեցիկ թաղի մը «Վիլլէնթէ Լօպէս»ի նորակառոյց դպրոցական շէնքը կը պարտինք Իզմիրցի Տիկ․ Գույումճեանի։ (Թաղին կը պակսի ազօթատեղի մը)։

Գոստոմալու քաղաքի նորակառոյց սըրահին շէնքը՝ նուէրն է Իզմիրցի Թագւոր Պաքըրճեանի ։

Ե՞րբ պիտի արձանագրենք անունները ուրիշ մեծահարուստներու՝ Կիւրինցի, Կեսարացի, (Իսրայէլ Աբրլան բարերարը Կեսարացի էր), գաղութին մեծամասնութիւնը կազմող Մարաշցի, Կիլիկեցիներու, Վանեցիներու, Պոլսեցիներու, Եղեսիացի-

ՕՍԱՐ ՒԶԸՐ

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ԳԱՀԱԺԱՌԱՆԳԸ

Թագադրութեան նախընթաց իրիկունն էր, եւ երիտասարդ գահաժառանգը մինակ նստած էր իր շքեղ սենեակին մէջ։

Բոլոր պալատականները մինչեւ գետին խոնարհելով մեկնած էին իր քովէն, երթալ խորհրդակցելու համար վաղուան հանդէսին ըլլալիք կարգադրութեանց վըրայ ։

Անոնց երթալէն ետք գահաժառանգը ազատ շունչ քաշեց, նստաւ իր կակուղ, ասեղնագործ բազմոցին վրայ ու սկսաւ մըտածել։ Կը մտածէր, թէ ինչպէս անսպասելի կերպով փոխուեցաւ իր կեանքը ։ Շատ չէր անցեր այն օրէն, երբ ինք հովիւ էր անտառին մէջ, եւ նախիրը առջեւը ձգած, սրինգը բերնին, կ'երթար բոպիկ, նուագելով։ Կը մտաբերէր այն օրը, երբ թագաւորին ծառաները անտառէն պալատ բերին զինք, ծերունի թագաւորը իր քով կանչեց բոլոր իշխաններն ու պալատականները, յայտնեց թէ «աս է իմ հարազատ ժառանգորդս եւ ան պիտի կառավարէ իմ երկիրս, իմ մահէս ետք»։

Հանդէսը պիտի ըլլար շքեղ ու փառաշուք ։

Բազմաթիւ հարուստ վաճառականներ ճամբայ հանած էր, որպէսզի ոմանք հեռաւոր երկիրներէ թանկագին սաթեր բերէին, ոմանք՝ Եգիպտոսէն կանաչ փերուզակներ, ուրիշներ՝ Պարսկաստանէն մետաքսէ գորգեր, իսկ ոմանք ալ՝ Հնդկաստանէն գունաւոր փղոսկր, մարգարիտ ու նրբահիւս շալեր ։

Բայց գահաժառանգը ամէնէն աւելի կը մտածէր այն ոսկեհիւս պարեգօտին վրայ, զոր պիտի հագնէր թագադրութեան օրը ։ Կը մտածէր յակինթազարդ թագին, մականին եւ մարգարտայեռ ապարանջաններուն վրայ։ Կամաց կամաց քունը ծանրացուց իր արտեւանունքները։ Հնչեցուց զանգակը, ներս մտան ծառաները, հանեցին զգեստները, վարդաջուրով լուացին իր ձեռքերը եւ ծաղիկներ սփռեցին իր եբեսաբարձին վրայ ։

Քանի մը վայրկեան ետք քնացաւ գահաժառանգը ։

×

Քնացաւ գահաժառանգը ու երազ տեսաւ ։

Տեսաւ, որ ինք կը գտնուի ցած, երկար ու մութ սենեակի մը մէջ, չորս կողմէն կը լսուին ջահրերու տղտղոց ու հօրերու վրայ բանող կկոցներու չխչխկոց ։

Նեղ պատուհաններէն ինկած աղօտ լոյսով նշմարեց ոստայնանկներու դէմքեր, որոնք հակած էին իրենց հօրերուն վրայ։ Դալկահար ու հիւանդկախ դէմքով մանուկներ պպզած են հոս ու հոն ։

Ամէնուն ալ աչքերը փոսը ինկած են անօթութենէն։

Սեղանին բոլորտիքը նստած են մռայլ կիներ եւ կար կը կարեն ։ Անոնց նիհար ձեռքերը կը դողդղան եւ թուլցեր են ։

Ծանր հոտ մը բռնած է սենեակը, եւ օդը ծանր է ։

Գահաժառանգը կը մօտենայ բանուորներէն մէկուն, կը կենայ անոր քով ու կը նայի անոր ։

Բանուորը զայրացկոտ նայուածք մը կ'ուղղէ իրեն, ու կ'ըսէ ․

— Ի՞նչ կ'ուզես, ինչո՞ւ այսպէս կը նայիս ինծի․ չըլլայ թէ մեր տէրը քեզ լրտես է ղրկեր մեր վրայ ։

— Ո՞վ է ձեր տէրը, կը հարցնէ գահաժառանգը ։

— Ան ալ ինծի նման մարդ մը, պատասխանեց ոստայնանկը դառնութեամբ, միայն տարբերութիւնը անոր մէջ է, որ անիկա գեղեցիկ լաթեր կը հագնի, միշտ կուշտ է, նոյնիսկ շատ ուտելէն անմարսողութենէ կը տառապի, մինչ ես անօթութենէ կը մեռնիմ եւ մարմինս ցնցոտիներու մէջ կորսուած է։

— Բայց չէ՞ որ մեր երկիրը ազատ է եւ ստրուկներ չկան, — հարցուց գահաժառանգը ։

— Այո, երկիրն ազատ է, սակայն հարուստները մեզ գերութեան ենթարկած են, մենք պիտի աշխատինք գիշեր ցերեկ, որ չմեռնինք անօթութենէ։ Ահա թէ ինչու գերի ենք մենք, թէեւ անուանապէս ազատ քաղաքացիներ կը կոչուինք ։

— Բոլո՞ր բանուորներն ալ այդ վիճակին մէջ են ։

— Այո, բոլորը, երիտասարդ թէ ծեր, կին, այր մարդ թէ մանուկ։ Մեր բնակարաններուն մէջ կը տիրէ չքաւորութիւնը, որոնք կը ստիպեն մեզ ստորնանալ, մինչեւ անգամ գողութիւն ու մարդասպանութիւն ընել ակամայ։ Բայց քեզի ինչ այս ամէնը, դուն մեզմէ չես, քու գոհունակ դէմքէդ կ'երեւի, որ դուն հարուստ ես ու կուշտ ։

Եւ բանուորը դարձուց երեսը ու սկսաւ նետել մաքոքը հէնքին մէջէն․ եւ երիտասարդ թագաւորը տեսաւ, որ մաքոքին վըրայ ոսկեթել էր կարժուած ։

— Ի՞նչ կտոր է աս, որ կը գործես ։

— Այս կտորը գահաժառանգին ծիրանին է, որ պիտի հագնի թագադրութեան օրը, քու ի՞նչ գործդ է որ կը հարցնես ։

Ինչպէս, սարսափահար ճչաց գահաժառանգը, ու արթնցաւ ․ եւ ...

Եւ տեսաւ որ պառկած է իր սենեակին մէջ, իսկ պատուհանին մէջէն կը նայի խոշոր լուսինը իր մեղրագոյն լոյսով ։

×

Եւ գահաժառանգը նորէն քնացաւ ու երազ մը տեսաւ ։

ՕՍԿԱՐ ՈՒԱՅԼՏ

(1)

(Շար․)

ԵՐԲ ՈՒՍՈՒՑԻՉ ԿԸ ՎԱՐՁԵՆ

★

Վարժարանները, ազգային թէ անհատական, հետզհետէ բացուեցան եւ մեր ուսուցիչները, որոնք պահ մը յուսահատութեան մատնուած էին դպրոցներուն փակ մնալու հաւանականութեան հանդէպ, լայն շունչ մը առին :

Բայց լայն շունչը շուտով նեղցաւ, որովհետեւ վարժարաններու բացումը շատ տարբերութիւն չունեցաւ փակ մնալէն :

Կարեւոր թաղի մը Թաղական Խորհուրդը ուսուցիչ մը պաշտօնի կը հրաւիրէ :

— Մնայուն ուսուցիչը պիտի ըլլաս մեր վարժարանին մէջ, կ'ըսէ անոր :

— Մնայուն կ'ըլլամ, գնայուն ալ, կը պատասխանէ ուսուցիչը :

— Շաբաթը 28 ժամ դաս պիտի տաս :

— Կուտամ, կը պատասխանէ, ի՞նչ են տալիք դասերս :

— Ֆրանսերէն, պատմութիւն, աշխարհագրութիւն, թուաբանութիւն, ալճէպրա, բնական գիտութիւններ, առողջաբանութիւն, գեղագրութիւն եւ մարմնամարզ :

— Ամէնքն ալ մասնագիտութիւններս են, կը պատասխանէ ուսուցիչը :

— Գիտես որ այս միջոցիս նիւթական տագնապը սանձարձակ կը տիրէ հրապարակին վրայ :

— Գիտեմ, նիւթական տագնապն ալ մասնագիտութիւնս է, կը պատասխանէ ուսուցիչը :

— Հետեւաբար ստիպուած ենք խնայողութիւններ ընել, ուստի ձեզի ամսական չորս ոսկիէն աւելի չենք կրնար վճարել :

— Թէեւ շատ քիչ է, բայց կացութիւնը նկատի առնելով կ'ընդունիմ :

— Զմոռնամ ըսելու որ այս չորս ոսկիին վրայ մէկ ոսկի զեղչ մը պիտի ըլլայ ցնոր տնօրինութիւն :

— Ուրեմն միայն երե՞ք ոսկի պիտի ըստանամ :

— Շատ ճիշդ կը դատէք կացութիւնը :

— Ասկէ զատ, ըստ նոր կարգադրութեան, հարիւրին քսան պակաս պիտի ընդունիս, ինչպէս միւս ուսուցիչներն ու Պատրիարքարանի պաշտօնեաները :

— Այսինքն վաթսո՞ւն ղրուշ :

— Ոչ, ութսուն ղրուշ :

— Ինչո՞ւ համար, քանի որ երեք ոսկի պիտի ստանամ :

— Բայց ամսականդ չորս ոսկի է անուանապէս :

— Կարճ խօսքով ըսէք որ 244 ղրուշ ամսական պիտի տաք :

— «Պիտի տաք»ը ճիշդ բացատրութիւն չէ, կը շարունակէ Թաղ. Խորհուրդի անդամը, 244 ղրուշ ամսական պիտի ունենաք, ահա իրողութիւնը :Բայցմենք աւոր փոխարէն պիտի տանք այնչափ, որչափ որ մեր միջոցները ներեն :

Ուսուցիչը կը սկսի մտածել :

— Ուրիշ կէտ մըն ալ մոռցայ յիշելու, կը շարունակէ Թաղ. Խորհուրդի անդամը :Ծնունդի, Զատկի եւ այլ տօներու արձակուրդներուն դպրոցը փակ մնացած օրերուն, համեմատութեամբ զեղչ մը պիտի ըլլայ ձեր ամսականներուն վրայէն :

Ուսուցիչը կը շարունակէ մտածել :

— Ահաւասիկ պայմանագրութիւնը, բարեհաճեցէք ստորագրել :

— Թող մնայ առ այժմ, կ'ըսէ ուսուցիչը եւ կ'առնէ կը քալէ :

1914 ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊՈԼՍՈՅ կեդրոնական վարժարանի ընդարձակ ածխանոցը, որ անգործածելի դարձած էր տարիներէ ի վեր, հանդիսասրահի պիտի վերածուի, նիւթական աջակցութեամբը Պ. Յարութիւն Խորէնեանի : Տնօրէնը առաջարկած է նաեւ դասարաններու յատկացնել այս ածխանոցը որ կը գտնուի երրորդ յարկը :

ԿԻՊՐՈՍԻ մէջ շարունակելով իր պտոյտը Հ. Համազ. Ոսկեան կ'այցելէ Ֆամակուստա ուր հայութեան թիւը 110ի կը հասնի : Հայ քահանայ չկայ, իսկ դպրոցը խեղճ է :Իբրեւ հնութիւն գտնուած է հայկական վանք մը եւ եկեղեցի մը : Լառնաքայի մէջ 750 Հայեր կան : Ունին հայկ. ակումբ ուր ազգային ջերմ մթնոլորտ մը կը տիրէ : Քաղաքի հայութիւնը լաւ վիճակի մէջ է եւ վաճառականութեամբ կը զբաղի : Ս. Ստեփաննոս եկեղեցին շինուած է 1912ին եւ վեց տարի ետք օծուած : Ազգ. վարժարանը շինուած է 1924ին : Ունի մաքուր եւ ներկայանալի շէնք ու ընդարձակ բակ : Կիպրոսի գաղութը կազմուած է Կիլիկիոյ եւ Կեսարիոյ տարագիրներէն : Ընդհ. թիւն է 4000էն քիչ աւելի : Կիպրոսի Հայ աշակերտութենէն մէկ մաս մը եւրոպական կրթական հաստատութիւնները կը յաճախէ : Նիկոսիոյ ու Ս. Մակարի մէջ հաւաքուած ձեռագիրները Անթիլիաս փոխադրուած են : Ցուցակագրութիւնը կատարած է Հ. Ն. Ակինեան, որ ներկայիս կը հրատարակէ «Հանդէս Ամսօրեայ»ի մէջ : Նիկոսիաբնակ Պ. Վ. Իւթիւճեան իր բնակարանէն մաս մը գեղարուեստի թանգարանի վերածած է, հաւաքելով արժէքաւոր առարկաներ ու նկարներ, ունի նաեւ հայկ. հին դրամներ :

ՏԻՐՈՒՆԻ .— Սեպտ. 9ին Պէյրութի մէջ յանկարծամահ եղած է Թալասցի Յակոբ Զիլչէքեան : Ծնած է 1898ին : Կամաւոր էր եւ Մուրատի կոչին առաջին պատասխանողներէն եղաւ : Երզնկայի նահանջէն ետք (1918) Յակոբ անցած է Սարգիս Ճէպէճեանի հեծելազօրքին խումբին մէջ եւ մասնակցած է Էրզրումի առջեւ մղուած ամենասոսկալի պատերազմներուն : Անկէ անցած է Անդրանիկի գունդը որ կը վերակազմուէր Ալեքսանդրապոլի մէջ, ուր եւս մասնակցեցաւ 16 սուինամարտերու մինչեւ Խոյ (Պարսկաստան) եւ ամէնէն վերջ Զանգեզուրի տեղական կռիւներուն :

× Բեթղեհէմի մէջ մեռած է Տոքթ. Խաչեր Քէչիշեան : Ծնած է Մարաշ1885ին : Տարագիր Պաղեստինցիներ արաբ թէ հայ, կորսնցուցին յանձին տոքթ. Քէչիշեանի անշահախնդիր բարեկամ մը : Հանգուցեալը հաստատած եւ կազմակերպած է երկրի առաջին հոգեբուժական հիւանդանոցը Բեթլեհէմի մէջ : Երկար ատեն աշխատած է Եաֆայի եւ Երուսաղէմի մէջ : Եւ իբրեւ բժիշկ պարբերաբար կ'այցելէր յետամնաց գաւառները եւ դասախօսութիւններ կուտար արդիական առողջապահութեան մասին : Միշտ կը պաշպանէր Դաշնակցութեան տեսակէտները : Ցուղարկաւորութեան ներկայ եղած է մեծ բազմութիւն մը : Իր գործունէութեան մասին լայնօրէն գրեցին Երուսաղէմի արաբական թերթերը եւ Պէյրութի ամերիկեան համալսարանին տեղեկատու :

× Պոլսոյ մէջ մեռած է Տիգրան – Պօղոս Վարդանեան, որ տարիներ առաջ գործօն դեր կատարած էր Տրամաթիք թատեբախումբին մէջ :

ներու, Այնթապցիներու ... :

Կան հայաշատ թաղեր առանց դպրոցական յարմար շէնքերու, առանցմատուռի եւ ակումբ – սրահի : Կան ուրիշ պակասներ, — ներքին կահաւորում, գրական եւ գիտական առարկաներու եւն. :

Ուրիշ հոգ մըն ալ՝ ուսուցիչներու պակասը : Գործօն Ուսումն. խորհուրդ մը կրնայ բարեկարգել թաղային քանի մը խեղճուկրակ դպրոցները :

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՊՈՒՏՕ, 22 Հոկտ.— Կիրակի օր, 18 Հոկտեմբեր, կոկիկ բազմութիւն մը եկած էր լսելու մարտական կուսակցութեան խօսքը, Բարսեղ Շահպազ ակումբին մէջ : Հանդէսը սարքուած էր նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մուրատ խումբի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի Ն. Աղբալեան խումբի : Բացումը կատարեցին Նոր Սերնդականները, «Մշակ Բանուոր» խմբերգով, որ ունկնդրուեցաւ յոտնկայս :

Օրուան նախագահը՝ ընկեր Ա. Քէնտիրեան քանի մը խօսքով պարզեց Դաշնակցութեան Օրուան իմաստը : Բաղդատեց երէկուան բարձր զոհողութիւնները կեանքի գնով, իսկ այսօրուան անտարբերութիւնը, թուլութիւնը տունէն ներս եւ թէ բոլոր ճակատներուն վրայ : Մեներգեցին Օր. Ե. Քէնտիրեան եւ Պետրոս Քէնտիրեան, Նոր Սերունդի կողմէ օրուան պատշաճ ուղերձ մը կարդաց Օր. Ս. Թաշճեան, արտասանեց Օր. Հոթիկեան եւ նուագեց Ս. Տօնէրեան : Հ. Յ. Դ. Մուրատ խումբի կողմէ խօսք առաւ ընկ. Հ. Թաշճեան, թուելով հայ ժողովուրդին վերազարթումը 80 – 90ական թուականէն սկսեալ : «Հայկ. կեանքը կ'ալեկոծէր, երբ հայրենասէրներ իրարու մօտ եկան կազմելու Հայ Յեղափոխականներու Դաշնակցութիւնը : Շնորհիւ անմահ Երրորդութեան յամառ եւ տքնաջան աշխատանքներուն, կազմուեցաւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը եւ սկսաւ փոթորկիլ հայկ. կեանքը » :

Ընկերը մանրամասնօրէն պարզեց մեր կուսակցութեան յեղափոխական գործունէութիւնը, մինչեւ 1918 Մայիս 28ի ըստեղծումը, եւ մայրաքաղաքներու մէջ կատարուած ահաբեկումները, Թալէաթէն մինչեւ Սայիտ Հալիմ փաշա, էնվէր եւն. : Ընկերը խնամքով պատրաստած բանախօսութիւնը վերջացուց՝ խստօրէն դատապարտելով բոլոր դասալիքները, անհաւատ թուլամորթները, «որոնք կ'ուզեն վաճառքի հանել մեր ազգային նըւիրական սրբութիւնները, իրենց եսը, անձը շզոհելու համար : Դաշնակցութեան առաքելութիւնը դեռ չէ վերջացած, մեր տոկուն եւ յամառ ժողովուրդին տարագիր մնացորդացը առաջնորդելու համար դէպի Աւետեաց երկիրը » :

Նոր Սերունդի անդամները հանդէսին փակումը կատարեցին«Յառաջ Նահատակ» երկձայն խմբերգով, ղեկավարութեամբ Օր. Շ. Քէնտիրեանի :

ՋԱԼԿԱՐԱՑԻ

ՅԱՋՈՂ ՁԵՌՆԱՐԿ ՄԸ

ՌՕՄԱՆ .— Թատերախումբս ցաւով իմացաւ դերասան Ա. Գմբէթեանի անել կացութիւնը : Հոկտեմբեր 12ին ղեկավարութեամբ Ս. Քէփէնէկեանի, կաթոլիկներու սրահին մէջ ներկայացուց Րիվոլէի «Վերադարձը» ռուս – լեհական կեանքէ ողբերգութիւնը (Թարգմ. Վ. Գէորգեանի) :

Նոյնպէս պոլսական կեանքէ զաւեշտներ : Խաղարկութիւնը յաջող էր եւ թատերասէր հասարակութիւնը շատ գոհ մընաց : Գլխաւոր դերակատարներն էին Օր. Ա. Գրիգորեան, Պ. Ս. Քէփէնէկեան, Մ. Ֆառաշեանեան, Թաշճեան եղբայրներ : Ձեռնարկէն զուտ շահ մնաց 16.000 Ֆր. որ ղրկուեցաւ «Յառաջ»ի վարչութեան, Պ. Գմբէթեանի աչքերուն բուժման յատկացնելու համար : Այս առթիւ թատերախումբը իր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ Ռոմանի գաղութին որ քաջալերեց մեզ : Օրուան նախագահը Պ. Մ. Թաշճեան գեղեցիկ խօսքերով բացատրեց մեր ձեռնարկին նպատակը : Կեցցէ հայ թատրոնը :

Թատերասէր

— Լսեցի՞ր, աշխատանքի նախարարութիւնը յիսուն պաշտօնեայ գործի կանչեր է :

— Հապա կ'ըսէին որ զանգուածային անգործութիւն պիտի տիրէ շուտով :

— Ճիշդ է, որովհետեւ նոր պաշտօնեաներուն պաշտօնը պիտի ըլլայ պատրաստել ցանկը այն պաշտօնեաներուն, որոնք գործէ պիտի արձակուին ...

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (18)

Ո՞Վ ՍՊԱՆՆԵՑ

●

Տեքթ. Լէյտնըր դուրս ելաւ աշխատանքէն եւ քովը գնաց ցոյց տալու համար մեծ պնակ մը ցուլի եղջիւրներով զարդարուած :

— Նախապատմական խաւերը անլուր հարստութիւն մը կը ներկայացնեն : Եղանակը խոստմնալից է : Բարենշան է դամբարանին գիւտը, մեր պեղումներուն ըսկիզբէն իսկ : Միայն Հայր Լավինյի կրնայ տնտնջալ,մինչեւ հիմա երբեք պանկիտներ մէջտեղ չհանեցինք :

— Շատ ալ բան չհասկցաւ իրեն տըրուածներէն, նկատեց Տիկին Լէյտնըր չոր շեշտով մը :

— Թերեւս նշանաւոր արձանագրութիւններ կարդացող մըն է, բայց իմ կարծիքով նաեւ նշանաւոր ծոյլ մը : Ամէն կէս օրէն վերջ կը քնանայ :

— Զգալի է Պըրտի բացակայութիւնը, հառաչեց Տոքթ. Լէյտնըր : Այս հայր Լավինյին բոլորովին ուղղափառ չերեւար ինծի, թէեւ այդ գործէն բան չեմ հասկընար : Եւ սակայն իր քանի մը թարգմանութիւնները զարմանք պատճառեցին աւելին չըսելու համար : Օրինակ, չեմ հաւատար թէ ճիշդ է աս քարակոյտին վրայ փորագրուած բնագիրը : Բայց եւ այնպէս գիտնալու է :

Թէյէն վերջ Տիկին Լէյտնըր հարցուց թէ կ'ուզե՞մ պտոյտ մը կատարել մինչեւ գետը : Թերեւս կը վախնար որ կէս օրէ վերջ իրեն ընկերանալու մերժումը վիրաւորած էր արժանապատուութիւնս :

Իմ յարմարող բնաւորութիւնս ապացուցանելու համար անմիջապէս հաւանեցայ :

Իրաւ ալ սքանչելի էր իրիկնամուտը : Անցանք գարիի դաշտերէ եւ ծաղկած մըրգաստաններէն եւ վերջապէս Տիգրիսի ափը հասանք : Անմիջապէս մեր ձախ կողմը տեսանք աշխատանոցը ուր բանուորները միշտ իրենց միօրինակ երգը կը մըմնչէին : Քիչ մը անդին, աջ կողմը ահագին ջրանիւ մը կը դառնար տարօրինակ ճռցով մը որ առաջին առթիւ ջիղերս գրգռեց, բայց շուտով վարժուեցայ եւ նոյնիսկ հաստատեցի թէ հանգստացուցիչ տպաւորութիւն մը կ'ընէ վրաս : Այդ ջրանիւէն անդին կը տարածուէր գիւղը, ուրկէ կուգար աշխատաւորներու մասը :

— Դաշտանկարը գեղեցիկ է, այնպէս չէ՞, ըսաւ Տիկին Լէյտնըր :

— Այո, շատ կազդուրիչ, զարմանալի է որ մարդ ինքզինքը այսքան հեռու զգայ ամէն բանէ :

— Այնքան հեռու ամէն բանէ ... կրկնեց Տիկին Լէյտնըր : Արդարեւ, հոս գոնէ կը զգաս թէ բացարձակ ապահովութեան մէջ ես :

Արագ ակնարկ մը նետեցի իր վրայ : Բայց կարծես աւելի շատ ինքնիրեն կը խօսէր քան թէ ինծի հետ, եւ երբեք չէր կասկածեր թէ իր խօսքերը կը մատնէին իր մտածումը :

Կամաց կամաց տուն վերադարձանք :

Յանկարծ, Տիկին Լէյտնըր այնքան ուժգնօրէն սեղմեց թեւս որ քիչ մնաց ցաւէն պիտի պոռայի :

— Ո՞վ է, սա մարդը, Օրիորդ, եւ ի՞նչ կ'ընէ հոն :

Մենէ քիչ անդին մարդ մը կեցած էր մեր առջեւ,այն արահետին վրայ որ դէպի մեր տունը կը տանի : Եւրոպական հագուստներով, ոտքերուն մատներուն վրայ բարձրանալով, կը ջանար պատուհանէ մը ներս նայիլ :

Յետոյ աչքերը չորս կողմը պտտցուց, մեզ տեսաւ, եւ անմիջապէս սկսաւ քալել դէպի մեր կողմը :

Տիկին Լէյտնըրի մատները աւելի ամուր կը սեղմէին թեւս :

— Օրիորդ, մրմնջեց, Օրիորդ ....

— Հանդարտեցէք, սիրելի Տիկին, բան մը չկայ, ըսի հանգստացուցիչ ձայնով մը :

Մարդը ճամբան շարունակելով, մեր առջեւէն անցաւ : Իրաքցի մըն էր, երբ Տիկին Լէյտնըր մօտէն տեսաւ զայն, ձգեց թեւս, հառաչանք մը արձակելով :

— Օհ, Իրաքցի մըն է եղեր, ըսաւ :

Շարունակեցինք մեր ճամբան : Քալելով հանդերձ ակնարկ մը նետեցի պատուհաններուն : Ոչ միայն երկաթէ ձողերով պաշտպանուած էին, այլեւ այնքան բարձր դիրք ունէին որ կարելի չէր ներս նայիլ : Արդարեւ այստեղ հողին բարձրութիւնը աւելի ցած էր քան բակին ներսը :

— Պարզ հետաքրքիր մըն էր, դիտել տուի :

Տիկին Լէյտնըր հաւանութիւն յայտնեց գլխու շարժումով մը :

— Թէեւ վայրկեան մը կասկածեցայ ...

Եւ խօսքը կտրեց :

Ինքնիրենս մտածեցի. — Ի՞նչ բանէ կը կասկածէիք, շատ կ'ուզէի գիտնալ : Ի՞նչ բանէ կրնայիք կասկածիլ :

Ամէն պարագայի մէջ, բան մը ստուգած էի, — Տիկին Լէյտնըր կը վախնար միսով եւ ոսկորով արարածէ մը :

ԳԼՈՒԽ ԽԸ.

Քիչ մը դժուարութիւն կը զգամ դասաւորելու համար այն դէպքերը որ տեղի ունեցան թէլ - Եարըմճայի մէջ բնակութեան առաջին շաբթուն :

Աւելի վերջը, դէպքերը դատելով անկէ ի վեր ստացած ծանօթութիւններուս լոյսին տակ, աչքիս զարկին բազմաթիւ մանրամասնութիւններ, որոնք խուսափած էին այն ատեն :

(Շար.)

ներու բարօրութեան: Այդ որոշումները կը դարմանեն մեր հողագործութեան կարգ մը թերիները » :

Բուն առեւտուրի մասին խօսելով, Հայ-ազգի նախարարը տեղեկութիւններ հաղորդեց արբանեակ երկիրներու հետ եղած առեւտրական գործառնութեանց մասին : Յետոյ պարզեց կարգ մը պակասներ, — բանուորական եւ սովորական ճաշարաններու, դպրոցներու, ըմպելարաններու եւայլն · անբաւականութիւնը : Հաստատեց թէ այդ հաստատութեանց մէջ սնունդը «վատորակ է, (վարնոց), լաւ չի պատրաստուիր եւ սպասարկութիւնը այնքան աւրադ տեղի կ'ունենայ որ յաճախորդը չի կրնար հանգիստ ուտել » :

✕ Մոսկուայի գործակալութիւնը շաբաթ օր հաղորդեց Կեդր. Կոմիտէին նշանախօսքերը բոլշեւիկեան յեղափոխութեան 36րդ տարեդարձին առթիւ : Աւանդական բանաձեւերէն վերջ, յայտարարութիւնը կը յիշեցնէ չորրորդ նշանախօսքը · — « Կեցցէ՛ խաղաղութիւնը ժողովուրդներու միջեւ: Չկայ հարց մը կամ վիճելի խնդիր մը որ չկրնայ լուծուիլ խաղաղօրէն, շահակից երկիրներու համաձայնութեամբ» :

Հինգերորդ նշանախօսք. — «Աշխատաւորներ բոլոր երկիրներու, ամրապնդեցէք ժողովուրդներու միութիւնը միջազգային յարաբերութեանց մեղմացման պայքարին մէջ, յանուն խաղաղութեան եւ ընդդէմ նախայարձակ ուժերուն որոնք կը փորձեն նոր աշխարհամարտ մը պայթեցնել » :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ յեղափոխական ատեանը 15 տարի բանտարկութեան դատապարտեց նախկին նախարար մը, Սոլիման Կանեմ, յետաձգելով պատիժին գործադրութիւնը: Ամբաստանեալը մերժեց բոլոր մեղադրանքները :

ԻՐԱՆԻ Շահը հոկտեմբեր 25ին 12.800 հեկտար տարածութեամբ հողեր բաշխեց 1600 գիւղացիներու, արարողութիւն մը սարքելով կայս. պալատին մէջ: Այս հողերը կը գտնուին Ղազուինի մօտ, Թեհրանի հիւսիսային արեւմտեան կողմը: Փոխանցումի եւ ուրիշ ծախքեր ճարուեցան Շահին դրամանենակին եւ ամերիկեան 4րդ կէտի վարչութեան միջոցաւ: Առաջինը 250.000 տոլար տրամադրած է, երկրորդը՝ 500.000 տոլար, ջրհորներ, բնակարաններ, չտեմարաններ եւ տուներ շինելու համար: Գիւղացիները հողերուն տէր կը դառնան տարեկան 450 րիալ (14 տոլար) վճարելով, 25 տարուան համար :

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ Ֆրանսական ուժերը յառաջ կը խաղան Կարմիր Գետի հովիտին մէջ, ճակատամարտի մը հրաւիրելով ըմբոստ ուժերը: — Պաօ Տայ կայսրը, որ Փարիզ կը գտնուէր ատենէ մը ի վեր, Սայկոն վերադարձաւ, խորհրդակցելու համար ազգայնականներուն հետ որոնք բացասական դիրք մը բռնած են Ֆրանսայի հանդէպ :

ՀԱՐԿԱՅԻՆ ԲԱՐԵՆՈՐՈԳՄԱՆ օրինագիծը պիտի քննուի Դշ. օր: Ծրագիրը արմատական բարեփոխում կը նախատեսէ: Մասնաւորապէս նկատի պիտի առնուին հարկատուներու հարստութեան արտաքին ապացոյցները: Աստիճանաբար պիտի ջնջուի յառաջատուական տուրքը, տասը առ հարիւրի յաւելուածական զեղչ մը պիտի կատարուի վարձու աշխատաւորներու համար են. :

ԹՈՐՔԱՅԻ զինադադարի զինուորական պաշտօնեաներուն տեղ քաղաքայիններ պիտի անցնին, պատրաստելու համար բուն հաշտութեան բանակցութիւնները :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ բոլոր սենտիքաներուն յանձնարարուեցաւ արտանց եւ ամէն աստիճանի վրայ աշխատիլ, իրականացնելու համար հողագործական ծրագիրը, մասնաւորապէս հսկելով որ ժամանակին հասցնեն անհրաժեշտ գործիքները եւ մեքենաները :

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ճակատին նախորդ սպարապետը, զօր. Րիճուէյ, ճառ մը խօսելով, ազդարարեց «նոր, դրական եւ տեւական ճիգ մը կատարել, աւելցնելու համար Ատլանտեան զինակցութեան ռազմական ուժը, նկատելով որ Խ. Միութիւնը հիւլէական եւ ուրիշ զէնքեր կ'ամբարէ չարունակ: Ես կը կարծեմ թէ վտանգը չէ անցած տակաւին» :

26 ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐ զոհ գացին հանքային արկածի մը, Լիէժի մօտ (Պելժիա) : Բոլոր գիտակներն ալ ածխացած էին :

ՖՐԱՆՍԱ բնակող օտարականները ենթակայ են զինուորագրութեան, ինչ ազգի ալ պատկանին: Արտասահման բնակող Ֆրանսացիներն ալ ենթակայ են նոյն օրէնքին :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 14-ԻՆ

5րդ ԹԱՂԱՊԵՏԱՐԱՆԻ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԻՅԼԻ ՄԷՋ

ՀՈԿՏ. 31, ՇԱԲԱԹ ԳԻՇԵՐ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէի: Կը մասնակցին բոլոր ենթակոմիտէները եւ խումբերը, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի վարչութիւնը իր 11 մասնաճիւղերով եւ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղերը :

Հովանաւորութեամբ Մարսէյլի քաղաքապետ

GASTON DEFFERRE-ի

Կը նախագահէ ընկեր Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ եւ ՏԻԳՐԱՆ ԹԱԴՈՑԵԱՆ :

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Հոկտեմբեր 31ին, շաբաթ, ժամը 20.30ին, Գ. թաղապետարանին մէջ:

Կը խօսի ընկ. ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 8ին, կիրակի կէսօրէ վերջ :

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

31 Հոկտ. շաբաթ գիշեր :

Կը նախագահէ ընկ. ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

Կը խօսի ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

7 Նոյեմբերին :

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Հոկտեմբեր 31ին շաբաթ գիշեր ժամը 20.30ին

Քաղաքապետարանի Թատերասրահին մէջ :

Նախաձեռնութեամբ Հ.Յ.Դ. Շրջ. կոմիտէին, մասնակցութեամբ Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդին եւ Ֆր. Կապոյտ Խաչի :

Կը նախագահէ ընկ. ԳԱԲՐԻԷԼ ՍԻՆԱՊԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ :

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նոյ. 8ին: ՍԱՔՈՒԷ ՔԷՕՐԻ մէջ, ժամը 15ին :

Նախագահութեամբ ընկեր Հ. ՍԷՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆԻ:

Կը խօսի ընկեր ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 15ին :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՏԻԿԻՆ ԱԶՆԻՒ ԶԱՒԱՐԵԱՆ կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի օր (Նոյ. 1), Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ մասնաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի յաւէտ ողբացեալ մեծանուն Հայուն

ՍԻՄՈՆ ԶԱՒԱՐԵԱՆԻ

յիշատակին իր մահուան 40ամեակին առթիւ :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ, ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղի տարեկան պարահանդէսը ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 24ի գիշերը: Կը խնդրուի նկատի ունենալ:

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն :

ՍԻՓԱՆ ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻՆ

Վերակազմութեան առժամեայ յանձնախումբը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր նախկին անդամները 11 Նոյեմբեր ժամը 14.30ին, 32 ռիւ տը Թրէվիզ, Ազգ. Տան Թատերասրահը :

Նմանապէս կը հրաւիրէ անոնք որ կ'ուզեն անդամակցիլ Սիփան Կոմիտաս երգչախումբին :

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութիւնը բոլոր մարմիններուն կը տեղեկացնէ թէ մօտերս լոյս պիտի տեսնէ 1954ի ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑԸ : Այժմէն դիմել ապսպրանքներու համար :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ՓԱՐԻԶԻ Աղքատախնամի քարտուղարութեան գրասենեակին (ռիւ տը Թրէվիզ 32), հեռաձայնի թիւն է

PRO. 77 - 73

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

THEATRE G. VERDI

56, Rue d'Alger, Marseille

Կիրակի 8 նոյեմբեր, ժամը 15ին

Նախաձեռնութեամբ ԱՐՄԵՆԻԱ երգչախումբի, եւ մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչի, Բարեգործականի Երիտ. Միութեան, Համազգային Մշ. Միութեան, Վասպուրականի Հայր. Միութեան եւ Աբենուշներու միութեան:

Հրաւիրուած է յայտնի երգչուհի՝

ԱՐՓԻՆԷ ԱՐՂՈՒԹԵԱՆ

Ծայտագիր. — Ռախմանինոֆ, Չայքովսքի, Պուտս, Ֆոռէ, Սէն Սանս, Կոմիտաս Ռ. Մելիքեան, Խաչատուրեան, Ալեմշահ, Վ. Սարգսեան :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅ – ԲՈՅԺ

ԺՈՂՈՎՐԴ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

13րդ տարի, խմբագիր Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Թիւ 152–4 (Օգոստոս - Հոկտեմբեր), 40 էջ, ճոխ բովանդակութեամբ. — Ա. Տիմա որդի եւ իր առողջութիւնը (Խմբ.) — Ծաղկատենդը Հայաստանի մէջ (Տոքթ. Ալէքսանեան). — Այրուխտին չափանը (Յ. Իշխանեան). — Ջուկ կերէք (Տոքթ. Ֆաբէզ). — Լէօքեմիա կամ «արեան քաղցկեղ» (Տոքթ. Սերոբեան). — Բուսական կարագ (Տոքթ. Աշնեան). — Փոխանցիկ հիւանդութիւնները (Տոքթ. Ալթունեան). — Երբ խայթէ օձը, մեղուն կամ ... (Տոքթ. Լըմէռ). — Փորին մէջ ճճի ունի (Տոքթ. Հուզէլ). — Բուսական դեղեր (Տոքթ. Գալուստեան). — Առտուան նախաճաշը (Տոքթ. Պլոնտէլ):

Տարեկան բաժնեգինը 800, արտասահման 1000 ֆրանք :

Դիմել «Հայ – Բոյժ»ի վարչութեան,

32, Rue de Trévise, Paris

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

«ԱՐԱՔՍ» Թիւ 25 (25 Հոկտ.)

Փարիզի միակ մանկական - պատանեկան թերթը, ազգային եւ միջազգային բովանդակութեամբ, ամբողջովին պատկերազարդ:

Կը պարունակէ նաեւ օգտակար գիտելիքներ եւ խաչ – բառ հանելուկ :

Տարեկան բաժնեգին հազար ֆրանք, (արտասահման 1400 ֆրանք):

N.Hovhannessian,14,Rue du Soleil,Paris

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՆ

ԻՐԻՍ ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆԻ ԵՐԳԱՊՆԱԿՆԵՐԸ

Շարքը հինգ հատ. —

1. — Անտունի, Գարուն ա՝ ԿՈՄԻՏԱՍ ՎՐԴ.:
2. — Նազեր ԱԼԷՄՇԱՀ, Երեկոյան ծաղկոտ սարէն՝ Հ. ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ:
3. — Աղբիւրի մօտ ԱՇՈՏ ՍԱԹԵԱՆ, Տատրագոմի հարսը Ա. ՊԱՐԹԵՒԵԱՆ :
4. — Հայրենիք ԱՐՏ. ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ, Անուշ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ :
5. —Chanson géorgienne, Rachmaninoff, Les Noces de Figaro (air de chérubin Mozart

DISQUES SATURNE

Adresse — BULBULIAN

105, Ave. St. Ouen, Paris (17e)

Tél. MAR. 40 - 33

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ. — Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբին դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը 21.30ին Ազգ. Տան մէջ (Ա. յարկ), 32 ռիւ տը Թրէվիզ :

Կը խօսի Պ. ՆԻԿՈԼԵԱՆ : Նիւթը՝ «Երիտասարդութեան մշակութային եւ գեղարուեստական ծանօթութեանց մշակումը» : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:— Հայերէնի դասերը 20էն 21.30 :

ԼԻՈՆ. — Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս հինգշաբթի ժամը 20.30ին, 101, Ավընիւ Սաքսի անկիւնի սրճարանը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ :

Հ. Յ. Դ. ՊԷԼՎԻԼԻ «Ռոստոմ» խումբի ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, ընկ. Մանուկի բնակարանը :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Պանեէօ Քաշանի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս երեքշաբթի ժամը 20.30ին ընկերուհի Նորիկեանի բնակարանը 145 ռիւ տէ Մէօնիէ, Պանեէօ:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Տէօսինի մեր բաժանորդներէն կը խնդրուի իրենց բաժնեգինները վճարել գործակալ Պ. ՎԱՀԱՆ ՀԻՒՍԵԱՆԻ :

ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ վարժարանի Տիկնանց Օժանդակ մարմնի տարեկան ընդհ. ժողովը՝ 28 հոկտեմբեր, ժամը 16ին, վարժարանին մէջ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ. — Միհրան Լօքմաճեան, Թոքաթցի որ աքսորի ընթացքին կը գտնուէր Հալէպ: Կը կարծուի թէ փոխադրուած է Հիւսիս. Ամերիկա: Կը խնդրուի իր հասցէն իմացնել Տիկին Սիրուհի Թիւճարեանի (Ծնեալ Թումանեան) 54Քէ–Պլանքի, Ալֆորվիլ (Սէն): Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել :

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Հայ կին մը տնական գործեր կը փնտռէ, ամբողջ օրը, նախընտրելի է Փարիզի մէջ: Դիմել՝ «Յառաջ»ի վարչութեան :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Հայ վաճառատան մը համար հայ երիտասարդ մը 22 - 25 տարեկան :

Դիմել. —

Adresse — Ets. CHEDIK,

285, Rue St. Denis, Paris (2e)

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris.

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ ԳՐԱՏՈՒՆ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. վեցամս. 1300
Արտասահման՝ տարեկան 3000 ֆր.: ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 28 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ • MERCREDI 28 OCTOBRE 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7204 Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 9ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2615

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՅԱՂԹԱՆԱԿԷՆ ԵՏՔՆ ԱԼ

•

Չըրչիլ իր Յուշերուն վեցերորդ եւ վերջին հատորը կ'անուանէ « Յաղթանակ եւ Ողբերգութիւն» :

Եւ պատճառն ալ կը բացատրէ, — «. վասն զի Մեծ Զինակցութեան տարած ջախջախիչ յաղթանակը ցարդ չկրցաւ ընդհանուր խաղաղութիւն պարգեւել անձկութեան մատնուած աշխարհին » :

Շուտով կը լրանայ այդ ջախջախիչ յաղթանակին տասնամեակը :

Եւ սակայն, աշխարհը ոչ միայն չխաղաղեցաւ, այլ եւ կը դողայ նոր եւ աւելի ահաւոր արիւնահեղութեան մը հեռանկարին առջեւ :

Ե՞րբ այսքան խոր եւ յարաճուն անձկութեան մը մատնուած էր բովանդակ մարդկութիւնը, առանց երկրամասի, ազգի եւ կարգուսարքի խտրութեան :

Ե՞րբ այսքան բազմապատկուած, կատարելագործուած էր զինարշաւը, խելագարութեան հասցնելով գաղտնի եւ մահացու զէնքերու ամբարումը :

Եւ ե՞րբ այսքան անդունդ բացուած էր երկրամասէ երկրամաս, ամբողջ ազգեր, ժողովուրդներ, ցեղեր գլորելու սպառնալիքով ...

Անձկութեան մատնուած են դիւանագէտը եւ զօրավարը: Վեհապետը եւ ռազմագէտը: Հոգեւոր հովիւը եւ գիտնականը :

Աշխարհի բոլոր մայրերը, հազիւ ողջունած իրենց զաւակներուն կանանչ արեւը, հրանօթին չարաշուք փողը կը տեսնեն անոնց գլխուն վերեւ :

Խաղաղութիւն, խաղաղութի՛ւն կ'աղաղակեն աջն ու ձախը, միեւնոյն ատեն թափ տալով լեռնակուտակ սպառազինութեանց, որոնց տեսքէն ոչ թէ աղաւնին, փի՛ղն անգամ պիտի փախչէր, լեղապատառ :

Երկու աշխարհամարտները ոչ միայն չկրցան լուծել հիմնական խնդիրներ, այլ եւ թունաւոր հետքեր ձգեցին իրենց արիւնաղանդ ճամբաներուն վրայ :

Դարձեալ որդիներն են որ կը քաշեն հայրերուն մեղքերը: Եւ շատ չէ մնացած որ թոռներն ալ կրեն պապերուն մեղքը :

Եթէ գերեզմանները բացուէին, անշուշտ պապերն ու հայրերն ալ ըսելիքներ պիտի ունենային, ի տես ապերասան ընկերութեան մը որ կանգ չառներ որեւէ բարբարոսութեան առջեւ, գլխիվայր ոչնչացնելու համար ամբողջ բազմութիւններ:

Եւ ի՛նչ հեգնութիւն :

Խաղաղութեան մասին ամէնէն բարձր կը խօսին ճիշդ անոնք որ խանգարած են միլիոնաւոր ժողովուրդներու հանդիստը, տիրաբար նստելով անոնց գլխուն վերեւ : Անոնց ճակատագիրը վարելով համաձայն իրենց աշխարհահայեացքին եւ պետական շահերուն :

Ահա նորէն Մոսկուան է որ շռնդալից նշանախօսքեր կ'արձակէ, բոլշեւիկեան յեղափոխութեան 36րդ տարեդարձին առթիւ:

Աւանդական յայտարարութիւնը կը պարունակէ յիսուն նշանախօսքեր, մէկը միւսէն սրտառո՛ւչ :

Խաղաղութի՛ւն կը ծորի բոլոր բառերէն եւ տողերէն .

— « Կեցցէ՛ խաղաղութիւնը ժողովուրդներու միջեւ: Չկայ հարց մը կամ վիճելի խնդիր մը որ չկրնայ լուծուիլ խաղաղօրէն, շահակից երկիրներու համաձայնութեամբ » :

Այո՛, չկայ: Պայմանաւ որ ամէն պետութիւն ամփոփուի իր ազգային, բնական սահմաններուն մէջ, յարգելով ուրիշներուն ազատութիւնը: Անոնց ինքնորոշման իրաւունքը :

Անհրաժե՞շտ է որ նոր միլիոններ զոհուին, այս տարրական ճշմարտութիւնը հասկնալու համար :

Որո՞ւ կ'իյնայ առնել առաջին քայլը, յանուն յեղափոխութեան եւ խաղաղութեան :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

•

ՄՈՍԿՈՒԱ ԲՈՂՈՔԱԳԻՐ ՄԸ ՈՒՂՂԵՑ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ

Խ. Միութեան արտաքին գործերու փոխ նախարարը, Կրոմիքօ, ծանուցագիր մը յանձնեց Մոսկուայի հելլենական դեսպանատան գործակատարին, դանդատելով թէ Յունաստան ռազմական խարիսխներ տրամադրած է Մ. Նահանգներուն, «նոր պատերազմի մը պատրաստութեան համար »: Խորհրդային մամուլն ալ խիստ քննադատութիւններ կը հրատարակէ այս առթիւ: Ահաւասիկ ծանուցագրին բովանդակութիւնը .

— « Հոկտ. 12ին յունական կառավարութիւնը համաձայնութիւն մը ստորագրեց Մ. Նահանգներու կառավարութեան հետ, որով այս վերջինը իրաւունք կ'ունենայ իր զինեալ ուժերը տեղաւորելու, ռազմական խարիսխներ հաստատելու, ինչպէս եւ գործածելու Յունաստանի երկաթուղիները եւ ճամբաները, համաձայն Հիւս. Ատլանտեանի խմբակցութեան ծրագիրներուն: Վերոյիշեալ համաձայնութեան ստորագրումը կ'ապացուցանէ թէ յունական կառավարութիւնը սկսած է միջոցներ ձեռք առնել որոնք ուղղակի կը ձգտին նոր պատերազմի մը պատրաստութեան եւ թէ այս նպատակին համար յունական հողը պիտի օգտագործուի Մ. Նահանգներու զինեալ ուժերուն կողմէ : Այսպէս յունական հողը կը վերածուի օտար ռազմական խարիսխի մը, ինչ որ կը հակասէ խաղաղութեան եւ միջազգային ապահովութեան շահերուն »:

Այս ծանուցագիրն ուղղելով, Խ. Միութիւնը կ'ազդարարէ թէ Յունաստան պիտի կրէ «միջազգային կացութեան ծանրացման հետեւանքները»:

× Փարիզ եկած են Մ. Նահանգներու զինուորական եւ քաղաքական վարիչներէն երկու ականաւոր դէմքեր, ծովակալ Րէտֆորտ, միացեալ սպայակոյտին նոր նախագահը եւ Պ. Թէլպըթ, օդանաւային նախարարը: Երկուքն ալ մասնաւոր քննութիւն մը պիտի կատարեն Եւրոպայի պաշտպանութեան կարգադրութեանց մասին: Այս առթիւ պատասխանելով զանազան հարցումներու հերքեցին այն լուրը թէ պիտի կրճատուի Եւրոպայի ամերիկեան զինուորներու թիւը : (Ամերիկեան կարգ մը շրջանակներ կ'ուզեն խնայողութիւն կատարել, կրճատելով արտասահմանի զինուորներու թիւը եւ ուժ տալով հիւլէական սպառազինութեանց): Երկու այցելուները Սպանիա եւ Մարոք եւս պիտի հանդիպին, քննելու համար տրամադրուած նաւային եւ օդանաւային խարիսխները: Այս առթիւ ըսին թէ տակաւին որոշում տրուած չէ Մարոքի մէջ երկու մեծ խարիսխներու շինութեան մասին: Բայց հաստատեցին թէ երեք հսկայական խարիսխներ կը շինուին Հիւս. Ափրիկէի մէջ, 300 միլիոն տոլար ծախքով եւ թէ Ֆրանսայի հետ պայմանագիր մը կնքած են, երկու խարիսխներ եւս շինելու համար»: Բայց, դիտել տուին, Սպանիոյ հետ կնքուած համաձայնութիւնը մասամբ կը փոխէ կացութիւնը: Օդանաւային վարչութիւնը խարիսխներ պիտի կառուցանէ, իսկ նաւային վարչութիւնը նաւահանգստի յարմարութիւններ պիտի ստեղծէ Սպանիոյ մէջ, համաձայն կնքուած պայմանագրին:

Օդանաւային նախարարը ուղղակի Մատրիտ պիտի երթայ: Իր սպայակոյտին պետը չորս հինգ օր պիտի մնայ քննելու համար Եւրոպայի օդանաւային խարիսխները, յետոյ պիտի երթայ Մարոք եւ Սպանիա: Այնուհետեւ երկուքը միասին քննական պտոյտ մը պիտի կատարեն Միջին Արեւելքի մէջ: Իսկ ծովակալ Րէտֆորտ հինգ օր Փարիզ մնալէ ետք, պիտի այցելէ Ֆրանքֆորթ, Օսլօ, Լոնտոն, Հաագ, Նափոլի եւ Մատրիտ :

ԲԱՆԱՁԵՒ ՄԸ ԹՈՒՆՈՒԶԻ ՄԱՍԻՆ

•

Ազգաժողովին Քաղաք. Յանձնախումբը Հոկտ. 26ին բանաձեւ մը քուէարկեց որ կ'առաջարկէ միջոցներ ձեռք առնել, ինքնավարութիւն շնորհելու համար Թունուզի: Բանաձեւը կրճատուած եւ «անուշի կապուած էր», Ֆրանսայի դիւրազգածութիւնը չվիրաւորելու համար, եւ քուէարկուեցաւ 22ի դէմ 29 ձայնով եւ հինգ ձեռնպահութեամբ, ինչ որ շատ վար կը մնայ երկու երրորդի օրինական մեծամասնութենէն, վերջնապէս ընդունուելու համար ընդհ. ժողովին կողմէ :

Բանաձեւը պարզապէս կը յանձնարարէ «ձեռք առնել բոլոր անհրաժեշտ միջոցները, ապահովելու համար Թունուզի ժողովուրդին կատարեալ գերիշխանութեան եւ անկախութեան իրաւունքին իրագործումը »: Յօդուած առ յօդուած քննութեան ատեն մերժուեցան այն կէտերը որոնք կը պահանջէին ջնջել պաշարման վիճակը եւ ուրիշ բացառիկ միջոցներ, ընդհ. ներում շնորհել քաղաքական յանցաւորներու, ազատ ընտրութիւններ կատարել եւ ներկայացուցիչներ ընտրել Ֆրանսայի հետ բանակցելու համար: Տասնըվեց արաբ եւ ասիական անդամներուն հետ, թեր քուէարկեցին հինգ խորհրդային երկիրները, ինչպէս եւ Նորվեկիա, Պոլիվիա, Չինաստան, Տանըմարքա, Կուաթեմալա, Մեքսիկա, Շուէտ եւ Եուկոսլաւիա: Ֆրանսական պատուիրակութիւնը ներկայ չէր վիճաբանութեան եւ քուէարկութեան ատեն, ինչպէս Մարոքի հարցին քննութեան միջոցին :

Մ. Նահանգները եւ Անգլիա ուժգնօրէն պայքարեցան բանաձեւին դէմ, նոյնիսկ իր բարեփոխուած վիճակին մէջ: Իրազեկներ դիտել կուտան թէ քուէարկուած բանաձեւը արդէն արժէք չունի, քանի որ Ֆրանսա կը մերժէ որեւէ միջամտութիւն:

ԹՐԻԷՍԹԷԻ ԹՆՃՈՒԿԸ

Վերջին լուրերու համաձայն, դիւանագիտական մեքենան անընդհատ կը բանի, միջին ճամբայ մը գտնելով Հինգերու ժողով մը գումարելու եւ Թրիէսթէի կնճիռը լուծելու համար: Իրազեկներ կը յուսան թէ կարելի պիտի ըլլայ ելք մը գտնել: Կ'ըսուի թէ Մ. Նահանգները ծրագիր մը յղացած են, երկու կողմերն ալ գոհացնելու համար: Մանրամասնութիւնները գաղտնի կը պահուին: Թէ Ամերիկա եւ թէ Անգլիա չեն հրաժարած հոկտեմբեր 8ի որոշումէն. բայց առ այժմ չեն ուզեր սահմաններ ճշդել Թրիէսթէի Ա. եւ Բ. շրջաններուն համար: Այս խնդիրը բնականաբար պիտի քննուի Հինգերու ժողովին մէջ. վասն զի ոչ միայն սլովէն փոքրամասնութիւններ կան Ա. շրջանին մէջ, այլ եւ իտալական «կղզիներ» կը գտնուին Բ. շրջանին մէջ, ծովեզերքին երկայնքը, որոնք պէտք է Իտալիոյ վերադարձուին, եթէ խնդիրը քննուի ազգագրական տեսակէտով: Կարծողներ կան թէ Եուկոսլաւիա տրամադիր է կարգ մը զիջումներ կատարելու: Ամէնէն կարեւոր խնդիրն է Թրիէսթէի նաւահանգստի հարցը: Եուկոսլաւիա կը հաւանի որ իտալական դրօշը ծածանի նաւահանգստին եւ քաղաքի կեդրոնին վրայ. բայց կը պահանջէ բացարձակապէս ազատ հռչակել նաւահանգիստը: Իտալիա խոստացած է ամէն դիւրութիւն ընծայել բոլոր ազգերուն: Պելկրատի մէջ կ'ուզեն որ Թրիէսթէ իր պատմական դերը կատարէ իբրեւ դէպի ծով ելք Եուկոսլաւիոյ, Աւստրիոյ եւ Հարաւ-արեւելեան Եւրոպայի ուրիշ երկիրներու :

Եուկոսլաւիոյ վարիչները միշտ այն կասկածն ունին թէ Իտալիա իբրեւ խարիսխ պիտի գործածէ Թրիէսթէն, նոր նուաճումներ կատարելու համար: Արեւմտեան դաշնակիցները կ'ուզեն փարատել այս կասկածը, գլուխ գլխի խօսակցութեամբ:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

★

Ի՞ՆՉ Կ'ԸՍԷԻՆ ՄԵՌԵԼՆԵՐԸ

Երէկ պատմեր էի Բ. Թեւեանի հանդիպումը Մէհմէտ Էմինի հետ :

Ինչպէս կ'երեւայ, պոլսահայ յօդուածագիրը չափազանց խանդավառուեր է թուրք բանաստեղծին հետ ունեցած խօսակցութենէն :

— « Հին օրերու յուշերու ծրարը քակեց եւ Հայ Գրականութեան անհետացող փառքերը մէջտեղ դրաւ: Ես, կախարդուած, մտիկ կ'ընէի զինքը: Իր բերնով մեր մեծ մեռելները կը խօսէին: Շատ կը ցաւէր, որ Սիվաղի կուսակալ եղած ատեն, հակառակ Վարուժանի այրին թախանձանքներուն, չէր կրցած օգտակար ըլլալ: Բարի մարդու այս խղճահարութիւնը յուզեց զիս»: (Նայիրի, 11 Հոկտ. 1953):

Խօսակցութիւնը կը վերջանայ համբոյրով մը,— «Այդ համբոյրը հաղորդութիւնն էր մեր մեծ մեռելներուն սրբազան հոգիներուն»:

Չեմ ուզեր խանգարել բարեմիտ յօդուածագրին սրտազեղումը :

Դժբախտաբար մեծ մեռելները ուրիշ բան կ'ըսեն :

Չեմ ըսեր բոլորն ալ, բայց եթէ միայն Վարուժանը ողջ ըլլար, պիտի պոռթկար, ահեղ ցասումով .

— Մէհմէտ Էմին, դուն որ«Մի՛ շիներ»ը երգեցիր այնքան խոր զգայնութեամբ, չէի՞ր կրնար «Մի ջարդեր» մը եւս յղանալ, երբ սպանդանոց կ'առաջնորդէին այդ մեծ մեռելները ...

Ես երբեք չեմ հաւատար թէ Մէհմէտ Էմին իսկապէս անկարող էր գոնէ իր սիրելի Վարուժանը փրկելու :

Այդ գիտակցութեամբ ալ, երբ զինադադարին դիմացս ելաւ Բերայի Շիտակ Ճամբուն վրայ, առի քալեցի, Աստծու բարեւն անգամ զլանալով :

Մէհմէտ Էմին Սեբաստիոյ կուսակալ չէր Հայաջինջ Սարսափներու միջոցին : Պոլիս կը գտնուէր եւ եթէ ուզէր կրնար վճռական դեր մը կատարել, ինչպէս ըրին երկրորդական դէմքեր :

Եւ յետոյ, օր մը օրանց իր միտքէն անցա՞ւ գոնէ յաւելուած մը եւս կցել «Մի շիներ»ին, դատապարտելու համար ամբողջ ժողովուրդի մը ողջակիզումը ·

... Չե՞ն բաւեր դեռ զաղաններու ժանիքներ սուր եւ հատու :

... Նայէ՛ մարած սա հնոցին, բոյն է դարձեր սարդերու :

Մեռելները դեռ ուրիշ բաներ ալ պիտի ըսէին, եթէ ուզէր լսել, փոխանակ կոկորդիլոսի արցունքներ թափելու, 38 տարի ետք ...

ՎԱՀԷ

ՀԻՒՍ. ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ «օրթոտոքս» թեմին երեսփ. ժողովը նիստ գումարելով Ֆիլատելֆիոյ մէջ, 39ի դէմ 41 ձայնով առաջնորդ ընտրեր է Տիրան արք. Ներսոյեանը: «Յուսաբեր» այս առթիւ դիտել կուտայ թէ ռամկավարները դէմ քուէարկած են: Ժողովին կը մասնակցէին 80 պատգամաւորներ :

ՔՈՐԷԱՅԻ հաշտութեան խորհրդաժողովին պատրաստութիւնը մեծ դժուարութեանց կը հանդիպի: Չինացիները եւ Հիւս. Քորէացիները կը պահանջեն որ չէզոք ազգերն ալ մասնակցին բանակցութեանց : Միւս կողմէ, կը վախցուի որ հարաւ. Քորէայի նախագահը նոր դժուարութիւններ յարուցանէ, խախտելով զինադադարը :

ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՎԸ ԿԱԹ ՉԻ ՏԱՐ

●

ԽՄԲ.— Այս գրութիւնը երեւցած է Նիւ Եորքի յայտնի ազատական - աշխատաւորական շաբաթաթերթ *Տհը Նիու Լիտըրի* Սեպտ. 28ի թիւին մէջ: Պրըֆըըմ Տ. Ուոլֆ յայտնի գրող մըն է եւ հեղինակը՝ «Երեքը, որ գլուխ հանեցին յեղափոխութիւն մը» գրքին, որ ուսումնասիրութիւն մըն է Լենինի, Տրոցկիի եւ Ստալինի Ռուսական Յեղափոխութեան մէջ կատարած դերերուն:

Սովետ. կառավարութիւնը, «Իզվեստիա» եւ «Պրաւդա» թերթերու Սեպտ.15ի թիւերով, յայտարարեց թէ պիտի ջանայ յաղթահարել արջառներու եւ ուտեստի աղիտաւոր պակասը, որ արդիւնքն է մէկ երրորդ դարու կոմունիստ իշխանութեան եւ գրեթէ քառորդ դարու երկրագործութեան բռնի համայնացման:

«Իզվեստիայ»ի եւ «Պրաւդա»յի նոյն թիւերը հրատարակեցին լրիւ պատճէնը տեղեկագրին, զոր պատրաստած էր կուսակցութեան Ա. քարտուղար Նիկիտա Ս. Խրուշչեւ: Ահաւասիկ Խրուշչեւի ցնցող թիւերը, որոնք ցոյց կուտան թէ ինչ պատահած է Սովետ Միութեան արջառներուն:

1916 *Յունուար 1ին, հակառակ երկուուկէս տարիներու պատերազմի աւերներուն, ցարական Ռուսիոյ մէջ կային* 58 *միլիոն գլուխ արջառ: Լենինի նոր տնտեսական քաղաքականութեան (ՆԷՊ) օրով, գիւղացի աշխատաւորութեան համեմատական ազատութեան շնորհիւ, արջառներու թիւը բարձրացաւ* 1916*ի* 58 *միլիոնէն* 66 *միլիոնի* 1928*ին:*

Ապա՝ Ստալին, իր ոստիկաններն ու պաշտօնեաները գրաւեցին հողը, զոր Յեղափոխութիւնը տուած էր գիւղացիներուն, ինչպէս նաեւ այն հողը որ անոնցն էր ցարերու օրով, եւ քշեցին գիւղացիները հաւաքական եւ պետական ագարակներու մէջ: Երկրագործական այս մեծ հակայեղափոխութեան մէջ միլիոններով գիւղացիներ ջնջուեցան, եւ ի հարկէ, միլիոններով արջառներ անոնց հետ: Եթէ վերջին Ցարին օրով կային 58 միլիոն գլուխ արջառ, ու ՆԷՊի ժամանակ, 66 միլիոն, 1941ին անոնց թիւը իջած էր 53 միլիոնի, ինչ որ նուազ է ոչ միայն ՆԷՊի շրջանի թիւէն, այլ եւ վերջին Ցարի ժամանակի թիւէն: Եւ այսօր, 1953ին, նոր հողերու բոլոր կցումներէն ետքը, Խրուշչեւ կը տեղեկագրէ թէ Խ. Միութեան մէջ գտնուող ամէն տեսակ արջառներու ընդհանուր թիւն է 56 միլիոն, տակաւին նուազ ՆԷՊի եւ ցարական շրջաններու թիւերէն:

Ի՞նչ դարմաններ կ'առաջադրէ Խրուշչեւ:

1.— *Բուսցնել երկու նոխազներ տեղի մը վրայ ուր նախապէս կը բուսնէր միայն մէկ նոխազ: Ուստի, նախկին ոստիկանապետ Բերիան աւելցուցած է նոխազներու ցանկին վրայ Անդրիեւի եւ ուրիշ նախարարներու շարքին, որոնք նախորդեցին իրեն: Խօսք չկայ այն մասին թէ Լաւրենտի Բերիա ունէր իր յանցանքները, բայց* ան ջարդարարն էր մարդոց եւ ոչ արջառներուն: *Ան գործ չունէր երկրագործութեան հետ: Վերջին քանի մը տարիներու պատասխանատու մարդը այն անանկութեան, որուն կ'ակնարկէ Ա. քարտուղար Խրուշչեւ՝ Ա. քարտուղար Խրուշչեւէն տարբեր մէկը չէր:*

2.— *Փոխել բիւրոկրատիկ կարգուսարքը, գերադոյն եւ դարերով յարդուած դարման մը.— Կրճատել թիւը նախարարութեանց՝ եթէ անոնք դեռ նոր աւելցուած են, եւ աւելցնել զանոնք եթէ վերջերս նուազեցուած էին: Այս պարագային՝ վեց նախարարութիւններ պիտի կազմուին նախապոյ երեքին տեղ:*

3.— *Վերջապէս, թոյլ տալ քչիկ մը ազատութիւն, ազատ անհատական ձեռնարկի թեթեւ խթան մը, քիչ մը դրդիռ, քաջալերութիւն, ճորտացեալ գիւղացիին համար, որպէսզի ան կարենայ զգալ թէ անգամ մը եւս չափով մը, ինքնիրեն համար պիտի աշխատի:*

Այդպէս էր Լենինի օրով: Նախ՝ Լենին փորձեց համայնացնել ամէն ինչ: Արդիւնքըն եղաւ աղիտաբեր ձախողութիւն եւ սով, գործադուլներ քաղաքներու մէջ, ապստամբութիւն Կրօնշտատի, խռովութիւններ գիւղական շրջաններու մէջ: Լենին նահանջեց ամբողջական կոմունիզմէն դէպի համեմատական ազատութիւնը ՆԷՊի: Ագարակները բարգաւաճեցան: Միս, ցորեն, եգիպտացորեն առատացան: Քաղաքներու բանուորներու ապրուստ մակարդակ բարձրացաւ: 1928ը եղաւ ամենալաւ տարին ռուս բանուորական եւ գիւղացիական դանդուածներու համար կոմունիզմի տիրապետութեան օրով: Սակայն, բոլշեւիկները պարզապէս կը կիրարկէին հին ռուսական առած մը.— «Թող բուրդը քիչ մը աւելի աճի, որ աւելի դիւրաւ խուզուի»:

1929*ին սկսաւ գիւղացիներու սեփականազրկումի եւ բռնի համայնացման մեծ արշաւը, եւ խուզեցին ոչ միայն բուրդը, այլեւ քերթեցին կաշին ու փրցուցին մսի մէկ մեծ մասը:*

Առնուազն հինգ միլիոն գիւղացիներ բընաջնջուեցան: Սովը տիրեց քաղաքներուն: 1928ին կենդանիներուն գրեթէ կէսը կոտորուեցան:

Անգամ մը եւս կոմունիստները որոշեցին նահանջել, թողուլ որ բուրդը կրկին քիչ մը աճի, որպէսզի դարձեալ խուզուի: Այս անգամ անոնք շատ աւելի նուազ նահանջեցին քան ՆԷՊի պարագային: Բայց նոյնիսկ այս նահանջն ալ մէկ նոր խոստովանութիւն էր կոմունիզմի էական սնանկութեան՝ երկրագործութեան մէջ: Կոլխոզական ճորտութեան հետ՝ պետութիւնը թոյլ տուաւ իւրաքանչիւր գիւղացի ընտանիքի սեփական չնչին կտոր մը հողին: Կոլխոզի դերութեան աշխատանքէն դուրս ունեցած իր ազատ ժամերուն՝ գիւղացին պիտի կրնար, անկեան ծակի մը մէջ սեղմուած ազատութեամբ մը, ինքնիրեն համար մշակել փոքրիկ կտոր մը «ազատ» հողը:

Քանի մը տարուան ընթացքին 18 միլիոն այսպիսի *փոքրիկ անհատական ագարակներ բուսան, միջին հաշուով* մէկ արտավար տարածութեամբ, *եւ իւրաքանչիւրն ունեցաւ դարձեալ միջին հաշուով՝* երկու երրորդ կով մը, երկու երրորդ խոզ մը, մէկ եւ երկու երրորդ ոչխար, *եւ քանի մը* հաւեր: *Այս ածուներու ընդհանուր տարածութիւնը կը կազմէր Խ. Միութեան մշակելի ամբողջ* հողին մէկ *հարիւրերորդը, բայց, համաձայն Խ. Կառավարութեան տուած ցնցող թիւերուն, Միութեան մշակելի հողին այս մէկ քսաներորդը կ'արտադրէր նոյն Խ. Միութեան արտադրած ամբողջ երկրագործական բերքին մէկ հինգերորդը: Այս անհատական փոքր հողին վրայ, առանց մեքենաշարժ արօրի եւ Կոլխոզի երկրագործական գործիքներուն, գիւղացին, իբրեւ պարզ գիւղացի, կ'արտադրէր չորս անգամ աւելի քան անհողի աւատական կոլխոզի հողին վրայ:* Եւ անհատապէս խնամուած կովը կուտար աւելի կաթ ու կը ծնէր աւելի մեծ թիւով հորթեր, եւ հաւերը կ'ածէին աւելի շատ հաւկիթ ու կը հանէին աւելի մեծ թիւով ձագեր:

Զայրացած ու ահաբեկ՝ այն յայտնութենէն թէ ազատութեան չամանդաղն իսկ աւելի լաւ էր, քան կոմունիզմի նշանախօսք դարձած դերութիւնը, կուսակցութիւնն ու կառավարութիւնը անգամ մը եւս սկսան արշաւ մը, 1939ին, «համայնացնել արջառը»: Պատերազմին պատճառուած ընդմիջումներով՝ այդ արշաւը կը շարունակուի մինչեւ այսօր: Եւ, անգամ մը եւս կ'ընդունուի անոր ձախողութիւնը:

Այս է պատմութիւնը Կոլխոզ — սովխոզ դերութեան եւ քառորդ դարու բռնի համայնացման: Մէկ երրորդ դարու կոմունիզմէն ետքը, աշխարհի վրայ չկայ երկիր մը ուր այնքան մեծ պէտք կայ երկրագործական յեղափոխութեան մը, որքան Խ. Միութեան մէջ: Ոչ մէկ նոր շարք նոխազներու, ոչ մէկ փոքրոգի խոստովանութիւն եւ ոչ մէկ բիւրոկրատիկ փոփոխութիւն պիտի կրնան փոխել պատկերը: Դարմանը չի գտնուիր «վեց նախարարութեանց մէջ՝ ուր նախապէս կային երեք նախարարութիւններ»:

Դարմանը ծանօթ էր ցար Ալեքսանդր Բ.ին, 1861ին, երբ յայտարարեց գիւղացիներու ազատագրութիւնը:

Դարմանը ծանօթ էր Լինքընի, երբ ազատագրեց գերիները եւ ստորագրեց «Հոմսթէտ Օրէնքները», որոնցմով պետական հողերը կը տրուէին բոլոր այն մշակներուն, որոնք կ'ուզէին մշակել զանոնք:

Դարմանը ծանօթ էր նոյնիսկ Լենինի, երբ ան չկամութեամբ հռչակեց ՆԷՊը:

Դարմանը ծանօթ էր նաեւ Տիյն Սուիֆթի, որ ծնած էր 1667ին, եւ որ իր «Կիւլիվերի ճամբորդութիւններ» գրքին մէջ գրած է.

— «Ով որ կրնայ նոյն տեղին վրայ մէկի տեղ երկու գլուխ ցորեն հասցնել, եւ կամ մէկ շեղբի տեղ երկու շեղբ խոտ բուսցնել, աւելի արժէքաւոր պիտի ըլլայ մարդկութեան համար եւ շատ աւելի մեծ ծառայութիւն մը պիտի մատուցանէ իր երկրին քան բոլոր պոլիտիկոսները միասին»:

Ա. ԿԵՂԵՑԵԱՆ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԴԷՄՔԵՐ

ԹԱԳԻՈՐ ՆԱԼԵԱՆ

●

Արուեստագէտին հոգին յաճախ զանձեր կը պարունակէ իր խորքին մէջ: Եւ սակայն կան արուեստագէտներ, որոնց ներքին գանձերը ծածկուած են թանձր մթութեան քողով մը: Այդ պարագային է որ ան, անկարող թօթափելու այդ ծանր քողը, կը դառնայ համեստ եւ խոնարհ անձ մը, եւ իր ամբողջ կեանքը հասարակութեան օգտին տրամադրելէ ետք, մահուընէն վերջ մոռացութեան փոշը կ'իյնայ:

Այդ խոնարհ մոռցուածներէն մին է Թագւոր Նալեան, որ արեւմտահայ թատրոնի զարգացման շաղախին խառնած է իր քրտինքը:

Ծնած է 1843ին, Կ. Պոլիս, Խասգիւղ արուարձանին մէջ: Իր մտաւորական զարգացումը կը ստանայ Ս. Փրկչի ուսումնարանը, ուր յառաջդիմելու ձիրքը չէր պակսեր իրեն: Վարժարանը ձգելէն վերջ իր առաջին մտահոգութիւնը կ'ըլլայ ընտրութիւնը այնպիսի ասպարէզի մը ուր կարենար միշտ իր ձեռքին տակ պահել գիրքն ու գրիչը եւ ճոխացնել իր մտային պաշարը: Այդ մտահոգութեամբ, Թագւոր Նալեան կը նետուի ուսուցչական ասպարէզը եւ ատեն մը Կ. Պոլսոյ մէջ գործելէ ետք կը մեկնի Եգիպտոս ուր երեք տարի (1865 — 68) այցելու ուսուցչութիւն կ'ընէ:

Եգիպտոսէն վերադարձին Նալեան կը նետուի բեմական ասպարէզը եւ կը միանայ Վարդովեան Թատերախումբին եւ քիչ ժամանակուան մէջ այդ խումբին կարեւոր ուժերէն մին կը հանդիսանայ:

Արեւմտահայ դերասաններուն մէջ Թագւոր Նալեան բացառութիւն մը կը կազմէ անոր համար որ իր ժամանակակից խաղընկերներուն նման ճիւղէ ճիւղ չէ ոստոստած, այլ մինչեւ իր մահը մնացած եւ Վարդովեան Թատերախումբին անդամ է անվերապահ աջակցութիւն ընծայելով այդ կազմակերպութեան:

Թագւոր Նալեանի մշակած բեմական սեռը կոշտ, կոպիտ, դիւրագրգիռ ու կռուազան դերերու սեռն է եղած: Բնականութիւնը կատարեալ վարպետութեամբ իրեն օրէնք ըրած՝ նուրբ ու ճշմարիտ արուեստով մը կատարած է նմանօրինակ դերերը: Իր ուշագրաւ մէկ յատկութիւնը եղած է բեմին վրայ անսայթաք խօսելու եւ վայելչօրէն շարժելու անվիճելի կարո-

ՕՍԿԱՐ ՈՒԱՅԼՏ

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ԳԱՀԱԺԱՌԱՆԳԸ

★

Տեսաւ, որ կը գտնուի մեծ նաւի մը վըրայ, զոր կը թիավարեն հարիւրէ աւելի ստրուկներ:

Նաւին տէրը նստած է իր քով, գորգի մը վրայ, ձեռքը բռնած կշիռք մը:

Ստրուկները ամէնքն ալ մերկ են. պատռտած գոգնոց մը կապած են միայն առջեւնին, ու անոնցմէ ամէն մէկը շղթայի զարնուած է իր քովի ընկերոջ հետ:

Հրավառ արեգակը նիզակի պէս կ'իջնէ անոնց վրայ:

Խափշիկներ, մէյմէկ ահագին մտրակ ձեռքերնին, կ'երթան ու կուգան անդադար, հսկելով ստրուկներուն վրայ, վայ այն ստրուկին, որ յոգնածութենէ վայրկեան մը կանգ առնէ թիավարելէ, իսկոյն իր մերկ մէջքին կ'իջնէ մտրակին անխնայ հարուածը:

Քիչ մը ետք, նաւը կը մօտենայ պզտիկ ծովածոցի մը եւ թիավարները կը սկսին չափել ծովուն խորութիւնը:

Բայց այդ միջոցին ափին վրայ կ'երեւին երեք արաբներ՝ վայրի էշեր հեծած, ու նիզակ կը նետեն անոնց:

Նաւին վրայէն տէրը կ'առնէ աղեղը եւ նետով կը պատասխանէ Արաբներուն: Նետը կը խրի Արաբներէն մէկուն վիզը, որ կ'իյնայ աւազաններուն վրայ, իսկ իր ընկերները կը փախչին:

Նաւաստիները խարիսխ ձգեցին:

Տէրը հրաման մը կ'արձակէ. Խափշիկները իսկոյն կը քակեն ստրուկներէն մէկուն շղթաները, մեղրամոմով կը փակեն անոր ռունգերն ու ականջները, եւ ծանր քար կը կախեն անոր մէջքէն:

Այդ միջոցին, միւսները պարանէ սանդուխին մէկ ծայրէն ծանր գունդեր կապելով կ'ամրացնեն նաւին երկաթէ օղակներուն:

Ստրուկը դժուարութեամբ վար կ'իջնէ սանդուխէն եւ իսկոյն կ'անհետանայ ծովին մէջ: Պղպջակները վեր կ'ելլեն այն տեղէն, ուրկէ սուզուած էր անիկա:

Քանի մը ստրուկներ հետաքրքրութեամբ նաւուն եզերքէն վար կը նային:

Անցաւ մէկ երկու բոպէ, ստրուկը դուրս կը լողայ ջուրէն. ծանր շունչ քաշելով կը բռնէ սանդուխէն եւ վեր կը բարձրանայ: Աջ ձեռքին մէջ բռնած է մարգարիտ մը: Խափշիկները կը խլեն զայն ձեռքէն եւ դարձեալ զինքը կը հրեն դէպի ջուրը:

Բազմաթիւ անգամներ, այսպէս սուզուեցաւ անիկա ծովին մէջ, ամէն անգամին դուրս բերելով գեղեցիկ մարգարիտ մը: Տէրը կը կշռէր մարգարիտը եւ կը դնէր իր կաշիէ պայուսակին մէջ:

Վերջին անգամ դուրս բերաւ մարգարիտ մը, որ աննման էր, ու աւելի սպիտակ քան լուսուն աստղը: Բայց իր երեսը դեփդեղին կտրած էր, եւ երբ փռուեցաւ կամրջակին վրայ, արիւն սկսաւ ժայթքել իր ռունգերէն ու ականջներէն:

Կարճ սարսուռ մը ունեցաւ իր մարմինը, եւ ապա մնաց անշարժ:

Խափշիկները ծովը նետեցին անոր դիակը, իսկ տէրը սկսաւ քահ քահ խնդալ: Ձեռքը երկնցուց պայուսակին, անկէ դուրս հանեց թանկագին մարգարիտը, սեղմեց իր ճակտին եւ խոնարհութիւն ընելով՝ ըսաւ.

— Ասիկա պիտի ըլլայ երիտասարդ թագաւորին մականին զարդը:

Լսելով այս խօսքերը, գահաժառանգը ճիչ մը արձակեց ու արթնցաւ:

Եւ տեսաւ պատուհանին մէջէն, որ աստղերը երկինքին վրայ կը մարին կամաց կամաց, ու արշալոյսը մօտ է բացուելու:

Եւ գահաժառանգը նորէն քնացաւ ու երազ մը տեսաւ:

Տեսաւ, որ մոլորած է մութ անտառի մը մէջ, որուն ծառերը զարդարուած են տարօրինակ պտուղներով եւ գեղեցիկ ծաղիկներով. անցած ատեն ոտքերուն տակէն իժեր կը փչան եւ գունագեղ թութակներ մէկ ծառէն միւսը կը ցատկեն՝ սուր ճիչեր արձակելով: Տաք տիղմին մէջ անշարժ կը քնանան ահագին կրիաներ, իսկ ծառերուն տակ կը վխտան կապիկները ու սիրամարգեր:

Երկար ժամանակ կը քալէր անտառին մէջէն. վերջապէս հասաւ անոր ծայրը:

Տեսաւ, որ մարդկային բազմութիւն մը մրջիւնի պէս կը վխտայ եւ կը փորէ ցամքած գետի մը հունը,— կը փորէ խորունկ հորեր եւ անոնց մէջ կ'իջնեն մարդիկ: Ոմանք ժայռերը կը կոտրեն, ուրիշներ իրենց մատներով կը քաշեն ու կը դիզեն մանր աւազը: Ճահճային թունաւոր օձը մէկիկ մէկիկ կը զգեանէ ուժասպառ աշխատաւորները, անոնց նեխած դիակներուն հոտը կը սպաննէ միւսները. այսպէս՝ կենդանի մարդոց գլխուն վերեւ կը սաւառնի մահը ու իրարու ետեւէ կը խլէ մէկ այս, մէկ այն ընկերը: Բանուորներուն կէսէն աւելին մեռեր էր արդէն, երբ յանկարծ փչեց ժանտախտը եւ կենդանի շունչ չթողուց:

Գահաժառանգը սկսաւ լալ եւ հարցուց.

— Ո՞վ էին այս մարդիկը եւ ի՞նչ կը փնտռէին:

— Անոնք յակինթներ կը փնտռէին թագաւորին թագին համար,— պատասխանեց սեւազգեստ մէկը, որ կանգնած էր իր ետեւը, ձեռքը հայելի մը բռնած:

— Ի՞նչ թագաւորի,— հարցուց գահաժառանգը զարմացած:

Նայէ այս հայելիին մէջ եւ կը ճանչնաս:

Գահաժառանգը նայեցաւ հայելիին մէջ ու տեսաւ իր դէմքը. սարսափահար ճիչ մը արձակեց ... եւ արթնցաւ:

ՕՍԿԱՐ ՈՒԱՅԼՏ

(Շար.)

ղութիւնը: Այս հանգամանքով Թագւոր Նալեան հաւասարած է Թովմաս Ֆասուլճեանին, որուն քով այնքան բացարձակ է եղած վերոյիշեալ առաւելութիւնը:

Իր մարմնացուցած տիպարներուն Նալեան հոն անձնական նկարագրով ալ կատարելապէս կը պատշաճէր: Արդարեւ ան եղած է միամիտ, նեղսիրտ, կուշտ եւ նոյն իսկ յաճախ իր անձին հետ հաշտ չըլլալու աստիճան դիւրագրգիռ ու բարկացոտ: Վիճաբանող ու քննադատող միտք մը, որ սակայն զուրկ չէ եղած զարգացումէ եւ տաղանդէ: Իր ընկերական շրջանակին մէջ բոլորին հետ ալ վիճած է, սակայն հակառակ ատոր բոլորն ալ զինքը սիրած ու յարգած են, որովհետեւ իր ընկերները հաստատ համոզումն են ունեցած որ իր վիճաբանելի խառնուածքը ոչինչ պակսեցուցած էր իր անկեղծ ու վեհանձն հոգիէն:

Նալեան անխոնջ թարգմանիչ մը եղած է, Յակոբ Վարդովեանի Թուրքերէն խաղացանկին՝ տասներուն թէ գուսանըրգութեանց մեծագոյն մասը ինքն է թարգմանած, — «Պէլ Էլէն», «Աւազակները», «Տէլէմաք ի տաճարն Աստղկան», ի մէջ այլոց իր ընտրելագոյն թարգմանութիւններն են եղած: Ունեցած է նաեւ հեղինակութիւններ՝ «Հայրենասէր գինուորի մը եռանդը»՝ ազգային զուգերգ եւ «Քթէն դժգոհ աղջիկ մը», երկուքն ալ թատերասէր հասարակութեան կողմէ համակրանքով ողջունուած երկեր:

Թագւոր Նալեան ունեցած է երգիծական խմոր: Մեծանուն երգիծաբան Յակոբ Պարոնեան եղած է իր մտերիմ բարեկամը եւ յաճախ յարգանքով եւ հիացումով գնահատած է Նալեանի տաղանդը:

Թագւոր Նալեանի յիշատակին հանդէպ խոր յարգանք տածելու համար պէտք բաւէր միայն յիշել հոս թէ ան հեղինակն է եղած «Լէպլէպիճի Հօրհօր աղա» կատակերգութեան: Այս գործը Թրքահայ թատրոնի խաղացանկին մէջ, իբրեւ կատակերգութիւն, փայլուն ու առաջնակարգ տեղ մը գրաւած է: Տիգրան Չուհաճեանի գողտրիկ մեղեդիներով նուիրագործուելէ ետք, ոչ միայն Կ. Պոլսոյ, այլ ամբողջ Արեւելքի մէջ մեծ համակրանքի եւ ընդունելութեան արժանացած է: Նիւթը թէեւ քիչ մը կը նմանի Մոլիէռի «Պարոն Փուրսօնեադ»ին, սակայն տիպարներն ու բարքերը գերազանցօրէն արեւելեան կամ աւելի ճիշդ թրքական են, որոնք կը ներկայացնեն Սուլթան Մահմուտ Բ.ի (1809–39) տիրապետութեան վերջին շրջանի ընկերային կեանքը:

«Լէպլէպիճի»ի մէջ Նալեան յաջողած է հարազատօրէն ներկայացնել բոլոր տիպարները: Արեւելեան բարքերը խորապէս ուսումնասիրողի իր մեծ արժանիքը երեւան կուգայ այս գործին մէջ: Տաղաչափեալ ու արձակ լեզուն (Թուրքերէն) սահուն է եւ մաքուր, որովհետեւ Թուրքերէնի մէջ ունեցած իր խոր հմտութեամբ Նալեան հեղինակութիւն մը համարուած է իր ժամանակին եւ սիրուած ու յարգուած Թուրք գրագէտներէ եւ լեզուագէտներէ:

Ըսինք թէ «Լէպլէպիճի»ի լեզուն մաքուր է: Պնդողներ պիտի ըլլան թէ այս վարկածը այնքան ալ ճիշդ չէ, վասնզի յաճախ հանդիպած ենք այդ գործին մէջ գռեհիկ բառերու եւ բացագանչութիւններու, որոնք խաթարած են անոր լեզուական մաքրութիւնը:

Սակայն Նալեանի բնագիրը ի ձեռին ունեցողներ կրնան վկայել թէ «Լէպլէպիճի»ի հեղինակը իր գործին մէջ չունի բընաւ այդ գռեհիկ բառերն ու բացագանչութիւնները: Ատոնք գործն են եղած յետագային «Լէպլէպիճի»ն բեմադրող աչքբացներու, որոնք ամբոխին հաճելի ըլլալու միտումով գործած են այդ ոտնձգութիւնը:

Թագւոր Նալեան եղած է միջահասակ, մսոտ, գրաւիչ նայուածքով անձ մը:

Արեւմտահայ բեմի միւս բոլոր դերասաններուն նման, Թագւոր Նալեանի դըլխուն ալ կախուած է Դամոկլեան սուրի մը նման, զրկանքի, տառապանքի եւ թըշուառութեան մահասարսուռ ուրուականը:

Եւ այս տաղանդաւոր արուեստագէտը, 33 տարեկան երիտասարդ հասակին իյնալով հիւծախտի ճիրաններուն մէջ, մեռած է 1876ին եւ մոռցուած ...

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

Ի՞ՆՉՊԷՍ ՊԱՅՔԱՐԻԼ ԱՅԼԱՍԵՐՄԱՆ ԴԷՄ

★

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տարիներէ ի վեր աշխոյժ կը հնչէ նոր սերունդը այլասերումէ փրկելու համար: Հակառակ այս բոլորին, նորերը հետզհետէ աւելի կը հեռանան: Ի՞նչ գործնական միջոցներով փորձեցինք փրկել զայն այլասերումէ եւ ի՞նչ արդիւնք քաղեցինք մեր աշխատանքէն: Կրնա՞նք ըսել թէ ըրինք մեր կարելին, փորձեցինք շատ մը միջոցներ, սակայն արդիւնքը այս է միայն:

Ոչ, պէտք եղած լուրջ եւ ծրագրուած աշխատանք տարուած չէ: Մենք աւելի ուժ տուինք խօսքի, խրատի եւ մեղադրանքի: Ի՞նչ կ'ընէ ծանր հիւանդին ծնողքը, պատշգամներէն յուսահատ ճիչե՞ր կ'արձակէ, ծունկե՞րը կը ծեծէ, հիւանդին խրա՞տ կուտայ որ չմեռնի, թէ նիւթական եւ բարոյական զոհողութիւն յանձն կ'առնէ եւ մասնագէտներու խնամքին կը յանձնէ զայն:

Քիչ բացառութեամբ նոր սերունդի այլասերման մասին խօսող եւ գրող քարոզիչները խօսած եւ գրած են ուրիշներու համար Ազգային տօնի մը առթիւ եկեղեցի կը գտնուէի: Օրուան բանախօսը՝ մօրուսաւոր գրագէտ եւ «Հայաստանասէր», կը մեղադրէր հայրերը որ իրենց կիներն ու զաւակները եկեղեցի չեն բերեր իրենց հետ, — Արդար դիտողութիւն: Մօտս կեցողներէն մէկը ուշադրութեամբ փնտռտուքի սկսաւ եւ գտնելով քովինին ըսաւ.— Սակայն ո՞ւր են մեր քարոզիչին կինն ու տղան:

Ուրիշ անգամ մը ենդի կողմի թերթին մէջ գրական մրցանակ մը կը տրուէր նոր սերունդէն անոր, որ անսխալ հայերէն կրնար գրել ու կարդալ: Սակայն յողուածագրին միակ տղան քանի մը օտար լեզուներ կը խօսի ու կը գրէ անսխալ, բայց հայերէն մէկ տառ չի ճանչնար: Շատ կան այս քարոզիչներէն: Այսպիսիները իրենց գործքին հակառակ խօսքերով եւ քարոզներով ամէնէն վտանգաւոր հարուածը կուտան ազգապահպանման պայքարին:

Այսպէս, շատեր այլասերման դէմ պայքարելու միջոցներ ցոյց կուտան եւ մեղադրանքներ կ'ուղղեն, իրենց զաւակներուն հետ օտար լեզուներով կը խօսին, զանոնք հեռու կը պահեն երիտասարդական Միութիւններէ եւ հայկական հաւաքոյթներէ: Ըսէք խնդրեմ, այսպիսի տարրերով կրնա՞նք սերունդը փրկել այլասերումէ: Խեչափառն ալ խօսքով կը թելադրէր իր զաւկին ծուռ չքալել, սակայն ինք ծուռ կը քալէր: Եւ...

1) Այլասերման դէմ պայքարելու պայմաններէն մէկն է, անձնական օրինակով ուղղութիւն տալ ժողովուրդին:

2) Պայքարը պէտք է սկսիլ տունէն: Եթէ տղուն ծնողքը այլասերած է, հայրը եւ մայրը իրենց զաւկին հետ հայերէն չեն խօսիր, ի՞նչպէս կրնանք հայերէն սորվեցնել այդ ընտանիքի զաւկին:

3. Նախ փրկենք ծնողքը, յիշեցնենք անոնց իրենց ազգային պարտականութիւնը հանդէպ զաւակներուն: Կ'առաջարկեմ կազմել ծնողական միութիւններ եւ պարտադրել, որ հայերէն խօսին իրենց զաւակներուն հետ, զանոնք մտցնեն ազգ. կազմակերպութիւններու մէջ, եւ հայկական հաւաքոյթներու տանելով ընտելացնեն մեր մշակոյթին եւ սովորութիւններուն՝ փոքր հասակէն: Հայր. Միութիւնները կրնան կատարել այս օգտակար աշխատանքները իրենց շրջանակին մէջ: Իւրաքանչիւրս սկսինք մեր տուներէն՝ եթէ իրապէս կ'ուզենք ազգային գործ կատարել: Առաջին եւ կարեւոր աշխատանքը ծնողքին կ'իյնայ: Ընտանիքը լաւագոյն վայրն է ազգային ոգին զարգացնելու համար:

Ք. ԱՍԱՏՈՒՐ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ՊԱԿԱՍ ՄԸ

Բարեգործական, Ազգատախնամ, Կապոյտ Խաչ, Կարմիր Խաչ, եւ այլն ունինք, բայց կարօտ հիւանդներուն դեղագիրները չինել տուող կազմակերպութիւն մը կամ ընկերութիւն մը չունինք: Ի՞նչ պիտի ընէ այն կարօտեալը երբ դեղագիր մը ունի ձեռքին մէջ, բայց ոչ նիւթական միջոց՝ զայն պատրաստել տալու:

Շատ մը հիւանդներ իրենց վիճակին եւ բախտին ձգուած են: Եւ ճարահատ կը դիմեն հետեւեալ միջոցներուն. —

1.— Արդէն պակաս ուտելով հանդերձ, աւելի պակսեցնել ուտելիքը, որպէսզի կարենայ գնել դեղերը: Կրնա՞յ, հացագործին եւ նպարավաճառին տրուելիք դրամը դեղերու յատկացնել:

2.— Դրամ ունեցող անձ մը գտնել, որպէսզի իր դեղագիրը բարեսիրաբար չինել տայ:

3.— Իր բարեկամներէն խնդրել որ՝ դրամական հանգանակութիւն կատարեն:

4.— Իր կարասիներէն կամ գոյքերէն մաս մը ծախել:

5. Զգործածել դեղագիրը, ամէն բան ձգելով բախտին:

Անհրաժեշտ է միութիւն մը կազմել կամ յանձնարարել Ազգատախնամ ընկերութեանց որ միջոցներ տրամադրեն, կարօտ հիւանդներու դեղագիրները պատրաստելու համար:— Ա. Աժտէրեան

ԼՈՒՐԵՐ ԵՐԵՒԱՆԻ ԹԵՐԹԵՐԷՆ

ՄԱՅԱԿՈՎՍԿԻԻ գործերէն «Արտասահման»ը հայերէն թարգմանութեամբ հրատարակեց վերջերս Հայպետհրատը: Ժողովածուն կը պարունակէ 1922 – 1929ի ընթացքին ռուս բանաստեղծին գրած երկերը, արտասահմանեան ճամբորդութեանց անմիջական տպաւորութեան տակ: Հեղինակը ցոյց կուտայ թէ դրամատիրութիւնը անխուսափելի կերպով պիտի կործանի, թէ ընկերվարական կարգերը գերազանց են քաղքենի կարգերու վրայ: Թարգմանիչները, — Հր. Գրիգորեան, Խ. Հրաչեան, Մ. Արմէն, Պ. Միքայէլեան մեծ դժուարութեանց հանդիպած են, բանաստեղծին ամէն մէկ բառը բացատրելու համար: Անոնք աշխատած են հաւատարիմ մնալ ոչ միայն բովանդակութեան, այլեւ ձեւի, անոր ստեղծագործական ոճին մասնայատկութեան: Ժողովածուին մէջ պահպանուած են բանաստեղծին օգտագործած գեղարուեստական պատկերներն ու ռուս ժողովրդական բանահիւսութեան ձեւերը, որոնցմով կարելի է քիչ բառերով, արտայայտել շատ գաղափարներ, եւ դիմել մեծ ընդհանրացումներու: Քննադատ Ա. Ցարութիւնեան դիտել կուտայ թէ շատ սխալներ կան թարգմանութեան մէջ:

ՆՈՐ ԱՐԱԲԿԻՐԻ կաշոյքի գործարանին դէմ խիստ քննադատութիւններ կը հրատարակէ «Սով. Հայաստան» (3 Սեպտ.): Կ'ըսէ թէ հաստատութիւնը լրիւ չի կատարեր ծրագիրը, թէ արտադրութեան որակը ցած է, կաշոյքի արտաքին ձեւաւորումը գէշ, հոգ չի տարուիր արտադրանքի գեղեցկութեան, լաւ չեն չորցներ փայտը, որու հետեւանքով կաշոյքը (կաշ – կարասի) պատրաստելէն ետք կը ճաթռտի եւ մասերը իրարմէ կը բաժնուին: Արտադրութեան առաջին տեսակը իջած է մինչեւ երրորդ տեսակին: Ութերորդ ամիսն է որ գլխաւոր ճարտարագէտ չկայ: Տնօրէնը ուշադրութիւն չի դարձներ վարչակազմի (կադր) որակաւորման: Մասնագիտական ուսուցման խմբակը, ուր կան յիսուն բանուորներ, անգործութեան է մատնուած: Գործատան մէջ մասնաճիւղերու վարիչներ կան որոնք որեւէ կրթութիւն չունին:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (19)

Ո՞Վ ՍՊԱՆՆԵՑ

Պատմութեան աւելի ճշգրիտ հանգամանք մը տալու համար, պատրաստ եմ խօսիլ կասկածի սրտնեղութեան եւ գէշ նախազգացումներու մասին, որ այդ օրերուն կը լեցնէր նոյն մթնոլորտին մէջ միտքս:

Մէկ բան ստոյգ է, այդ լարուած եւ բռնազբօսիկ վիճակը որուն մէջ կ'ապրէինք մեր երեւակայութեան արդիւնքը չէր, այլ բացարձակապէս իրական: Նոյնինքն Պ. Պիլ Քոլմէն, այդ անկարեկիր մարդն անգամ չարունակ ակնարկներ կ'ընէր:

Շատ անգամներ լսեցի որ կ'ըսէր.

— Այս մարդիկը կ'ազդեն ջիղերուս վրայ: Միշտ այսպէս մռա՞յլ են:

— Հարցումը կ'ուղղէր իր պաշտօնակիցին, Դաւիթ Էմմըրթի: Այս երիտասարդէմմըրթը բաւական համակրանք կը ներշնչէր ինծի. իր յստակեաց բնաւորութիւնը երբեք անհաճոյ չէր: Իր անկեղծ եւ վճռական եռանդը վստահութիւն կը ներշնչէր սախրտուիլակներուն մէջ, որոնք իրենց ժամանակը կ'անցընէին իրարմէ կասկածելով:

— Ոչ, պատասխանեց Պ. Քոլմէնի. անցեալ տարի բոլորովին տարբեր էր:

Բայց նիւթին վրայ չծանրացաւ եւ չուզեց պնդել:

— Չեմ կրնար գուշակել թէ ինչ կ'անցնի կը դառնայ, աւելցուց Պ. Քոլմէն սրտնեղ:

Իբրեւ պատասխան Էմմըրթ բաւականացաւ ուսերը թօթուելով:

Աւելի շահեկան խօսակցութիւն մը ունեցայ Օր. Ճոնսընի հետ: Շատ կը յարգէի այդ կարող, խելացի եւ գործնական աղջիկը: Ցայնապէտ ճշմարիտ հերոս մը կը նկատէր Տօքթ. Լէյտնըրը: Այս առթիւ ինծի պատմեց անոր ամբողջ կեանքը՝ սկսելով մանկութենէն: Գիտէր այն բոլոր վայրերը ուր պեղումներ կատարած էր ան եւ անոր բոլոր աշխատանքներուն արդիւնքը: Կ'երդնում թէ գոց գիտէր ամբողջ հատուածներ անոր դասախօսութիւններէն: Զայն կը նկատէր դարուս ամէնէն ականաւոր հնագէտը:

— Եւ ինչ պարզ մարդ է, անտարբեր աշխարհի բաներուն: Երբեք գոռոզ եղած չէ: Մեծ մարդ մը միայն կրնայ այսքան համեստ ըլլալ:

— Ճիշդ է. արժէքաւոր մարդիկը երբեք պէտք չեն զգար իրենք զիրենք ցուցադրելու:

— Եւ ինչ չքնաղ նկարագիր ունի: Չեմ կրնար բացատրել թէ որքան կը զուարճանայինք ինք, Ռիչըրտ Քարէյ եւ ես երբ նոր եկած էինք այստեղ: Զուարթ խումբ մը կը կազմէինք. Ռիչըրտ Քարէյ արդէն իրեն հետ կ'աշխատէր Պաղեստինի մէջ: Մօտաւորապէս տասը տարուան բարեկամներ են: Գալով ինծի, եօթը տարի է որ կը ճանչնամ զինքը:

— Ինչ աղուոր մարդ է այդ Քարէյը, բացագանչեցի:

—Այո, գէշ չէ, պատասխանեց կարճ:

— Բայց իմ կարծիքով, քիչ մը շատ ինքնամփոփ է:

—Առաջ այդպէս չէր: Առենէ մը ի վեր. Ցանկարծ կանգ առաւ:

— Երբէ՞ն ի վեր, հարցուցի:

— Պահ, շատ բան փոխուած է այսօր, աւելցուց, տեսակ մը թօթուելով ուսերը:

Զգնդեցի, յուսալով որ պիտի շարունակէ խօսիլ: Եւ վերսկսաւ տեսակ մը հեգնութեամբ, կարծես մեղմացնելու համար իր ըսելիքներուն ծանրութիւնը:

— Թերեւս քիչ մը յետամնաց եմ. բայց կը կարծեմ որ եթէ հնախոյզի մը կինը չի հետաքրքրուիր իր ամուսնոյն աշխատանքներով, աւելի լաւ է որ չընկերանայ անոր հետախուզութեանց: Իր ներկայութիւնը ընդհարումներ յառաջ կը բերէ:

— Տիկին Մերքատո՞յի կ'ակնարկէք:

— Օհ, ո՞չ, (Օր. Ճոնսըն Ինթադրուութիւնս ժխտեց շարժումով մը): Տիկին Լէյտնըրի մասին կը մտածէի: Անուշիկ կին մըն է եւ շատ լաւ կ'ըմբռնեմ որ Տօքթօրը այնքան կապուած է անոր: Բայց հոս իր տեղը չէ: Իր ներկայութիւնը խռովութիւն կը ձգէ մեր մէջ:

Այսպէս ուրեմն Օր. Ճոնսըն ալ, ինչպէս Տիկին Քելսի Տիկին Լէյտնըրը պատասխանատու կը նկատէր արշաւախումբին անդամներուն միջեւ տիրող լարուած մթնոլորտին: Բայց, այն ատեն, ի՞նչպէս բացատրել Տիկին Լէյտնըրի զգացած ջղային վախերը:

— Խելքը միտքը գրաւուած է, շարունակեց Օր. Ճոնսըն: Խեղճը կը նմանի հաւատարիմ եւ նախանձոտ ծեր շունի մը: Խորապէս կը ցաւիմ տեսնելով զինքը այդպէս յոգնած, հոգերէն մաշած: Ինք պէտք է միայն իր պրպտումներուն մասին մտածէ, փոխանակ միտքը զբաղեցնելու կնոջմով եւ անոր ապուշ վախերով: Եթէ այնքան կը վախնար այս հեռաւոր երկրին մէջ բընակելէ, ինչո՞ւ Ամերիկա չմնաց: Ես չեմ կրնար հանդուրժել անոնց որ օտար երկիր կ'երթան իրենց ազատ կամքով եւ հոն հասնելէ անմիջապէս վերջ կը մրմռան եւ կը տրտնջան:

Ցետոյ վախնալով որ շատ յառաջ գընաց, փորձեց նահանջել:

— Բնականաբար անկեղծ հիացում մը ունիմ իրեն հանդէպ: Շատ սիրուն կին մըն է եւ երբ ուզէ կրնայ շատ հաճելի դառնալ:

Այստեղ դադրեցաւ մեր խօսակցութիւնը:

Ինքնիրենս մտածեցի թէ յաւիտենական պատմութիւնն է որ կը կրկնուի, — երբ կիներ միասին կ'ապրին, նախանձի դեւը միշտ իր սպրդի իրենց մէջ:

Շար.

ԻՍՐԱՅԵԼԻ ԿՈՉԸ ՀՐԵԱՆԵՐՈՒՆ

Իսրայէլի վարչապետը, Պէն Կուրիոն, կոչ մը ուղղեց աշխարհի բոլոր Հրեաներուն, որպէսզի օգնեն իրենց հայրենիքին:

Ինչպէս գրած էինք երէկ, այս միջոցին հրէական համագումար մը տեղի կ'ունենայ Երուսաղէմի մէջ, մասնակցութեամբ 150 պատգամաւորներու: Վարչապետը իր ճառը խօսեցաւ այդ ժողովին մէջ: Այս առթիւ մերժեց արտաքին աշխարհը թէ կը դժուարացնէ Իսրայէլի կազմութիւնը իբրեւ հրէական պետութիւն: «Աշխարհը մեզ չընդունիր այնպէս ինչպէս որ կանք, հաւասարէ հաւասար: Այն բաները որ բընական եւ տարրական են ուրիշ ժողովուրդներու համար չեն ընդունուիր Հրեաներուն համար»: Յիշեց երեք սկըզբունքներ, իբրեւ ուղեցոյց Իսրայէլի. — Առաջին՝ պահպանում մեր գերիշխանութեան, ազատութեան, հաւասարութեան եւ ժողովրդապետութեան: Երկրորդ՝ ազատութիւն ներգաղթի ամէն մէկ Հրեայի համար: Երրորդ՝ ամրապնդում խաղաղութեան եւ գործակցութիւն խաղաղասէր ժողովուրդներու հետ»:

Վարչապետը չնշտելով բանակին զօրացումը, խոստովանեցաւ թէ տակաւին չեն կրցած խաղաղութիւն հաստատել իրենց արաբ դրացիներուն հետ:

✕ Սուրիոյ նախագահը, զօր. Շիշաքլի, խորհրդարանին բացման առթիւ յայտարարեց թէ Մօտաւոր Արեւելքի մէջ խաղաղութիւնը ամրապնդելու միակ միջոցն է վերահաստատել արաբական իրաւունքները Պաղեստինի մէջ: «Սուրիա պաղեստինեան հարցը կը նկատէ ներքին խնդիր մը»: Այս առթիւ կծու խօսքեր ուղղեց Հրեաներուն դէմ, «Թափառական» կոչելով զանոնք:

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ երէկ սկսաւ քննել երկու կարեւոր խնդիրներ, — Հնդկաչինի պատերազմը եւ եւրոպական բանակի դաշնագիրը: Բուռն վիճաբանութիւններ կը սպասուին երկու հարցերուն առթիւ: Կը վախցուի որ դահլիճին մեծամասնութիւնը կազմալուծուի:

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ Քաղաք. յանձնաժողովը զեկոյց մը հրատարակեց որով — 1. Կը մերժէ գործակցիլ որ եւ է միջազգային ծրագրի՝ Պաղեստինի մէջ, եթէ Իսրայէլ մասնակցի. — 2. Մասնաւոր հիմնադրամ մը կը հաստատէ, դիմադրաւելու համար որեւէ նոր յարձակում Իսրայէլի սահմանին վրայ: Երկու միլիոն սթերլին պիտի դրուի ազգային պահակախումբերու տրամադրութեան տակ. — 3. Պիտի վերաշինուի Յորդանանի Քիպիա գիւղը, որ քանդուած է Իսրայէլի զինուորներուն կողմէ: Այս առթիւ կարգ մը ռազմական որոշումներ ալ տրուած են:

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱ վերադարձաւ մառեշալ Փաուլուս, Սթալինկրատի պարտեալը որուն 365.000 հոգինոց բանակը ոչնչացաւ պատմական ճակատամարտին մէջ: Տասը տարիէ ի վեր գերի էր Խ. Միութեան մէջ, եւ զանազան պաշտօններ կը վարէր, ի հաշիւ Մոսկուայի:

ԱՆԳԼԵԻՐԱՆԱԿԱՆ յարաբերութիւնները վերահաստատելու համար բանակցութիւններ կը կատարուին այժմ: Նախ պիտի վերահաստատուին դեսպանութիւնները, ճամբան հարթելու համար: Կը յուսացուի նաեւ մը գտնել եւ քարիւղի թընճուկը լուծել, Մ. Նահանգներուն աջակցութեամբ:

ԹԵՀՐԱՆԷՆ վտարուեցաւ անգլիացի թղթակից մը, այն ամբաստանութեամբ թէ նպաստաւոր հրատարակութիւններ տուած է Մոսատեղի ժողովրդականութեան մասին:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ նախագահին՝ զօր. Նեկիպի հետ մասնաւոր տեսակցութիւն մը ունեցաւ նախագահ Այզընհաուըրի անձնական ներկայացուցիչը, Պ. Ճոնսթըն, որ կը շրջանակէ իր պտոյտները Մ. Արեւելքի մէջ: Խօսակցութիւնը կապ ունէր Սուրիոյ, Լիբանանի, Պաղեստինի եւ Յորդանանի վերաբերեալ խնդիրներու հետ, քաղաքական, տնտեսական եւ ռազմական:

ՆՈՐ ՈՂՈՂՈՒՄՆԵՐ կը սպառնան Հարաւ. Իտալիոյ գաւառներուն: Ժողովուրդը ահուսարսափի մատնուած է: Ամբողջ գիւղեր եւ ճամբաները պաշարուած են ջուրերով: Դահլիճը արտակարգ նիստի հրաւիրուեցաւ:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ԱՅՍ ՇԱԲԱԹ ԳԻՇԵՐ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի: Կը մասնակցին բոլոր ենթակոմիտէները եւ խումբերը, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի վարչութիւնը իր 11 մասնաճիւղերով եւ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղերը:

Հովանաւորութեամբ Մարսէյլի քաղաքապետ

GASTON DEFFERRE - ի

Կը նախագահէ ընկեր Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ եւ ՏԻԳՐԱՆ ԹԱԴՈՅԵԱՆ եւ ՖՐԱՆՍԻՍ ԼԵՆԱՌ, ԺՈԶԷՖ ՖԵՌՕ, ԻՌՄԱ ՌԱՓՈՒՑԻ, ՓԻԷՌ ՄԱԹՌԱ, ԺԱՆ ՄԱՍ և ԱՇԻԼ ՍԷՆԻ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, սիրայօժար մասնակցութեամբ Տիկին ՄԱՐԻ ՆԱԳԱՇԵԱՆի (երգ), դաշնակի ընկերակցութեամբ՝ Օր. Է. ԹԷԼԵԱՆի, Օր. Ա. ԱԿԻՆԵԱՆի (դաշնակ):

Հայկական պարեր ղեկավարութեամբ տիկին ՄԱՆՈՒՇի, ջութակ Պ. ՋԷՕՐԷՔՃԵԱՆի կողմէ, արտասանութիւն Օր. Օր. ՑԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ԹԱԴՈՅԵԱՆ:

Եւրոպական պարեր. — Մուտքը ազատ է:

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Հոկտեմբեր 31ին, շաբաթ, ժամը 20.30ին, Գ. քաղաքապետարանին մէջ:

Կը խօսի ընկ. ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Այս շաբաթ գիշեր մինչեւ առաւօտեան երեք, Վիէնի քաղաքապետարանի սրահին մէջ:

Պատուակալ նախագահ քաղաքացի քաղաքապետ HUSSEL

Կը խօսի քաղաքացի ՊԷՐԹԷ (երեսփոխան եւ խմբագիր «Լը Տօֆինէ Լիպէռէ» թերթին:

Կը նախագահէ ընկ. ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

Կը խօսի ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին: Երգ Տիկին ԹԱԴԷՈՍԵԱՆէ: Արտասանութիւններ:

Եւրոպական պար, նուագախումբ ԱՐՏԱՇ: Մուտքը ազատ է:

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Հոկտեմբեր 31ին շաբաթ գիշեր:

ժամը 20.30ին

Քաղաքապետարանի Թատերասրահին մէջ:

Նախաձեռնութեամբ Հ.Յ.Դ. Շրջ. կոմիտէին, մասնակցութեամբ Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդին եւ Ֆր. Կապոյտ Խաչի:

Կը նախագահէ ընկ. ԳԱԲՐԻԷԼ ՍԻՆԱՊԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ:

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի ժամը 20.30ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Կոմիտէին, մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին, Նոր Սերունդի եւ Ազգ. դպրոցի հոգաբարձութեան:

Կը խօսի ընկեր Ժ. ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժին:

Մուտքը ազատ է:

ՄԱՐՍԷՅԼ

SALONS ALHAMBRA

Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան պարահանդէսը Նոյեմբեր 21ին:

120 ՄԱՐԶԻԿՆԵՐՈՒ

ՀԱՍՈՅԹԻ ՄԻԱԿ ԱՂԲԻՒՐԸ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ, ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղի տարեկան պարահանդէսը ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 24ի գիշերը: Կը խնդրուի նկատի ունենալ: Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութիւնը բոլոր մարմիններուն կը տեղեկացնէ թէ մօտերս լոյս պիտի տեսնէ 1954ի ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑԸ: Այժմէն դիմել ապսպրանքներու համար:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ՓԱՐԻԶԻ Աղքատախնամի քարտուղարութեան գրասենեակին (ռիւ տը Թրէվիզ 32), հեռաձայնի թիւն է

PRO. 77 - 73

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տիկին ԱԶՆԻՒ ՋԱՒԱՐԵԱՆ կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի օր (Նոյ. 1), Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ մասնաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի յաւէտ ողբացեալ մեծանուն Հայուն

ՍԻՄՈՆ ՋԱՒԱՐԵԱՆԻ

յիշատակին իր մահուան 40ամեակին առթիւ:

ԵՂԱՆԱԿԻ ԱՌԱՋԻՆ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ

THEATRE d'IENA, 10, Ave d'Iéna

Երկուշաբթի 9 Նոյեմբեր ժամը 21ին

ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆ

Միջին Արեւելքէն վերադառնալով կը ներկայացնէ իր

ԵՐԿՈՒ ՃԱՄԲԱՅ

Թատերգութիւնը (3 արար), մասնակցութեամբ՝ մուտքի կարգով Յ. ԼԱԹԻՖԵԱՆի, ՏԻԿԻՆ Յ. ԼԱԹԻՖԵԱՆի, Գ. ՏԷՐՎԻՇԵԱՆի, Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆի, ՆՈՒՐՀԱՆ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆի եւ ՏԻԿԻՆ ԲԵՐԿՐՈՒՀԻ ԴԱՒԻԹԵԱՆի:

Բեմադրութիւն հետեւողութեամբ Պէյրութի ներկայացման ղեկավար Պ. ԱՇՈՏ ՄԱՍԱԹԵԱՆի:

Մուտքի տոմսերը 200 ֆրանքէն սկըսեալ: Դիմել գրատուն Հ. Բալուեանի՝ 43 ռիւ Ռիշէ, Փարիզ (9): Հեռ. ՓՐՕ25-46

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅ – ԲՈՅԺ

ԺՈՂՈՎՐԴ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

13րդ տարի, խմբագիր Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Թիւ 152-4 (Օգոստոս - Հոկտեմբեր), 40 էջ, ճոխ բովանդակութեամբ. — Ա. Տիւմա որդի եւ իր առողջութիւնը (Խմբ.) —Ճահճատենդը Հայաստանի մէջ (Տոքթ. Ալէքսանեան). — Ապուխտին չամանը (Յ. Իշխանեան). — Ջուկ կերէք (Տոքթ. Ֆաբէզ). — Լէօքէմիա կամ «արեան քանսէր» (Տոքթ. Սերոբեան). — Բուսական կարագ (Տոքթ. Աշճեան). — Փոխանցիկ հիւանդութիւնները (Տոքթ. Ալթունեան). — Երբ խայթէ օձը, մեղուն կամ ... (Տոքթ. Լըմէռ). — Փորին մէջ ճճի ունի (Տոքթ. Հուզէլ). — Բուսական դեղեր (Տոքթ. Գալուստեան). — Առտուան նախաճաշը (Տոքթ. Պլոնտէլ):

Տարեկան բաժնեգինը 800, արտասահման 1000 ֆրանք:

Դիմել «Հայ – Բոյժ»ի վարչութեան,

32, Rue de Trévise, Paris

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

«ԱՐԱՔՍ» Թիւ 25 (25 Հոկտ.)

Փարիզի միակ մանկական - պատանեկան թերթը, ազգային եւ միջազգային բովանդակութեամբ, ամբողջովին պատկերազարդ:

Կը պարունակէ նաեւ օգտակար գիտելիքներ եւ խաչ – բառ հանելուկ:

Տարեկան բաժնեգին հազար ֆրանք, (արտասահման 1400 ֆրանք):

N.Hovhannessian, 14, Rue du Soleil, Paris

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Համախաբբերդի «Եփրատ» միութեան կարօտ ուսանողներու ի նպաստ կազմակերպած երեկոյթ պարահանդէսը Քլիւպի մէջ, Նոյեմբեր 14ին: (Մարսէյլ):

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ. — Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբին դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը 21.30ին Ազգ. Տան մէջ (Ա. յարկ), 32 ռիւ տը Թրէվիզ:

Կը խօսի Պ. ՆԻԿՈԼԵԱՆ: Նիւթը՝ «Երիտասարդութեան մշակութային եւ գեղարուեստական ծանօթութեանց մշակումը»: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ: — Հայերէնի դասերը 20էն 21.30:

ԼԻՈՆ. — Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս հինգշաբթի ժամը 20.30ին, 101, Ավընիւ Սաքսի ակումբի սրճարանը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

ՊԱՆԵԻՕ ՔԱՇԱՆ. — Հ. Յ. Դ. Արծիւ ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, ծանօթ հասցէին: Կարեւոր օրակարգ:

Հ. Յ. Դ. ՊԷԼՎԻԼԻ «Ռոստոմ» խումբի ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, ընկ. Մանուկի բնակարանը:

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Համախաբբերդի «Եփրատ» Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի ժամը 13.30ին Պասըրի տէ Տանայիս, 6 Սքուար Սթալինկրատ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ. — Հ. Յ. Դ. Պէլվիլի «Ռոստոմ» խումբի այցը Փէր Լաշէզ, Ռուբէնի, Խատիսեանի, Անդրանիկի եւ Ահարոնեանի շիրիմներուն կիրակի 29 Նոյեմբեր:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Տէսինի մեր բաժանորդներէն կը խնդրուի իրենց բաժնեգինները վճարել գործակալ Պ. ՎԱՀԱՆ ՀԻՒՍԵԱՆի:

ԿԵԴՐ. ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ հանդէսին առթիւ սարքուած վիճակախաղէն շահած են հետեւեալ թիւերը. — 1257, 597, 229, 427, 1283 1297 11 1244 1196 406 400 1319 1020 718 551 985 57 1476 908 48 927 1377 1369 852 764 1450 1355 745 1110 395: Նուէրները ստանալ դիմելով Պ. Հանչէրի 9 ռիւ Սոլնիէ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ. — Պոլսէն Յակոբ եւ Մակրուհի Նէվշէհիրլեան եղբարք կը փնտռեն իրենց քրոջ աղջիկը՝ Մաննիկ Նէվշէհիրլեան, հօր անունը Մամաս, մօր անունը Մարիցա, 1918-19 թուականին դրուած Կեսարիոյ որբանոցը, յետոյ փոխադրուած Պէյրութ: Տեղեկացնել, Իսթանպուլ, Սամաթիա, Սուլու Մանասթըր, Պէրպէր Շէֆիք Սօզագ թիւ 11:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ. — Միհրան Լօքմաճեան, Թօքաթցի որ աքսորի ընթացքին կը գտնուէր Հալէպ: Կը կարծուի թէ փոխադրուած է Հիւսիս. Ամերիկա: Կը խնդրուի իր հասցէն իմացնել Տիկին Սիրուհի Թիւճարեանի (ծնեալ Թումանեան) 54 Քէ-Պլանքի, Ալֆորվիլ (Սէն): Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել:

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Հայ կին մը տնական գործեր կը փնտռէ, ամբողջ օրը, նախընտրելի է Փարիզի մէջ: Դիմել՝ «Յառաջ»ի վարչութեան:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

Tél. : PRO. 86-60 — C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. Վեցամսեայ 1300
Արտասահման՝ տարեկան 3000 ֆր. : ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 29 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ — JEUDI 29 OCTOBRE 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7205 — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 9ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2616

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՋՈՒՐԸ ՋԱՂԱՑՔ ՀԱՍԱՒ

Ինչ որ պատահաբար կը մատնանշուէր արդէն դարձեր է հրատապ խնդիր :

Մամուլ եւ ազգային իշխանութիւն կ'ողբան հրապարակաւ.

— Ուսուցչական ասպարէզը կը պարպուի : Վաղը ճրագով ալ պիտի չգտնենք :

Անշուշտ ուսուցիչները իրենք ալ կ'ըմբռնեն տագնապին հետեւանքները : Ինչպէս եւ ծնողները :

Եւ երեւակայեցէք որ ողբուկոծը վարակեր է մասնաւորապէս այն գաղութները ուր դպրոցական ցանցեր կան, միջնակարգ վարժարաններ, ճեմարաններ եւ դպրանոցներ :

Այսպէս, ուսուցիչ — մանաւանդ հայերէնի դասատու — կը փնտռեն Պոլսոյ մէջ, ուր կան մօտ քսան տարրական դպրոցներ եւ 4 – 5 միջնակարգ վարժարաններ :

Քանի մը շաբաթ առաջ երկու յօդուածներ հրատարակեցինք որոնք բացորոշապէս կը պարզէին տագնապին խորութիւնը :

Կա՛ր ժամանակ մը երբ այդ հայաշատ ոստանը ուսուցիչ կ'արտադրէր եւ «կ'արտածէր» : Ասպարէզին համար պատրաստուած ուժեր, որոնք սերունդ կը հասցնէին ...

Լիբանանի առաջնորդը եւ Ուսում. Խորհուրդին ատենապետը ահազանգի մատնուած են արդէն, ուսուցչական տագնապին առթիւ :

Տեսակցութեան մը առթիւ, երկուքը միասին կը բացատրեն թէ ծրագիր մը յօրինած են, ուսուցիչներու դասաւորման համար. բայց չեն կրնար գործադրել, նիւթական եւ բարոյական պատճառներով :

Խորապէս մտահոգ է առաջնորդը ինք.

— « Եւ տարուէ տարի անկարելի կը դառնայ կրթական մշակներ գտնել» :

Կը թուի թէ ասպարէզը կորսնցուցած է իր հրապոյրը եւ ի զուր կոչեր կ'ուղղուին կամաւորներու :

«Ցուսաբեր» վիճակագրական հաշիւ մը կը ներկայացնէ :

Նախակրթարանի մը առաջին կարգը ընդհանրապէս կը կազմուի 70—80 աշակերտներով :

Այս թիւը հետզհետէ կը պակսի : Շատեր կէս կը ձգեն դպրոցը կամ օտար վարժարան կ'երթան :

— « Ամէն տարի ազգին զաւակներէն 40 - 50 – 60 հոգի կը մտնեն օտար վարժարան, ոչ թէ ազգային կրթութիւնը աւարտելէ *ետք*, այլ աւարտելէ *առաջ*» :

Այսպէս, Գահիրէի Գալուստեան վարժարանին ութերորդ կարգը, որ առնուազն քառասուն աշակերտ պէտք է ունենար, ունի միայն 8—10 :

— « Մնացած երեսունը կորսուած է մեր լեզուին, գրականութեան, արուեստին, ընդհանուր բառով մը՝ մշակոյթին համար» (24 Հոկտ.) :

Վերջերս պաշտօնական տեղեկագիր մը կը հաստատէր թէ Միջին Արեւելքի ազգ. դպրոցներուն մէջ մեծամասնութիւն կը կազմեն ուսուցչուհիները : Տեղ - տեղ մինչեւ երկու – երրորդ համեմատութեամբ :

Թաղ. Խորհուրդներուն եւ Հոգաբարձութեանց գլխաւոր հոգը թեկնածուէն կարողութիւնը չէ, այլ նուազագոյն հատուցումն է : (?)

Նոյն տեսակցութեան մէջ, զոր առանձին պիտի հրատարակենք, Լիբանանի առաջնորդը կ'ըսէ թէ իրենց կրթական նախահաշիւը 350.000 ոսկիի պիտի բարձրանայ, եթէ գործադրեն նոր ծրագիրը. «մինչդեռ մենք 320.000ը հազիւ կը գոյացնենք : Ո՞րկէ կարելի է ձեռք բերել մնացեալ 30.000 ոսկին» :

Ուրեմն, կանգնած ենք անմիջական վտանգի մը առջեւ :

Ճար չունի՞նք : Պիտի թողունք որ ջուրը ջաղացքը տանի՞ :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ԱՌՋԵՒ

ՎԻՃԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՏԵՒԵՑԻՆ ՄԻՆՉԵՒ ԼՈՅՍ.— ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ Կ'ԸՍԷ ԹԷ ՊԱՏՐԱՍՏ ԵՆ ԱՄԷՆ ՄԻՋՈՑ ՓՈՐՁԵԼՈՒ ԵՒ ՊԱՏՈՒԱՒՈՐ ՈՒ ԱՐԴԱՐ ՀԱՇՏՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԿՆՔԵԼՈՒ

Ազգ. Ժողովը եւ Հանրապետութեան Խորհուրդը (Ծերակոյտ) Գչ. օր սկսան քննել երկու ծանրակշիռ խնդիրներ. — Հնդկաչինի պատերազմը եւ եւրոպական բանակի դաշնագիրը :

Ազգ. Ժողովը նախ ձեռնարկեց Հնդկաչինի հարցին քննութեան : Վիճաբանութիւնները, որոնք սկսած էին ժամը 9.30ին, տեւեցին մինչեւ Դչ. առտու ժամը 4, բայց կարելի չեղաւ համաձայնութեան մը յանգիլ : Օրակարգին վրայ կային վեց բանաձեւեր : Արմատական կուսակցութեան բանաձեւը կ'առաջարկէր «հրաւիրել կառավարութիւնը կատարել ամէն բանակցութիւն որ կրնայ խաղաղութիւն յառաջ բերել Հարաւ. արեւելեան Ասիոյ մէջ» : Չորեքշաբթի առտու ժամը 3.45ին, երբ նիստը կը վերսկսէր, յայտարարուեցաւ թէ ձախողած է վարչապետին եւ արմատականներուն միջեւ կատարուած խորհրդակցութիւնը : Եթէ Ազգ. Ժողովը նախընտրէր արմատական խմբակցութեան բանաձեւը, վարչապետը վստահութեան խնդիր պիտի յարուցանէր : Մթնոլորտը պղտորած էր նաեւ անոր համար որ համայնավարներն ալ ծափահարած էին արմատական կուսակցութեան վարիչներէն Տալատիէի ճառը, ինչպէս դիտել կուտան տեղական թերթերը :

Ուրեմն, կարգով պիտի քուէարկուէին վեց բանաձեւերը : Վիճաբանութեանց ընթացքին ուշադրութիւն գրաւեցին ընկերվարական ներկայացուցիչին եւ Պ. Տալատիէի ճառերը : Առաջինը, Սավարի, հարցուց թէ կառավարութիւնը կը յուսա՞յ զինուորական արագ եւ վճռական յաղթանակ մը շահիլ, եւ բ՛նչպէս : «Իսկ եթէ անկարելի է յաղթանակը, հարկ է մտածել պատերազմի դադարման մասին. վասն զի Ֆրանսան արժէքաւոր բանակ մը պիտի չունենայ Եւրոպայի մէջ, ցորչափ կը տեւէ Հնդկաչինի պատերազմը : Մեր ռազմիկներուն բարոյական կորովը կը խախտի՞ եթէ բանակցութեան ձեռնարկենք : Ոչ : Քորէայի զինադադարին սորվեցուցած պարագութիւններէն առաջ բանակցութեան մասին խօսեցան Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն մէջ, առանց նահանջական համարուելու : Պէտք է ճշդել հաշտութեան պայմանները եւ ուղղակի մօտենալ Հօ Շի Մինի կառավարութեան (ապստամբներուն) :

Համայնավար խմբակցութեան խօսնակը, Քրիկէլ Վալրիմոն նոյնպէս առաջարկեց բանակցիլ : «Քորէայի զինադադարէն ետք ոչինչ կրնայ արդարացնել բանակցութեանց մերժումը Հնդկաչինի մէջ : Կառավարութիւնը կ'առարկէ թէ Հօ Շի Մին չուզեր : Ճիշդ չէ : Ան քանիցս յայտարարեց թէ պատրաստ է» :

Պ. Տալատիէ բուռնցքը դրասեղանին զարնելով բացագանչեց. — «Միայն մէկ նիւթ ունինք. հարցնել հակառակորդին, — հաշտութիւն կ'առաջարկենք ձեզի : Կ'ուզէ՞ք թէ ոչ» :

Ժողովրդական (կաթոլիկ) երեսփոխան մը «Մինինի մարդը» կոչեց բանախօսը : Նախկին վարչապետը պատասխանեց.

— « Մինինի մասին կը խօսինք երբ որ ուզէք : Կը յանձնարարեմ կարդալ Պ. Ժորժ Պիտոյի եւ ձեր կուսակցութեան պետին յայտարարութիւնները Մինինի համաձայնութենէն առաջ եւ վերջ : Պատրաստ եմ ձեզի հետ խօսելու նաեւ ֆրանքեւռուս դաշնագրին եւ զայն ստորագրողներու մասին : Այսօր մենք կրնանք պատուաւոր առաջարկներ ներկայացնել : Եթէ երկու տարի պատերազմելէ ետք Ամերիկացիները նոյն բանն ըրին Քորէայի մէջ, ինչո՞ւ կը վարկաբեկուի Ֆրանսան, եթէ զինադադար առաջարկէ Հնդկաչինի մէջ : Բանակցիլ՝ չի նշանակեր անձնատուր ըլլալ : Կարելի չէ խաչակրութիւն մը մղել 12.000 քիլոմեթր հեռուն : Մեր ապագան Ափրիկէի հետ կապուած է » :

Միջանկեալ, Տալատիէ անգամ մը եւս հաստատեց թէ հակառակ է եւրոպական բանակին.

— «Ես չեմ կրնար թոյլ տալ որ Սթրազպուրկը օր մը պաշտպանուի գերմանական թնդանօթներով : Ես համաձայն եմ բոլոր կուսակցութեանց հետ, խափանելու համար այս ձեռնարկը » :

Համայնավարներն ալ ծափահարեցին այս խօսքերը, ինչ որ զարմանք պատճառեց, որովհետեւ անոնք եօթը տարիէ ի վեր անխնայ կը հարուածեն նախկին վարչապետը : Պ. Տալատիէ նորէն ծանրանալով Հնդկաչինի պատերազմին վրայ, յայտարարեց. — «Զի բաւեր ողջունել հերոսները, պէտք է վերջ տալ անոնց տառապանքին եւ ողջակէզին, գտնելով հաշտութեան ճամբան (Նորէն ծափեր ձախակողմէն եւ կարմիրներէն) :

Զօր. տը Կոլի նախկին կուսակիցներէն Տիւփոն դիտել տուաւ. — «Հնդկաչինը կորսնցնել՝ կը նշանակէ համայնավարներուն ձգել աղատ աշխարհը : Անոնք որ բանակցիլ կ'առաջարկեն կը մոռնա՞ն նախընթաց փորձերը զորս մերժեց Հօ Շի Մին, վասն զի կ'ուզէ Հնդկաչինէն դուրս նետել Ֆրանսան : Ոչ թէ անձնատրութեամբ այլ մեր ուժով եւ միութեամբ կրնանք վստահութիւն ներշնչել» :

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

167 ԿԱՐՄԻՐՆԵՐՈՒ ԴԱՏԸ ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները. —

Համայնավար գաղտնի կուսակցութեան 167 անդամներուն դատավարութիւնը շարունակուեցաւ Հոկտեմբեր 20ին Հարպիէի զին. ատեանին առջեւ : Ձերբակալեալ 41 եւ ոչ - ձերբակալեալ 26 ամբաստանեալներուն ինքնութիւնը ճշդուելէ վերջ, ընդհ. դատախազը կարդաց իր ամբաստանագիրը : Նիստը կէսօրուան երկու ժամուան դադարով միասին տեւեց մինչեւ ժամը 20 : Ամբաստանագրին ընթերցումը տեւեց հինգ ժամ : 112 էջնոց այդ ամբաստանագրով ընդհ. դատախազը կը պարզէր ամբաստանեալներուն գործունէութիւնը : Ստորեւ կը ներկայացնենք մէկ ամփոփումը .

— Համայնավար կուսակցութեան գլխաւոր եւ բուն վարիչն է Զէքի Պաշթիմար, որ Ռուսիոյ մէջ ուսում առած է : Տարիներ առաջ գաղտնաբար սահմանէն անցած է Ռուսիա ուր երկար ատեն կը մնայ, կը շրջի Ռումանիա, Չեխոսլովաքիա եւ Յունաստան, ապա Նիքոլա Գասավար կեղծանունով անցագրով մը կը վերադառնայ Թուրքիա եւ իր զին. պարտականութիւնը կը կատարէ : Յետոյ ութ տարի վարչապետութեան դիւանին մէջ պաշտօն կը վարէ, կը հրաժարի ու կը հիմնէ Աշխատաւոր եւ Գիւղացիական կուսակցութեան Անգարայի մասնաճիւղը : Ապա ծանօթ համայնավարի մը՝ Քէմալ Էրկինի հետ կը հիմնէ համայնավար կազմակերպութիւն մը նախ քաղաքին, ապա Իսթանպուլի մէջ : Կը ծանօթանայ Թէվֆիք Տիլմէնի հետ, որ կուսակցութեան կ'անդամագրուի, ապա կը ստանձնէ Իսթանպուլի կուսակցութեան կոմիտէին նախագահութիւնը :

Քէմալ Էրկին՝, որ կեղծարարութեամբ ամբաստանուած եւ Իսթանպուլ փախած էր, 1950ի ներումէն օգտուելով կը վերադառնայ Անգարա : Այդ միջոցին Զէքի Պաշթիմար կը հաստատուի Ֆլորիա, իսկ Միհրի Պէլլին ալ Գարթալի մէջ եւ ծիհանկիրի մէջ կարգախօսներով գաղտնի նիստեր կը սկսին գումարել :

Միհրի Պէլլին օգնական կը տրուի Մէհմէտ Պօզըշըգ, որ Մոսկուա ուսած է եւ երկու տարի բանտարկութիւն կրած էր Սամսոնի մէջ հեռագրաձողերուն վրայ մուրճ – մանգաղ գրած ըլլալուն համար : Իսկ Մասթ Պիլկէն եւ Ճազըմ Աքթիմուր կը վարէին Իզմիրի քարոզութիւնը :

Այնուհետեւ զանազան մասնաճիւղեր բանալու ջանքեր կը թափուին եւ Համալսարանի ուսանողութեան ու բանուորներուն մէջ քարոզութիւններ կըկատարուին :

(Մնացեալը յաջորդով)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՁԱՅՆԸ ՎԻԷՆՆԱՅԷՆ ԿՈՒԳԱՅ

Այս տարի ալ մոռացութեան տրուեցաւ Մշակոյթի Օրը՝ մեր գաղութին մէջ :

Փարիզը փորձեց արդարանալ, կեդրոնական վարժարանի 65ամեակը տօնելով :

Մինչդեռ, կը սպասուէր որ ազդանշանը տար, իբրեւ բարի օրինակ Լիոնի, Վալանսի, Մարսէյլի եւ միւս հայաշատ կեդրոններուն :

Միշտ կարելի է ձեւ մը գտնել, համաձայն տեղական պայմաններուն :

Տակաւին կրնայի յիշել հարեւան Լոնտոնը, Պրիւսէլը եւ Ժընեւը : (Անշուշտ նաեւ Միլանը, եթէ արդէն գործի ձեռնարկած չէ) :

Իբրեւ սփոփանք, առաջին ձայնը կու գայ Վիէննայէն, ուր մեծ թիւ մը չի կազմեր գաղութը եւ որ ամէն տարի կանոնաւորապէս կը տօնէ Մշակոյթի Օրը :

Համիտեան բռնակալութեան օրերուն անգամ այսքան անճրկած չէինք, տարրական պարտականութիւն մը կատարելու համար :

Միայն եկեղեցիներու պատե՞րը պիտի արձագանգեն Սահակ – Մեսրոպներու յիշատակը : Կը բաւէ՞ մաղթանք արտասանել եւ քանի մը մոմ կամ ելեկտրական կտուց աւելի վառել :

Թուրքերը անգիր եւ անվաւեր պատմութիւններ կը քրքրեն, պարծանքի առիթներ հնարելու համար :

Մենք մեր իրական, վաւերական, ստեղծագործ փառքերն ալ մոռացութեան տըւած ենք :

Ամէնքն ալ կը խօսին ազգապահպանման, նոր սերունդի փրկութեան, հայկական մշակոյթի զարգացման մասին :

«Պարապ վախտի խաղալի՞ք» է իրենց փնտռածը, թէ իրական գործունէութիւն :

Կ'ուզեն շարժո՞ւմ ստեղծել, թէ օրը իրիկուն ընել հառաչելով, յօրանջելով, ազգասիրական մարզանքներ կատարելով :

Եթէ աշխարհական քարոզները ջուրի ձայն կուգան, գոնէ հայրապետական կոնդակներուն հետեւէին :

Գարեգին կաթողիկոս Մշակոյթի Օր հռչակեց հոկտեմբեր ամիսը, վաւերացնելով ձեռնարկ մը որուն հիմը դրուած էր Փարիզի մէջ, տարիներ առաջ :

Կը սպասեն որ գերեզմանէն ելլէ եւ նոր կոնդա՞կ մը հրատարակէ, որպէսզի բաբեխանին շարժի ...

ՎԱՀԷ

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ ԵՒ ԻՍՐԱՅԷԼԻ միջեւ ծագած վէճին առթիւ, Ազգաժողովին ներկայացուցիչը, զօր. Պէնիքէ, մանրամասն տեղեկագիր մը յանձնեց Ապահովութեան Խորհուրդին : Տեղեկագիրը յանցաւոր կը գտնէ երկու կողմերն ալ : Յորդանանեան գիւղի մը դէմ կատարուած յարձակման առթիւ : Զօրավարը կ'ըսէ թէ ձեռնարկին մասնակցած են Իսրայէլի կանոնաւոր բանակին զինուորները : — Իսրայէլ պաշտօնապէս յայտնեց թէ գադրեցուցած է ջրաբաշխական կայանի մը շինութիւնը Յորդանան գետին վրայ :

ԿԵԴՐ. ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ
65-ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

●

ԽՄԲ.— Ահաւասիկ այն բանախօսութիւնը զոր շաբաթ գիշեր կատարեց Պ. Յակոբ Տէր Յակոբեան, յանուն Պոլսոյ Կեդր. վարժարանի Նախկին Սաներու Միութեան, հաստատութեան 65ամեակին առթիւ.—

Սիրելի ընկերներ եւ բարեկամներ, Հոկտեմբերը հռչակուած է ամիս հայկական մշակոյթի տօնակատարութեան: Եւ որովհետեւ գաղութիս մէջ ոեւէ ձեռնարկ չեղաւ զայն յիշելու, եւ նկատելով որ մեր կրթարանը մշակոյթի վառարան մը եղած է ու է, մենք մեզ հպարտ կը զգանք այս հաւաքոյթը դնելով մշակոյթի տօնին հովանաւորութեան տակ, եւ զայն կատարել ազատ մուտքով:

Այս վարժարանին վաստակին ու դերին մասին խօսելէ առաջ կ'ուզեմ անդրադառնալ անոր ծնունդ տուող պայմաններուն.

Երջանկայիշատակ Ներսէս Պատրիարք Պերլինի մէջ հայկական պահանջներուն ձախողութեան առջեւ, դեղագիր մը գրեց: Իբր խոհուն քաղաքագէտ, նշմարեց որ մենք կը տառապինք մտաւոր անպատրաստութենէ եւ մեր վարիչները աւելի երազատեսներ են քան գործիչներ: Փակագիծի մէջ խոստովանինք որ անկէ ի վեր շատ բան չէ փոխուած դեռ մեր մէջ:

Ներսէս ըսաւ իր մտերիմներուն.— Այս ազգը ուսումի եւ գիտութեան պէտք ունի, մարդու պէտք ունի: Եթէ միտք ունենայինք, այսպէս չէինք ըլլար: Այս հեռանկարով կ'առաջարկեմ որ Կեդրոնական անունին տակ երկրորդական բարձրագոյն վարժարան մը հիմնենք՝ միտքը զարգնելու համար: Կ'ուզեմ որ Կեդրոնականը զօրաւոր հաստատութիւն մը ըլլայ: Ես դպրոցներէն կը սպասեմ ազգին փրկութիւնը:

Այս առաջադրութեամբ պատրիարքը 1882ին հրաւիրեց հայ մեծատունները եւ անոնց ներկայացուց պատրիարքարանի նորոգութեան եւ երկրորդական վարժարանի մը հաստատման խնդիրները: Տեղւոյն վրայ իսկ կարեւոր գումար մը գոյացաւ եւ կազմուեցաւ մասնախումբ մը հանգանակութիւնը շարունակելու համար:

Բայց իր հիւանդութիւնը — չաքարախտ — աւեր կը գործէր: Իր ծանրագոյն օրերուն, տեսնելով որ պիտի չկրնայ տեսնել իր փափաքին իրագործումը, կը հրահանգէ լքել Պատրիարքարանի նորոգութեան հարցը եւ նախընտրելով վարժարանը, կը հրամայէ հաւաքուած ու հաւաքուելիք գումարները յատկացնել միայն վարժարանին համար:

Ներսէս պատրիարք կը վախճանի 1884 Հոկտեմբերին, խոր սուգի մատնելով ամբողջ ազգը: Բայց իր հետ չթաղուեցաւ իր ծրագիրը եւ իր յիշատակը կ'ապրի մինչեւ այսօր:

Օրուան ազգային վարչութիւնը ձեռք առաւ խնդիրը եւ կարգ մը բանակցութիւններէ վերջ որոշեց ամէն թաղի համար իբր յարմարագոյն կեդրոնը՝ վարժարանը բանալ Ղալաթիոյ եկեղեցիին կից եւ անոր պիւտճէն միացուց եկեղեցիին պիւտճէին:

Այսպէս պարիարքին մահէն երկու տարի ետք, 1886ին ծնունդ առաւ Կեդրոնականը, փայլուն ուսուցչական խումբով մը եւ ընդհանուր համակրանքի մէջ: Պէտք է յիշենք նաեւ թէ վարժարանին նիւթականը լայնօրէն ապահովուած էր: Կեդրոնականի առաջին խնամակալութիւնը կազմուեցաւ ազգին մեծամեծներէն, որոնց գլուխն էր հանգուցեալ Աբիկ Ունճեան, որուն քեռորդին՝ Պ. Աստուածատուր Հարենց, այսօր մեր վարչութեան նախագահն է հոս:

Կեդրոնականի ծրագիրն էր հայ ուսումնասէր տղոց կրթութեան սատարել, հայ պատանին փոխանակ օտար բարձրագոյն վարժարաններու մէջ շարունակելու իր ուսումը, անոր տալ հայեցի դրոշմ: Պոլսոյ թաղային վարժարանները եւ գաւառի մէջ Միացեալ ընկերութեան եւ այլ վարժարանները աւարտող տղոց պատեհութիւն ստեղծել որ շարունակեն իրենց ուսումը նուազագոյն ծախքով եւ ընդհանրապէս ձրի:

Կեդրոնականը իր առաջին հունձքը տըւաւ 1891ին, ընծայելով ազգին քանեակ մը երիտասարդներ որոնք պատուաբեր դիրքեր գրաւեցին ոչ միայն մեր շրջանակին, այլ օտար միջավայրերու մէջ:

Այս ոսկեշրջանը տեւեց մինչեւ 1896, երբ Պանքայի դէպքէն ցնցուեցաւ նաեւ վարժարանը: Իր աւարտականներէն մէկ երկուքը մասնակցած ըլլալով յեղափոխական շարժումին, դպրոցը խուզարկուեցաւ, ձերբակալութիւններ եղան եւ սակայն ծանր հետեւանք չունեցաւ, քանի որ դպրոցը մէկ տարի փակ մնալէ վերջը՝ 1897ին կրկին վերաբացուեցաւ:

1915ի սարսափի շրջանին ալ, Կեդրոնականի ուսուցչական խումբը թէեւ աքսորեալներ եւ նահատակներ ունեցաւ, բայց իր դուռները չփակեց, եւ հակառակ ազգային բոլոր ցնցումներուն, որոնց միշտ ենթակայ էր ինքն ալ, կանգուն մնաց, շնորհիւ իր ունեցած միշտ պատուական խնամակալներուն եւ անձնուէր ուսուցիչներուն, որոնք կիսաթոշակ յանձն առին իրենց գործը շարունակել եւ ան այսպէս կանգուն է մինչեւ այսօր, միշտ տալով ազգին եւ երկրին օգտակար անհատներ:

Ակնարկ մը արդի Կեդրոնականի մասին: Մենք ուղղակի ոեւէ կապ չունինք ոչ վարժարանին եւ ոչ ալ Իսթանպուլի Սանուց Միութեան հետ: Ինչ որ գիտենք մամուլէն եւ իրենց հրատարակութիւններէն կը քաղենք:

Այսպէս, Իսթանպուլի Սանուցը կազմուեցաւ 1947ին: Անիկա նախ ստանձնեց հինգ համալսարանական ընկերներու ուսման հոգը, հաստատեց լսարան, դրադարան եւ կը հրատարակէ պարբերաթերթ մը՝ Հանդէս Մշակոյթի: Այժմ հողի մը գնումով ձեռնարկած է մասնաւոր ընդարձակ սրահի մը շինութեան որ պիտի ծառայէ մշակութային նպատակներու եւ վարժարանին համար հասութաբեր կալուած մը պիտի ըլլայ:

Մեր միութիւնն ալ, իր դոյզն օժանդակութիւնը բերելու համար ընդհանուր գործին, կը հետաքրքրուի Փարիզ ուսանելու եկող Կեդրոնականցիներու վիճակով, կ'օժանդակէ ու կ'օգնէ անոնց, եւ այսօրուան վիճականութեան արդիւնքը այդ նպատակին պիտի յատկացուի՝ ծախքերը զեղչուելէ յետոյ:

ՅԱԿՈԲ ՏԷՐ-ՅԱԿՈԲԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

« ԵՐԵՍՓՈԽԱՆ ՕՆՆԻԿ »

●

ԽՄԲ.— Հոկտ. 10ին այս խորագրով գրութիւն մը արտատպած էինք Պոլսոյ «Հիւրրիյէթ» լրագրէն, սպասելով իրազեկներու լուսաբանութեան: Ահաւասիկ առաջին վկայութիւն մը.—

Այդ պարզ արտատպումը իր ձեւովն իսկ անտեղեակ ընթերցողին այն տպաւորութիւնը կուտայ թէ մեռնողը մէկն էր «Թուրք Կրեկորիէն»ներէն կամ Թրքանըման Հայերէն՝ որոնց թիւը տարիներէ ի վեր կ'աճի, դժբախտաբար:

«Երեսփոխան Օննիկ» յորջորջումը այսօր այլեւս հազիւ քանի մը տարէցներու բաներ մը կը յիշեցնէ, բայց ես պարտաւոր եմ յանուն ճշմարտութեան կարգ մը ճշդումներ եւ վերյիշումներ կատարել:

«Երեսփոխան Օննիկ» բնիկ Իզմիթցի էր, բուն անունով Օննիկ Գավէզեան, (եւ ոչ թէ Իզմիրցի կամ Գավազեան, ինչպէս գրած էր Թուրքը): Զօհրապի, Վարդգէսի եւ Վռամեանի օրերուն Իզմիրի երեսփոխան էր, Օննիկ Իհսան անունով:

Կրտսեր եղբայրն էր յայտնի հնչակեան Թադուոր Գավէզեանի՝ որ Համիտեան շրջանին իր յեղափոխական գործունէութեան համար հալածական, կը հարկադրուի Պուլկարիա ապաստանիլ, հոնկէ շարունակելով իր աշխատանքը, նախ քան Ամերիկա անցնիլը:

Թոռն էր Իզմիթի հռչակաւոր Գավէզ Օհաննէս Զորպաճիին՝ որուն մէկ թոռան զաւակն ալ ես եմ: Այս «չորպաճի»ն բացառիկ տիպար մը եղած է Բիւթանիոյ մէջ: 1800ի առենները, տակաւին երիտասարդ, իբրեւ պետութեան դէմ ըմբոստ թիապարտութեան դատապարտուելէ եւ ճամբաներուն վրայ քար կոտրելէ ու կրելէ վերջ, տարիներուն հետ իր ազդեցութիւնը կ'աճի եւ կը դառնայ համայնքին պետը, իր ազգակիցներուն վրայ ծեծի, բանտի եւ աքսորի իրաւունքներով: Բազմաթիւ էին իր ձեռակերտները մեր ազգային սեփականութեանց մէջ:

Իր համբաւը այնքան տեւական եղած է որ, մահէն կէս դար վերջն ալ մեր աննման Ստեփաննոս արքեպիսկոպոսը, որ մանկութեանը ճանչցած էր «չորպաճի»ն, տեւական խման մը կամ աչքը տունէն դուրս «հովատա» մը կշտամբելու հարկադրանքին տակ ըլլալով՝ կը բացագանչէ եղեր.

— «Ո՞ւր ես, Գավէզ Օհաննէս Զորպաճի, աս Չէյպէկին հախէն դուն կրնայիր գալ»:

Արդարեւ բերնէ բերան ինչ զուարճալի պատմութիւններ հասած են մեզի, չորպաճիին այդ կարգի միջամտութիւններուն շուրջ:

«Զորպաճի»ին յիշատակութիւնն ըրի պարզապէս ըսելու համար թէ այս ազգապետ մարդուն թո՞ռն էր կամ Թուրքին դէմ պայքարողին եղբա՞յրն էր որ Թուրք պիտի հռչակէր ինքզինքը:

Եթէ Իզմիրի Հայութիւնը զերծ մնաց հաւաքական աքսորէ մեծահարուստներուն գումարներուն չափ եւ աւելի Օննիկ Իհսանի բարեկամութիւն եւ ազդեցութիւնը վալի Րահմիի վրայ՝ դեր ունեցան ատոր մէջ:

Ընդհանուր Աղէտէն եւ համատարած զարհուրանքէն ետ դարձնել յաջողելով ստոյգ մահէն ու տառապանքէն փրկածներուն թիւը ոչ թէ քանի մը տասնեակի, այլ քանի մը հարիւրեակի կը հասնի, շնորհիւ իր ազդեցութեան եւ յարաբերութեանց: Այդ փրկութիւնները իր տեւական մտահոգութիւնն եղած են ամբողջ պատերազմի ընթացքին:

Ես ալ իմիններուս հետ այդ փրկուած բախտաւորներէն մէկն եմ: Կը թափառէինք Գոնիայէն Պոզանթի երկարող ճամբաներուն վրայ եւ առանց «երեսփոխան Օննիկ»ին իմ տասը տարեկան տղեկի ոսկորներս ալ տխրահռչակ Պոզանթիի արեւուն դէմ ճերմկած պիտի ըլլային շատոնց:

Յաջողեր էր նաեւ Ստեփաննոս արքեպիսկոպոսի վերադարձի արտօնութիւնը կորզել, բայց անձնուէր հովիւը մերժեր էր օգտուիլ ըսելով.— «Իմ ժողովուրդս ուր՝ ես ալ հոն»: Բարեբախտաբար ողջամբ վերադարձաւ զինադադարին:

Օննիկ Իհսանի այս յաճախակի դիմումները նոյնիսկ ձանձրացուցած էին օրուան տէր հրէշները: Երբ իր միջամտութեամբ Պոլսոյ կեդրոնէն կը հրահանգուի Իզմիթի միւթասարիֆին փնտռել ու գտնել Զարեհ Գավէզեանը, միւթասարիֆը կը պատասխանէ թէ յիշեալ անձը «մեկնած ու կորսուած է անյայտ ուղղութեամբ» եւ կ'աւելցնէ. «Լաւ է որ այդպէս եղաւ, որովհետեւ այս Գավէզեանները «Զորպաճիէն ի վեր փորձանք եղած են իրենց»: Թալէաթ ցոյց կուտայ այս տեղեկագիրը Օննիկ Իհսանի ըսելով.— «Քուկիններուդ պէս պաշ պելասի մըն ալ դուն»:

Զինադադարին, երբ Երուանդ Օտեան աքսորէն Պոլիս վերադարձաւ, սուտն ու սխալը իրար խառնելով անիմաստ եւ անճոռնի պայքար մը բացաւ մամուլին մէջ Օննիկ Իհսանի դէմ: Այս արարքին իրական շարժառիթը այն էր որ Օտեան աքսորավայրէն դիմած էր իրեն խնդրելով զինքը վերադարձնել տալ, բայց Օննիկ Իհսան չէր յաջողած: Ըստ Օտեանի չէր ուզած: Օննիկ Իհսանի բարերարեալներուն միահամուռ բողոքին առջեւ Օտեան կարճ կապեց, ինքն ալ զգալով իր ըսածներուն անհեթեթութիւնը:

Աւարտած էր «Իտատիէն» եւ Իթթիհատի վարիչներուն մեծագոյն մասը իր դասընկերներն եղած էին երկար տարիներ: Ինքն ալ երեսփոխան ընտրուած էր Իթթիհատի ցանկին վրայ: Բայց ի՞նչ կրնայ նշանակել այս պարագան՝ երբ գիտենք որ Համիտեան բռնակալութիւնը տապալած էր, սահմանադրութեան եւ ազատութեան օրեր էին, «Հուրիյէթ, Ատալէթ, Մուսավաթ, եաշասըն միլլէթ» կ'երգէին ամէնքն ու ամէն կողմ: Գործակցութեան ծրագիրներ եւ համաձայնութիւններ կը մշակէին կուսակցութիւններն անգամ:

1920ին «Երեսփոխան Օննիկ» Ամերիկա անցաւ, ուր իբրեւ ապրուստի միջոց իր եւ իր կնոջ պարզ աշխատանքն ունէր միայն:

Կարող դիւղատնտես էր, աւարտած ըլլալով Հալգալըի երկրագործական վարժարանը եւ դասախօսած երկար տարիներ նոյն վարժարանին եւ Սելանիկի երկրագործական վարժարանին մէջ: Թուրքիոյ մէջ շատ անուանի մասնագէտ մըն էր:

Մուսթաֆա Քէմալ, որ նոյնպէս իր դասընկերն եղած էր, իր դիրքը ամրապնդելէ վերջ երբ հողերու եւ ագարակներու ալ տէր կ'ըլլայ, կը հետաքրքրուի իր դասընկեր մասնագէտով, եւ իմանալով որ Ամերիկա է, դեսպանատան միջոցաւ կ'առաջարկէ գալ եւ իր ագարակներուն տեսչութիւնն ստանձնել: Օննիկ Իհսան կ'ըն-

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ԳԱՀԱԺԱՌԱՆԳԸ

★

Արեւուն ճառագայթները ներս կը մտնէին իր սենեակէն, իսկ պարտէզին ծառերուն վրայ կը ճռուողէին թռչունները:

×

Գահաժառանգը հնչեցուց զանգակը, ներս եկան սենեկապանները ու անոնց ետեւէն բոլոր պալատական իշխանները:

Ծառաները բերին թագադրութեան հանդէսին համար պատրաստուած ոսկեհիւս ծիրանին, մարգարտազարդ մականը եւ ականակուռ թագը:

Երիտասարդ թագաւորը նայեցաւ անոնց. ու անոնք այնքան գեղեցիկ էին, որոնց նմանը երբեք չէր տեսած իր ամբողջ կեանքին մէջ:

Բայց յիշեց իր երազները եւ դարձաւ ըսաւ պալատականներուն:

— Վերցուցէք տարէք ասոնք, որովհետեւ չեմ ուզեր հագնիլ զանոնք:

Պալատականները կարծելով թէ կատակ կ'ընէ թագաւորը, սկսան խնդալ: Բայց գահաժառանգը խիստ ձայնով ըսաւ.

— Վերցուցէք ասոնք եւ հեռացուցէք աչքիս առջեւէն: Թէեւ թագադրութեանս օրն է այսօր, բայց ես չեմ հագնիր այդ հագուստը, անիկա հիւսուած է տանջանքի ու ցաւի ճիրաններով. ես ձեռքս չեմ առներ այդ մականը, որուն մարգարտին մէջ մահ կայ, ես չեմ դներ այդ թագը, որուն յակինթին ծոցը մարդկային արիւն լճացած է:

Եւ անոնց պատմեց իր երեք երազները:

Լսելով անոր պատմութիւնը, պալատականները իրարու երես նայեցան ու փսփսացին.

— Յայտնի է որ թագաւորին խելքին եկած է: Մեզի ինչ թէ բանուորները կը տանջուին եղեր: Մենք դրամ կուտանք եւ անոնք կ'աշխատին:

Արքունի սենեկապետը առաջ անցաւ եւ ըսաւ.

— Տէր արքայ, կը խնդրեմ որ չմտածէք երազներու վրայ եւ հագնիք այս ծիրանին ու ձեր գլուխը դնէք այս թագը, որովհետեւ ժողովուրդը ի՞նչպիսի պիտի գիտնայ, թէ դուք թագաւոր էք, եթէ չհագուիք արքայավայել կերպով:

— Ի՞նչպէս, ի՞նչպէս, — հարցուց գահաժառանգը. ըսել է՝ եթէ ես արքայական զգեստներ չհագնիմ, զիս թագաւոր չէ՞ն ճանչնար:

— Ոչ պատասխանեց արքունի սենեկապետը:

— Ես այդպէս չէի մտածեր, բայց քանի որ դուք հակառակը կ'ըսէք, թերեւս ձեր ըսածն է շիտակը: Բայց ես երբեք իմ ուսերուս պիտի չձգեմ այդ ծիրանին եւ երբեք գլուխս պիտի չդնեմ այդ թագը. ես այս պալատէն դուրս կ'ելլեմ այն հագուստով, ինչ հագուստով որ էի:

Եւ հրամայեց որ ամէնքը դուրս ելլեն իր սենեակէն, բացի իր տարեկից մէկ ծառայէն:

Մաքուր ջուրով լոգցաւ, խոշոր սնտուկէ մը հանեց իր առաջուան թանձր կաշէ կոշտ շապիկը եւ ոչխարի մորթէ կարուած վերարկուն, հագաւ զանոնք եւ ձեռքն առաւ իր հովուական ցուպը:

Ծառան ապշահար եւ աչքերը խոշոր բացած ըսաւ խնդալով.

— Տէր իմ, դուն ունիս ծիրանի եւ մական, բայց պակաս է թագդ:

Այն ատեն գահաժառանգը կտրեց պատշգամին ի վեր սողոսկող մասրենիէն փուշոտ ճիւղ մը, ծռեց զայն պսակի ձեւով եւ դրաւ գլուխը.

— Ահա ալ թագս, պատասխանեց:

Այսպէս հագուած՝ գնաց մեծ դահլիճը, ուր իրեն կը սպասէին ազնուականները: Երբ անոնք այս վիճակին մէջ տեսան զինքը, ոմանք կը խնդային, իսկ ուրիշներ կը պոռային.

— «Ժողովուրդը թագաւորի կը սպասէ եւ ոչ թէ մուրացկանի»:

Շատեր բարկացած կ'աղաղակէին.

(3)

(Շար.)

դունի, մանաւանդ որ Ամերիկայի իր պայմանները համեստ էին եւ ըրած աշխատանքը կապ չունէր իր մասնագիտութեան եւ կարողութեանց հետ: Ես Թուրքին տոմսէն միայն իմացայ որ այդ շրջանին Օննիկ Իհսան անունն ալ այլափոխեր է Օննիկ Օքանի :

Քէմալի մահէն վերջ, առաջին գործը կ'ըլլայ սակայն կրկին հեռանալ Թուրքիայէն եւ վերադառնալ Ամերիկա, թէեւ նիւթապէս աւելի լայն միջոցներ կրնար ունենալ Թուրքիոյ մէջ քան Ամերիկա՝ ուր խոշոր անծանօթ մը կը սպասէր կրկին իրեն :

«Երեսփոխան Օննիկ» պէտք չունէր Ամերիկացիէն իմանալու Թուրքին միայն Հայերու ոճրագործ ըլլալը կամ չըլլալը, (Թուրք օրագրողին այս «միայն» բառը շատ բան կ'արժէ): Ընդհանուր Աղէտին իր մեծաւորներէն մի քանին կորսնցնելէ վերջ, Իզմիրի աղէտին ալ կորսնցուցած էր իր երկու սիրելիները: Նախ քրոջն ամուսինը, որ հիւանդկախ եւ քալելու անկարող՝ երբ իր կնոջն ու հօրս թեւերուն կառչած Ֆրանսական շոգենաւ մը պիտի ապաստանէր, քարափին վրայ իսկ կը սպաննուի Թուրք զինուորէ մը: Շոգենաւը ուշացուցած ըլլալով իր մեկնումը, միւսները 24 ժամէն աւելի շոգենաւէն լալագին կը տեսնեն իրենց սպաննեալ սիրելիին դիակը քարափին վրայ փռուած…

Օննիկ Իհսան անզաւակ էր: Ճշմարիտ հօր մը պէս գուրգուրանքով պատրաստած ու կրթած էր իր քրոջ եւ վերոյիշեալ ըսպաննեալին անդրանիկ որդին՝ փաստաբան Օննիկ Աչճեան (փարիզահայ Տէր եւ Տիկ. Հրաչ Սարգիսեանի քենեկալն ու քեռայրը): Իրեն շատ սիրելի այս երիտասարդն ալ իր կարգին Իզմիրի աղէտին զերի բռնուելով Թուրքերէն, կը սպաննուի Մանիսայի մէջ: Փաստաբանին եղբայրներէն մին, նոյնպէս գերի, ամիսներ վերջ կը յաջողի ազատիլ եւ Սուրիա անցնիլ Յոյն ձեւանալով :

Այս բոլոր ոճիրներէն վերջ «երեսփոխան Օննիկ» պիտի ծիծաղէ՞ր, երբ Ամերիկացին ըսէր թէ ինք Թուրքը ճանչցած է միայն Հայերու ոճրագործ: Թուրք օրագրողին պատմութիւնը շատ ջուր կը վերցնէ … :

Այսօր միայն պիտի ծիծաղէր ան թէ Թուրքին ըսածներուն եւ թէ իմ գրածներուս վրայ, այլեւս անտարբեր ամէն բանի եւ անհամբեր սպասող մահուան այցին: Արդարեւ դարհուրելի եղան իր վերջին տարիները :

Ամերիկա դարձին փտախտը մտաւ մէկ սրունքին մէջ եւ հարկ եղաւ կտրել : Այդ օրերուն յանկարծ կորսնցուց իր կինը՝ որ լաւ թէ գէշ օրերուն իր նուիրեալ կեանքի ընկերուհին եղած էր: Քիչ վերջ ախտը վարակեց միւս սրունքն ալ: Այն ալ կտրեցին դարձնելով զինք ուրիշին կարօտ, կենդանի մեռեալ մը: Ութսունի վրայ էր:

Անցած դացած պատմութիւններ են այլեւս այս ամէնը եւ հաւանաբար անշահեկան շատերուն համար: Թուրք օրագրողին գրութեան արտատպումը միայն առիթ տուաւ տողերուս: Մեղքը «Յառաջ»ին ճիտը: Ընթերցողը այս երկու գրութիւններուն մէջ թող ինք հանէ իր եզրակացութիւնը : Բ.Գ.

ՀԱՅԿ. ԿԵԱՆՔԸ ՊՐԱԶԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

★

ՍԱՆ ՓԱՒԼՕ, 20 Հոկտ. (Յառաջ). — Մայիս 28ի փառաւոր տօնակատարութիւնէն վերջ, տօնեցինք նաեւ Խանասորի արշաւանքին տարեդարձը: Խօսեցաւ ընկեր Օննիկ Տարագճեան: Հ. Օ. Միութիւնը եւս տօնեց իր Օրը բազմամարդ հանդէս - երեկոյթով մը, ուր խօսեցան Տիկ. Լուսիա Մխիթարեան եւ Օր. Գալէմքեարեան: Ներկայ էր նաեւ Հարաւ. Ամերիկայի կաթող. պատուիրակ Սիոն եպիսկոպոս Մանուկեան որ գնահատելով ՀՕՄի գործունէութիւնը, թելադրեց չզլանալ նիւթական եւ բարոյական ամէն զոհողութիւն: Այս առթիւ ըսաւ.— «Ուրախ եմ յայտարարելու որ Կ. Խաչի յարգելի տիկիններուն հետ մեր խորհրդակցութիւնը յանգեցաւ կատարեալ համաձայնութեան մը եւ որոշուեցաւ հաստատել կիրակնօրեայ դասընթացք մը հայ մանուկներու աւանդելու կրօնական եւ ազգային պատմութիւն հովանաւորութեամբ այս կազմակերպութեան: «Հ. Օ. Մ.» անգլիերէն կը նշանակէ օճախ: Մաղթանքներ որ ան դառնայ իրապէս ազգային օճախ մը »: Կիրակնօրեայ դպրոցը արդէն բացուած է: կը յաճախեն մեծ թիւով մանուկներ սիրայօժար յանձնառութեամբ չորս ուսուցչուհիներու: Բաժնուած է չորս դասամիջոցներու.— կրօնական, ազգային, երգի եւ մարզանքի :

Հոկտեմբեր տասնին տօնեցինք նաեւ Դաշնակցութեան Օրը աննախընթաց բազմութեամբ: Կը նախագահէր ընկեր Օննիկ Տարագճեան, որ իր բացման խօսքով պարզեց Դաշնակցութեան ծնունդը եւ գործունէութիւնը: «Այսօր ալ ան մեր ամենազօր եւ անձնուէր կուսակցութիւնն է, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը եւ ժողովուրդը գիտէ որ ան կատարելիք մեծ գործեր ունի: Հայ ժողովուրդին իտէալը մարմնացած է Հ. Յ. Դաշնակցութեան մէջ : Թէեւ Դաշնակցութիւնը առ այժմ մէկդի դրած է սուրը եւ զէնքը, բայց կը շարունակէ պայքարը: Պայքար ճերմակ ջարդին դէմ, նոյնքան ահարկու որքան կարմիր ջարդը, եւ կը պահանջէ ձեզմէ գէթ այս պայքարին մէջ ձեռք ձեռքի տալ առանց վարանումի»: Յետոյ ընկերը կոչ մը ուղղեց երիտասարդներուն, շեշտելով թէ գաղութները գործ կը սպասեն իրենցմէ :

Հանդէսին բացումը կատարուեցաւ «Արմենիա Երիտ. Միութեան» երգչախումբին կողմէ «Մշակ բանուոր»ով: Արտասանեցին ընկերներ Կարապետ Թէրզեան եւ Հրաչ Տատեան: Երգեցին օրիորդներ Անահիտ Տիշչէքենեան եւ Անահիտ Թիւֆէնքճեան: Ջութակով նուագեց ընկեր Անդրանիկ Պօղոսեան ընկերակցութեամբ Օր. Սօնիա Էքիզեանի (դաշնակ): Մեներգեց Կարապետ Էքիզեան (Հայաստան), բոլորն ալ արժանացան ջերմ ծափերու : Հ. Օ. Մ.ի կողմէ ուղերձ մը ըրաւ Տիկ. Լ. Մխիթարեան «Երիտասարդաց Միութեան կողմէ ընկեր Մովսէս Քէօսէեան: Ներկայացուեցաւ կենդանի պատկեր մը «Վարդերիկը» (Ա. Ահարոնեանի «Ազատութեան Ճանապարհին»)գրքէն, դասաւորուած դերասան Մ. Մարութեանի կողմէ : Օրուան բանախօսն էր Մարութեան որ խօսեցաւ գեղեցիկ ճառ մը: Երկու ընկերուհիներու կողմէ (Տիկիններ Շաքէ Աւետիսեան եւ Մարի Գումրուեան) պատրուաստուած անուշեղէն մը եռագոյնը վրան եւ Դաշնակցութեան զինանշանով աճուրդի դրուելով գոյացաւ 65.000 Ֆրանքի գումար մը : Շահեցաւ ընկեր Գ. Բանջարճեան : Կէս գիշերէն վերջ սկսաւ խնջոյք պարահանդէսը տեւելով մինչեւ առաւօտեան ժամը 5:

ՅՈՎՀ. ՏԷՕՔՄԷՃԵԱՆ

ՀԱՅԿ. ՁԵՌԱՐՈՒԵՍՏԸ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՄԷՋ

★

ԱՄՄԱՆ.— Երուսաղէմ, ինչպէս կ'ըսեն, աստուածակոխ քաղաք, կրօնքի եւ սրբավայրերու մայրաքաղաքն է: Հոս պատմական յիշատակարաններու բաժնեկից է նաեւ հայ ժողովուրդը՝ հաւասար դիրքով օտար մեծ ու փոքր ազգերու հետ:

Այս ճոխութեանց կողքին հայ անուան պատիւ բերող ձեռարուեստի աշխատանոց մը ունինք Երուսաղէմի մէջ, աւելի քան երեսուն տարիներէ ի վեր: Կուտինայէն (Քէօթահիա) երկու Հայեր, մանաւանդ յախճապակիի արուեստին, կուգան հաստատուիլ այս կողմերը:

Առաջին անգամ կը զարդարեն Օմարի մեծ մզկիթին ներսի գաւիթները, ազանչացում պատճառելով անգլիացի պաշտօնատարներու եւ այն բոլոր օտարներուն, որոնք առիթ ունեցած են տեսնելու հայ ճաշակն ու արուեստը:

Երկու Հայերը՝ Մկրտիչ Գարագաշեան եւ Նշան Պալեան, այն ատեն երիտասարդ, կը բախին սակայն նիւթական զգալի դժուարութիւններու, ձեռնարկելու համար աշխատանոցի մը հիմնադրութեան :

Դրամական նեղութիւն, անգործութիւն զանոնք կը հարկադրեն զոհել իրենց ժամանակը, ենթարկուիլ ծանր աշխատանքի, գիշեր ցերեկ տքնիլ, բայց ի վերջոյ ծաղկամաններու, սուրճի եւ թէյի պնակներու եւ բազմազան սպասներու կուտան գրաւչութիւն, իրենց իսկ պատրաստած ներկերով, ճարտարութեամբ ի յայտ կը բերեն ձեռարուեստի գեղեցկութիւն : Իրենց գործը հայ եւ մանաւանդ օտար շրջանակներու մէջ ծանօթ է hայկական ձեռագործ անունով:

Եւրոպա եւ Ամերիկա, ինչպէս նաեւ Միջին Արեւելքի բոլոր երկիրները իբրեւ զարդ կը դնեն այդ ամանները ու սպասները եւ իբրեւ արժէքաւոր նուէր՝ կը ղրկեն բարեկամներու: Երուսաղէմ կամ Ամման օտարազգի ուխտաւորներուն եւ զբօսաշրջիկներուն աչքէն չի վրիպիր հայկ. ձեռարուեստը: Հիացումով կը գնեն եւ իրենց երկիրը կը տանին Գարագաշեան - Պալեան յաճախապակիները :

Դիւանագիտական մարմնի անդամներ, օտար մամուլի ներկայացուցիչներ անպայման կ'այցելեն մեր հայրենակիցներուն, որոնք, ժպիտը շրթներուն, կը դիմաւորեն այցելուները, կը պտտցնեն իրենց աշխատանոցը, տալով բացատրութիւններ գործին եւ արուեստին մասին, յիշելով միշտ, թէ գործը զուտ հայկական է :

Մեր հայրենակիցները կազմած են իսկական հայ ընտանիք, հայ բարքով, աւանդութիւններով : Իրենց մօտ կը գտնուին հայկ. յիշատակարաններէ ընդօրինակուած սպասներ, ինչպէս նաեւ անկախ Հայաստանի եւ Հ. Յ. Դ. զինանշանը եւ այլ հայկ. յիշատակարանները պանծացնող սպասներ, գեղեցիկ գծագրութեամբ:

Հայկ. Երուսաղէմը կը հպարտանայ այս հայորդիներու տաղանդով: Ազգին համար անոնք կրցած են ապահովել բացառիկ վարկ :

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

★

Եւրոպայի կէս ծանրութեան կոփամարտի ախոյեանը Ժ. Հայրապետեան, որ Պէյրութ մեկնած էր փորձ մրցումի մը համար, շաբաթ օր (24 Հոկտ.) 5րդ շրջանին յաղթական ելած է «նոք աութով»: Հակառակորդն էր ծանր ծանրութեան դասակարգէն Տեսուքի (95 քիլօ):

ՊԵՐԼԻՆ.— Սփորթ Փալասի մէջ, Գերմանիոյ կէս ծանրութեան, Եւրոպայի թիւ մէկ թեկնածու ախոյեանը, Կ. Հեխթ եւ Պելճիքայի ծանր ծանրութեան ախոյեան Քարլ Սիս հաւասար մնացած են (10 × 3):

× Գերմանիոյ «Պունտ Տէօչըր Պէրիւֆապօքըր» կոփամարտի դաշնակցութիւնը երեք միլիոն ֆրանք տրամադրած է Ժագ Հայրապետեանի, Յունուար 12ի Եւրոպայի ախոյենութեան մրցումը կազմակերպելու համար Կ. Հեխթի դէմ, Սփորթ Փալասի մէջ: Հայրապետեանի «մէնէյճըր»ը կ'ուսումնասիրէ այս ծրագիրը :

× Հոկտեմբեր 25ին, Սթատիումի մէջ Մանուկ Յարութիւնեան (62 քիլօ), ճակատեցաւ Ժիլ Նօտէնի դէմ (66 քիլօ), եւ 8×5 տեւողութեամբ: Չորս շրջան հաւասար արդիւնքէ մը վերջ, այս մեծ տարբերութիւնը պարտութեան մատնեց հայ ախոյեանը հինգերորդ շրջանին :

ՍԱՐԳԻՍ Զ.

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (20)

Ո՞Վ ՍՊԱՆՆԵՑ

●

Յայտնի էր որ Օր. Ճոնսըն կ'ատէր իր տիրոջը կինը — ինչ որ թերեւս բնական է — եւ կարծեմ չեմ սխալիր եթէ ըսեմ թէ Տիկին Մերքատօ, ալ իր կարգին կ'անիծէր Տիկին Լէյտնըրը :

Շէյլա Րէյլ նոյնպէս սուրբ մը չէր նկատեր Տիկին Լէյտնըրը:

Քանի մը անգամ պեղումներուն վայրը եկաւ, անգամ մը ինքնաշարժով ,իսկ երկու անգամ ձիով ընկերակցութեամբ երիտասարդ ձիաւորի մը: Խորապէս համոզուած էի որ կ'ախորժէր Էմմըթէն, այդ մռայլ Ամերիկացիէն: Երբ ան պեղումներուն մէջ կ'աշխատէր, կը կենար կը շաղակրատէր անոր հետ եւ կարծես բուռն համակրութիւն մը կը ցուցնէր :

Օր մը, ճաշի ատեն, Տիկին Լէյտնըր ձախաւեր ակնարկ մը ըրաւ այս մասին:

— Օր. Րէյլի շարունակ Դաւիթին ետեւէն կը վազէ, ըսաւ հեգնելով, զայն կը հետապնդէ մինչեւ պեղումներուն վայրը· որքան յիմար են հիմակուան աղջիկները :

Պ. Էմմըթ, չհասկնալու զարկաւ այս անպատշաճ խօսքերը, բայց իր արեւահար այտերը կարմրեցան: Աչքերը վեր առաւ, եւ չեշտակի երեսը նայեցաւ արհամարհանքով:

Տիկինը ժպտեցաւ եւ երեսը անդին դարձուց:

Հայր Լավինյի քանի մը բառ մրմռաց · բայց երբ խնդրեցի որ կրկնէ ըսած խօսքերը, գլուխը շարժեց եւ լռեց :

Այդ կէսօրէն վերջ Պ. Քոլմէն ըսաւ ինծի ·

— Խնդիրը այն է որ երբեք չէի սիրեր Տիկին Լէյտնըրը: Ամէն անգամ որ բերանս կը բանայի բառ մը արտասանելու համար անմիջապէս խօսքս կը կտրէր: Այժմ աւելի լաւ կը հասկնամ իր նկարագիրը եւ կը խոստովանիմ թէ լաւագոյն կիներ չկան աշխարհի վրայ: Սրտաբաց կը խօսին հետը, եւ իրեն կը պատմեն իր երիտասարդական խնդութիւնները :

Մահու չափ կ'ատէ Շէյլա Րէյլը: Եւ զարմանալի չէ: Շէյլա քանի մը անգամ անլուր կոպտութեամբ վարուած է իրեն հանդէպ : Այդ երիտասարդուհին բոլորովին զուրկ է կենցաղագիտութենէ եւ դաժան նկարագիր մը ունի:

Հաւատացի առանց դժուարութեան, Տոքթ. Րէյլի չափազանց կը չփացնէր զայն :

— Անշուշտ ինքզինքը բանի մը տեղ դըրած է, որովհետեւ միակ երիտասարդ աղջիկն է մեր մէջ: Եւ սակայն այդ մասնաւոր պարագան իրեն իրաւունք չի տար իր մեծ մօրաքրոջը տեղը դնելու Տիկին Լէյտնըրը: Այո, երէկուան երիտասարդուհին չէ Տիկին Լէյտնըր, բայց անանկ հրապոյր մը ունի որ … կը նմանի այն շընորհալի յաւերժահարսերուն որոնք ճախճախուտքէն դուրս ելլելով շրջմոլիկ հուրերու շքեղութեան մէջ, խելքդ գլխէդ կը թռցնեն եւ քեզ ճամբէդ կը շեղեցնեն :

Եւ աւելցուց ·

— Այդ կարողութիւնը Շէյլան ուրկէ՞ կրնայ ունենալ: Շատ շատ տարփածուի մը ուշադրութիւնը կրնայ գրաւել :

Կը յիշեմ միայն ուրիշ երկու դէպքեր որոնք քիչ շատ հետաքրքրական են :

Օր մը, քիմիական աշխատանոցը դացեր էի ասեթոն առնելու եւ ձեռքերս անօթները փակցնող կպչուն նիւթէն մաքրելու համար: Անկիւն մը Պ. Մերքատօ գլուխը թեւերուն կրթնցուցած կարծես կը քնանար: Սրուակը առի եւ դուրս ելայ :

Նոյն իրիկունը զարմացայ երբ լսեցի որ Տիկին Միքատօն յանկարծ հարցուց ·

— Դո՞ւք առիք ասեթոնի սրուակը, քիմիական աշխատանոցէն:

— Այո, ես առի:

— Անշուշտ գիտէք որ միշտ սրուակ մը կը պահեն հնութեանց սրահին մէջ :

Կը խօսէր կատաղի ձայնով մը·

— Իրա՞ւ, նոր կը լսեմ :

— Կը կասկածիմ թէ լուր չունէիք : Պարզապէս լրտեսելու կուգայիք : Ծանօթ է հիւանդանոցներու մէջ աշխատած հիւանդապահուհիներու համբաւը:

Դէմքը չափեցի վերէն վար·

— Տիկին Մերքատօ, չեմ գիտեր թէ ինչ ըսել կ'ուզէք, պատասխանեցի հպարտօրէն: Կ'երդնում թէ ես հոս եկած չեմ ասոր ու անոր լրտեսելու:

— Օհ, ոչ, կը կարծէք թէ չե՞մ գիտեր այս տան մէջ ձեր ներկայութեան պատճառները:

Վայրկեան մը կարծեցի թէ խմած է այս կինը: Հեռացայ առանց բառ մը արտասանելու· բայց այս տեսարանը առ նուազն տարօրինակ թուեցաւ ինծի:

Միւս դէպքը աւելի աննշան կրնայ թըւիլ: Կը փորձէի քօվս կանչել շնիկ մը հացի կտոր մը երկարելով: Երկչոտ՝ ինչպէս արաբական բոլոր շուները, կը կարծէր թէ գէշ բան մը պիտի ընէի իրեն: Հեռացաւ. ես ալ ետեւէն դուրս գացի: Կամարակապ դռնէն անցնելով տան անկիւնը կը դառնայի երբ զարնուեցայ Հայր Լավինյի եւ ուրիշ մարդու մը որուն հետ կը խօսակցէր: Անմիջապէս ճանչցայ. այն մարդն էր որուն հանդիպեր էինք Տիկին Լէյտնըրի հետ, երբ կը փորձէր պատուհանէն ներս նայիլ:

Ներողութիւն խնդրեցի եւ Հայր Լավինյի ժպտեցաւ:Մնաք բարով ըսաւ մարդուն եւ ինծի հետ տուն մտաւ:

(Շար.)

ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ուրիշ ճառերէ ետք, վարչապետը խօսք առնելով, լայնօրէն պարզեց Հնդկաչինի զինուորական կացութիւնը: Յետոյ շա-րունակեց.

— «Ինծի կը հարցնեն թէ ինչ բանի կը սպասենք, հաշտութիւն կնքելու համար: Կը պահանջեն բանակցիլ: Կ'ըսեն թէ ի-մաստութիւնը կը թելադրէ կարելին եղա-ծին չափ շուտ դադրեցնել ծախքերը: Ա-հա իմ պատասխանս, — Անշուշտ ցան-կալի է բանակցիլ: Ոչ ոք պատերազմ կը մղէ պատերազմելու հաճոյքին համար, մանաւանդ լման եօթը տարի: Բայց, հաշտութիւն կնքելու համար առ նուազն երկուք պէտք է ըլլալ: Որո՞ւ հետ բանակ-ցիլ: Ո՞վ հակառակ է միջազգային բա-նակցութեան մը, խաղաղութիւն հաստա-տելու համար: Դժբախտաբար կայ մէկը որ համաձայն չերեւար, Հօ Շի Մին: Եթէ օր մը Հօ Շի Մին եւ իր սպայակոյտը ըն-դունին թէ անկարելի է յաղթել եւ անի-մաստ է պայքարը, եթէ տրամադիր ըլլան առաջարկներ ներկայացնելու, այն ատեն Ֆրանսայի եւ շահակից կառավարու-թեանց կ'իյնայ խորհրդակցիլ եւ քննել այդ առաջարկները: Մենք կը կուինք որպէսզի Վիէթ Նամը բռնակալութեան մը չենթարկուի, սնամէջ բառի մը վերածե-լով մեր տուած անկախութիւնը: Կը հա-ւատա՞ք որ պիտի կրնանք երկար պահել մեր դիրքերը Ափրիկէի մէջ եթէ կորսն-ցնենք մեր դիրքը Ասիոյ մէջ: Մենք միայն մէկ նպատակ ունինք — խաղաղութիւն: Բայց պէտք է ընդունիլ որ ցարդ արժա-դանդ չգտան մեր կոչերը: Մենք միշտ պիտի փորձենք բոլոր միջոցները պատ-ւաւոր եւ արդար վախճան մը տալու հա-մար այս պատերազմին որ պարտադրուե-ցաւ Ֆրանսայի»:

× Ազգ. Ժողովը 21 ժամ անընդհատ նիստ գումարելէ ետք, Դշ. առտու ժամը 6.20ին 251ի դէմ 315 ձայնով քուէարկեց բանաձեւ մը որ կը տրամադրէ 1.— Զարկ տալ Հնդկաչինի տեղական ուժերուն, աստիճանաբար կրճատելու համար Ֆրան-սական բանակին մասնակցութիւնը.— 2. Ամէն միջոց փորձել Ասիոյ ընդհանուր խաղաղեցման համար, բանակցութիւններ կատարելով:

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարա-րը, Պ. Ֆ. Տըլըս իր շաբաթական ասու-լիսին մէջ ջանաց փարատել կարգ մը մտա-վախութիւններ, Եւրոպայի ամերիկեան բանակին կրճատման մասին:

Ըսաւ թէ «անմիջական ծրագիր մը չկայ» կրճատելու արտասահմանի ամե-րիկեան զօրաբաժինները, բայց «ի վեր-ջոյ կարելի է նախատեսել կրճատում մը»: Յետոյ մանաւորապէս շեշտեց թէ ծրա-գիր չկայ Եւրոպայէն քաշելու ամերիկեան զինուորները: Այս երկու յայտարարու-թիւններէն ետք, Ազգաժողովին Ֆրանսա-կան պատուիրակը, Մորիս Շուման եւ Ուաշինկթընի Ֆրանսական դեսպանը գո-հունակութիւն յայտնեցին, հաստատելով որ Մ. Նահանգները մտքէ չեն անցըներ զօրքը քաշել արեւմտեան Եւրոպայէն: Պ. Տըլըս իր յայտարարութեան առթիւ դիտել տուած էր թէ քանի մը ազդեր հարցումներ կատարած էին Ամերիկայի մէջ, ստուգելու համար թէ կրճատման ծրագիր կա՞յ:

Ինչպէս կ'երեւայ, կրճատման զրոյցնե-րը մեծ մտահոգութիւն պատճառած են Եւրոպայի մէջ: Մ. Նահանգներու պատե-րազմական նախարարութեան ներկայա-ցուցիչներն ալ հաւաստիքներ տուին, փա-րատելու համար Եւրոպացիներու կաս-կածները:

× Ամերիկեան թերթերը կը գրեն թէ մօտերս տեսակցութիւն մը տեղի պիտի ունենայ Այզընհաուըրի եւ Չըրչիլի մի-ջեւ, եթէ Խ. Միութիւնը նորէն մերժէ մասնակցիլ Չորսերու ժողովին, որ պիտի գումարուի Նոյեմբեր 9ին, Լուկանոյի մէջ: Անգլիոյ վարչապետը տակաւին չէ հրաժարած Մալենկովի հետ խօսակցելու մտադրութենէն:

ՈՂՈՂՈՒՄՆԵՐԸ կը շարունակուին ամ-բողջ Իտալիոյ մէջ, հիւսիսէն հարաւ: Անընդհատ անձրեւ կը տեղայ 24 ժամէ ի վեր: Հռոմ եւ Նափոլի եւս վտանգուած են: Փօ գետին յորդումը աղտոտի առա-ներ կը գործէ հիւս. Իտալիոյ մէջ: Մարդկային զոհերու թիւն ալ հետզհետէ կ'աւելնայ: Փոթորիկները աւելի վնաս պատճառած են Սիկիլիոյ մէջ: Կառավա-րութիւնը 12 միլիառ լիրի (19.2000.000 տոլար) վարկ մը քուէարկեց:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ
ԱՅՍ ՇԱԲԱԹ ԳԻՇԵՐ

Ժամը 21էն մինչեւ լոյս

THEATRE VERDI

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կո-միտէի: Կը մասնակցին բոլոր ենթակոմի-տէները եւ խումբերը, Հ. Յ. Դ. Նոր Սե-րունդի վարչութիւնը իր 11 մասնաճիւղե-րով եւ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղերը:

Հովանաւորութեամբ Մարսէյլի քաղա-քապետ

GASTON DEFFERRE-ի

Կը նախագահէ ընկեր Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐ-ԵԱՆ եւ ՏԻԳՐԱՆ ԹԱԴՈՍԵԱՆ եւ ՖՐԱՆ-ՍԻՍ ԼԵՆԱՌ, ԺՈԶԷՖ ՖԵՌՕ, ԻՌՄԱ ՌԱՓՈՒԶԻ: ՓԻԷՌ ՄԱԹՌԱ, ԺԱՆ ՄԱՍ և ԱՇԻԼ ՍԻՆԻ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, սիրա-յօժար մասնակցութեամբ Տիկին ՄԱՐԻ ՆԱԳԳԱՇԵԱՆԻ (երգ), դաշնակի ընկերակ-ցութեամբ՝ Օր. Է. ԹԻԼԵԱՆԻ, Օր. Ա. ԱԿԻՆԵԱՆԻ (դաշնակ):

Հայկական պարեր ղեկավարութեամբ տիկին ՄԱՆՈՒՇԻ, ջութակ Պ. ՉԷՕՐԷՔ-ՃԵԱՆԻ կողմէ, արտասանութիւն Օր. Օր. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ ԵՒ ԹԱԴՈՍԵԱՆ:

Եւրոպական պարեր. — Մուտքը ազատ է:

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Հոկտեմբեր 31ին, շաբաթ, ժամը 20.30-ին, Գ. թաղապետարանին մէջ:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վա-րանդեան կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբի:

Կը նախագահէ ընկեր ՀԱՅԿ ՍԷՐԷՆ-ԿԻՒԼԵԱՆ:

Կը խօսի ընկ. ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Մուտքը ազատ է:

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Այս շաբաթ գիշեր մինչեւ առաւօտեան երեք, Վիէնի քաղաքապետարանի սրահին մէջ:

Պատուակալ նախագահ քաղաքապետ

HUSSEL

Կը խօսի քաղաքացի ՊԷՐԹԷ (երեսփո-խան եւ խմբագիր «Լը Տօֆինէ Լիպէռէ» թերթին:

Կը նախագահէ ընկ. ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

Կը խօսի ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին: Երգ Տիկին ԹԱԴԷՈՍԵԱՆէ: Արտասանութիւններ:

Եւրոպական պար, նուագախումբ ԱՐ-ՏԱՇ: Մուտքը ազատ է:

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Հոկտեմբեր 31ին շաբաթ գիշեր:
ժամը 20.30ին

Քաղաքապետարանի թատերասրահին մէջ:

Նախաձեռնութեամբ Հ.Յ.Դ. Շրջ. կո-միտէին, մասնակցութեամբ Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդին եւ Ֆր. Կապոյտ Խաչի:

Կը նախագահէ ընկ. ԳԱԲՐԻԷԼ ՍԻՆԱՊԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ:

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի ժամը 20.30ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Կոմիտէ-ին, մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի մաս-նաճիւղին, Նոր Սերունդի եւ Ազգ. դպրո-ցի հոգաբարձութեան:

Կը խօսի ընկեր Ժ. ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժին:

Մուտքը ազատ է:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տիկին ԱԶՆԻՒ ԶԱՒԱՐԵԱՆ կը ծանու-ցանէ թէ այս կիրակի օր (Նոյ. 1), Փա-րիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ մասնաւոր հո-գեհանգիստ պիտի կատարուի յաւէտ ող-բացեալ մեծանուն Հայուն

ՍԻՄՈՆ ԶԱՒԱՐԵԱՆԻ

յիշատակին իր մահուան 40ամեակին առ-թիւ:

ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Կոմիտասի մահուան 18րդ տարելիցին առթիւ

Այս կիրակի, Փարիզի Հայոց Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ Կոմիտասի մահ-ուան 18րդ տարելիցին առթիւ, պիտի մա-տուցուի հանդիսաւոր պատարագ, նախա-գահութեամբ Փարիզի առաջնորդ Սերով-բէ Ծ. վ. Մանուկեանի:

Կը հրաւիրենք հասարակութիւնը իր մե-ծարանքի տուրքը ընծայաբերել Կոմիտա-սի խնկելի յիշատակին:

ԵՂԱՆԱԿԻ ԱՌԱՋԻՆ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ

THEATRE d'IENA, 10, Ave d'Iéna

Երկուշաբթի 9 Նոյեմբեր ժամը 21ին

ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆ

Միջին Արեւելքէն վերադառնալով կը ներկայացնէ իր

ԵՐԿՈՒ ՃԱՄԲԱՅ

Թատերգութիւնը (3 արար), մասնակ-ցութեամբ՝ մուտքի կարգով Յ. ԼԱԹԻՖ-ԵԱՆԻ, ՏԻԿԻՆ Յ. ԼԱԹԻՖԵԱՆԻ, Գ. ՏԷՐ-ՎԻՇԵԱՆԻ, Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ, ՆՈՒՐՀԱՆ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆԻ եւ ՏԻԿԻՆ ԲԵՐԿՐՈՒՀԻ ԴԱՒԻԹԵԱՆԻ:

Բեմադրութիւն հետեւողութեամբ Պէյ-րութի ներկայացման ղեկավար Պ. ԱՇՈՏ ՄԱՏԱԹԵԱՆԻ:

Մուտքի տոմսերը 200 ֆրանքէն սկսե-եալ: Դիմել գրատուն Հ. Բալուեանի՝ 43 ռիւ Ռիշէ, Փարիզ (9): Հեռ. ՓՐՕ25-46

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Ս. Մի-նասեան ենթակոմիտէի, նուիրուած՝ Հ. Յ. Դ. Օրուան:

Այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 21ին, Քա-ֆէ տիւ Նօռի սրահը, 4 փլաս տը լա Մէ-րի, Ալֆորվիլ:

Կը խօսի ընկեր ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Քաղաքական խնդիրներու շուրջ:

Կը հրաւիրուին դադութիս երկսեռ հա-սարակութիւնը, մանաւանդ մեր երիտա-սարդական կազմակերպութիւնները:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պաղտասար Տիրատուր-եան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստի պաշտօն պիտի կատարուի իրենց կնոջ եւ մօր՝

ՍԻՐԱՆՈՅՇ ՏԻՐԱՏՈՒՐԵԱՆԻ

(Ծնեալ Երեմեան) մահուան քառասուն-քի առթիւ այս կիրակի առտու ժամը 11ին Սէն Ժերոմի Ս. Սահակ Մեսրոպ եկեղե-ցին: Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգող-ները:

×

Այս առթիւ Պ. Տիրատուրեան կը նուի-րէ հազար ֆրանք «Յառաջ»ի բարգաւաճ-ման համար, հինգ հարիւր ֆրանք «Հայ-Բոյժ»ին, հինգ հարիւր ֆր. ալ Սէն Ժե-ռոմի Կապոյտ Խաչին: «Հայ - Բոյժ»ը կը ստանայ «Յառաջ»էն, Կ. Խաչը Յովհան-նէս Սիմոնեանէ:

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ Ա. ԱԴՈՆՑԻ

Ա. մաս.— Քաղաքական հոսանքները հին Հայաստանում:

Բ. մաս.— Հայ-Բիւզանդական նիւթեր:

Գին հազար ֆրանք: Դիմել Յառաջի վարչութեան:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Համախարբերդի «Եփրատ» միութեան կարօտ ուսանողներու ի նպաստ կազմա-կերպած եռեկոյթ պարահանդէսը Քլիշիի մէջ, Նոյեմբեր 14ին: (Մարսէյլ):

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris.

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի «Ա-հարոնեան» խումբին դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը 21.30ին Ազգ. Տան մէջ (Ա. յարկ), 32 ռիւ տը Թրէվիզ:

Կը խօսի Պ. ՆԻԿՈԼԵԱՆ: Նիւթը՝ «Երի-տասարդութեան մշակութային եւ գեղար-ուեստական ծանօթութեանց մշակումը»: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:— Հայերէնի դասերը 20էն 21.30:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմի-տէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ըն-կերները այս հինգշաբթի ժամը 20.30ին, 101, Ավընիւ Սաքսի ակումբի սրճարանը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պար-տաւորիչ:

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Արծիւ ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը այս ուր-բաթ ժամը 20.30ին, ծանօթ հաւաքատե-ղին: Կարեւոր օրակարգ:

Հ. Յ. Դ. ՊԷԼՎԻԼԻ «Ռոստոմ» խումբի ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, ընկ. Մա-նուկի բնակարանը:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ-Էջմիածնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հա-ւաքատեղին: Օրակարգ.— Շար. նախորդ ժողովի:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Համախարբերդի «Եփ-րատ» Միութեան ընդհ. ժողովը այս կի-րակի ժամը 15.30ին Պռասըրի տէ Տանա-յիտ, 6 Սքուար Սթալինկրատ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Հ. Յ. Դ. Պէլվիլի «Ռոստոմ» խումբի այցը Փէր Լաշէզ, Ռուբէնի, Խատիսեանի, Անդրանիկի եւ Ահարոնեանի շիրիմներուն կիրակի 29 Նոյեմբեր:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Տէսինի մեր բաժանորդներէն կը խնդ-րուի իրենց բաժնեգինները վճարել գործա-կալ Պ. ՎԱՀԱՆ ՀԻՒՍԵԱՆԻ:

Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ համար թատերասէր բարեկամ մը հազար ֆրանք կը նուիրէ: Ստանալ «Յառաջ»էն:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Միհրան Լօքմաճեան, Թոքաթցի որ աքսորի ընթացքին կը գտ-նուէր Հալէպ: Կը կարծուի թէ փոխադր-ուած է Հիւս. Ամերիկա: Կը խնդրուի իր հասցէն իմացնել Տիկին Սիրուհի Թիւ-ճարեանի (ծնեալ Թումանեան) 54Քէ-Գլան-քի, Ալֆորվիլ (Սէն): Կը խնդրուի արտա-սահմանի թերթերէն արտատպել:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ՓԱՐԻԶԻ Աղքատախնամի քարտուղա-րութեան գրասենեակին (ռիւ տը Թրէվիզ 32), հեռաձայնի թիւն է

PRO. 77 - 73

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

«ԱՐԱՔՍ» Թիւ 25 (25 Հոկտ.)

Փարիզի միակ մանկական - պատանե-կան թերթը, ազգային եւ միջազգային բովանդակութեամբ, ամբողջովին պատ-կերազարդ:

Կը պարունակէ նաեւ օգտակար գիտե-լիքներ եւ խաչ - բառ հանելուկ:

Տարեկան բաժնեգին հազար ֆրանք, (արտասահման 1400 ֆրանք):

N.Hovhannessian, 14, Rue du Soleil, Paris

ԾԱԽՈՒ Է

Պարապ տուն մը Լը Ռէնսի, Վիլմոմպ-լի մէջ: Ունի հինգ սենեակ, խոհանոց, մեծ պարտէզ մը, բաղնիք, կեդր. ջե-ռուցում, մառան, պարտէզ, պտղատու ծառերով: Ամէն դիւրութիւն երթեւեկի, մօտ ըլլալով թէ հանրակառքին եւ թէ շո-գեկառքին:

Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան:

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

Հայ կին մը տնական գործեր կը փնտր-ռէ, ամբողջ օրը, նախընտրելի է Փարիզի մէջ: Դիմել՝ «Յառաջ»ի վարչութեան:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Հայ փեսացու մը համար հայ երի-տասարդ մը 22-25 տարեկան:

Դիմել.—

Adresse — Ets. CHEDIK,
285, Rue St. Denis, Paris (2e)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. Վեցամս. 1300
Արտասահման՝ տարեկան 3000 ֆր.: ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.

ՈՒՐԲԱԹ 30 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
VENDREDI 30 OCTOBRE 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7206 | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 9ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2617

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԴԱՐՄԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

●

Կը կարծենք թէ անհրաժեշտ չեն նոր վկայութիւններ՝ ըմբռնելու համար ուսուցչական տագնապին խորութիւնը :

Մէկ տարիէն միւսը աւելի կը սաստկանայ տագնապը : Ասպարէզը կ'ամայանայ կամ կը դառնայ փորձադաշտ համբակներու :

Իրական ուժեր կը խուսափին : Տարեց վաստակաւորները հետզհետէ կը նօսրանան :

Ափէ ափ նետուած ենք, եւ աւելի շահաբեր գործերու փորձութիւնը աւերներ կը գործէ երիտասարդութեան մէջ :

Միւս կողմէ, խոր արմատներ ձգած է կոպիտ հեգնութիւն մը, — «Անճարակին մէկն էր, գնաց վարժապետ (կամ տէրտէր) եղաւ ...» :

Եւ վերջապէս, տնտեսական անձկութեան մղձաւանջը, — չարիքին բուն արմատը :

Տագնապը հետզհետէ կը սաստկանայ ոչ միայն խորութեամբ, այլեւ տարածութեամբ :

Շատ ալ զարմանալի չէ որ ուսուցիչներ եւ ուսուցչուհիներ չգտնենք եւրոպական եւ ամերիկեան ափերուն վրայ :

Երբ դպրոցական ցանցեր կը պակսին, բնականաբար ոչ ուսուցիչ կը հասնի, ոչ ալ կրնաք տեւական գործ ճարել թեկնածուին :

Բայց աղաղակ ահաւասիկ կը հնչէ նա'եւ Մօտաւոր եւ Միջին Արեւելքէն, ուր դպրոցական ցանցեր ունինք, տասնեակ հազարաւոր աշակերտներով :

Ողբուկոծ՝ Պոլսէն մինչեւ Եգիպտոս եւ Լիբանանէն Իրան :

« Տարուէ տարի անկարելի կը դառնայ կրթական մշակներ գտնել », կ'աղաղակէ Լիբանանի առաջնորդը, պատճառներն ալ պարզելով :

Ըսինք երէկ, — Ջուրը ջաղացքին հասեր է եւ կը սպառնայ քշել տանիլ :

Անհրաժեշտ է գործնական միջոցներ ձեռք առնել անյապաղ, որպէսզի յետոյ չստիպուինք ջախջախը փնտռել :

Երկու երեք տարի առաջ ալ նոյն աղաղակը կը հնչէր :

Այդ առթիւ կարգ մը թելադրութիւններ գրի առինք, իբրեւ անմիջական պահանջ :

Գլխաւորը հետեւեալն էր. —

Երկամեայ կամ եռամեայ դասընթացքներ բանալ բարձրագոյն վարժարաններու, ճեմարաններու եւ դպրեվանքերու մէջ, ուսուցիչներ պատրաստելու համար :

Գիտենք որ այդ մտահոգութեամբ կը գործեն Պէյրութի «Փալանճեան» եւ Հալէպի «Քարէն Եփփէ» ճեմարանները, մասնաւորապէս ուժ տալով հայագիտական բաժնին :

Կ'ուզէինք հաւատալ թէ Կիպրոսի Մելքոնեանը կամ Պոլսոյ Կեդրոնականն ալ նոյն ուղղութեամբ կ'աշխատին :

Տակաւին կան նախակրթարաններու բարձրագոյն դասընթացքները՝ Եգիպտոսի, Լիբանանի, Սուրիոյ, Իրանի մէջ եւ այլուր :

Գալով դպրեվանքերուն, մահացու մեղք մը գործած չեն ըլլար, եթէ քիչ մը 22 – 25 տարեկան ընծայացուները մղեն ուսուցիչ դառնալու եւ ոչ թէ վեղար դնելու :

Աստուածաբան վարդապետները չեն որ պիտի փրկեն «ազգային մանկտին» :

Աւելի աստուածահաճոյ գործ է հինգ ուսուցիչ հասցնել, հայերէն սորվեցնելու համար, քան թէ տասը վեղարաւորներ ցուցադրել Ամերիկայի պողոտաներուն վրայ :

Անթիլիաս եւ Երուսաղէմ շատ ետ մնացած պիտի ըլլան օրուան պահանջներէն, եթէ պարզ կղերանոցներու վերածուին, կրթական տեսակէտով :

Քանի մը խօսք ալ նիւթական միջոցներու մասին : Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ ԱԼ ԿԸ ՀԱՍՏԱՏԷ ԹԷ ՊԻՏԻ ՉԿՐՃԱՏԵՆ ԻՐԵՆՑ ԶՕՐՔԸ

Նախագահ Այզընհաուըր կարեւոր յայտարարութիւններ ըրաւ Դշ. օր, իր լրագրական ասուլիսին առթիւ : Ըսաւ թէ միտք չունին կրճատելու արտասահմանի ամերիկեան ուժերը, ուր որ ալ գտնուին : Բացատրեց թէ նոր զէնքերու գոյութիւնը պիտի չազդէ զինուորական ուժերու դասաւորման վրայ : Ճիշդ է որ խնայողութիւնը անհրաժեշտ կը համարուի, բայց զինեալ ուժերը զեղչելու կամ ետ քաշելու խնդիր չկայ : «Ընդհակառակն, օդանաւային ուժերը կը ծաւալին ծովերէն անդին եւ նոր խարիսխներ կը շինուին » :

Նախագահին այս յայտարարութիւնը պատասխանն էր այն զրոյցներուն թէ ամերիկեան ուժերը պիտի կրճատուին, մասնաւորապէս Եւրոպայի մէջ, քանի որ հիւլէական զէնքեր ունին այժմ : Այսպէս, արտաքին նախարարէն ետք, նախագահն ալ կ'ուզէ փարատել կարգ մը եւրոպական շրջանակներու մտավախութիւնները : Միացեալ սպայակոյտը ծրագիր մը մշակած է, արտասահմանի ամերիկեան ուժերը կրճատելու համար, յառաջիկայ տարի, բայց որոշում տրուած չէ ցամաքային բանակը զեղչելու մօտաւոր ապագայի մը մէջ :

Կ'ՈՒԶԷ՞ ՏԵՍԱԿՑԻԼ ՄԱԼԵՆԿՈՎԻ ՀԵՏ

Նոյն ասուլիսին առթիւ, նախագահը ուրիշ կարեւոր յայտարարութիւն մը եւս ըրաւ : Թղթակիցներ յիշեցնելով Պ. Վիշինսկիի վերջին ճառը, հարցուցին թէ կ'ուզէ՞ տեսակցիլ Պ. Մալենկովի հետ : Նախագահը պատասխանեց թէ պատրաստ է տեսակցելու, ի խնդիր խաղաղութեան, եթէ համոզուի թէ Ռուսերը անկեղծ են : Հակառակ պարագային անօգուտ կը գտնէ որեւէ տեսակցութիւն : Այս առթիւ յիշեցուց թէ Մ. Նահանգները երկար փորձառութիւն ունին միջազգային խորհրդաժողովներու մասին որոնք չահագործուած են խորհրդային վարիչներուն կողմէ քարոզչական նպատակներով : «Ընդունելով հանդերձ որ արեւմտեան վարիչներուն համար օգտակար է ուղղակի գաղափար մը կազմել Պ. Մալենկովի հոգեբանութեան մասին, ամերիկեան կառավարութիւնը աւելի բանաւոր կը համարի առ այժմ սպասել անկեղծութեան փորձի մը » :

Ուրիշ հարցումի մը պատասխանելով, Այզընհաուըր ըսաւ թէ որեւէ ճշգրիտ ծրագիր չկայ Չըրչիլի հետ տեսակցելու համար : Բայց աւելցուց թէ արդէն անձնական կապ ունի Անգլիոյ վարչապետին հետ, թղթակցութեանց եւ ծանուցագիրներու անընդհատ փոխանակութեամբ :

✕ Խ. Միութիւնը տակաւին չէ պատասխանած արեւմտեան դաշնակիցներու վերջին հրաւէրին՝ մասնակցելու համար Լուկանոյի խորհրդաժողովին (9 Նոյ.) : Ուրեմն կացութիւնը անորոշ է տակաւին : Իրազեկներ հաւանական չեն գտներ որ երրորդ հրաւէր մը ուղղուի : Այզընհաուըր խօսքերէն ալ կը հետեւի թէ առ այժմ կանխահաս է տեսակցութիւն մը պետութեանց գլխաւոր վարիչներուն միջեւ :

✕ Այզընհաուըր իր ասուլիսին առթիւ յայտնեց թէ նոր հրահանգներ տրուած են արտասահմանի ամերիկեան տեղեկատու գրասենեակներուն, որպէսզի դոհանան փաստացի տեղեկութիւններ հաղորդելով Մ. Նահանգներու աշխարհայեացքի մասին, եւ չփորձեն «մեր կենցաղի ըմբռնումը պարտադրել ուրիշ ժողովուրդներու» : Այսինքն, պէտք է խուսափիլ «քարոզչական ձգտումներէ » :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ մշակոյթի մարմին մը պիտի երթայ Լոնտոն, մէկ ամիս մնալով : Անցագիր ստացած են 27 հոգի որոնց մէջ կը գտնուին մեծ երաժշտագէտը՝ Արամ Խաչատրեան եւ ուրիշ Հայ մը, մասնագէտ պարերու :

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԻ ԾՐԱԳԻՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԾԵՐԱԿՈՅՏԻՆ ՄԷՋ

●

Երեքշաբթի օր, երբ Ազգ. Ժողովը կը քննէր Հնդկաչինի խնդիրը, Հանրապետութեան Խորհուրդն ալ զբաղած էր եւրոպական բանակի ծրագրին քննութեամբ :

Այս վիճաբանութիւնը տեղի ունեցաւ հանդարտօրէն : Միայն վերջին պահուն միջադէպ մը ծագեցաւ, արտաքին նախարար Պ. Պիտոյի եւ համայնավար երեսփոխանի մը միջեւ : Այս վերջինը ծանր մեղադրանքներ ուղղեց կառավարութեան դէմ, Հնդկաչինի պատերազմին եւ Գերմանիոյ վերազինման առթիւ : Ըսաւ թէ «Ամերիկացիները ֆրանսական արիւն կը պահանջեն տոլար բաշխելով» : Ցետոյ խստօրէն քննադատեց եւրոպական բանակի ծրագիրը, եւ նորէն մեղադրեց թէ «այս քաղաքականութիւնը կը յանգի երկարաձգելու Հնդկաչինի պատերազմը որ չէ քուէարկուած խորհրդարանին կողմէ» :

Ժ. Պիտօ, որ քանի մը անգամ ընդմիջած էր, զայրանալով պատասխանեց.

— Գիտէք որ երբ մենք յարձակում կրեցինք, այն առենուան կառավարութիւնը, որուն կը մասնակցէին ձեր բարեկամները, ստիպուեցաւ պատերազմ յայտարարել որ ցարդ կը շարունակուի : Կ'ուզէի որ չմոռնաք թէ մեր զինուորները կը մեռնին Հնդկաչինի մէջ :

Համայնավար երեսփոխանը խօսքի տակ չմնալով, պահանջեց հաշտութիւն կնքել :

Պ. Պիտօ ձգեց գնաց, բացագանչելով, — « Թող մարդասպանները սկսին » :

Վիճաբանութեանց ընթացքին անգամ մը եւս հաստատուեցաւ թէ ծանր անհամաձայնութիւններ կը տիրեն եւրոպական բանակի մասին, որ կը տրամադրէ նաեւ արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինումը : Ոմանք դիտել տուին թէ ծրագիրը կը հակասէ սահմանադրութեան : Ուրիշներ համաձայն ըլլալով հանդերձ նոր երաշխիքներ պահանջեցին : Ընկերվարական ներկայացուցիչը դիտել տուաւ թէ «Եւրոպայի պաշտպանութիւնը կը պահանջէ գերման բանակի մը աջակցութիւնը : Ֆրանսայի մէջ շատեր կան որոնք «ոչ» կ'ըսեն ամէն բանի, բայց շատ քիչեր են անոնք որ « այո » կ'ըսեն բանի մը : Ֆրանսայի ընդդիմութիւնը պիտի չարգիլէ Գերմանիոյ վերազինումը » :

Վիճաբանութիւնները կը շարունակուին :

✕ Արեւմտեան Գերմանիոյ երեսփ. ժողովը սկսաւ քննել Սարի խնդիրը, որ կը դժուարացնէ ֆրանքօ-գերման յարաբերութեանց բարւոքումը : Թունդ ազգայնական երեսփոխան մը յայտարարեց, այս

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԺԱԳ ՀԱՅՐԱՊԵՏԵԱՆ

ՏԱՊԱԼԵՑ ԻՐ ՀԱԿԱՌԱԿՈՐԴԸ

ՊԷՅՐՈՒԹ, 27 Հոկտ. (Յառաջ) — Շաբաթ գիշեր, Մարզական Պալատին մէջ, Եւրոպայի կէս ծանրութեան ախոյեան Ժագ Հայրապետեան ջախջախիչ յաղթանակ մը արձանագրեց Միջին Արեւելքի ախոյեան Էմիլ Տէտուէքիի դէմ, 5րդ շրջանին զգետնելով զայն (նոք աութ) : Ներկայ էին աւելի քան հինգ հազար հանդիսականներ : Այս մրցումը անմոռանալի պիտի մնայ Լիբանանի կռփամարտի տարեգրութեանց մէջ :

Խաղի առաջին շրջանին իսկ, Ժագ Հայրապետեան պահ մը ուսումնասիրելէ ետք իր հակառակորդը, սկսաւ իր յարձակողականները : Ծկօն ու արագ՝ Եւրոպայի ախոյեանը իր կամքը պարտադրեց Էմիլ Տէտուէքիին, որ շշմած մնացած էր անոր հարուածներու ուժգնութեան եւ արագութեան տակ :

Երկրորդ շրջանին, Տէտուէքի փորձեց հակազդել, բայց իր բոլոր ջանքերը մնացին ապարդիւն :

Երրորդին, Հայրապետեան սկսաւ ուժգին հարուածներ տեղացնել Տէտուէքիի դէմքին՝ զայն անգթայ վիճակի մը մատնելով : Չորրորդին արդէն ամէն ինչ կորսուած էր Միջին Արեւելքի ախոյեանին համար : Հարուածները իրարու ետեւէ կը տեղային, եւ ան ժամանակ չէր գտներ հակազդելու :

Հինգերորդը եղաւ վճռական շրջանը : Աջ բազուկով տրուած ֆրոշէ մը գետին տապալեց Տէտուէքին ու մինչ իրաւարարը սկսած էր համրել, Միջին Արեւելքի ախոյեանին մէնէճէրը անձեռոցը նետեց ի նշան անձնատուութեան :

Ժագ Հայրապետեանի յաղթանակը աննկարագրելի խանդավառութիւն ստեղծեց հանդիսականներուն մէջ : Ժագ, զգետնած էր Տէտուէքին, որ իրմէ 15 քիլօ աւելի ծանըր է :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

★

ԳՐԱԴԱՐԱՆԸ ԿԸ ՃՈԽԱՆԱՅ

Երէկ ստացայ Համաստեղի «Սպիտակ Ձիաւոր»ը :

Երկու փառաւոր հատորներ, — առաջինը 595, երկրորդը 653 էջ, ինչպէս գրած էի արդէն :

Ամերիկեան ճոխութեան եւ ընկերներու աջակցութեան շնորհիւ, աչքի առջեւ ունինք հրատարակութիւն մը որ իր ընտիր տպագրութեամբ կը մրցի օտար հրատարակութեանց հետ :

Անշուշտ գրախօսական մը պիտի ունենանք, լայնօրէն ծանօթացնելու համար այս բազմակողմանի ստեղծագործութիւնը :

Ամբողջական ընթերցումը միայն պիտի կրնայ հաստատել անոր արժէքը :

Այս առթիւ հատուած մը՝ «Հայրենիք»ի խմբագրականէն, որ լոյս տեսաւ գրքին հրատարակութենէն անմիջապէս վերջ.

— « Սպիտակ Ձիաւոր»ը սովորական գործ մը չէ, այլ ազգային, համադրական գործ մը, ուր ներկայացուած է հայկական կեանքը իր բոլոր երեսներով, մութ ու ողբերգական, լոյս ու հերոսական : Թրքական եւ քրտական բարբարոսութիւնները, անհանդուրժելի, անմարդկային հալածանքը եւ անոնց դէմ հայ գիւղացիներու ի յայտ բերած կորովը, եւ, մանաւանդ, հայ երիտասարդ, ըմբոստ ու հերոսական դէմքերու եւ փետայիներու անվեհեր պայքարը :

... Ամբողջ ժողովուրդ մը բեմ հանուած է տաղանդաւոր հեղինակին՝ Համաստեղի կողմէ, որ շատ յաճախ զարմանքի կը մատնէ ընթերցողը իր գծած պատկերներուն գեղեցկութեամբ, գիւտերով եւ գիւղացիներու մտայնութեան եւ խօսքերուն հարազատ արտայայտութեամբ » :

Այսպէս, Հայկական Արտասահմանի ստեղծագործութեանց գանձարանը կը ճոխանայ նոր եւ տոկուն երկով մը :

Կ'արժէ հպարտութեամբ արձանագրել մասնաւորապէս վերջին հինգ - տասը տարիներու երկունքն ու վաստակը :

Ոչ միայն գրական հատորներ, այլ եւ քաղաքական ուսումնասիրութիւններ ի բարու կը յաջորդեն, Հիւս. Ամերիկայի եւ Միջին Արեւելքի մէջ :

Ինչ որ լոյս տեսած է մինչեւ այսօր, կրնայ տարիներով մտաւոր սնունդ ճարել տարագիր բազմութեանց :

Ամէնէն առաջ՝ այն գրոց - բրոցներուն որոնք անդադար կը խօսին ու կը գրեն, բայց չեն կարդար :

Գոնէ երիտասարդները սթափէին, օրինակ հանդիսանալով տարեցներուն :

ՎԱՀԷ

ՆՈՅՆ ՀԱՒԱՏՔՈՎ

●

Հոկտեմբեր է եւ Դաշնակցական աշխարհը դարձեալ հաւատքով, խանդավառութեամբ ու նուիրումով իր «Օր»ը կը տօնէ ։

Իմաստէ, բովանդակութենէ զուրկ պիտի ըլլային այդ ձեռնարկները, եթէ Դաշնակցութիւնը եւ Դաշնակցականները անունի, ձեւի եւ կամ կերուխումի առիթներ ստեղծելու համար կատարէին այդ տօնակատարութիւնները։ Դաշնակցականին համար, այդ «Օրը» վերյիշելու, մտածելու, անցեալը իր լաւ ու վատ կողմերով քրքրելու, վերլուծելու եւ նոր ուղիներ որոնելու միջոցն է ։

Տարուան մէջ ամէն օր՝ բայց մէկ օրը մասնաւորապէս խոկումի ու մտածումի համար է։ Այդ է որ կը կոչենք «Դաշնակցութեան Օր»։

Հ. Յ. Դաշնակցութեան անցեալը իր ամբողջ գործունէութեամբ Հայրենասիրութիւն եւ Ազգ. Դատ եղած է։ Ան այդ ճամբուն վրայ ոչինչ, ոչինչ խնայած է։ Ան հայ ժողովուրդին կենդանի եւ կամաւոր նախապը եղած է ։ Դաշնակցութիւնը եւ Դաշնակցականները երբեք չեն սակարկած իրենց արիւնն ու կեանքը հայ ժողովուրդի փրկագործութեան, անոր ազատագրութեանը համար ։

Ան եղած է՝ ու այսօր ալ է՝ իրական եւ անխարդախ Դիմադրականը ···

Ինչ հոյակապ, ինչ ցայտուն օրինակներ Դաշնակցութեան 60ամեայ պատմութեան մէկ ծայրէն միւսը ···։

Վերջերս Տարօնցի տարէց հայրենակից մը, իր մշնակ լեզուով, Աղբիւր Սերոբի մասին կը պատմէր·

— «Աղբիւր Սերոբ··· Գիտէ՞ք ով ա ։ Նա քանդեց իւր տուն, ցրուեց իւր միւլք, ցրուեց, բաժնեց իւր հարստութիւն, մօսին առաւ փիտայի դառաւ։ Երբ ասացին, տօ լաօ Սերոբ, խենդեցա՞ր··· նա հանդարտ պատասխանեց.— «Ես իմ ձեռօք քանդեցի իմ տուն, ցրուեցի իմ միւլք, բաժնեցի իմ ունեցած՝ որպէսզի վաղը եթէ յեղափոխութեան երեւէն մէկի տուն քանդուի՝ չասէ «տաօ Սերոբ, քո տուն քանդուի, դու մեր տուն քանդեցիր···»։

Սակաւաթիւ են Սերոբի նման հերոսներ ազգերու պատմութեան մէջ ։

Վերջերս «Յառաջ»ը հրատարակեց այժմ կարմիր պատմուճան հագած «Հայ Գուսան»ին՝ Աւ. Իսահակեանի մէկ փառաբանականը՝ նուիրուած անմահ Հ. Ջանփոլատեանի։ Արհեստով դերձակ,— դերձակը ուր, յեղափոխութիւնը ուր։ Ինչպէս անհասանելի է հայ ժողովուրդը, նոյնպէս անհասանելի են իր նուիրեալ զաւակները։

Դերձակ Ջանփոլատեանը օր մը մէկ կողմ կը շպրտէ ասեղն ու մատնոցը, կը ներկայանայ «ընկերութեան» եւ «գործ» կը պահանջէ։ Կասկածով կը նային իր վրայ, կը տարակուսին իր լրջութեան մասին, բայց, շատ չանցած՝ «Թերզի» Ջանփոլատը կը դառնայ գործի մարդ, յեղափոխական եւ ահաբեկիչ ։

Դեռ ինչ Աղբիւր Սերոբներ, Ջանփոլատներ, Հրայրներ, Գէորգ Չաւուշներ, Սպաղանաց Մակարներ, Սեւ Քարեցի Սաքոներ, Սեբաստացի Մուրատներ, Գայլ Վահաններ, Մշեցի Աւետիսներ, Դաշնակցական Խէչօներ, Քեռիներ, Խաներ, Իշխաններ ու հազար հազար ծանօթ ու անանուն հերոսներ ...

Աւելի քան վաթսուն տարի, վաթսուն անգամ վաթսուն հազար արի արանց քաջեր՝ առանց սակարկութեան, սիրով եւ կամաւոր նետուեցան ազատագրութեան արիւնոտ կրկէսը, ու հոն ալ ողջակիզուեցան առաքեալի նուիրումով··

Այս օրերուն երբ դարձեալ կը յիշենք անոնց անունները, կը փառաբանենք անոնց կատարած աշխատանքը, կը գովաբանենք անոնց նուիրումն ու հայրենասիրութիւնը, անհրաժեշտ է յիշեցնել մեր երիտասարդութեան մասնաւորապէս թէ, այսքան մեծ ժառանգութեան մը տիրանալն ալ ծանր գործ է եւ մասնաւոր ճիգի կը կարօտի։ Ճիգ՝ ժառանգութիւնը պահելու համար, նոյն ուղիներով ընթանալու համար ։

Չի բաւեր պարծենալ ուրիշներու հարստութիւններով, նոյն իսկ եթէ այդ ձգուած ըլլայ հօր կողմէ։ Մեր մտասեւեռումը պիտի ըլլայ — Ի՞նչ կրնանք աւելցնել անոնց վրայ։ Ի՞նչ պիտի ըլլայ մեր «տալիք բաժին»ը հայ ժողովուրդին ու անոր արդար ու անկորչելի Դատին համար ։

Տալիք՝ կը նշանակէ զոհողութիւն։ Զոհողութիւն՝ կը նշանակէ նուիրում ։ Ահա երկու առաքինութիւններ զորս եթէ ունենանք այնպէս ինչպէս ունէին հինները, վստահ՝ կրնանք հասնիլ հոն՝ ուր սեւեռուած ենք մեր հայեացքը, որուն համար ճզմեցան ու նահատակուեցան մեր նախորդները ։

Անհատ մը իրական ժառանգը ոսկիներու դէզը չէ։ Մարդ անհատը ծնած է աւելի ազնիւ ու բարձր առաքինութիւններու համար։ Եթէ մեր ժողովուրդը յարատեւած եւ բարձրացած է, ինչպէս Դաշնակցութիւնը, գաղտնիքը այդ սրբազան առաքինութեանց մէջ փնտռեցէք ։

Երէկուան Հայն ու Դաշնակցականը ձգտեցան դէպի «վեր, աւելի վեր», «լոյս, աւելի լոյս»։ Այսօր ալ պէտք է ձգտին դէպի բարձունքները ։

Մեր հայրերը ոչ միայն նախապատրաստական աշխատանքներ կատարեր են հայ ժողովուրդի Դատին եւ անոր ազատութեանը համար, այլ եւ, ճամբուն կարեւոր մէկ մասը կտրած են։ Կը մնայ հետեւիլ իրենց, ճոխացնել ժառանգութիւնը եւ ընթանալ հաստատ քայլերով ։

Այդ վճռականութեամբ ուշ – կանուխ կը հասնինք վերջնական յաղթանակին ։

ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

ԿԵԴՐ. ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ
65-ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

●

(Բ. եւ վերջին մաս)

Քիչ մըն ալ խօսինք «Կեդրոնականի ոգի»ի մասին, քանի որ ամէն գրող ու ամէն խօսող այդ բացատրութիւնը կը գործածէ ։

Ամէն վարժարան, մասնաւորապէս երկրորդական կրթարան, ինքնայատուկ դրոշմ մը կ'ունենայ։ Տնօրէններն ու դաստիարակ - ուսուցիչներն են որ կը փորձեն որոշ կաղապարում մը տալ իրենց սաներուն։ Պէրպէրեանցի մը մեծ Պէրպէրեանին բարոյական ազդեցութեան տակ կը շնչէ ու կը կոփուի։ Կեդրոնականէն քսան տարի առաջ, Խասգիւղի Շահնազարեանը հասցուցած է տարբեր ոգիով սերունդ մը, ինչպէս Մէզպուրեաններ, Մէստուճեաններ եւայլն ։

Այդ վարժարաններուն մէջ իրենց հիմնադիրին կամ տնօրէնին ազդեցութիւնը կը զատորոշուէր։ Իսկ Կեդրոնականը տնօրէններու փոփոխութեամբ անձնական դրոշմի մը չենթարկուեցաւ եւ այդ իսկ կազմեց իր ոգին՝ որ է ազատականութիւն։ Պէրպէրեան երբ Սկիւտարի բարձունքը քաղքենի, պահպանողական դաստիարակութիւն մը կը ջամբէր, աստին՝ Ղալաթիոյ գռիհներուն մէջ, կեանքի իրականութիւններու հետ կողք կողքի տղան կը տարուէր աւելի լայն եւ աւելի ազատ խորհելու, ժողովուրդին աւելի մօտ ապրելու եւ զայն սիրելու ։

Սխալ է կարծել թէ Կեդրոնականը «յեղափոխական» կը դաստիարակէր ուսանողութիւնը։ Յեղափոխական բառը իմաստ չունի իբրեւ սկզբունք եւ վարդապետութիւն։ Իր անդրանիկ սաներէն մէկ երկուքին յեղափոխական ոգին ու նուիրումը այդ տիտղոսը ընծայեցին իրենց կրթարանին։ «Յեղափոխականը» անհատ մըն է որ ինքզինքը կը զոհէ իր համոզումներուն եւ տեսլականին համար։ Մինչ Ազատականութիւնը, ընկերվարութիւնն ու համայնավարութիւնը՝ ընկերային դրութեան մը տեսլականը կը հետապնդեն ։

Կեդրոնականի ոգին ազատական միայն կրնար ըլլալ, որովհետեւ կեդրոնաձիգ ուժ մը չկար այդ շէնքէն ներս, այլ իր բազմապիսի ուսուցիչներուն հոյլէն կեդրոնախոյս ուժ մը միայն կրնար գոյանալ։

Եւ յետոյ, ամէն ազատական յեղափոխական չէ, ինչպէս որ ամէն յեղափոխական ազատական չէ ։ Խօսքը մէջերնիս՝ աշխարհի ամէն կողմը յեղափոխական կոչուածները չե՞ն որ յաճախ շղթայի կը զարնեն ազատութիւնները, իսկ ազատութեան անունով երդուեալներ խեղդել կ'ուզեն իրենց դէմ գոռացողները ···։

Կեդրոնականը քուրայ մըն է ուր ամէն տեսակ մետաղ կը պատրաստուի, ինչպէս բոլոր վարժարաններու մէջ։ Գարշելի բռնապետութիւն մը տապալելու երազով իրենց անձը մարտիրոսող Պետրոս Փարեանի եւ Վռամշապուհ Քէնտիրեանի պէս կեդրոնականցի հերոսներուն քով, եղած են բազմաթիւ պահպանողականներ, ըսենք իսկ՝ յետադիմականներ։ Այս վերջինները ցորենին խառնուած որոմներն են, մինչ արտը մաքուր եւ լուսափայլ բերքով լի է համատարած ։

Կրթարան մը որ ժողովուրդին տուած է Մեծարենցի, Թէքէեանի, Վահրամ Թաթուլի եւ Նիկողոս Սարաֆեանի պէս ըղմայլելի քերթողներ ·

Հրաչեայ Աճառեանի, Արշակ Ալպօյաճեանի, Արշակ Չօպանեանի, Հայկ Պէրպէրեանի պէս բանասէրներ ·

Փրոֆ. Երուանդ Մանուէլեանի, Վաղարշակ Մեսրոպեանի եւ բժիշկ Հրանտ Հանչէրի պէս գիտնականներ,

Երուխանի եւ Սարգիս Մինասեանի պէս գրագէտներ ։

Եւ անթիւ ուսուցիչներ, բժիշկներ, ատամնաբոյժներ, ճարտարագէտներ, ոչ միայն այսպէս կոչուած մտաւորականներ, այլ նաեւ առեւտրականներ եւ գործի մարդիկ ։

Կրթարան մը որ իր բովէն անցնող սերունդներուն ներշնչած է հանրային գործունէութեան ու աշխատանքի ոգին ։

Այդ կրթարանը արժանի է մեր բոլորին յարգանքին, սիրոյն եւ ծափին ։

Եւ այս յարգանքն ու սէրն է որ գիս կը քաջալերէ, մինչեւ եօթանասուն տարեկանիս, չգործած մէկ մեղքս գործելու ... այսինքն բեմ բարձրանալու, այսպիսի մեծ հասարակութեան մը առջեւ ։

×

Կեդրոնականի դերի մասին հոս կ'արտագրեմ վարժարանին տնօրէնութեան 1920ի տեղեկագրին հետեւեալ գեղեցիկ հատուածը. —

«Կեդր. վարժարանը աւելի հեռուն կը նայի քան որեւիցէ երկրորդական վարժարան մը, եւ իր ակնարկը հասարակութեան վրայէն կը դարձնէ ազգին տեւական եւ մշտագոյ պահանջներուն։ Անիկա կ'ուզէ ստեղծել կարելիութիւնը, բոլոր կարելիութիւնները որպէսզի իր շրջանակի հայութեան մէջ գտնուած ուժերը առիթը եւ միջավայրը ունենան ի յայտ գալու, զարգանալու եւ անարգել բարձրանալու ։ Անիկա կ'ուզէ որ, այն օրը, ինչպէս այսօր, երբ կոչ ուղղուի ամէնքին եւ հրաւէր՝ ստեղծագործ աշխատութեան, ինքը իրաւունք ունենայ բարձրօրէն ըսելու. «Ահաւասիկ ներկայ»։

×

Վերջացնեմ մանրավէպով մը. —

Մեծ պատերազմի պահուն, երբ Թուրքիա Երրեակ զինակցութեան հետ՝ Ֆրանսայի դէմ պատերազմի մտաւ, փարիզեան մամուլին մէջ ձայներ բարձրացան թէ Հայերն ալ իբր Թրքահպատակներ պէտք է կեդրոնացման կայանները ղրկուին ։

Այդ պահուն, օրուան կարեւոր նախարարներէն մին իր բերանը դարմանել կու տար կեդրոնականցի ատամնաբոյժի մը, որ գրեթէ մեկուսացած էր ազգային կեանքէ։ Ոմանք նոյնիսկ զայն կը համարէին հայութիւնը ուրացողներէ մին ։

— Պ. Նախարար, կ'ըսէ ատամնաբոյժը, պէտք է աճապարել եւ շուտով վերջացնել ձեր դարմանումը ։

— Ինչո՞ւ, կը հարցնէ Նախարարը զարմանքով ։

— Որովհետեւ կը խորհին Հայերը կեդրոնացման կայաններ ղրկել, իբրեւ Թրքահպատակներ ։

— Բայց դուք անոնցմէ չէք ըլլար ։

— Ոչ Պ. Նախարար, ես ետեւը մնացողներէն չեմ։ Եթէ Հայերը հեռացուին Փարիզէն, ես ինքս առաջիններէն պիտի ըլլամ կարաւանին գլուխը անցնող ...

Բնականաբար այդ բանը չպատահեցաւ։ Բայց, այդ պահուն, Կեդրոնականի ոգին էր որ կ'արթննար եւ կ'արտայայտուէր բարձրաձայն, իր մէկ աշակերտին բերնով ։

Ահա այս ոգին է որ պէտք է ունենանք մենք ալ ։

Առանց դրժելու լեզուին, գիրին դերը, ես վտանգի պահուն, կը գերադասեմ ՈԳԻՆ ։

Եթէ մենք յաջողինք մեր յաջորդներուն անվարան ու անվախ ըսել տալ «Ես Հայ եմ, Հայու զաւակ եմ», յիսուն տարի չանցած կ'ըլլանք մեր ինքնապահութեան ճամբուն վրայ ։

ՅԱԿՈԲ ՏԷՐ-ՅԱԿՈԲԵԱՆ

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ԳԱՀԱԺԱՌԱՆԳԸ

— «Այսպէս Թագաւոր չենք ուզեր մենք, այս մարդը կը խայտառակէ ամբողջ պետութիւնը»։

Բայց երիտասարդ գահաժառանգը անցաւ անոնց առջեւէն՝ առանց բառ մը իսկ ըսելու, իջաւ պորփիւրէ սանդուխներէն վար, ելաւ փողոցը, հեծաւ ձին եւ սկսաւ երթալ դէպի մայր եկեղեցին. իր ծառան կը վազէր ետեւէն։

Ժողովուրդը, չճանչնալով զինքը, կը խնդար,— Տես, տես, կ'ըսէին աս ու ան իրարու, մեր Թագաւորին ծաղրածուն կու գայ։ Ու կը ծաղրէին զայն։

Գահաժառանգը քաշեց իր ձիուն սանձը, կանգ առաւ ու ըսաւ.

— Ոչ կը սխալիք, ես ձեր Թագաւորն եմ։ Լսեցէք, ես ձեզի ըսելիք ունիմ ։

Ու սկսաւ պատմել իր երեք երազները ։

Ամբոխին մէջէն ծերունի մը առաջ անցաւ եւ տխուր ձայնով ըսաւ.

— Տէր արքայ, դուն անկարող ես փոխել ներկայ օրէնքները։ Ճիշդ է, բանուորներուն համար մահուան չափ ծանր է անկուշտ ու խստասիրտ դրամատէրներուն քով աշխատիլ, բայց ներկայ կարգերը այնպէս են, որ եթէ այդ նոյն դրամատէրներուն շռայլ պահանջները չըլլան, մենք, չունեւոր աշխատաւորներս, գործ չենք ունենար եւ անօթութենէ կը մեռնինք։ Դուն անզօր ես հրամայելու անոնց, որ փոխեն իրենց ընթացքը։ Ոչ, ոչ, մեր տանջանքներուն պատճառները շատ խոր են եւ շատ հեռու քեզմէ, վերադարձիր պալատ եւ հագիր ծիրանիդ ։

— Բայց չէ՞ որ մարդիկ եղբայրներ են։

— Այո, պատասխանեց ծերունին, բայց հարուստ եղբօր անունը Կայէն է ։

Երիտասարդ Թագաւորին աչքերը լեցուեցան արցունքով, բայց անիկա չվերադարձաւ պալատը, այլ շարունակեց ճամբան ։

Մօտենալով եկեղեցիին, վար իջաւ ձիէն եւ կ'ուզէր ներս մտնել, սակայն զինուորները արգիլեցին զինք ։

— Այս դռնէն միայն Թագաւորը պիտի մտնէ ։

— Ես եմ Թագաւորը, պոռաց բարկացած եւ ներս մտաւ ։

Եպիսկոպոսը դիմաւորեց զինք եւ ըսաւ.

— Ես չեմ կրնար օծել քեզ, — ո՞ւր է թագդ, ո՞ւր է մականդ, ո՞ւր է ծիրանիդ։

— Բայց Թագաւորը պէ՞տք է հագնի այն ծիրանին, որ ձեռք բերուած է մարդոց կեանքի գնովը ։

— Որդեակ իմ, ըսաւ եպիսկոպոսը, աշխարհիս օրէնքը այսպէս է.— ուժեղը կը ճնշէ թոյլը, ունեւորը՝ չունեւորը ։

Ինչպէս ... եւ դուն այդ խօսքերը կ'ըսես այս տաճարին մէջ, ուր կը սաւառնի Քրիստոսի ոգին, այն Քրիստոսին՝ որ կ'ուսուցանէր սիրել զիրար եղբայրներու պէս ···

Այս ըսելով, Թողուց եպիսկոպոսը եւ բարձրացաւ սեղանը ։

Նոյն միջոցին ներս խուժեցին իշխանները եւ սուրերը քաշած կը պոռային.

— Ո՞ւր է, ո՞ւր է երազատեսը, ո՞ւր է մուրացկան — Թագաւորը, պիտի բզկտենք զինքը··· անարժան է անիկա մեր վրայ իշխելու ...

Երիտասարդ Թագաւորը երեսը դարձուց անոնց կողմը եւ տխրութեամբ նայեցաւ ժողովուրդին, որ իշխաններու օրինակին հետեւելով ներս էր մտեր։ Տաճարին պատուհաններուն գունաւոր ապակիներէն արեւուն ճառագայթները իյնալով իր վրայ այնպէս հրաշագեղ փայլ մը տուած էին իրեն, որ հասարակ բուրդէ հագուստը փոխուած էր ոսկեթել ծիրանիի, հովուական ցուպը՝ արքայական մականի. եւ փուշէ պսակը՝ ականակուռ թագի ։

Ժողովուրդը, զմայլած, ծունկի եկաւ անոր առջեւ, իսկ պալատականներն ու իշխանները ամօթահար ետ ետ քաշուեցան ու խոնարհութիւն ըրին ։

Այն ատեն եպիսկոպոսը, դալկադէմ ու դողդոջուն, ձեռքերը վեր վերցուց՝ ըսելով.

— Ինձմէ աւելի մեծ մէկը քեզ Թագաւոր օծեց ։

Եւ երիտասարդ Թագաւորը վար իջաւ սեղանէն ու շտկուեցաւ դէպի դուռը, երթալու համար իր պալատը ։

Ոչ ոք կը համարձակէր անոր երեսը նայիլ, որովհետեւ անոր դէմքը նման էր հրեշտակի մը դէմքին ։

ՕՍԿԱՐ ՈՒԱՅԼՏ

(4րդ եւ վերջ)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԲՈՒԺԱՎԱՅՐԵՐԸ

(Քաղուած Սով. Հայաստան ամսագրէն)

★

Հայաստան հարուստ է բնական բուժավայրերով, բազմաթիւ հանքային աղբիւրներով:

Արզնին, Դիլիջանը, Ջերմուկը երկրին մեծ բուժավայրերն են, որոնք տարուէ տարի կ'ընդարձակուին, կը բարեկարգուին:

Կառավարութեան որոշումով հետազօտական աշխատանքներ կը կատարուին նաեւ Հանքաւան, Արարատ բուժավայրերուն մէջ, ուր կ'ուսումնասիրուին հանքային աղբիւրներուն բուժիչ յատկութիւնները:

Արզնին բացառիկ է իր կլիմայական եւ բուժիչ պայմաններով: Անոր ջուրերը կը գործածուին թէ՛ բաղնիքի եւ թէ՛ խմելու համար: Կը բուժուին սրտա-անօթային դրութեան, ստամոքսի եւ աղիքի հիւանդութիւնները: Խ. Միութեան ամէն կողմերէն հիւանդներ եւ աշխատաւորներ կու գան այս բուժավայրերը:

Ջերմուկը որ աւելի նոր բուժավայր մըն է, օգտակար է լեարդի, լեղապարկի, լեղատար անօթներու, ենթաստամոքսային գեղձերու, ստամոքսի եւ աղիքի, ինչպէս եւ նիւթերու փոխանակութիւնը խանգարուած հիւանդութեանց, նաեւ թեթեւ եւ միջին բարդութեան շաքարախտին:

Կը շարունակուին Ջերմուկի հանքաջրերու եւ կլիմայի հետազօտութիւնները եւ կ'ընդարձակուի բուժավայրերու ցանցը:

Ախտայի շրջանի Հանքաւանի մէջ մէջտեղ ելած է հանքային ջուրի յորդառատ աղբիւր, որ իր քիմիական բաղադրութեամբ շատ մօտ է հռչակաւոր Եսենտուկիի հանքային ջուրերուն: Փորձով տեսնուած է որ այս ջուրերը շատ լաւ կը բուժեն լեարդի, ստամոքսի, պրնդութեան հիւանդութիւնները:

Արզնի, Դիլիջան, Ջերմուկ առողջարաններն ունին եօթը հարիւր մահճակալ: Դրամագլուխը 1953ին համար նախատեսուած է 612 հազար րուբլի, բարեկարգման համար 456 հազար րուբլի եւ անոնց շրջի հողը կանաչապատելու համար 320 հազար րուբլի:

× Ծաղկաձորը պատանիներու քաղաքն է: Այս ամառ տասնըվեց հազար պատանիներ կազդուրուեցան այդ անտառապատ առողջարան ճամբարին մէջ: Ծաղկաձոր մէկ ժամ հեռու է Երեւանէն: Օդը զով է եւ լեցուած լեռնային գոյնզգոյն ծաղիկներու անուշ բուրմունքով:

× Դիլիջանի լեռնային կլիմայաբուժական կայանը մասնաւոր տեղ կը գրաւէ Հայաստանի առողջարաններուն մէջ: Լեռնային եւ անտառային կլիման, արեւոտ օրերու առատութիւնը նպաստաւոր պայմաններ կը ստեղծեն գեղձերու եւ շնչառական գործարաններու հիւանդութեամբ տառապողներու բուժման համար:

Քաղաքի շրջականերու բազմաթիւ հանքային ածխաթթուային աղբիւրներու մէջ

հետզհետէ աւելի մեծ հռչակ կը ստանայ Դիլիջանի ջուրը, որ իր քիմիական բաղադրութեամբ կը նմանի Բորժոմի աշխարհահռչակ ջուրին: Կը բուժէ աղիքի եւ ստամոքսի հիւանդութիւնները:

Քաղաքին հարաւային մասին մէջ կը գտնուի մանկական բուժարանը, ուր ամէն ամիս կը կազդուրուին երկու հարիւր պզտիկներ:

Բուժավայրը ունի արդիական սարքաւորում, արեւային լոգանքներ ընդունելու տաղաւար եւն.: Բուժավայրին մէջ ամէն օր կը կազմակերպուին համերգներ, պարերու երեկոներ, դասախօսութիւններ, զեկուցումներ գիտական մատչելի նիւթերու շուրջ:

Արզնիի մէջ կը բուժուին տասնըվեց տարբեր լեզուներ խօսող մարդիկ: Արզնի բուժավայրի քառասունհինգամեակն էր, եւ մասնագէտներու կարծիքով սրտի հիւանդութեանց նշանաւոր առողջարան է, լաւագոյններէն մէկն է Խ. Միութեան: Ներկայիս կը շինուի հանքային ջուրեր ըմպելու սրահ, եւ շուտով դուրս կը ցայտեն չորս տարբեր բուժիչ աղբիւրներ:

× Ստեփանաւանն ալ Հայաստանի լաւագոյն բուժավայրերէն մէկն է: Կը գտնուի բարձրադիր հովիտին մէջ եւ ունի չոր մաքուր օդ, առատ բուսականութիւն: Շրջակայ անտառները մասնաւոր հմայք կուտան: Կլիման շատ օգտակար է պզտիկներու համար: Անտառային դպրոցառողջարանը կը գտնուի Ստեփանաւանէն ոչ հեռու Արջասարի ստորոտը ծովու մակերեսէն 1100 մեթր: Բնութեան մէկ ըմբռնելի վայրն է, շրջապատուած փարթամօրէն աճած սոճիներով, կեչիներով, թխկենիներով եւայլն:

ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՕՆԸ ՎԻԷՆՆԱՅԻ ՄԷՋ

★

ՎԻԷՆՆԱ, 26 Հոկտ. (Յառաջ).— Ինչպէս ուրիշ տարիներ, այս տարի ալ հանդիսաւորապէս տօնեցինք Մշակոյթի Օրը, Կիրակի 25 Հոկտեմբեր:

Ներկայ էր հոծ բազմութիւն մը: Քաղաքիս Մխիթարեան Միաբանութիւնը նոյնպէս բերած էր իր մասնակցութիւնը յանձին անխոնջ պրպտող Հ. Եփրեմ Վ. Պօղոսեանի:

Հանդէսին բացումը կատարուեցաւ ընթերցումով այն ուղերձին որ Ֆրանսայի տնտեսական նախարար Պէրնառ Լաֆէ խօսած էր իրեն ի պատիւ տրուած կոչունքին, եւ որ հրատարակուեցաւ «Յառաջ»ի մէջ:

Այս ճառը խոր տպաւորութիւն ձգեց ունկնդիրներուն վրայ: Ապա սկսաւ յայտագիրը: Նախ արտասանեց ու արձակ կտորով մը Հայ մշակոյթին պաշտամունքը ըրաւ Պ. Կարօ Տօնիկեան: Օրուան բանախօսն էր Տօքթ. Ա. Գարամանլեան որ արժանացաւ ներկաներուն գնահատանքին: Կը ներփակեմ այդ ճառը հրատարակութեան համար:

Յետոյ կարգով բեմ եկան մեր դպրոցին փոքրիկները՝ 7-12 տարեկան, որոնք մեծ ոգեւորութիւն ստեղծեցին իրենց ուսուցչին կողմէ մշակոյթին նուիրուած հայրենասիրական ոտանաւորներով: Յիշենք քանի մը անուններ, Իզապէլ Ապաճեան, Գարամանլեան քոյրեր եւ եղբայր, Արսլանեան քոյրեր, Զարեան քոյր եղբայր (բանաստեղծ Կոստան Զարեանի թոռները) եւն.: Սա տողերը օրինակ ուղղուած հայ տղոց.— «Հայ տղաքներ, ուշ դրէք, երբ ձեր լեզուն սորված չէք, ուշ կամ կանուխ, ցաւ է, հէք, պիտի կորսուիք, լաւ գիտցէք: Կամ մեր նոր սերունդը կ'ըլլայ յուսալի, երբ տեղեկանայ իր վեհ անցեալի, անցքերով հարուստ, ճոխ, ըմբռնելի, դասերով լեցուն, հպարտ լիուլի»: Արտասանուած նոր հայերէն սորվող հայկականերու բերնէն, ծափերով կը թնդացնէին սրահը:

Պոլսէն, Փարիզէն, Ժընեւէն եւ Թեհրանէն պատահական այցելուներ իրենց ջերմ գնահատանքը յայտնեցին փոքրիկ գաղութի մը ազգապահպանման ճիգերուն համար:

Իր փակման խօսքերով հոգեւոր հովիւը՝ Եղիշէ Ծ. Վրդ. Թելադրեց ներկաները չգոհանալ ձեռք բերուած արդիւնքներով, այլ կրկնապատկել ուժերը աւելի մեծ յաջողութիւններ ձեռք բերելու համար:

ԹՂԹԱԿԻՑ

167 ԿԱՐՄԻՐՆԵՐՈՒ ԴԱՏԸ[12] ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

ԽՄԲ.— Երէկ հրատարակած էինք 167 թուրք համայնավարներու վերաբերեալ ամբաստանագրին առաջին մասը: Ահաւասիկ մնացեալը.—

Մոսկուայի հրամանին եւ փափաքին վրայ՝ անհրաժեշտ կը նկատուի այլեւս արտասահմանի հետ ալ շփում հաստատել: Այս գործին յարմարագոյն անձն էր Սեւիմ Թարը, որ բժշկական վարժարանը յաճախած շրջանին իսկ համայնավար վարդապետութիւնը իւրացուցած էր: Երեք անգամ ականջի գործողութեան ենթարկուած, Սեւիմ կարեւոր գումար մը ժառանգելով կը վճռէ անցնիլ Փարիզ, ուր կապ պիտի հաստատէր յառաջդիմասէր ժէօն Թիւրքերու հետ: Հոն շփման մէջ կը մտնէ Երտողդ Սերթէլի եւ Սապիհա Սերթէլին հետ:

Թուրքիոյ հետ կապը կը պահէին Ծովային Ճամբաներու վարչութեան պաշտօնեաներէն Վասֆի Եիւքսէլօղլու միջոցաւ: Փարիզի մէջ Իւսֆի Ուրալի, Երտողդ Սերթէլի, Կիւն եւ Նէմիլ Գէրայներուն հետ կը հիմնէ Եւրոպայի կոմիտէն: Փարիզի կազմակերպութեան հրատարակութիւնները կատարուեցան ուղղակի Նազըմ Հիքմէթի եւ Սապիհա Սերթէլին նիւթական ու բարոյական օժանդակութեամբ:

Փարիզի մէջ հրատարակուած «Խաղաղութեան Ուղին» եւ «Միակ Ճակատ» պարբերաթերթերը կը փոխադրուէին Լոնտոն եւ անկէ Թղթատարով կը ղրկուէին Թուրքիա:

Արեւելեան Պերլինի մէջ կազմակերպուած փառատօնին հրաւիրուած էին նաեւ Թուրք համայնավարներ, Հաշիմ Սրաթար եւ Էրէմ Էսէն պատուիրակ կը ղրկուին: Յետոյ Նազըմ Հիքմէթին ալ մասնակցութեամբ Միջին Արեւելքի հաւաքոյթ մը տեղի կ'ունենայ, ուր ռուսերէն գիրքոյկ մը կը պատրաստուի, խնդրելով որ ներում շնորհուի «Քորէայի մէջ պատերազմող Թուրքերուն»:

Սեւիմ Թարը արտասահմանի գործունէութեան տեղեկագիրը յանձնելու համար Թուրքիոյ կեդրոնին, կը վերադառնայ, կը տեսակցի Զէքի Պաշթիմարին հետ եւ Թուրք համայնավար կուսակցութեան կանոնագիրն ու երեք ամսուան գործունէութեան տեղեկագիրը առնելով Փարիզ վերադարձած միջոցին կը ձերբակալուի:

Ամբաստանագիրը երեւան կը բերէ շատ հետաքրքրական դրուագներ: Այսպէս, Նազըմ Հիքմէթ, Պերլինի փառատօնին ընթացքին 1500ոսկի կուտայ Իւսֆի Ուրալին, իր կնոջը յանձնելու համար: Իւսֆին ալ իր կնոջը հետ այդ գումարը կը ծախսէ Զուիցերիոյ մէջ եւ 1500 ոսկին ուրիշ աղբիւրներէ կը ճարուի եւ կը յանձնուի Նազըմ Հիքմէթին կնոջը:

Ամբաստանեալները բանտին մէջ ալ «Քօմունա» անուն կազմակերպութիւն մը հիմնած էին, դուրսէն ղրկուած ուտելիքխմելիքները հաւասարապէս կը բաժնէին իրարու: Անոնց կանոնագրին Ա. յօդուածը սապէս կը սկսի. «Մեր կուսակցութիւնը Մարքսեան-Լենինեան կուսակցութիւն մըն է»:

Թուրք պատժական օրէնքին 141 եւ 142 յօդուածներուն տրամադրութեան տակ կ'իյնայ ամբաստանեալներու արարքները: Անոնց նպատակն էր հաստատուած կարգերը տապալել եւ համայնավար վարչութեամբ մը հաստատել ընչազուրկներու դիկտատուրա:

8 — 15 տարի բանտարկութիւն պահանջուեցաւ ղեկավարներուն համար:

Ամբաստանագիրը կարդալէ վերջ, ընդհանուր դատախազը պահանջեց նիստերը գոնփակ կատարել: Այս առթիւ խօսք տրուեցաւ ամբաստանեալներուն, որոնք իրենց կրած չարչարանքները պատմեցին եւ պահանջեցին հրապարակային դատավարութիւն:

Ոչ — ձերբակալեալ ամբաստանեալներէն Աճլան Սայըլկան յայտարարեց թէ համայնավարներուն դիմակները վար պիտի առնէ: Ասոր վրայ սրահի մէջ խառնաշփոթութիւն յառաջ եկաւ: Համայնավարներ երեսին սկսան պոռալ.—

«Եու» «անամօթ», «ստախօս», «ինչո՞ւ քեզ արձակեցին»: «Գարշելի արարած» գոչեց ուրիշ մը: Յետոյ Սեւինճ Թանրը եւ Ապտիւլգատիր Տէմիրդան դրաւոր ճառեր սկսան կարդալ, պատմելով իրենց կրած չարչարանքները եւ պահանջեցին հրապարակային դատավարութիւն: Դատարանը սակայն դոնփակ նիստ գումարելու որոշում տուաւ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (21)

Ո՞Վ ՍՊԱՆՆԵՑ

●

— Եթէ գիտնայիք որքան նեղուած եմ: Թէեւ խորապէս հմուտ արեւելեան լեզուներու, ամչնալով կ'ըսեմ թէ ոչ մէկ բանւոր կը հասկնայ գիս: Ուստի կը փորձէի արաբերէն խօսիլ այն մարդուն հետ, որուն հանդիպեցանք: Քաղաքացի է եւ կը յուսայի թէ աւելի լաւ պիտի հասկնար զիս: Դժբախտաբար արդիւնքը աւելի քաջալերական չէ. Լէյտնըր կ'ըսէ թէ չափազանց դասական է խօսած արաբերէնս:

Եղածը այս էր: Բայց խորհրդակցելէ վերջ, ինծի տարօրինակ թուեցաւ որ այս միեւնոյն մարդը տակաւին կը թափառէր տունին բոլորտիքը:

Այդ նոյն գիշերը քիչ մնաց որ վախէն մեռնէինք:

Առտուան ժամը երկուքը չկար: Ինչպէս ամէն հիւանդապահուհի, ես ալ թեթեւ քուն մը ունիմ: Արթնցեր էի եւ անկողնիս մէջ նստած, երբ դուռս բացուեցաւ:

— Օրիորդ... Օրիորդ...

Տիկին Լէյտնըրի ձայնն էր, ցած եւ թախանձագին: Լուցկի մը զարկի ու մոմը վառեցի:

Կապոյտ, երկար գիշերանոց մը հագած դրան առջեւ կեցած էր, սարսափէն քարացած:

— Մէկը կայ... մարդ մը կայ քովի սենեակին մէջ: Լսեցի որ պատը կը քերէր:

Անկողինէս ցատկեցի եւ քովը գացի:

— Մի վախնաք տիկին, ես հոս եմ: Հանդարտեցէք:

— Գացէք էրիկը կանչեցէք, մրմնջեց:

Գացի զարկի ամուսնոյն սենեակին դուռը: Վայրկեան մը չանցած մեր քով եկաւ: Տիկին Լէյտնըր անկողնին վրայ նստած էր եւ յուզումէն կը հեւար:

—Լսեցի, կրկնեց. լսեցի պատը քերելը:

— Մէ՞կը կայ հնութեանց սրահին մէջ, գոչեց Տօքթ. Լէյտնըր:

Սենեակէն դուրս նետուեցաւ: Անկեղծաբարթի մէջ հասկցայ թէ բոլորովին տարբեր մտմտուքներ ունէին երկուքը: Տիկ. Լէյտնըրի վախերը բոլորովին անձնական էին, իսկ Տօքթ. Լէյտնըր ամէն բանէ առաջ կը մտածէր իր թանկագին գանձերուն վրայ:

— Հնութիւններու սրա՞հը, հառաչեց Տիկին Լէյտնըր. անշուշտ, ինչ ապուշ եմ եղեր...

Ոտքի ելաւ եւ սենեկազգեստին մէջ փաթթուելով խնդրեց որ իրեն հետեւիմ. վախի հետք չէր մնացած վրան: Հնութեանց սենեակը մտնելով տեսանք Տօքթ. Լէյտնըրը եւ հայր Լավինյին: Այս վերջինը նոյնպէս աղմուկ մը լսած ըլլալով, ելեր էր ստուգելու եւ լոյս մը նշմարած կը կարծէր հնութեանց սրահին մէջ: Մուճակները հագած էր երկար բաճակ, յետոյ գրպանի լամբար մը ճարած էր, առանց մէկը տեսնելու: Մնաց որ, ինչպէս ամէն գիշեր, այդ սրահին դուռը բանալիով կղպուած էր:

Մինչ կը ստուգէր թէ բան մը պակսած չէ, Տօքթորը իր քով եկած էր:

Անկարելի էր ասկէ աւելի բան մը հասկնալ: Դուրսի դուռն ալ բանալիով կղպըւած էր:

Պահապանը երդում ըրաւ թէ դուրսէն մէկը ներս մտած չէր: Բայց որովհետեւ խորունկ քնացած կ'ըլլար միշտ, իր այդ վկայութիւնը երբեք վստահութիւն չէր ներշնչեր: Ոչ մէկ մատի եւ ոտքի հետք գտան, ոչ ալ բան մը գողցուած էր:

Թերեւս Տիկին Լէյտնըր ահուդողի մատնուած էր աղմուկ մը լսելով. երբ Հայր Լավինյի դարակներէն վար կ'առնէր տուփերը, ստուգելու համար թէ ամէն բան տեղն էր:

Միւս կողմէ Հայր Լավինյի կը հաստատէր անցուդարձը: Նախ ըսաւ թէ ոտքի ձայն մը լսած էր իր պատուհանին տակ. երկրորդ՝ լոյս տեսած էր հնութեանց սրահին մէջ: Թերեւս ելեկտրական լամբարի մը լոյսը:

Ուրիշ ոչ ոք բան մը լսած կամ տեսած էր:

Այս դէպքը մասնաւոր արժէք մը ունի պատմութեանս մէջ, վասն զի անոր հետեւանքով էր որ Տիկին Լէյտնըր խոստովանութիւններ ըրաւ յաջորդ օրն իսկ:

ԳԼՈՒԽ Թ.

Ճաշէն անմիջապէս վերջ Տիկին Լէյտնըր իր սովորութեան համաձայն սենեակը քաշուեցաւ մրափելու: Անկողինին վրայ տեղաւորեցի, գլխուն տակ բարձեր դրի եւ գիրք մը տուի իրեն: Սենեակէն դուրս կ'ելլէի, երբ կանչեց զիս:

— Մի երթաք, Օրիորդ, ձեզի բան մը պիտի ըսեմ:

Քովը վերադարձայ:

— Դուռը գոցեցէք:

Հնազանդեցայ:

Անկողնէն ելաւ եւ սկսաւ սենեակին մէջ պտտիլ: Յայտնապէս կը մտածէր որոշում մը տալէ առաջ: Զուգեցի ընդմիջել:

Վերջապէս բոլոր քաջութիւնը հաւաքելով, ինծի դարձաւ եւ ըսաւ յանկարծ.

— Նստեցէք:

Սեղանին մօտ նստայ: Դողդոջուն ձայնով մը սկսաւ:

— Այս բոլոր անցուդարձը զարմանք պատճառեց ձեզի, այնպէս չէ՞:

Բաւականացայ գլուխս շարժելով:

— Որոշեցի ամէն բան պատմել ձեզի, ամէն բան... պէտք է որ մէկուն բացուիմ, այլապէս պիտի խենդենամ:

— Շատ լաւ կ'ընէք այդպէս վարուելով, Տիկին: Ինծի համար շատ դժուար է լաւ կատարել պարտականութիւնս եթէ ամէն բան գաղտնի պահէն ինձմէ:

(Շար.)

ԹՈՒՐՔ ԹԵՐԹԵՐԸ ՍՈՒՐԻՈՅ ԴԷՄ

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները .—

Սուրիական թերթերը բուռն յարձակումներ կը գործեն Իրաքի դէմ, կառավարութիւնն ու մամուլին մէկ մասը թշնամի նկատելով Սուրիոյ: Կը մեղադրեն Իրաքը իբրեւ հակառակորդ Շիշաքլիի վարչաձեւին :

« Ալ Ցայհա » սուրիական թերթը կը գրէ .— Իրաքի մամուլը թշնամացաւ Սուրիոյ, երբ Շիշէքլի քանդեց Իրաքի մականին տակ Սուրիան եւ Իրաքը միացնելու ձգտող «աշխարհակալ ծրագիրը»: «Ալ Նասր» եւ «Ալ Լիվա» թերթերն ալ նոյն կծու լեզուն կը գործածեն :

Միւս կողմէ սաոնք Թուրքիոյ դէմ ալ կարգ մը հրատարակութիւններ կ'ընեն : Ի մէջ այլոց «Ալ Լիվա» թերթը կը գրէ թէ Հաթայի եւ Սուրիոյ միջեւ «յարաբերութիւններ» գոյութիւն ունին եւ կը պնդէ թէ այս պատճառաւ ալ Թուրք մամուլը Սուրիոյ դէմ պայքար բացած է :

Ըստ արաբ թերթին, իրենք ոչ մէկատեն խօսած են Հաթայը Սուրիոյ կցելու մասին, որովհետեւ պէտք չկայ, քանի որ ամէն Սուրիացիի սրտին մէջ տեղաւորուած է ան » :

Ըստ սուրիական յիշեալ թերթին, Սուրիոյ կը պատկանին ոչ միայն Թրքական Հաթայը, այլ եւ Մարտինը, Տիարպագըրը, Ուրֆան, Հարանը, Կազիանթէպը, Թարսուսն ու Ատանան :

աւթիւ.— «Երբեք պիտի չհաւանինք որ եւրոպական կարգուսարք մը հաստատուի Սարի համար»: Ընկերվարական ներկայացուցիչն ալ նոյն տեսակէտը պաշտպանեց, դիտել տալով. — «Եթէ Գերմանիա հրաժարի Սարի շրջանէն, մեծապէս պիտի դժուարանան մեր բանակցութիւնները արեւելեան սահմաններու մասին (Օտէր-Նայսէ գիծ) :

26 ՄԻԼԻՈՆ ՏՈԼԱՐ ԻՍՐԱՅԷԼԻ

Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը, որ հինգ շաբաթէ ի վեր դադրեցուցած էր որեւէ տնտեսական աջակցութիւն Իսրայէլի, որոշեց 26 միլիոն տոլար տրամադրել, 1953–54ի ելմտական տարեշրջանին համար : Այս վճիռը կը կատարուի անոր համար որ Իսրայէլ հաւանած է դադրեցնել ելեկտրական կայանի մը շինութիւնը Յորդանան գետին վրայ, ինչպէս պահանջած էր Սուրիա: Շինութեանց դադարումը պիտի շարունակուի, մինչեւ որ Ապահովութեան Խորհուրդը քննէ Սուրիոյ բողոքագիրը :

Նախագահ Այզընհաուըրի անձնական ներկայացուցիչը մասնաւոր տեսակցութիւն մը ունեցաւ Իսրայէլի կառավարութեան հետ, այս հարցի մասին: Շինութիւնները բաւական յառաջ գացած են, եւ Իսրայէլ այժմ անհամբեր կը սպասէ վերջնական որոշման, վերսկսելու համար: Սուրիա կը դանդատի թէ այս ձեռնարկին հետեւանքով Արաբները պիտի զրկուին Յորդանանի ջուրէն :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵԼՄՏԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ ներկայացնելով 1954ի նախահաշիւը, յայտարարեց թէ Ֆրանսայի ոսկիի եւ տոլարի պահեստները կ'աւելնան, թէ դրամներու վրայ շահագխտութիւնը անհետացած է, եւ մեծաքանակ թէ փոքրաքանակ վաճառման գիները հետզհետէ կ'իջնեն :

ԹՈՒՆՈՒԶԻ նոր մարզպանը կարգ մը որոշումներ տուաւ, կացութիւնը մեղմացնելու համար: Ոստիկանութեան պիտի վերադարձուին այն իրաւասութիւնները որոնք զինուորական իշխանութեան յանձնուած էին: Գրաքննութիւնը պիտի ջնջուի, ութսուն աքսորականներէ 22ը պիտի արձակուին եւն .:

ԻՏԱԼԻՈՅ ողողումները մեծ մտահոգութիւն կը պատճառեն ամբողջ երկրին մէջ: Անձրեւները դադրած են հարաւային շրջանին մէջ, բայց հիւսիսային շրջանը վտանգաւոր կացութեան մը մատնուած է, գետերու յորդումով : Բազմաթիւ կամուրջներ եւ թումբեր քանդուած են: Միլանի եւ ուրիշ մեծ քաղաքներու մէջ ալ մտահոգութիւն կը տիրէ :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ընդհ. դատախազը որոշեց գործադրել նոր օրէնք մը որուն համաձայն օտար ամբաստանեալ համայնավարները ստիպուած են կա՛մ երկրէն հեռանալ եւ կամ տասը տարի բանտարկուիլ :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ԱՅՍ ՇԱԲԱԹ ԳԻՇԵՐ

ժամը 21էն մինչեւ լոյս

THEATRE VERDI

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէի: Կը մասնակցին բոլոր ենթակոմիտէները եւ խումբերը, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի վարչութիւնը իր 11 մասնաճիւղերով եւ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղերը :

Հովանաւորութեամբ Մարսէյլի քաղաքապետ

GASTON DEFFERRE - *ի*

Կը նախագահէ ընկեր Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ ՑՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ եւ ՏԻԳՐԱՆ ԹԱԴՈՍԵԱՆ եւ ՖՐԱՆՍԻՍ ԼԵՆԱՌ, ԺՈԶԷՖ ՖԵՌՕ, ԻՌՄԱ ՌԱՓՈՒԶԻ: ՓԻԷՌ ՄԱԹՌԱ, ԺԱՆ ՄԱՍ և ԱՇԻԼ ՍԻՆԻ :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, սիրայօժար մասնակցութեամբ Տիկին ՄԱՐԻ ՆԱԳԳԱՇԵԱՆԻ (երգ), դաշնակի ընկերակցութեամբ՝ Օր. Է. ԹԷԼԵԱՆԻ, Օր. Ա. ԱԿԻՆԵԱՆԻ (դաշնակ):

Հայկական պարեր ղեկավարութեամբ տիկին ՄԱՆՈՒՇԻ, ջութակ Պ. ՋԷՕՐԷՔՃԵԱՆԻ կողմէ, արտասանութիւն Օր. Օր. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ ԵՒ ԹԱԴՈՍԵԱՆ :

Եւրոպական պարեր. — Մուտքը ազատ է:

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Հոկտեմբեր 31ին, շաբաթ, ժամը 20.30ին, Գ. թաղապետարանին մէջ:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբի :

Կը նախագահէ ընկեր ՀԱՅԿ ՍԷՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ :

Կը խօսի ընկ. ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Կը նուագեն ջութակահար Պ. Պ. Աբրահամեան եւ Կ. Պէպիրեան, *ընկերակցութեամբ* Պ. Պէրպէրեանի *եւ* Օր. Մ. Գոյունեանի *(ջութակ): Կ'երգեն.—* Օր. Մ. Կարապետեան եւ Օր. Լ. Հաբէլեան :

Կ'արտասանեն.— Օր.Օր. Ա. Թուքլեան *եւ* Տապաղեան :

Մուտքը ազատ է :

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Այս շաբաթ գիշեր մինչեւ առաւօտեան երեք, Վիէնի քաղաքապետարանի սրահին մէջ:

Պատուակալ նախագահ քաղաքապետ

HUSSEL

Կը խօսի քաղաքացի ՊԷՐԹԷ (երեսփոխան եւ խմբագիր «Լը Տօֆինէ Լիպէրէ» թերթին :

Կը նախագահէ ընկ. ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

Կը խօսի ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին: Երգ Տիկին *ԹԱԴԷՈՍԵԱՆԷ: Արտասանութիւններ :*

Եւրոպական պար, նուագախումբ ԱՐՏԱՇ : Մուտքը ազատ է :

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Հոկտեմբեր 31ին շաբաթ գիշեր ;
ժամը 20.30ին

Քաղաքապետարանի թատերասրահին մէջ :

Նախաձեռնութեամբ Հ.Յ.Դ. Շրջ. կոմիտէին, մասնակցութեամբ Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդին եւ Ֆր. Կապոյտ Խաչի :

Կը նախագահէ ընկ. ԳԱԲՐԻԷԼ ՍԻՆԱՊԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ :

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի ժամը 20.30ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Կոմիտէին, մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին, Նոր Սերունդի եւ Ազգ. դպրոցի հոգաբարձութեան :

Կը խօսի ընկեր Ժ. ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժին:

Մուտքը ազատ է :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պաղտասար Տիրատուրեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգիստի պաշտօն պիտի կատարուի իրենց կնոջ եւ մօր՝

ՍԻՐԱՆՈՅՇ ՏԻՐԱՏՈՒՐԵԱՆԻ

(Ծնեալ Երեմեան) մահուան քառասունքի առթիւ այս կիրակի առտու ժամը 11ին Սէն Ժեռոմի Ս. Սահակ Մեսրոպ եկեղեցին: Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տիկին ԱԶՆԻՒ ՁԱՒԱՐԵԱՆ կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի օր (Նոյ. 1), Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ մասնաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի յաւէտ ողբացեալ մեծանուն Հայուն

ՍԻՄՈՆ ԶԱՒԱՐԵԱՆԻ

յիշատակին իր մահուան 40ամեակին առթիւ :

ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Կոմիտասի մահուան 18րդ տարելիցին առթիւ

Այս կիրակի, Փարիզի Հայոց Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ Կոմիտասի մահուան 18րդ տարելիցին առթիւ, պիտի մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ, Նախագահութեամբ Փարիզի առաջնորդ Սերովբէ Ծ. վ. Մանուկեանի:

Կը հրաւիրենք հասարակութիւնը իր մեծարանքի տուրքը ընծայաբերել Կոմիտասի խնկելի յիշատակին :

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ .Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի, նուիրուած՝ Հ. Յ. Դ. Օրուան :

Այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 21ին, Քաֆէ տիւ Նօռի սրահը, 4 Փլաս տը լա Մէրի, Ալֆորվիլ :

Կը խօսի ընկեր ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Քաղաքական խնդիրներու շուրջ :

Կը հրաւիրուին գաղութիս երկսեռ հասարակութիւնը, մանաւանդ մեր երիտասարդական կազմակերպութիւնները :

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՕՐ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄՈՒՐԱՏ ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ պատիւ ունի ծանուցանելու թէ յառաջիկայ 21 Նոյ.ին շաբաթ գիշեր կազմակերպած է իր առաջին պարահանդէսը

LE CLUB, 51, Rue Gringnan

Վերանորոգուած շքեղ սրահներուն մէջ: ժամը 21.30էն մինչեւ լոյս: Գեղարուեստական ճոխ բաժին.— Հայկական պար, երգ, երգախառն կենդանի պատկեր: ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ ԲԱՅԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅՈՒՄ ԳՈՒՆԱՒՈՐ, Վենետիկի Մխիթարեան հաստատութեան վրայ :

Տոմսերու համար դիմել. —

Aram Cheghikian, Pharmacie Centrale 1, Bl. d'Athènes

Souren Exerdjian, 40, La Canebière

Photo Zareh, Chemin de St. Julien Beaumont.

եւ Միութեան բոլոր անդամներուն մօտ :

ԵՂԱՆԱԿԻ ԱՌԱՋԻՆ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ

THEATRE d'IENA, 10, Ave d'Iéna

Երկուշաբթի 9 Նոյեմբեր ժամը 21ին

ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆ

Միջին Արեւելքէն վերադառնալով
Կը ներկայացնէ իր

ԵՐԿՈՒ ՃԱՄԲԱՅ

Թատերգութիւնը (3 *արար*), *մասնակցութեամբ՝ մուտքի կարգով Յ. ԼԱԹԻՖԵԱՆԻ, ՏԻԿԻՆ Յ. ԼԱԹԻՖԵԱՆԻ, Գ. ՏԷՐՎԻՇԵԱՆԻ, Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ, ՆՈՒՐՀԱՆ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆԻ եւ ՏԻԿԻՆ ԲԵՐԿՐՈՒՀԻ ԴԱԻԻԹԵԱՆԻ:*

Բեմադրութիւն հետեւողութեամբ Պէյրութի ներկայացման ղեկավար Պ. ԱՇՈՏ ՄԱՏԱԹԵԱՆԻ:

Մուտքի տոմսերը 200 *ֆրանքէն սկսեալ: Դիմել գրատուն Հ. Բալուեանի՝* 43 ռիւ Ռիշէ, Փարիզ (9) :Հեռ. ՓՐՕ25-46

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ՓԱՐԻԶԻ Աղքատախնամի քարտուղարութեան գրասենեակին (ռիւ տը Թրէվիզ 32), *հեռաձայնի թիւն է*

PRO. 77 - 73

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris.

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Արծիւ ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ :

Հ. Յ. Դ. ՊԷԼՎԻԼԻ «Ռոստոմ» խումբի ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, ընկ.Մանուկի բնակարանը :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ-Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Օրակարգ.— Շար. Նախորդ ժողովի :

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Խրիմեան դպրոցը : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

.—Հ.Յ.Դ. Ն.Սերունդի Կեդր. վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ Վիէնի մասնաճիւղը, այս կիրակի առաւօտ :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Համախարբերդի «Եփրատ» Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի ժամը 15.30ին Պասսըրի տէ Տանայիտ, 6 Սքուար Սթալինկրատ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Հ. Յ. Դ. Պէլվիլի «Ռոստոմ» խումբի այցը Փէր Լաշէզ, Ռուբէնի, Խատիսեանի, Անդրանիկի եւ Ահարոնեանի շիրիմներուն կիրակի 29 Նոյեմբեր :

ՄԱՐՍԷՅԼ

SALONS ALHAMBRA

Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան պարահանդէսը Նոյեմբեր 21ին :

120 ՄԱՐԶԻԿՆԵՐՈՒ
ՀԱՍՈՅԹԻ ՄԻԱԿ ԱՂԲԻՒՐԸ

ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ԽԱՉԱՀԱՆԳԻՍՏ

ԼԱ ՍԻՈԹԱ.— Ս. Կարապետ եկեղց. կրօն. ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ «պատարագի գդեստի» օրհնութիւնը պիտի կատարուի, 11 Նոյեմբեր, Չորեքշաբթի առաւօտ, Զինադադարի տօնի առիթով: Նաեւ Կրօն. ընկերակցութիւնը իր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ «գդեստի» նուիրատուներուն, որոնք արձակուրդի առիթով՝ 15 Օգոստ. Լասիոթա կը գտնուէին, (Տէր եւ Տիկին, Փարիզէն) չուզեցին իրենց անունը յայտարարել): Այս բացառիկ հանդիսութեան առթիւ՝ կը հրաւիրենք անխտիր մեր բարեպաշտ հայ ժողովուրդը:— (Կնիք)

ԼԻՈՆ.— Ազգ. Միութիւնը կը ծանուցանէ թէ ի պատիւ Կաթող. պատուիրակ Սերովբէ Ծ. վ. Մանուկեանի *կազմակերպած պատուոյ սեղանը տեղի պիտի ունենայ Նոյեմբեր29ի կիրակի օրը ժամը 13ին: Անոնք որ կը փափաքին սեղանակից ըլլալ դիմեն մինչեւ քսան Նոյեմբեր, իրիկուան ամէն օր ժամը 4-7 Ազգ. խորհրդարանը :*

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Համախարբերդի « Եփրատ » միութեան կարօտ ուսանողներու ի նպաստ կազմակերպած երեկոյթ պարահանդէսը Քլիւպի մէջ, Նոյեմբեր 14ին: (Մարսէյլ) :

ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ

Երեկոյեան ձրի դասեր կը տրուին չափահասներու համար

ԱՄԷՆ ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ

ժամը 19էն 20, առաջին տարի, ժամը 20էն 21 երկրորդ տարի :

Lycée Condorcet, 8, rue du Havre, Paris
Métro St. Lazare ou Havre-Caumartin

ԾԱԽՈՒ Է

Պարապ տուն մը Լը Ռէնսի-Վիլմոմպլի մէջ: Ունի հինգ սենեակ, խոհանոց, մեծ պատշգամ մը, բաղնիք, կեդր. ջեռուցում, մառան, պարտէզ, պտղատու ծառերով: Ամէն դիւրութիւն երթեւեկի, մօտ ըլլալով թէ հանրակառքին եւ թէ շոգեկառքին:

Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Հայ վաճառատան մը համար հայ երիտասարդ մը 22–25 տարեկան :

Դիմել. —

Adresse — Ets. CHEDIK,
285, Rue St. Denis, Paris (2e)

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 2500 ֆր. Վեցամս. 1300
Արտասահման՝ տարեկան 3000 ֆր.: ՀԱՏԸ 10 ՖՐ.

ՇԱԲԱԹ 31 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
SAMEDI 31 OCTOBRE 1953

29ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7207 | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 9ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2618

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՔՆՆՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Այս տարի «Գաւառ»ը կանխեց Փարիզը, տօնելու համար Դաշնակցութեան Օրը :

Առաջին ծանուցումը կուգար Կրընոպլէն, Հոկտ. 18ի համար : Այպա յետաձգեցին Նոյեմբեր 8ին, սրահի փոփոխութեան պատճառով :

Սակաւաթիւ գաղութ մը, Պոռտօ, ուր ափ մը անձնուէր ընկերներ ունինք, մէկ անգամէն յայտարարեց եւ տօնեց Հոկտեմբեր 18ին :

Իսկ այսօր, շաբաթ, տօնակատարութիւնը տեղի կ'ունենայ Մարսէյլի, Լիոնի, Վալանսի, Վիէնի եւ Տէսինի մէջ :

Դեռ նոր երեւցաւ Փարիզի ազդը, որ կը ծանուցանէ թէ տարեդարձը պիտի տօնուի Նոյեմբեր 14ին :

Այս յապաղումն ալ հետեւանք է սրահ ճարելու դժուարութեան :

Կը մնան քանի մը վայրեր եւս, գաւառի մէջ (Սէնթ Էթիէն, Սէն Շամոն եւն.) եւ Փարիզի արուարձանները :

Ուրեմն, այս տարի ալ Դաշնակցութեան Օրը տօնուած կ'ըլլայ նոյն հանդիսաւորութեամբ, ինչպէս ամէն տեղ :

Երբ 10րդ Ընդհ. Ժողովը այս տօնը կը նշանակէր, ունէր մէկ հիմնական նպատակ, — ամփոփուիլ եւ տեսակ մը քննութիւն կատարել : Ակնարկ մը նետել անցեալին վրայ, եւ պատրաստուիլ վաղուան համար :

Տօնակատարութիւն մը ժողով չէ, որպէսզի մանրամասն վերլուծումներ կատարուին Դաշնակցութեան բոլոր գործերու, իրագործումներու եւ ծրագիրներու մասին :

Դաշնակցութեան Օրը նախ կը թելադրէ ոգեկոչում :

Ամէն բանէ առաջ հրապարակային յարգանք՝ ի յիշատակ բոլոր անոնց որ ինկան ազատագրութեան ճամբուն վրայ :

Յարգանքի այդ պարտքը կատարած ատեն կուսակցութիւնը խտրութիւն չի դներ դլուօշներու միջեւ :

Ոգեկոչումով մեր հոգիներն ալ կը թարմանան, թեւ կ'առնեն, շարունակելու համար պայքարը, նոյն յարատեւութեամբ եւ վճռականութեամբ :

Ամէնէն խանդավառ պահերուն ալ, օրուան բանախօսները գիտեն թէ կտրուած ճամբան իրաւունք չի տար ոտքը գետնէն կտրելու եւ դէպի երկինք սաւառնելու :

Պատմութիւնը արձանագրած է եւ՛ փառքեր եւ՛ պարտութիւններ :

Դաշնակցութիւնը եթէ կրցաւ լեռ ու ձոր կտրել աւելի քան վաթսուն տարի, այդ յարատեւութիւնը կը պարտի բացառիկ յատկութեան մը, — սերտել եւ գործել :

Ուրեմն, պրպտում եւ աշխատանք : Ուրիշ խօսքով՝ քննական ոգի, որ զարգացաւ տարիներու ընթացքին :

Անհեղ փոթորիկներու, ճակատագրական ցնցումներու շարք մը՝ մեր կուսակցութեան, ինչպէս ամբողջ ժողովուրդին կեանքը : Ոչ միայն հայրենի հողերուն վրայ, այլեւ ի սփիւռս աշխարհի :

Այդ վերիվայրումներու ընթացքին, Դաշնակցութիւնն ալ դատապարտուած էր կէս ճամբան մնալու կամ դառնալու դանցառելի քանակութիւն մը, եթէ քննական ոգին տեղի տար : Եթէ իր քաղաքական գործունէութիւնը վերածուած չըլլար հաստատուն հանգրուանի մը, որ իր ուժը կ'առնէ անսասան հաւատքէն եւ աննկուն կամքէն :

Քննութեան օր է եւ մասնաւորապէս երիտասարդութեան կ'իյնայ սերտել այս տարրական գիտելիքները, որպէսզի կարենան արժանապէս տիրանալ հայրերու ժառանգութեան :

Սերունդէ սերունդ, նոր աւիշ մը պէտք է հոսի, նոր նուաճումներ կատարելու համար :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԸ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱ

«ԱՆԽՈՒՍԱՓԵԼԻ Է ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՎԵՐԱԶԻՆՈՒՄԸ», Կ'ԸՍԷ Ժ. ՊԻՏՕ

Հանրապետութեան Խորհուրդը (ծերակոյտ) Եշ. գիշեր վերջացուց եւրոպական բանակի ծրագրին քննութիւնը : Այս առթիւ ալ թեր ու դէմ տեսակէտներ պարզուեցան : Յետոյ խօսք առաւ արտաքին գործերու նախարարը, Պ. Ժորժ Պիտօ, բացատրելով կացութիւնը եւ կառավարութեան դիրքը : Ահաւասիկ իր ճառին ամփոփումը .

— «Ամերիկացիները նախապէս այնքան համամիտ չէին Եւրոպայի միացեալ պաշտպանութեան ծրագրին, իսկ այժմ անհամբեր կը սպասեն անոր վաւերացման : Կրնաք զարմանալ. բայց աւելի վերջ պիտի ըլլար եթէ չհետաքրքրուէին եւ ուղղակի ձեռնարկէին Գերմանիոյ վերազինման : Անոնք ջանացին վանել ամէն ինչ որ կրնար իրաւամբ վիրաւորել Ֆրանսական խորհրդարանին դիւրազգածութիւնը : Եթէ մենք յանձն կ'առնենք հրաժարիլ կարգ մը վեհապետական իրաւունքներէ, այդ ձեռնթափութիւնը պիտի կատարենք վեհապետօրէն : Բանակցութիւններ կը կատարուին քաղաքական եւ զինուորական աւելի սերտ կապեր հաստատելու համար միացեալ Եւրոպայի եւ Մեծն Բրիտանիոյ միջեւ : Համաձայն Հանրապետութեան խորհուրդի բաղձանքին, Մեծն Բրիտանիա եւ Մ. Նահանգները յանձն առած են միացեալ Եւրոպայի կազմակերպութեան դէմ ուղղուած որեւէ նախայարձակում նկատել սպառնալիք մը իրենց սեփական ապահովութեան դէմ :

Սարի մասին բանակցութիւնները կը շարունակուին, երբեմն ընդհատուելով, բայց երբեք խզուելով : Ընդհ. քուէարկութիւն մը հաստատեց թէ Սարի ժողովուրդը նոյնքան կապուած է քաղաքական ինքնավարութեան որքան տնտեսական միութեան՝ Ֆրանսայի հետ : Այս սկզբունքները միշտ հիմը կը կազմեն Ֆրանքեւգերման պայմանագիրներու :

Ֆրանսական բանակին միութիւնը կը մնայ անխախտ : Զինուորագրութիւնը, աստիճանի բարձրացումը պիտի կատարուին համաձայն ազգային օրէնքներու : Մեր երկիրը զոհ պիտի չերթայ նոր կազմակերպութեան : Որքան ուշանանք, այնքան դժուար պիտի ըլլայ եւրոպական ճակատին միացնել գերման բանակ մը որ պիտի կազմուի ժամանակի ընթացքին : Սահմանադրութիւնը իր նախաբանին մէջ սահմանափակումներ կը նախատեսէ ազգային գերիշխանութեան մէջ՝ խաղաղութիւնը պահպանելու համար : Ուրեմն կարելի չէ սահմանադրութեան հակառակ համարել եւրոպական բանակի դաշինքը : Ազգ. պաշտպանութեան Գերագոյն Խորհուրդը պիտի մնայ միակ իրաւասու մարմինը հրահանգներ տալու համար եւրոպական բանակի մեր ներկայացուցիչին : Անկէ զատ, Սահմանադրութիւնը իրաւունք կու տայ Հանրապետութեան Նախագահին անուանումներ կատարել քաղաքային եւ զինուորական վարչութեան մէջ : Այս անուանումները պիտի կատարուին ներկայ ձեւով : Ինչ կը վերաբերի պատերազմի յայտարարութեան, որ կրնայ տեղի ունենալ միայն խորհրդարանին քուէարկութեամբ, դաշնագիրը երբեք չըսեր թէ միացեալ Եւրոպան կրնայ պատերազմ յայտարարել կամ մղել :

Միացեալ Եւրոպան կազմուի թէ ոչ, գերմանական վերազինումը անխուսափելի է. ամէնքն ալ գիտեն, Ռուսերն ալ գիտեն : Կ'ուզե՞նք որ հակակշիռի, ստուգման տակ առնուի այդ վերազինումը : Պոնի եւ Փարիզի համաձայնութիւնները լաւագոյն միջոցը կը կազմեն ճշդելու համար գերմանական վերազինումը» :

Պ. Պիտօ կարգ մը մասնագիտական բացատրութիւններ տալէ վերջ, հանդիսաւոր կոչ մը ուղղեց ժողովականներուն :

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ՃԱԿԱՏԻՆ ՆՈՐ ՆԱՒԱԿԱՅԱՆԸ ԻՍՔԷՆՏԷՐՈՒՆ

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՆԵՐԸ ՎԵՐԱՇԻՆԵՑԻՆ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՅԱՆՁՆԵՑԻՆ

Հոկտեմբեր 21ին հանդիսաւորապէս Թուրքիոյ յանձնուեցաւ Իսքէնտէրունի (Ալեքսանտրէթ) նոր նաւակայանը, ի ներկայութեան Թուրքիոյ ազգ. պաշտպանութեան նախարարին, Անգարայի ամերիկեան դեսպանին եւ ամերիկեան 6րդ նաւաբաժնի հրամանատարին : Երկու պետութեանց նաւատորմիղներուն կողմէ ներկայ էին չորս թրքական թորփիլահալածներ, ամերիկեան յածանաւ մը եւ երկու թորփիլահալածներ :

Մինչեւ 1951ի սկիզբը Իսքէնտէրուն առեւտրական փոքր նաւահանգիստ մըն էր 35 հազար բնակիչներով : (Դաշնակիցները Թուրքիոյ յանձնեցին ամբողջ Սանճաքը 1939ին, հակառակ Սուրիոյ բողոքներուն) : Գտնուելով համանուն ծոցին խորը, բաղդատաբար ապահով ապաւէն մըն է նաւերու համար : Ամերիկացիները երկու տարի եւ քիչ մը աւելի աշխատելով, զայն վերածեցին առաջնակարգ նաւակայանի մը, Ատլանտեան ճակատին ամէնէն արեւելեան խարիսխը Միջերկրականի մէջ : Նաւահանգիստէն երկու հարիւր քիլոմեթր դէպի արեւմուտք կը գտնուի Կիպրոսի անգլիական միջնաբերդը : Իսքէնտէրուն չի կրնար մրցիլ անոր հետ, բայց Ամերիկացիներուն համար կը կազմէ տեսակ մը համազօր, ինչպէս սպանիական խարիսխները՝ Ճիպրալթարի հանդէպ :

Թուրքիա ցարդ ունէր միայն մէկ նաւակայան, Կէօլճիւք, Իզմիտի ծոցին խորը, Մարմարայի վրայ, որ շատ լաւ պաշտպանուած է նաւային յարձակման մը դէմ, բայց թռիչքով միայն մէկ ժամ հեռու է պուլկարական սահմանագլուխէն : Թէրեւս Իսքէնտէրունը նախընտրուեցաւ նկատի առնելով ամերիկեան ռազմագիտական ծրագիր մը կը նախատեսէր լքել Անատոլուի կեդրոնական լեռնադաշտը, պաշտպանութեան գիծ մը ապահովելու համար Տաւրոսի վրայ : Այդ պարագային Ատլանտեան ճակատի ուժերուն պարենաւորման միակ նաւահանգիստը պիտի ըլլայ Իսքէնտէրուն, որ միեւնոյն ատեն պաշտպանուած է Կիպրոսի նաւային եւ օդանաւային տորմիղներուն կողմէ : Բայց, ինչպէս դիտել կուտան մասնագէտներ, ներկայ նաւակայանը նոյնքան օգտակար կրնայ ըլլալ եթէ որոշուի յառաջացեալ պաշտպանութիւն մը կազմակերպել արեւելեան սահմանագլուխներուն վրայ : Անոր շնորհիւ կարելի է պաշար եւ զինամթերք հասցնել Արեւելքի բանակներուն : Այդ առաջադրութեամբ էր որ 1949ին ձեռնարկուեցաւ 800 քիլոմեթր երկայնութեամբ ռազմագիտական ճամբու մը շինութեան, Իսքէնտէրունը կապելով Էրզրումի : Այս խճուղին վերջանալու վրայ է :

Ինչ որ ալ ըլլայ ապագայ ճակատամարտի մը յատակագիծը, Իսքէնտէրունի նաւակայանը նոր հնարաւորութիւններ կ'ընծայէ թրքական տորմիղին : Շինուած՝ բաղդատաբար կարճ ժամանակաշրջանի մը մէջ, այս նաւակայանը ունի 69.000 քառ. մեթր տարածութիւն եւ կը պարունակէ երկու շարք հաստատութիւններ : Առաջինը կը բաղկանայ զինավարժական կեդրոնէ մը որ կրնայ 2500 նաւազներ առնել : Օժտուած է բոլոր յարմարութիւններով՝ նաւազներու բնակութեան համար եւ կը պարունակէ նաեւ տիպար հիւանդանոց մը հարիւր անկողիններով :

Երկրորդ հաստատութիւնը կը բաղկանայ արհեստանոցներէ եւ պարենաւորման բաժինէ մը : Արհեստանոցները կրնան առնել հազար բանուորներ եւ օժտուած են մեքենաներով, ամէն տեսակ նորոգումներ կատարելու եւ փոքր նաւեր շինելու համար : Կրնան թթուածին եւ ասեթիլէն արտադրել, ինչ որ Թուրքիոյ ուրիշ ոչ մէկ վայրին մէջ կը կատարուի : Կայ նաեւ ծփուն նաւարան մը որ կրնայ ներս առնել 350 թօն տարողութեամբ նաւեր :

Գալով պարենաւորման բաժնին, կը պարունակէ անհրաժեշտ պիտոյքներ, ուտեստ եւ հրանիւթ, որոնք կրնան գոհացնել թրքական նաւատորմին պէտքերը :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

*

ԳԻՐՔ ՄԸ ԵՒՍ

Ահաւասիկ հատոր մը եւս, քաղաքական գրականութեան մատենաշարէն, — «Հայաստանը բոլշեւիկեան մուրճին եւ թրքական սալին միջեւ» : Հեղինակը՝ ընկեր Ս. Վրացեան :

Երկրորդ տպագրութիւնն է այս, ուր կատարուած են «մի շարք խմբագրական սրբագրութիւններ, աւելցուած են որոշ նոր հատուածներ, փաստեր ու վաւերագրեր : Նկատի առնուած են նոյնպէս 1941ից աղին տեղի ունեցած դէպքերը» :

Ինչպէս կը կարդանք յառաջաբանին մէջ, գիրքը, առաջին անգամ, հրատարակուած է «Հայրենիք» ամսագրին մէջ, յօդուածաշարքի ձեւով, 1940 Դեկտեմբերէն 1941 յունուար – փետրուար :

Յետոյ, 1941ին — պատերազմի ամէնէն տաք օրերուն — լոյս տեսած է առանձին հատորով եւ անմիջապէս սպառած՝ Ամերիկայի մէջ :

— «Պատերազմի պատճառով ճանապարհները փակուած էին եւ Ամերիկայից դուրս սակաւաթիւ օրինակներ միայն տարածուեցան» :

Ուրեմն, անհրաժեշտ էր նոր տպագրութիւն մը, գոհացում տալու համար եղած պահանջներուն :

Ամփոփ ժողովածու մըն է գիրքը, ուր իրարու կը յաջորդեն մէկը միւսէն պերճախօս փաստեր եւ վկայութիւններ, ապացուցանելու համար Խ. Միութեան եւ Թուրքիոյ սարքած դաւերը՝ Հայաստանի եւ հայ ժողովուրդին դէմ :

Աղբիւրներն ալ՝ բոլշեւիկեան եւ թըրքական են : (Մէկ մասը արձանագրուած՝ յառաջաբանին մէջ) :

Հեղինակը պաղարիւն վերլուծումներով եւ միշտ վաւերական վկայութիւններով կը ներկայացնէ այն բոլոր կեղծիքները եւ դաւերը որոնք անեղի մը մատնեցին Հայկական Դատը :

Կենդանի շարժանկար մը՝ 1917 – 18էն մինչեւ մեր օրերը :

Ամէնէն թրու հակադաշնակցականն ալ այնտեղ պիտի գտնէ ծանօթ եւ անծանօթ փաստեր, եղերական դէպքեր, որոնք բացատրութեան չեն կարօտիր :

Ոչ Դաշնակցութիւնը, ոչ ալ հանրապետական Հայաստանի վարիչները անսխալականութեան յաւակնութիւն չունին : Ո՛վ որ կը գործէ, կրնայ սխալներ ալ գործել :

Տարրական պարկեշտութիւնը կը պահանջէ բարեխղճօրէն ուսումնասիրել անոնք իրականութիւնը, եւ յետոյ վճիռներ արձակել, փոխանակ ամբոխին կեր նարելու :

Մեր քաղաքական գրականութեան վերջին մատչելի ձեռնարկն է այս, ի պէտս զարգացելոց :

ՎԱՀԷ

ՀՍԿԱՅԱԿԱՆ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ մը (Իւնիվերսալ) պիտի բացուի Մոսկուայի մէջ, համաձայն Ա. Միկոյեանի վերջին յայտարարութեան : Շէնքը ունի 252 մեթր երկայնութիւն եւ 88 մեթր խորութիւն :

ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՓՐԿՈՒԹԵԱՆ ՀԱՐՑԸ

●

Անգամ մը եւս կ'ուզէի չեշտել,— մոռնանք մեր «չարչի»ի հոգեբանութիւնը եւ միասնաբար փարինք դպրոցի մը հիմնարկութեան փրկարար գործին, ճար մը գտնենք տեղական պայմաններուն համաձայն կրթարան մը բանալու, ուսումնասիրելով ազատ դպրոցներու ծրագիրը :

Մեր դպրոցին մէջ մատաղ սերունդը աչքը պիտի բանայ Ա. Բ. Գ.ի գրատախտակին առջեւ, հոգին պիտի մակարդուի, հայկական դաստիարակութեամբ պիտի նախապատրաստուի, հայերէն տառերու բոցաշունչ տեսքէն պիտի հմայուի: Պիտի լսէ իր պապենական արի պրանցի քաջագործութիւնները, հէքեաթային պատմութիւնը, հոգեղմայլ Շարականներու յանկուցիչ եղեւէջները: Եւ պիտի լեցուի էութիւնը հայկականութեամբ: Հայ տղուն առաջին բուրմը պէտք է ըլլայ հայ ուսուցիչը, իսկ հնոցը՝ հայ դպրոցը, մեր դպրոցը :

Այս կրթարանը պէտք է ըլլայ ժողովրդական եւ ձրի: Ահա Մուրատ Ռափայէլեան եւ Դպրոցասէրի վարժարանները: Փաստօրէն տարուէ տարի կը նուազի անոնց աշակերտներուն թիւը, որովհետեւ անոնց տարեթոշակները ամէն ծնողք չի կրնար վճարել: Ո՞ր բանուոր ընտանիքն է որ տարեկան 60 - 100 հազար պիտի կրնայ վճարել՝ առանց հաշուելու յարակից ծախքերը :

Անժխտելի է ռոհմիկ դաստիարակութեամբ օժտուած դպրոցի մը բարերար ազդեցութիւնը: Նախ պիտի պատրաստես սերունդը իբրեւ հարազատ Հայ, որպէսզի դիւրաւ կապուի ազգային կեանքի բոլոր եղեւէջներուն: Ան ինքնաբերաբար պիտի հետաքրքրուի օրուան պահանջներով՝ ապրելու եւ տեւելու բուռն հաւատքով :

Արեւելքի մէջ դարեր շարունակ հաւաքական ճիգերով կանգուն պահած ենք դպրոցներ, հիւանդանոցներ, ծերանոցներ եւայլն: Մենք ալ նոյն հրաշք ժողովուրդէն չե՞նք սերած, ինչո՞ւ անճրկինք քանի մը հարիւր Փրանքի զոհողութեան առջեւ եւ կորսնցնենք մեր ցեղային արժանիքները:

Ինչո՞ւ Եւրոպայի եւ Ամերիկաներու բարգաւաճ տնտեսութեամբ հայութիւնը կ'անճրկի այս սպառնացող վտանգին առջեւ :

Ո՞ր ծնողքին հոգին չի տագնապիր ի տես իր հարազատներուն, որոնք զրկուած են մայրենի լեզուի քաղցրահամ հնչումէն ու թոթովանքէն :

Երկու Հայորդիներ կ'ամուսնանան, ծնողքներ երկու կողմէն կ'ուրախանան, կը հրճուին որ օտար ամուսնութիւն չեն կնքած: Սակայն երբ անոնք իրենց բոյնին մէջ կը ճռուողեն օտար լեզուն, իրենց զաւակներուն հետ կը խօսին նոյն լեզուներով, պահ մը չե՞ն մտածեր թէ, այս բոյնը որ այնքան սիրելի է իրենց, տարբերութիւն չունենար օտար ամուսնութենէ : Չէ՞ որ իրենց թոռները օրօրոցէն սկսած են ուծանալ: Քանի որ անոնք հայկական հիմնական դաստիարակութենէ զուրկ են, ուրեմն հայու հարազատ հոգեբանութեան անտեղեակ, ուշ թէ կանուխ դատապարտուած կորուստի :

Այս երեւոյթին ներկայ ենք ամէն օր : Պէտք է ցնցուինք, վերջ տանք, թմրութեան :

Չեմ ուզեր աւելի լայն բանալ այս ցաւոտ խնդրին ծալքերը, նկատի ունենալով որ «Յառաջ» եւ «Հայրենիք» (ինչպէս եւ ուրիշ թերթեր) օրը օրին իրենց խմբագրականներով, յօդուածներով լրիւ եւ խղճմտօրէն կ'ուսումնասիրեն այս տխուր երեւոյթը, ոգնաջան ու բծախնդիր կը ներկայացնեն մռայլ պատկերը, ի խնդիր սերունդի փրկութեան:

Ամէն սրտցաւ Հայու կը մնայ համերաշխօրէն իրարու մօտենալ, կազմել մարմիններ խւրաքանչիւր շրջանի մէջ, անկախ ազգային եւ կուսակցական կազմակերպութիւններէ: Սերունդի փրկութեան սրբազան գործը ոչ կողմ ունի, ոչ ալ վէճ :

Արմատական եւ հիմնական միջոցը միայն ուրոյն դպրոցն է: Բոլոր փորձուած միջոցները կիսկատար են: Տարագիր բազմութիւնները ծանր տագնապի մը մատնուած են:

Բազմաթիւ երիտասարդներ որոնք համալսարանական գրականքներով ուսում են առած շնորհիւ բանուոր ծնողքներու, այսօր ոչ միայն իրենց հօրն ու մօրը տառապանքները կ'արհամարհեն, այլ եւ իրենց գլուխը կ'առնեն կ'երթան, իրենց աշխատանքը օտար ածուներ կը հոսեցնեն: Այս ձեւով հիմակուընէ դատապարտուած ենք Հոլանտայի, Լեհաստանի, Պալքաններու եւայլն վայրերու մէջ ցրուած հին գաղութներու գասն ճակատագրին եւ մեր եկեղեցիներն ու թանգարանները, գրադարաններն ու ակումբները պիտի մնան իբրեւ տխուր յիշատակարաններ, ինչպէս անցեալին ...

Ահա կոպիտ եւ անողոք հեռանկարը որ դարանակալ կը սպասէ: Գաղթաշխարհին հայութիւնը պէտք է լրջօրէն մտածէ, կազմակերպուի ներքնապէս անճարը ճար ընէ ...

Խոցոտուած սրտով Հայ մըն է որ կը գրէ այս տողերը, ի խորոց սրտի ...

Յ. ՀԻՍԱՑԵԱՆ

ԹԱՆԳԱՐԱՆՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

●

ՔԻՉ ՄԸ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Հին Յունաստանի մէջ Մուսէոն կը կոչուէր Մուսաներուն նուիրուած վայր մը եւ մանաւանդ տաճար մը :

Աւելի ուշ, Քրիստոսէ 280 տարի առաջ, Հռոմի Պտղոմէոս արքան այս անունը տուաւ արուեստին ու փիլիսոփայութեան նուիրուած այն հաստատութեան, զոր ան հիմնեց Աղեքսանդրիոյ մէջ :

Պտղոմէոս արքան իր թանգարանին մէջ ամփոփեց իր ժամանակի բոլոր գրքերը, Մուսաներէն ներշնչուելու յարմար հրաշալի պարտէզներ, ընթերցարան մը, բուսաբանական պարտէզ մը եւ... գազանանոց մը — (հաւանաբար զարհուրանք ազդող գործեր ներշնչելու համար): Թանգարանը կը գտնուէր արքայական պալատին մէջ: Վարիչը քրմապետ մըն էր եւ բոլոր ծախքերը կը հոգացուէին արքայական գանձէն: Ըստ Աւգելիոսի գրադարանին մէջ կային 700.000 հատորներ, ըստ Յովսէփի՝ միայն 500.000, բայց Սենեկա փիլիսոփան անոնց թիւը կ'իջեցնէ 400.000ի: Թանգարանին ու այս գրադարանի անգին գանձերուն մեծագոյն մասն այրեցաւ, երբ Յուլիոս Կեսար գրաւեց Աղեքսանդրիան :

Սակայն առաջին իսկական Մուսէոնը, թանգարանը, որ կը համապատասխանէր անոր ժամանակակից իմաստին, հիմնուեցաւ ԺԵ. դարուն, Ֆիորենցայի մէջ Կոմ Ա. Մետիչիս իշխանին կողմէ: Իշխանը պալատի մը մէջ կեդրոնացուց հին արուեստի բոլոր թանկագին արտադրութիւնները: Հաւաքեց արուեստի եւ պատմութեան վերաբերեալ բոլոր առարկաները, գիրքերը եւ վկայութիւնները, յետոյ՝ գիտական արտադրութիւնները եւ ամէնէն վերջը՝ արուեստներու եւ ճարտարարուեստի պատմութիւնն ու զարգացումը պատկերացնող բոլոր գործերը եւ արտադրութիւնները:

Կոմ Ա. Մետիչիս իշխանին օրինակը վարակեց ժամանակակից բոլոր իշխաններն ու թագաւորները եւ անոնցմէ իւրաքանչիւրը հիմնեց իր թանգարանը, որուն մէջ կը հաւաքէր բոլոր թանկագին եւ հազուագիւտ առարկաները, գրքերը, արտադրութիւններն ու զարդեղէնները :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԹԱՆԳԱՐԱՆՆԵՐԸ

Ֆրանսայի մէջ ալ թագաւորներն ու իշխանները սկսան հետեւիլ իրենց ժամանակակից նորութեան եւ թանգարաններ հիմնեցին :

ԺԶ. դարուն Ֆրանսուա Ա. թագաւորը հիմը դրաւ Լուվրի թանգարանին եւ հոն կեդրոնացուց Ֆոնթէնպլոյի եւ ուրիշ պալատներու նկարները, արձաններն ու զարդեղէնները: Ժամանակի ընթացքին թանգարանը բազմաթիւ անգամներ տեղ փոխեց, մինչեւ որ 1793ին ֆրանսական Մեծ Յեղափոխութեան կառավարութիւնը Լուվրի մէջ կեդրոնացուց պետական թանգարանը եւ զայն հռչակեց ժողովուրդի սեփականութիւնը :

Նափոլէոն Ա. կայսրը իր Իտալիա, Եգիպտոս, Գերմանիա, Աւստրիա արշաւանքներու ժամանակ, հաւաքեց անհամար թանկագին արձաններ, մագաղաթներ, նկարներ, զարդեր, եւայլն կայսերական թանկարանին համար: Լուվրը դարձաւ աշխարհի ամենամեծ եւ ամէնէն հարուստ թանգարաններէն մէկը, որովհետեւ, իրարու յաջորդող բոլոր կառավարութիւնները զայն հարստացուցին անընդհատ :

Սակայն, միաժամանակ, բազմաթիւ ուրիշ թանգարաններ կ'ընդարձակուէին : Արուեստներու, ճարտարարուեստի, պատմական, երկրաբանական, աշխարհագրական, գիտական, եւայլն անսահման ծանօթութիւններու հետ, թանգարաններն ալ սկսան մասնագիտանալ, բազմանալ եւ տարածուիլ :

Ստեղծուեցան զինուորական թանգարաններ, ուր կեդրոնացան զէնքերու կատարելագործման ու անոնց վերաբերեալ յիշատակները, (Էնվալիտ), դորգի թանգարաններ (Կոպլէն), դրամներու, շքանշաններու, տարազներու, յախճապակիներու, ցեղագրական, անօթեղէններու, հիւանդութեանց, կենդանիներու, բոյսերու, եւայլն թանգարաններ, որոնց ամբողջութիւնը կը կը ներկայացնէ նախ՝ ֆրանսական քաղաքակրթութեան պատմութիւնը, եւ յետոյ համաշխարհային քաղաքակրթութեան պատմութիւնը :

Ֆրանսա ունի երկու հարիւրէ աւելի թանգարաններ, որոնք ցրուած են ամբողջ երկրին մէջ: Անոնց մեծագոյն մասը, պետական սեփականութիւն են, թէեւ կան նաեւ անհատական ձեռնարկներով ստեղծուած թանգարաններ :

Երբ կ'ըսուի Ֆրանսական Թանգարան, անմիջապէս կը հասկցուի երկու հարիւրէ աւելի թանգարաններուն ամբողջութիւնը, որովհետեւ այդ ամբողջութիւնն է որ իր մէջ կը պարփակէ ֆրանսական քաղաքակրթութեան յիշատակարանները :

ԹԱՆԳԱՐԱՆՆԵՐՈՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ

Պետական կամ անհատական թանգարաններու վարչութիւնը ներկայիս, կը պահանջէ անսահման հմտութիւն: Թանգարանապահը (քոնսէրվաթէօր) պէտք է աւարտած ըլլայ Էքօլ տը Շարթը, կամ

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԴԷՄՔԵՐ

ԲԱՐՍԵՂ ԹԻՐԵԱՔԵԱՆ (ԽԱՆ)

Յեղափոխական շարժումը մի հրաշագործ երեւոյթ եղաւ ազգային գիտակցութեան արթնացման եւ ազգային միութեան վերականգնման՝ մէկ հայութիւն ստեղծելու տեսակէտից: Ի սփիւռս աշխարհի ցրուած, յարանուանութիւնների բաժանուած, տարբեր լեզուներ խօսող Հայկի զաւակները, յանկարծ, սկսեցին զգալ ու գիտակցել, որ իրենք միեւնոյն ընտանիքի անդամներ են՝ հողով ու արիւնով կապուած իրարու հետ: Ռոնից մինչեւ Նեղոս եւ Միսիսիպիից մինչեւ Գանգէս, ուր որ բախտը նետել էր հայութեան բեկորները, Յեղափոխութիւնը վառեց նրանց սրտերում ազգասիրութեան ու հայրենասիրութեան կրակը եւ համախմբեց ազատագրական պայքարի համազգային դրօշակի տակ՝ փոքր չէ, թէ բաժան-բաժան գործելակերպով: Մասնաւորապէս, Հ. Յ. Դաշնակցութեան մարտական դրօշի ներքեւ հաւաքուեցին եւ լուսաւորչական կաթոլիկ ու բողոքական, եւ հայախօս ռուսախօս, թրքախօս ու պէսպէս այլ լեզուներ խօսողներ՝ դմայլելի ոգեւորութեամբ եւ համերաշխութեամբ՝ ազգային միութեան եւ հայրենիքի ազատութեան նշանաբանով :

Լեզուով օտարացած հայկական բեկորի զաւակ էր եւ Խանը՝ բուն անունով Բարսեղ Թիրեաքեան, Կեսարիայի Թրքախօս շրջանի Տէրէվէնք գիւղացի, ծնուած 1863 թւին: Առնական, յանդուգն ու ըմբոստ՝ երիտասարդ Բարսեղը չի կարողանում հաշտուել անիրաւ կարգերի եւ հայութեան ճնշուած վիճակի հետ: Յաճախ կռուի է բռնւում Հայերին անարգող կամ հարստահարող Թուրքերի հետ, եւ ի վերջոյ, ստիպուած է լինում թողնել ծննդավայրն ու պանդխտել Պոլիս: Այստեղ նա յարում է Հնչակեան կուսակցութեան, մասնակցում է Գում Գափուի եւ Պապը Ալիի ցոյցերին՝ աչքի ընկնելով, իբրեւ անվախ ու համարձակ մարտիկ :

Պոլիսը, սակայն, չի գոհացնում Բարսեղի երիտասարդ եւ բուռն խառնուածքին: Շարժում ու կռիւ էր տենչում նրա ըմբոստ ոգին: Երկրից հասնող լուրերը նրան քաշում են դէպի Հայաստանի լեռներն ու ձորերը՝ հայդուկային փոթորկայոյզ կեանքի: Եւ թողնելով Թրքական մայրաքաղաքը, անցնում է Կովկաս, մարտական խմբերի մէջ մտնելու նպատակով: Այստեղ տեսնում է, որ Հնչակեանութիւնը գրեթէ գոյութիւն չունի, Հնչակեան համարուած Հրայր Դժոխքը, Դերսիմի Քեռին եւ ուրիշներ գործում են Դաշնակցութեան մէջ, եւ ինքն եւս միանալով Դաշնակցութեան՝ անցնում է Պարսկաստան, ուր պատրաստւում էր Խանասորի արշաւանքը: Խանասորի արշաւանքին նա մասնակցում է իբրեւ տասնապետ եւ աչքի ընկնում, որպէս անվախ եւ քաջ կռուող :

Այնուհետեւ, Բարսեղ Թիրեաքեանը, այլեւս իբրեւ Խան դարձաւ նշանաւոր հայդուկ ու խմբապետ եւ մասնակցեց ֆէդայական բազմաթիւ գործերում: Նշանաւոր է նրա վարած կռիւը 1899 թ. Հոկտեմբեր 16ին, Ալաշկերտի Խաստուր գիւղում: Մեծ զինատար խմբի գլուխ, Կարսի կողմերից սահման անցնելով, Խանը հասնում է Խաստուրի մօտ: Բուքն ու բութը թոյլ չեն տալիս որոշուած ապահով տեղը հասնելու: Խումբը ստիպուած է լինում ցերեկել Խաստուրցի Խաչիկ վարժապետի գոմում: Խաչիկ Վարժապետը, յեղափոխութեան համակիր, ամէն հոգ է տանում, որ յոգնած հայդուկները կերակրուին եւ հանգստանան: Առաւօտը, սակայն, լուր է ստացւում, որ խումբը մատնուած է, եւ շուտով համիդիէներն ու զինուորները պաշարում են գոմը՝ նախօրօք կտրելով գիւղի ճամբաները: Սկսւում է տաք կռիւ՝ գոմից, ապա գիւղի փողոցներում, վերջը՝ շրջակայ բլուրների վրայ: Հայդուկները, Խանի ճարտար ու յանդուգն առաջնորդութեամբ, յաջողում են թշնամուն ծանր կորուստ պատճառելով եւ իրենց կողմից էլ զոհեր տալով, տեղատարափ գնդակների տակ, կռուով քաշուել մօտակայ բլուրները: Այնտեղ էլ կռիւը շարունակւում է. հայդուկները յետ մղելով թշնամու կատաղի յարձակումները՝ անհետանում են գիշերուայ մթութեան մէջ:

Հազարից աւելի կանոնաւոր զօրք ու Համիտիէ մասնակցեցան Խաստուրի կռուին մի քանի տասնեակ հայ ֆէտայիների դէմ: Ծանր հարուած կրեց ու մարդկային կորուստ ունեցաւ թշնամին, բայց Հայերն էլ թանկագին զոհեր տուին: Խաստուրի կռւում նահատակուեցան տասնապետներ Կեսարացի Միհրանը՝ 28 տարեկան, Սեփանցի Գրիգորը՝ 26 տարեկան, Տիգրանակերտցի Հաճին՝ 50 տարեկան, Խնուսցի Պետօն՝ 30 տարեկան: Հայդուկներից՝ Կարնեցի Աւետանը՝ 37 տարեկան, Կարճկանցի Յարօն՝ 26 տարեկան, Հաւթուանցի Կարապետը՝ 27 տարեկան, Խլաթցի Ջնդօն՝ 22 տարեկան, Բուլանըխցի Լեւոնը՝ 23 տարեկան, Մակուեցի Մեսրոպը՝ 23 տարեկան, Բուլանըխցի Յովհաննէսը՝ 25 տարեկան, Խաստուրցի Ղուկասը՝ 23 տարեկան, Սեփանցի Խաչօն՝ 29 տարեկան եւ Կովկասցի Համբարձումը՝ 23 տարեկան: Սպաննուեց նաեւ Խաչիկ վարժապետը եւ իր եղբայրը :

Խաստուրի կռիւը մեծ տպաւորութիւն գործեց, մասնաւորապէս քիւրտ աշիրէթների վրայ, որոնք առասպելներ էին պատմում հայ ֆէդայիների քաջագործութիւնների մասին: Լայն ժողովրդականութիւն ստացաւ Խանի անունը:

Նոյնպիսի հմտութեամբ եւ քաջութեամբ Խանը վարեց եւ «Կայծակ» ձիաւոր խմբի գործողութիւնները Բասենում: Բաբերդի եւ Գոմաձորի կռիւները տարածեցին Խանի համբաւը ամէն կողմ: Բասենի կռիւներից վերադառնալիս, սահմանագլխին, Խանի խումբը կռուի բռնուեց թշնամու գերազանց ուժերի հետ: Հայդուկների փամփուշտները սպառուել էին, իսկ թշնամին՝ անողոք էր: Բուռն ճակատամարտի մէջ, 1903 թ. Սեպտեմբեր 17ին, վերջին փամփուշտը կրակելով, հերոսի մահով ընկան Խանը եւ իր զինակից ընկերները :

Խանը, Դաշնակցական այդ անվեհեր մարտիկը, հեռաւոր Կեսարիոյ Թրքախօս բայց հայաշունչ հայութեան անձնուէր զաւակը, մեր ամէնէն ժողովրդական հերոսներից էր, որի անուան շուրջ առասպելական պատմութիւններ հիւսուեցին : Եւ մինչեւ այսօր էլ ժողովուրդը ոգեւորութեամբ երգում է .—

Լուսին չկար, մութ գիշեր էր
Մի խումբ կ'երթար արագ – արագ,
Տեսայ, որ քաջ Խանի խումբն էր,
Զինուած էին մոսինններով ...

(« ՅՈՒՇԱՊԱՏՈՒՄ Հ. Յ. Դ.»)

ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒ ՎԻՃԱԿԸ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

★

ԽՄԲ․— «Այգ»ի աշխատակիցը հետեւեալ տեղեկութիւնները քաղած է, զանազան հարցումներ ուղղելով Լիբանանի առաջնորդ Խորէն եպիսկ․ի եւ Ուսումն․ խորհուրդի ատենապետ Պ․ Խորէն Գաբիկեանի․—

Լիբանանի Ազգ․ վարժարաններուն թիւն է 24: Ասոնց վրայ պէտք է աւելցնել Առաջնորդարանէն եւ ուսումնական խորհուրդէն անկախ համազգային ճեմարանը: Հ․ Բ․ Ը․ Մ․ի Յովակիմեան - Մանուկեան եւ Դարուհի Յակոբեան աղջկանց բարձրագոյն վարժարանները եւ Թէքէեան Մշակութային Միութեան նախակրթարանը: Ընդհանուր ուսանողութեան թիւը 5950 է, 4 ոչ ազգայիններունը մօտ 1200, յարանուանական հաստատութիւններու աշակերտներուն հետ՝ գրեթէ 11 հազար:

Էքօլ տը Բօմ, Էքօլ տիւ Լուվրը, եւայլն: Այս հաստատութեանց մէջ ընդունելութիւնը կը կատարուի մրցումով: Մասնակցելու համար անհրաժեշտ է ունենալ համալսարանական բարձրագոյն կրթութեան վկայականներ: Դասընթացքը կը տեւէ երեք տարի եւ վկայական կը տրուի դարձեալ մրցումէ մը վերջ, շատ փոքրաթիւ անձերու: Թանգարան մը վարելու, կառավարելու կամ կազմելու համար, համալսարանական բարձրագոյն կրթութենէն աւելին պէտք է: Որովհետեւ թանգարանները կը ներկայացնեն ժողովուրդներու պատիւը եւ մեծ պատրաստութիւն ու հմտութիւն պէտք է այդ պատիւը բարձր պահելու համար:

Անոնց պարտականութիւնն է անարժէք, անհարազատ, անվաւեր եւ անպէտ առարկաներ, արձաններ ու նկարներ չկեդրոնացնել թանգարաններուն մէջ, թոյլ չտալ որ թանգարանը խաղալիք դառնայ անհատական գձուձ եւ վարկաբեկիչ շահերու, ինչպէս նաեւ այլազան կիրքերու:

Թանգարանները ժողովուրդներու քաղաքակրթութեան, հետեւաբար անոնց արժանիքներու եւ պատուի տաճարներն են եւ անոնց մէջ տեղ կրնան ունենալ եւ երեւան գալ ամէն տեսակէտով հմուտ, անսրատ եւ պատկառելի անձնաւորութիւններ:

Թանգարաններուն մէջ միայն անշունչ առարկաներն ու գեղեցկութիւնները չէ որ կը ցուցադրուին: Զանոնք ներկայացնողը, պարտաւոր է ինքն ալ ներկայանալի ըլլալ իր հմտութեամբ, իր զարգացումով, իր պատրաստութեամբն ու իր անձնական արժանաւորութեամբ, մանաւանդ որ գործ ունի այլազան ժողովուրդներու պատկանող այցելուներու հետ, եւ ներկայացուած չանձերուն չափ ինքն ալ պարտաւոր է հաւասարապէս ներկայանալի ըլլալ:

Գ․ ԽՈՐԷՆ

24 Ազգ․ վարժարաններու տարեկան պիւտճէն 322 հազարի պատկառելի գումար մը կը ներկայացնէ: 238 ուսուցիչներուն 95ը այրեր են, մնացեալը՝ ուսուցչուհիներ, վարիչ – մանկապարտիզպանուհիներ կամ օգնականուհիներ:

Կարեւոր բաց մը չունինք: Պիւտճէին աննշան անհաւասարկշռութիւն մըն ալ բարերախտաբար շուտով կը դարմանուի․ Թաղականութիւնները միայն տասներորդ ամսականն է, որ չեն կրնար վճարել: Այս ուրախառիթ կացութեան մէջ դեր ունին Հ․ Բ․ Ը․ Միութեան եւ Քալիֆորնիոյ Հայ Կրթական Հիմնարկութեան նպաստները: Բայց պէտք է չեշտել մէկ բան․ — Մեր վարժարաններու իսկական եւ մեծագոյն բարերարները մեր ուսուցիչներն են, որոնք սիրայօժար կը զրկուին իրենց իրաւունքներէն, պարզապէս չըարդացնելու համար մեր վարժարաններուն պիւտճէները եւ մեր հոգաբարձութիւնները անելէ մը փրկած ըլլալու համար:

Ուսումնական ծրագիրը մէկ է, բայց կարգ մը տեղեր տնօրէնները փոքր փոփոխութիւններ մտցուցած են, համաձայն տեղական պայմաններուն: Դասագիրքերը ծրագրային նոյնութիւն ունին, բայց կը տարբերին իրենց հեղինակներով: Գալով սակերու խնդրին, թաղերու տնտեսական կացութիւնը լրջօրէն նկատի առնուած է այդ պարագային:

Մայիս ամսուն, Ուսումնական Խորհուրդը յաջորդական երեք նիստեր գումարեց եւ մասնաւոր յայտարարութեամբ մը իր մօտ հրաւիրեց հայրենակցական եւ բարեսիրական բոլոր միութիւնները: Խնդրեցինք, որ լիաթոշակ կամ գէթ միայն 25 առ հարիւր զեղչով վճարեն իրենց սաներուն թոշակները: Ի պատիւ անոնց պէտք է ըսել, որ սիրով յանձն առին, ոմանք լիաթոշակ եւ ուրիշներ՝ աննշան զեղչով մը:

Բացառութիւն եւ արդարանալի բացառութիւն կազմեցին միայն Օգնութեան Խաչն ու Հայ Աղքատասիրաց ընդհանուր միութիւնը, որոնք մեծ թիւով աշակերտ կը պահեն մեր վարժարաններէն ներս: Անոնց հետ հասկացողութեան եկանք: Պիտի վճարեն նախկին սակով, բայց որպէսզի մեր սկզբունքը յարգուած ըլլայ, հոգաբարձութեանց սակերուն տարբերութիւնը կազմող գումարը պիտի վճարուի Ուսումնական Խորհուրդիս կողմէ:

Մեր բոլոր ուսուցիչները արձանագրեցինք եւ իրենց ուսումնական կարողութեան համապատասխան ձեւով դասաւորեցինք: Բայց մեր ծրագրին գործադրութիւնը երկու դժուարութեանց կը բախէր․ Ա․— Եթէ մեր դասաւորման համաձայն սակեր որոշէինք, թաղականութիւնները պիտի չկարենային յարգել զանոնք:

Բ․— Եթէ մեր ծրագիրը գործադրէինք, շատ մը ուսուցիչներ իրենց ասպարէզէն պիտի հեռացուէին, որովհետեւ կարգ մը ուսուցչուհիներ նոյնիսկ տարրական վկայական մը չունէին:

— Եւ տարուէ տարի անկարելի կը դառնայ կրթական մշակներ գտնել:

Դիտած ենք, որ երեք դասակարգում կայ մեր ժողովուրդին մէջ․ Ա․— Բուն հարուստները, որոնք օտար վարժարաններ կը ղրկեն իրենց զաւակները:

Բ․— Միջակ դասակարգը, որ յարանուանական քոլեճներուն եւ լիսէներուն կարեւորութիւն կուտայ: Գ․— Բանուոր, աշխատաւոր, պարզ դասակարգը, որ իր զաւակները կ'ուղարկէ ազգային վարժարանները:

Կ'ուզենք դարմանել այս կացութիւնը, բայց ի զուր: Ամէն աշխատանք կը թափենք մեր դպրոցները փրկելու համար: Երբ լիաթոշակները ազգային վարժարան չեն գար, ոչ մէկ բարելաւում կրնանք իրականացնել, քանի որ անհրաժեշտ կարեւոր հիմնադրամը կը պակսի մեզի: Այսպիսի պայմաններու մէջ կարելի՞ է կարող եւ մասնագէտ ուսուցիչներ փնտռելու ելլել: Մեր ունեցած քիչերն ալ շուտով կը հեռանան մեզմէ:

Եթէ դասակարգումը իրականացուած եւ գործադրուած ըլլայինք, ընդհանուր պիւտճէն պիտի բարձրանար 350․000 ոսկիի, մինչդեռ մենք 320․004ը հազիւ կը գոյացնենք: Ուրկէ՞ կարելի է ձեռք բերել անհրաժեշտ գումարը՝ երեսուն հազար ոսկին եւ այս՝ ամէն տարի կանոնաւորաբար:

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

★

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները․—

Հոկտեմբեր 21ին Անգարայի պատժական4րդ ատեանին առջեւ շարունակուեցաւ դատավարութիւնը Միլլէթ կուսակցութեան 13 վարիչ անդամներուն: Ամբաստանեալի աթոռը նստած էին կուսակցութեան նախագահ Տօքթ․ Մուսթաֆա Քէնթլի, էնիս Ագայկըն, Ֆուատ Արնա: Նուրէտտին Արտըճօղլու եւ միւս ընկերները: Ներկայ էին 28 պաշտպան փաստաբաններ:

Առաջին խօսքը առաւ Քէնթլի եւ ծանրացաւ կուսակցութեան առժամեայ փակման մասին: Աւելորդ նկատեց այս առթիւ ձեռք առնուած խիստ հսկողութիւնը: «Ահարեկումի մթնոլորտ մը կ'ուզեն ստեղծել, որահը գաղտնի ոստիկաններով լեցուած է, մինչդեռ հեռուէն եկող անձեր ներս չեն առնուած: Արտըճօղլու եւ քանի մը փաստաբաններ եւս այս առարկութիւնը կրկնեցին: Ի վերջոյ նախագահը յայտնեց թէ ինք պէտք տեսած է այդ հսկողութեան եւ պիտի չվերցնէ:

Ֆուատ Արնա ըսաւ․— «Տակաւին չեմ հասկցած թէ ինչ յանցանք վերագրուած է ինծի: Ես ոչ մէկ յանցանք ունիմ: Թուրք յեղաշրջումը միմիայն Աթաթիւրքի գործը չէ, այլ թուրք ազգին հաւաքական գործը: Ամբաստանագիրը ծայրէ ծայր լեցուն է սուտերով եւ զրպարտութիւններով:

Ամբաստանեալը ծանր մեղադրանքներ ըրաւ ընդհ․ դատախազին դէմ: Կուսակցութեան բարոյական անձնաւորութեան պաշտպաններէն Զօնկուլտաքի երեսփոխան եւ փաստաբան Ապտիւլրահման Պօյաճըկիլլէր կարգ մը հարցումներ ուղղեց ամբաստանեալին: Ի պատասխան Արնա յայտնեց թէ ինչպէս իրենց տարիքն ալ կը ցուցնէ, իրենք հանրապետութեան շրջանին հասած են, հետեւաբար կրօնական եւ յետադիմական հրատարակութեանց հետ կապ չեն ունեցած: Եւ պնդեց թէ չարափոխած են Նիյազի մէջ իր խօսած ճառին սա պարբերութիւնը․ «Ես հայրենակիցներն սրտէն պիտի հանեմ – նետեմ օրէնքին երկիւղը եւ անոր տեղ պիտի դնեմ Աստուծոյ երկիւղը»:

Յետմիջօրէի նիստին, կրկին խնդրոյ առարկայ եղաւ ոստիկանական հսկողութիւնը: Քանի մը ամբաստանեալ եւ փաստաբան ոտքի ելլելով սկսան պոռալ․— «Ոստիկանները թող հեռանան, թող քաշուին դուռնէն, դոնիակ չէ նիստը»:

Դրան առջեւ ոստիկաններուն եւ Սէյֆի Էօզթիւրք անուն փաստաբանին միջեւ բանավէճ մը ծագեցաւ: Թարսուսցի Միլլէթական մը կ'ուզէր ներս մտնել եւ այս առթիւ փաստաբանը ոստիկանի մը երեսին «անպատիւ մարդ» պոռաց: Անմիջապէս տեղեկագիր մը պատրաստուեցաւ եւ օրինական հետապնդում կատարուեցաւ փաստաբանին դէմ:

Այս միջադէպին անդրադառնալով, Ֆուատ Արնա պահանջեց դուռները բանալ․ իսկ փաստաբանուհի մը սա տարօրինակ խօսքը ուղղեց նախագահին․

— Երկաթէ վարագոյրին ետեւը գտնուող երկիրներուն մեթոտներուն նմանող այս պայմաններուն տակ երբ դատ կը տեսնէք, անոր ամօթն ալ, պատիւն ալ, եթէ կայ, ձեզի կը պատկանի:

Արնա այս առթիւ յայտնեց թէ ոչ թէ դատարանը, այլ կառավարութիւնը փակեց Միլլէթ կուսակցութիւնը: Նախագահը պատասխանեց․

— Իշճի կատարեալ հանդստութեամբ եւ օրէնքի սահմանին մէջ կը վարենք դատը, ոչ ոքի ազդեցութեան ենթարկուած ենք:

Ահմէտ Թահթաքըլըճ շատ բուռն լեզուով մը խօսեցաւ: Դադարի ընթացքին նոր միջադէպ մը ծագեցաւ: Սրահը պարպուած միջոցին երիտասարդ մը ամբաստանեալներուն կողմը երթալ ուզեց․ դատախազի օգնականներէն Շէվքէթ Թիւրէ դիտողութիւն ըրաւ․ երիտասարդը զայրանալով գոչեց․

— Դո՞ւն ինչ կը խառնուիս, ոստիկա՞ն ես, դատաւո՞ր ես, թէ ինչ ես: Եթէ դատաւոր ես, տեղդ անցիր, քու հաշիւդ ալ նայինք:

Նիստը վերաբացուելով հարցաքննուեցաւ Սուպհի Պարթու որ ըսաւ․

— Դուք, ըսաւ դատաւորին, ինծի հարցում ըրէք, ես պատասխանեմ, այլապէս չեմ պատասխաներ:

Ասոր վրայ երկար ու բուռն բանավէճ մը ունեցան դատաւորն ու ամբաստանեալը:

Նուրէտտին Արտըճօղլու երկարօրէն խօսեցաւ եւ յարձակում ըրաւ Հիքմէթ Պայուրի դէմ: Պաշտպան փաստաբանները պահանջներ ներկայացուցին: Ընկերակցութեանց օրէնքը քաղաքական օրէնքին կամ Սահմանադրութեան հակառա՞կ է թէ ոչ․ այս պարագան պէտք է որ քննուի Իրաւաբանական համալսարանի դասախօսներէն կազմուած մարմինի մը կողմէ եւ կուսակցութեան փակման որոշումը ջնջուի:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (22)

Ո՞Վ ՍՊԱՆՆԵՑ

●

Կանգ առաւ եւ չեշտակի երեսս նայեցաւ:

— Գիտէ՞ք թէ ի՞նչ բանէ կը վախնամ:

— Մարդէ մը …

— Այո … բայց չըսի թէ որմէ, այլ ի՞նչ բանէ կը վախնամ:

Կը սպասէի: Շարունակեց:

— Կը վախնամ որ սպաննեն զիս:

Այլեւս խօսեցաւ: Աւելորդ էր յուզումս ցոյց տալ իրեն: Արդէն ինքը շատ մօտ էր ջղային տագնապէ մը բռնուելու:

— Իրա՞ւ, ըսի, ուրեմն ա՞յդ է եղածը:

Սկսաւ խնդալ … խնդալ, այն աստիճան որ արցունքները հոսեցան այտերն ի վար:

— Ահ, ինչ տարօրինակ ձեւով մը ըսիք ատիկա հառաչեց, ձեր ըսելու այդ ձեւը․․

— Խնդրեմ Տիկին, խնդրեմ, լրջօրէն խօսինք, ըսի ամուր ձայնով մը:

Դէպի թիկնաթոռ մը քշեցի զինքը․ յետոյ զարդասեղանին մօտեցայ եւ սպունգ մը թաթխելով պաղ ջուրի մը մէջ ճակատըն ու դաստակը թրջեցի:

— Համբերեցէք եւ հանդարտօրէն պատմեցէք խնդիրը:

Այս խօսքերը յանկարծ հանդարտեցուցին զինքը: Շտկուեցաւ եւ բնական ձայնով մը ըսաւ․

— Հրեշտակ մըն էք դուք, Օրիորդ: Ձեզի հետ եղած ատենս տղու մը հոգին կը ստանամ: Ամէն բան պիտի խոստովանիմ ձեզի:

— Փառք Աստուծոյ, մի պճապարէք:

Ցածր ձայնով մը շարունակեց․

— Քսան տարեկանիս ամուսնացայ երիտասարդի մը հետ որ պաշտօնեայ էր մեր նախարարութիւններէն մէկուն մէջ: Դէպքը տեղի կ'ունենար 1918ին:

— Գիտեմ, Տիկ․ Մերքատօն պատմած է ինծի: Երիտասարդը սպաննուած է պատերազմի մէջ:

Տիկին Լէյտներ գլուխը ցնցեց:

— Ինք դոնէ այնպէս կ'երեւակայէ, ինչպէս ամէն մարդ: Բայց ճշմարտութիւնը բոլորովին տարբեր է: Այդ միջոցին ես խանդավառ երիտասարդ մըն էի, ջերմ հայրենասէր եւ գեղուն գաղափարապաշտ: Ամուսնութենէն քանի մը ամիս վերջ, բոլորովին պատահաբար իմացայ թէ ամուսինս լրտես մըն է ի հաշիւ Գերմանիոյ: Լսեցի թէ իր տուած տեղեկութիւնները պատճառ եղած էին ամերիկեան փոխադրանաւի եւ հարիւրաւոր մարդկային կեանքերու կորուստին: Չեմ գիտեր թէ ուրիշ մը իմ տեղս ինչ պիտի ընէր, բայց տեսէք թէ ես ինչ ըրի: Ամբողջ ճշմարտութիւնը յայտնեցի հօրս որ նոյնպէս պաշտօն ունէր պատերազմական նախարարութեան մէջ: Արդարեւ, Ֆրէտէրիք սպաննուած էր պատերազմի միջոցին, բայց սպաննուած էր Ամերիկայի մէջ… Գնդակահարուած իբրեւ լրտես…

— Օհ, Աստուած իմ, սարսափելի բան է:

— Այո, սարսափելի: Ամուսինս գուրգուրանք եւ խանդաղատանք ունէր ինծի հանդէպ: Եւ մտածել որ բոլոր այդ ամիսներու ընթացքին․․․ Մէկ վայրկեան իսկ չվարանեցայ: Թերեւս անիրաւ էի:

—Դիւրին է վճիռ արձակել այդ մասին: Ձեր պարագան նեղացուցիչ կացութեան մը պիտի մատնէր շատ մը կիներ:

— Նախարարութենէն զատ, այս գաղտնիքը ոչ ոք գիտցաւ: Պաշտօնապէս ամուսինս ճակատ մեկնած եւ սպաննուած էր: Բարեկամներս եւ ծանօթներս մեծ համակրանք ցոյց տուին ինծի, իբրեւ պատերազմի այրի:

Այժմ դառնութեամբ կը խօսէր

— Ամուսնութեան առաջարկներ տեղացին գլխուս․ բայց բոլորն ալ մերժեցի: Հարուածը տաժանելի էր եւ այլեւս ինքզինքս անկարող կը զգայի որեւէ մէկուն վստահելու:

— Ձեր տեղը ես ալ նոյն զգացումները պիտի ունենայի:

— Քանի մը տարի վերջ զարնուեցայ երիտասարդի մը, բայց տակաւին կը վարանէի որոշում տալու իրեն զարմանալի դէպք մը պատահեցաւ:

Անանուն նամակ մը ստացայ … Ֆրէտերիքէն, որ կը սպառնար սպաննել զիս եթէ վերամուսնանայի:

— Ֆրէտերիքէ՞ն, ձեր հանգուցեալ ամուսինէ՞ն:

— Այո, կարծեցի թէ խենդեցած եմ, եւ կամ կ'երազեմ: Վերջապէս հօրս խորհուրդ հարցուցի: Ճշմարտութիւնը պատմեց ինծի․

Ամուսինս գնդակահարուած չէր: Փախած էր, բայց անօգուտ: Քանի մը շաբաթ վերջ, կառախումբը գիծէն ելլելով, իր դիակը ճանչցած էին ուրիշ մեռեալներու մէջ: Հայրս ինձմէ ծածկած էր իր փախուստը․ բայց հիմա որ մեռած էր արդէն որեւէ վտանգ չէր տեսներ բուն ճշմարտութիւնը ինծի յայտնելու:

«Այդ նամակը ամէն բան վիճելի կը դարձնէր: Կարելի՞ էր միթէ որ ամուսինս դեռ ողջ ըլլար:

(Շար․)

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ՊԻՏԻ ՄԱՍՆԱԿՑԻ՞

Մոսկուայի դիւանագիտական շրջանակներէն հասած լուրերու համաձայն, Խ. Միութիւնը այսօր – վաղը պիտի պատասխանէ դաշնակիցներու վերջին հրաւէրին, մասնակցելու համար Լուկանոյի խորհրդաժողովին: Կը կարծուի թէ այս անգամ հաւանութիւն պիտի յայտնէ, անգամ մը եւս ապացուցանելու համար թէ կ՚ուզէ խաղաղութեամբ լուծել բոլոր վիճելի խնդիրները՝ միջազգային գետնի վրայ:

Այս լուրը վերապահութեամբ ընդունուեցաւ Լոնտոնի եւ Ուաշինկթընի մէջ: Այս առթիւ իրազեկներ անգամ մը եւս կը պնդեն թէ Չըրչիլ վճռապէս որոշած է անձնական տեսակցութիւն մը ունենալ Մալենկովի հետ, Այզընհաուըրի եւ Լանիէլի հետ տեսակցելէ վերջ: Մ. Նահանգներու նախագահին հետ հանդիպումը կրնայ տեղի ունենալ Ուաշինկթընի կամ Լոնտոնի մէջ: Եթէ Զօրսերու խորհրդաժողովը տեղի չունենայ, Չըրչիլ կը նախընտրէ Մոսկուա երթալ իբրեւ «հետապօտիչ», չօշափելու համար Կրեմլինի վարիչներուն տրամադրութիւնները:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԻԱ որոշեց դիւրացնել առեւտրական գործառնութեանց եւ ճամբորդութեան կանոնները, ինչպէս յայտարարեց իր ելմտական նախարարը Փարիզի տնտեսական խորհրդաժողովին մէջ: Այդ որոշման համաձայն, բաժնեչափէ ազատ պիտի ըլլայ առեւտուրը, 75 առ հարիւր համեմատութեամբ: Յետոյ, Նոյ. մէկէն սկսեալ անգլիացի շրջիկները տարեկան 50 սթերլին պիտի ստանան, երբ արտասահման երթան, այսինքն տասը սթերլին աւելի: Եւ վերջապէս Անգլիացիները ազատ պիտի ձգուին ճամբորդելու երկաթեայ վարագոյրէն անդին, բոլշեւիկեան երկիրներու մէջ:

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ իրաւասու յանձնախումբը մերժեց ջնջել հինգ համայնավար ամբաստանեալներու անձեռնմխելի հանգամանքը: Այս խնդիրը կը քննուէր 1952էն ի վեր: Ամբաստանեալներուն գլուխը կը գտնուի կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Պ. Ժաք Տիւքլօ:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ կուսակցական պաշտօնաթերթը, «Փրաւտա», կը գրէ թէ Մ. Նահանգներու բռնած դիրքին հետեւանքով, Խ. Միութիւնը «հարկադրուեցաւ, յանուն ապահովութեան, իր ուշադրութիւնը կեդրոնացնել հիւլէական զէնքերու վրայ»: Յօդուածագիրը, Փաւլով դիտել կու տայ թէ հիւլէական ռումբը եւ ուրիշ քանդիչ զէնքեր արգիլելու մերժումը մաս կը կազմէ Հիւս. Ատլանտեանի խմբակցութեան ռազմական ծրագիրներուն»:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ հանրապետութեան հաստատման 30րդ տարեդարձը (29 Հոկտ.) մեծ հանդիսաւորութեամբ տօնուեցաւ Պոլսոյ եւ Անգարայի մէջ: Այս առթիւ զօրահանդէսներ սարքուած էին: Անգարայի հանդիսութեանց ներկայ էր եւրոպական ճակատին հրամանատարը, զօր. Կրուէնթըր: Բոլորն ալ փառաբանեցին Աթաթիւրքի յիշատակը: — Երկու ամերիկացի մասնագէտներ Թուրքիա պիտի երթան, զարկ տալու համար քարիւղի արտադրութեան:

ՖԱՐՈՒՔԻ ԴԷՄ դատ բացաւ Փարիզի նորաձեւութեանց մեծ վաճառատունը, Տիոր ընկերութիւնը, 4.824.500 ֆրանքի հաշիւ մը ներկայացնելով: Միեւնոյն ատեն մէկ միլիոն ֆր. հատուցում կը պահանջէ: Ամբաստանագիրը կ՚ըսէ թէ Ֆարուք 11 տեսակ վերարկուներ եւ շրջազգեստներ ապսպրած էր 1952ին: Եգիպտոսի կառավարութիւնը կը մերժէ ճանչնալ գահընկէց արքային անձնական պարտքերը:

ԻՏԱԼԻՈՅ վարչապետը, Փելլա, Փարիզ գալով տեսակցութիւն մը ունեցաւ Պ. Պ. Լանիէլի եւ Պիտոյի հետ, գլխաւորաբար Թրիէսթէի հարցի մասին: Նախօրեակին արտաքին նախարարը, որ նոյնպէս Փարիզ կը գտնուէր, մեկնեցաւ առանց Պ. Փելլայի հանդիպելու: Անհամբեր կ՚սպասուի Հինգերու ժողովին:

ՑԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ֆրանսահայ Իրերօգնութեան Միութեան: Առնուվիլի եւ Կուսէնվիլի մասնաճիւղերուն կողմէ:

Կիրակի 8 Նոյեմբեր, ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր ԿԱԼՄԱՆԻ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ:

Առնուվիլի կայարանին դիմաց:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ
ԱՅՍ ՇԱԲԱԹ ԳԻՇԵՐ

ժամը 21էն մինչեւ լոյս

THEATRE VERDI

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէի: Կը մասնակցին բոլոր ենթակոմիտէները եւ խումբերը, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի վարչութիւնը իր 11 մասնաճիւղերով եւ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղերը:

Հովանաւորութեամբ Մարսէյլի քաղաքապետ

GASTON DEFFERRE - ի

Կը նախագահէ ընկեր Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ եւ ՏԻԳՐԱՆ ԹԱԴՈՍԵԱՆ եւ ՖՐԱՆՍԻՍ ԼԸՆԱՌ, ԺՈԶԷՖ ՖԵՌՕ, ԻՌՄԱ ՌԱՓՈՒԶԻ: ՓԻԷՌ ՄԱԹՌԱ, ԺԱՆ ՄԱՍ և ԱՇԻԼ ՍԻՆԻ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, սիրաjօժար մասնակցութեամբ Տիկին ՄԱՐԻ ՆԱԳԳԱՇԵԱՆԻ (երգ), դաշնակի ընկերակցութեամբ՝ Օր. Է. ԹԷԼԵԱՆԻ, Օր. Ա. ԱԿԻՆԵԱՆԻ (դաշնակ):

Հայկական պարեր ղեկավարութեամբ տիկին ՄԱՆՈՒՇԻ, ջութակ Պ. ՉԷՕՐԷՔՃԵԱՆԻ կողմէ, արտասանութիւն Օր. Օր. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ ԵՒ ԹԱԴՈՍԵԱՆ:

Եւրոպական պարեր. — Մուտքը ազատ է:

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Հոկտեմբեր 31ին, շաբաթ, ժամը 20.30ին, Գ. Բաղաքապետարանին մէջ:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբի:

Կը նախագահէ ընկեր ՀԱՅԿ ՍԷՐԷՆԿԻԻԼԵԱՆ:

Կը խօսի ընկ. ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Կը նուագեն ջութակահար Պ. Պ. Աբրահամեան եւ Կ. Պէպիրեան, ընկերակցութեամբ Պ. Պէրպէրեանի եւ Օր. Մ. Գոյունեանի (ջութակ): Կ՚երգեն. — Օր. Մ. Կարապետեան եւ Օր. Լ. Հաքէլեան:

Կ՚արտասանեն. — Օր. Օր. Ա. Թուքլեան եւ Տապաղեան:

Մուտքը ազատ է:

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Այս շաբաթ գիշեր մինչեւ առաւօտեան երեք, Վիէնի քաղաքապետարանի սրահին մէջ:

Պատուակալ նախագահ քաղաքապետ

HUSSEL

Կը խօսի քաղաքացի ՊԷՐԹԷ (երեսփոխան եւ խմբագիր «Լը Տօֆինէ Լիպէռէ» թերթին:

Կը նախագահէ ընկ. ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

Կը խօսի ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին: Երգ Տիկին ԹԱԴԷՈՍԵԱՆԷ: Արտասանութիւններ:

Եւրոպական պար, նուագախումբ ԱՐՏԱՇ: Մուտքը ազատ է:

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Հոկտեմբեր 31ին շաբաթ գիշեր:
ժամը 20.30ին

Քաղաքապետարանի թատերասրահին մէջ:

Նախաձեռնութեամբ Հ.Յ.Դ. Շրջ. կոմիտէին, մասնակցութեամբ Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդին եւ Ֆր. Կապոյտ Խաչի:

Կը նախագահէ ընկ. ԳԱԲՐԻԷԼ ՍԻՆԱՊԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ:

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի ժամը 20.30ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Կոմիտէին, մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին, Նոր Սերունդի եւ Ազգ. դպրոցի հոգաբարձութեան:

Կը խօսի ընկեր Ժ. ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժին:

Մուտքը ազատ է:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Պաղտասար Տիրատուրեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստի պաշտօն պիտի կատարուի իրենց կնոջ եւ մօր՝

ՍԻՐԱՆՈՅՇ ՏԻՐԱՏՈՒՐԵԱՆԻ

(Ծնեալ Երեմեան) մահուան քառասունքի առթիւ այս կիրակի առտու ժամը 11ին Սէն Ժէրոմի Ս. Սահակ Մեսրոպ եկեղեցին: Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տիկին ԱԶՆԻՒ ԶԱԽԱՐԵԱՆ կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի օր (Նոյ. 1), Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ մասնաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի յաւէտ ողբացեալ մեծանուն Հայուն

ՍԻՄՈՆ ԶԱԽԱՐԵԱՆԻ

յիշատակին իր մահուան 40ամեակին առթիւ:

ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Կոմիտասի մահուան 18րդ տարելիցին առթիւ

Այս կիրակի, Փարիզի Հայոց Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ Կոմիտասի մահուան 18րդ տարելիցին առթիւ, պիտի մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ, նախագահութեամբ Փարիզի առաջնորդ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեանի:

Կը հրաւիրենք հասարակութիւնը իր մեծարանքի տուրքը ընծայաբերել Կոմիտասի խնկելի յիշատակին:

ԵՂԱՆԱԿԻ ԱՌԱՋԻՆ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ

THEATRE d'IENA, 10, Ave d'Iéna

Երկուշաբթի 9 Նոյեմբեր ժամը 21ին

ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆ

Միջին Արեւելքէն վերադառնալով
կը ներկայացնէ իր

ԵՐԿՈՒ ՃԱՄԲԱՅ

Թատերգութիւնը (3 արար), մասնակցութեամբ՝ մուտքի կարգով Յ. ԼԱԹԻՖԵԱՆԻ, ՏԻԿԻՆ Յ. ԼԱԹԻՖԵԱՆԻ, Գ. ՏԷՐՎԻՇԵԱՆԻ, Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ, ՆՈՒՐՀԱՆ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆԻ եւ ՏԻԿԻՆ ԲԵՐԿՐՈՒՀԻ ԴԱՒԻԹԵԱՆԻ:

Բեմադրութիւն հետեւողութեամբ Պէյրութի ներկայացման ղեկավար Պ. ԱՇՈՏ ՄԱՏԱԹԵԱՆԻ:

Մուտքի տոմսերը 200 ֆրանքէն սկսեալ: Դիմել գրատուն Հ. Բալուեանի՝ 43 rue Richer, Փարիզ (9): Հեռ. PRO25-46

AMICALE ARMÉNIENNE
de Marseille et des Bouches du Rhône
pour l'Entr'aide

« ՀԱՅ ԲԱՐԵԿԱՄԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ »

Մարսէյլի եւ Պուշ տիւ Ռոն նահանգի շրջան

Déclaration d'Association
Prêfecture des B. d. R. 7 - 53 - 225

1.— Հայ Բարեկամական Միութիւնը զուտ բարեկամական ընկերակցութիւն մըն է եւ իրեն գլխաւոր նպատակն է իրերօգնութիւնը:

2.— Միութիւնը ոչ մէկ քաղաքական կամ կրօնական հանգամանք ունի:

3.— Բաց է բոլոր հայ այրերու եւ կիներու առջեւ, առանց դիրքի, կարծիքի եւ դաւանանքի խտրութեան:

4.— Անոր գործը պիտի ըլլայ՝ իրերօգնութեան նպատակին հասնելու համար, հաւաքել ամբողջ հայ հասարակութիւնը եւ կամ հայկ. ծագում ունեցող մարդիկ, սեղմել եւ զօրացնել այն բնական եւ եղբայրական կապերը, որոնք կը միացնեն նոյն հասարակութիւնը:

5. Առաջադրուած իրերօգնութեան նպատակին հասնելու համար Միութիւնը պիտի ջանայ Ա) Ստեղծել այն ամբողջ պայմանները որոնք մեծապէս կրնան օգտակար ըլլալ հայ հասարակութեան եւ ընդունակ են անոր համբաւը բարձրացնելու: Մտաւորական, մշակութային, գիտական, բժշկական, իրաւագիտական, դպրոցական, համալսարանական, առեւտրական, ճարտարարուեստական, արհեստական, մարզական, ընկերային, գեղարուեստական եւ այլն մարզերու մէջ:

Բ) Հետապնդել եւ իրականացնել նոյն գործերը իր միջոցներուն ներած չափով:

Գ) Ֆրանսական մշակոյթը եւ քաղաքակրթութիւնը տարածել հայ հասարակութեան մէջ:

Բացատրութեան եւ անդամագրութեան համար դիմել

2, Rue Colbert, Bar de la Poste, Marseille
Tél. CO. 17 - 78

Ընդունելութիւն, ամէն կիրակի առաւօտները ժամը 10-12, ամէն երկուշաբթի երեկուն ժամը 18-20:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՊԷԼՎԻԼԻ «Ռոստոմ» խումբի ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, ընկ. Մանուկի բնակարանը:

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ - Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Օրակարգ. — Շար. նախորդ ժողովի:

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ. — Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէն կը հրաւիրէ ընկերները եւ բարեկամները հաւաքուիլ այս կիրակի Անիէռի գերեզմանատան դրան առջեւ, ժամը 16ին, այցելելու ընկերներ Տէրտէրեանի, Յովհաննէսեանի եւ Էրզեանի շիրիմներուն: (Գերեզմանատունը՝ Քաթր Ռութ):

ԻՍԻ. — Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Խրիմեան դպրոցը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

.— Հ.Յ.Դ. Ն. Սերունդի Կեդր. վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ Վիէնի մասնաճիւղը, այս կիրակի առաւօտ:

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Համախարբերդի «Եփրատ» Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի ժամը 15.30ին Պռասըրի տէ Տանալիտ, 6 Սքուար Սթալինկրատ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՔՈՐՐԱՏՈՅԻ ներկայացումը Իսիի մէջ Նոյեմբեր 24ին, նախաձեռնութեամբ Իսիի եկեղեցիի շինութեան յանձնախումբին եւ հովանաւորութեամբ կաթող. պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ:

×

ՊՐՈՖ. ՏՈՏՈՄԵԱՆՑԻ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ, որ տեղի պիտի ունենար Նոյ. 15ին, յետաձգուած է 1954 Փետր. 16ին:

ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ԽԱՉԱՀԱՆԳԻՍՏ

ԼԱ ՍԻՈԹԱ. — Ս. Կարապետ եկեղց. կրօն. ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ «պատարագի զգեստի» օրհնութիւնը պիտի կատարուի, 11 Նոյեմբեր, Չորեքշաբթի առաւօտ, Զինադադարի տօնի առթիւ: Այս բացառիկ հանդիսութեան առթիւ՝ կը հրաւիրենք անխտիր մեր բարեպաշտ հայ ժողովուրդը: — (Կնիք)

Կ՚ՈՒԶՈՒԻ

Շատ լաւ պատրաստուած, երիտասարդ մը, կարող եւ զարգացած, իբրեւ առեւտրական տնօրէն: Պիտի կառավարէ կարեւոր գործ մը եւ պաշտօնեաներ:

Դիմել ԱՆՁԱՄԲ «Յառաջ»ի վարչութեան, ամէն օր ժամը 11էն 18:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris.